

ფოტოსურათზე ასახულია წოვათის ერთ-ერთი ნასოფლარი - **ეთელტა**.

ნასოფლარიც არა: ნაკვალევია ოდესღაც ულა-მაზესი სოფლისა, რომელიც ერთ ღამეში ჩაუტანია ძეწყერს.

ამ ნაკვალევს ჰგავს აქ შემოთავაზებული სიტყვის კონა იმ უძველეს ენისა, რომელიც, როგორც აკადემიკოს **აკაკი შანიძეს** უთქვამს, ოდესღაც დიდად უნდა ყოფილიყო გავრცელებული.

წოვათის მთიანეთის მუზეუმი - ნასოფლარი - ეთელტა

წოვათის მთიანეთის მუზეუმი - ნასოფლარი - ეთელტა ფოტოსურათები

წიგნი II
კ - ძ

თბილისი
2013

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქართული ფილოლოგიის კათედრა

წუთათუშურ-ქართულ- ბუსულ-ინტელისუნი დაქსიკონი

ტომი II

კ-ქ

ლექსიკონი მომზადდა სამეცნიერო პროექტის –
„აულის ენები – კაცობრიობის არსებობის გონითი ფორმები – გლობალიზაციის
პირობებში (წოვათუშურ-ქართული ორენოვნების მასალების მიხედვით)“ –
ფარგლებში

თბილისი
2013

„წოვათუ შურ-ქართულ-რუსულ-ინგლისური ლექსიკონის“ II ტომში ვოკაბულების სახით შეტანილია დაახლოებით 2 850 სიტყვა, მათ შორის ახალია დაახლოებით 650.

შემდგენელ-გამომცემლები: **აზსენ ბერთლანი (რედაქტორი)**
მაცვალა მიქელაძე
ქეთევან გიგაშვილი

ლექსიკონის რუსული ნაწილის რედაქტორი: **ნათელა ლუდუშაური**

ლექსიკონის ინგლისური ნაწილის რედაქტორები: **ელენე ძამიაშვილი**
ეკატერინე ნახუცრიშვილი

ოპერატორი: **მარია ბერთლანი**

© ა. ბერთლანი, მ. მიქელაძე, ქ. გიგაშვილი

გამომცემლობა „საარი“, 2013

ქ. თბილისი, თევდორე მღვდლის 57

e-mail: saari_ltd@yahoo.com

ISBN: 978-9941-427-38-1 (ტომეულის)

ISBN: 978-9941-427-73-2

Телавский государственный университет имени Якова Гогебашвили
Кафедра грузинской филологии

Цоватушинско-грузинско- русско-английский словарь

Том II

қ–к

Словарь подготовлен в рамках научного проекта –
«Языки аула – умственные формы существования человечества –
в условиях глобализации
(По материалам цоватушинско-грузинского двуязычия)»

Тбилиси
2013

Iakob Gogebashvili
Telavi State University
Department of Georgian Philology

Tsovatush-Georgian- Russian-English Dictionary

Volume II

қ – k

The Dictionary was prepared under the project –
**“Auli Languages – Mental Forms of Mankind – in the Conditions of
Globalization (According to the bilingual materials of Tsovatush-Georgian)”**

**Tbilisi
2013**

კ

-კ -ჭ ნაწ. част. partic. 1. მხოლოდ только, лишь only. წიწლეგო ზოქაკ ყეტერ გაგნერქ – წიწილას მხოლოდ ნისკარტი უჩანდა კვერცხიდან; ცჰაკ ბანდერ და ოჯუდგონაჰ – მხოლოდ ერთი შვილი ჰყავს მას; ის აჰაკ ადღნანაჰ – ეგ მხოლოდ შენ თქვი. 2. კითხვით ნაცვალსახელთან, ან ნაწილაკთან ერთად გამოხატავს ნატვრას; მოითხოვს ზმნას კავშირებით კილოში вместе с вопросительным местоимением и частицей выражает желание, мечту; требует форму глагола в желательном наклонении expresses desire together with interrogative pronoun or the particle; requires the verb in the conjunctive mood. ე ვუხკ (უხკ) დალორ? – ეს რა არის (რა უნდა იყოს), ნეტავი? სქ ქავნო მიჩკ დახ-ნოლორ? – ჩემი წიგნი სად წავიდა (სად უნდა წასულიყო), ნეტავი?

კაბ დდ **kab** jj კაბა платье dress. დახქ კაბ – გრძელი კაბა.

კაბანრქ **kabāre** კაბიანი в платье with dress, having on the dress. წიჩო კაბანრქ ძუ-ძაკ ბანდრილო ლეთხლაბწირ – ახალკაბიანი გოგონა ბავშვებში თამაშობდა.

კაბეცწ **kabeci** კაბასთან у платья, около платья together with the dress, in connection to the dress. ლამწურჩო კაბეცწ ლამწურ ტუფლიან ბა საჭირო – ლამაწ კაბასთან ლამაწი ტუფლებიცაა საჭირო.

კაბ[ე]წ **kab[ei]ci** უკაბოდ без платья without dress. მახკარე ფჰეჰან, ქალქიჰან შარვლი დოფხან, კაბეწწ ლელქ – გოგონებმა სოფელშიც და ქალაქშიც შარვლები ჩაიცვეს, უკაბოდ დადიან.

კაბდო დდ **kabdô** dd კაბდო, ფიცარი, რომელზედაც ფარცხი გამოებმება доска бороновая harrow board. ფარცხეს ლათლიქჩო ფიცრეს კაბდო დო – ფარცხზე მიკრულ ფიცარს კაბდოს ეძახიან.

კადრბა|დ|არ **kadrba|d|ar** გრ.დმ. прх. trans. კადრება (აკადრებს, იკადრებს), თქმა, ან ქმნა არასაკადრისისა осмелиться сделать или сказать дурное, нехорошее to

venture doing indecorous things or telling indecent words. მასთხვას ცო ალრ ადმენგო ოშტუ დაშნი, ვუნე (უნე) მიხოს სოხ კადრბადიქ – მტერი არ ეტყვის ადამიანს ისეთ სიტყვებს, რაც მიხომ მე მაკადრა.

კადრბა|დ|იენრ *qadrba|dienô* მიმლ. прич. particip. რაც აკადრეს, ბრიყვული სიტყვა, საქციელი дерзкое, грубое слово, действие impolite word, behaviour. ოჯუს თამროხ კადრბადიენრ დაშნი ჰალრ ცო ალლა – მის მიერ თამარისთვის ნაკადრები სიტყვები არ ითქმის.

კადრბა|დ|ითარ *qadrba|ditar* გრდმ. прх. trans. კადრებინება (აკადრებინებს) заставить сделать или сказать что-л. дурное, нехорошее to make venture doing indecorous things or telling indecent words. ყივლეე კადრბადითქ სე დაჰოგო მდიდრან ოჯხე ლათეელ ოთარ – სიღარიბემ აკადრებინა ჩემს გოგოს მდიდრების ოჯახში მოახლედ დადგომა.

კადრბა|დ|იუნრ *qadrba|dijnî* მიმლ. прич. particip. თავმდაბალი, თავაზიანი скромный, учтивый polite, modest. სოსო ზორადში ნახ კადრბადიუნრ სტაკვა – სოსო ხალხის მიმართ ძალიან თავმდაბალი, მოკრძალებული კაცია.

კავ¹ დდ *qav¹ dd* ხორბალი пшеница, пшеничное зерно wheat. ლამუ[ჰ] კავერქ ლეხივ ლათეთხ გეხკბან – მთაში ხორბლიან ლობიოს ვხარშავთ ხოლმე.

კავ² დდ *qav² dd* კავი (ტოტის მოსაწვევი), კაუჭი палка с крючковатым концом hook. სტაკოვ კავევ დეწქ ვორქ ტადენი სო ოწან – კაცმა კავით უნდა მოსწიოს ვაშლის ტოტები.

კავ³ დდ *qav³ dd* ლატანი, კავი (სახურავისა) жердь, шест pole, perch. წინა სახურვენ კავი ხარცდითქ ილსოს – სახლის სახურავისთვის კავეები გამოაცვლევინა ელისომ.

კავანრქ¹ *qavāre¹* ხორბლიანი с пшеницей with wheat, containing wheat. ე ლეხივ კავანრქ ბა – ეს ლობიო ხორბლიანია.

კავანრქ² *qavāre²* კავიანი (ტოტის მოსაწვევიანი) с крюком with hook, crook. კავანრქ სტაკოვ ბაჯხე ვორ ლეჰბორ – კავიანი კაცი ბაღში ვაშლს კრეუდა.

კავანრქ³ *qavāre³* კავებიანი, ლატნიანი с жердями with pole, perch. აღნი კავანრქ ყორი ლათეექ ქელჰაჭქიო – აღვანში კავებიანი ყორეებილა დვას, საცა გაიხედავ.

კავკავ დღ **ḳavḳav** dd კავკავი тѣвкѣнѣ уар.

კავკავ დარ **ḳavḳav d|ar** გრდმ. прх. trans. კავკავი (კავკავებს) тѣвкѣтѣ to уар, to уelp. ნაეტრეჩი დახო კაწევ ბჟჳ კავკავ დო – მწყემსების ბინაში მყოფი ლეკვი სულ კავკავებს.

კავშირ¹ დ **ḳavšir¹** jj კავშირი (დამოკიდებულება, მიმართება) союз connection, relationship. სე ვაჭგო ჰამიცინეც ლაზე კავშირ და – ჩემს ბიჭს ყველასთან კარგი დამოკიდებულება აქვს.

კავშირ² დ **ḳavšir²** jj 1. კავშირი союз connection, union. 2. ღულაბი раствор (известковый) fluid for building (containing lime). გერეწ წა თეგდომ კავშირ დეწე – ქვის სახლის შენებისას ღულაბია საჭირო.

კადგშრ[ე]ბა|დ|ალარ **ḳajvšr[e]ba|d|alar** გრლუგ. непр. intrans. დაკავშირება (დაუკავშირდება) СВЯЗЫВАТЬСЯ to have connection with. სოზ ზორადშ ცო დეწე შარმაც ნახე, ოჯარხ სამეგობროთ ცო კადგშრ[ე]ბალას – მე ძალიან არ მიყვარს (მძულს) შარმაცი ხალხი და მათ სამეგობროდ არ ვუკავშირდები.

კადგშრ[ე]ბა|დ|არ **ḳajvšreba|d|ar** გრდმ. прх. trans. დაკავშირება (დაუკავშირებს, დააკავშირებს) СВЯЗЫВАТЬ to connect, to make connect. ვაშბიწ ცო დეწინი მარფსტუ ბზღრივ ვაშბიწ კადგშრ[ე]ბადო – ერთმანეთის არმოყვარე (მოდულე) ცოლ-ქმარს შეილები ერთმანეთთან აკავშირებენ.

კადგშრეწი¹ **ḳajvšrečī¹** დამოკიდებულების უქონლად, უკავშიროდლ без союза, вне союза without connection, without relationship. დირექტორც კადგშრეწი¹ ალექსინ სამსოვხრე ცომ დადლუ – დირექტორთან კავშირის გარეშე ალექსის სამსახურში არათფერი გამოუვა.

კადგშრეწი² **ḳajvšrečī²** უღულაბოდლ без раствора without solution of lime (for building sth). კადგშრეწი² გერეწ წა ცო თაგლა – უღულაბოდ ქვის სახლი ვერ აშენდება.

კაზარმ დღ **ḳazarm** dd კაზარმა казарма caserne. კაზარმი საბლესწ წეგეჩრ ბასწ დარ – კაზარმები მეტწილად წითელი ფერისა იყო.

კათათ, კათთე ბუთ ბ **ḳatat, ḳattē but.** b მკათათეე, ივლისი июль July. კათთეჩი აღნიჩი ჰამახეც ზორწ სიცხ და – მკათათეეში ალვანში ყველაზე ძლიერი წოხალი სიცხეა.

კამლასურ დღ **kajla'ō** dd კალია саранча grasshopper. კამლასურ ზორაში ვაგეს ლეთე – კალია ძალიან ეტანება ყანას.

კამლასურქ **kajla'ōrē** კალიებიანი с саранчой with grasshoppers, covered with grasshoppers. კამლასურქ ცუც ქასტქ ნადგურებალა, რაკი კამლასოს ნეკეგს დაცრ დაყარ – კალიებიანი მინდორი მალე ნადგურდება, რადგან კალია დანასავით თიბავს ბალახს.

კაძცლარან დღ **kajclarā** jj კანცელარია канцелярия office, chancellery. ბაცბიე შეყრი კაძცლარენ ჰათხ დორ – წოვათუშები კრებებს კანცელარიის წინ მართავდნენ.

კამპლი დღ **kajplī** d წვეთები (სამედიცინო) капли (медицинские) drops. გაკუფ ლაწარ კამპლუე დენოდორ – მუცლის ტკივილს წვეთებიითი არჩენენ; აგას დაკო კამპლი მელორ – ბებია გულის წვეთებს სვამს.

კამპლორქ **kajplōrē** წვეთებიანი (სამედიცინო) в каплях (лечебных) covered with drops (medical). ე სტაქ ქამპლორენი დარ? – ეს ჭიქა წვეთებიანი იყო?

კაკაბ ბღ **kakab** bd კაკაბი куропатка partridge. კაკაბი ჰულო[ჰ] დახე – კაკაბები ტყეში ბინადრობენ [ცხოვრობენ].

კაკალ დღ **kakal** jj კაკალი орех nut. კაკალ ფოთლიე მაში ღებადო – კაკლის ფოთლებით შალეებს ღებავენ.

კაკლარქ **kaklarē** კაკლიანი (მაგ., მინდორი) с орешниками (напр., поле) a place covered with walnuts. ჰაქსენ ქორთის, მიდრე, ცჰა კაკლარქ ადგილ და, მიჩჰე ლაჟმე ბოტუენი დოლობი თივანლათე – ჰანკისის თავში, მინდორში, ერთი კაკლებიანი ადგილია, სადაც მთაში მიმავალი ცხენოსნები ისვენებენ ხოლმე.

კაკლეცო **kaklecī** კაკალთან вместе с орехом, около ореха together with walnut. მარხოს ვშიროშ მაღე კაკლეცო დაყოს – მარხვაში ხშირად პურს კაკალთან ვჭამ.

კაკლეცინაკ **kaklecinaq** მხოლოდ კაკალთან с орехом, только около ореха only together with walnut. ვენაც ცომ ხილქ სოგო ჩუჰე, კაკლეცინაკ დაყენას მაღე – სხვა არათერი აღმომანდა შინ და მარტო კაკალთან ვჭამე პური.

კაკლეწი **kaḳleḱi** უკაკლო[დი] без ореха without walnut. კაკლეწი გუმზნაყ ცოთეგოლრ – უკაკლოდ გომზინაყი არ კეთდება.

კალ დდ **kaḷ dd** კალა ОЛОВО tin. ჰერწელრ კალეგ კალოდო – ქვაბებს კალით კალავენ.

კალავ ვბ **kaḷav vb** მკალავი лудильщик tinker. კალვი საბლეს ლეკი ბარ – მკალავები მეტწილად ლეკები იყვენენ.

კალო|დ|არ **kaḷo|d|ar** გრდმ. прх. trans. კალვა (კალავს) лудить to tin. ჰერწინ შარეჩი შაწ მოყ დეწე კალოდარ – ქვაბს წელიწადში ორჯერ მაინც უნდა მოკალვა.

კალო|დ|უენი **kaḷo|d|ujni** მიმლ. прич. particip. 1. მკალავი лудильщик tinker. ფსარეჩი ჰერწელრ კალოდუენი ცო ვეყ თხონ – გუშინ ქვაბების მკალავი არ მოგვივიდა. 2. მოსაკალავი то, что надо лудить sth to be tinned. დაკალოდუენი ცომ დითეგეთხ ჩუჭ – მოსაკალავი აღარათერი დავტოვეთ შინ.

კალათ ბდ **kaḷat bd** კალათა корзина basket. ქორ კალთი ლეცდიენრ ბნდრი მარწყოგრ დოტურ – ხელში კალათებდაჭერილი ბევშეები მარწყვზე მიდიოდნენ.

კალამ დდ **kaḷam dd** კალამი ручка (пишущая) pen. ას კალმეგ წერადოს – მე კალმით ვწერ.

კალმეწი **kaḷmeḱi** უკალმო[დი] без ручки without a pen. კალმეწი სკოლი ცო იხრას – უკალმოდ სკოლაში არ მივდიოდი.

კალახ დდ **kaḷax jj** ბეხრეკი, გაძვალტყავებული (საქონელი) тощий (скот...) gaunt (cattle). სე ყაბოხ ყაბო კი წელრ, კალხი და – ჩემს ძროხებს ძროხები თუ ჰქვია, ბეხრეკები არიან.

კალქდარ დდ **kaḷēdar dd** კალენდარი календарь calendar. ქიქლუჟ კალქდარ ოცლოუროხ ჯოიტ დენივ ტყუმა და – წინანდელი კალენდარი ახლანდელზე ცამეტი დლით უკანაა.

კალთასრ დდ **kaḷta'ō jj** კალთა пола (деталь одежды), подол (нижний край платья) lap (of the dress), flank (of the mountain). ლევი კალთი ჰალ აპყინრ ლათე ჟენ ტყუმაჩაჩრი ბოტან – მეცხვარეები კალთებაკეცილები მისდევენ ხოლმე ცხვარს უკან.

კალმ

კალმას ძმ **kalmax** jj კალმასი форель trout. აღზნელო[ჰ]ი დუკ კალმას ხეცე – აღაზნაში ბევრი კალმასი იცის.

კალრ ძმ **kalô** jj კალო гумно threshing-floor. სტაბო[ჰ]ი მაგო კალრ აძრღნათხრ – შემოდგომაზე პურის კალო გავლეწეთ.

კალარლუენი ვბ **kalarlujnî** vb კალოს მლეწავი МОЛОТИЛЬЩИК thresher. კალარ-ლუენში კალუმანმაქ ბახკე – კალოს მლეწავები კალოზე მოვიდნენ.

კალქდარ დდ **kalēdar** dd აღენდარი календарь calendar. კალქდრეწი დანარ ცო კერვბალაგე – უკალენდროდ ცხოვრება აღარ ხერხდება.

კალქდრეწი **kalēdreçî** უკალენდარო[დი] без календаря without calendar. კალქდრეწი დანარ ცო კერვბალაგე – უკალენდროდ ცხოვრება აღარ ხერხდება.

კალოშ ბბ **kaloš** bb კალოში галоша, калоша galosh. კალოში დუქნემე ცო ბეფხოგე – კალოშებს ბევრნი აღარ იცვამენ.

კალოშარქ **kalošārē** კალოშებიანი в галошах having on galoshes. ბუჭ დროჭ კალოშარნი იხრათხ ვუმაც (უმაც) სკოლი – ომის დროს ყველანი კალოშებიანი დავდიოდით სკოლაში.

კალოშიწი **kalošičî** უკალოშებო[დი] без галош without galoshes. ფუჭე კალოშიწი ცო დანლა – სოფელში უკალოშებოდ არ იცხოვრება.

კალპოტ¹ ბდ **kalpot¹** bd კალპოტი, კალიბრი, ყალიბი форма, калибр, колодка сапожная boot-tree, river-bed, calibre, shape. აღზან დოჰე დუგინრ ყარუმგოდოლ გშიროშ კალპოტრქ სო დეტე – აღაზანი გაზაფხულზე ბევრი წვიმის შემდეგ ხშირად კალპოტიდან გადმოდის.

კალპოტ² ბდ **kalpot²** bd საპნის ერთი ნაჭერი, კალპოტი брусок мыла bar of soap. შივ კალპოტ საპნქ ჭირბალა სო – საპნის ორიოდე კალპოტი (ნაჭერი) მჭირდება.

კალტ ძმ **kalṭ** jj ხაჭო творог curds. კალტქ ბჰაკან ფჰარავ ვადღნორ – ხაჭოიანი გუდა ძაღლს შეეჭამა.

კალტ ლაქ|ღარ **ḵalt lak|jar** გრძ. прх. trans. ხაჭოს მოგდება, მოხაჭოვება
 створожиться to curdle, to become curds. კექ დაჭირ შარეე კალტ ლაქმიქ –
 ადულებულმა დომ ხაჭო მოიგლო (მოხაჭოვდა).

ბოყრნ კალტ დ **boqrñ ḵalt** jj სადათხურედ შემოსული (მომწიფებული) ხა-
 ჭო творог, готовый для поджаривания curd ready for frying.

ღწყნ კალტ დ **j|ǎqñ ḵalt** jj ხმელი, გამხმარი ხაჭო высушенный творог dried
 curds. ბაცბიე შუიშ მწყნ კალტ⁵ მაყორ, ბნდრი მ⁵ ევროპინ⁵ ჰეესდორ⁵ ლამღ⁵ –
 წოვები თავად ხმელ ხაჭოს მიირთმევდნენ, შვილებს კი ევროპაში გზავნიდნენ
 სასწავლებლად.

კალტ-ბაკალ დ **ḵalt-baḵal** d საუზმე [ხაჭო და ლუკმა] закуска [творог и кусок
 хлеба] breakfast [curds and gobbet]. კალტ-ბაკალ ვალოთ ვად – ვისაუზმოთ,
 ლუკმა შეეჭამოთ.

კალტ-ბაკლეწი **ḵalt-baḵleçĩ** უხაჭო-პუროღი (უხაჭო-ლუკმოღი), ულუკმაპუ-
 როღი без куска хлеба without bites of bread. ბნდროლე ბალი კალტ-ბაკლეწი
 ცო იხრათხ, ბუჭქ დრო მარქ, ვალუდნ⁸ თხაწ ვეჭრათხ – ბავშვობაში ბალში
 უკალტ-პუროღ არ დავდიოდით, ომის დრო იყო და საჭმელი ჩვენი მიგვექონ-
 და.

კალტ-დათქ დ **ḵalt-datē** d ხაჭო-ერბო (ერთმანეთში აზელილი ხაჭო და ერბო)
 творог и топленное масло (в перемешанном виде) curds and boiled butter
 (mixed together). თხა კალტ-დათქ დოტდოს თ⁵ დაყ⁵ – დღეს ხაჭო-ერბო მი-
 მაქვს თან საჭმელად.

კალტქრქ, კალტქ **ḵaltēřē, ḵaltē** ხაჭოიანი с творогом, в твороге with curds.
 კალტქრქ ცუ ჩამღ⁸ ბა – ხაჭოიანი ქუმელი გემრიელია.

კალტ-კარაქ დ **ḵalt-ḵarak** d ხაჭო-კარაქი (ერთმანეთში აზელილი ხაჭო და კა-
 რაქი) творог и сливочное масло (в перемешанном виде) curds and butter
 (mixed together). კალტ-კარაქ დეწრიკაც მას⁸ ზორადში – ხაჭო-კარაქის მოყ-
 ვარული ვარ ძალიან.

კალტწი **ḵaltçĩ** უხაჭოღი без творога without curds. კალტწი ცუ ჩამღ⁸ ცო იხრ –
 უხაჭოდ ქუმელი გემრიელი არ გამოდის.

კალტ

კალტოზ ვბ **kałtoz** vb კალატოზი каменщик bricklayer, mason. წენბუდ კალტოზიგ თეგოდრ – სახლებს კალატოზები აშენებენ.

კამ დდ **kaṃ** dd კამა укроп dill, fennel. კამეგ გესკბიენო ჭეკ ჩამლო ბა – კამით მოხარშული მწვანე ლობიო გემრიელია.

კამერე **kaṃērē** კამიანი с укропом containing dill, fennel. კამერე სუფ ჩამლო და – კამიანი წვნიანი (სუპი) გემრიელია.

კამბეჩ ბდ **kaṃbeč** bd კამეჩი буйвол buffalo. კამჩი დაწიშ ლელე – კამეჩები მძიმედ დადიან.

კამჩარე **kaṃčārē** კამეჩებიანი с буйволами with buffalos. კამჩარე ურუმ ბაღო – კამეჩებიანი ურეში მოღის.

კამჩეწი **kaṃčečī** უკამეჩო[დი] без буйвола without ox. დენი თოჭოჩო ყოჩოგო ყაძეუდშე აღორო: კამჩეწი კახლოვსა თოჭოჭადნო – დღისით მძინარე ახალგაზრდას ხანშიშესულები ეტყოდნენ ხოლმე: უკამეჩო კახელივით (უდარდელად) გძინავსო.

კამკამანო **kaṃkaṃajno** კამკამა, კამკამით прозрачный, чистый clear, serene, bright. ხკოლის ლამეჟ კამკამანო ხი მიღნათხო – ზაფხულში მთის კამკამა წყალი ესვით.

კამოდ ბდ **kaṃod** bd კამოდი комод chest of drawers, commode. სე დადესტუნავ კამოდ დაჭ ბოხკი – ჩემმა დედინაცვალმა კამოდი გაყიდა.

კამპანო **kaṃpaṃno** ნაწ. част. part. ზუსტად, სწორედ, სწორედ რომ точно, точь в точь, как раз, именно just, exactly, precisely. ჰმ, უხკ კნათ ვაგრალოსო: კამპანო შაუზტყადეთხადტ შო დარ სო გახენო ოვ დოჭანხ – ჰმ, ნეტა, რა ბიჭიღა ვიყავი: ზუსტად ორმოცდათექვსმეტი წლისა გავხდი იმ გაზაფხულზე (ა. ბერთლანი); კამპანო ვო საათ დარ, ას ვეჟე – სწორედ სამი საათი იყო, მე როცა მოვედი.

კამეტეკ დდ **kaṃpetk** dd კანტეტი конфета sweet, candy. ბანდინ კამეტეკი იცნას – ბავშვებს კანტეტები ვუყიდე.

კამეტეკანრე **kaṃpetkārē** კანტეტებიანი с конфетами covered with sweets, full of sweets. ბანდრეე კამეტეკანრე ტოტ დაჭ ლაჭყდიე – ბავშვმა კანტეტებიანი ხელი დამალა.

კამფეტკიწი **kampekici** უკანფეტებო[დი] без конфеток without sweets.

ბნდრიცაქ ქალქირქ კამფეტკიწი ცო იხრას – ბავშვებთან თბილისიდან უკანფეტებოდ არ ჩამოვდიოდი.

კამარ **kamar** 1. გრლუგ. непрх. intrans. ქავილი (ექავება) зудеть to itch. ნატარგ დაკ-დიენო ტოტ კამა სო – ჭინჭრით დასუსხული ხელი მექავება. 2. დ d მუნი чесотка, свербеж scab, mange.

კამარ ჰაბარ **kamar habar** გრლუგ. непрх. intrans. ქავილის ატენა (ქავილი აუტყდება), აქავება зачесаться to begin itching. მი დარ ბნდრენ კამარ ჰაბ – მუნიან [მუნის მქონე] ბავშვს ქავილი აუტყდა.

კამრალქ **kamrālē** ქავილიანი, მუნიანი чесоточный mangy, scabby. კამრალქ აღმქ ნახლო ცო დეწქ დალ – მუნიანი ადამიანი ხალხში არ უნდა გამოვიდეს.

კანათ დ **kanap** dd კანათი конопля, верёвочка hemp, cannabis. დოხენო ჯა კან-ფეგ თადკნას – დახეული ქალამანი კანათით დავაკერე.

კანფეწი **kanpeci** უკანათო[დი] без конопля without hemp. კანფეწი ვაზ მაფ-თლენ ჰალო ცო ახკლა – უკანათოდ ვაზი მავთულზე არ აიხვევა.

კანკელ დ **kakel** dd კანკელი иконостас iconostas. საყდრან კანკლი ლათანლათე – ეკლესიებში კანკელები დგას ხოლმე.

კანო, კანოლ დ **kanō, kanol** jj კანონი закон law. ეკ სადაფო საქმლო კანო სო-გუდჰ და – ამ სადაფო საქმეში კანონი ჩემს მხარეზეა.

კანტკუტათ **katkutat** კანტიკუნტად изредка rarely. აღნი ჟაგნო ხეტა ცო გეთინი ნახ კანტკუტათ დავეგე – აღვანში წიგნის კითხვის (წერა-კითხვის) არმცოდნე ხალხი კანტიკუნტადლაა.

კანბი **kanbi** მრ. об. мн. см. pl. see კუბ **kūz**.

კანლო დ **kanlō** jj კენიწი (მაქრისა, მარილისა) кусочек (сахара, соли) small piece, a little number (of sugar, salt). თუხო ცჰა-ში კანლო დე ვვენენ – მარილის ერთი-ორი კენიწი უქენი ვვენს.

კანჭ დ **kanč** dj კლანჭი, ბრჭყალი коготь claw. პირლორქ ადრწვევ კანჭივ ჩუდნი დატდიქ სოგო[ჭი] – ფარიდან არწივმა კლანჭებით ბატკანი მომტაცა.

კაჭ ოლღარ **ḳāč olḍar** ბრჭყალის (კლანჭის) მოღება (ბრჭყალს მოსდებს),
 ჩაღება, დათხაჭნა **вцепиться когтями, поцарапать** to scratch, to claw.
 თეტორ ფოცხრეე ჰათეუ კაჭ ოლღიე მონადღრეს – დაჭრილმა ფოცხვერმა მა-
 შინვე კლანჭი მოსდო მონადღრეს.

კაჭი ოხკარ **ḳāči oxḱjar** ბრჭყალების (კლანჭების) მოღება (ბრჭყალებს
 მოსდებს), ჩაღება, დათხაჭნა **вцепиться когтями, поцарапать** to scratch, to
 claw. კოტოვ ბნდრენ კაჭი ოხკიე – კატამ ბაეშეს ბრჭყალები (კლანჭები)
 ჩააღო.

კაჭანრე **ḳāčārē** კლანჭებიანი с когтями with claws. ვეფხრ დაჯადრ კაჭანრე აჯე და
 – ვეფხვი დიდკლანჭებიანი ნადირია.

კაჭიწი **ḳāčiḱī** უკლანჭოლი без когтей without claws. *კაჭიწი ვეფხრ დაჭუნო,*
ქირჯოდბალაღათე ვაშბისხ ყონში – უკლანჭებო ვეფხვი ხარო, დასცინიან
 ხოლმე ახალგაზრდები ერთმანეთს.

კაპ დღ **ḳap dd** კაპი крючок hook, crotchet.

კაპანრე **ḳapārē** კაპებიანი с крючками with hook, crotchet. დუჯირ კაპანრე კარჩხო
 თიტნას ჰყოლო – ბევრკაპებიანი კრჩხა (ჩხა, კაჩხა) მოვჭერი ტყეში.

კაპწი **ḳapḱī** უკაპოლი без крючка without hook, without crook. დახეჩრ კაპწი
 სხალ აპრ ცო ლაჭლა – გრძელი კაპის (კაუჭის) გარეშე მსხალი არ ჩაქმოიკ-
 რიფება.

კაპრაშ **ḳapraš** ყვითელი желтый yellow. აცახ კაპრაშ ბუბუკ ზორადში თაუგუ –
 მინდორს ყვითელი ყვავილი ძალიან უხდება.

კაპრშიდ|ალარ **ḳaprš|d|alar** გრდუე. непрх. intrans. გაყვითლება (ჩაყვითლდება)
 стать жёлтым, [по]желтеть to become yellow. ხახრ ფოთლეგორქდაჩქ ტოტი
 კაპრშო – ხახვის ფოთლისგან ხელები ყვითლდება.

კაპრშიდ|არ **ḳaprš|d|ar** გრდმ. прх. trans. გაყვითლება (ჩაყვითლებს) желтить,
 прида[ва]ть жёлтый цвет to make yellow. ჯესკბიჩრ ქოჩორ ფოთლიე ადხნ
 კაპრშოდრ – მოხარშული დეკის ფოთლით მატყლის ძათს აყვითლებენ (ყვით-
 ლად ლებავენ).

კაპრშნლქ **ḵapšālē** ყვითლიანი с жёлтым цветом containing yellow color. კაბენ-
მაქ კაპრშნლქ ყარწოლ თაგუდნი და – კაბაზე ყვითლიანი სიჭრელე მოსახდენ-
ნია.

კაპრშნნ დღ **ḵapršnā** dd ირგვლივ მოფენილი სიყვითლე желтизна yellowness.
კაპრაშ ბუბკეგორქდაჩქი წინნ გოგის კაპრშნნ ლათერ – ყვითელი ყვაგისა-
გან სახლის გარშემო სიყვითლე სუფეგდა.

კაპრშოლ დღ **ḵapršol** dd სიყვითლე желтизна yellowness. კაპრშოლ დაგუშ ფა-
ლაზ თაგუდნი იხრ – ყვითელ ფერნარევი ფარდაგი ლამაზი გამოდის.

კაპუეტ დღ **ḵapuet** dd კაპუეტა (მცენარე) житняк (растение) Agropyrum
cristatum (Latin). კაპუეტ დაქრელქ და – კაპუეტა მცენარეულთაგანია.

კარავ ბღ **ḵarav** bd კარავი палатка camp, tent. ლანიშ თაგბიქრ კარავი ყარ ჩუ
ცო ლითნი – კარგად გაკეთებულ კარავში წვიმა არ ატანს.

კარვეწი **ḵarvečī** უკარვოდლ без палатки without tent. ლამნხ კარვეწი ბუდს
დავდარ ძნელ და, ფშელრ ხეცქ – მთებში უკარვოდ ღამის გატარება (გათევა)
ძნელია, სიცივე იცის.

კარადაშ დღ **ḵarādaš** dd ფანქარი карандаш pencil. ე ბზღრენ კარადაშ ლეცდა-
ნაყ ცო გეთქ – ამ ბავშვმა ფანქრის დაჭერაც არ იცის.

კარატი მდ **ḵarāṭī** jj კარანტინი карантин quarantine. კარატი მანორქ, ლაჟმუ
ლოტუდნი, ცჰადნი დენიჩქი ლათლიქთხრ ნაყა – კარანტინი ყოფილიყო და, მთა-
ში მიმავლები, ერთი დღე გაგვაჩერეს გზაში.

კარაქ დღ **ḵarak** dd კარაქი сливочное масло butter. ქე შურქ კარაქ ცო თეგოდრ
– ცხვრის რძისას კარაქს არ აკეთებენ.

კარქელქ **ḵarkēlē** კარაქიანი со сливочным маслом covered with butter,
containing butter, with butter. სე ბზღრივ კარქელქ მადვი ჩამლიშ დაყრ – ჩემი
შვილები (ბავშვები) კარაქიან პურს გემრიელად მიირთმევენ.

კარქეწი **ḵarkečī** უკარაქოდლ без сливочного масла without butter. კარქეწიჩრ
მანგოხ გემრ ცო ყოლადდომაკ სოქ – უკარაქო პურს გემოს ვერ ვაყოლებ.

კარბადი დღ **ḵarabadī** dd კარაბადინი лечебник Carabadin, medical book. ქიქ-
ლუჩრ ნახნი დოხტურ კარბადი დარ – წინანდელი ხალხის ექიმი კარაბადინი
იყო.

კართ ღღ **kart** dd კუნთი *мышца* muscle. კართიჭჷალო სტაკ ლევეორ *წკიპრწ*
წკიპრ – კუნთქებქმაგარი კაცი ყოფილიყო *წკიპო* *წკიპო* შვილი.

კარკარაჲრ ღღ **karḳara'ô** dj ყბა *челюсть* jaw. ხორშის დეკდიჩე[ჰ] ლაწმრეგრ
 კარკარუდ ლათე ვაშბისხ დეთით – ციებისას ავადმყოფს ყბებს ერთმანეთზე
 აცემინებს ხოლმე.

კარკაროლქ **karḳarölē** წვერიანი *бородатый* bearded. სე მარდად ყოლქჷ კარ-
 კაროლქ ლათერ ხილწ – ჩემი მამამთილი ახალგაზრდობაშიც წვერიანი იყო
 ხოლმე.

კარკარუდ **karḳaruj** მრ. მნ. pl. წვერქები *борода* beard. კარკარუდ მანეიე დაშო –
 წვერებს სამართებლით იპარსავენ.

კარკარუდწ **karḳarujč'i** უწვერო, უწვერული *безбородый* beardless. კარკა-
 რუდწ კნათ – უწვერო ბიჭი.

კარკატწ ვბ; დღ **karḳatā** vb; jd მაწანწალა *шатун, бродяга* tramp, vagrant,
 wanderer. ნინილო დქცჷნჷ უსაქმო კარკატწწ ნადხუწხ ლელქ – ნინილო მთე-
 ლი დღე მაწანწალასავით სხვებთან (კარდაკარ) დადის უსაქმოდ.

კარკლორ დღ **karḳlô** jj კურკლი, ცურკლი *помёт* faeces, excrement. აღნი[ჰ] ქოთ-
 მინ ფხაკლქ კარკლუდ თელო, მქ დუგ გაგნი დიხკოლო – აღვანში ქათმებს
 კურდღლის კურკლქებს აჭმევენ, რომ ბევრი კვერცხი დადონ.

კარწნება|დ|არ **karḳneba|d|ar** გრღმ. прх. trans. კარწახნი (კარწახნობს) *диктовать,*
подсказывать to dictate. გაკვეთილმაქ კარწნებადარ უჩიტლივ დაშლოდო
 თხწ – გაკვეთილზე კარწახს მასწავლებლები გვიშლიდნენ.

კარტოფილ ბღ **karḳopil** bd კარტოფილი *картофель* potato. ლამუქჷ ჩამლწ კარ-
 ტოფილ იხწ – მთაში გემრიელი კარტოფილი მოდის.

კარტუდულქრქ **karḳujplērē** კარტოფილიანი *с картошкой* containing potato,
 with potato, stuffed with potato. ნინოს კარტუდულქრქ კოტრი დატო – ნინო
 კარტოფილიან ქადებს აცხობს.

კარჩარ **karčar** გრღუგ. непрх. intrans. გაგორება (გაგორდება) *покатиться* to roll, to
 wheel. წჩრ ურმქ ბურბლი ღაზიში კარჩქ – ახალი ურმის თვლები კარგად გა-
 გორდა. უსრ. несов. imp. კერჩარ **kerčar**.

კარჩილ|არ **karč|d|ar** გრძმ. прх. trans. გაგორება (გააგორებს), მოგორება, გადაგორება покатыть, скатыть to make roll. უსრ. несов. imp. კერჩილ|არ **karč|d|ar**.

კარჩხრ დდ **karčxô dd** კრჩხა, ჩხა, კაჩხა крюк (для мяса...) crook (for meat...).
 ღუვივ ქელრქ კარჩოხ ვოწდიენრ დაფხრ – მეცხვარეები ცხვარს კრჩხაზე დაკიდებულს ატყავებენ.

კარცხილ დდ **karcxil dd** რცხილა граб hornbeam. კარცხილ დასახ წე ლაზიშ ლეთე – რცხილის შეშას ცეცხლი კარგად ეკიდება. ახ. см. see რცხილ **rcxil**.

კატ|დ|არ **kat|d|ar** გრძმ. прх. trans. 1. დარბილება (დასარბილებს), გაჩვილება размягчать, размягчить, смягчить to make soft. სოჭბუხი დოთი'ნეს, ცუ წყე-გუე კატბინას – მეტი წყალი დაფასხი და ქუმელი ზედმეტად დაფარბილე. 2. გა-ლატ. перен. fig. დაყოლიება уговорить, уломать to persuade. ტასოს კატერო მატავ თედოლქ კატვიქ – ტასომ ტკბილი ენით თედოლე დაყოლია [მოარბილა].

კატბოტ|ბ|არ **katbot|b|ar** გრძმ. прх. trans. გარკვეულწილად მოჩვილება (ცომისა) в определённой степени смягчить (тесто) to make (dough) soft. ნინოს ხჩკლი-ნადნრ ჭევენრ ცომ თოყალ კატბოტვიქ – ნინომ სახინკლედ მოხელილი ცომი საკმარისად მოჩვილა.

კატქ **katë** რბილი, ჩვილი мягкий soft. შურ დადქჩე[ჭ], კარაქ კატქ იხრ – რქე რომ [გა]დაიწვეება, კარაქი რბილი გამოდის.

კატქ ჩუე დდ **katë čuv j** თერდი [რბილი მუცელი] бок side [soft belly]. ვერ გადქჩე[ჭ]დოლქ კატერო ჩუექ ლაწარ დისქ სო – ქვის მოხვედრის მერე თერ-დის ტკივილი დამჩხა [დამჩემდა].

კატქ ჰაგ|რ|ბ|არ (ჰეგ|რ|ბ|არ) **katë haq|r|b|ar (heq|r|b|ar)** რბილი (ენის) მოსმა, მილაქუცება (მიელაქუცება), დაყვავება, მიფერება приласкаться, ласкаться, польстить to fondle, to caress.

კატკატკოშ, კატკატკუშ **katkatkoš, katkatkuš** ზმნს. нареч. adv. ნელ-ნელა потихоньку, тихонько slowly. ჩა კატკატკოშ ქელორ აჭლარ – დათვი ნელ-ნელა ცხვარში იპარებოდა.

კატკოშ, კატკუშ **katkoš, katkuš** ზმნს. нареч. adv. ნელა, ჩუმად тихонько, негромко quietly, silently. კატკოშ მებათ ამბუქ! – ნელა (ჩუმად) ილაპარაკეთ!

კატომ-მატომ დღ **kaṭoṣ-maṭoṣ** dd ჩინჩხვარი щепки, веточки splinters. ცჰა მუჰ კატომ-მატომე ბაჰალე, წე ყობზანანდრ – ერთი ტვირთი (ზურგზე აკიდებული) ჩინჩხვარისა მოიტანე რა ცეცხლის დასანთებად.

კატო დღ **kaṭū** dd კატუნი дикая кошка wildcat. კადტნეს ქოთმი ხეტლიქ თხოგოჩქი – კატუნმა ქათმები გაგვიწყვიტა.

კათა|დარ **kaṭa|dar** გრძ. прх. trans. კათვა (კათავს) [с|резать to fell. ხენმაქ ვალქჩო ტატოს ნაჯკეე გალქ ტადენი კათადორ – ხეზე ასული ტატო ნაჯახით არყის ხის ტოტებს კათავდა. სრ. сов. perf. დაკათა|დარ **daṭa|dar**.

კაშკაშ: კაშკაშ დარ **kaṣkaṣ: kaṣkaṣ|ar** 1. კაშკაში (კაშკაშებს), ელვარება, ნათება сиять, блеснуть to shine. ბათან გოგეს კაშკაშანდრ ტჭერელჩ ოტდალ – მთვარეს გარშემო კაშკაშა ვარსკვლავები მოეფინა. 2. კისკისი (კისკისებს) заливаться сехом (говорят о женщинах) to giggle (is said about women). ვადჟლარ ტასჩ კაშკაშ ხაწქ სო – ვაჟანთ ტასის კისკისი მომესმა (მესმის).

კაშკაშ ბანარ **kaṣkaṣb|aqar** ამოკაშკაშება (ამოკაშკაშდება), აელვარება, ნათების დაწყება, ამონათება засиять, заблестеть to begin shining. ბათავ კაშკაშ ბანჩ კილჩჰალჩ – მთვარემ ამონათა ქვემოდან (აღმოსავლეთიდან).

კაშკაშანდრ **kaṣkaṣajno** კაშკაშა блестящий, сияющий (звезды...) bright, shiny. ბათან გოგეს კაშკაშანდრ ტჭერელჩ ოტდალ – მთვარეს გარშემო კაშკაშა ვარსკვლავები მოეფინა.

კაჩ **kač** აგღებ. пренебр. by m. f. ფეხი нога leg. კაჩი ნასტ თეგდოს – ფეხებს ძლივს დავათრეე. об. см. see ქოკ **koč**

კაძაკ, კაძიკ **kaṣak, kaṣik** ზმნს. нареч. adv. ცოტა мало, немного few, little. ცენეს კაძაკ ფსა ბეჟქ თხო – წელს ცოტა ქერი მოგვივიდა.

კაძ-კაძაკ, კაძ-კაძიკ **kaṣ-kaṣak, kaṣ-kaṣik** ზმნს. нареч. adv. ცოტ-ცოტა понемногу gradually, little by little. ლამნახ ლავ კაძ-კაძაკ ბეღქ ცო დეჟქ – მთებზე თოვლი მხოლოდ ცოტ-ცოტა მოვიდა.

კაწ[ქ] დღ **kač[č]** ლეკვი щенок puppy. ე თხე ფჰარჩ კაწქ და – ეს ჩვენი ძაღლის ლეკვა; ჰო ფჰარჩკაწქ! – შე მამაძაღლო [ძაღლის ლეკვო]!

კაწიცოტ **kaçiçi** ლეკვებთან со щенками together with puppies. ფჰუ კაწიცოტ ბიშურ – ძალი ლეკვებთან იწვა.

კაწი მდ **kaça** jj კაწანი, მცირე ზომის შემოღობილი маленькое огороженное место small fenced place. ბუსუ-ბუსუ ეე კაწნეჩი ეოდოთხ – ღამღამობით ცხვარს კაწანში ვაყენებთ.

კაწკარ|დ|არ **kaçkar|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. დაბატარაება (ღდა|ბატარაედება) уменьшиться, уменьшаться to decrease, to become smaller. ღლის დენიშ კაწკარლა – ზამთარში დღეები ბატარაედება; ო დაკრ ჰეჭრეგორქდაჩი კაწკარვალთ – ის დარდისაგან დაბატარაედა, დილია; აღზნ კაწკარმალთ – ალაზანი დაბატარაედა (ალაზანმა იკლო).

კაწკარ|დ|არ **kaçkar|d|ar** გრლმ. прх. trans. დაბატარაება (ღდა|ბატარაეებს), შემცირება, დალევა уменьшать, убавлять, убавить to make smaller. კნათენ ნანას შარვალ კაწკარმიქ – ბიჭს დედამ შარვალი დაუბატარაედა.

კაწკარ|დ|ა **kaçkar|d|ä** გრლმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისტვის инфинитив для масдара an infinitive for the gerund კაწკარ|დ|არ **kaçkar|d|ar**. ბოთხ კაწკარბზ ცადლას – საქმის გამოლევას (ღდა|ბატარაეებას) ვცდილობ.

კაწკაწ დ **kaçkaç** d კაწკაწი скрежет (зубов) to rasp, to chatter (teeth).

კაწკაწ დ|არ **kaçkaç d|ar** გრლმ. прх. trans. კაწკაწი (აკაწკაწებს) скрежетать, стучать (зубами) to make chatter (teeth). ოშტუქ ფშელ მარ, მქ ცარკივ კაწკაწ დორ – ისეთი სიცივე იყო, რომ კბილები კაწკაწებდნენ.

კაწკლობ დ **kaçklob** d ბატარაობა, ბავშვობა; უმცროსობა детство childhood. სე კაწკლობაჩი ატყ-წაქი ვეფსრათხ – ჩემს ბატარაობაში მშვილდ-ისარს ვისროდით; ბადრ მარასოქ, მოსქ კაწკლობ დარ სოგო – ობოლი ვიყავი და ცუდი ბავშვობა მქინდა; მაცლომცქ დეწეს შუქ კაწკლობ და! – როდემდე უნდა გეუმცროსოთ!

კაწკოლ მ **kaçkol** j ბატარაობა, სიბატარაეე, სიმცირე, ბავშვობა малость, детство smallness, childhood. კაწკლეჩი სე აგას დუჯ ფალი დეფცორ თხოგრ – ბატარაობისას ბებიაჩემი ბევრ ზღაპარს გვიყვებოდა.

კაწკოწ **kaçkõ** პატარა, მცირე маленький, малый, немного small, little. ოსი კაწკოწ ბანდერ თოჭო – იქ პატარა ბავშვს სძინავს; კაწკუდოშო დაჭოვ დეჟქ ნი – პატარა გოგონამ მოიტანა წყალი; კაწკოწ მადვი ლობ სო – პატარა (ნაჭერი) პური მომეცა; კაწკა ბანდერი – პატარა ბავშვები.

კაწკოწგეჲ **kaçkõge'** მეტისმეტად (ზედმეტად, ძალიან) პატარა очень малый, малость very small, quite little. კაწკოწგეჲ ვარ ილო ჟეგო ჰაჭვან, შიიტ შარლოჲ კნათი კონან ბანდრილო ლაძვი – ძალიან პატარა იყო ილო ცხვარში გასაგზავნად, თორმეტი წლის ბიჭები ბარად ბავშვებში თამაშობენ.

კაწკოწკაჲ **kaçkõka'** ოდნავ პატარა, ცოტა პატარა, მომცრო, არცთუ დიდი маловатый a bit little, slightly small. ნიკოს ქალქირქ ბაციითენო ტუფლი კაწკაჲჲ ბახკე სო – ნიკოს მიერ ქალაქიდან (თბილისიდან) გამოგზავნილი ტუფლები ცოტა პატარა (პატარები) მომივიდა.

კაწკოხუჲ, კაწკუხუჲ **kaçkoxuç, kaçkuxuç** ყველაზე პატარა, ყველაზე მცირე, უმცირესი самый малый, самый маленький, наималейший, самый младший the smallest, the youngest, the least. ნინო კაწკოხუჲ ბანდრეჲ ელანე წე – ნინოს ყველაზე უმცროს ბავშვს ელენე ჰქვია; კაწკუხუჲ ბანდერ დეწე ნანენ გეჩოხ საშუჲ – ყველაზე პატარა (უმცროსი) ბავშვი უყვარს დედას სხვებზე მეტად.

კაწკუდში **kaçkujšî** ზმნ. нареч. adv. მცირედ[ად] немного, мало slightly. ნეკეჲ კაწკუდში ტარკ თიტნას – დანით ცოტათი (მცირედად) თითი გავიჭერი.

კაწკუ[ვ]ხ **kaçku[v]x** უფრო პატარა, უმცროსი меньший, младший, меньше, моложе smaller, younger. ალექსი კაწკუ[ვ]ხ კნათ ესე ვა – ალექსის უმცროსი ბიჭი აქ არის.

კაწრო|დ|არ **kaçro|d|ar** გრძ. прх. trans. კაწვრა царапать to scratch. კოტოვ კიძუნ ტოტი კაწროდო – კატა კიძოს ხელებს უკაწრავს.

კაჭერი[ჩ] **kaçer[ç]** მრ. იბ. მნ. см. pl. see კეჲ keç.

კაჭკაჭანო დდ **kaçkaça'o** dd კაჭკაჭი сорока magpie. ესე კაჭკაჭუნ ბე ბა – აქ კაჭკაჭის ბუდეა.

კახლოვ ვბ **kaxlov** vb კახელი кахетинец Kakhetian. ნაყა კახლობი ბჭარბახე თხონ
– გნაში კახელები შეგვხვდნენ.

-კაყ **-ka'** მცირედი ოდენობის გამომხატველი ნაწილაკი частица, передающая малое количество particle expressing a small amount. წეგქაყ – მოწითალო; ჯულურკაყ – ცოტათი უმნო; დაჭკაყ – ცოტა იქით; ჩუკაყ ახკ! – ცოტათი კიდევ ხათხარე!

კედ ბდ **ked** bd კეტი дубина cudgel.

კედელ მდ **kedel** jj კედელი стена wall. გამყ კედლუმ – მრუდე კედლები.

კევრ მდ **kevr** jj კევრი молотильная доска threshing board. კევრევ კალო არლო – კევრით კალოს ლეწავენ.

კელ მდ **kel** jj კელა оса wasp. კელევ ცარკ ძალიჩო ყაჭემ ლაწარ ხეყ – კელას ნაკბენმა (ადგილმა) მწარედ ტკივილი იცის.

კელაპტარ მდ **kelaptar** jj კელაპტარი восковая крупная свеча wax, candle. ყოლექი გიუმრგი კელაპტარსწ ვოთინო ვარ – ახალგაზრდობაში გიორგი კელაპტარივით ხამოსხმული იყო.

კემოხტ მდ **kemoxt** jj კემუხტი, ტარსიკონი сафьян тороссо. კემოხტე კეხე ბალიშ თაგბითნას – კემუხტის უნაგირის ბალიში გაგაკეთებინე.

კემსადლარ **kemsa|d|ar** გრდმ. прх. trans. კემსეგა (კემსავს), დაკერება штопать to darn, to mend. ჟეგრე ვეყჩო მარწ ჩოგაცო კემსადლო ნატოს – ცხვრიდან მოსული ქმრის ჩოხას კემსავს ნატო.

კეტ **kēt** კენტი нечётный odd. ცჭა, ვო, ფხი, ვორლ, ის – კეტ რიცხვი და – ერთი, სამი, ხუთი, შვიდი, ცხრა – კენტი რიცხვებია.

კექ მდ **kēč** jj კენჭი камушек pebble. აღწ ცერექეჭი ღუნ კექი მატე – ალაზნის პირას ბევრი კენჭი ყრია.

კექლი **kēčlī** ჩამკვრივებული, ჩასუქებული упитанный well-fed, fat. ცენეს ჩუხუმ ლექიჭი გაგუმგომცე დაჯრელოქი დატერე, ოგუმდალა დალქ კექლი – წლეულს ბატკნები ანდაქში მუხლებამდე ბალახში ეყარნენ და იმიტომ გამოვიდნენ ჩასუქებულები.

კეპან **kerpã** jz об. см. see კეპანი kerpni. ე ცჳა კეპან მარან მოსან მოყ დანო – ეს ერთი კაპან-ნი რა ძალიან ცუდი ყოფილა.

კეპანი **kerpni** j მრ. მნ. pl. კაპანები, ციცაბო კლდოვანი ბილიკის მცირე (1,0 – 1,5 მ) სიმაღლის მონაკვეთები, რომლებზეც საფეხურებია გამოჭრილი (ა. გარსევანიშვილი) небольшой (1,0 – 1,5 м) высоты отрезки отвесной скалистой тропинки, на которых вырезаны ступени (А. Гарсеванишвили) places of small (1,0 – 1,5 m) height of the steep rock path, on which stairs are cut (А. Garsevanishvili). ტბათინან ნიყ წიგორე ეცანო კეპანო ბახუდ, ნახ დონმაქო აჰ დიფსუ, ქუდათ იხო ჰალო – ტბათანის გზა წინაგორში კაპანებიანი რომაა, ხალხი ხამოდის ცხენებიდან და ფეხით აღის ზევით.

კეო ბდ **ker** bd კეერი лепёшка pastille. კეოი ეებოჟკანიჰი დათო – კეერებს კერაში აცხობენ.

კერატ დდ **kerat** dd კერატი кабан boar. ბაჰწიხო ქომოხო ვაიხ კერატ დო – დაუკოდავ მამალ ღორს კერატს ეძახიან.

კერბადარ **kerba|dar** გრდმ. прх. trans. [შე]თხზვა ([შე]თხზავს), მოფიქრება, მოგონება, დაწერა сочинять to compose. წოვათი დაჰ გუვადლოჲე დაზე მოვ კერბადბინას – წოვათაში რომ გადავინდი, კარგი ლექსი დავწერე (მოვიგონე); ლუფ-გლარ ივსებს დაზე მაგნიშ კერბადლო – ლონგიშვილი იოსები კარგ ლექსებს თხზავდა.

კერბადარ **kerba|dã** გრდმ. прх. trans. ინფინიტივა მასდარისთვის инфинитив для мацдара an infinitive for the gerund კერბადარ **kerba|dar**. წოვათი დაჰ გუვადლოჲე მოვ კერბადბან ლაქანდოლო სო – წოვათაში რომ გადავინდი, ლექსის დაწერა მომინდა.

კერხარ **kerčar** გრდუვ. непрх. intrans. გორვა (გორავს) катиться, качаться, кувираться to roll. ჰქლოჰი ჰა კერხერ შადრნ მოკერიცო – ტყეში დათვი გორაობდა თავის ბოკვერებთან; ურუმ კერხემ ბოტურ – ურეში გორაობით მიდიოდა. სრ. сов. perf. კარხარ **karčar**.

კერხადარ **kerč|dar** გრდმ. прх. trans. გორება (ავორებს, ავორავებს) катать, раскатывать to make roll. ტბათინიჰი ბანდრივ ყარფუზ ქერქან ურში თეგდო'ჲ, ობი

კერჩღალათჲ – ტბათანაში ბავშვები საზამთროს ქერქების ურიკებს აკეთებენ და მათ აგორავენ ხოლმე. სრ. сов. perf. კარჩღარ **karč|d|ar**.

კეს ბღ **kes bd** თავხე, საყვავე, კოწოლკავი главная жердь, главный шест perch, pole. წინი სახურვეგო იმღჲ კეს ბეწჲ ლეფჩა – სახლის სახურავს იმედინი თავხე უნდა ედოს.

კეს-კერ ბღ **kes-ker bd** სახლ-კარი, ოჯახი, კერა (თავხე და კერა) дом, семья, очаг family, hearth, home. კეს-კერენ დადოლ დარ ღეწჲ – ოჯახს მოვლა, მიხედვა უნდა.

კეს-კერეს ბეთარ **kes-kerex b|etar** გრღმ. прх. trans. არევ-დარევა (აურ-დაურევს), აოხრება, აწიოკება, ქვის ქვაზე არ დატოვება (თავხის კერაზე დანარცხება) опустошить, разорить, разграбить to ravage, to annihilate. წკიპოს მასთხუნინ კეს-კერეს ბეთორ – წკიპო მტრებს აწიოკებდა. სრ. сов. perf. კეს-კერეს ბითარ **keskerex b|otar**.

კეტრ მღ **ketr j** კეთრი проказа leprosy. კეტრ ქიქოც გუყინრალო ნაგათეჲჷ – კეთრი უწინ ჩნდებოდა თურმე დროგამოშვებით.

კეფხ მღ **kepx j** კეფა затылок nape, back of the head. ილოს იფსებეგო კეფხ მჟოგ¹ ლოჭეგ – ილომ იოსებს კეფა გაუტეხა ჯოხით.

კეც მღ **kec j** კეცი сковородка frying-pan. სიბ ვერ კეცმაჲ მატკლი დადონათხ – სიბი ქვის კეცზე მატკატები გამოვაცხეთ.

კეცაღარ **keca|d|ar** გრღმ. прх. trans. კეცვა складывать to fold. სრ. сов. perf. დაკეცაღარ **dakeca|d|ar**.

კეცალანინ **kecalajni** მიმღ. прич. particip. დასაკეცი складной sth to be folded. კეცალანინ ნეკ იცნას – საკეცი დანა ვიყიდე.

კეჭ¹ მღ **keč j**¹ მატყლი шерсть wool. ხკოლი'ხე, სტაბო'ჷჲ კეჭ ლერკო – ზაფხულში და შემოდგომაზე მატყლს პარსავენ (კრეჭენ); ჩუდინ კაჭარხ კრაგალ დო – ბატკნის მატყლს კრაგელს ეძახიან.

კეჭ²: კეჭ მანხარ **keč²: keč j|āxar** გრღმ. прх. trans. ღულილი (ღულს) кипеть to boil. მეღ ხა და, ე ხივ კეჭ მანხინ – რამდენი ხანია, ეს წყალი ღულს. სრ. сов. perf. კეჭ მანგარ **keč j|āqar**.

კეჭ მწხითარ **keč j|āxitar** გრძმ. prx. trans. ადულება (ადულებს) кипятить to make boil. ას ხიგრ კეჭ მწხითოს – მე წყალს ვადულებ. სრ. сов. perf. კეჭ მწციითარ **keč j|āqitar**

კეჭ მწცარ **keč j|āqar** გრძმ. prx. trans. ადულება (ადულებს), მოდულება вскипеть to boil. ხჭკლწრეხრ ჰერწნივ კეჭ მწც – ხინკლწებიანი ქვაბი ადულებ. უსრ. несов. imp. კეჭ მწხარ **keč j|āxar**.

კეჭ მწციითარ **keč j|āqitar** გრძმ. prx. trans. ადულება (ადულებს) вскипятить to boil. შურეგრ კეჭ მწციითა'ეთ, ვქგეც ბრინჯა'ე ბოხკათ – რძე აადულებთ და ბრინჯი შემდგება ჩაყარეთ. უსრ. несов. imp. კეჭ მწხითარ **keč j|āxitar**

კეჭ მწცინრ (მწხინრ) **keč j|āqinô (j|āxinô)** მიმღ. прич. particip. ადულებული вскипяченный boiled. კეჭ მწცინრ ხი – ადულებული წყალი; ღუხანე კეჭ მწხინრ შურ ცო ღალმაგე – დიდხანს ნადუდი რძე აღარ ვარგა.

კეჭ მწცწი **keč j|āqčī** აუდულარი некипяченный unboiled. კეჭ მწცწი ხი – აუდულარი წყალი.

კეჭ ლექ|მარ **keč lek|jar** გრძმ. prx. trans. ძლიერი დუდილი (დუღს), აქაფება пениться (при кипении), сильно кипеть to boil hard, to foam (before boiling). უმში ზორამში ვეხკერ ხჭკლი, მე ღაჩო კეჭ ლექ|მორ – ისე მაგრად იხარშებოდა ხინკლები, რომ სულ ქაფს ისროდა.

კეჭ ლექ|მითარ **keč lek|jitar** გრძმ. prx. trans. ძლიერად ადულება (ადულებს) сильно кипятить to make boil hard. ქარცხოგრ დუგ კეჭ ლექ|მითნას, მს მუდტი ღაჭ ცო ბალქ – სამოსი ბევრი ვადუდე, მაგრამ ჭუჭყი არ გაშორდა.

კაჭარწი **kačarčī** უმატყლო[დი] без шерсти without wool. კაჭარწი ვამ ნახნ ჰალრ ცო ღწხმაკე – უმატყლოდ ჩვენი ხალხი ვერ ცხოვრობს.

კაჭირქ **kečirē** მატყლიანი с шерстью covered with wool, full of wool. კოხწხ ღოტუხრ დუდგო მწწი კაჭირქ საღები ვახკურ – ბარად მიმაგალ ცხენებს მძიმე მატყლიანი საღებები ეკიდათ.

კეხ მდ **kex j|** უნაგირი, კეხი седло saddle. ღონენ კეხ ოთმინას – ცხენს უნაგირი ღავადგი.

კეხნარქ **ḵexārē** კეხიანი (კეხდადგმული) с седлом with saddle. ფსტი დაჩოკ კეხნარქ დოივ ლელქ – ქალები მხოლოდ კეხიანი (კეხდადგმული) ცხენებით დადიან.

კეხნეწი **ḵex[elçī** უკეხოდლ без седла without saddle. კეხნეწი დონეგ ლელქ ვეთარ დეწქ – უკეხო ცხენით სიარულს ცოდნა უნდა.

კვერ დდ **ḵver** jj კვერი, ჩაქუჩი МОЛОТ, МОЛОТОК hammer. კვერევ კედლობს ლუმსრი თეფხოს – ჩაქუჩით კედლებზე ლურსმნებს ვაჭედებ; კვერ დეთარ – ჩაქუჩის ცემა.

კვერნ დდ **ḵvern** dd კვერნა куница marten. კვერნ ვანგო[ჰ] ლაგქ მას ბა – კვერნის ტყავს მაღალი ფასი აქვს.

კვეხა|დ|ალარ **ḵvexa|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. კვეხნა (იკვეხის) хвастаться to brag, to boast. ე კნათ ზორადში კვეხალა, მან კვეხალუნნი ცომ და – ეს ბიჭი ძალიან იკვეხის, მაგრამ დასაკვეხი არათერი აქვს.

კვეხალანნი **ḵvexalajni** მიმლ. прич. particip. მკვეხარა хвастливый, хвастун boastful. მონადრი საბლექს კვეხალანნი ნახ ბა – მონადირეები უმეტესად მკვეხარა ხალხია.

კვეხა|დ|უნნი **ḵvexa|d|ujni** მიმლ. прич. particip. 1. დასაკვეხი, საქები чем или кем хва-стают[ся] sth or sb to be praised or boasted. 2. უმექები, მაქებარი хвалящий one who praises. კვეხადუნნი საწ ქორთო მოთქ სოწ, მან სო კვეხადუნნი ცომენა ვა – დასაკვეხი (საქები) ჩემი თავი მგონია, მაგრამ ჩემი მაქებარი არავინაა.

კვირასრ, კუდრასრ დ **ḵvira'ô, ḵujra'ô** d კვირა воскресенье Sunday. კვირასრ დენიჰი ველ ცო ბარ სე აგას ქორ მან ეცარ – კვირა დღეს ჩემს ბებიას წესად არ ჰქონდა ხელში ნემსის აღება; კვირასრ დენინ თელვეჰი ვეწესრ ხილწ – კვირა დღისთვის თელავში უნდა ვიყო; ბაბლეს კვირას დენნ კოტრი მათწლათერ – ბაბალე კვირა დღისთვის (საკვირადღეოდ) ქადებს აცხოვდა ხოლმე. 2. ბ b იხ. см. see გებს **gebs**.

კვირბა|დ|ალარ **ḵvirba|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. გაკვირვება (უკვირს) удивляться to be surprised. ე ამბუდ ზორადში კვირბალა სოწ! – ეს ამბავი ძალიან მიკვირს!

კვირბა|დ|არ **ḳvirba|d|ar** გრძ. прх. trans. გაკვირვება (აკვირვებს, კვირობს) удивлять to make surprised. სტევ კვირბადვოჭრ? – რა გაკვირვებს? ე დაჭოვ ზო-რაღში კვირბადდოსრ – ეს გოგო ძალიან მაკვირვებს.

კვირტ ბდ **ḳvirṭ** bj კვირტი (მატყლისა) комочек (шерсти) bud (of the wool). სე თხეგო დუტ კვირტ ბაუგუ – ჩემს მატყლს ბევრი კვირტი ურევია; თხეგოჩჷ კვირტ ხილჩეჭ, ღანჯეჩრ მახინ ცო დოხკლა – მატყლს თუ კვირტი ექნება, კარგ თასად არ გაიყიდება.

კვნიწ ბდ **ḳvniç** bd *ob. sm.* see კანწლო **ḳançlô**.

კვრ|ჩხ ბდ **ḳv|r|ičx** bd კვრინჩხი төрн, терновник sloe, blackthorn. დელე დადტ-ჩეჩჷ კვრ|ჩხიწ თათ თიგრ – ტანში (კუჭში) გახსნას კვრინჩხის თათა უხდება.

კვრ|ჩხაღრნჷ **ḳv|r|ičxajrnā** კვრინჩხნარი место, поросшее төрном place for growing sloes, blackthorns. ვუნჷ (უნჷ) ჯბ-დივან ბოლბალთ, კვრ|ჩხარნაღში დაჭ ლათთ თეტჷ აღნიჩჷ – რაც ხვანა-თესვა დაიწყეს, კვრინჩხნარების ჭრა დაიწყეს ალვანში.

კვრ|ჩხორრჷ **ḳv|r|ičxōrē** კვრინჩხიანი с төрном (напр., местность) covered with sloe, full of blackthorn. თუჷ ქორთის კვჩხორრჷ ეც ლათერ – სოფლის თავში კვრინჩხიანი მინდორი იდგა.

კიდბჷ ბდ **ḳidbā** bd კიდობანი сундук chest, box. კიდბეჭ დუთხრ დაუხკუ თხო-გოჩჷ – კიდობანში სამოსელი გვიყრია.

კიდბეწ **ḳidbneçī** უკიდობნო[დ] без сундука trunk, box, chest. ქიქოც კიდბეწ ცო მეყერ, ლამზრათ ყარწდიენრ კიდბნი დარჷ, ჩუჭ დუთხუ გაგლორ – წინათ უკიდობნოდ არ რჩებოდნენ, ლამაზად დახარატებული კიდობნები ჰქონდათ და შიგ სამოსს ინახავდნენ.

კივ დდ **ḳiv** jj კევი (თიჭვისა, ან აკაკისა) жевательная (сосновая или каркасовая) смола chewing gum (of Pine or Akaki). ბექეს ღუდახკეჩრ მახკარგ კივ ათუშორ – ბექეზე მსხდომი გოგოები კევეს ღუჭავდნენ.

კიკ¹ ბდ **ḳik¹** bd მძივი бусы bead, chaplet. დაჭოვ კიკი ყაჭუხ ოხკრ – გოგომ მძივი-ბი ძათუჷ აასხა.

კიკ² ბლ **kik²** bd უკანა ტანი задница backside.

კიკიწი **kikiḥi** უმძივებოლდი без бисера without bead. კიკიწი მა დადლოწ ნახლორ, ზორადში თაჟგუჟ ჰობს – უმძივებოდ ნუ გახვალ ხალხში, ძალიან გიხდება.

კიკალ, -კიკალ, კიკელ, -კიკელ **kikal, -kikal, kikel, -kikel** 1. ზმნს. нареч. adv.

ქვეშ под, вниз, внизу under. ვანოს უშგ კიკალ ვილქ – ვანომ უშანგი ქვეშ მოიგდო. 2. თანდ. послел. prep. ქვეშ под, вниз, внизу under. აგას ტათებ მათკიკელ (მათან კიკელ) გაგდწლათერ – ბებია ფუღს ლოგინის ქვეშ ინახავდა ხოლმე; თამარჩ ხენენ კიკალ (ხენკიკალ) ლედალერ – თამარი ხის ქვეშ იჯდა; ჳერენ კიკელ (ჯერკიკელ) ჳწარ ბანორ – ქვის ქვეშ თევზი ყოფილიყო.

კიკელ ოტარ (ეტარ) **kikel otar (etar)** ქვეშ დაგება подстелить to spread under, to put under. კიკელ დაჰარ (ჯეჰარ) **kikel dlahar (qehar)** – ქვეშ მოტანა (მოიტანს), ქვეშ მოგდება бросить под себя to throw under. თედღეს ილორ კიკელ ვაჰ – თედოღემ ილო ქვეშ მოიგდო.

კიკელ დჰეჰდარ (დაჰდარ) **kikel d|əp|dar (əap|dar)** – ქვეშ მომწყვდევა зажать, прижать под себя to place under. ჳერეწ წიწილ კიკელ დჰეჰდარ – ქვამ წიწილა ქვეშ მოიმწყვდეა (მოიყოლა).

გირვწქ კიკელ **girvāk kikel** გირვანქობით фунтами in pounds. გირვწქ კიკელ ჳორი იცნას – გირვანქობით ვაშლქები ვიყიდე.

კიკელ დარ **kikel dar** გრღმ. прх. trans. 1. ქვეშ დაგება подстилать to put under. ის ბწდრენ კიკელ ნახდურ დებათ – მაგ ბავშვს ქვეშ ქეხა დაუგეთ. 2. ქვეშ მოქცევა повалить to place under. მევეღეს კნათ კიკელ ვიეწქ, ცჰა ლახიშ თეფხს – მევეღემ ბიჳი ქვეშ მოიგდო და ერთი კარგად სცემა.

კიკლიწნმაქ **kikliḥn|mak** ზმნს. нареч. adv. ქვევიდან ზევით снизу вверх from below to upward. კიკლიწნმაქ ჳერწარ (დერწარ) **kikliḥn|mak herḥar (d|erḥar)** 1. გადაბრუნება (გადაბრუნდება), გადატრიალება перевернуться, опрокинуться to turn over. ურუმ კიკლიწნმაქ ბერწი – ურემი გადაბრუნდა. 2. თხევადი მასის დუღილისმაგვარი ბობოქრობა (ბობოქრობს), ბორგვა кипениеподобное бурление жидкой массы to toss like boiling liquid. წიფ-

ლილნო კიკლინსმაქ მეტე! – წიფლოვანი ბორგავს (დუღს და გადმოღის)!
 3. გაღატ. перен. fig. გაბრაზება (გაბრაზდება), გაჯავრება, გაცხარება *рассер-
 диться to get angry*. ფსარე ცჷა ჟელრე დავდიე'ნეს, დად კიკლინსმაქ ვერწი –
 გუშინ ერთი ცხვარი დავკარგე და მამა გაცხარდა.

ღამნ კიკლინსმაქ დერწარ **dašn kīkli'n|mak d|erčar** სიტყვის ღალატი,
 პირის გატეხა *нарушить данное слово to break one's word*.

კიკალდაჩქირე, კიკელდაჩქირე, კიკლი, კიკლირე (კიკლერე) **kīkalda[h|rē,
 kīkelda[h|rē, kīklī, kīklirē (kīklerē)** 1. ზმნ. нареч. adv. ქვევიდან *снизу from
 below*. კიკელდაჩქირენი დალუმე? – ქვემოდან მოღინართ? 2. ქვემოთ არსე-
 ბული, ქვემო, ქვემოური, ქვენა, ქვევითა, ქვეშითა, ქვედა, ქვემო[თა] *нижний,
 находящийся внизу down, downward, lower*. კიკელდაჩქირე ლაჷმრე ბა-
 ლოთხ – ქვემოური მთიდან (დიდოეთის მთებიდან) მოვდივართ; კიკელდა-
 ჩქირე ჩაღმართუნე ჰაშე ზორადმი დეწე – ქვემოურ (ქვემო აღვნელ) ჩაღმა-
 თუშებს სტუმარი ძალიან უყვართ; მაქდარე ქისტ ჯოყლაყო'ჷე დანე, კიკელ-
 დაჩქირე მნ დუმსოფლე'ჷე – ზემოური ქისტები ჯოყლოში ცხოვრობენ, ქვე-
 მოურები კი – დუისში; კიკელდაჩქირე მოხ ჰეგო – ქვენა ქარი უბერავს; სე
 ჟაგნო კიკლირე და – ჩემი წიგნი ქვედაა (ქვეშითაა); მაქრეკ ცო, კიკლი ლაჷ-
 დინას შიგნდ – ზემოდან კი არა, ქვევითა (ძირს ნაყარი) მოვკრიფე შინდი;
 კიკლი დოს მა ეცო, ტატე და – ქვევითა შეშა არ აიღო, სველია; ე ჩაღმართოვ
 კიკალდარე ჩაღმირე ვაღო – ეს ჩაღმათუში ქვემო აღვნიდან მოღის.

კიკლი ჭარ დღ **kīklī čar** დღ შიდა პირი (საბნისა, ლეიბისა) *подкладка (от
 подушки, одеяла) lining (of the blanket, mattress)*. ლიბენანო კიკლი ჭარ
 ადბნას – ლეიბისთვის შიდა პირი შეგკერე.

კიკლიჰალო **kīklīhalō** ზმნ. нареч. adv. ქვეშიდან, ქვემოდან, ქვევიდან *снизу from
 below, from the lower side*. ლაზარე კიკლიჰალო ვაღო – ლაზარე ქვევიდან
 მოღიღა.

კიკლი დღ **kīklā** ჯი ქვედა მხარე, ქვემოთა მხარე (არე, მიდამო) *низ the lower side,
 the lower area*. წინ კიკლი ჰადლეღ ყენბადმოთხ – სახლის ქვედა არეს სარღა-
 ფად ვიყენებო.

კიკლი: კიკლი დ|ახარ **kīkār: kīkār d|axar** უკან-უკან წასვლა *пятиться назад
 moving backwards*.

კიკიმ და **kikim** jj კიკინები, კავეები локон love-locks, curls. წინუსეგოჩი გა-
გუმგომცჷ კიკიმა დატერ – პატარძალს მუხლებამდე კიკინები ეყარა; კიკიმა
მარლიხრ ფსტუფჩგოჩი ბედჷ ცო მარ – კავეები ქმრიანი დედაკაცის გარდა-
არავის ჰქონდა.

კიკმარჷ **kikmarē** კულულებიანი с локонами with curls. კიკმარჷ მახკარ ატამი
ბჷარკ დალუნინ და – კულულებიანი გოგოები ადვილად თვალში მოსასვლე-
ლები (მოსაწონები) არიან.

კიკმიწი **kikmicī** უკულულებოდი без локон without curls. კიკმიწი მახკარ
ლუჷ ბჷარკ ცო იხრ სი – კულულებიანი გოგოები დიდად თვალში არ მომ-
დიან.

კიკმარდო ბა **kikmardō** bj ჭიტლაყი, პანლური пинок bunt, kick.

კიკმარდო ბეთარ **kikmardō betar** გრდმ. прх. trans. პანლურის კვრა (პანლურს
ჰკრაეს) дать пинка, пнуть ногой to bunt, to kick.

კილო¹ და **kilō**¹ jj 1. კილო (ღილისათვის) петля (для пуговицы) loop (for button).
2. კილო, ჭდე засечка, зарубка nick, notch. წაქინ კილოა ა'ჲ, ძროლაყო'ჲ თეგ-
დინათხ – ისრებს კილოები და წვერები (ბუნიკები) გაუუკეთეთ.

კილო მარ **kil jar** გრდმ. прх. trans. კილოს, ჭდის გაკეთება (კილოს, ჭდეს გაუკე-
თებს), დაკილოება делать насечку, насекать to make notch. მელჷ ტყა
ქელრჷ დაკარდო, ოტუმფლჷ კილო მებ ლოჭენ! – რამდენსაც ოც ცხვარს
დათვლი, იმდენი ჭდე გააკეთე ჯოხზე!

კილო² და **kilō**² jj კილო (სამეტყველო, სასიმღერო...) говор, диалект; тон, ин-
тонация; напев dialect, tune, tone, intonation. ამბუა მარჷ კილო – ლაპარაკის
კილო.

კილო³ დდ **kilō**³ dd კილოგრამი килограмм kilogram. ცჷანინ კილოუნ კაძიკ იშჷ –
ერთ კილოს ცოტა აკლია.

კილო⁴: კილო ხილარ **kilō**⁴: **kilo xilar** გრდუგ. непрх. intrans. თორმაში, სიმწიფეში
ყოფნა быть в форме, в зрелости to have a good form, to be in ripeness. ე კნათ
კილოჷჷ ვაჲ, ზორან ვა – ეს ბიჭი სწორედ ჯანლონით სავსეა და ყოჩაღია; ქანიზ
კილოუნ მახჷ – ყურძენი სიმწიფეში (ძალაში) შევიდა.

კინო მდ **kinō** jj კინო (კინოთეატრიც, კინოფილმიც) кино cinema, movie, film.

დღე საბტერესო კინო მაღაზი ბოლო დროჰჟ, ასა, სჟ სტაკა ვშიროშ ჰიფსათხ კომპიუტერე – ბეფრი საინტერესო კინოფილმი გამოვიდა ბოლო დროს და მე და ჩემი კაცი (ქმარი) ხშირად ვუყურებთ კომპიუტერში.

კიჟი მდ **kiži** jj ყიჟინა шум, крик, гиканье whoop, noise. მეზობლახუ დიჩო ბუდსუ კიჟი მალორ – მეზობლისას მთელი დამე ყიჟინა იდგა; ოჯარ ყიჟი მოთი – იმათ ყიჟინა ატეხეს.

კირ მდ **kir** j კირი известь lime. ბახტრილნო ციხენ დუხეჟი აღნობივ საკირეჟი კირ მაკომრ – ბახტრიონის ციხის ძირში აღვენელები საკირეში კირს წვავენ.

კირელჟი **kirēlē** კირიანი с известью, в извести covered with lime. კალტზეგო კირელჟი ტოტი მარ – კალატოს კირიანი ხელები ჰქონდა.

კირ|დ|ალარ **kir|d|alar** გრლუჟ. непрх. intrans. 1. მიშტერება (მიამტერდება), დაჟინე-ბით ცქერა пристально смотреть to stare. ოჯუდგო კირლას – მას ვამტერდება, მას ვუცქერი დაჟინებით 2. დამიზნება (უმიზნებს), [მო]მზადება прицеливаться, нацеливаться to aim, to point at a goal. თოთ ღერო მაფი, ნიფს ცო კირლაგე – თოთი გაფუჭდა, სწორად ვედარ უმიზნებს; შაქრო თავჯდომრედ კირლა – შაქრო თავმჯდომარეობას ემიზნება (უმიზნებს); თედო ოჯუდცი ბუჰ ბჰ კირგალ – თედო მასთან სახხუბრად მოემზადა.

კირ|დ|არ **kir|d|ar** გრდმ. прх. trans. დამიზნება ([და]უმიზნებს) нацелить[ся], прицели[ва]ть[ся] to take aim. აღეჟის თოთ ზორაიში ნიფს კირდო, მან ყუწელ-დაჰი ფართ მახორ – აღეჟი თოთს სწორად უმიზნებდა, ნემსის ყუნწში გამ-ჭოლ ატარებდა.

კირკიტ **kirkit** კირკიტი, მაგარი твёрдый, крепкий strong. კირკიტ კაკალ – კირ-კიტი კაკალი; კირკიტ გაგნი – მაგარი კვერცხები.

კიტრ მდ **kitr** jj კიტრი огурец cucumber. ცეხენ კიტრ დივნათხ – წელს კიტრი დავთესეთ.

კიტრეწი **kitreči** უკიტრო[დი] без огурца without cucumber. კიტრეწი ჩამლჰ სა-ლათ ცო იხო – უკიტროდ სალათა გემრიელი არ გამოდის.

კლდეკარი **kldeqari** j მრ. მნ. pl. მიუვალი კლდეები недоступные скалы inaccessible rocks. სპერუდუნ დაშარქ კლდეკარი და – სპეროზა ცარიელა (სხვა რომ არაფერია) კლდეკარქებია.

კლიტ ბდ **klit** bd კლიტე замок lock, padlock. სანან კლიტ ბოლი'ნეს, ვერო ფჰე ვადხნას – კარებს კლიტე დავადე და სხვა სოფელში წავედი.

კმატ ბდ **kmat** bd კლდე скала rock. ბნდრი დაშ კმადტნან ლელა'ლათრათხ – ბავ-შეობისას კლდეებზე დავდიოდით (დავცოცავდით) ხოლმე.

კმატნარქ **kmatnarē** კლდეებიანი скалистый rocky, with rocks. სპერუდუნ ექჰირ კმატნარქ ლამ ბაჟ, ლივ, ამირან უდსი ვა დავგო ვეხკინუდნო – სპეროზა მოს-ხლეტილკლდეებიანი მთაა და ამბობენ, ამირანი იქა ჰყავს დმერთს დაბმულიო.

კნათ ვბ **knat** vb ბიჭი, ვაჟი, ვაჟიშვილი (ხმარობენ ქალებიც, კაცებიც) мальчик, юноша, парень, сын (употребляют и женщины, и мужчины) boy, guy, son (used by men and women as well). კნათევ ფჰარან თეფხო – ბიჭი ძალს სცემს; ას კნათიგო ვულეს – მე ბიჭებს ვეძახი; სოგო ცჰა კნათ ვა, სე ვაშეგო მან ვო – მე ერთი ვაჟი მყავს, ჩემს ძმას კი სამი. об. см. see ვოჰ **voh**.

კნათლქ **knatyē** ბიჭური, ვაჟური, ბიჭისნაირი мальчишеский boyish, like a boy, boy, son. კნათლქ ცომ და ოვარგო[ჰ] – ვაჟიშვილი არ (ბიჭისნაირი არაფერი) ჰყავთ მათ.

კნათლეშ **knatyēš** მმს. нареч. adv. ბიჭურად по мальчишески like a boy.

კნაწკნაწ: კნაწკნაწ დითარ **knačknač: knačknač d|itar** გრძმ. прх. trans. კნატუნ-ნი (კნატუნებს), კნაწუნი щёлкать to crunch, to munch. დეხან ცო დავრეს, დავ-ლის თხილეგო დითოთხ კნაწკნაწ – უსაქმობისგან ზამთარში თხილს ვაკნატუნებთ.

კნუტ¹ დდ **knut**¹ dd კნუტი (კატის ნაშიერი) котёнок kitten. თხე კუდტგო ვო კნუტ და – ჩვენს კატას სამი კნუტი ჰყავს.

კნუტ² დდ **knut**² dd მოკლე შოლტი кнут, бич a short lash, whip, scourge. დონ-ლოვას კნუტ ვმარბადმო, მეცხორეს მან დახქ შვეტ – ცხენოსანი მოკლე შოლტს ხმარობს, მეცხვარე კი გრძელს.

კოდ ბ **ḳod** d კოდი три пуда (мера сыпучих тел) three bundles, three packs. კოდ-
დეჩქი ვო ფუთ ბა – კოდში სამი ფუთია; მელმი კოდ მა ვაწ თუყუ თხა – რამდე-
ნიმე კოდი პური გვეყოფა (გვეყოფნის).

კოთხრ ბდ **ḳotxô** bd კათხა деревянная чаша wooden cup. წიგორეჩქი, მელორზ
წყარუდგოჩქი კოთხოვ ხი მილნათხ – წინაგორში, მელორის წყაროსთან, კათ-
ხით წყალი ვსვით; კოთხუდ ხენქ თეგოდრ – კათხებს ხისას აკეთებენ.

კოკ¹ დ **ḳok**¹ jj ტყაპუჭი овчинный тулуп sheepskin. კოკ ქე ვაჯა აბრ – ცხვრის
ტყავეებისგან ტყაპუჭს კერავენ; ფჭუ კოკეს ბალბალო სო – ძალი ტყაპუჭში
მეცა.

კოკ² დ **ḳok**² jj კოკა глиняный кувшин pitcher. ე კოკას (კოკეს) ხი აჭ იხრ – ამ
კოკას წყალი გასდის.

კოკამნიკასრ, კოკომნიკასრ დ **ḳoḳalmziḳa’ô**, **ḳoḳolmziḳa’ô** jj ბზრიალა,
ხიკორი волчок humming-top. თხოლოჩქი ბზრივ კოკომნიკასრ კურკუქ თე-
გოდრ, დე ტარკივ ჭერწოდრ – ხვენში ბავშვები ბზრიალას რკოსგან აკეთებენ
და თითებით ატრიალებენ. იხ. см. see შოკრ **šokô**.

კოლოტ დ **ḳoloṭ** dd კოლოტი (სატკებლე ტიკი) бурдюк для виноградного
сусла wineskin for treacle. ტკებელ ცო დაშ, ვუხკ (უხკ) დალრ კოლოტ ხილ-
ხეჩქი – ტკებლის არქონისას ნეტავი რა აზრი აქვს კოლოტის ქონას.

კოლოფ ბდ **ḳolop** bd კოლოფი коробка box. კამფეტკა კოლოფ – კამფეტების
(კამფეტებიანი) კოლოფი.

კომბოსტო ბდ **ḳombostô** bd კომბოსტო капуста cabbage. კომბოსტო მუსტბა
ბუდხენათხ – კომბოსტო დასამყავებლად ჩავდეთ; თხა კომბოსტუქ წვექ
თავდინათხ – დღეს კომბოსტოს წვენი გავაკეთეთ.

კომბოსტორქ **ḳombostôre** კომბოსტოიანი с капустой full of cabbage, with
cabbage. დაკოდა სო, მე ბზროლე კომბოსტორქ დაყარ ცო დაყრას, დოკ ღი-
ტერ სქ – მახსოვს, რომ ბავშვობაში კომბოსტოიან საჭმელს არ ვჭამდი, მე-
ჯავრებოდა (გული გამიბოდა).

კომბოსტოდწი **ḳombostojçĩ** უკომბოსტოდლ без капусты without cabbage.
კომბოსტოდწი ბორშე ცო თეგლა – უკომბოსტოდ ბორში არ კეთდება.

კომპალ დ **kompal** jz კომპალი дубина cudgel. ვარჯგინსმაქ კომპლი მიხკენრ ღუ-
ვი ბალორ ენ ტყუაჭაჭრი – მხრებზე კომპლებგადებული მწყემსები მოსდევ-
დნენ ცხვარს (ფარას).

კომპლარქ **komplārē** კომპლიანი с дубиной with cudgel, with club. მემცხორ
კომპლარქ ლათერ ენ ფეხ – მეცხვარე კომპლიანი იდგა ცხვრის გვერდით.

კომპლეწი **komplecī** უკომპლოლდი без дубины without cudgel, without club.
კომპლეწი ღუე ჰანს ხაწენვა? – უკომპლოლდი მწყემსი ვის გაუგონია?

კომშუდ დ **komšuj** d მრ. იბ. мн. см. pl. see კუამში **kujmšī**.

კომშოწი **komšocī** უკომშოლდი без айвы without quince. სო მაგა კომშოწი მა
ვალრ, ბეწრიკ მასრ ზორადში – ჩემ სანახავად უკომშოდ არ მოხვიდე, მიყვარს
ძალიან.

კომშორქ **komšōrē** კომშიანი с айвой with quince, full of quince. ჩახრაკადიენრ
კომშორქ ქოთამ ჩამლი იხრ – ჩახრაკული კომშიანი ქოთამი გემრიელი გამო-
დის.

კონვერტ დდ **konvert** dd კონვერტი конверт envelope. ჟაგნრ და სოგაჭი დაჭი-
თუნე, კონვერტეგრ ვახა მს ჭირხეთე სო – წერილი მაქეს გასაგზავნი [და],
კონვერტისათვის წასვლა კი მეზარება.

კონვერტეწი **konvert[e]cī** უკონვერტოლდი без конверта without an envelope.
ჰე წერილ კონვერტეწი დეეწ სო – შენი წერილი უკონვერტოლდი მომივიდა
(მომიტანეს).

კონდახ დ **kōdax** jz კონდახი приклад butt. ე თოფეე კონდახ მუხ თელორ – ეს თოფი
კონდახს უკან სცემს (ისვრის).

კონდხარქ **kōdxārē** კონდახიანი с прикладом with butt. სე ბაბუდ კონდხარქ თოფ
თხა დაჭ გაგმიენრ და სოგო – პაპაჩემის კონდახიანი თოფი დღესაც შენახული
მაქეს.

კონდხეწი **kōdxecī** უკონდახოლდი без приклада without butt. კონდხეწი თოფ ქორ
ცო იხრ სო – უკონდახო თოფი არ მემარჯვება (ხელში არ მომდის).

კობ დ **kop** jz იბ. см. see ფუშ **puš**.

კობლაცრ ვ **qopla'ō** v კობალა (ხევსურების, ფშავლების, თუშების სალოცავი ხატები) одно из божеств у хевсуров, пшавов и тушин deity for Khevsurians, Pshavians, Tushs. კობლაცრუ თეცილან ფხევანს და – კობალას სალოცავი ხევსურეთშია.

კორბ ბ **korō** b ნახშირი уголь coal. კორბ ჰუქლოჩი ბაკობრ – ნახშირს ტყეში წვავენ; ცენეს დუჯ კორბ ბაკობინათს – წელს ბევრი ნახშირი გამოეწვიოთ; მიჩუდშე ცარკი კორბოვ წემოდრ – ზოგიერთები კბილებს ნახშირით იწმენდავენ.

კორბ ბაკბიუნბ **kor b|aḳ|b|ujnī** მიმლ. прич. particip. მენახშირე, ნახშირის გამომწველი угольщик charcoal burner. ქიქოც წყნეთს კორ ბაკობინბ დარ დუწინბ – წინათ წყნეთი მენახშირეებით იყო სავსე.

კორბლქ **korōlē** ნახშირიანი с углем covered with coal. კორბლქ ვედრ სანგუდ ოთდინას – ნახშირიანი ვედრო ეზოში დავდგი.

კორკოტ დდ **korḳoṭ** dd კორკოტი каша из толчённой пшеницы porridge made from coarse ground (wheat). კორკოტ ათჩრ ხორბლქ ქეხკოდრ – კორკოტს დანაყილი ხორბლისგან (ღერდილისგან) ხარშავენ.

კორკოტანლქ **korḳoṭālē** კორკოტიანი с толчённой пшеницей full of Korkoti (e.g., a bowl). კორკოტანლქ ჰერწრ ქორლქ თასდალქ სოგო – კორკოტიანი ქვაბი ხელიდან გამივარდა.

კორტარ **korṭar** გრლუე. непрх. intrans. მობეზრება (წმობეზრება), მოწყენა надоест, надоедать to bore. ბათხწქ ლელარ კორტარ სოქ – უსაქმოდ სიარული მომბეზრდა; კორტარ სოქ ჰოგრ ლევარ – მომბეზრდა შენთვის თქმა.

კორტარ|დარ **korṭar|dar** გრლმ. прх. trans. გაბეზრება (წგაბეზრება), მობეზრება (მოაბეზრება) докучить, надоедать, надоест to bother. სანგოჩი ბანდრი დუღრეე კორტვიქსრ – ეზოში ბავშვების ყვირილმა გამაბეზრა.

კორტნა|დარ **korṭna|dar** გრლმ. прх. trans. კორტნა (კორტნის) глотать, отщипывать to gnaw, to peck. გაზან ხენ ტავმაქ ბადლოჟ ფოთლი კორტნადან – თხა ხის ტოტზე ავა ფოთლების საკორტნად.

კორტუენბ **korṭujnī** მიმლ. прич. particip. მომაბეზრებელი, მოსაწყენი надоедливый annoying, bothersome. მაცლომცქ დეფცოჩი ის კორტუენბ ამბუდ! – როდემდე ყვები მაგ მოსაწყენ ამბავს!

კორჩხნა|ღ|ალარ **korčxna|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. კრუნხხვა (იკრუნხხება) корчиться to writhe. ო გაგაცრ ლაწრეს კორჩხნალარ – ის მუცლის ტკივილისაგან იკრუნხხებოდა.

კორძ დდ **korz** jj კორძი, ჯირკვალი нарост, желёзка gland. კაწკლეწქილოლწ ვარწგეს კორძ ღედაღე ივნეგოაწქი – პატარაობიდანვე მხარზე კოჟრი აზის ივანეს; ის დაწგოაწქი კორძი დაწხკუ – მაგ გოგოს ჯირკვლები აქეს.

კოს¹ დდ **kos**¹ dd კოში, ხის დიდი ჯამი большая деревянная миска big wooden bowl. ბაბოს ლებიგ კოსრქდააწქი ბაყორ – პაპა ლობიოს ხის დიდი ჯამიდან ჭამდა; დილდარ დეწქე ე კოსენ – გარეცხვა უნდა ამ ხის ჯამს.

კოს² დდ **kos**² dd ქალის ვარცხნილობა უკან მრგვლად შეკრებილი და დამაგრებული ფორმისა волосы, закреплённые на затылке кругом a woman's hairdo risen and bound backwards in a round shape. სე დაჭოს ზორადში თაგწ ეშიროჩრა ბეჯქე კოს – ჩემს გოგოს ძალიან მოუხდა ხშირი თმის „კოსა“.

კოტერჩ **kočerc** მრ. об. мн. см. pl. see კუდტი **kujti**. მარტეაწქი დიწუ ბუდსუ კოტერჩ დულერ – მარტში მთელი ღამე კატები ჩხაოდნენ.

კოტორ დდ **kočor** jj ქადა када, пирог Kotor (Tush pastry). თეცილწხ კოტრი ლათერ ექჰწ – სალოცავებში ქადები მიჰქონდათ ხოლმე; კოტრეს ცარკ დადლწას – ქადა ჩავკებიჩე.

კოტრელქ **kočrelē** ქადიანი со сдобной булкой covered with Kada (Georgian pastry). კოტრელქ თეფში ჰაშინ ჰათხ ოთდინას – ქადიანი თეფში სტუმრებს წინ დაგუდგი.

კოფორ დდ **kopō** dd კოფო козлы a board at the top of the araba on which an araba driver sits. ურუმ ქორთიხ დაჩრა ფიცრეს, მენხუ[დიხონმაქა მეურმე ხიყუ, კოფორ წე – ურმის თაფში რომ ფიცარია, რომელზედაც მეურმე ჯდება, კოფო ჰქვია.

კოღორ დდ **koγō** jj კოღო комар mosquito. სიცწხ-ხოწში კოღუდგ ექჰრა სოდააწქი – ციებ-ცხელებას კოღოები აგრცელებენ [კოღოებს დააქვთ აქეთ-იქით].

კოშკ დდ **košk** dd კოშკი терем, башня tower. პაფესეაწქი ცჰადნა ფჰქეაწქი დუგ კოშკი დაწ, დახეც წე ფჰქეს კოშკი – პანკისში ერთ სოფელში ბევრი კოშკებია და ამიტომ ჰქვია სოფელს კოშკები.

კოც ბღ **ḳoc** bd თვალი, ცალკეული უჯრედი საქსოვისა петля mesh. ღედალეს თაგუჩრ ფერდონა ადრკრ ჩხნდურ დილოდიენო; ეკუდ ლამზურჩა კოცნივა ჰქ ბშარკი დაკმოცდიენო... – ვნივარ მოხდენილ ფერდობზე კალთაში წინდით; ამისმა ლამაზმა თვლებმა შენი თვალები გამახსენა... (ნ. ქადაგიძე).

კოწოლ¹ დღ **ḳoçol¹** jv ნაწნავი коса (волос) plait, tress, pigtail. წინუსეგო დუყგომცტ წარჭტ კოწლი დატერ – პატარძალს წელამდე შავი ნაწნავები ეყარა; დაჭოვ კოწლი დებცორ – ქალი დალალებს იწნავდა;

კოწოლ დ|ოტ|დ|არ **ḳoçol j|ot|j|ar** გრდმ. прх. trans. მწკრივად, დაწალიკებით გადასვლა перейти гуськом to cross tandem. ნახვ ლამუხ კოწოლ დოტდიქ – დამწკრივებული, დაწალიკებული ხალხი მთას გადავიდა.

კოწოლ² დღ **ḳoçol²** jv მყესი сухожилие tendon, sinew. დითხლოწქი კოწლი დაუგუქ – ხორცში მყესები ურევიან; მახკარვ კოწოლ დაყრ, ბეჯჯ დავოლ თხონანრ – გოგოები მყესს ჭამენ, თმა გაგვეზრდებაო.

კოწლანრე **ḳoçlārē** ნაწნავებიანი с косами with plaits, with tresses. ყოწლე ცჰა ზორადში ლამზურ, კოწლანრქ დოჭ დეწერ სოწ, მწ ექროხ დოწდალოწ – ახალგაზრდობაში ერთი ძალიან ლამაზი, ნაწნავებიანი გოგო მიყვარდა, მაგრამ სხვას გაჰყვა.

კოწოლკავ დღ **ḳoçolḳav** dd კოწოლკავი, თავხე, საყვავე glavная жердь, главный шест perch, pole. ლაუძრეჩრ წენინანრ მუხქ კოწოლკავ ქორდინას – მთის სახლისთვის მუხის კოწოლკავი (თავხე) ვიშოვე.

კოჭ ბღ **ḳoç** bd 1. კოჭი (სათამაშო ძვალი) альчик, бабки playing bone. ქელრქ დამფხჩეწქი კოჭ, წაუკუქ, ხკორა'ქ ბანდრწ და – ცხვრის გატყავებისას კოჭი, კუდი (რიკი) და საშარდე ბუშტი ბავშვებისა; კნათიგოწქი ჩილი კოჭან და დუწინრ – ბიჭებს უბეები კოჭებითა აქვთ გატენილი. 2. კოჭი (სახლისა) балка, стропило beam, girder. 3. კოჭი (საკერავი ძაფისა) катушка reel, sheave, spool.

კოხივ ვბ **ḳoxiv** vb ქართველი грузин Georgian. კუდხვას დუჯ ამბუდ დიქ – ქართველმა ბევრი ილაპარაკა; კოხივ თავუშ მოჯ ბო – ქართველები კობტად, ლამაზად მღერიან; თხოწ გოგის კუდხ ბახე – ჩვენ ირგვლივ ქართველები ცხოვრობენ.

კრაზან ღღ **krazā** dd კრაზანა, თავცეცხლა зверобой wasp, gadfly. კრაზან ღაზუქ ბურახ და – კრაზანა კარგი მცენარეა.

კრადჭენება|დ|არ **krājčneba|d|ar** გრღუგ. непрх. intrans. კრაჭენი (აკრაჭუნებს) скрежетать (зубами) to gnash (teeth). ივენენ დოკ დეცუენქ, დაჩოჩქ ცარკი კრადჭენებადმორ – ივანეს გული მოუვიდა და სულ კბილებს აკრაჭუნებდა.

კრამიტ ბლ **kramiṭ** bd კრამიტი черепица tile. აღნიჩქი წენბუგოჩქი კრამიტ გადლუ – აღვანში სახლებს კრამიტი ახურავს.

კრამიტეწი **krajmṭečī** უკრამიტოლ|დ|ი без черепицы without tiles. კრამიტეწი წენბუგ დუგარდალი – უკრამიტო სახლები მომრავლდა.

კრამპულ მდ **krampul** jj ეშვი клык fang. გალურ გაივ ფჰარან კრამპულ მალმიქ – გარეულმა ღორმა ძაღლს ეშვი გაჰკრა.

კრავტეწი **kravṭečī** უსაწოლოლ|დ|ი без кровати without a bed. კრავტეწი დათხრ – უსაწოლოდ ვართ (ეცხოვრობთ).

კრაოტ **kraoṭ** საწოლი кровать bed.

კრიხალ მდ **krixal** jj კრიახი, ხრიოკი თერღობი каменистый, маложизненный склон stony, rocky slope. მიტრუფ წა კრიხალმაქაჭ დედაღერ – მიტროს სახლი ზედ კრიახზე იდგა.

კროჭ ბლ **croč** bd კროჭი (კოლოფი) шкатулка box, casket. ქორე დეწინი ვუნახი (მან, ყაჭ, კატერჩ) ჩუ დეხკობს კროჭ წე – ხელზე საჭირო რამეების (ნემსის, ძათის, ნაჭრების) ჩასაწყობს კროჭი ჰქვია.

კრუტ (კრუხ) ღღ **krut** (**krux**) dd კრუხი наседка brood-hen. უკ ქოთმეს, მენსუ გაგნინმაქ დედაღე, ლე მან წიწლან ნან ბა, კრუხ დო – იმ ქათამს, რომელიც კვერცხებზე ზის, ანდა წიწილების დედაა, კრუხს ეძახიან.

კრუტელ დე|და|ღარ, **kruṭey** ‘e|d|ayar გრღუგ. непрх. intrans. კრუხად ჯღომა (ზის), კრუხვა сидеть наседкой to brood. ვალღქ დე და, ე ქოთამ კრუტელ დედაღე – მესამე დღეა, ეს ქათამი კრუხად ზის.

კრუტელ ხაყ|და|არ (ხეყ|და|არ) **kruṭey** xa’|d|ar (**xe’|d|ar**) გრღმ. прх. trans. კრუხად დასმა (დასვამს) посадить наседку to make sit for brooding.

კრუტელ ხაყარ (ხეყარ) **krutey xa'ar (xe'ar)** გრდუგ. непрх. intrans. კრუხად დაჯდომა (დაჯდება) **сесть наседкой** to sit for brooding.

კრუტქეწი (კრუხქეწი) **krut'eč'i (krux'eč'i)** უკრუხოდ без наседки without brood-hen. კრუხქეწი წიწლი უდანაკარგოდ დაგდარ ცო გერგბალა – უკრუხოდ წიწილების უდანაკარგოდ გაზრდა არ ხერხდება.

კრუხკრუხ: კრუხკრუხ დარ **kruxkrux: krutxkrux d|ar** გრდმ. прх. trans. კრუხუნი (კრუხუხებს) **кудахтать (о наседке)** to cackle, to cluck. კრუხეგ კრუხკრუხ დომ წიწლინ დაყარ თელრ – კრუხი კრუხუხით წიწილებს საჭმელს აჭმევს.

კუბრ ბდ **kubô bd** კუბო гроб coffin.

კუდაცრ **kuda'ô** კუდა бесхвостый или с укороченным хвостом short-tailed or tailless. კუდაცრ ბსტუ – კუდა ხარი.

კუე მდ **kuv j** კუ черепаха turtle. ჰამახეც დაჯახუხუ კუი ილოეთეჭი მანრ – ყველაზე დიდი კუები ინლოეთში ყოფილა.

კუეზ ვბ **kuvz bd** ციცხვი разливательная ложка scoop, ladle, pouring spoon. ლუვივ ნაეტრეჭი წვევ კუეზეგ აყრ სოდაჭი – მწყემსები ბინაში წვენს ციცხვით იყოფენ.

კუთ დდ **kut dd** 1. კუნთი мускул muscle. 2. რბილი ხორცი мякоть soft meat. ხაგნძ კუთი ხჩკლედ ლაზეჭ და – ბარკლის კუნთები სახინკლედ სწორედ [რომი] კარგია, საუკეთესოა.

კუთნბადარ **kutnba|d|ar** გრდმ. прх. trans. მიკუთვნება (აკუთვნებს, იკუთვნებს) предоставить, предоставлять, давать в собственность to grant, to give in possessions. კაძლეგ დრ სრ კუთნბადბო – კანონი ცხენს მე მაკუთვნებს.

კუეგდ|ალარ **kuv|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. გათეთრება (გათეთრდება), გაჭალარავება [по]белеть, [по]сесть to whiten, to turn grey. სე მამი დაჭაჭ კუდალძ – ჩემი მამიდა მთლად გაჭალარავდა.

კუეგდ|არ **kuv|d|ar** გრდმ. прх. trans. გათეთრება (გათეთრებს) сделать белым, побелить to make white. ყაღეგ ბეჯ კუდიჭ სე ბიძინ – სიბერემ თმა გაუთეთრა ბიძაჩემს; კედლუმ კუინათხ – კედლები გავათეთრეთ, შევათეთრეთ.

კუი **kuī** თეთრი белый white. კუი ებ სო – თეთრი შექერია; ლავ ქელრეხონს კუიებო და – თოვლი ცხვარზე უფრო თეთრია; საბ კუიხო დონეე ვალორ – საბა თეთრი ცხენით მოდიოდა.

კუიდქ დდ **kujdě** dd კუდიანი, ავი სული, ეშმაკი, გრძნეული, ჯადოსანი ქალი колдунья, баба-Яга wizard, witch.

კუიდქ **kujdě** კუდიანი, კულის მქონე имеющий хвост tailed, having a tail.

კუიზქ **kujzě** კუზიანი горбатый humpbacked, hunchbacked. ყქ სონ ბანდრულობა-დოლორ კუიზქ და – საწყალი სონა ბავშვობიდანვე კუზიანია.

კუიში ბდ **kujmsī** bd კომში айва quince. კომშიუდ ხენეს ვაუხკუ – კომშიები ხეს ასხია; ბათინო კუიში ბეწრიკაც ვასო – შემწვარი კომშის მოყვარული ვარ.

კუინა დდ **kujnā** dd 1. სითეთრე белизна whiteness. კუიხო ყვე გოგის კუინა ოთ-დიქ – თეთრმა ცხვარმა ირგვლივ სითეთრე დააყენა (მიდამო გადაათეთრა). 2. რძის ნაწარმი (ყველი, ხაჭო...) молочные продукты (сыр, творог...) dairy foods (cheese, curds...). ჩუჰ კუინა ცო დაგქ ვადგო – შინ რძის ნაწარმი აღარა გვაქვს (მე და შენ). *см. см. see სითეთრ sitetr.*

კუიქლაპო, კოქილ დდ **kujkla'ō, kōkil** dd კონკილა подставка под аробную головную часть trestle hung under the top of the araba. ურუმ ქორთინ კიკელ კუიქლაპო ვადწუ – ურმის თავის ქვეშ კონკილა ჰკიდია.

კუიქრანლქ **kujzrālě** კუიქრებიანი мозолистый callous.

კუიტი დდ **kujtī** dd კატა кошка cat. კოტი (კოტი) დუღარ ხაწ სო – კატის კნავი-ლი მესმის.

კოტი ბანდერ დდ **koṭī bāder** dd კატის კნუტი котёнок kitten. ყარწქ კოტი ბანდერ და თხოგო[ჰ] – ჭრელი კატის კნუტი გვყავს.

კუიტიწი **kujtčī** უკატოდ без кошки (кота) without a cat. კუიტიწიწი წენი დახ-კერხ დუგარლა – უკატო სახლში თავგები მრავლდება.

კუიტილემ **kujtyleš** კატისებურად подобно кошке like a cat, as a cat. კუიტილემ მარჯოთ ფჰარან ცო ლეცობმაკე დახკო – კატისებურად ადვილად ძალლი ვერ იჭერს თავს.

კუძხი **kujxi** მრ. სხ. მნ. სმ. pl. see კოხივ **koxiv**.

კუძხლემ, კუძხრათ **kujx[γ]eš, kujxrat** ზმნს. нареч. adv. ქართულად по-грузински in Georgian. ბაცბივ ჰამივაც კუძხლემ ამბუდ დო – წოვათუშები ყველანი ქართულად ლაპარაკობენ (შეუძლიათ ლაპარაკი); მადვი მაყ ბატანმაქ სადბენათ კუძხლემ – პურის საჭმელად იატაკზე დავსხედით ქართულად (მოკრთხმით). სხ. სმ. see კოხივ **koxiv**.

კუძხლობ **kujx[γ]ob** j ქართველობა грузины the Georgians. ბაზრობახ დუჯ კუძხლობ დარ – ბაზრობახზე ბევრი ქართველობა იყო.

კუკუხრ **kuquxô** j კუკუხო (თეძოს ძვლების თავი) головная часть бедренной кости head of femur bones. ლეოს ოჯუმულქ ლოჭ დეთი ყაძირ ათან, მქ კუკუხრ ყქიეგითიქ – ლეომ იმდენი ურტყა ჯოხი ბებერ ძროხას, რომ კუკუხრები ჩაუმტვრია.

კუნელ **kunel** j კუნელი боярышник hawthorn. სტოუხკუ დუჯ კუნელ ჯაწურ – შარშან ბევრი კუნელი ესხა; მქ კუნელ წიგქ და, მქ მან ღარჭი – ზოგი კუნელი წითელია, ზოგი კი შავი.

კუტარ: კუტარ ხაყარ **kūtār: kūtār xa'ar** დაკუნტება (დასიკუნტება), დაკუნტებით დაჯდომა присесть на корточки to squat. მაცმე მაქრენა ფხაკალ გუდალქ, კუტარ ხაყენეს, თოფი კირმინას – როცა ზევიდან კურდღელი გამოჩნდა, დავიკუნტე და თოფი დავუმიხნე.

კუძ **kūz** j კუნძი пень log. კუძ ნასტ დაჰ ოწმინას – კუნძი ძლივს გადავწიე; ბუხრე დენი'ჰ-ბუსუ დაჯა მუხქ კაძი დაკურ – ბუხარში დღე და დამე მუხის დიდი კუნძები იწვოდა.

კაძბარქ **kāzbārē** კუნძებიანი с пнями (напр., местность) covered with snags. მეურმეს დენივ კაძბარქ ღოს ცუდ დეცნორ სო! – მეურმეს სულ კუნძებიანი შეშა არ მოეტანა ჩემთვის?!

კუწუხ **kūcux** j კუნწუხი, თხემი, მწვერვალი вершина top, peak. კუწუხ დაჰ გუვა'ლნეს, ჩაიხ ჯაყბინას ბჰარკ – კუნწუხზე გადავჩნდი და დათვს მოგკარი თვალი.

კუპრ ბდ **kuṗr** bd კუპრი дѣготь tar. კუპრ ღარჭი ფის ბა, მენხუხოვაე ქითი თეგოდრ
 ჩუდჭრქდა[ჰ] – კუპრი შავი ფისია, რომლითაც ტიკტორებს ამუშავებენ შიგნი-
 დან.

კუპრა ბ **kuṗra** b კუპრა (შავი ცხენის სახელი) Купра (кличка чёрной лошади)
 Kupra (name of the black horse). ოსი კუპრა ბადონო'ერ, დახეც წედანრ ლამუხ
 კუპრაბალოჩო – იქ კუპრა მომკვდარიყო და იმიტომ რქმეგია მთას კუპრაბა-
 ლოინხო.

კუჟრ მდ **kužr** jṗ კუჟრი, კოჟრი, კორძი наплыв (на дереве) callosity (on the tree).
 წყეგეც კუჟრნლქ ცო დაჭერ, ღაზქ, ლათსინრ მასალ და – ზედმეტად კოჟრე-
 ბიანი რომ არ იყოს, კარგი, გამომშრალი მასალაა.

კუჟრეწი **kužreč'i** უკუჟრო[ღ] без напыла (о дереве) without callosities. კუჟ-
 რეწი ღოს ქეკდანა'ე მარჯრ დაქ, ღაზიშ დაუკუ – უკუჟრო შეშა დასაჭრელა-
 დაც მარჯვეა (ადვილია) და კარგადაც იწვის.

კურ ბდ; მდ **kur** bd 1. კვამლი, ბოლი дым fume, smoke. ტატეჩრ დასაე კურ ოთბიქ
 – სველმა შეშამ კვამლი დააყენა; ოვარ წე მჟაც: ბუხრელ[ღ]ალრ კურ იხრ –
 იმათ ცეცხლი [ღ]აანთეს: ბუხრიდან კვამლი ამოდის; წიჩრ ბუხრენ კურ იხითარ
 ხეცქ – ახალმა ბუხარმა ბოლის გაშეება იცის; დასახ წე ლათქ, კურ ხეცინქ,
 კურ ბჟარკახ ბოლქთვადნი – შეშას ცეცხლი მოეკიდა, აბოლდა და კვამლი
 თვალეში გვეცა; წარავ კურ ბალითიქ – ცეცხლმა კვამლი აუშვა; ნიკოს წინრ
 წა თაგდიე'ნქ, ღუდჭრელქ კურა'ე ბალითიქ – ნიკომ ახალი სახლი ააშენა და
 პირველი კვამლი აუშვა; თხე იმერლოვას პადრუხ ოწი'ნქ, დისტრენა კურა'ე
 ბალითიქ – ჩვენმა ღურგალმა პაპიროსი მოსწია და პირიდან ბოლი გაუშვა.
 2. ნისლი, ჯანლი туман fog, mist. ლამუ[ჰ] მაჩნორნ დაქ, დინაც კურ ბალრ –
 მთაში ავღრიანობაა და ყოველღღე ნისლი დგას. 3. კომლი двор, семья family
 (house from where the smoke is coming out). იტეგრ კურ უკვე ჰალრ ბახქ ტბა-
 თინი – ათიოდე კომლი უკვე [წ]ავიდა ტბათანაში.

კურ ბ|ოღ|[ბ]|არ **kur b|oy|[b]|ar** გრღმ. прх. trans. შებოლვა (შებოლავს) [za]-
 копитъ to smoke, to cure in smoke. ვად დითხონ კურ ბოღქ – ღორის ხორცი
 შებოლეს.

კურ იხუდლან ღ **kur ixujlā** d საკვამლე, საკვამური дымовое отверстие, дымоход chimney. ე წინგოჩქი კურ იხუდლან მიჩუხ ხილუ? – ამ სახლს საკვამური სად ექნება?

კურ|ბ|ავინო **kur|b|avinô** ოჯახამოწყვეტილი, ოჯახამოწყვეტილო (წყველაა) человек, у которого вымерла семья Let your family be extinct, annihilated! ჰო კურბავინო, ჰო! – შე ოჯახამოწყვეტილო, შენა!

კურნლქ **kurālē** ნისლიანი, ჯანლიანი туманный misty, foggy. კურნლქირ დენიჩქი დავინო დახნ ლახარ ჭირვექ და – ნისლიან დღეს დაკარგული საქონლის პოვნა ძნელია.

კურბუქგალ ბღ **kurbūgal** bd ბოლ-მტვერი, მტვერის კორიანტელი поднявшаяся густая пыль risen thick dust. კიკლიჩალო ვახინო ივან ვალორქ, დო კურბუქგლებ ჰერხბო – ქვემოდან მთვრალი ივანე მოდიოდა და ცხენს მტვერის კორიანტელში ახვევდა.

კურწი **kurčī** 1. უკვამლო без дыма, не дымящий smokeless. კურწი წე ცო ხაწდადლნდა – უკვამლო ცეცხლი არ გაგონილა. 2. უნისლო без тумана, бес-туманный without fog, without mist. კურწიირ ამქდოხ ბადეკნათხ – უნისლო ამინდში მოგედით.

კურთხა|დ|არ **kurtxa|d|ar** გრღმ. прх. trans. კურთხევა (აკურთხებს) благословлять to bless, to sanctify.

კურკო მღ **kurķô** jx რკო жёлудь acorn. მუხეს კურკო ვადწუ – მუხას რკო ასხია; ვაივ კურკო დაყო – ღორი რკოს ჭამს.

კურკლ მღ **kurķl** jx კურკლი, ცურკლი помёт (овечий, заячий и прочих) faeces, excrement (of the sheep, rabbit and others). კურკლ ლაქი|დ|არ **kurķl lak|j|ar** დაცურკვლა (ცურკლის დაყო), მოკურკვლა метать помёт to hurl faeces. ჩუხოვ გუდმრქეჩქი კურკლ ლაქიქ – ბატკანმა გომურში მოკურკლა.

კურკუმი ბღ **kurķum** bd პატარა, მრგვალი ქვა маленький круглый камень small round stone.

კურტუმი მღ **kurtum** jx კურტუმი гузка rump, seat. ქოთმიქ კურტუმი ვახქ სო – ქათმის კურტუმი შემხვდა.

კუტალ მდ **kaṭal** jz ჭინჭილა, კუტალი *кувшинчик* a small ewer, pitcher, jug. კუტ-
 ლერქ ყალყალანო წყარუქ სი მელოთხ ნაუბარჩეჲჰი – ჭინჭილიდან რაკრაკით
 წყაროს წყალსა ვსვამთ ალაზნისთავში.

კუტლამე დდ **kuṭlamp** dd ჭრაქი *коптилка* kerosene (oil) lamp without glass. ქი-
 ქოც, ლამფი ცო დაშ, კუტლამფი ჰკდორ – წინათ, ლამფების არქონისას, ჭრა-
 ქებს ანთებდნენ.

კუტლამფეწი **kuṭlampeṭi** უკუტლამფო[დი], უჭრაქო[დი] *без коптилки* without
 an oil lamp. ბათწიჩო ბუდსუ კუტლამფეწი ნშადუ დალარ საშიშ და – უმთვარო
 ლამეს უკუტლამფოდ გარეთ გასვლა საშიშია.

კუჭ ბდ **kuṭ** bd 1. გორაკის თავი, მთის წვერი *вершина горы* top of the mountain.
 სპერუდხე კუჭ ვერბინმაქაჭო ლეთხ-ლეთხიშ მალოჩო აღნეგო აჭ ჰიჭუ – სპე-
 როზის თავი ქვებზე ხტუნვა-ხტუნვით მომდინარე ალაზანს ჩაჰყურებს.
 2. გროვა *куча* heap, pile, gathering. ნაქტრეჲჰი ნაჩხჸ კუჭ ღებალერ – ცხვრის
 ბინაში ყველქების გროვა იდგა; დუდ დაჭ დაფხდიჩეჲჰი დოლოქ სანგო[ჰი] კენჭ
 კუჭ ბოლბიქ – ცხენებისთვის უნაგირების მოხდის შემდეგ ეზოში უნაგირების
 ხროვა დააყენეს; დიხკუდლო ცო დარქ, ცჰადნი მათე[ჰი] ჟაგნჸ კუჭ ხაყბინას –
 დასაწყობი ადგილი არ იყო და ერთგან წიგნების გროვა დავდგი (ერთად მო-
 ვაქუჩე).

კუჭბადლო მდ **kuṭbadlā** jz სანაგვე, ნაგვის [გა]დასაყრელი ადგილი; საპირთა-
 რეშო *свалка; туалет, уборная* wastebin, sump; lavatory. ანკოს წა ქოჯნიგ აჭ
 ჰანე'ნქ, ლათ მჰ კუჭბადლაჲ ვასქ – ანიკომ სახლი დავაგა [და], ნაგავი კი სა-
 ნაგვეზე გადაყარა.

კმაგ|დალარ **kwav|d|alar** გრლუგ. *непрх.* intrans. დაკოჭლება (დაკოჭლდება), კოჭ-
 ლობა *стать хромым, хромать* to become lame. თხე დოქ კმაგლა – ჩვენი ცხენი
 კოჭლობს.

კმაგ|დარ **kwav|d|ar** გრდმ. *прх.* trans. დაკოჭლება ([და]აკოჭლებს) *[с]делать хро-
 мым* to make lame. ჰორჩხალჩო ვერეჲჰე კმაგდიქ – დავორებულმა ქვამ
 ცხვარი დააკოჭლა; ლათქრეჩო ნაწიდრეჲჰე დეთრი კმაგოდო – ტალახიანი ნაწი-
 დარი (ცხვრის სადგომი ადგილი ღია ცის ქვეშ) მეწველ ცხვარს აკოჭლებს.

კჭავარ დღ **kwavar** dd კოჭლი ცხვარი хромая овца lame sheep. კჭავრანს ყანნი ნახ ბებწრ – კოჭლ ცხვრებს მოხუც კაცებს აყოლებენ.

კჭავეჭ **kwavē** კოჭლი хромой lame, gammy. კჭავეჩრ ბიძის ტოტ დეცქ თხო ლაჟმრქ – კოჭლმა ბიძამ დუცი მოგვიტანა მთიდან.

კჭაკ ბღ **kwak** bj ქუსლი пятка heel. ქუდკბარწინრ ლელრასქ, კჭაკეხ ეკალ ყალქ სო – ფეხშიშველა დავდიოდი და ქუსლში ეკალი შემერჭო.

კჭაკ ჰაბ|ბ|არ **kwak hab|b|ar** გრღმ. прх. trans. ქუსლის კვრა ცხენის გასაქუს-ლაგად пришпорить to put spurs to, to spur. კჭაკ ჰაბბიჩქი სქ დო დაქექადბა-ლი'ნქ, ჩუ ქიქოც ვეცნას – ქუსლი რომ ვკარი, ჩემი ცხენი დაიძრა და შინ ადრე მოვედი.

კჭაკ ჰერწილღ დღ **kwak herçilā** dd კარის ქუსლის (ფეხის) საბრუნავი ადგილი гнездо, в котором вращается пятка дверей place for turning round the door. ე ვად სანწ კჭაკ ჰერწილღ ჩუკაც კშოკარდოს, ცოჰქ სანი ბჭა ნშადუ ლექლორ – ამ ჩვენი კარების ქუსლის საბრუნავ ადგილს ცოტათი ჩავაღრმავებ, თორემ კარები სულ გარეთ ვარდება.

კჭაკამ ბღ **kwakam** bd აბელი трутовик tinder, polypore (Latin). კჭაკამ ხენეხ იხრ – აბელი ხეზე ამოდის; ბაცბნ კნათივ მაჯქენქმაქ კჭაკამ ბაკბორ, მქ ხოცრალორ, მენხუძიოვ საბუხ ყეპყდორ, მენუხ ვარ ჭჭალუქს – წოვათუშების ბიჭები მაჯახზე აბელს იწვავენ, რათა გაეგოთ, რომელი [მათგანი] უფრო მეტს გაუძლებდა, რომელი იყო უფრო მაგარი.

კშოკ ბღ **kwok** bd 1. ორმო яма pit, hole. აბსტარლო[ჰ] კშოკ ახკი'ნეს, ჩუ ვორწ ხაყბინას – მიწაში ორმო ამოვთხარე და შიგ ვაშლი ჩავრგე. 2. ჩაჭუტული (ლოყახე) ямочка dimple. ის დაჭონ ჭამლეს კშოკ თაუგუ – მაგ გოგოს ლოყახე ჩაჭუტული უხდება.

კშოკარ|დ|არ **kwokar|d|ar** გრღმ. прх. trans. ჩაღრმავება (ჩა|აღრმავებს) углублять, углубить to deepen, to make deepen. ბულაყ კშოკარბინას, მქ ლაზივხ ხი დალულორ – ჭა ჩავაღრმავე, რომ უკეთესი წყალი ამოვიდეს.

კშოკროლ დღ **kwokrol** jj სიღრმე глубина depth. ბულყეგო[ჰ] დაჯო კშოკროლ და – ჭას დიდი სიღრმე აქეს; წიფლინაჲ ვეობ კშოკროლევ ვეჩროხ სოუბუ და – წიფლოვანის ხეობა სიღრმით სხვებზე მეტია.

კჷოკრუჲ **ḳoḳrũ** ღრმა **глубокий** deep. იშტუჲ კჷოკრუჲ ხკეჲ ცო ხილუ – ამისთანა ღრმა ხეობა არ იქნება; ღარჭიხრ, კჷოკრუჲირ ალზნენ ვადონას – შავ, ღრმა ალაზნას გამოღვედი; კჷოკრუჲ დაკლავარ დიენრ სტაკ ვა თედოლე – ღრმა აზრის, ფიქრის [მქონე] კაცია თედოლე.

კჷოკრუშ **ḳoḳruš** ზმნს. нареч. adv. ღრმად **глубоко** deeply. მალბალოჩრ სე დონეე კჷოკრუშ სადუხ დაგჳ – დადლილმა ჩემმა ცხენმა ღრმად ამოისუნთქა.

კჷუდკრნნ დდ **ḳoujrkṛnā** dd სიღრმე, ღრმა **глубина, глубокий** depth, deep. ხილოჩქ, მიხჭქჩქ ხი ჰირწი, კჷუდკრნნ ხილწლათე – მდინარეში, სადაც წყალი ტრიალებს, ღრმაა ხოლმე.

ლ

-ლ **-l** თხოვნითი კილოს მაწარმოებელი ფორმანტია **формант, образующий наклонение просьбы** formant which forms the indicative mood. ვოყიხალ, ხი და-ცალ ვადნ – წადი რა, წყალი მოგვიტანე [რა].

ლა **la** მყოფ. об. буд. см. fut. see დწლარ **d|ǎlar**. ე ფჷჷ მოჩაგდა დაჷ ლა – ეს ძადლი საცაა მოკვდება. მაცწ ლწ, ჰო ძირ ბავინრ! – როდის მოკვდება, შე ამოსაგდება! ე დეთ დაჷ ლწ, დადიე სოგრქ მოკითხოდბო – ეს ძროხა მოკვდება და პატრონი ჩემგან მოკითხავს.

ლაბჟარ **labžar** გრლეუგ. непрх. intrans. 1. დაცურება (დაცურდება, დაუცურდება), დასხლტომა, დასხლეტა **соскользнуть[ся]** to slip. ლამუ თხე დონ[ე]გო ქოკ ლაბჟი'ნე, [ა]ხკეჲ ბალქ – მთაში ჩვენს ცხენს ფენი დაუცურდა და გადავარდა; ჭიჭრწ კოტეგო თოფქ ქოკ ლაბჟი – ჭიჭანთ კოტეს ჩახმანი (თოფის ფენი) დაუსხლტა. 2. გადატ. перен. fig. დაძვრომა (დაუძვრება), დასხლტომა **увильнуть** to evade, to shirk. უსრ. несов. imp. ლებჟარ **lebžar**.

ლაბჟ|დ|არ labž|d|ar გრდმ. прх. trans. 1. გაცურება (გააცურებს), [გა]მოცურება, მოსხლეტა, დაცურება, აკვრა, ასხლეტა заставить скользнуть; придвинуть, подвинуть to push, to move. დივჟ დიშუენი ბანდერ სუდგუაჟი ლაბჟდინას – იქით მწოლიარე ბავშვი ჩემკენ მოვაცურე. 2. გაღატ. перен. fig. გაცურება (გააცურებს), აძრობა, აცლა, მოტყუება стянуть; провести (обмануть) to outwit, to strip. ოჯუს მელში თუმან ლაბჟდიჟ სოგოაჟი – იმან რამდენიმე თუმანი ამაძრო (ამაცალა). უსრ. несов. imp. ლებჟ|დ|არ lebž|d|ar.

ლაბჟილან, ლებჟილან დღ **labžilā, lebžilā** dd სასხლეტი (სადაც ფეხი სხლტება) место, где скользко slippery place. ძანოხ წიგორღან დღლოშ ლებჟილაღში დან, თხილოშ ლელარ დეწი – ავღარში წინაგორში მგ ზავრობისას სასხლეტე-ბია და ფრთხილად უნდა სიარული.

ლაბჟინრ labžinō მიმღ. прич. particip. დაცურებული, დასხლეტილი соскользнувший slipped. ლაბჟინრ ურუმ ლახუმ კარჩბაღ – დაცურებული (დასხლეტილი) ურეში ძირს გაგორდა.

ლაბწარ, ლაპწარ labçar, lapçar 1. გრღუგ. непрх. intrans. თამაში (თამაშობს) играть to play. ბანდრი დუჯ ლაბწარ ცჰანხილ – ბავშვები ბევრს თამაშობდნენ ერთად; ფეშკრი ბანჯიეჟი ლაღწარ – ბაღლები ბაღში თამაშობენ. 2. დღ dd თამაში игра game, play. ზურტეჟი კაწკან ბანდრი ბჟან ლაბწარეხ დაკლევირ – ზუროსგორში ბავშვები სულ თამაშზე ფიქრობდნენ; ქუდ იტბარ ბაცბა კნათ ლაბწარ და – ქუდის მოტაცება წოვათუში ბიჭების თამაშია.

ლაბწი|დ|არ, ლაპწი|დ|არ labç|d|ar, lapç|d|ar გრდმ. прх. trans. თამაში (ათამაშებს) играть to play. კოტიე დახკრ ლაბწიიჟ – კატამ თაგვი ათამაშა; შოთას ბურთ ლაბწობრ – შოთა ბურთს თამაშობს.

ლაბწილან, ლაპწილან დღ **labçilā, lapçilā** dd 1. სათამაშო, სანაგარღო, სასეირნო ადგილი და დრო место и время для игр, гулянья place and time for playing. ვაბუჟი ლანჟ ლაბწილაღში და – წოვათაში კარგი სათამაშო ადგილებია. 2. თამაში игра game. ოჯარნ კეჩკეჩნადრჟ ლაბწილაღში კეთე – მათ სხვადასხვანაირი თამაშობანი იციან. 3. მასხარაობა дурачество foolery. ეს საქმ ლაბწილან ხუმ ცო მოთჟ ჰი! – ეს საქმე მასხარაობა ხომ არ გგონია!

ლაბწინი, ლაპწინი **labçinî, lapçinî** მოთამაშე, მოცეკვავე играющий, танцующий player, dancer. ლაბწინი ბანდერი – მოთამაშე ბავშვი.

ლაბწინი, ლაპწინი **labçinô, lapçinô** მიმღ. прич. particip. ნათამაშევი игранный played. ვაი ლაბწინო გოგონი ეც, ტშაკულა დერწადალინო! – ჩვენი ნათამაშეები მრგვალი მინდორი, ტალახად ქცეული! (ხალხური)

ლაგაზი **labgaz** ჯი მოცვი черника bilberry. გოხილო[ჰ] დუჯ ლაგაზი ხეცე – გოხიანში ბევრი მოცვი იცის.

ლაგამი **lagmi** ჯ მრ. მნ. pl. ლაგამი удила bridle.

ლაგამი ოხკარი **lagmi oxkar** გრდმ. прх. trans. ლაგამის ამოღება взнуздать (лошадь) to curb. დონენ ნასტ ლაგამი უდხკნათხ – ცხენს ძლივს ამოვღეთ ლაგამი.

ლავაში ბლ **lavaš** ბდ ლავაში лаваш (особый вид хлеба) Lavash (a kind of bread). ნატოს დაფხ-დაფხი ლავაში დეცე თხონ სუფურენმაქ – ნატომ ცხელ-ცხელი ლავაშები მოგვიტანა სუფურაზე.

ლავეწი **lavšeci** ულაგაშო[დ] без лепёшки without Lavashi (Georgian bread). ლავეწი მა ვაღუდნო, დიქნას მანკოგო ვოტუხრო სტაკოგო – ულაგაშოდ არ მოხვიდეთო, გავძახე ჰურზე მიმავალ ქმარს.

ლაზათი **lazat** ჯი ლაზათი привлекательность, приятность, приятный вид attractiveness, attraction. სტემიგოჰაჰე შარწ ლაზათ დეწე ხილწ – ყველაფერს თავისი ლაზათი უნდა ჰქონდეს.

ლაზრითა **lazritā** ჯი ლაზარეთი лазарет infirmary. ბუჰეს თეტგალინო ლაზრითე[ჰ] ვიშრას – ომში დაჭრილი ლაზარეთში ვიწექი.

ლათარი¹ **latar¹** გრდლუგ. непрх. intrans. ჭიდაობა (ეჭიდება), დაჭიდება бороться to struggle, to wrestle. ფსარე[ჰ] ე კნათი ვაშიბინს ლათირ – გუშინ ეს ბიჭები ერთმანეთს დაეჭიდნენ. უსრ. несов. imp. ლეთარი¹ **letar¹**.

ლათარი² **latar²** გრდლუგ. непрх. intrans. წაკიდება (წაეკიდება ცეცხლი) охватить (об огне) to fire. ალახ წე ლათი – თივას ცეცხლი წაეკიდა. უსრ. несов. imp. ლეთარი² **letar²**.

ლათარ³ latar³ გრლუგ. სტატ. непрх. стат. intrans. stat. კრობა (აკვრია), მიკრულ მდგომარეობაში ყოფნა **быть в прилепленном положении** to be stuck, to be glued.

კედლობს ქალად ლადთი – კედელს ქალადი აკვრია.

ლათ|დარ¹ lat|dar¹ გრდმ. прх. trans. დაჭიდება (დააჭიდებს) **заставить подраться** to make wrestle. **ღაზიში ლეთინი კნათი ვაშბის ლათბიქ** – კარგი მოჭიდავე ბიჭები ერთმანეთს დააჭიდეს. უსრ. несов. imp. **ლეთ|დარ¹ let|dar¹**.

ლათ|დარ² lat|dar² გრდმ. прх. trans. წაკიდება (წაუკიდებს) **поджечь** to set fire. უსრ. несов. imp. **ლეთ|დარ² let|dar²**.

ლათ|დარ³ lat|dar³ გრდმ. прх. trans. დაწებება (დააწებებს), გაკვრა, მიკვრა **склеить, приклеивать** to stick, to glue. უსრ. несов. imp. **ლქთ|დარ³ lēt|dar³**.

-ლათ[ქ], ლათ[ქ] -lat[ê], lat[ê] ინფინიტივთან გადმოსცემს მოქმედების ხოლმეობითობას с инфинитивом передает многократность действия with infinitive it shows repetition of the action. **ლეგლათქ** (ლათ[ქ] ლეგ) – ამბობს ხოლმე; **ლებივ ვეხკბლათეთს** (ლათეთს ვეხკბ) – ლობიოს ვხარშავთ ხოლმე; **ღოს დწ დწდ ჰქლორ ინლათ[ქ]** (ლათ[ქ] ინლ) – შეშის დასამზადებლად მამა ტყეში დადის ხოლმე; **წუვი კალთი ჰალ ახყინრ ლათ[ქ] ჟენ ტყუდჰაჰჰრ ბოტწ** (ბოტწლათ[ქ]) – მეცხვარეები კალთებაკეცილები მისდევენ ხოლმე ცხვარს უკან.

-ლათინრ -latinô -დან მოკიდებული, -დან დაწყებული **начиная с...** since, from. **წურდქლათინრ ფსარლომცწ არაყ დადხნას** – დილიდან მოკიდებული (დილიდან დაწყებული) საღამომდე არაყი ვხადე.

ლათინრ latinô მიმლ. прич. particip. [ცეცხლიწაკიდებული **охваченный [пламенем]** fired. **ჰო წე ლათინრ!** – შე ცეცხლმოკიდებულო! **სათივ წე ლათინრ ლათქ** – ზვინი ცეცხლმოკიდებული დგას.

ლათ დდ **lat, dd** ნაგავი **cop, mycop garbage, litter, rubbish, waste**. **ლათ ქოჯნივ ჰეგრ** – ნაგავს ცოცხით გვიან; **ლათლოჰქ ტარდ დაფწ სოგოჰქ** – ნაგავში ბეჭედი დამეკარგა.

ლათ დ|არ lat, d|ar გრდმ. прх. trans. მონაგვიანება, დანაგვიანება **насорить, раскидать cop to litter**. **ფსარქ დეჰწ ნახ დარ თხოგოჰქ, ჩუჰ ლათ დიენრ** – გუშინ საჩეჩლად ხალხი გვყავდა და შინ მოუნაგვიანებიათ.

ლათერქ **latērē** ნაგვიანი с мусором, в мусоре full of garbage, covered with garbage. ლათერქ ეზო ბჭარკენ მაგა ცო მეწქ სო – ნაგვიანი ეზო თვალის დასანახად მეჯჯავრება (არ მიყვარს).

ლამზთვექ, ლანთუქ **lajztvē, laztūē** ლანათიანი привлекательный, изящный attractive. ლამზთვექ ადმიქ – ლანათიანი ადამიანი.

ლამზთუდში **lajztujšī** ზმნს. нареч. adv. ლანათიანად приятно, прилично, порядочно, красиво attractively, nicely, gratefully. შარლეშ ლამზთუდში მაქ იგნო'ერ დონნ, ტყუდჰ ვოწვადლნორ ჰათხ ბოტუჩო ბჭეხობჰხ – თავისებურად ლამაზად შეხტომოდა ცხენს (მიქელი – რედ.) და უკან გამოჰკიდებოდა წინ მიმავალ ჯარისკაცებს (მ. მიქელაძე).

ლამზთუწი **lajztuči** ულანათო[დ] неприятно, неприлично, непорядочно, некрасиво unpleasantly, ungratefully. ლამზთუწი ადმიქ შადრი ლანიჩო დაკვან, შრომა'სქ დეწქ გუდაჯან – ულანათო ადამიანი თავისმა კეთილმა გულმა და შრომამ უნდა გამოაჩინოს.

ლამზრან დდ **lajmzrā dd** სილამაზე, დრო და სივრცე, რომელიც მოიცავს სილამაზეს красота, время и пространство, содержащие красоту beauty, time and space including beauty. წიგორლქ ჯაჯალტაუფუჰ ჰალო გუდადორქე ლამზრან და – წინაგორიდან ჯაჯალტაუში გადაჩენისას სილამაზეა.

ლამნი **lajni** მამლ. прич. particip. მოკვდავი, მოსაკვდომი, სასიკვდილო тот, кто должен умереть, смертный mortal, sth or sb to be died. ე ფჰუ თხა-ჯანო ლამნი ბა – ეს ძალი დღეს-ხვალ მოსაკვდომია (მოკვდება).

-ლამნი **-lajni** ამა თუ იმ თვისების, ხარისხის აღმნიშვნელი ფორმანტი формант, обозначающий присутствие того или иного свойства, качества formant that denotes any feature or quality. ე დაქარ დაყლამნი და – ეს ბალახი საჭმელად გამოსადეგია (იჭმევა); ჯემლარქ მალუც დეწლაანი ადმიან დარ – ჯემლანთ მალუცა სასურველი (საყვარელი) ადამიანი იყო; ის სტაკ ცო ვეწლაანი ხეთ სო – ეგ კაცი არასასურველი (არასასიამოვნო) მგონია.

ლამფსნო დდ **lajpsnō dd** სიხმელე, სიმშრალე сухость, сушь dryness. ყარ ცო მაშ ლამფსნო დაქ, ყარ მაშ ტატან – უწვიმობაში სიმშრალეა და წვიმის დროს სისველე.

ლაძწლუძწი დ **lajɕlujɕi** d ლაწალუწი треск, трескотня break, crack. ჰუწლორჟი ხაწ ლაძწლუძწი დალორ – ტყიდან დათვის ლაწალუწი მოდიოდა.

ლაძწლუძწი ბ|აჰითარ (ბ|აჯითარ) **lajɕlujɕi b|ahitar (b|aqitar)** გრდმ. прх. trans. სილის გაწვნა (სილას გააწვნავს) дать затрещину to cuff, to mug. კი-ძუძწ ლაძწ-ლუძწი ბაჰითნას – კიძმოს სილა გაგაწანი.

-ლაკ (-რაკ), -ლიკ (-რიკ) **-lak (-rak), -lik (-rik)** ნაწ. част. part. გამოყოფს საგ-ნის დომინანტ ნიშანს выделяет доминантный признак предмета distinguishes the dominant mark of the object. არსჟ დოკლაკ სტაკ ვანრ – არსენი ბრანინი კაცი ყოფილა; ახრიკ ფჰუ ცო ბეწრიკ ვასრ – მყეფარა ძალლის მო-ძულე ვარ; აფუშლიკ სტაკ ჰებფუძწნაც ცო ვა – მატყუარა (ცრუ) კაცი სახსენე-ბელიც არაა; სჟ ნან შურ დეწრიკ მარ – დედახემი რძის მოყვარული იყო.

ლაკლაკ: ლაკლაკ დ|არ **laklak. laklak d|ar** გრდუგ. непрх. intrans. ტიტინი, ენის ხლეჟით ლაპარაკი лепетать to babble, to prattle. წინიშ მოტბეჟწრ ბანდრეგ ხამლიშ ლაკლაკ დანლათჟ – ახლად ენადგმული ბავშვი გემრიელად (საყვარ-ლად) ტიტინებს ხოლმე.

ლალარ **lalar** გრდუგ. непрх. intrans. დაგლა (დაივლის), შემოვლა, გაგლა, ჩავლა пройти, обойти (вокруг) to go round. ზგ მაძღრეჟი გორლორჟი ლალჟ, მჟ ჰამან ნახ დეხრალრ – ბებია რომ მოკვდა, გვარში დაიარეს, რათა ქელესში ხალხი დაეპატოჟნათ; ჩუ დიფუშუშ ჟაბონ გოგეს ლალჟ, მჟ აჯ დატდოლორჟი! – დაწო-ლისას ძროხას გარს შემოუარე, რათა ნადირი გააჟციო (დაათრთხო)! უსრ. შდრ. несов. ср. imp. comp. ლელარ **lelar**.

ლალ|დ|არ **lal|d|ar** გრდმ. прх. trans. გატარება (გაატარებს), დატარება, ჩამოტარება; გადასმა (მაგ., ხელისა) водить, обвести; провести to serve out, to carry, to conduct; to stroke, to smooth. დაფხირჟ დო ლალბინას – ოფლიანი ცხენი გაგა-ტარე; ნანას ბანდრენ ქორთის ტოტ ლალდიჟ – დედამ ბავშვს თავზე ხელი გა-დაუსგა; ჟე ვაჩდალოწრ სტაკოვ შირჟიჟი ოხნარ ლალმინორ – ცხვარგამწყდარ კაცს შირაჟში ოხნარი ჩამოეტარებინა; ქუძწწლეს ვეჩვეჩნაძრჟ დაყრი ლალ-დიჟ – ქორწილში სხვადასხვანაირი საჰმელნეხი ჩამოატარეს. უსრ. несов. imp. ლელ|დ|არ **lel|d|ar**.

ლალეშ **lales** ზმნს. нареч. adv. სულ ოდნავ чуть-чуть just a little, a bit. სქ კაწკუხუ ვოჭ

ლალეშ ლაჯივხ ვა სოხ – ჩემი უმცროსი ვაჟი სულ ოდნავ მაღალია ჩემზე.

ლამ¹ ბ **lam**¹ b ცა небо sky, heaven. ვუქ (უქ) ლოჟმუჟ ჰიჭაჰჰი – რატომ ცაში იყურე-

ბი? ჰადწკი ლამუჰჰი პჰანარ ლელჟ – ჩიტები ცაში თრენენ [ფრთებით დადიან].

ლამ² ბდ **lam**² bd მთა гора mountain. ლეკჰ ლამნი დუჯხოვ დოტდიქდა დაჰ – ლე-

კების მთები ბევრს გადაულახავს; ცენეს ჩაღმართუდცჰ დარათხრ ლამუჰჰი –
წელს ჩაღმართუშებთან ვიყავით მთაში.

ლამ³ ბდ **lam**³ bd ლამი ил silt. ხი კაწკარდაღონრ დარჟ, ლამლოჰჰი დუდ ჩუ

ადჰედისურ, ნასტ დაჰ დაღონათხ – წყალი დაპატარავებული იყო და ლამში
ცხენები ეფლობოდნენ, ძლივს გავედით (გაღმა).

ლამნი დ **lamni** d მრ. იმ. pl. see ლამ² **lam**². ლამნი დაკდახკჩე სქ დოკად დაშ, მოჰჟ

წარმაქ დათქ – მთების გახსენებაზე ჩემი გული ღნება, როგორც ცეცხლზე
ერბო (მ. ბუქურაული).

ლამნიწი **lamnič** უმთებო[ღ] без гор without mountains. ლამნიწი ქვეყანა ჯუ-

ღურ ხილჰაღლორ – უმთებო ქვეყანა, ალბათ, ულამაზოა; ლამნიწი ჰალრ მხნჰ
ცო ვეთ სო – უმთებოდ ცხოვრება არ ვიცი (ვერ ვცხოვრობ).

ლამ-ბარ დდ **lam-bar** dd მთა-ბარი, ქვეყანა горы и долины; весь мир mountains

and valleys, all the world. ბუბუკ თიღდაღო ბატქჩრ ქოჩრეს, ბუბუკ თიღდაღო;
დადქნ თასდაღო ვად ლამ-ბარნახ, დადქნ თასდაღო... – ყვაგილით გადაიპენტა
აყვაგებული დეკა, ყვაგილით გადაიპენტა; სიკეთე გამეფდა ჩვენს მთა-ბარში,
სიკეთე გამეფდა... (ა. ბერთლანი).

ლამ-ბარნაღჟ **lam-barnālē** მთა-ბარიანი с горами и равнинами (простран-

ство) full of mountains and valleys. ვაჰ საქართველო ლამ-ბარნაღჟ ქვეყანა და
– ჩვენი საქართველო მთა-ბარიანი ქვეყანაა.

ლამნარჟ **lamnārē** მთიანი, მთებიანი гористый mountainous. ვაჰ ნახ ლამნარჟჩრ

ადღგლახ დახერ – ჩვენი ხალხი მთიან ადგილებში ცხოვრობდა.

ლამზარ|ღ|ალარ **lamzar|d|alar** გრღუვ. непрх. intrans. გაღამაზება ([გა]ღამაზდება),

ღამშვენება [по]хорошеть to grow prettier. ი ვაჰ ძუძაკ ზორაღშ ლამზარდაღო
– ეს ჩვენი გოგონა ძალიან გაღამაზდა.

ლამზარ|დ|არ lamzar|d|ar გრძმ. прх. trans. გალამაზება (გაალამაზებს), მოლამაზება [с]делать красивым to make prettier, to beautify. თაგუაზრ ქარცხოვ სტაკ ლამზარვო – მოხდენილი სამოსი კაცს ალამაზებს.

ლამზარ|დ|ითარ lamzar|d|itar გრძმ. прх. trans. გალამაზებინება (გაალამაზებინებს) заставить сделать красивым to ask for making beautiful. წელტილუანი მააკოს ნასიგო წა ჰალო ლამზარდიოქ: კედლოზშადროქ დიენო წინი კურტლი ვოხკდიოქ – საახალწლოდ მაიკომ რძალს სახლი გაალამაზებინა: კედლებზე თაგისი მოქსოვილი ახალი თარდაგები ჩამოაკიდებინა.

ლამზურ lamzur 1. ლამაზი красивый beautiful, pretty. დოჭექჰი აცი (ეცი) ლამზურხ ბუბკივ და ყარწიენო – გაზაფხულზე მინდვრები ლამაზი ყვავილებით არის აჭრელებული. 2. გადატ. перен. fig. სატრფოო ЛЮБИМЫЙ (-ая) sweetheart. მა-დელ მოც ბარალო, ნანალო, წყე ტყოც ლამზურა ვაგანა – რა მადლი იქნებოდა, დედილო, ერთხელ კიდევ სატრფოს ნახვა (ხალხური).

ლამი¹ დღ lamp¹ bd ლამპა лампа lamp. ის ლამიენ ჩუკაც ოწალე – მაგ ლამპას ცოტა ჩაუწიე რა.

ლამი² დღ lamp² dd ლამთა (ჭერის თხელი თიცარი) настилка под потолок thin board of the ceiling. წინგოჩჰი ზღვენეს ლამი თაჭუნე – სახლს ჭერზე ლამთა აკრავს.

ლამიეწი lampeci 1. ულამპო[დ] без лампы without a lamp. ლამიეწი ლედაძხანათ თხაბუსე – ულამპოდ ვისხედით წუხელ; ლამიეწი ოჯახ ცო გულობლა სო ალ-ნი – ულამპო ოჯახი არ მეგულება ალვანში. 2. ულამთო[დ] без настилки под потолок without having a lamp. მაცა ათხ ე წა თაგდირათხე, თხალომცი ლამიეწი ლათე თხოგო – როდის ჩვენ ეს სახლი ავაშენეთ [გავაკეთეთ] და დღემდე ულამთოდ გვიდგას.

ლანგარ დღ laḡar dd ლანგარი, სინი поднос tray. ლანგარ წასტქ ბუნაგ და – ლანგარი სპილენძის ჭურჭელია.

ლანძო|დ|ალარ laḡyo|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. ლანძოღვა (ილანძოღვა) ругаться to abuse, to swear. მაცლომცი ლანძოლოაჩჰი? – როდემდის ილანძოღვი?

ლანძლო|დ|არ **lāžyo|d|ar** გრძმ. прх. trans. ლანძღვა (ლანძღავს) ругать, бранить to swear, to berate. ოკუს შარწ მეზობელ ლანძლოდვო – ის თავის მეზობელს ლანძღავს. სრ. сов. perf. გალანძლო|დ|არ **galāžyo|d|ar**.

ლაპ ბდ **lap** bd კიბე лестница staircase. ლაგირ ლაპინმაქჷ ჰალ-აჰო იხოშ გაგუდ და სქ მალდალინო – მაღალ კიბეებზე ასვლა-ჩასვლით მუხლები მაქეს დადლილი.

ლაპრ: ლაპრ ცოთინო **lapr: lapr qotinô** ლორწომოდებული, დალორწოებული покрытый слизью mucous, pituitary. წინში დიენო ზს[ე] ლაპრ ცოთინო და – ახლადშობილი ხბო ლორწომოდებულია.

ლაჟვარდ **lažvard** ლაჟვარდისფერი, ღია ლურჯი лазурный sky-blue, light blue. ლაჟვარდ ლამუნმაქ ტჭერელხ ხაბქე – ლაჟვარდ ცაზე ვარსკვლავები დასხდნენ.

ლარ დდ **lar** dd 1. ლარი, სიმი струна string. 2. ლარი, ბაწარი, თოკი, ძაფი шнур (у строителей...) rope, thread, cord.

ლარმაქ **larmak** ლარზე, მწკრივზე в ряд in the row, abreast. სე ნანას ცორი ლარმაქ დიფქ – დედაჩემმა ვაშლები მწკრივზე დარგო.

ლარ|დ|არ **lar|d|ar** გრძმ. прх. trans. დაზვერვა (დაზვერავს), თვალთვალი смотреть украдкой, высмотреть, выследить to reconnoitre, to watch. უსრ. несов. imp. ლერ|დ|არ **ler|d|ar**.

ლარაჲ **lara'** ზმნს. нареч. adv. უკვე, უეცრად уже; вдруг, внезапно already; suddenly. ოცგეჲ დეჲრაჰქე, ლარაჲ ჰუნხი დუდტაჰქი? – ახლალა მოხვედი და უკვე მიდინარ? დაკლეგრან ვახენო ნაჲტრე დეჲლრასქე, ლარაჲ ცჰა სტაკ ლაქვალო უდსი – ფიქრებში წასული ბინაში ვიჯექი და უცბად ერთი კაცი მოვარდა იქ.

ლარკ დდ **larḵ** dj ყური ухо ear. ვირგოლჰი მახქ ლარკი და – ვირს გრძელი ყურები აქეს; ბაცბივ დანხონ ლარკან ვასტ დო – თუშები საქონელს ყურებზე სერს უკეთებენ; დონეჲ ლარკი ლესტომო – ცხენი ყურებს აბარტყუნებს.

ლარკ დ|ა **larḵ d|a** ყური აქეს (ვინმესკენ, რამისკენ) внимает, обращает внимание to listen, to be mindfully. მუჲრო დამურ ლამუჲჰი ლარკ დარ სოგოლჰი,

მე კარჩქირ ჰატავ ქე ცო ჰორალრ – ცუდ ლამეში მთისკენ ყური მქონდა, რომ დაგორებულ ზვავს ცხვარი არ წაედო (არ გაეტანა).

ლარკ ვაც|დ|არ (ვეც|დ|არ) **larḵ qa’|d|ar (qe’|d|ar)** გრდმ. прх. trans. ყურის მოკვრა (ყურს მოჰკრავს) *услышать (неясно) to overhear*. ოკუდ აშარხ უმსჷეც ლარკ ვაცდინას – იმის ხმას იქვე ყური მოვკარი.

ლარკ ნოფარ (ნეფარ) **larḵ ‘opar (‘epar)** გრდმ. прх. trans. 1. ყურის დაგდება (ყურს [და]უგდებას), მოსმენა, სმენა; დაჯერება *слушать; послушаться to listen, to lend one’s ear*. ლარკ ნოფ სოგრ! – ყური დამიგდე! ლაზირ მაგაგრ ნეფოს ლარკ – კარგ სიმღერას ვისმენ. 2. თვალყურის დევნება (თვალყურს ადევნებს), მიხედვა *следить, присматривать to look after, to pay attention*. კაწკუძირ ბნდრენ ლაზიშ ლარკ ნოფათ! – პატარა ბავშვს კარგად [მი]უგდეთ ყური! უსრ. несов. imp. ლაკ ნეფარ **larḵ ‘epar**.

ლარკანლქ **larḵālē** ყურებიანი с ушами, с ушками with ears. ნალუმნ ლარკანლქ ქუდ იცნას – საზამთროდ ყურებიანი ქუდი ვიყიდე.

ლარკ-ბშარკ დდ **larḵ-bwark dj** თვალ-ყური внимание [ухо и глаз] attention [ear and eye]. ლარკ-ბშარკ დ|ითარ **larḵ-bwark d|itar** გრდმ. прх. trans. თვალ-ყურის დევნება *следить to look after, to pay attention*. ქეგრ ლარკ-ბშარკ დით! – ცხვარს თვალყური ადევნე (თვალყური გეჭვიროს)! უსრ. несов. imp. ლარკ-ბშარკ მეც|დ|არ **larḵ-bwark meq|d|ar**.

ლარკ-ბშარკ მეც|დ|უმნ **larḵ-bwark meq|d|ujnî** მიმლ. прич. particip. თვალ-ყურის მდევნელი, მეთვალყურე *присматривающий, наблюдатель observer, watchdog*. ნაქტრე[ჰ] ცჰა ლაზე ლარკ-ბშარკ მეცდუმნ ფჰუ ბარ თხოგო[ჰ] – ბინაში ერთი კარგი მეთვალყურე ძალლი გვყავდა.

ლარკ-ბშარკანლქ **larḵ-bwarkālē** ფრთხილი *осторожный careful*. გაბრ ზო-რაში ლარკ-ბშარკანლქ სტაკ ვა – გაბო ძალზე ფრთხილი კაცია.

ლარკნეფუმნ **larḵ‘epujnî** მიმლ. прич. particip. 1. მოსასმენი *то, что надо слушать sth to be listened*. ლაზე ლარკ ნეფუმნ იშ და ჰოგო[ჰ] – კარგი მოსასმენი ხმა გაქვს. 2. მსმენელი, მომსმენი; ყურის მგდებელი *слушающий; присматри-*

вающий hearer, listener. ფანდურ ლაზიში თეფხო, მან ლარკ ღეფუდნ ცომენს გუ – ჩონგურს კარგად უკრავ, მაგრამ ყურის მგდებელი არავინ ჩანს.

ლარკარ larkar გრძმ. прх. trans. გაკრეჭა (გაკრეჭს), გაპარსვა (ცხვრისა) постричь, обстричь to clip, to shear. ოჯუს შარბ ბეჯ ლარკ – მან (თავისი) თმა გაიკრიჭა. უსრ. несов. imp. **ლერკარ lerkar**.

ლარკან larkā გრძმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund **ლარკარ larkar**. დადას კნათი ლაჟმუ ბიკე ჩუხუდ ლარკან – მამამ ბიჭები მთაში წაიყვანა ბატკნების გასაკრეჭად (გასაპარსად).

ლარკითარ larkitar გრძმ. прх. trans. გაკრეჭინება (გააკრეჭინებს) заставить постричь to make shear, to make clip.

ლარკითა larkitā გრძმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund **ლარკითარ larkitar**. ფეშკარ ბეჯ ლარკითა ჰაჭდინას პარკმახრენ – ბიჭუნა თმის გასაკრეჭინებლად გავგზავნე პარკმახერთან.

ლარკუდნ larkujnī მიმლ. прич. particip. 1. გასაკრეჭი, საკრეჭი тот, кого (или что) нужно стричь sth to be sheared, clipped. ე ჟელრე ლარკუდნ და სოგო[ჰ] – ეს ცხვარი გასაკრეჭი მყავს. 2. გამკრეჭი стригущий one who shears. ე კნათ ლარკუდნ ცუდენა ვა შუგო[ჰ] – ამ ბიჭის გამკრეჭი არავინა გყავთ?

ლარლარ larl'ar მიმლ. прх. particip. 1. ჩამოთვლა (ჩამოთვლის), ჩათვლა пересчитать to count, to recount. აჰრ ლარლ სო მელ ვათვად – ჩამომითვალე, რამდენი ვართ. 2. გადატ. перен. fig. ჩათვლა (ჩათვლის ღირსად), მიჩნევა, ჩაგდება (აღამიანად), მიღება счесть, признать to consider, to admit. ას იბსი ნახლაც ცო ლადრლნას – მე ეგენი ხალხდაც (აღამიანებადაც) არ ჩავთვალე; ო ქუდრ-წლებ ვეხანაც ცო ლარლ – ის ქორწილში დასაპატიყების ღირსადაც არ ჩათვალეს.

ლარტან ღდ lartā dd ლატანი шест, жердь perch, pole. მელში ლარტან ეშე სო წენინ – რამდენიმე ლატანი დამაკლდა სახლისთვის.

ლარტო lartō ცოტა მეტი с лишним a bit more, rather more. ვოუზტყაეხ ლარტო ჟელრე დიკე ლაზრეს დაჰ დოხკან – სამოცზე მეტი (ცოტა მეტი) ცხვარი წაიყვანა ლაზარემ გასაყიდად.

ლასარ lasar გრძლ. прх. trans. გაცრა (გაცრის) просеять to sift. ჰადრი ლადსნას – ფქვილი გავცერი. უსრ. несов. imp. **ლესარ lesar**.

ლასა lasā გრძლ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund **ლასარ lasar**. ღურდქდოლი ჰადრი ლასა გექლას – დილას აქეთ ფქვილის გასაცრელად ვემზადები.

წანიშ ლასარ çaniš lasar გამტკიცვა (გამტკიცავს), წმინდად გაცრა просеять чисто, без всякой примеси to sift purely. კერი დათა ჰადრი წანიშ ლასაღეწე – თხელი, პატარა ხშიადების გამოსაცხობად ფქვილს გამტკიცვა უნდა.

ლასინრ lasinō მიმლ. прич. particip. გაცრილი; განაცერი просеянный sifted. ჰადრი ლასინუდ და? – ფქვილი გაცრილია?

ლასლასადნრ laslasajinō ლასლასით плетясь with trudging. კონახ ბისენრ ფჰუ მაცლეგორქდაჰი ლასლასადნრ ლელაღათე – ბარში დარჩენილი ძაღლი შიმშილისგან ლასლასით დადის ხოლმე.

ლასტარ lastar გრდუგ. непрх. intrans. გაქანება (გაქანდება საქანელაზე...) раскачаться (на качелях) to swing. უსრ. несов. imp. **ლესტარ lestar**.

ლასტ|დ|არ last|d|ar გრძლ. прх. trans. გაქნევა (გააქნევს, გაიქნევს), მოქნევა; დარბევა; დაბერტყვა махнуть, встряхнуть swinging (one's hand, sword etc.), to wave. თურ ლასტდარ ეჰათეღეწე, მაცმე მასთხოვენ გარგ ღრ – ხმლის მოქნევა მაშინ უნდა, როცა მტერთან ახლოს მიხვალ; დონეე ქორთო ლასტბიე – ცხენმა თავი გააქნია; სტაკოვ ფჰარან ღოჭ ლასტბიე – კაცმა ძაღლს ჯოხი მოუქნია. უსრ. несов. imp. **ლესტ|დ|არ lest|d|ar**.

ლასტ-ვასტ|დ|არ last-qast|d|ar გრძლ. прх. trans. გაქნეგ-გამოქნევა, შერბევა შენძრევა встряхнуть, качнуть to wave, to swing. ხაკ ლასტ-ვასტბიეწე, ვქეგე ჰალრ ღუწდიე – ტომარა გააქნ-გამოაქნია და შერელა აავსო. უსრ. несов. imp. **ლესტ-ვასტ|დ|არ lest-qest|d|ar**.

ლატარ latar გრდუგ. непрх. intrans. 1. მიშველება (მიეშველება) помочь to help. ლატათ სჲ! – მიშველეთ! 2. წმემომატება (წმემოქება) прибавиться, увеличиться

to join, to add. **ვო ნაყბისტ ტყოყ ლატქეთვადნ** – სამი ამხანაგი კიდეე შემოგ-
ვემატა. უსრ. несов. imp. **ლეტარ letar**.

ლატა laṭā გრღუგ. непрх. intrans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара
infinitive for the gerund **ლატარ laṭar**. წყენ ძეცნორ წარუდ ამბუდ, მეფე ერეკ-
ლენ თათრზ ბჟე კეთძ მაქე, ლატაბეწეთვადენრ – ერთხელაც მოსულიყო წა-
როში ამბავი, მეფე ერეკლეს თათრების ჯარი დაეცა და უნდა ვუშველოთო (მ.
მიქელაძე).

ლატ|დ|არ laṭ|d|ar გრღმ. прх. trans. 1. მიშველება (მიაშველებს) послать на помощь
to help, to assist. **დაჯუძრ ლავეგორქდაქი ქე ლამუქი დისე'ნე, აჰ დახკდა-**
ნადნ ნახ ლატბარ დეწადლოლ – დიდი თოვლის გამო ცხვარი მთაში დარჩა და
ჩამოსაყვანად ხალხის მიშველება გახდა სჭირო. 2. დამატება, მიმატება, ჩამა-
ტება прибавить, добавить, приумножить, увеличить to add. **ჰირწნა ხი ლატ-**
დიქ – ქვაბში წყალი ჩაუმატეს. გრღუგ. непрх. intrans. **ლეტ|დ|არ let|d|ar**.

ლატ|დ|იენრ laṭ|d|ienô მიმლ. прич. particip. მომატებული, გადამეტებული
прибавленный increased, swollen. **ხივ ზორადში და ლატდიენრ, აღწა ჰალორ და**
დაჯადღნრ – წყალი ძალიან მომატებულია, ალაზანი ადიდებულია.

ლატუენრ laṭujnî მიმლ. прич. particip. დამხმარე, მშველელი помогающий, помощник
assistant, helper, one who helps. **ლატუენრ ცომენხ ხილრენ ნადბერი ცო დაღრი**
სოჰ ჰევემაკა – დამხმარის არყოლის გამო ქეჩები ჯერაც ვერ მომითელავს.

ლაჟმრქ, ლოჟმრქ laṭmrnĕ, loṭmrĕ მთიელი; მთისა, მთიდან горец; горный,
горский, из гор mountain, mountaineer, from the mountain. **ლაჟმრქ ჰაერ ლაწ-**
მრენ თრგ – მთის ჰაერი ავადმყოფს უხდება; **ლოჟმრქ სტაკ ვეცქ თხეჩუ** –
მთიელი კაცი მოვიდა ჩვენსა; **ბაცბი ლაჟმრენი და** – წოვათუშები მთიელები
არიან.

ლაჟქცება|დ|ალარ laṭqceba|d|alar გრღუგ. непрх. intrans. ლაქუცი (ელაქუცება)
ласкаться to snuggle, to caress. **კაწე ლაუქცებალა სოჰ** – ლეკვი მელაქუცება.

ლაჟხნა დდ laṭxnā dd დაბლობი низменность, низкая местность lowland. **შირ-**
ქიჩქი, იორმაქ ლაჟხნა დაქ, ბაცბივ ღალიხ ოსხ ყრში ეთოდრ – შირაქში, იორზე
დაბლობია და წოვათუშები ზამთრობით იმ მიდამოებში ცხვარს აყენებენ.

ლაჟხში **laŭxšī** ქვევითა, ქვედა нижний, находящийся внизу lower. ხენმაქრქვ
 გორ მა ბჟოთოთ, ლაჟხში ლაჟხებათ – ხიდან ვაშლს ნუ ჩამოიღებთ (ნუ ჩამოკ-
 რეთ), ქვევითა (ძირიდან) აკრიეთეთ; ლაჟხში სართულ – ქვედა სართული.

ლაჟჰჷ, ლაჟჷჰჷ დღ **laŭhû, laŭvhû** dd სატანი, შესატანებელი (ყველი, ხაჭო...)
 прибавление, придача к хлебу (во время еды – сыр, творог...) additional food
 for eating together with bread (cheese, curds...). ლაჟჰჷ მაგცო დაყოთხ – სა-
 ტანს პურთან ვჭამთ. ან. см. see ლაჰარ², ლაჰჷჷნი **lahar², lahujni**.

ლაჟ ბღ **lap** bd ლაჟი грязь mud. ყარგორქდა სწგო ლაჟ ოთქ – წვიმისგან ეზოში
 ტალახი დადგა.

ლაჟ გოთარ (ჯეთარ) **lap qotar (qetar)** გადატ. перен. fig. ლაჟის დასხმა
 (ლაჟს დაასხამს) облисть грязью to pour mud, to bring shame upon oneself.
 ქორთის ლაჟ ცო ბეწქ აღმიანვე გოთარ – თავს ლაჟი არ უნდა დაისხას ადა-
 მიანმა.

ლაჟ გოთბალარ (ჯეთბალარ) **lap qotbalar (qetbalar)** გადატ. перен. fig.
 ლაჟის დასხმა (ლაჟი დაესხმება), შერცხვენა осрамиться to shame.

ლაჟერქ **lapērē** ლაჟიანი грязный, в грязи muddy. სკოლერქ დახკერ ბანდრივ
 ლაჟერქ ქრკლუთხუ ლაპიგოიჭეს დაჰ დათხარ – სკოლიდან მოსულმა ბავშვებმა
 ლაჟიანი ფეხსაცმელი კიბესთანვე გაიხადეს.

ლაჟარ დღ **lapā** dd ლაჟიანი (ხე) лапина, крылорешник Pterocarya (Latin). ლაჟნვე
 მამ წქგო ბასაქი ღებადხო – ლაჟიანი შალს წენგოსფრად ღებავს.

ლაჟსარ **lapsar** გრღუვ. непрх. intrans. გაშრობა (გაშრება) ВЫСУШИТЬСЯ to dry. ყარ-
 გოქილოლ ნაყიში ჰალარ ლაჟსარ – წვიმის შემდეგ გზები გაშრა. უსრ. несов. imp.
 ლეჟსარ¹ **lepsar¹**.

ლაჟს|დ|არ **laps|d|ar** გრღმ. прх. trans. გაშრობა (გააშრობს), გამშრალება ВЫСУ-
 ШИТЬ, ОСУШИТЬ to dry. დიოქირ მაგონ ლაჟსდარ დეწქ – გარეცხილ პურს (ხორ-
 ბალს) გაშრობა უნდა. უსრ. несов. imp. ლეჟს|დ|არ **leps|d|ar**.

ლაჟს|დ|ითარ **laps|d|itar** გრღმ. прх. trans. გაშრობინება (გააშრობინებს) ЗАСТАВИТЬ
 ВЫСУШИТЬ to make dry.

ლაფსინი **lapsinô** მიმღ. прич. particip. მშრალი **высушенный, сухой dry.** **ქეს ვაწუხრე**
წუნგოაქი ქოკი წყეწყაკ და ლაფსინი – ცხვრის მადევარ მწყემსს თეხები მხო-
 ლოდ ხანდახან აქეს მშრალი.

ლაქიდალარ **lak|d|alar** გრღეფ. **непрх. intrans.** [მო]ვარდნა ([მო]ვარდება), [მი]ვარდნა
налететь, [на]броситься, [на]хлынуть to come running, to come galloping.
ბანდერ ხივ დოტდორე, ცჰა სტაკ ლაქვალი'ნე, ჰალო დატე – ბავშვი წყალს
 (მდინარეს) მიჰქონდა და ერთი კაცი მივარდა [და] ამოიყვანა; **წმირქი ჰქლორე**
ანე ლაქდალი'ნე, ჩუდხი დატდიე – უცბად ტყიდან ნადირი გამოვარდა და
 ბატკანი მოიტაცა; **დოჰქეაქი ხი ლაქდალი'ნე, ვუმაყ (უმაყ) თანჰ ჰანე** – გაზათ-
 ხულზე წყალი მოვარდა და ყველაფერი თან წალეკა; **ე კნათ ჰაწუესჰ ლაქ-**
ვადლნორ ლობეს – ეს ბიჭი ჩიტვით გადავლებოდა ლობეს. **უსრ. несов. imp.**
ლექიდალარ leq|d|alar.

ლაქიდარ **lak|d|ar** გრღმ. **прх. trans.** [გა]დაგდება ([გა]დააგდება), მოგდება [ВЫ]-
бросить, [под]бросить, [на]бросить to throw. **ხილო ვერ ლაქბოს** – წყალში
 ქვას გადავაგდება; **შურეე ნალებ ლაქდიე** – რქემ ნალები მოიგდო; **ვენგი ხი**
ლაქდინას – ვენახში წყალი მიეუგდე; **სტაკოვ ბალინმაქ ნაბად ლაქბიე** – კაცმა
 მხრებზე ნაბადი მოიგდო. **უსრ. несов. imp. ლექიდარ leq|d|ar.**

ლაქიდიტარ **lak|d|itar** გრღმ. **прх. trans.** გაგდებინება (გააგდებინებს), გადაგდები-
 ნება, ჩაგდებინება **заставить бросить, сбросить, выронить to make throw.**
სტაკოვრ თურეე ქორთრ ლაქბითიე – კაცს ხმლით თავი გააგდებინეს;
ოჯუდგრ ქორლე ვორ ლაქბითნას – იმას ხელიდან ვაშლი გააგდებინეს; **თეფ-**
ხოშ დჰეყ ლაქდითიე სტაკოვრ – ცემით ღვიძლი გააგდებინეს (ძალიან სცე-
 მეს) კაცს. **უსრ. несов. imp. ლექიდიტარ leq|d|itar.**

ლაქლაქი: ლაქლაქ დარ **laklak: laklak d|ar** გრღმ. **прх. trans.** ლაქლაქი (ლაქლა-
 ქებს) **болтать to chatter, to jabber.** **ივნეს ლაქლაქ დო** – ივანე ლაქლაქებს.

ლაცე laq ლაცე **ТУХЛЫЙ addle.** **ლაცე გაგნეგოაქი მოსი ჰადჰე და** – ლაცე კვერცხს ცუ-
 დი სუნი აქეს.

ლაცეხა|დარ **luqba|d|ar** გრღმ. **прх. trans.** [გა]ლაცეხა (ალაცეხს) **делать ТУХЛЫМ (о**
яйце) to make addle. **მოსიხრ კრუხეე გაგნი ბჰარჩეე დაჰ ლაცეხადმო** – ცუდი
 კრუხი კვერცხებს მუდამ ალაცეხს.

ლაცა|დ|არ **laq|d|ar** გრძ. прх. trans. ღინების შეწყვეტა (ღინებას შეწყვეტს), გადაკეტვა прекращение течения to stop streaming. მერუ[ვ]ეს იმტუჩრ გოლოხ სი ლაცდიქ სოგო ვენკე – მერუემ ასეთი გვალვის დროს წყალი გადამიკეტა ვენახში. უსრ. несов. имп. ლეც|დ|არ **leq|d|ar**.

ლაცუჩ მდ **laquč** ჯ ლაცუჩი жабры гил. ჭარგეო[ჭ] ლაყუჩი და – თევზს ლაცუჩები აქვს.

ლაშარ **lašar** გრძლუგ. непрх. intrans. გაჟონვა (გაჟონავს) просочиться, протечь to leak. ქითი ჩუ მაჭარ დოთი'ნეს, აჭო ლაშქ – ტიკში ღვინო ჩავასხი და გაჟონა. უსრ. несов. имп. ლეშარ **lešar**.

ლაჩაჰ[რ] **lačah[ō]** адит. ზმნს. нареч. adv. თავქვე, ქვევით вниз downward. ტბათნირნნ ჰაქსი ლაჩაჰ[რ] ლელარ დეწქ – ტბათანიდან ჰანკისში თავქვე სიარული უნდა; სიში დანიც ლაჩაჰ[რ] იხრ – წყლები ყველა თავქვე მიედინება.

ლაჩაჰო მდ **lačahō** ჯ ქვევითა, დაღმა არე, [თავ]დაღმართი спуск slope, descent. ტბათნირნნ ჰაქსემცრ ლაჩაჰო და – ტბათანიდან ჰანკისამდე [თავ]დაღმართია.

ლაჩაჰრქ **lačahrē** ქვევითა, ქვედა, ქვემო нижний lower. სე დადას ლაჩაჰრქერ ლამნხ გელანლათრასრ: ხუფრი, ვებუდ – მამაჩემს ქვევითა მთებში დავყავდი ხოლმე: ხუფრაში, ვებოში.

ლაჩაჰუნმაქ **lačahujnmak** адит. ზმნს. нареч. adv. თავდაღმართზე, თავქვეზე по спуску downward. ფხაკალ ლაჩაჰუნმაქ მუდში იტქ – კურდღელი თავქვეზე ცუდად დარბის; ო ლაჩაჰუნმაქ ლებუემ ვუდტუ – ის თავქვეზე სრიალით მიდის.

ლაჩ-ჰალო მდ **lač-halō** ჯ abess. აღმართ-დაღმართი подъем и спуск acclivity and descent. ლაჟმუ იხოშ საბლენ ლაჩ-ჰალუდში და – მთაში სიარულისას (წასვლა-მოსვლისას) მეტწილად აღმართ-დაღმართებია.

ლაჩ ჰეჭარ (ჰაჭარ) **lač hečar (hačar)** გრძლუგ. непрх. intrans. აღმაცერად ყურება (იყურება), ბღვერა (იბღვირება) смотреть косо, коситься to look aslant. დოკ დეცენრ ფეშკარ ლაჩ ჰიჭუ – გულმოსული ბალღი იბღვირება. იხ. см. see ჰეჭარ **hečar**.

ლაცარ lacar გრდმ. prx. trans. გამორთმევა (გამორთმევს), დაჭერა, დაკავება **ВЗЯТЬ** to take. ჰანე, მაძვრ ლაც – აჰა, ჰური დაიჭირე!

ლაც|დ|არ lac|d|ar გრდმ. prx. trans. 1. დაჭერა (დაიჭერს) **поддержать** to hold. ბნდერ ლაცდებალჲ კაძიკ ხანე[ჰ] – ბავშვი დაიჭირე რა ცოტა ხანს. 2. დაპატიმრება (დააპატიმრებს), დაკავება **поймать, арестовать** to arrest. კნათივ ჰაწუკ ლაც-დიჲ – ბიჭებმა ჩიტი დაიჭირეს; ოჯუს ყუე ლაცვიჲ – მან ქურდი დაიჭირა. 3. დახუთვა (დახუთავს) **сковать (ревматизмом)** to fetter from rheumatism. ბაბრ ანივ ლაცვიჲ – პაპა ჭველებმა დაიჭირა. 4. დაკავება, მაგ., ხელფასისა (დაუკა-ვებს) **удержать, напр., плату** to deduct. სოგო ჯამაგირ ლაცდიჲ – მე ჯამაგი-რი დამიკავეს. 5. დაქირავება (დაიქირავებს) **нанять** to hire, to rent. წა ლაცდი-ნათხ – სახლი ვიქირავეთ; ბაკ ბოფციოთ სტაკ ლაცვინას – ბაკის შემოსალობად კაცი დავიქირავე; დოლ სო კეჰით ურემ ლაცბინას – თივის გადმოსაზიდვი-ნებლად ურემი ვიქირავე. 6. ხანგრძლივად დარჩენა რაიმე მდგომარეობისა (ხანგრძლივად გასტანს) **продержаться долго (о погоде)** to keep, to continue. აძრალ ბანე, მოლჲ ფშელუმ ლაცდიჲ – აპრილია და როგორი სიცივეები დაი-ჭირა. უსრ. несов. imp. **ლექ|დ|არ lec|d|ar**.

ლაც|დ|იენრ lac|d|ienr მიმღ. прич. particip. 1. დაჭერილი (ხელში) **то, что держат (в руках)** held. 2. დაპატიმრებული **пойманный, арестованный** arrested. 3. დახუ-თული **скованный (ревматизмом)** fettered from rheumatism. 4. დაკავებული (ხელფასი) **удержанная (плата)** deducted (wages). 5. დაქირავებული **нанятый** hired, rented. 6. გადატ. перен. fig. მოხიბლული **пленённый** fascinated. მაძჲ თაგუმ ლეთხნ იხრეე ბესრ ლაცვიენრ ვა – ქალის მოხდენილი ცეკვით ბესო მოხიბლუ-ლია.

ლაციტარ lacitar გრდმ. prx. trans. გამორთმევენება (გამორთმევენებს), მიღებინება (მიადებინებს) **заставить взять, принять** to make take. კნათ სკოლი ლაციტანას – ბიჭი სკოლაში მივადებინე; ბატენრ ცაც გამყიდველეგრ ბუნაჲ ლაციტანას – დახეული საცერი გამყიდველს უკანვე მივადებინე.

ლაც|დ|ითარ lac|d|itar გრდმ. prx. trans. დაჭერინება (დააჭერინებს) **заставить [по]держать** to make hold. ჯდრიგრ ხაკ ლაციტანას ჩუ სიმინდ დოხკან – ანდრის

ლაწ:

ტომარა დავაჭერინე შიგ სიმინდის ჩასაყრელად; ბადრეგო ნასტ ლაციონას დაჭ გორი – ბავშვს ძლივს ავალებინე ვაშლები.

ლაწ: ლაწ ბ|აგითარ (ბ|აჭითარ) **laç: laç b|aqitar (b|ahitar)** გრძმ. прх. trans. ლაწანის გაღენა (ლაწანს გააღენს), სილის გაწვნა треснуть, дать затрещину to cuff, to mug. ნანას ვაჭონ ლაწ ბაგითიქ – დედამ ბიჭს სილა გააწნა.

ლაწა|დ|ოლარ **laçā|d|olar** გრლუგ. непрх. intrans. ავად გახდომა (გახდება), ატკივება (ასტკივდება) заболеть to sicken, to become ill. ბადერ ფსადეს ლაწადოლ თხოგო – ბავშვი წითელით გაგვიხდა ავად; ქორთო ლაწაბოლ სო – თავი ამტკივდა.

ლაწარ **laçar** 1. გრლუგ. непрх. intrans. ტკივილი (სტკივა) болеть (болит) to ache, to pain, to hurt. გაგაყო ლადწი სქ – მუცელი მტკივა. 2. დდ ტკივილი, სნეულე-ბა, დაავადება боль, болезнь pain, ache. ახმეტინაჰ ქაბ ლაწარ დანო – ახმეტა-ში ძროხის დაავადება ყოფილა.

მოსი ლაწარ **mosī laçar** გაღატ. перен. fig. ვენერიული სნეულე-ბა венерическое заболевание venereal illness.

ლაწარ ვაყარ (ვეყარ) **laçar qa'ar (qe'ar)** გრლუგ. непрх. intrans. სატკივრის გადაღება (გადაეღება), შეყრა, გაჭირიანება заразиться (болезнью) to get, to be infected, to catch (disease).

ლაწარ ვაყ|დ|არ (ვეყ|დ|არ) **laçar qa'd|ar (qe'd|ar)** გრძმ. прх. trans. ჭირის, სნეულე-ბის გადაღება (გადასღებს), ჭირის შეყრა, დაჭირიანება заразить to get, to be infected, to catch (disease).

ლაწარ დეყარ **laçar (აყარ) d|eqar (aqar)** გრლუგ. непрх. intrans. ავადმყოფობის მოხდა (მოხდის) перенести болезнь to undergo (illness), to survive. დადრკოს ზორადში დანო ლაწარ დეგ – დარკომ ძალიან დიდი (მძიმე) ავადმყოფობა მოხდა.

ლაწარ|დ|ეგინო **laçar|d|eqinô** შიმლ. прич. particip. ავადმყოფობამოხდილი, ნაავადარი болевший, перенёсший болезнь undergone (illness). წინში ლაწარ დეგინო სტაკ ატადში ფშელოვო – ახლად ნაავადარი კაცი ადვილად ცივდება.

ლაწ|დ|არ laçd|ar გრდმ. прх. trans. 1. ტკენა (ატკენს) причинить боль кому-л., ушибить, сделать больно to make hurt. 2. ტკენა (იტკენს), ტკენა (იტკიებს) причинить боль себе, ушибить, сделать больно; жаловаться на боли to injury, to hurt. საბ აჭ ვოჟენე, ქოკ ლაწბიე – საბა წაიქცა და ფეხი იტკინა; ვოჟენე საბას ქოკ ლაწობრ – წაქცეული საბა ფეხს იტკიებს.

ლაწ|დ|იენრ laçd|ienô მიმლ. прич. particip. ნატკენი (რაც ატკინეს, ან იტკინა), დაშა-ვებული ადგილი ушиб injury. შურჩუხაყ ლაწიენრ დუყ ჰალრ ცო დადლი სო დქალო – შარშანწინვე ნატკენი წელი არათრით არ მიჩჩება; ლაწბიენრ ფჰარ-სეე ცო თივეოსრ – ნატკენი მკლავი არ მასვენებს.

ლაწინი laçinî მიმლ. прич. particip. მტკივანი, მტკივნეული болящий painful. ლაწინი ტოტ ცო ქექადომაკე სო – მტკივან ხელს ვერ ვანძრევ; ვოსინრ ვერ ლაწინრ მათე ვაყე სო – ნასროლი ქვა მტკივნეულ ადგილას მომხვდა.

ლაწიშ: ლაწიშ ხილარ laçiš: laçiš xil'ar ავად ყოფნა (ავადაა) болеть to be ill. სო კაძიკ ხანე[ჰ] ლაწიშ დარასრ – მე ცოტა ხანს ავად ვიყავი.

ლაწმარ დდ laçmar dd ავადმყოფი больной (существительное) ill, sick. ლაწმარ ჰალრ დქალო – ავადმყოფი მომჯობინდა.

ლაწრწლქ laçrālē ავადმყოფი (ბევრი ავადმყოფობის მატარებელი) болезненный ill, sick, unwell. დუჯინრ ლაწრწლქ ადმქ ლაწიშ დათხდუნრ და – ავადმყოფი ადამიანი [ხმა]მალლა სატირალია.

ლაჭყ|დ|ალარ laçq|d|alar გრდუჟ. непрх. intrans. დამალვა (დაიმალება) спрятаться, скрыться to hide. ეელო[ჰ] გაზა ლაჭყბალო – ცხვარში თხა დაიმალა. უსრ. несов. imp. ლეჭყ|დ|ალარ leçq|d|alar.

ლაჭყ|დ|არ laçq|d|ar გრდმ. прх. trans. 1. დამალვა (დამალავს) спрятать, скрыть to make hide, to put away. ბანრიგო[ჰ] კამეეტკი ლაჭყდინას – ბავშვებს კამეტკები დაფუძალე. 2. დამარხვა ([და]მარხავს), დაკრძალვა, დასაფლავება хоронить to bury. სქ სტაკ ლეჭყვოშ თარადნრ ლავ დათხერ – ჩემი ქმრის [კაცის] დასაფლავებისას ბარდნიდა. უსრ. несов. imp. ლეჭყ|დ|არ leçq|d|ar.

ლაჭყ|დ|იენრ laçq|d|ienô მიმლ. прич. particip. 1. დამალული спрятанный hidden. ლაჭყდინრ სიმართლქ ტყუდჰსინე მანც ჰალრ გუყინრ – დამალული სიმართლე

ლაჭყ

ბოლოს მაინც ჩნდება. 2. დამმალაგი прячуший one who has hidden sth. ი ამბუღ ლაჭყდინერ ადმქ ოჯხქ მასთხოვ და – ამ ამბის დამმალაგი ადამიანი (ვინც დამალა) ოჯახის მტერია.

ლაჭყ|დ|ითარ laçq|d|itar გრდმ. прх. trans. დამალვინება (დაამალვინებს) заставить спрятать to make hide. ნასიგო კამფეტკი ლაჭყდითნას – რძალს კანფეტები დავამალვინე.

ლაჭყლახ|დ|ალარ laçqlax|d|alar გრლეგ. непрх. intrans. მიმალ-მომალვა (მიიმალ-მოიმალება) спрятаться, припрятаться, скрыться to hide. ფსარქეჰი ჰქლო დუგ ფხაკლი დარქ, თხა ცჰაყ ცო დაგქ, ვუმაც (უმაც) ლაჭყლახკდალო – გუშინ ტყეში ბევრი კურდღელი იყო და დღეს ერთიც აღარ არის, ყველა მიიმალ-მოიმალა. უსრ. несов. imp. ლეჭყლახ|დ|ალარ leçqlax|d|alar.

ლაჭყლახ|დ|არ laçqlax|d|ar გრდმ. прх. trans. მიმალ-მომალვა (მიმალ-მოიმალავს) припрятать, скрыть to make hide, to put away. მეცხორივ ჰერწელხ ჰეხან ლაჭყლახკდიქ – მეცხვარეებმა ქვაბები გამოქვაბულებში მიმალ-მოიმალეს.

ლაჭყოშ laçqoš მალვით, ფარულად, საიდუმლოდ, უჩუმრად скрывая[сь], тайно secretly. დო ლაჭყოშ ვეჰვალწოვ ლაცბინას – ცხენი მალვით მიპარულმა დავიჭირე; ლაჭყოშ აღოს ჰოგო – საიდუმლოდ (ჩუმად) გეტყვი.

ლაჭყ|დ|უდლონ დე laçq|d|ujlā dd 1. დასამალავი ადგილი место, где можно спрятать place for hiding. ქასტალრეს ტათებ ლაჭყდუდლონ ცომინჰქ ნეთონ სო – სინქარისაგან ფულის დასამალავი ადგილი ვერსად ვიპოვე. 2. დამალვის დრო время, когда нужно прятать time for hiding. ყუი დუგარბალი'ნქ, ტათებ ლეჭყდუდლონ დეცქ – ქურდები მომრავლდნენ და ფულის [და]მალვის დრო დადგა.

ლაჭყ|დ|უენი laçq|d|ujnî მიმლ. прич. particip. 1. დასამალი то, что следует спрятать sth to be hidden. დუგ ვუმ (უმ) და სოგო ჰონი ლაჭყდუენი – ბევრი რამე მაქვს შენგან დასამალი. 2. დამმალაგი тот, кто должен спрятать one who can hide sth. ცომენხ გულობალა სო დოშ ბოლომცო ლაჭყდუენი – არავინ მეგულება სიტყვის ბოლომდე დამმალაგი (შემნახავი).

ლახ *ლ* **lax** *jj* ნეხვი, ნაკელი *навоз, помёт* manure, dung. გუდმრელქ ლახ ჰადენას – გომიდან ნეხვი დავხვეტე; **ლახეხ** *მუწინრ მაშინ* იცნას სასუქელ – ნეხვით საესე მანქანა ვიყიდე სასუქად.

ლახარ **laxar** *გრდმ. прх. trans.* მოძებნა (მოძებნის) *отыскать* to find, to look for. სე ქოთმეე *დილენრ გაგა* ნასტ **ლახენას** – ჩემი ქათმის დადებული კვერცხი ძლივს მოვძებნე. *უსრ. несов. имр.* **ლახარ** **laxar**.

ლახან **laxā** *გრდმ. прх. trans.* ინფინიტივია მასდარისთვის *инфинитив для масдара* infinitive for the gerund **ლახარ** **laxar**. **დად ჰქლო ვახე ბავინრ** *მეთ* **ლახან** – მამა ტყეში წავიდა დაკარგული ძროხის საძებრად.

ლახითარ **laxitar** *გრდმ. прх. trans.* მოძებნინება (მოაძებნინებს) *заставить отыскать* to make find, to make look for. **კნათიგრ ჰქლო ბავინრ** *მეთ* **ლახითნას** – ბიჭებს ტყეში დაკარგული ფური მოვაძებნინე. *უსრ. несов. имр.* **ლახითარ** **laxitar**.

ლახუნ **laxujnī** *მიმლ. прич. particip. 1.* მოსაძებნი *то, что нужно отыскать* sth to be searched, looked for. **დავინრ ნეკ და სოგო[ჰ] ლახუნ** – დაკარგული დანა მაქვს მოსაძებნი. 2. მოძებნელი *ищущий; тот, кто должен найти что-л.* searcher, someone who searches, looks for. **დავინრ დუდ ლახუნ** *ცუდმენ* ვა შუგო[ჰ]? – დაკარგული ცხენების მოძებნელი არვინ გყავთ?

ლახ|დ|არ **lax|d|ar** *გრდმ. прх. trans.* დადაბლება (ადაბლებს) *сделать низким* to make lower. **ცოცხალ ღობ ლაქე დავდეღონო'ქ**, **ბადსკოს ლახმიქ** – ცოცხალი ღობე (ტრიფოლიატი) მაღალი გაზრდილა და ბასიკომ დადაბლა. *უსრ. несов. имр.* **ლახ|დ|არ** **lax|d|ar**.

ლახ|დ|ითარ **lax|d|itar** *გრდმ. прх. trans.* დადაბლებინება (დაადაბლებინებს) *заставить сделать низким* to make lower, to make shorter. **ეზუნ** *გოგინ* ცოცხალ ღობე ჩუ **ლახითნას სტაკოგრ** – ეზოს გარშემო ცოცხალი ღობე (ტრიფოლიატი) დაადაბლებინე ქმარს [კაცს].

ლახოლ *ლ* **laxol** *j* სიდაბლე *малый рост, малорослость* lowness, shortness. ე სტაკი **ლახოლ** *ბეკხეთე სოქ*, **ფუქ** (უქ) იშ **ლახუ** *ვისნოლო* – ამ კაცის სიდაბლე მიკვირს, რატომ ასე დაბალი დარჩენილა.

ლახუ laxū დაბალი низкий low, poor, of bad quality. ლახუჩო ღობეს ვუმაყ (უმაყ) დაჭ დეტე – დაბალ ღობესე ყველა გადადის; ლახუ მან ლახუჩო მახინ ბესკლა – მდარე (დაბალი ხარისხის) შალი დაბალ თასში იყიდება.

ლახუქაკ laxūka' ოდნავ დაბალი низковатый a bit shorter. იგრაძე დოჭ სე ვაჭ- [ონანდო ლახუქაკ ხეთო სო – იორამის გოგო ჩემი ბიჭისთვის ოდნავ დაბალი მეჩვენა.

ლახუშ laxuš ზმნ. нареч. adv. დაბლა, ძირს, ქვემოთ вниз, внизу down, downwards, beneath. ლახუშ დეკინო გოჩი ჰალუდ ლაჭდინადში? – დაბლა ჩამოცვენილი ვაშლები აკრიფეთ?

ლახკარ laxkar გრდმ. მრ. прх. мн. trans. pl. გარეკვა (გარეკავს), მორეკვა погнать to drive out (cattle). ფსარლუდნ დახნონ სანგო ლახკარ დეწე – სადამოთი საქონელს ენოში შერეკვა უნდა. უსრ. несов. imp. ლეხკარ¹ lexkar¹.

ლახკან laxka გრდმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund ლახკარ laxkar. ჟე ბაკე ლახკან ცადლას ცაჭავე – ცხვრის ბაკში შერეკვას ვცდილობ მარტოკა.

ლახკუდნ laxkujni მიმლ. прич. particip. 1. გასარეკი тот, кого надо погнать sth to be driven out. ჟაბო აჭო ბა ლახკუდნ ბარე – ძროხები ჩასარეკია ბარში. 2. გამრეკი погоняющий teamster, one who drives out. დახნო ლახკუდნ ცომენა ვა თხო- გო[ჭ] – საქონლის გამრეკი არავინ გვყავს.

ლანარ laqar გრდმ. прх. trans. ჩაწება, დაწება обмакнуть to sop, to dunk. ფეშკრეე ტარკ მაწალო ლანარ – ბავშვმა თითი თათულში ჩააწო.

ჩუ ლანე საქმონ! ču laq sakmon! დასცხე საქმეს! нажми на дело! Push on your work!

ტათ ლანარ tap laqar გაელგება сверкнуть (о молнии) sparkle, flash (lightning). უსრ. несов. imp. ლეგარ leqar.

ლანე|დარ laq|d|ar გრდმ. прх. trans. გაშვერა (გაიშვერს), აბზეკა протянуть, поднять (палец...) to stretch, to raise. ქეთოს უჩიტლეგო ტარკ ლანებე – ქეთომ მასწავ- ლებელს თითი გაუშვირა, აუწია. უსრ. несов. imp. ლეც|დარ leq|d|ar.

ლაჯე **laqē** მაღალი **высокий** tall. ლაჯე სტაკ საბლენს ვუტყფ ვა – მაღალი კაცი მეტწილად წვრილია.

ლაჯიშ (ლაჯეშ) **laqiš (laqejšî)** *ess. ზმნს. нареч. adv.* 1. მაღლა, ზევით **высоко**, **наверху** upwards, overhead. 2. ხმაძალლა **громко** loudly.

ლაჯეშ დ|ათხარ **laqejšî d|arxar** *გრლუგ. непрх. intrans.* ხმით დატირება, სიტყვებით, მოთქმით ტირილი, გოდება **плакать с причитанием, голосить, оплакивать** to mourn, to wail. დაღწიხ ლაჯეშ დათხარ ჯელ ბა – მკვდარზე მოთქმით ტირილი წესია.

ლაჯეშ თხუდნ **laqejšî txujnî** *მძლ. прич. particip.* ხმაძალლა მტირალი, დამტირებელი, მოზარე **громко плачущий, плакальщица** weeper, mourner.

ლაჯეშ (ლაჯიშ) დ|ექარ **laqejšî (laqiš) d|ekar** *გრდმ. прх. trans.* [ხმა]ძალლა შეძახება, [ხმა]ძალლა დაძახება, დაკივლება **громко крикнуть, позвать громко** to give a shout, to raise a cry. ხილო[ჰ] დონ ლაჯეშ დექარ დეწქ, მე გოჯუჯუ ბალალარ – მდინარეში ცხენებს დაკივლება უნდა, რომ მუხლი მიეცეთ.

ლაჯ-ლაჯეშ **laq-laqejšî** მაღლა-მაღლა **высоко** high up, overhead. ჰაწუკ ლაჯ-ლაჯეშ დოტურ – ჩიტი მაღლა-მაღლა მიტრინავდა.

ლაჯნა დდ **laqnā** *dd* ირგვლივ განფენილი სიმაღლე, მაღლობი **расстилающаяся вокруг высота, вышина, возвышенность** height spread around. ლამნახ საბლენს ლაჯნაშ და – მთებში მეტწილად მაღლობებია.

ლაჯშ *მდ* **laqšā** *jj* ზემიდამო **верх, верхняя сторона, верхнее пространство** the upper area. ლაჯშნ ლავ დამწუდცრ: ლამნი ყარწდალნ, სქ ლაჯქ ლამნი – ზემი-დამოებში თოვლი დამდნარა აკი: მთები აჭრელდნენ, ჩემი მაღალი მთები (ა. ბერთლანი).

ლაჯოლ *მდ* **laqor** *jj* სიმაღლე, მაღლობი **высота, вышина, возвышенность** height, highness. სტადკრ ლაჯლეგო[ჰ] მახ ცო ლეფჩქ, ჰაჭარ ცო დაჰქ – კაცის სიმაღლეს ფასი არა აქვს, შესახედაობა თუ არ გააჩნია.

ლაჯო: ლაჯო დ|ალორ (დ|ახარ) **lažo: lažo d|a'ar (d|axar)** *გრლუგ. непрх. intrans.* მოდუნება (მოდუნდება), მოშვება **размякнуть, ослабеть, раскиснуть** to

weaken, to fall loosen. ხკოლუხრო სიცხონ სტაკ ლაჯო ვახარ ხეცე – ზაფხულის სიცხემ კაცის მოღუნება, მოშვება იცის.

ლაჰ ბდ **lah**, bd გველი змея snake. ლაჰეს ბლაჯ ლეთერ – გველს ზღარბი ებრძოდა; სტაკონ ნაყმაქ ლაჰ ბიშხე[ჰ], მოსტ დადნო, ალო – კაცს გზაზე გველი რომ დაუწვეს, ცუდიაო, იტყვიან.

ლაჰქ ბანდერ დდ **lahë bāder** dd გველის წიწილი детёныш змеи baby snake.

ლაჰქ დაყარ დდ **lahë daqar** dd მატიტელა [გველის საჭმელი] горец птичий, гречиха птичья Polygonum aviculare (Latin). ლაჰქ დაყარ ძღრინ თელო – მატიტელას ინდაურებს აჭმევენ.

ლაჰქ|დ|ალარ¹ **lah|d|alar**¹ გრღუგ. непрх. intrans. დაბრალება (დაბრალდება) подозреваться, обвиняться to blame, to accuse. ადუშეს ყოლ ლაჰდალონ ისეს – ტყუილად დაბრალდა ქურდობა იასეს; ოჯუხ ყოლ ადუშეს ლაჰდალონ – მას ქურდობა ტყუილად დაბრალდა. უსრ. несов. imp. ლეჰქ|დ|ალარ¹ **leh|d|alar**¹.

ლაჰქ|დ|ალარ² **lah|d|alar**² გრღუგ. непрх. intrans. შეტანება (შეიტანება), მიტანება БЫТЬ съеденным с чем-л. to eat with. უსრ. несов. imp. ლეჰქ|დ|ალარ² **leh|d|alar**².

ლაჰქ|დ|ალარ³ **lah|d|alar**³ გრღუგ. непрх. intrans. შეხება (შეეხება) прикоснуться, дотронуться to touch, to feel. წარახ ლაჰდა'დნეს, ტოტა დაკდინას – ცეცხლს შევეხე და ხელი დავიწვი. უსრ. несов. imp. ლეჰქ|დ|ალარ³ **leh|d|alar**³.

ლაჰქ|დ|ალარ⁴ **lah|d|alar**⁴ გრღუგ. непрх. intrans. კრეუა (იკრიფება), შეკრება (იკრიფება) собираться to pick, to collect. ცენეს დუჯ ვორ ლაჰბალონ – წელს ბევრი ვაშლი მოიკრიფა. უსრ. несов. imp. ლეჰქ|დ|ალარ⁴ **leh|d|alar**⁴.

ლაჰქ|დ|ითარ **lah|d|itar** გრღმ. прх. trans. დაკრეფინება (დააკრეფინებს) заставить собрать to make pick. დესწონ შადრი ბაღე ყარფუხ ცოჰანჟ ლაჰით ჰოგო – უთხოვნელად თავის ბაღში საზამთროს არავინ დაგაკრეფინებს.

ლაჰლატ|დ|არ **lahlat|d|ar** გრღმ. прх. trans. ცოტაოდენის მოგროვება (ცოტაოდენს მოაგროვებს), მოკოწიწება собрать немного to collect a little number of sth. დოს ცო დაგე სოგოჰჟ, ნათუტი ლაჰლატდინას – შეშა აღარა მაქვს და ნათუტები მოვაგროვე.

ლაჰარ¹ lahar¹ გრდმ. прх. trans. დაბრალება (დააბრალებს) обвинить to accuse, to impute. ისე ადგეშეს ყოლ ლაჰარ – იასეს ტყუილად ქურდობა დააბრალებს. უსრ. несов. imp. ლეჰარ¹ lehar¹.

ლაჰარ² lahar² გრდმ. прх. trans. შეტანება (შეატანს) съест с чем-л. to eat with. ჰა-შეგ მაგცტ ნახს ლაჰარ – სტუმარმა პურს ყველი შეატანა. უსრ. несов. imp. ლეჰარ² lehar².

ლაჰ|დ|არ³ lah|d|ar³ გრდმ. прх. trans. შეხება (შეახებს) тронуть, прикоснуться to touch. ი ბანდრეს ტარკ მა ლაჰარ (ლაჰობრ)! – ამ ბავშვს თითი არ დააკარო, არ შეახო! უსრ. несов. imp. ლეჰ|დ|არ³ leh|d|ar³.

ლაჰ|დ|არ lah|d|ar გრდმ. прх. trans. დაკრეფა (დაკრეფს), მოკრეფა собрать to pick, to gather. ბანდრი ბუბუკი ლაჰარ დახე – ბავშვები ყვავილების დასაკრეფად წავიდნენ; სიფსრე გორ ლაჰარინათხ – გუშინწინ ვაშლი მოგკრიფეთ. უსრ. несов. imp. ლეჰ|დ|არ leh|d|ar.

ლაჰ|დ|უინი lah|d|ujni მიმლ. прич. particip. 1. მოსაკრეფი, დასაკრეფი, ასაკრეფი подлежащий собиранию sth to be picked. გორ ბა სოგო[ჰ] ლაჰარუინი – ვაშლი მაქვს მოსაკრეფი. 2. მოკრეფი собирающий, сборщик picker. შინდ ლაჰ-დუინი მეძლი დეწერ სო – შინდის მკრეფავი ვინმე მინდოდა.

ლაჰუინი დდ lahujni dd სატანი, შესატანებელი, მისატანებელი, მისატემელი (ყველი, ხაჭო...), რამესთან ერთად შესატემელი то, что едят с хлебом (сыр, творог...) sth to eat with bread (cheese, curd). ბაცბიგო[ჰ] ლაჰუინი მაცნელეც და – თუშებს სატანი ყოველთვის აქვთ. об. см. see ლაჰჰუ lauh.

ლაცარ la'ar გრდლუგ. непрх. intrans. 1. წადილი (სწადია), სურვილი (სურს), მონდომება, ნდომა (უნდა) желать, хотеть to wish, to have a desire. სტაკონ ლადეჩე ვუნელეც (უნელეც) ჭირვე ბოთხ თაგობრ – კაცმა თუ მოიწადინა, ნებისმიერ ძნელ საქმეს გააკეთებს. 2. დდ; დდ სურვილი, წადილი желание wish, desire. ცჰაკ ლაცარ და სოგო[ჰ] – მხოლოდ ერთი სურვილი მაქვს. უსრ. несов. imp. ლეცარ le'ar.

ლაცარ-ლუცრი დ la'ar-lu'ri d მრ. мн. pl. ზედმეტი, უადგილო ნდომა-სურვილი излишнее желание superfluous wish, unnecessary wish. ბანდრან ლაცარ-ლუცრან ატამში ჰალორ ცო დეწე ადმე დოწდალან – ბავშვების უადგილო ნდომა-სურვილებს ადვილად არ უნდა აპყვეს ადამიანი.

ლავ დღ **läv** dd თოვლი снег snow. **ლავ დაღრ** – თოვლი მოდის; **ლაგ ქორწინ დეთრ** – თოვლს ფანჯრებს აყრის; **ბანდრიგ ვაშხინ ლავ დეთრ** – ბავშვები ერთმანეთს თოვლს აყრიან; **მაცმე შირქიჭი დაჯონ ლავ დებლორ, დაქრეწოლეგ ქე ქოთოდორ** – როცა შირქში დიდ თოვლს დებს, უბალახობა ცხვარს ავიწროვებს, აწუხებს.

ლავ ლაქ|დ|არ läv lak|d|ar გრდმ. прх. trans. მოთოვა (მოთოვს), თოვლის დაგდება снежить to snow. **ღურდქ ნშადყ დაღონეს, ლავ ლაქდინორ** – დილით გარეთ გამოვედი და მოეთოვა.

ლავერქ, ლავარქ lavērē, lavārē თოვლიანი снежный snowy. **ლავერქ ჰეფ** – თოვლიანი ტყე; **დოჭექაქი ღუვივ ლავერქირ ლამნხ დეტოდორ ქე** – განათხულებს მეცხვარეებს თოვლიან მთებზე გადაჰყავთ ცხვარი.

ლავეწი läveçī უთოვლო[დი] без снега, бесснежный without snow. **ლავეწირ ღაღინ უმოსავლობ ხეცქ** – უთოვლო ზამთარმა უმოსავლობა იცის.

ლავარ lävar გრლუგ. непрх. intrans. ხმის გაცემა (ხმას გასცემს), მიხმობა, გამოლაპარაკება заговорить (с кем-л.), призвать to begin talking with sb, to carry on a conversation with sb. **მარდადეგო მარ ვირედოლონ გო შო გახუშეგე ლავანას** – მამამთილს გათხოვებიდან სამი წლის შემდეგლა გამოველაპარაკე; **ას სე ნაყბისტეგო ლავი'ნეს, კინუდ ბადხნათხ** – მე ჩემს ამხანაგს მოვუხმე და კინოში წავედით. უსრ. несов. imp. **ლევარ levar**.

ლავგავარ lävqavar გრლუგ. непрх. intrans. ზერელედ გამოლაპარაკება (გამოლაპარაკება) поговорить мимоходом to have a talk (superficially). **საგო ძირ შირლაყუდო შარქინმაქრენ ლავგავანას** – ეზოში მყოფ დეიდაშვილს შარაგზიდან გამოველაპარაკე.

ლამო lämô ზმნს. нареч. adv. ზეგ, დღეიდან მესამე დღეს послезавтра, в третий день с сегодняшнего the day after tomorrow. **ლამო კონხ დახანაღრ ზღქირქ დუდ და თხოგოქი გებლინო** – ზეგ ბარში წასასვლელად ანდაქიდან ცხენები გეყავს დაბარებული.

ლამლუქ lämlü ზეგინდელი послезавтрашний the day after tomorrow. **ლამლუქ დე ლოსხეთ სონ, ქეგრქ ბანდერ სტეხიუდ** – ზეგინდელი დღე მიხარია, რადგან ცხვრიდან შვილს ველი.

ლამო **lāmō** ზეგინდელი დღე, დღეიდან მესამე დღე *послезавтрашний день, третий день с сегодняшнего the third day from today*. **მაცანაკ ლამო ძალოლო** **ლაჟმუ დახანადნო!** – როდის მოვა, ნეტავი, ზეგინდელი დღე მთაში წასასვლე-ლად!

ლატ|დ|არ **lät|d|ar** გრძმ. прх. trans. მცირეოდენის დამატება (მცირეოდენს დაამატებს), მიმატება, ჩამატება *добавить, прибавить немножечко to add any, handful, slight*. **ის ხაკლან ჰერწინს ხი ლატდებათ** – მაგ ხინკლანების ქვაბს ცოტაოდენი წყალი მიამატეთ; **ყაწი არაყ ლატდინას** – ყანწში ცოტაოდენი არაყი დავამატე; **ის დამთხრენ დათჟ ლატდებლეთ** – მაგ ხავიწს ცოტაოდენე ერბო დაამატეთ რა. უსრ. несов. imp. **ლეტ|დ|არ** **lët|d|ar**.

ლატენო **lätēnō** უილაჯო, მოშეებული *ослабевший, слабенький effete, feeble, powerless*. **ყაწეგორნს ლატენო აღმე ყახეთღუნო და** – სიბერისგან ილაჯგაწყვეტილი ადამიანი შესაბრალებელია.

ლანკ|დ|ალარ **länx|d|alar** გრლუვ. непрх. intrans. ფართხალი (ფართხალებს) *забарахтаться, забиться to puddle, to wallow to flounder*. **ქოთამ დჟევი'ნეს, ლანკდალ** – ქათამი დაგუკალი და აფართხალდა. უსრ. несов. imp. **ლენკ|დ|ალარ** **länx|d|alar**.

ლანკარ **länxkar** გრძმ. прх. trans. 1. გაფართხლება (გააფართხალებს), გაქნევა *БИТЬ (руками, ногами), взмахнуть to flap, to wave*. **ბანდრეგ ტოტი ლანკარ** – ბავშვმა ხელები გააფართხალა; **ქოთამ დჟევი'ნეს, ქოკი ლანკარ** – ქათამი დაგუკალი და ფეხები გააფართხალა. 2. თამაში (კოჭის, ქალაღდის, ნარდის...) *сыграть (в бабки, карты, нарды...)* to play (cards, backgammon). **კნათიგ კარტ ლანკარ** – ბიჭებმა კარტი (ბანქო) ითამაშეს. უსრ. несов. imp. **ლენკარ**² **länxkar**².

ლანკუენი **länxkujnî** მიმლ. прич. particip. 1. სათამაშო რამ, სათამაშებელი *то, во что надо поиграть sth to be played with*. 2. მოთამაშე *тот, кто должен поиграть player*.

-ლან **-län** პროდუქტიული სუფიქსია, რომელიც ზმნის ფუძეს სძენს დროისა და სივრცის, ასევე შესაძლებლობის (პოტენციალისის) უინაარსს *продуктивный суффикс, придающий глагольной основе семантику времени и про-*

странства, а также возможности (потенциалиса) productive suffix, which gives the content of time, space and potentiality to the root of the verb. ესე ლაზქ თიფუდლჷ გუ – აქ კარგი დასვენების დრო და ადგილი ჩანს; სოგო უმაღლისე ლამდუდლჷ ცო და – მე უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის საშუალება არა მაქვს.

ლავარ lāvar გრდმ. прх.trans. დათმობა (დათმობს), შელევა, მოთმენა, გაჭირვება (გაიჭირვებს), გაძლება [вы]терпеть to concede, to stand, to endure. ჰონდალა სტემახეც ლავანას – შენი გულისთვის ყველაფერი დავთმე, ყველაფერს გავუძელი.

ლავლანა lāvlajni მიმლ. прич. particip. დასათმობი, შესალევი трудно уступаемый sth to be conceded. ცო ლავლანა ვუმ (ჟუმ) – არდასათმობი რამ (რასაც ვერ შეელევი, ისეთი რამ).

ლავმაკარ lāvmaḳar გრდუგ. непрх. intrans. გაძლება (შეუძლია გაუძლოს, გაუძლებს) выносить, вынести, терпеть to endure, to stand. ურმენ ვოუზტყ ფუთ ლავმაკარ – ურემმა სამოც ფუთს გაუძლო.

ლათარ lātar გრდუგ. непрх. intrans. 1. დგომა (დგას) стоять to stand. ლუგ ქენ ფენის ლათერ – მწყემსი ცხვრის გვერდით იდგა; ვაშო ბჷნ ნაყმაქ ლათერ – ძმა სულ გზაზე იდგა. 2. დგომა მცენარისა (დგას) стоять (о растении) to grow (plant). ნანეგო ოშტყ კომბოსტო ლათარლათერ, მჷ!.. – დედას ისეთი კომბოსტო ედგა ხოლმე, რომ!.. об. см. see ოთარ otar.

ლათარლარ lāt|d|ar გრდმ. прх. trans. დადგმულ, დაყენებულ მდგომარეობაში ქონა, ყოლა (ასეთ მდგომარეობაში ამყოფებს) заставить стоять to make sb take care of sth. ვასო ქე ცერე[ჰ] ლათერლ – ვასო ცხვრის პირას (ცხვართან) მყავს დაყენებული.

ლათინი lātinī მიმლ. прич. particip. მდგომი, მდგარი стоящий standing. ნაყმაქ ლათინი სტაკ ქასტქ ვეწქ ვახან – გზაზე მდგომი კაცი ჩქარა (დროზე) უნდა წავიდეს; ლათინი ხი ზღვანა ცო ეგქ – დამდგარი წყალი ზღვას არ შეერევა; დაკლევან ბახენო დაკის სო კმადტმაქ ლათინი ხქ თათქ – ფიქრებში წასული მაგონდება კლდეზე მდგარი ცირცელის ხე (მ. ბუქურაული).

ლწოჯათარ latqatar გრღუგ. neprx. intrans. უაზროდ დგომა (დგას) стоять без дела, без цели to stand senselessly, to stand ludicrously. კობადრქ ვეცქრო ლევნეს აქ-იქწხ ლწოჯათემ დიკქ თხალუქ დე – ბარიდან მოსულმა ლევანმა აქა-იქ უსაქ-მოდ დგომით გაიყვანა დღევანდელი დღე.

ლწმო|დ|ისარ lājt|disar გრღუგ. neprx. intrans. 1. სიბერისგან, დაღლილობისგან და-ვარდნა (დავარდება), დაძაბუნება часть от дряхлости, усталости to grow sick of senility, weariness. მალდადღნო ქე ნაყაქჷ ლწმოდისქ – დაღლილი ცხვარი (თარა) გზაში დავარდა. 2. იმედგაცრუებულ, უმწყო, გამოუვალ, გამტკნარე-ბულ მდგომარეობაში დარჩენა (დარჩება) оказаться в безысходном, беспомощном положении to stay in dissapointed, helpless, hopeless situation. მატარებელ შარნ ძახენქ სოგო, უძს ლადოვისქსო – მატარებელი წამივიდა და დავრჩი იქ გამტკნარებული.

ლწმო|დ|ისენო lājt|disenô შიმღ. прич. particip. დავარდნილი (სიბერისაგან) сва-ленный (от старости...) grown sick (of senility). ლევან-ბაბო ყწლქს ლწმოვი-სენო ვა – ლევანი ჰაჰა სიბერისგან დავარდნილია.

ლწმოწო დღ lājtñō dd მწყემსების ნადგომი, ნაბინავარი место бывшей стоянки пастухов a lodge, habitation of shepherds, herdsman. სტოუხკლუჩუ ათხ ლწმოწო ცენქს ნიტ ბა – შარშანდელ ჩვენს ნადგომში (სადაც შარშან ვიდე-ქით) წელს ჭინჭარია; ესე ქე ლწმოწო და – აქ ცხვრის ნადგომია.

ლწქ დღ lāk dd ლაქა пятно spot. ლიმონათევ წოწო კაბახ ლწქ დითქ სო – ლიმო-ნათმა ახალ კაბახე ლაქა დამიტოვა.

ლაქქრქ lakērē ლაქიანი с пятном covered with spots. ქორთო წონალაძნი აღმქ ლაქქრქო დოთხუე ნშადუბ ცო დადლუ – თავმომწონე ადამიანი ლაქიანი ტან-საცმლით გარეთ არ გაქმოქვა.

-ლქე (< ალქე) -l[ê] (<al[ê]) ნაწ. მრ. част. мн. part. pl. ერთი -ка would you (გამოხა-ტავს მოწოდებას, თხოვნას, წახალისებას; ცჰა განა შესიტყვებასთან ერთად გამოხატავს მუქარას выражает призыв, просьбу; вместе со словосочетанием ცჰა განა выражает угрозу expresses appeal, request,

encouragement; together with the word-combination ცჭა განა it expresses threat, danger). მელმი ლარ დროებადებლიშ სო, კნათი – რამდენიმე ლარი მადროვეთ, ერთი, ბიჭებო; ცჭა განა ქოკ ოთბებლიშ მეზობლაშქი! – აბა ერთი, ფეხი გაგიდგამთ მეზობლისას! *ob. cm. see -ლექსი -le[h].*

-ლექსი -le[h] ნაწ. част. part. ერთი -ка would you (გამონატავს მოწოდებას, თხოვნას, წახალისებას; ცჭა განა შესიტყვებასთან ერთად გამონატავს მუქარას выражает призыв, просьбу; вместе со словосочетанием ცჭა განა выражает угрозу expresses appeal, request, encouragement; together with the word-combination ცჭა განა it expresses threat, danger). მელმი ლარ დროებადებლიშ სო, დაშო – რამდენიმე ლარი მადროვე, ერთი, დაო; ცჭა განა ქოკ ოთბებლიშქი მეზობლაშქი! – აბა ერთი, ფეხი გაგიდგამს მეზობლისას! *ob. cm. see ლქი -l[ē].*

ლე le კავშ. союз conj. 1. ან, ანუ или, или же or, either....or. ლე სოცო ვოლ, ლე ეკუდცო – ან ჩემთან წამოდი, ან ამასთან; ლე ცჭანე ვეწე სტაკ ვანან, ლე კეჩო – ან ერთგან უნდა იცხოვროს კაცმა, ან მეორეგან. 2. -ც (უარყოფის შემთხვევაში) ни (в случае отрицания) neither...nor. ლე ჟაგნო ცო და ესე, ლე რვეულ – არც წიგნია აქ, არც რვეული.

ლე მა le ma ნურც [ნუმც] не, и не don't, do not. ლე მა ვალორა თხოვოდ-დალო, ლე მა დაშლორა სქ დოკა – ნუმც მოხვიდოდი ჩვენსკენ, ნუმც დამიდნობდი გულს (ხალხური); ლე ცო და სქ ჟაგნო, ლე მა ლეხო! – არც არის ჩემი წიგნი და ნურც ეძებ!

ლე მან le: le mā ანდა, ან კიდევ, [მაგრამ] или же, [но] or, otherwise, either. ლე ას ვალოს ჰო მაგან, ლე მან აჭ მოლო – ან მე მოვალ შენ სანახავად, ან კიდევ შენ მოდი.

ლე ცო le co არც, არც კი не, и не even, don't. ლე ცო დაკლამენა, საქმონ თაგმარ დეწინო – არც კი იფიქრე, საქმეს გაკეთება უნდაო.

ლებივ ბდ lebiv bd ლობიო лобио, фасоль kidney-bean. ტუმეგ თაგბიენო ლებივ ჩამლო დაცარ და – ნიგვზით გამზადებული ლობიო გემრიელი საჭმელია; ლიბეხ დუდწინას – ლობიოთი გაუძეხი.

ლედვად (ლიბე) ხე ბდ lejbvaj (libē) xē bd აკაცია (ლობიოს ხე) акация acacia. შირქიქი ლუტ და ლიბვად ხენი – შირქიქში ბევრია აკაცია.

სარქ (ჭიგუფ) ლებივ ბ **sarē** (čiguǰ) **lebiv** ხ სარის (ჭიგოს) ლობიო лоб-
био, фасоль вьющаяся running (pole) bean. სარქ ლებივ სარეს ჰერჩე – სარის
ლობიო სარს ეხვევა.

ლიბორქ **libōrē** ლობიოიანი с фасолью with beans. ბაგო ლიბორქ პარკ ბაჰითნათხ
ტბათინი – დიდი ლობიოიანი პარკი გაუატანეთ ტბათანაში.

ლებჟარ **lebžar** გრლევ. непрх. intrans. სრიალი (სრიალებს), სხლეტა (სხლტება), და-
ცურება (ცურდება) скользя to slide, to slip. თხა ლორდინო დად, ქოკ ლებჟე
– დღეს მოყინულია და თეხი სხლტება. სრ. сов. perf. ლებჟარ **lebžar**.

ლებჟდარ **lah|d|ar** გრდმ. прх. trans. 1. გაცურება (აცურებს) заставить скользя to
force sth move. 2. გადატ. перен. fig. აძრობა (ააძრობს, მოჰპარავს) стянуть tear off,
rip off, steal. სრ. сов. perf. ლაბჟდარ **labž|d|ar**.

ლებჟილან დდ **lebžilā** dd საცურავი, სასრიალო ადგილი, ლიპი [და]სასხლეტი,
სასხლტომი скользкое место, каток (ледяной) skating rink, icerink, slide.
ბანდრივ ლამუჭი ლებჟილანში ლათე თეგდ – ბავშვები მთაში საცურაოებს
აკეთებენ ხოლმე.

ლეგ **leg** ლეგა серый grey. ლეგ ახნო ჩხაღურ დაჰ ცო თიფლი – ლეგა ბაწრის
წინდა არ ხუნდება.

ლეგარ **levar** გრლევ. непрх. intrans. თქმა (ამბობს), ლაპარაკი говорить saying, telling,
speaking. ო ლევირ – ის ამბობდა; ლევიცას ჰოგო, მა ლუდნო – აკი გეუბნები,
ნუ მიდიხარ–მეთქი. სრ. сов. perf. ლავარ **lavar**.

ლეგდარ¹ **lev|d|ar**¹ გრდმ. прх. trans. თქმა (ამბობს) говорить to say, to tell. ვუხ (უხ)
ლეგდო[ჰ], სტაკ! – რას ამბობ, კაცო! მოვ ლეგბარ – ლექსის თქმა. სრ. сов. perf.
ალარ **al'ar**.

ლეგდარ² **lev|d|ar**² გრლევ. непрх. intrans. თურმეობითის კილოში: ყოფნა (ყოფილი-
ყო) в прошедшем заочном наклонении: быть in perfect mood: be (has been).
წიპო წეს სტაკ ლეგვორ – წიპო ცეცხლივით კაცი ყოფილიყო; ისპაკბან ნახ
ზორადში დაშიშოდადნო ლეგდორ – ესპანურას (ესპანური გრიპის) დროს
ხალხი ძალზე დაშინებული ყოფილიყო.

-ლეთ **-let** მრ. მნ. pl. თხოვნითი კილოს მაწარმოებელი ფორმანტია მრ. რიცხვში
формант, образующий наклонение просьбы во мн. числе formant, producing
the mood of appeal, request in plural. ბოცინლეთ, ხი დასლეთ ვაძნი – წადით რა,
წყალი მოგვიტანეთ [რა]. იხ. см. see ლ[ქ] -l[ê].

ლეთარ¹ **letar**¹ გრლუგ. непрх. intrans. 1. ჭიდაობა (ჭიდაობს), ბრძოლა, წაკიდება, ჩხუბი
(ჩხუბობს) бороться, воевать, ссориться to fight, to struggle. ნაყბისტი
ვაშბის ლეთერ – ამხანაგები ერთმანეთს ეჩხუბებოდნენ (ეჭიდავებოდნენ); სე
ვასას ლეთემ ქადრცხი ეტდიქ – ჩემმა ძმამ ჭიდაობაში სამოსი დახია. სრ. сов. perf.
ლათარ¹ **latar**¹. 2. გადატ. перен. fig. სწრაფვა რამისკენ (ესწრაფვის, ეტანება) to
strive for sth, to steal up. ცოკალ ქოთმან ლეთქ – მელა ქათმებს ეტანება.

ლეთარ² **letar**² გრლუგ. непрх. intrans. წაკიდება (ეკიდება ცეცხლი) охватывать (об
огне) to set fire. წე ლეთქ ვაინი – ცეცხლი გვეკიდება. სრ. сов. perf. ლათარ²
latar².

ლეთარ³ **letar**³ გრლუგ. непрх. intrans. გაჯავრება (გაწუწავრდება) сердиться to be
angry, to get irritated. შურ მასკაიენეს, ნან ლეთი სოხ – რძე დავღვარე და დე-
და გამიჯავრდა.

ლეთ|დარ¹ **let|dar**¹ გრლმ. прх. trans. დაჭიდება (აჭიდებს) заставлять бороться to
attack, to grapple. კნათი ვაშბის ლეთბინეთს, ტყუდჰსინეჩქ ბუჭი დალქჩუჭმე
ცჰაქონეჩქ ვაშბის ბავბოგერ – ბიჭები ერთმანეთს ვაჭიდავეთ და, ბოლოს,
წაჩხუბებულეებმა კინადამ ერთმანეთი დახოცეს; ნაეტრეჩქ გაზარ ლეთდო-
რათხ – ცხვრის (მწყემსების) ბინაში თხებს ვაჭიდავებდით. სრ. сов. perf. ლათ-
|დარ¹ **lat|dar**¹.

ლეთ|დარ² **let|dar**² გრლმ. прх. trans. წაკიდება (უკიდებს ცეცხლს, ასანთს...) под-
жигать, подпаливать to set on fire. ნანას ლათუხ წე ლეთოდო – დედა ნაგავს
ცეცხლს უკიდებს. სრ. сов. perf. ლათ|დარ² **lat|dar**².

ლეთინი **letinî** მიმლ. прич. particip. მებრძოლი, მოჭიდავე сражающийся, боец fighter,
wrestler. ბუჭეხი ბახქერ ლეთჩუდმინ თივარ დეწქ – ბრძოლიდან (ომიდან)
მოსულ მებრძოლებს დასვენება სჭირდებათ; გაბო დაწქ ლეთინი ვა – გაბო
კარგი მოჭიდავეა.

ლეთინო letinô მიმღ. прич. particip. ნაბრძოლი, ნახსუბარი, ნაჭიდავეები дравшийся, боровшийся fought, wrestled, grappled. სქ ვაშო, ბუჭლო[ჰ] ლეთინო, მალ-ვადლნო ვეცქ – ჩემი ძმა, ომში ნაბრძოლი, დაღლილი მოვიდა.

ლეთხარ¹ letxar¹ გრღუფ. непрх. intrans. ხტომა (ხტის), დახტომა прыгать to skip, to hop. სქ დაშო ღოსხეთრეს ლითხი – ჩემი და სინარჟლისგან ხტის. სრ. сов. perf. ეჯარ eqar.

ლეთხი იხარ letxañ ixar გრღუფ. непрх. intrans. ცეკვა (ცეკვავს) танцевать, плясать to dance. ე კაწკუდხო დაჭოგო ლეთხი იხარ თეწდებალე – ამ პატარა გოგონას ცეკვა ასწავლე რა; ილო ღაზიში ლეთხი იხარ – ილო კარგად ცეკვავს.

ლეთხარ² letxar² გრღუფ. непрх. intrans. ჩატანება (ატანს) просачивать to penetrate. თხე კარგი ყარ ჩუ ლითხი – ჩვენს კარავში წვიმა ატანს. სრ. сов. perf. ეჯარ² eqar².

ლეთხი|დარ letx|d|ar გრღმ. მრ. прх. мн. trans. pl. 1. გადახტუნება (ახტუნებს); გაგდება (აგდება) заставлять прыгать, перепрыгивать; прогонять to make sb jump over sth. ასი ხიხ ლეთხდინას – ბოხოლები წყალზე (მდინარეზე) გადავახტუნე. 2. [მო]გლეჯა, [ამო]გდება, [მო]წყვეტა рвать, срывать, вырывать, обрывать to tear off, to pick up. გაველორქ მოსი დაქრი ლეთხდოს – ყანიდან ცუდ ბალახებს ვგლეჯ; ფსარე ბუბკი ლეთხდორას – გუშინ ყვავილებს ვწყვეტდი. სრ. сов. perf. ეჯ|დარ eq|d|ar.

ლეთხი|დითარ letx|d|itar გრღმ. прх. trans. 1. გლეჯინება (აგლეჯინებს) заставлять рвать, срывать, вырывать, обрывать to make sb pick up sth. ფეშკრეგო ათანადნო დაქარ ლეთხდითნას – ბაღს ძროხისთვის ბალახი დავაგლეჯინე. 2. სხეპინება (ასხეპინებს) заставлять обрезать to make sb cut off, chop sth. ბაბოს კნათეგო წალტევე თუთქ ტადენი ლეთხდითიქ – პაპამ ბიჭს წალდით თუთის ტოტები აასხეპინა. სრ. сов. perf. ეჯ|დითარ eq|d|itar.

ლეთხ-ლაბწარ letx-labçar გრღუფ. непрх. intrans. ხტომა-თამაში (ხტის და თამაშობს), ნავარდი прыгать и играть jumping and playing. ბჯდრი ლეთხ-ლაბწარ გორნაკმაქ – ბავშვები თამაშობდნენ (ნავარდობდნენ) გორანზე.

ლეთხ-ლაბწრი დ letx-labçri d ხტომა-თამაშობა[ნი] разные игры different games, skipping, hopping. კაწკაჩუდში ლეთხ-ლაბწრი ბედქ ცომ დეწქ – პატარებს ხტომა-თამაშობების გარდა არათერი უნდათ.

ლეთხ-ლეთხიშ **letx-letxiš** ზმნს. нареч. adv. სტომა-სტომით, სტუნვით прыгая, попрыгивая with jumping, galumphing. ჯაგელო[ჰ] ფხაკალ ლეთხ-ლეთხიშ დოტურ – ჯაგეში კურდღელი სტომა-სტომით მიდიოდა (გარბოდა); ჯაველოლ ბანრი დოტურ ლეთხ-ლეთხიშ – ყანაში ბავშვები მიდიოდნენ სტომა-სტომით.

ლეთხ-სეთხარ **letx-setxar** გრძმ. прх. trans. მინტომ-მონტომა (მინტის და მონტის), სტომა-სტუნვა прыгать (туда и сюда, вокруг) to leap, to hop (here and there, around). ცოკლეგ ლეთხ-სეთხიშ ლათქ ლეშეს გოგორ ბახან – მელა სტომა-სტუნვით უვლის ხოლმე გარს ლეშს.

ლეიბ დდ **leib** dd ლეიბი, ნალი тюфяк, матрас, матрац mattress. ჰოგო ჩალმალქ ლეიბ ლეფჩქ – შენ რბილი ლეიბი გიდევს (გიგია).

ლეფრიკ[აჲ] **lejvriḳ[a’]** მკიცხავი, მკილაფი, მძრახავი хулиатель one, who condemns, blames sb’s actions. ნახახ მოსქ ლეფდოხოხ ლეფრიკ[აჲ] დო – ხალხსე ცუდის მოუბარს მკილაფს ეძახიან.

ლედი|დისარ, ლადი|დისარ, ლიტი|დისარ **lejt|disar, lajt|disar, lit|disar** გრდუგ. непрх. intrans. მიკრობა (რმიეკრობა) прилипнуть, липнуть to adhere to sb. კაწკოქ ვოჰ ნახახ ლიტივისარ – პატარა ბიჭუნა დედას ეკრობა.

ლეილნო, ლადილნო, ლილილნო დ **lejlnō, lajlnō, līlnō** d ნატარი, ნავალი, ნასია-რულევი наезженный, проторенный trace, foot-prints. ჰქლო ჩა ლილილნო ხეთოქ სოქ – ტყეში დათვის ნავალი ვიპოვე.

ლეჭყდორკი, ლიჭყდურქ დ **lejčqđorki, ličqđujr** d მრ. мн. pl. კეკემალულობა, თვალხუჭუნა прятки hide and seek. კაწკაჩუდშე ლიჭყდორკი ლათქ დქ – პატარები თვალხუჭუნას თამაშობენ ხოლმე.

ლეკ ვბ **lek** vb ლეკი лезгин Lezghin. ლეკი ბაცბინ მათხ ბალუჰი ბახქ – ლეკები წოვათუშების აღმოსავლეთით ცხოვრობენ.

ლეკვ დდ **lekṽ** dd ლეკის ხე, ლეკა клён остролистный Acer platanoides (Latin). ლეკექ ტადენი ატადში ყაშეგლა – ნეკერჩხლის ტოტები ადვილად იმტვრევა.

ლელარ **lelar** გრდუგ. непрх. intrans. სიარული (დადის, დაიარება) ходить to walk. ფსარე დუგ ლილრათხ – გუშინ ბევრი ვიარეთ; წინუსენ დუგ ქოკი[ნ]მაქ ლელარ

დეწქ – პატარძალს ბევრი სიარული (ტრიალი) სჭირდება; დოკ დეცენო ბაბო სოდანჰი ლელერ – გაბრაზებული პაპა აქეთ-იქით დადიოდა.

პჰანარ ლელარ **pwānar lelar** ფრენა (დაფრენს) летать flight. ხენბინმაქ ჰადწკი ლელერ პჰანარ – ხეებზე ჩიტები დაფრენდნენ.

ლელ|დ|ალარ **lel|d|alar** გრდუვ. непрх. intrans. გავლა (გაივლება) можно пройти to pass, to walk. იშტუჩო მოსიჩო ნაყმაქ ატჯ ცო ლელლა – ასეთ ცუდ გზაზე ადვილად ვერ გაივლი. შდრ. ср. comp. ლალარ **lalar**.

ლელ|დ|არ **lel|d|ar** გრდმ. прх. trans. ტარება (ატარებს), დატარება, ჩამოტარება водить, носить to carry sb in one's arms. ბზდერ ქორეჰი ლელდოშ თოჭდინას – ბავშვი ხელში ტარებით დავაძინე. სრ. сов. perf. ლალ|დ|არ **lal|d|ar**.

ლელ|დ|ატარ **lel|d|atar** გრდუვ. непрх. intrans. ტანტალი (ტანტალებს), წანწალი, ხეტიალი шататься, бродить, ходить без дела to wander, to stroll. ფსარე მახკარ დჩო დენიჰი დურმუსტალეჩო ტაფუ ლელდატ – გუშინ გოგოებმა მთელი დღე მუაუნთან ტაფობში იხეტიალეს.

ლელ|დ|ატინი **lel|d|atini** შიმლ. прич. particip. მოხეტიალე, მაწანწალა, მოტანტალე шатающийся, бродяга vagrant, wanderer, stroller. ლელვატინი სტაკ ჩუანბ ცო ლალავ – მოხეტიალე კაცი ოჯახისთვის არ ვარგა; ლელდატინიში ზორადში ცო დეწქ სო – მოწანწალები ძალიან არ მიყვარს.

ლელ|დ|ატრი დ **lel|d|atri d** შრ. мн. pl. მოარული სენი поветрие infectious disease. ლელდატრი ვათხენე სოხ, ცჰადნი გებსუ ჩუ დიშნას – მოარული სენი გადამედო და ერთი კვირა ვიწექი; ლელდატრივ დუკ დიშდიქდა მათე – მოარულ სენს ბევრი ჩაუწვევია ლოგინში.

ლელინი **lelini** შიმლ. прич. particip. მავალი, მოსიარულე; სიარულის, წანწალის მოყვარული ходящий; любящий ходить, бродить walker, one who likes to stroll, wander. ლელინი ფჰუ სანგუნანბო ცო ლალაბ – მოწანწალე ძალი ეზოსთვის არ ვარგა.

ლელინო **lelinô** შიმლ. прич. particip. ნავალი, ნასიარულევი, ნამგზავრი ходивший, исходивший travelled, flown. ლელინო სტაკ ჭშალოშ თუდჰვისქ – ნასიარულევი

ლელლ

(ნამგზავრ) კაცს მაგრად ჩაეძინა; ლამუქი ლელინო ჰაწუკ იც წინმაქ ხაყქ – ცაში ნავალი (ნათრენი) ჩიტი ახლა სახლოზე ჩამოჯდა.

ლელლაძნი lellajni მიმლ. прич. particip. ადგილი, სადაც სიარული შეიძლება, სავალი გზა *удобнопроходимый carriage way*. ღამქ ლამუხ ცჰა ბედქ ლელლაძნი ნიე ცო ბა – რკინის მთაზე ერთის გარდა სავალი გზა არ არის.

ლელწი lelc'i უვალი, მიუვალი, გაუვალი *нехоженный, непроходимый untrodden, unapproachable*. ლელწი ადგილი სპერზინქი დუჯ და – უვალი ადგილები სპერზინოში ბევრია.

ლერ|დ|არ ler|d|ar გრლმ. прх. trans. ზვეერვა (ზვეერავს), თვალთვალი *следить украдкой, высматривать, выслеживать to scout, to spy on*. ვაქ კნათი მასთხუდ ლერბან ბახქ – ჩვენი ბიჭები მტრების დასაზვეერად წავიდნენ; ჰქლოლქი ლემ დაყუდნი ჩა ლერბორათხ – ტყეში ლემის მჭამელ დათვს ვუთვალთვალეზდით. სრ. сов. perf. ლარ|დ|არ lar|d|ar.

ლერ|დ|ა le|d|ā გრლმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის *инфинитив для ма-дара infinitive for the gerund* ლერ|დ|არ **ler|d|ar**. ბუჰ დროჰ სალთი მენიშ მასთხუდ ლერბან ჰქესობო – ომის დროს ჯარისკაცებს ზოგს მტრის სათვალთვალოდ გზავნიან.

ლერ|დ|უდლ le|d|ujlā d საზვეერავი, სამზერი, სათვალთვალო (ადგილი, საიდანაც შეიძლება მალვით თვალთვალი) *место, откуда можно тайно наблюдать, место дозора, засады place, where one can hide and spy on sb/sth*. სპერზინო კუქ ტყუდჰი ღაზე აჯ ლერდუდლ და – სპერზინის მწვერვალის უკან ნადირის კარგი საზვეერავია.

ლერკარ lerkar გრლმ. прх. trans. კრეჭა, პარსვა (ცხერისა) *стричь to shear, to razor*. ცენეხ გაბლარ გუბგოლქი ქე ლერკი – წელს გაბოანთ ტბასთან ცხვარი პარსეს. სრ. сов. perf. ლარკარ **larkar**.

ლერკუდლ le|r|kujlā dd 1. პარსვის დრო *время стричь овец time for shaving*. ქე ლერკუდლ შაწ და შარე: დოჰქჰე, სტაბო – ცხერის პარსვის დრო ორჯერ არის წელიწადში: გაზათხულზე და შემოდგომაზე. 2. პარსვის ადგილი *место для стрижки овец place for shaving*. ქე ლერკუდლაძნი გოგის ღობე დეწქ – ცხერის საპარსავ ადგილს ირგვლივ ღობე სჭირდება.

ლესარ lesar გრძლ. прх. trans. ცრა (ცრის), ცხავება сеять, просеивать to riddle, to sift. მაცმე ლესარ, ჰადრე ცაცენ ფართით იხარ, დერო მხ ჩუჩი მეყე – როცა ცრიან, ფქვილი საცერში (გამჭოლ) გადის, ქატო კი შიგ რჩება. სრ. сов. perf. ლასარ **lasar**.

ლესტარ lestar გრძლუგ. непрх. intrans. ქანაობა (ქანაობს) качаться to swing. მახკარ საქალეს ლესტარ დახე – გოგონები საქანელაზე საქანაოდ წავიდნენ; ყალე-გორქდაჩი ქორთო ლესტე ი სტაკოჩი – სიბერისგან თავი უქანავენ ამ კაცს. სრ. сов. perf. ლასტარ **lastar**.

ლესტადარ lest|d|ar გრძლ. прх. trans. ქნევა (აქნევს, იქნევს, აქანებს), რხევა, ნძრევა, რყევა махать, кивать, тряхти, качать to move, to sway, to flap, to wave. ჰადწკევე ბჟანი ლესტადარ – ჩიტი ფრთებს იქნევდა; კნათევე ფჰარან ლოჭ ლესტადარ – ბიჭი ძალს ჯონს უქნევს; ნახისტევე ჩანრენაჰო ტოტ ლესტადარ სო – ამხანაგი შორიდან ხელს მიქნევს; მახავ ტადენი ლესტადარე, ვორ ავირ – ქარი ტოტებს არხევდა და ვაშლი ცვიოდა. სრ. сов. perf. ლასტადარ **last|d|ar**.

ლესტილ დდ lestilā dd საქანელა качели swing. ლესტილ ნახხ გეფსუჩი თეგ-დორ – საქანელას ყველიერში მართავდნენ.

ლეტარ letar გრძლუგ. непрх. intrans. 1. შეელა (შეელის), დახმარება, ხელის შეწყობა помогать to help. ყადალოჩო ნახხ ლეტარ დეწე – დაბერებულ ხალხს შეელა უნდა; ბადრქბადერ აგენ ლეტე – შვილიშვილი ბეზიას ეხმარება. 2. მატება (ემატება), გასუქება; აღიდება прибавляться; увеличиваться to rise, to gain weight. ლაზიში გაგდიჩო დახონ ლეტარ ხეყე – კარგად შენახულმა სქონელმა მატება (გასუქება) იცის; ყარუდ დესჩეჩი ხიში ლეტე – წვიმების დროს წყლები იმატებს. სრ. сов. perf. ლატარ **latar**.

ლეტინი letini მიმლ. прич. particip. მშველელი, ქომაგი, შემწე, მოსარჩლე помогающий, пособляющий, помощник defender, helper. მაცმე სუდმენს ლაჟმრენნ ნახხ მაჰორ, ლეტჩოლ ადდრ ვარ – როცა სვიმონს მთიდან ყველი მოჰქონდა, მშველელად ანდრი ჰყავდა.

ლეთარ lepar გრძლუგ. непрх. intrans. ელვარება (ელვარებს), ბზინვა сверкать, сиять, блестеть to shine, to glitter, to sparkle. ყარგოჩილოლ დაჟარმაქ ბისენო ცორ

ლეფი

მათხმაქ ლეფე – წვიმის მერე ბალახზე დარჩენილი ცვარი მზეზე ბზინავს. სრ. сов. perf. ლაფარ **lapar**.

ლეფილდ დდ **lepilā** dd ირგვლივ გაშეფებული ელვარება царивший вокруг блеск, сияние brilliance, shine spread around. მათხლ ლეფილდ ლათიცრ გოგხეს! – მზის ელვარება სუფევს აკი ირგვლივ!

ლეფინბ **lepinî** [მო]ელვარე, ბრწყინვალე, ბზინვარე, ბჭყვრიალა блестящий, сверкающий, сияющий shining. მათხმაქ ლეფინბ შალთ – მზეზე მოელვარე ხანჯალი.

ლეფსარ¹ **lepsar**¹ გრლუგ. непрх. intrans. შრობა (შრება) высыхать to dry, to air. მახახ ქადრცხნ ატადში ლეფსე – ქარში სარეცხი ადვილად შრება. სრ. сов. perf. ლაფსარ **lapsar**.

ლეფსარ² **lepsar**² გრლმ. прх. trans. 1. დღეება (დღეებს) пахтать, болтать (молоко), сбивать (масло) to churn. ჩხუტე[ჭ] შურ ლეფსოთხ – სადღეებელში რძეს ვდღეებთ. 2. გადატ. перен. fig. [და]ნჯღრევა взбалтывать to shake. მუფრ დონნ ღევაღრასოჲ, დინბ ჰალრ ლეფსარ – ცუდ ცხენზე ვიჯექი და სულ დამანჯღრია.

ლეფს|დ|არ **leps|d|ar** გრლმ. прх. trans. გაშრობა (აშრობს) сушить to air, to dry. ყა-როგ ტატლიენრ ქოკლოჲფხე წარმაქ ლეფსდოს – წვიმით დასველებულ ფეხსაცმელს ცეცხლზე გაშრობ. სრ. сов. perf. ლაფს|დ|არ **laps|d|ar**.

ლეფსუენბ **lepsujnî** მიმლ. прич. particip. 1. [შე]სადღეები то, что (масло) надо взболтать, взбить sth to be churned. ეწ შურ და სოგო[ჭ] ლეფსუენბ – ხვალ რქე მაქეს შესადღეები. 2. [შე]მდღეებავი тот, кто взбивает, взбивающий sb who churns. ეთერ ღაზე შურ ლეფსუენბ და – ეთერი კარგი რძის მდღეებავია.

ლეფხარ **lepčar** გრლუგ. непрх. intrans. 1. გდება (გდია), დება валяться, лежать to wallow, to tumble, to be. ნაყმაქ ბაჯო ჯერ ლეფხე – გზაზე დიდი ქვა გდია; ი სტაკ მაცლომცგ ლეფხე ვახინრ? – ეს კაცი როდემდელა გდია მთვრალი? 2. გადატ. перен. fig. აქა-იქ ყოფნა უსაქმოდ, უქმად (გდია) бездельничать, дурака валять to be idler, to like traipsing, to be gadabout. გიგო ცჰან-ჯეჩოხ ლეფხე – გიგო აქა-იქ გდია.

ლექინი **lepčini** მიმღ. прич. particip. ის, რაც გდია, მდებარე *валящийся, лежащий* situating, locating, placing. თხონ თენის ლექინი ეს დახნოვ ჰალარ დაჟი – ჩვენს გვერდით მდებარე მინდორი საქონელმა გადაძოვა.

ლექიდალარ **lek|d|alar** გრღუგ. непрх. intrans. მოვარდნა (მოვარდება), მივარდნა *броситься, набрасываться, налетать* to come running. **ხი დატდაღღიქი** ჩუ ლექიორ ოჯარნ – აღიდებისას მათ წყალი შინ უვარდებათ. სრ. сов. perf. **ლაქიდალარ** **lak|d|alar**.

ლექიდარ **lek|d|ar** გრღ. прх. trans. გადაგდება (გადასაგდება) *бросать, накидывать* to throw away. თიში კალათ ლობეს ლექბოს – ძველ კალათას ლობესე (გარეთ) ვაგდება. სრ. сов. perf. **ლაქიდარ** **lak|d|ar**.

ლექს ბდ **leks bd** ლექსი *стих* verse, poetry. **ლექსი ვეთი ჰონ?** – ლექსები იცი? შღრ. ср. comp. **მოჯ** **moq**.

ლელვ, ლელრ დდ **leyv, leyô dd** ლელვი *фига, инжир* fig. თხოგო ლელვი ლათჟ – ჩვენ ლელვები გვიდგას.

ლევვ, ლევრ დდ **leqv, leqô dd** მწყერი *перепел* quail. **ლევვქ გაგჭ ყარწქ** და – მწყრის კვერცხი ჭრელია.

ლემ მდ **leš jj** ლემი *падаль* carrion, offal. **ბალჩჩრ ათქ ლემ ჩან ლაქინათხ** – მკვდარი ფურის ლემი შორს გადავაგდეთ.

ლემარ **lešar** გრღუგ. непрх. intrans. ჟონვა (ჟონავს) *просачиваться, протекать* to trickle, to percolate. **ქითეს ვქ ლემქ** – ტიკიდან ღვინო ჟონავს. სრ. сов. perf. **ლაშარ** **lašar**.

ლექცადარ **lec|d|ar** გრღმ. прх. trans. 1. დაჭერა (იჭერს ხელით), დაკავება *держать* to take in hand. **მადრდაშას ბადერ ლეცოდრ სონ** – მული ბავშვს მიკავებს. 2. დაპატიმრება (აპატიმრებს) *поймать, аресто[вы]вать* to catch, to hunt down. **კნათივ ჰადწკი ლეცოდრ** – ბიჭები ჩიტებს იჭერენ. 3. დახუთვა (დახუთავს) *сковывать (ревматизмом)* to fetter (from rheumatism). **ბაბრ ანივ ლეცოფრ** – პაპას ჭვლეები ხუთავს. 4. დაკავება (უკავებს, მაგ., ხელფასს) *удерживать (плату)* to detain, to deduct. **სოგო ჯამაგირ ლეცოდრ** – მე ხელფასს მიკავებენ.

ლექა

5. დაქირავება (ქირაობს), დაკავება *нанимать* to hire, to rent. წა ლეცდოთხ – სახლს ვქირაობთ; ბაკ ბოფციოთ სტაკ ლეცგოს – ბალის შემოსადობად კაცს ვქირაობ; დოლ სო ვეჭით ურემ ლეცბოს – თივის გადმოსაზიდვინებლად ურემს ვქირაობ. 6. ხანგრძლივად გაგრძელება რამისა (ხანგრძლივად გასტანს) *продержаться долго* to prolong, to proceed for a long time. თებერვალ ბაჩუდ მოლუფ ფშელუდ ლეცოდრ! – თებერვალი რომაა, როგორ სიცივეებს იჭერს! უსრ. несов. imp. ლეც|დ|არ **lec|d|ar**.

ლექარ lečar გრდმ. прх. trans. გაფცქენა (ფცქენის), კანის შემოცლა *сдирать кору, лупить, чистить* (яблоко, картошку...) to peel. სე დაშას ატამ ლექარ ბნდრენადნადრ – ჩემი და ატამს ფცქენის ბავშვისთვის; ქერქ ლექოშ ხე ბაყლა – ქერქის შემოცლისას ხე ხმება. სრ. сов. perf. ლიჭარ **ličar**.

ლექყ|დ|ალარ lečq|d|alar გრდლუგ. непрх. intrans. [და]მაღვა (იმალება) *прятаться* to hide, to conceal. მიხე ლექყლა ო კნათ, ჰალრ ცო ხეთეგე სო – სად იმალება ის ბიჭი, ველარ ვპოულობ. სრ. сов. perf. ლაჭყ|დ|ალარ **lačq|d|alar**.

ლექყ|დ|არ lečq|d|ar გრდმ. прх. trans. [და]მაღვა (მაღავს, უმაღავს) *скрывать, прятать* to hide, to keep sth in secret. ბნდრიგო მაწროლ ლექყოდრ ნანას – ბავშვებს ტკბილეულს უმაღავს დედა; ტათებ მათან კიკელ ლექყდოს – ფულს ლოგინის ქვეშ ვმაღავ. სრ. сов. perf. ლაჭყ|დ|არ **lačq|d|ar**.

ლექყლაძლან დდ lečqlajlā dd სამაღავი (ადგილი, სადაც იმალებიან) место, где укрываются a place where one can hide. ქიქოყ ნახვ ლექყლაძლაძლი კმაძტნახ თეგდორალრ – წინათ ხალხი სამაღავეს კლდეებში აკეთებდა თურმე.

ლექყ|დ|უღლან დდ lečq|d|ujlā dd სამაღავი (ადგილი, სადაც მაღავენ) место, где прячут a place where one can hide sb/sth. ესე ლაზუ ტათებ ლექყდუღლან და – აქ კარგი ფულის სამაღავია.

ლექხარ lexar გრდმ. прх. trans. ძებნა (ეძებს) *искать* to search, to look for. ოგარ დავინრ ასი ლექხარ – ისინი დაკარგულ ხბოებს ეძებენ. სრ. сов. perf. ლახარ **laxar**.

ლექხითარ laxitar გრდმ. прх. trans. ძებნინება (აძებნინებს) *заставить искать* to make look for. მადრხოს დეფცჰას შარძ დავდიენრ ტარდ ლექხითუ თხოვრ დაქრილო –

მარქება მთელ დღეს თავისი დაკარგული ბეჭედი გვაძებნინა ბალახებში. სრ. сов. perf. **ლახითარ laxitar**.

ლესინრ lexinô მიმღ. прич. particip. 1. ნაძებნი (ის, ვინც, ან რაც ეძებეს) тот/то, кого/что искали sb/sth that was looked for, found out. ეჭი ბა ო აჭ ლესინრ დო? – ესაა ის შენი ნაძებნი ცხენი? 2. მძებნელი (ის, ვინც ეძება) тот, кто искал one who looks for sth/sb. სო, დირ დენი დუდ ლესინრ, მალდადლნრ მასრ – მე, მთელი დღე ცხენების მძებნელი, დაღლილი ვარ.

ლესოშ lexoš ძებნით, ძებნისას, ძებნაში ища while searching, while looking for. ზოკრ ლეჭმოშ ჰქლო აჯეს გადაყრადვადლნას – სოკოს ძებნისას ტყეში ნადირს გადავეყარე; ლესოშ ნანენა, ლესოშა ო ცჰაკ დამნ ბადერ ხეთინა, ქოჩრეხა ტოტა ჰაჯინა – ქოჩორა სო-და ბეკინა!.. – ძებნაში დედამ, ძებნაში ის დედისერთა შვილი იპოვა, ქოჩორხე ხელი გადაუსვა [და] ქოჩორი მი-მოიბნა!.. (ხალხური).

ლესკ|დ|ალარ lexk|d|alar გრღუგ. непрх. intrans. ფართხალი барахтаться, биться to wallow, to flounder. ჰარ ლესკლა – თეგზი ფართხალებს. სრ. сов. perf. **ლახკ|დ|ალარ laxk|d|alar**.

ლესკარ¹ lexkar¹ გრღმ. прх. trans. წალალვა (წალალავს), გარეკვა гнать, гонять (стадо) to drive out (flock). ეე ღურდქ წყეგეს ქიქოც ცო ლესკარ – ცხვარს დლით უთენია არ მიერეკებიან. უსრ. несов. imp. **ლახკარ laxkar**.

ლესკარ² lexkar² გრღმ. прх. trans. 1. ფართხალი (აფართხალებს), ქნევა махать (руками, ногами) to move, to wave (hands, legs). ფეშკრეე ქოკი, ტოტი ლესკარ – ბავშვი ფეხებს, ხელებს აფართხალებს (იქნევს). 2. თამაში (კოჭის, ქალაღდის, ნარღის) играть (в бабки, карты, нарды) to play (cards, backgammon). უსრ. несов. imp. **ლახკარ laxkar**.

ლესუდნ lexujni მიმღ. прич. particip. 1. საძებნი, საძებარი, მოსაძებნი искомый sth to be looked for, found out. დავინრ ძღრი და სოგო[ჭ] ლესუდნ – დაკარგული ინდაურები მყავს მოსაძებნი. 2. [მო]მძებნელი, მაძებარი ищущий, искатель detective, spotter. დავინრ ფსტარჩ ლესუდნი მქ ხილუ? – დაკარგული ხარების მძებნელი ვინ იქნება?

ლექ|დ|ალარ leq|d|alar გრლუვ. neprx. intrans. ამოშვერა (ამოეშვირება), ჩრა (ეჩრება) торчать, высовываться; соваться to protrude, to put out. ჯაბუგო[ჰ] ნაბად კიკლირქდა[ჰ] თოფ ლექლარ – ჯაბას ნაბდის ქვეშიდან თოფი ჰქონდა ამომშვერილი. სრ. сов. perf. ლაქ|დ|ალარ laq|d|alar.

ლექარ leqar გრლმ. prx. trans. ჩაწება (აწებს), ჩაყოფა (ყოფს) обмакивать to sop, to dunk. ბაცბიგვ, ჩაღმართუგვ დურმუსტ შარელარ ლექომ დაყრ – წოვათუშები და ჩაღმათუშები მკაუნას დომი ჩაწებით ჭამენ; დაფხეჩრ ხილარ ტარკ ლექოს – ცხელ წყალში თითს ვყოფ. სრ. сов. perf. ლაქარ laqar.

ტაფ ლექარ tap leqar ელვა (ელავს) сверкать (про молнию) lightning. მაჩნარეჩრ დენი[ჰ] ტაფ ლექარ – ავღრიან დღეს ელავდა.

ჩუ ლაქ ču laq 1. ჩააწე! ჩაყოფი! обмокни! sop, dunk! ტარკ ჩუ ლაქ ის ხილარ, ხუმ ცო დოფხდალარ – თითი ჩაყოფი მაგ წყალში, ხომ არ გაცხელდა. 2. მიდი! მისცხე! დასცხე! давай! Come on, let's go! ჩუ ლაქ, ნატარ, ის გარმონენ! – დასცხე, ნატარ, მაგ გარმონენ!

ლექ|დ|არ leq|d|ar გრლმ. prx. trans. გაშვერა (იშვერს) протягивать (руку) to stretch out one's hand, to reach out one's hand (for sth). ბანღრეგ ნანეგუმაჰ ტოტი ლექმარ – ბავში დედისკენ ხელებს იშვერდა. სრ. сов. perf. ლაქ|დ|არ laq|d|ar.

ლექჰ|დ|ალარ¹ leh|d|alar¹ გრლუვ. neprx. intrans. დაბრალება (ბრალდება) подозреваться, обвиняться to accuse, to blame. ო დოჰ ლაზრეს ლექლა – ის გოგო (იმ გოგოსადმი ჩადენილი ქმედება) ლაზარეს ბრალდება; დოჩიოს ლექლა – ცხენი (ცხენის მოპარვა) იჩოს ბრალდება. სრ. сов. perf. ლაჰ|დ|ალარ¹ lah|d|alar¹.

ლექჰ|დ|ალარ² leh|d|alar² გრლუვ. neprx. intrans. შეტანება (შეიტანება), მიტანება быть съедобным с чем-л. to eat with. მაგოს ნაჩს ლაზედში ლექლა – ჰურთან ყველი კარგად შეიტანება. სრ. сов. perf. ლაჰ|დ|ალარ² lah|d|alar².

ლექჰ|დ|ალარ³ leh|d|alar³ გრლუვ. neprx. intrans. 1. შეხება (ეხება), ხლება (ხელისა) касаться (рукой), трогать to touch, to feel. ას ჰოს ლექლას – მე შენ გეხები. სრ. сов. perf. ლაჰ|დ|ალარ³ lah|d|alar³.

ლექჰ|დ|ალარ⁴ leh|d|alar⁴ გრლუვ. neprx. intrans. კრეფა (იკრიფება), შეკრება (იკრიბება) собираться to pick, to collect, to gather. ცენეს დუგ ვარ ლექლა – წელს

ბევრი ვაშლი იკრიბება; შეყრას ნახ ლექლა – კრებაზე ხალხი იკრიბება. უსრ. несов. imp. ლაჰ|დ|ალარ⁴ lah|d|alar⁴.

ლექარ¹ lehar¹ გრძმ. prx. trans. დაბრალება (აბრალებს), ბრალის დადება обвинять to fault, to accuse. ადუშეს ვუმ (უმ) ლექარ ყა ბა – ტყუილად რამის დაბრალება ცოდვას. სრ. сов. perf. ლაჰარ¹ lahar¹.

ლექარ² lehar² გრძმ. prx. trans. შეტანება (ატანს) есть с чем-л. to eat with. ჰაშეგ მა-ვოს ნახს ლექარ – სტუმარი პურს ყველს ატანს. სრ. сов. perf. ლაჰარ² lahar².

ლექ|დ|არ³ leh|d|ar³ გრძმ. prx. trans. ხლება ხელისა (ხელს ახლებს), შეხება трогать, прикасаться to touch, to feel. ი ბადრეს ტარკ მა ლექარ (ლექობარ)! – ამ ბავშვს თითით ნუ ეხები, თითს ნუ აკარებ! კნათინ ბუჭი დადღრქეჰი თოლ-დიქროვ თოლდიქრონ ჰაკეს ტატქ ტარკ ლექობარ – ბიჭებს რომ ჩხუბი მოუვი-დოდათ, მჯობნი ნაჯობნს შუბლზე სველ თითს ადებდა. სრ. сов. perf. ლაჰ|დ|არ³ lah|d|ar³.

ლექ|დ|არ leh|d|ar გრძმ. prx. trans. კრეფა (კრეფს), მოგროვება собирать to pick, to collect. ფსარეჰ ქანიზ ლექდორათხ – გუმინ ყურძენს ვკრეფდით; შეფდ ლექდარ ჰაქლო|ჰი დარათხარ – შინდის საკრეფად ტყეში ვიყავით. სრ. сов. perf. ლაჰ|დ|არ lah|d|ar.

ლექდოშ lehdosh ზმნს. нареч. adv. კრეფისას, კრეფით собирая while gathering, during picking. შუქ ძოლი ლექდოშ, ებე მათხოშ, ებე დეკარდოშ – დაჰ მალვალტცისარ – თქვენნი ძვლების კრეფით, ამათი დათვლით, ამათი დატირებით დავიდალე აკი (ა. ბერთლანი).

ლექ-ლექ|დ|არ leh-let|d|ar გრძმ. prx. trans. ცოტაოდენის კრეფა собирать не-много to pick a little number. დასწ დაყ ნაფტი ლექ-ლექდინას – შეშის მაგიერ ნაფოტები ვაგროვე (ვაკოწიწე).

ლექექ|ჰე le'ef'he| ხართული სიტყვაა გინდ|ა|, თუ გინდ|ა|, თუნდ|ა|ც| вводное слово если, или...или, хотябы, даже если parenthetic word either....or, even if, even though. ლექექ|ჰი დონევ ლობ, ლექექ|ჰი ურმევ – გინდა ცხენით წადი, გინდა ურმით.

ლესინი le'inî მიმლ. прич. particip. 1. სასურველი; მოსაწონი, სანდომი желательный, желанный desirable, eligible. **ზორაძირ სტაკოვ ლესინი ვუმ** (უმ) ჰალრ თე-გოდრ – ყოხალი კაცი, რაც სურს, აკეთებს. 2. მსურველი, მნდომი, მოწადინე желающий wishful, desirous. **ბოთხ თეგბან ლესინი სტაკ ვა ე** – საქმის გაკეთების მსურველი კაცია ეს.

ლეს-ცომაქ le'-comak ზმნს. нареч. adv. ჰო-არაობაზე, მერყევად да или нет; желая-нежелая, колеблясь yes or no; indecisively. **ვანრ ეე ლარკრენმაქ ლეს-ცომაქ ვასრ, ჰანნ ხეცქ, მოლუქ დე ხილრ** – ხვალ ცხვრის გაპარსვაზე მერყევად (ჰო-არაობაზე) ვარ, ვინ იცის, როგორი დღე (ამინდი) იქნება.

ლქთ|დარ lët|dar გრდმ. прх. trans. დაწებება (აწებებს), გაკვრა (გააკვრავს), კოწიწი (აკოწიწებს) склеивать, приклеивать, прилеплять to stick, to glue. **ყწიეგ-დალქირ ქორანხ ქალაღდი ლქთდარ ცო ყორბალა სოქ, სე ვაშას მან ლესქემ ლეთოდრ** – დამტვრეულ თანჯრებზე ქალაღდების დაწებება არ მიყვარს, ჩემი ძმა კი მონდომებით აკვრავს. სრ. сов. perf. **ლათ|დარ lat|dar**³.

ლქტ|დარ lët|dar გრდმ. прх. trans. მცირეოდენის დამატება (მცირეოდენს ამატებს) добавлять, прибавлять немножечко adding any, handful, slight (e.g., butter). **დადთხრენ დათქ ლქტდოს** – ხავიწს ცოტა ერბოს ვამატებ. სრ. сов. perf. **ლანტ|დარ lănt|dar**.

ლივლივ დ livliv d ლივლივი плавное колебание, течение waving, heaving. **ალზნქ ლივლივ ჩანკრენა გურ თხოქ** – ალაზნის ლივლივს შორიდან ვხედავდით. **ლივლივ დარ livliv dar** გრდმ. прх. trans. ლივლივი (ლივლივებს), ტივტივი переливаться, держаться на поверхности to wave, to heave. **ალზნექ მათხმაქ ლივლივ დო** – ალაზანი მზეზე ლივლივებს; **ხილოჩქი ნავთუვ ლივლივ დანლათქ** – წყალში ნავთი ლივლივებს ხოლმე.

ლილ დდ lil dd ლილა, ლურჯი საღებავი синька, синяя краска blue paint. **ქიქოს მანში ლილევ დებადორ** – წინათ შალებს ლილით დებადენს; **დიოჩქიქილოქ ქადრცხნ ლილელოჩქი კერწოდრ** – გარეცხვის შემდეგ სარეცხს ლილაში ავლებენ.

ლილეწი **lilec'i** ულილო[დი] без синьки without bluing. ლილეწი სარეცხ ბჭარკ ცო
იხრ სი – ულილო (ლილაში გაუვლებელი) სარეცხი თვალში არ მომდის (არ
მომწონს).

ლიმი დდ **limō** dd ლიმონი лимон lemon. ლიმი მუსტიჩო ჩამუ და – ლიმონი მკავე
გემოსია; ქალქირქ ლიმი დეცნას – ქალაქიდან ლიმონები ჩამოვიტანე.

ლიმნარქ **limnārē** ლიმონებისანი (ლიმნის), მაგ., პლანტაცია лимонов (напр.,
плантация) full with lemons, e. g., plantation (აქ და ანალოგიურ ოპონიციურ
შემთხვევებში მუდმივი მახასიათებლის გამომხატველი ფორმაა здесь и в
аналогичных оппозиционных случаях является формой, выражающей
постоянный признак here and in analogous oppositional cases it is the form
expressing constant feature). შდრ. სრ. comp. ლიმნერქ **limnērē**.

ლიმნერქ **limnērē** ლიმონიანი, მაგ., ჩაი с лимоном (напр., чай) with lemon, e.g.,
tea (აქ და ანალოგიურ ოპონიციურ შემთხვევებში დროებითი მახასიათებლის
გამომხატველი ფორმაა здесь и в аналогичных оппозиционных случаях
является формой, выражающей временной признак here and in analogous
oppositional cases it is the form expressing temporal feature). შდრ. სრ. comp.
ლიმნარქ **limnārē**.

ლიტავ **liṭav** ლიტონი пустой (о слове) mere (words). ჰე ლიტავ დაშახ ცო თეშეს
– შენს ლიტონ სიტყვას არ ვუჯერებ.

ლიტრ¹ დ **liṭr¹** d ლიტრი (სითხის საზომი ერთეული; უდრის 1.000 სმ³) литр (мера
ёмкости для жидких веществ, равная 1.000 см³) litre (unit of measuring liquid,
equals to 1.000sm³). ვო ლიტრ შურქ იცნას – სამი ლიტრი რქე ვიყიდე.

ლიტრ² დ **liṭr²** d ლიტრა литр (старинная грузинская мера ёмкости для сыпучих
веществ) litre (an old Georgian peck). ვო ლიტრ ფსუ იცნას – სამი ლიტრა ქე-
რი ვიყიდე.

ლიტარ **liṭar** გრდმ. прх. trans. გაწურვა (გაწურავს) [про]цедить to filter. ფსტუშოგ
შარ ლიტქ – დედაკაცმა დო გაწურა. უსრ. несов. imp. ლეტარ **leṭar**.

ლიტენო **liṭenō** მიმლ. прич. particip. გაწურული цеженный filtered. ლიტენო მაწო
დაზე მეფცო – გაწურულ მაწონს კარგს ამბობენ.

ლეტო

ლიტორ დდ **liŋor** dd საწურავი ситечко, цедилка strainer, filter. შურ ლიტრეჰი ლეტო, მუ ბურსლი ცო დოწლალო – რძეს საწურავში წურავენ, რათა მცირე რამ ნაწილაკები არ ჩაჰყვეს.

ლიშ დდ **lišā** dd სამიზნე, მიზანი, ნიშანი знак; мишень sign, back-sight, gun-sight. ეკუიზრ გერეგოჰი ლიშ დილ – ამ თეთრ ქვასთან ნიშანი დადე; ლამუჰი დაბ-ღეს ლიშენ თათადრ გეფსო – მთაში ყაბახში ნიშანში თოფებს ისგრიან; ალექსის ლიშენ თოხი – ალექსიმ ნიშანში მოარტყა.

ლიჩ დდ **lič** dd ხიწვი, ხიჭვი заноза splinter. ფიცრი თეკლოშ ტარკეს ლიჩ ყალქ სო – ფიცრების თრევისას თითში ხიჭვი შექერჭო.

ლიჩერე **ličērē** ხიწვებიანი, ხიჭვებიანი с занозами with burrs. ბარქ წინი ჰიკ ლი-ჩერე გუდალქ – ბარის ახალი ტარი ხიწვებიანი აღმოჩნდა.

ლიჭარ **ličar** გრდმ. прх. trans. გაფცქენა (გაფცქენის) очистить от кожицы to peel. ატამ ლიჭ! – ატამი გაფცქენი! უსრ. несов. imp. ლეჭარ **lečar**.

ლიხ დდ **lix** jj ლიხი, შამბნარი бурьян wild grass. თხე ქე ლიხ ადგლე დარქ, ჰალო ცო დარსტმაკი – ჩენი ცხვარი შამბნარ ადგილას იყო და ვერ გასუქდა.

-ლორ **-lō** adit. თანდ. послел. prep. -ში -в in (აღნიშნავს მიმართულებას обозначает направление denotes direction). ჰქლორ ვუდტას დოს დი – ტყეში მივდივარ შე-შის დასამზადებლად.

-ლო **-lo** ess. თანდ. послел. prep. -ში -в in (აღნიშნავს ადგილმდებარეობას обозначает место denotes location). ჰქლო ტეოს დუე ავ და – ტყეში კიდევაც (ჯერაც) ბევრი ნადირია.

-ლო **-lō** ess. თანდ. послел. prep. (აღნიშნავს სივრცეს обозначает пространство denotes space). საქართველო – საქართველო; საჩგილო – საინგილო; სამშობლო – სამ-შობლო.

ლო **lo** მყოფ. об. буд. см. fut. see დალარ **d|al'ar**. კეჭ ლოს ჰო – მატყლს მოგცემ.

ლოდ ბდ **lod** bd ლოდი большой камень, валун, глыба block, rubble, log. ჰადმ-ტენო ლივი, სპერზი/ჰი ცჰა ლოდ ლეფჩე, ამირი ბჰარწნე თჰაქ თხნ მაქ დადნო – ასე ამბობენ, სპერო ზაზე ერთი ლოდი დევს და ამირანის ჯორის კვალი დღე-საც ზედა აქვსო.

ლოთ ვბ **lot** vb ლოთი пьяница drunkard, tippler. ლოთ სტაკოვ ლოთბევ შარბ
ქორთბ ბავობბ – ლოთი კაცი ლოთობით თავის თავს ათუჭებს.

ლოკად|არ **loka|dar** გრდმ. прх. trans. ლოკვა (ლოკავს) лизать, облизывать to lick.
ფჰარავ შარბ კაწი ლოკადორ – ძაღლი თავის ლეკვებს ლოკავდა.

ლომ¹ დდ **lom¹** dd ლომი (ნადირი) лев lion. ლომეს თოლუდნი ავ ცო და – ლომის
მჯობნი ნადირი არ არის.

ლომ² დდ **lom²** dd ძალაყინი лом crow, crow-bar, metal bar with a flattened end
used for prying and loosening. ლომევ ნასტ ჰალბ დადნას ე გობ – ძალაყინით
ძლივს ამოვიღე ეს ლოდი; კედელ მოხდა ლომ მეზობლეს თხოვბადიქ სო –
კედლის დასანგრევად ლომი მეზობელმა მათხოვა.

-ლომცბ **-lomci** რთული თანდებული -მდე, სანამ, მანამ сложный послелог до,
пока complex preposition till, while, until, before. აჰ ე ჟავნბ ხატლომცბ ვირ
ხენმაქ დამლუ – სანამ შენ ამ წიგნს წაიკითხავ, ვირი ხეზე ავა; ას ვაცლომცბ
მამიხე ლო – ხემს მოსვლამდე არსად წახვიდე; ას ვაცლომცბ ხუხუდ ხუ მა
ლახკბ – სანამ მე არ მოვალ, ბატკნები არ შერეკო.

ლოპბ დდ **lopr** jj 1. ლოპბი, ლორწო слизь, слюна slime, mucilage, phlegm. ჰიმოვ
ლოპბ იხითბ – ლოკოკინა ლორწოს უშვებს. 2. გადატ. перен. fig. შარმაცი, უქნა-
რა, უხეირო лентяй, бездельник lazy, idler. ე კნათ ლოპბ და – ეს ბიჭი შარმა-
ცია.

ლოპბელქ **loprēlē** ლოპბიანი, ლორწოიანი слюнявый, слизистый full of mucus.
ჰიმბ ქუდრთლენა ლათინბ ბოლომცბ ლოპბელქ და – ლოკოკინა თავიდან მო-
ყოლებული ბოლომდე ლოპბიანია.

ლორწო დ **lorçô** j 1. ლორწო слизь mucus.

ლორწო ბდ **lori'** bd ბანტის სახით გაკეთებული კვანძი узел в виде банта knot like
a bow. ხნბდრეს დაწუხბ ბაწრეს ლორწო ბუდლნას – წინდაზე გამობმულ ბა-
წარს ბანტის სახის კვანძი დაგადე.

ლოქო დდ **lokô** jj ლოქო com sheat-fish, catfish. აღზბ დაგარდადლხეჰ ლოქუდ
ცქრ კევსბ – აღაზნის აღიდებისას ლოქოებს ნაპირზე ისვრის.

ლოქუძწი **lokujc'i** ულოქოდ| bez coma without sheat-fish. ლოქუძწი ვისენო მე-
თევზე დალონბადგადლონო ვალოო ვუხ – ულოქოდ დარჩენილი მეთევზე დალო-
ნებული ბრუნდებოდა (მოდიოდა) უკან.

ლოლონა|დ|ალარ **layna|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. ლოლონა (ილოლონება) **жевать**
(кушать) **вяло** to eat flabbily, to masticate. ე ბებერო მოჭ ლოლონალო – ეს ბებერო
როგორ ილოლონება.

ლოლონა|დ|არ **loynad|d|ar** გრდმ. прх. trans. ლოლონა (ლოლონის) **жевать вяло** to munch
torpidly. ბებრეს მადგა ლოლონადმო – მოხუცი ჰურს ლოლონის.

ლოცო დდ **locô** jj 1. ლოცვა **молитва** grace, entreaty to god. მენს დალეს თეშე,
ოჯუს დალეგო ლოცუდ ლეგოდო – ვისაც ღმერთი სწამს, ის ღმერთს ლოცვებს
ეუბნება. 2. შელოცვა **заговор** (от болезни) incantation, conjuration, spell.

ლოცო დარ **locô jar** გრდმ. прх. trans. შელოცვა (შეულოცავს) **заговаривать,**
завораживать to cast a spell. ლაწადლოლონო ლოცო დო – ავადმყოფს [შე]უ-
ლოცავენ.

ლოც დიენო **loc j'ienô** მიმლ. прич. particip. 1. მლოცავი, მლოცველი; ის, ვინც
ილოცა **помолившийся** prayer, one who entreats to god. 2. ნალოცი, დალოც-
ვილი; ის, რაც დალოცეს **заговоренный** blessed; sth for which a spell was
casted.

ლოცა|დ|ალარ **loca|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. ლოცვა (ლოცულობს) **молиться** to
pray.

ლოცა|დ|არ **loca|d|ar** გრდმ. прх. trans. დალოცვა (ლოცავს) **благословлять** to bless.
ნან-დადას ბუჭეს ვოტუნბი ვოჭ ლოცადვოო – დედ-მამა ომში მიმავალ ვაქს
ლოცავდა (ხოლომე).

ლოცუძწი **locujc'i** ლოცვის გარეშე **без молитвы** without praying. საყდრელოქ
ლოცუძწი ცო იხას ნჭადუა – ეკლესიიდან ულოცავად არ გამოვდივარ [გა-
რეთ].

ლოც|დ|არ **lo'd|ar** გრდმ. прх.trans. მოსურვება (მოისურვებს), მოწადინება, მონდო-
მება **захотеть, пожелать** to have a desire, to want. ში ვაშო ბედ ვალოენე, ნანას
კაწკხუძირ კნათ[ე]ცო მახარ ლოცდიქ – ორი ძმა გაიყარა და დედამ უმცროს

ვაჟთან მოისურვა ცხოვრება; დახო ლოცდარეგ მადვი ცო დაყმაკე სტაკონ, ტოტ-ქოკია'ე მეწე დაქექადან – მარტო მოწადინებით ჰურს ვერ ჭამს კაცი, ხელ-ფეხიც უნდა გაანძრიოს.

ლოც|დ|ითარ lo'ditar გრძმ. прх. trans. მონდომება (მონდომებს), მოწადინება (მოწადინებს) заставить пожелать, захотеть to make sb have a desire of sth.

კატრ ფსტუნალ მარ დაშას ლოცდითე მინკუდგრ – კატოს ცოლად შერთვა დამ მოწადინებინა მინაკოს; დადას ლოცდითე ლეგუდგო ღამდარ – მამამ მოასურვებინა ლეოს სწავლა.

ლუენი lujni მიმლ. прич. particip. 1. მისაცემი то, что надо отдать sth to be given. ოკგო ტათებ და ლუენი ნაყბოსტენ – მას ფული აქვს მისაცემი ამხანაგისთვის. 2. მიმცემი дающий giver, one who gives. სო ტათებ ლუენი ცომენა ხილ'ე – ჩემთვის ფულის მომცემი არავინ იქნა.

ლულ მდ **lul** jj ლულა, მილი ствол, труба barrel, tube, pipe. მაგწე თოფ ლულერნა მეწმორ – ტალის თოფს ლულიდან ტენიდენ.

ლუმსარ, ლუსმარ, ლურსმან ბდ **lumsar, lusmar, lursmā** bd ლურსმანი гвоздь nail. ლუსმრეგ სანი თუდხნას – ლურსმნით კარები ჩავჭედე; ე ფიცრი ჰალარ და გასდალინოე, წინიშ ლუსმარ თოხარ დეწე – ეს ფიცრები ამოცვენია და ხელახლა ლურსმნების დაკვრა უნდა.

ლუმსრალე lumsrālē ლურსმნებიანი с гвоздями with nails, full of nails. დაჰ დიცდალო სო, მიჩე ოთბინას ლუმსრალე ყუთ – დამავიწყდა, სად დავდგი ლურსმნებიანი ყუთი.

ლურსმა|დ|არ lursma|d|ar გრძმ. прх. trans. დალურსმეა, ლურსმნით დაჭედვა, მიკვრა пригвоздить, прибить гвоздём to nail. დარ დენიჰ|ჰ| სანახ რაზი ლურსმადინას – მთელი დღე კარებზე საკეტები ვაჭედე.

ლორთ lurt ლუწი четный even. ლორთი და ლე კეტ? – ლუწია თუ კენტი?

ლორთნალე lurtnālē მსუქანნაჭრებიანი с жирными кусками with fat and thick pieces. ბაზრე ლორთნალე დითხ ცო ევდოს – ბაზარში მსუქანნაჭრებიან ხორცს არ ვყიდულობ.

ლურთნი **ლ** **lurtni** j მრ. მნ. pl. მსუქანი, ქონიანი ხორცის ნაჭრები жирные куски мяса fat, greasy slices of meat. ე წვენე დახო ლურთნი მისქ – ამ წვენში მხოლოდ მსუქანი ნაჭრები დარჩა.

ლურჯაპრ ბდ **ლurǰa'ǒ** bd ლურჯა сивка (сивая лошадь) roan (horse). სინჩო დონეს ლურჯაპრ ალორ – ლურჯ ცხენზე ლურჯას იტყვიან.

ლულლულ: ლულლულ დარ **ლuyლuy: ლuyლuy d|ar** გრდმ. прх. trans. ლულლული (ლულლულეხს) бормотать to mutter, to mumble. ბაბუნნი ჰანახჩოვი ხალა ხეთდიენე, ლულლულ დომ ბაკ ვახე – ბაბას ვილატამ აწყენინა და ლულლულით ბაკში წავიდა.

ლუმო **ლušǒ** ძვ. уст. old ლუბი, მჭლე тощий, худой lean. ლუმოჩო ეენ დარსტდარ დეწე – მჭლე ცხვარს გასუქება უნდა.

ლუმარ **ლušar** j j გამხდარი, ჯანდაგი, ლუბი ცხვარი тощая овца lean sheep. დაწი და დარე, ეე ლუმარლ დერწი თხოგოჩი – მიმიე ზამთარი იყო და ცხვარი ჯანდაგებად გადაგვექცა; შაუხტყაეგო ლუმარ ვუნახ (უნახ) და სოგოჩი – ორმოციოდე ჯანდაგი რალატა მყავს.

ლუჩი **ლučǎ** დაბდურა, ხელთუპყარი, ხელგამოუვალი неспособный incapable, inefficient. ლუჩი ადმიე ჭირულ დალუმნი და ჩუჭა'ე, ნშაყი'ჰე – დაბდურა ადამიანი ჭირად გასახდომია შინაც, გარეთაც.

ლხი **ლxǐ** j j ლხინი, ლხენა веселье, кутёж feast. ოჯარს ლხინეს ცო დაპმაკერე, ლხი ლხინეს დებწორ – ისინი ლხინს ვერ ელეოდნენ და ლხინს ლხინზე აბამდნენ; სტოუხკუ ტბათნიჩი, წიფლინ კიკელ, დანქე ლხი დუდწრათხ – შარშან ტბათანაში, წიფლების ქვეშ, მართლა კარგი ლხინი გაგაბით.

მ

მა **ma** ნუ ne don't, not. აკრძალვითი ნაწილაკი, იხმარება უმნასთან отрицательная частица, передающая запрещение действия и употребляющаяся с глаголами prohibitive particle, is used with verb. მა ღო – ნუ წახვალ; მა დო – ნუ შეგრები! მა აღო ოგუდგო – ნუ ეტყვი იმას! გოწლი მა დო! – ნუ ცელქობ! მა ლაფალოჰო ჰე ნან[ე]გო[ჰ]! – ნუ მოუკვედბი შენს დედას!

მაგალით **magalit** იმ მაგალითი пример example, sum. სკოლე[ჰ] ჭირვექ მაგალითი დალო თხო – სკოლაში ძნელი მაგალითები მოგვცეს.

მაგრამ, მაგრამი, მაგრანი **magram, magrami, magrani** იხ. см. see მწ mā.

მად **mad** იმ მადა аппетит appetite. ზაქარიგო[ჰ] ბჰარწგოსა მად და – ზაქარიას მეგლივით მადა აქვს; მადეხ ლე ას ცო ქატეს – მადას არც მე ვუჩივი.

მადან, მადინ **madajnā, madīnā** იმ 1. მადანი, საბადო руда, рудник ore, layer. ლამუ[ჰ] წასტქ მადანადში ხეთო – მთაში სპილენძის საბადოები იპოვეს. 2. გადატ. перен. fig. ი სტაკ გონქ მადინ და – ეს კაცი ჭკუის მადანია (გონიერია).

მადელ **madel** ხ მადლი, სიკეთე добро, благо mercy, charity, kindness. ჰოგრქ მადელ ცოჰანე ცო სტეხო – შენგან მადლს (სიკეთეს) არავინ ელის; მადელ ჰო, დაღე – მადლი შენ, უფალო! მადელ მოც ბარალო, ნანალო, წყეტყოც ლამ-ზურა ვაგანა – რა მადლი იქნებოდა, დედილო, კიდევ ერთხელ სატრფოს და-ნახვა! (ხალხური).

მადელ ბარ **madel bar** გრძ.прх. trans. მადლის ქმნა (მადლს იზამს) делать добро, творить благодеяние to do mercy, charity. ოგუს ყეჩუდში მადელ ბიქ – მან ღარიბებს მადლი უქნა (ღარიბებს დაეხმარა); მადელ ბარ ბედქ ვუხ (უხ) დისუთვან – მადლის ქმნის მეტი რა შეგვრჩება ჩვენ (ყველას)?

მადლაინ **madlajni** იმ. прич. particip. 1. რიგიანი, რიგიანად, ფარსაგი, ფარსაგად ხეირიანი, არა უშავს რა, დვთის მადლით неплохой, неплохо, довольно хороший, довольно хорошо, так себе decent, honest, fairly good, so so. მად-

ლაღნი მადგნი იცნათხ – ფარსაგი ჰური ვიყიდეთ; მადლაღნი მოჰ და – რიგიანი ქალთა; მადლაღნი ვასრ – ღვთის მადლით ვარ.

მადლობ დდ **madlob** jj მადლობა благодарность gratitude. ნეკ დასრეს ბიძიგრ დაგო მადლობ ადღნას – დანის [ჩა]მოტანისთვის ბიძას დიდი მადლობა ვუთხარნი.

მავალ, მავოლ დდ **maval, mavol** dd საყმაწვილო золотуха scrofula. ე ბზღრზხ მავალ ვაყქ – ამ ბავშვებს საყმაწვილო შეხვდათ (გადაედოთ).

მავთულ დდ (დდ) **mavtul** dd (jj) მავთული проволока wire. ვენჯენ გოგის მავთულ დოწითნას (დოწითნას), ვაზე მადვთლინმაქ ბიბშდითნას – ვენახის ირგვლივ მავთული გავაბმევენე, ვაზიც მავთულებზე გავაწვენინე.

მაზრ დდ **mszr** jj მაზრა уезд district. ნიკლოზ დრო[ჰ] ალუღნ თინითრ მაზრი[ჰ] იხორ – ნიკლოზის დროს ალღანი თიანეთის მაზრაში შედიოდა.

მათარ დდ **matar** dd მათარა кожаная фляжка traveling glass, flask. მათარ ქამრეს ლელოდრ – მათარას ქამარზე ატარებენ.

მათხ ბდ **matx** bd მზე солнце sun. მათხოვ მადთხნ დეფხოდრ – მზე სამხეოს ათბობს; მათხ ბაღქ – მზე ამოვიდა; მათხ ბუღჭუ – მზე ჩადის; მათხოვ ლავ დაშდიქ – მზემ თოვლი დაადნო; მათხ მადლქფარ! – მზის მადლმა (მზეს ვფიცავ)!

მათხარ|დ|ალარ **matxar|d|alar** გრღუე. непрх. intrans. 1. [და]ჭკენობა ([და]ჭკენება) увянуть, увядать to fade. ბუბუკ მათხარდალო – ყვავილი დაჭკენა; ი მოჰ დენიყ [დაჰ] მათხარდალო – ეს ქალი სულ ჩამოჭკენა. 2. გახუნება (გახუნდება), ფერის დაკარგვა [вы]линять to loose colour. მუღში ღებადბიენრ მანქ[ქ] მათხარბალო – ცუდად შეღებილი შალი გახუნდა.

მათხარ|დ|აღლნრ, მათხარ|დ|ალინრ **matxar|d|ajlnô, matxar|d|alinô** მიმღ. прич. particip. 1. დამჭკენარი увядший faded, dried. მენხუღხოხა'ქ ხკოლის ხი ცო ვაყქ, ო სიმინდ დენიყ მათხარდალინრ ლათქ – რომელსაც ზაფხულში წყალი არ მოხვდა, ის სიმინდი მთლად დამჭკენარი დგას. 2. გახუნებული полинявший discoloured. მათხარდაღლნრ მანდილ ცო დეწქ ფსტუღხოვ ლელღ – გახუნებული მანდილი არ უნდა ატაროს ქალმა.

მათხარ|დ|არ matxar|d|ar გრძლ. прх. trans. 1. [და]ჭკნობა ([და]აჭკნობს) заставить [за]вянуть to fade, to drie. მათხოვ ბუბუკ მათხარდიქ – მზემ ყვავილი დააჭკნო.
2. [გა]ხუნება ([გა]ახუნებს) заставить полинять, выцвети to discolour.

მათხ|ბ|ალ|უ|დლ|ა d matx|b|al|ujlā d მზის ამოსვლა, მზის ამოსვლის დრო; აღმოსავლეთი восход солнца; восток sunrise, sun-up; east. მათხბალუდლაძჰი ჰალრო იხრო მათხ, მათხბუწუდლაძჰი ჩუ ბუდწუ – აღმოსავლეთით ამოდის მზე და დასავლეთით ჩადის.

მათხეღვჰე, მათხივჰე matxejvhê, matxivh ზმნს. нареч. adv. მზისკენ, მზეზე, სინათლისკენ к солнцу, к свету under the sun, to the light. ის ხაკ დაჰ ტატდიენე, მათხეღვჰე დაჰათ, მე ქასტე ჰალრო ლაფსელორ – ეგ ტომარა დასველდა და მზეზე გამოიტანეთ, რომ მალე გაშრეს.

მათხე შურ დ **matxê šur** jd რძიანა [მზის რძე] молочай spurge.

მათხი ქვეყანა დ **matxī kveqanā** jj სამყარო [მზის ქვეყანა] мир под солнцем, весь мир world under the sun, whole world, universe. ლეყე[ჰი] მათხა ალორ სტაკოვ, ლეყე[ჰი] მათხი ქვეყანა, შიკვე ცჰა და – გინდ სამზეოს იტყვის კაცი, გინდ მზის ქვეყანას, ორივე ერთია.

მათხორე matxōrê მზიანი солнечный sunny. იანვარე მათხორე დენიშ კაძიშ ღარ – იანვარში მზიანი დღეები ცოტა იყო.

მათხ|ბ|უწ|უ|დლ|ა d matx|b|uçujlā d მზის ჩასვლა, მზის ჩასვლის დრო; დასავლეთი закат солнца, место и время захода солнца, заката; запад sunset, place and time of sunset, west. ტათხირე[და]ჰი ჰაჰჩე[ჰი], მათხბუწუდლან შობან ლამან ტყუდჰე და – ტათანიდან რომ გავიხედოთ, დასავლეთი ფშავლების მთების უკანაა.

მათხწი matxçi უმზელო[დ] без солнца, несолнечный without sun, sunless. მათხწი ხილ ცო მატლა – უმზელოდ ხილი არ მწიფდება.

მათიშ დ matiš d მრ. об. мн. см. pl. see მოთ mot.

მაის ბდ mais bd მაისი май May. მაის შარს ფხილღე ბუთ ბა – მაისი წლის მეხუთე თვეა; მადსე[ჰი] შირქილღე ქიშ ლაჰმე იხრო – მაისში შირაქიდან ცხვარი მთაში მიდის.

მაგერ ღ **majger** d 1. სამაგიერო отместка return, in retort. მაგერ დაჭ ღეგოს ჰო – სამაგიეროს გადაგიხდი! 2. თანდ. послел. prep. მაგიერ вместо, взамен instead of, for. ჯულ მაგერ ვუდტას ჟეგო – ჯულას მაგიერ მივდივარ ცხვარში.

მადზუ დ **majzû** jj სწორი ნაწლავი прямая кишка rectum.

მადთხნ დ **majtxā** j სამზეო, ქვეყანა, მსოფლიო мир, вселенная world, universe.

მადთხადნ ყასტან ცოანნა ლეცე – სამზეოსთან განშორება არავის უნდა; მათხეჩი ცომენს ლელე ჰოსს თაგუდნ – სამზეოზე (ქვეყანაზე) არავინ დადის შენგვარი მოხდენილი.

მადმი, დადეშო დ **majmî, dadešô** jd მამიდა тётя (со стороны отца) aunt. მამის ჰაშელ ვენსო – მამიდას სტუმრად დამიძახა.

მადმლეწი **majmlecî** უმამულო[დი] беспоместный, без земли without estate, without land. მადმლეწი ფჰეხობი ცო ბაგეთ ვადგოჩი – უმამულო სოფლელები აღარ გვეყვანან.

მადმიუ ღ **majmû** dd მაიმუნი обезьяна monkey. მადმიუნეს ფჰუ ბაწურ – მაიმუნს ძალი დასდევდა.

მადღლანრე **majdlārē** მანდილიანი с платком (на голове) shawl. ჰათხეც ვადლო ყონს ფსტიან მადღლანრე ლელერ – წინათ ჩვენთან ახალგაზრდა ქალებიც მანდილიანები დადიოდნენ.

მადყდარ ბ **majždar** b მჭადის ფქვილი; მჭადი кукурузная мука; кукурузная лепёшка maize flour, maize-bread. მადყდარ ჰარნის მადყდარ ბათო – მჭადის ფქვილისას მჭადს აცხოვენ; დაჭ ბოტუშბიჩო მადყდრე ჩამლო ვადთლარ თეგობო – დაფუნელი მჭადისას გემრიელ „ვადთლარს“ (მჭადთან გადაზელილ ყველს ერბოთი) აკეთებენ.

მადყდრანლე **majždrālē** მჭადიანი с кукурузной мукой (напр., хлеб) full of Mtchadi. ბუჭ დროჭ ეკონომია ოწანადნო მადყდრანლე მადგნ მათწლათრათხ – ომის დროს ეკონომიის გასაწევად მჭადიან პურს ვაცხოვდით ხოლმე.

მადრვაშო ვბ **majrvašô** vb მაზლი деверь brother-in-law. მადრვაშას შადრო ნასინ ქალქირე ტათბუ ტარდ დეცე – მაზლმა თავის რძალს ქალაქიდან (თბილისიდან) ვერცხლის ბეჭედი ჩამოუტანა.

მადრდაშო დ **majrjašō** jd მუღი золовка sister-in-law. სე მადრდაშას შადრა სიძენ ჩხაღრი დიქ – ჩემა მულმა თავის სიძეს წინდები მოუქსოვა; მადრდაქარნ ნა-სადრცა ბუჭი იხრა – მულეს რძლებთან ჩხუბქები მოსდით.

მადრძობ (მადრნობ)¹ დ **majrmob (majrnob)**¹ d მარიაძობა Мариамоба (грузинский религиозный праздник) **Mariamoba** Mariamoba (Georgian religious holiday).

მადრძობ (მადრნობ)², მადრძობქ (მადრნობქ) ბუტ ბ **majrmob (majrnob)**², **majrmobē (majrnobē) but** b მარიაძობისთვე, აგვისტო август August. მადრნობქ დავა სიცხუდ ხეცქ – მარიაძობის თვეში დიდი სიცხეები იცის.

მადრლუდ დ **majryuj** d მრ. მნ. pl. ქმრისეულნი, ქმრის ოჯახი семья мужа (для замужней женщины) husband's family. ეკ ფსტუმჩონ დადან მადრლუდ თელქ – ამ დედაკაცს მამისეულებს (მამის ოჯახს) ქმრის ოჯახი უჩქევნია.

მადრლქ სუფრ დ **majryō supr** dd საქმროს ძღვენი преподношение с яствами жениха невесте viands bestowed by the faince together with the gift. მადრლქ სუფრან ხაქალან დეწქ ხილან – საქმროს სუფრაზე ხინკალიც უნდა იყო.

მადრლუდწი **majryujč'i** ქმარეულების გარეშე, უქმარეულებო[დი] без родни мужа without the husband's relatives. მადრხუდგო ჩურნი აჭრა კახილან, მადრლუდწი დისქ – მარეს შინაურები ამოუწყდა, უქმარეულებოდ დარჩა.

მადრლან დ **majr'lā** j აგღებ. пренебр. by m.f. ცხვირპირი, პირისახე лицо, морда face, front part of the head. ე დაჭგო[ქ] ჯულურ მადრლან და – ამ ქალიშვილს ულამაზო პირისახე აქვს.

მადრლან დ|ოლარ **majr'lā d|olar** გრღვ. непрх. intrans. ჩახუტება (ჩახუტება), მოხვევა обнять, заключить в объятия to hug. იკოლქ დუჯირ ხანქქი ვაგწირ ნაყბისტენ მადრლან ვოლქ – იკოლქ ბევრი ხნის უნახავ მეგობარს მოხვია.

მადრლან დ|ოლარ **majr'lā d|olar** გრღმ. прх. trans. ჩახუტება (ჩახუტება) обнять, заключить в объятия to hug. ნანას ბადერ მადრლან დოლქ – დედა ბავში ჩახუტა.

მაღმ-მაღთხნ **majš-majtxā** j [ჯერ კიდევ] ღღე, სინათლე, შუქი მზისა пока ещё свет и солнце, засветло daylight, sunlight. მაღმ-მაღთხნ **აღრ**, ათხ ღაუმ-ბარჩე კადჩეჩი – [ჯერ კიდევ] ღღე (მზე) იყო, როცა აღაზნისთავს მივალ-წიეთ.

მაღრჟ, მეღრჟ ღღ **majçû, mejçû** dd მაჩვი ბარსუკ badger. მაჩვიჯ კაკან ღაზეღრ მახინ ბეხკოლორ – მაჩვის ტყავი კარგ თასად იყიდება.

მაღხ|ღღალარ **majx|dalar** გრღჟ. непрх. intrans. შეფასება (წმეიფასღება), ღაფასება; შევაჭრება цениться, оцениваться; торговаться to fix the price, to state the value. ღღ ძვიროშ მაღხღა – ცხენი ძვირად ფასობს.

მაღხ|ღღარ **majx|d'ar** გრღმ. прх. trans. 1. საგნის შეფასება (საგანს წმეიფასღებს), ღაფასება, ფასის ღადღება оценивать, ценить (предмет) to evaluate, to state the value. კილო ნაჩხოწ შიიღ სომეხ მაღხღოს – კილო ყვეღს თორმეღ მანეთად ვაფასებ. 2. გაღატ. перен. fig. აღამიანის ღაფასება (აღამიანს ღააფასებს) оценивать, ценить (человека) to appraise, to appreciate. ე სტაკან ღაზოღ ღაღწიშ მაღხღოს – ამ კაცის სიკეთეს ძალიან [მაღღად] ვაფასებ.

მაღხჭ **majxč** ქარიანი ветренный об. см. see მოხ **mox**.

მაღხწ **majxč'i** უფასოღღ, მუქთაღღ без цены, даровой, даром free of charge, priceless. აღრო მაშინეღ მაღხწ ღელე – ანღრო მანქანიო უფასოღ ღადღის.

მაღჯღ **majq'i** jj ზური ხღებ bread. კუიჩო მაღჯწ შიღ ბაკალ თიღნას – თეთრი ზურის ორიოღე ნაჭერი მოვჭერი; მაღჯწ ოცო ჭარიეჩი აჭო – ზურის მარცღაღს წისქვიღში ფქვავენ; კნათი მაღჯღ მაყან ხაბეჯ – ბიჭები [ზურის] საჭმეღად ღასხღნენ.

მაღჯ ღათუღნი **majq j|atujn'i** მიმღ. прич. particip. ზურის მცხობელი, ხაბაზი пекущий хлеб, пекарь baker. თხა მაღჯღ მათუღნი ცო მეჩეჩი, ჳან მაღჯწ ღღღსუო ვად – ღღეღს რომ ზურის მცხობელი არ მოვიღღეს, ხვალ უზუროღ ღავრჩე-ბიო.

მაღჯ ღაყარ **majq j|aqar** გრღმ. прх. trans. ჳამა (ჳამს) ჳოგადად, ზურის ჳამა (ზურს ჳამს) есть вообще, есть хлеб to eat, to eat bread.

მაკარტან ღღ **maḳartā** dd მაკრატელი **ножницы** scissors. დადმწრიკ: ღუხ ჭოლიკ, ში მშაყრ (მაკარტან) – გამოცანა: უკან ჭოლოკი, ორი რქა (მაკრატელი); მაკარტანეგ თეტოს მანქე – მაკრატლით ვჭრი შალს.

მაკარტნეწი **maḳartneḳī** უმაკრატლო[დი] **без** **ножниц** without scissors. დორტკენ მაკარტნეწი ცომ დანმაკე – მკერაფი უმაკრატლოდ ვერაფერს გამოჭრის.

მაკე **maḳē** ფერმკრთალი, ფერწასული; გახუნებული **бледный, бесцветный; выгоревший** discoloured. კნათგო[ჭ] მაკე ხალათ დაფხურ – ბიჭს გახუნებული ხალათი ეცვა.

მალ|დ|ალარ **mal|d|alar** გრღუგ. **непрх.** intrans. 1. გათბობა (ჩგათბება) (ითქმის პროდუქტზე) **с|о|греться** (о продукте) to heat, to warm გათბობა (ითქმის პროდუქტზე). ე ვე ჭალარ მალდადღნუდგრ – ეს ღვინო გათბარა აკი. 2. დაღლა (ჩდაიღლება) **уста|ва|ть** to get tired. ე ვასერ მუშებადოშ მალბადღნორ – ეს კაცები მუშაობით დაღლილიყვენ; ე დოქ ქასტე მალლა – ეს ცხენი მალე იღლება; დაჭ მალღან, ცოჭე დოფხ დადღუ ჭი – არ დაიღლო, თორემ გაოლიანდები; ე დოქ ქასტე მალღან, დანეც ცო წონალა სო – ეს ცხენი მალე იღლება და იმიტომ არ მომწონს.

მალ|დ|ადღნორ, მალ|დ|ალინორ **mal|d|ajlnô, mal|d|alinô** მიმღ. **прич. particip.** 1. გათბარი **разогретый** heated, warmed. ე ხი მალდადღნორ დანუდგრ – ეს წყალი გათბარი ყოფილა აკი. 2. დაღლილი **уставший** tired. მალვალინორ სტაკ ჭათეც ჩუ თუდჭვისლა – დაღლილი კაცი მაშინვე ჩაიძინებს.

მალმაყ|დ|ადღნორ, მალმაყ|დ|ალინორ **malmaq|d|ajlnô, malmaq|d|alinô** მიმღ. **прич. particip.** დაღლილ-დაქანცული **уставший** tired. ვანორ ვოჭ, მალმაყვალინორ, ვალღერ ფსარღუნღ ღერურე სანგო უდონორ ცჰადნ ოჯხენ – წასულიყო ბიჭი, დაღლილ-დაქანცული, მესამე საღამოს ღერურში კარს მისდგომოდა ერთ ოჯახს (მ. მიქელაძე).

მალამო, მალამ ბ **malamô, malam** b მალამო **мазь** **медицинская** ointment, balm. მალამუნ დანარ დეწე, სო მან ვანან ჭირხეთე – მალამოს მოტანა უნდა, მეკი წასვლა მეზარება.

მალმელ დილ|დ|ალარ **malmey dil|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. მალამოდ და-
დება (დაედება) БЫТЬ бальзамом (спасением) для кого-л. to be balm for sb.

მალ|დ|არ **mal|d|ar** გრდმ. прх. trans. 1. შეთბობა, გათბობა (რგათბობს) согр[е]в[а]ть
to warm, to heat. ხი მალდებლეთ სო! – წყალი გამითბეთ რა! 2. დაღლა (რდა-
ღლის) УТОМИТЬ, УТОМЛЯТЬ to get tired. დო ხეხკოშ მალბინას, მჲ ჰათხ ცო ვალ-
მაკო სო – ცხენი ჰენებით დავდალე, მაგრამ წინ ვერ გავედი.

მალნ **maln** 1. ნელთბილი, თბილი ТЁПЛЫЙ warmish, tepid. ქადრცხი მალინო ხივ
დიონას – სამოსი თბილი წყლით გავრეცხე. 2. გადატ. перен. fig. ზარმაცი, ზანტი,
დუნე, დონდლო ЛЕНИВЫЙ, ВЯЛЫЙ idler, lazy. მალინო სტაკკორქ ლახე მჲმ
სტეხოთ – ზარმაცი კაცისგან კარგს ნურას მოელით.

მალიშ **malish** ზმნს. нареч. adv. 1. ნელთბილად, თბილად тепло warmly, tepidly. წველენ
მალიშ ოთადრ დეწქ – მაწონს თბილად დადგმა უნდა. 2. ბოშად, დუნედ, დონ-
დლოდ მოფონებით слабо, ненапрянуто languidly, loosely. ბჲები მალიშ მა ახ-
კოთ დონ, ცოჰქ ნაყაჰქი ნახხუდ ახკე დალუთ ვადგოჰქი – მოსართავებს ბოშად
ნუ შემოუჭერთ ცხენებს, თორემ გზაში ყველქები დაგვიგორდება; მალიშ მა
ქცევალა! – ზანტად ნუ იქცევი!

მალჭალნ **malčaln** ნელთბილი ТЁПЛЕНЬКИЙ warm. ჰერწნი მათხოვ დოფხდიენო
მალჭალნ ხი ლათქ – ქვაბში მზისგან გამთბარი ნელთბილი წყალი დგას.

მალოლ დ **malol** j სიზარმაცე лень laziness, indolence. მალლეს უდშტი ვეწქ სტაკ
ლეთჲ, მოჰქ მუდო ლაწრეს – სიზარმაცეს ისე უნდა ებრძოდეს კაცი, რო-
გორც ცუდ სენს.

მალოლ დეტარ (დოტარ) **malol jetar (jotar)** გრდუგ. непрх. intrans. გაზარმა-
ცება (გაზარმაცდება) облени[ва]ться, сделаться ленивым to become lazy. ეტ
ადმინეს მალოლ დეტქ – ამ ადამიანს სიზარმაცე ერევა (იპყრობს).

მალ|დ|ალარ¹ **mal|d|alar¹** გრდუგ. непрх. intrans. დალევა (დაილევა), შესმა сделаться
выпитым (было, но выпито) to drink. ქოდრწლეს დუტ ვქ მალდალონ – ქორ-
წილში ბევრი დვინო დაილია. უსრ. несов. imp. მელ|დ|ალარ¹ **mel|d|alar¹**.

მალ|დ|ალარ² **mal|d|alar²** გრდუგ. непрх. intrans. რდატაკება (რდაეტაკება), რდაჯახე-
ბა, რდაბგერება удариться, стукнуться to clash, to bump, to collide. სტაკ სანჲხ

მაღვალთ – კაცი კარებს დაეჯახა; სტაკონ შალთ მაღვალთ – კაცს ხანჯალი ეძგერა. უსრ. несов. imp. მეღვალთ² mel'd|alar².

მაღარ **ma'ar** 1. გრძმ. прх. trans. შესმა (შესვამს), დაღევა выпить to drink. ოღუს ხი მაღა – მან წყალი დაღია. 2. დდ dd სასმელი питьё (вино, водка), жидкость для питья, выпивка drink, beverage. ცენეს მაღარ ცო და თხოგო[ჰ] – წელს სასმელი არა გვაქვს. უსრ. несов. imp. მეღარ **me'ar**.

მაღვალთ¹ **mal'd|ar**¹ გრძმ. прх. trans. დაღევენება (დააღევენებს) дать выпить to make sb drink sth. ჰაშინ ვე მაღვებათ! – სტუმრებს ღვინო დააღევენეთ! უსრ. несов. imp. მეღვალთ¹ **mel'd|ar**¹.

მაღვალთ² **mal'd|ar**² გრძმ. прх. trans. დატაკება (დაატაკებს), ძგერება (აძგერებს), დაჯახება, მიჯახება, ჩაცემა, კვეთება; წამოკვრა [на]толкнуть (о что-л.), вонзить, кольнуть, воткнуть, стукнуть to jostle, to stab, to attack, to graze. ალექსის იგნენ ჩუვი შალთ მაღვიერ – ალექსიმ იგნეს მუცელში ხანჯალი ჩასცა; ოშტო უჩი დარ, მე ბჰარკ ტარკ მაღვიჩე[ჰ], ცომ გურ – ისეთი სიბნელე იყო, რომ თვალში თითიც რომ ეტაკებინათ, არ ჩანდა. უსრ. несов. imp. მეღვალთ² **mel'd|ar**².

მაღენრ **ma'enô** მიმლ. прич. particip. 2. დაღეული (შესმული) выпитый drunk (e. g., wine). ვე ახ მაღენრ ლათე – ღვინო ნახევარი დაღეული დგას. 2. ნასვამი, მთვრალი выпивший drunk (e.g., man, person). მაღენრ კნათივ დჩრ ბუდსუ მაჯიშ დორ – მთვრალი ბიჭები მთელი ღამე მღეროდნენ.

მაღრეწი **ma'rec'i** უსასმელოდ без питья, без выпивки without beverage. ცენეს ვე ცო ეცმაკ თხონე, მაღრეწი ღებახკეთხ – წლეულ ღვინო ვერ ვიყიდეთ და უსასმელოდ ვსხედვართ.

მაღუენი **ma'ujni** მიმლ. прич. particip. 1. დასაღევი то, что выпивают sth to be drunk. შღრ. ср. comp. მაღარ **ma'ar**. 2. დამღევი тот, кто выпьет sb who drinks. მაღუენი (მაღარ) და თხოგო[ჰ], მან მაღუენი ცომენს ვა, მეღნიში ჟეგო[ჰ] ბა – დასაღევი გვაქვს, მაგრამ დამღევი არავინ არის, მსმელები (დამღევეები) ცხვარში არიან.

მამენა mamenā ნაცვ. местоим. ргол. დაე, ნურავინ; დაე, არავინ (სხვა ბრუნვებში ენაცვლება ფუძე **მაჰან- maḥan-**) пусть никто (в других падежах заменяется основной **მაჰან- maḥan-**) still nobody, still no one (in other cases it is altered by the root **მაჰან- maḥan-**). **მამენა მა დოღნალ ესეე!** – ნურავინ ნუ მოვა აქ! **მაჰანე მამ აღნალ სოგო!** – ნურავინ ნუაფერს მეტყვის. *об. см. see მა; მენა, მენე ma; menā, menē.*

მამხობელ ბდ mamxobel bd მამხობელი головчатка сирийская *Cephalaria syriaca* (Latin).

მანათ ბდ manat bd მანეთი рубль rouble. ფხაუზტყ მათეს ასე იცნას – ას მანეთად სბო ვიყიდე.

მანდილ დდ mādil dd მანდილი головной платок hat, head shawl, kerchief. ქიქოც ჰამივაც მანდილი ექსკორ – წინათ ყველანი მანდილებს იხურავდნენ; მანდილქ წჷთოპ აფსტარნმაქს თეჯდორ – მანდილის წვეერს მიწაზე რმისათრევდნენ.

მანკ დ māḵ j მანკი, ზადი порок, брак flaw, defect (illness). **ო კნათ ჰალოჭ დქ-ვადონო ცო ვა, მანკ ტყოც და მისენო** – ის ვაჟი მთლად მორჩენილი არაა, მანკი კიდევ აქვს დარჩენილი.

მანძილ დდ māzil jj მანძილი расстояние distance. **ლაჷმრქ სტაკ გაჷგანს ჭჷალოწ ვან, მანძილმაქ ლაზიში (ლაზედში) იტქ** – მთიელი კაცი მუხლმაგარია და [შორ] მანძილზე კარგად დარბის.

მაჷდაგ დდ maḥdag dd ცხვრის ტყავის საფენი (ხმარობენ ბალახზე, ან ხმელ საგანზე დაჯდომისას) подстилка из бараньей шкуры mat made from the sheep skin (is used for sitting on the grass or some dry thing). **ანკოს ბუხარ ფეს მაჷდაგ დილე'ნე, ბაწარ ჰერწა ჩუ ხაყქ** – ანიკომ ბუხართან ცხვრის ტყავის საფენი დააგო და ბაწრის სართავად დაჯდა.

მაჷდალარ maḥd|alar გრლეფ. непрх. intrans. დარბილება (დაარბილებდა); მოშვება, მოდუნება; დასუსტება *смягчаться, смягчиться; ослабе[ва]ть to soften, to loosen.* **ხილო დოხკიწო განენ მაჷდალარ ხეყქ** – წყალში ჩალაგებულმა ტყავებმა დარბილება იცის.

დეღეს მახადლარ **deyex maḥ|d|alar** კუჭში გახსნა (კუჭში გაიხსნება) *слабить, иметь расстройство желудка diarrhea, indigestion.*

მაჟდარ **maḥ|d|ar** გრძ. prx. trans. მოშვება (შმოქმედება), მობოშება, დაბილება [с]делать более мягким; ослабить, ослаблять to loosen, to soften. კნათივ ქამრი მაჟდიქ – ბიჭებმა ქამრები მოუშვეს.

დეღეჰი მახადლარ **deye[h] maḥ|d|ar** გრძ. prx. trans. კუჭში გახსნა (გახსნის) *слабить, вызвать расстройство желудка to make have diarrhea, indigestion.* შურევ დეღეჰი მაჟდიქსო – რძემ კუჭში გამხსნა (კუჭი ამიშალა).

მაჟარ **maḥ|ar** jj მაჟარი старинное ружье (винтовка) ancient gun, old rifle. ოს-მალ ბუჭეს ბაცბიგოჰი ჰამიგოჰევ მაჟარი დადლოლო ქორე – ოსმალეობთან ომში თუშებს ყველას მაჟარები ეჭირა თურმე.

მაჟუ **maḥ|u** 1. რბილი (რამე) мягкий (что-л.) soft (sth). ხილოჰი ბალუენი ვაჯან მაჟუ ბა – წყალში ჩადებული (მდებარე) ტყავი რბილია. 2. ვაღატ. перен. fig. რბილი (ვინმე) мягкий (человек) mild, gentle. ჰას მაჟუ სტაკვა – ეგ რბილი კაცია.

მარ ვბ **mar** vb ქმარი муж husband. სე მარს დო ბავი – ჩემი ქმრის ცხენი დაიკარგა.

მარ ვარ **mar v|ar** გრძ. prx. trans. ქმრის შერთვა (ქმარს შერთავს), გათხოვება выйти замуж to marry. ბათას მარ ქიქოც ვიქ – ბათა აღრე გათხოვდა (ბათამ ქმარი აღრე შერთო).

მარან დანლარ **maran j|al'ar** გრძ. prx. trans. ქმრისთვის მიცემა (ქმარს მისცემენ), ქმრისთვის გატანება, გათხოვება выдать замуж to give as a wife, to wed.

მარან ვაყენო **maran qa'enô** მიმლ. прич. particip. საქმროდ მომწოდებული, გასათხოვარი девушка на выданье wench, a girl who is ready for marrying.

მარან ლუენი **maran lujnî** მიმლ. прич. particip. გასათხოვარი девушка на выданье a girl ready for marrying.

მარაგო ლუენი **maragô yujnî** მიმლ. прич. particip. გასათხოვარი девушка на выданье wench.

მარ-ბადერ დ **mar-băder** d ობ. см. see მარ-ბადრი **mar-bădri**. მარ-ბადრეს დაღეს, მქ აფუშ ცო ბოს – ქმარ-შვილს ვუფიცავ, რომ ტყუილს არ ვამბობ (არა ვტყუი).

მარბზდრწლქ **marbǎdrālĕ** ქმარშვილიანი замужня, имеющая мужа и детей married, having a husband and children. მარბზდრწლქ თსტუნზ მარბზდრწლქი-ხოს თელქ – ქმარშვილიანი დედაკაცი უქმარშვილოს სჯობია.

მარ-ბზდრწლქი **mar-bǎdrečĭ** უქმარშვილო[დი] без мужа и детей without a husband and children. მარ-ბზდრწლქი ვქ (-უქ) დაღრა სოჲ ჰაშედ? – უქმარშვილოდ რატომ მომიხვედი სტუმრად?

მარ-ბზდრი დ **mar-bǎdri d** მრ. მნ. pl. ქმარ-შვილი, ოჯახი (ქალისთვის) семья (для женщины), муж и ребёнок, муж и дети family, husband and children.

მარაგ¹ დ **marag¹** j მარაგი запас stock, supply, reserve. ცუქ, თუხო, მა გო მარაგ თხე კნათიგ ხანჰეც ვექოდო – ქუმლის, მარილის, პურის მარაგს ჩვენი ბიჭები დრო-ზევე ამზადებენ.

მარაგ² დ **marag²** j ღრუბლების მიმოფანტული თხელი მასა ღამის ცაზე тонкая пелена облаков, разбросанных на ночном небе strewn thin mass of clouds in the night sky. კამკამაზო ცადგო მარაგ დაუფუ – კამკამა ცას „მარაგი“ (ღრუბლების მიმოფანტული თხელი მასა) ფარავს.

მარწ დ **marǎ** jj მარანი; საკუჭნაო винный погреб; кладовая pantry, store-room, cellar. მარწხ დაყარ, ნახუდ, ბუნგი ხილწლათერ, ვენგი თეგმიჩქილოლო მწ ვენწ ეოდო – მარწებში სულადი, ყველქებში, ჭურჭლეული ჰქონდათ ხოლმე, ვენახების გაშენების შემდეგ კი ღვინოსაც დგამდნენ.

მარწ: მარწ მოყ **marǎ: marǎ mo'** რა..., რა ძალიან..., როგორ..., როგორ ძალიან... (გამოხატავს საგნის, ან მოვლენის შეფასების უმაღლეს ხარისხს) какой, как, что за (выражает наивысшую степень оценки предмета или явления) how, how much (expresses the highest quality of evaluating thing, or phenomenon). მარწ ღამწურ დოჰ მოყ და! – რა ძალიან ღამაზი ქალია! მარწ მოყ სტაკ მოყ ვაჰო! – როგორ ძალიან ცუდი კაცი ხარ! მარწ ღაზიშ მოყ ხილწრადო, ყარ დეც-ნოჰერ! – რა კარგი იქნებოდა, წვიმა მოსულიყო! მარწ ღაზწ მოყ ეჰათ დარ, ბაცბიგ ბადცბრათ მქ ამბუდ დო – მაშინ იყო რა კარგი, ბაცბები ბაცბურად რომ ღაპარაკობდნენ (რ. ორბეთიშვილი) შდრ. სრ. comp. მოყ¹ mo'¹.

მარგბითალაჲ **margbitala'** ზმნს. нареч. adv. განგებ, განზრახ нарочно, намеренно on purpose, purposely. მარგბითალაჲ ლივას ჰოგრ – განგებ გეუბნები.

მარგილ ბღ **margil** bd მარგილი кол (для забора) stake, picket. ბაკენ გოგინ მადრგლი თოხინ'ნე, ექ ლობზ დობცონ – ბაკის გარშემო მარგილები ჩაასვეს და შემდეგ ღობე დაწნეს.

მარგლიტ ბღ **margliṭ** bd მარგალიტი жемчуг pearl.

მარგლო|დ|არ **marglo|d|ar** გრღმ. прх. trans. მარგვლა (მარგლავს) полоть to weed. ჩუ დიეფჩრ წუჟლინ ნაგათე[ჰ] მარგლოდარ დეწე, მე მოსიჩრ ბურხეე ქო ცო თოლდოლორ – დათესილ მწვანელებს დროგამოშვებით მარგვლა უნდა, რათა მავნე ბალახი არ მოერიოს. სრ. сов. perf. გამარგლო|დ|არ **gamarglo|d|ar**.

მარგლო|დ|ან **marglo|d|ã** გრღმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund მარგლო|დ|არ **msrglo|d|ar**. ბზღროლე ჯავ მარგლოდან ჯელრასრ ნანას – ბავშვობაში ყანის სამარგლავად დავყავდი დედას.

მარგლო|დ|ითან **madglo|d|itã** გრღმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund მარგლო|დ|ითარ **marglo|d|itar**. ჯავ მარგლოდითან ქიქოჲ მოწათუი ჰეუსდორ სკოლერქ – ყანის სამარგლავად წინათ მოსწავლეებს გზავნიდნენ სკოლიდან.

მარდათ **mardat** ზმნს. нареч. adv. მარდად, სწრაფად, მარჯვედ, ყოჩაღად, ჩაუქად быстро, бойко, проворно, шустро dexterously, fast, quickly, fast. ნიკალაჲ ივანინჩენ მარდათ ლელარ ხეცერ – ნიკალაჲ ივანინჩმა სწრაფად სიარული იცოდა; შადრნი დაშრ ქუდრწლებ მარდათ ჰერწირ ბათო – თავისი დის ქორწილში ყოჩაღად ტრიალებდა ბათო.

მარდანდ ვბ **mardād** vb მამამთილი свёкор father-in-law (husband's father). ჰათხეჲ ნუს მარდადეგო ცჰანინ შარე[ჰ] მოჲ დუხ ცო ლევირ – წინათ რძალი მამამთილს ერთი წელი მაინც არ ელაპარაკებოდა.

მარდლაჲ **mardlak** მწიხლაჲ, წიხლია лягающийся kicker (e.g., horse). მარდლაჲ დახნო ცო ღალად – მწიხლაჲ საქონელი არ ვარგა; მარდლაჲ ათგო[ჰ] ებწოშ ქოჲ ჩუ ახკო – მწიხლაჲ ფურს წველისას ფეხს უბამენ.

მარდუკ დღ **marduḵ** dd თითისტარის სატრიალებელი ხის პატარა გლუვად ამო-
ღრმავებული ნაჭერი подставка для веретена a small smoothly deepened piece
of wood for turning the spindle. სე ნანქეგო მეღმი მარდუკ და – დედაჩემს
რამდენიმე „მარდუკი“ აქვს.

მართალ **martal** მართალი правда, правый true, right, truthful. **მართალ** აღმქ
ცოსტენხნ ვირლო – მართალ ადამიანს არაფრისა ეშინია.

მართუშ დღ **martuš** dd დიდი ბლითი, დიდი ბუბლიკი (რგოლისებრი სარიტუა-
ლო პური) большой бублик, баранка (кольцеобразный ритуальный хлеб)
big bagel (a bread product traditionally shaped by hand into the form of a ring).
დაღმონ მართუშ დათრ – მიცვალებულს „მართუშს“ უცხოებენ.

მარმარილო ბღ **marmarilô** bd მარმარილო мрамор marble. **ლოპოტ** კეებაჩქ
დაზქჯ მარმარილო ბახრ – ლოპოტის ხეობაში საუკეთესო მარმარილოს იღე-
ბენ.

მაროჟნ დღ **marožn** dd ნაყინი мороженое ice-cream. **მაროჟნ** ღალიხნ ჩამლო და –
ნაყინი ზამთარშიც გემრიელია.

მარტ ბღ **marṭ** bd მარტი март March. **მარტ** ბათაჩქ ყარუდ ხეუე – მარტის თვეში
წვიმები იცის.

მარ-ფსტუ დღ **mar-psṭu** dd ცოლ-ქმარი, მეუღლეები муж и жена, супруги
husband and wife, spouses. **მარ-ფსტუნ** წა და ე – ცოლ-ქმრის სახლია ეს;
მარ-ფსტუნავ ვავ დაცრ – ცოლ-ქმარი ყანას მკის.

მარლაგრ **marya'ô** მარლი, თვალთეთრი; მარლი ცხენის მეტსახელი БЕЛОГЛАЗЫЙ
(о лошади) white-eyed (about horse). **თედოლ** ბიძ **მარლაგრ** დონეს **მარლაგრ**
დორათხ – თედოლე ძიას მარლა (თვალთეთრა) ცხენს **მარლაგოს** ვეძახდით.

მარშიხ|დ|ალუშუ **maršix|d|alujšû** მრ. მნ. pl. გამარჯობა! მშვიდობა თქვენდა!
მშვიდობით გეგლოთ! (მისალმების ფორმაა) здравствуй(те)! Hello! How do
you do! **მარშიხვალოჰრ, ივანადნრ, დონმაქრენაჰოც** ვექქ სოგრ მიხრ – ვავი-
მარჯოს, ივანეო, ცხენდაცხენვე დამიძახა მიხომ.

მარცარ marcar გრძმ. prx. trans. გატუსვა (გატუსავს) опалить to scorch, to singe.

წარავ ბეჯ მარცირ სქ – ცეცხლმა თმა გამიტუსა; ჩხაღრი მაღრცნას – წინდები გავეტუსე. უსრ. несов. imp. **მერცარ mercar**.

მარცა marcã გრძმ. prx. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund **მარცარ marcar**. თამროს ჩხაღრი მარცა ეზო წე ძჷაყ – თამარმა წინდების შესატუსად ეზოში ცეცხლი [დ]აანთო.

მარციტარ marcitar გრძმ. prx. trans. გატუსვინება (გაატუსვინებს) заставить опалить to make scorch, to make singe. ნანას ხკოლის დიენო ჩხაღრი დანიც სოგო მარციტაქ – დედამ წაფხულში მოქსოვილი წინდები ყველა მე გამატუსვინა.

მარცინო marcinô მიმლ. прич. particip. გატუსული опалённый scorched, singed. მარცინო ვაწ ქორთო იცნას – გატუსული ღორის თავი ვიყიდე; ე ჩხაღრი მარცინო და – ეს წინდები გატუსულია.

მარწყო ბდ marçqô bd მარწყვი земляника, клубника strawberry. ლამიქ მარწყო ჩამლწ ბაწ, ქასქასტქ ინაღათეთხ ლეჭბწ – მთის მარწყვი გემრიელია და ხშირად დავდივართ ხოლმე საკრეთად.

მარწყოლქ marçqôlē მარწყვიანი земляничный, в землянике full of strawberry. მარწყოლქ კალათ თარუდ ოთბინას – მარწყვიანი კალათი თაროში შევდგი.

მარჭკელ დდ marçkel dd მაჭანკალი сваха matchmaker. ...სტაბო ლევდო, მაცნე წადრზენინ დადქრწ ზურბეს ჭაჭდიენო მარჭკელ ოთნოო სწგო – ...შემოდგომა ყოფილიყო, როცა წარბიეებს აბაშიძე ზურაბის გაგწავნილი მაჭანკალი მისდგომოდათ კარს (მ. მიქელაძე).

მარხილ ბდ marxil bd მარხილი сани sledge, sleigh, tobaggan. მუხრნილქ დოს ღაღის მაწყ მადრხლივ გეჭოო – მუხროვანიდან (ალენის ტყეა) წამთარში შეწა ხან მარხილებით მოჭქონდათ.

მარხო დდ marxô dd მარხვა пост fast, lent. მარხუდლო[ჭ] ჭამახეც დანჯლწ დარჭწ მარხო და – მარხვებში ყველაზე დიდი დიდმარხვაა (შავი მარხვაა); ჰარასკინე[ჭ] მარხო დოლქ – ჰარასკეც მარხვა დაიწყო.

მარხ[რ] დ|არ marx[ô] d|ar გრძმ. prx. trans. მარხულობა (მარხულობს), მარხვის ქმნა поститься to fast, to be on lent. სე ყაღრო ავას გეფსუ შაწ მარხო

დორე, მარხრ დასტდალომცონ დითხორლე დისტ ცომ ჰოგერ – ჩემი მოხუცი ბებია კვირაში ორჯერ მარხულობდა და გახსნილებამდე ხორცეულს აღარაფერს ჩაიდებდა პირში.

მარხ[რ] დასტდალარ marx[ɔ̃] d|ast|d|alar გრდუგ. непрх. intrans. გახსნილება (გახსნილდება), მარხვის გახსნა *разговеться to break one's fast*. **თხა მარხრ დასტლა** – დღეს მარხვა იხსნება.

მარხ[რ] დასტარ marx[ɔ̃] d|astar გრდმ. прх. trans. გახსნილება (გაიხსნილებს), მარხვის გახსნა *разговеться to end fast, to break one's fast*.

მარხ[რ] დეენარ marx[ɔ̃] d|eqinɔ̃ შიმლ. прич. particip. ნამარხულევი, მარხვაგადახდილი *постившийся, соблюдающий пост a person being on a fast*. **მარხრ ცოდეენარ სტაკოგო ფიფინარ ჰეესურ** – მარხვისარშემნახველ კაცს ალმაცერად უყურებდნენ.

მარხ[რ] დოლარ (დეელარ) marx[ɔ̃] d|ol'ar (d|eplar) გრდუგ. непрх. intrans. დამარხება (დამარხდება), მარხვის დაწყება, დადგომა *наступление (о посте) to begin fast*. **პარასკენეჰი მარხრ დოლარ** – პარასკევს მარხვა დაიწყო; **მარხრ დოლარეჰი დოლარ ყაჟარ** ნახვ დითხორენე, საცხიმენენე ცომ დაყო – დამარხების შემდეგ მოხუცი ხალხი ხორციანსა და ცხიმინს არაფერს ჭამდა. **მარხ[რ] დოჟარ marx[ɔ̃] d|ožar** გრდმ. прх. trans. მარხვის დაწყება (დაიწყებს), დამარხება *приступить поститься to begin to fast*. **აგას მარხრ დოჟარ** – ბებია მარხვა დაიწყო.

მარხოშ marxoš მარახოში (ღვინო) *кисловатый (о вине) acidulated, bitter, acidulous (of wine)*. **მისკუფ მარხოშ ვეჩ კოლის ლაზე მელუენი და** – მისაკოს მარახოში ღვინო ზაფხულში კარგი სასმელია.

მარჯოთ maržot შიმს. нареч. adv. მარჯვედ, ადვილად *ловко, легко easily, airily*.

მარჯოთ ვეჩრხ მოსონ ცო დეწეჰი ალან – ადვილად სხვაზე ცუდი არ უნდა თქვა.

მარდ¹ ბე mard¹ bj წიხლი (ადამიანისაც, პირუტყვისაც) *лягание, брыкание (и человека, и животного) buck, kick (of person, or cattle)*. **ე დონ მარდიგორქდაჰი თიფუდლან ცო და** – ამ ცხენის წიხლებსაგან მოსვენება არ არის. **შღრ. ср. comp. წიკი čiki.**

მწრდ ლასტბარ (ლესტბარ) **märd last̥|bar (lest̥|bar)** გრდმ. прх. trans. წიხლის [გა]ქნევა ([გა]ქნევს), კვრა, წიხვლა лягнуть, лягать to kick. ვირვე მწრდ ლასტბიქ სოქ – ვირმა წიხლი გამიქნია.

მწრდი ლესკარ (ლანკარ) **märdi lex̥kar (läx̥kar)** გრდმ. прх. trans. წიხლებიხ ყრა (წიხლებს ყრის) лягаться to kick. ე ვირენ მწრდი ლესკარ ხეჟქ – ამ ვირმა წიხლებიხ ყრა იცის.

მწრდან დ|აყარ (დ|ანხარ) **märdāx d|aqar (d|āxar)** გრდმ. прх. trans. წიხ-ლქვეშ გაგდება (გაიგდება), დაწიხვლა лягать, лягнуть to kick. თხე ვადლეე ვეჩო ვადლექ ბოყოქ მწრდან დ|აჯქ – ჩვენმა თაშატმა სხვა თაშატის კვიცი და-წიხლა.

მწრდ ბიშბარ (ბ|ეთარ) **märd biš|bar (b|etar)** გრდმ. прх. trans. წიხლის გარტყმა (გაარტყამს), კვრა лягнуть, лягать to hit, to kick. დონეე მწრდ ბიშ-ბიქ სოქ – ცხენმა წიხლი მკრა.

მწრდ თელარ (ბ|ალარ) **märd tel̥ar (b|al̥ar)** გრდმ. прх. trans. წიხვლა (წიხ-ლაეს) лягать, брыкаться to buck. მელქ საღრენ გარგ დოქს, ოკუმთლექ მწრდ თელარ სოქ – რამდენიც საღართან (საღარა ცხენთან) ახლოს მივალ, იმდენი მწიხლაეს.

მწრდ² **märd²** მარდი, სწრაფი, ჩაუქი, ხელმარჯვე проворный, расторопный, шустрый quick, prompt, fast, dexterous. ბათხლო ელანს მწრდ ცომენან და – საქმეში ელენესავით სწრაფი არავინაა.

მარ-ბაქი **mar'-baki** j მრ. мн. pl. ცხვირ-პირი, სახე лицо face, visage. ლანქ, თა-გუენი დოქ და, მარ-ბაქან ცომ ჭირბა – კარგი, კობტა გოგოა, სახეზე არა უჭირს რა.

მარ-ბაქი ლაგ|დიენო **mar'-baki laq|jienô** მიმლ. прич. particip. ცხვირაწეული, ამაყი, ყოყლოჩინა чванливый, кичливый, заносчивый proud, gloried.

მარ-ბაქი ჩუ ვოხკ|დიარ (ვეხკ|დიარ) **mar'-baki ču qoxk|jar (qexk|jar)** გრდმ. прх. trans. ცხვირ-პირის ჩამოშეება, მობუნვა, აბუნვა, გაბუტვა повесить

нос; надуться to shrink, to feel hurt, to take offence. ხალა ნეთიჩი ბანდრეე მარ-
ბაქი ვოხკიქ – ნაწყენი ბავშვი გაიბუტა.

მარლო ბდ **marl'ô** bd ცხვირი нос nose. მარლოვ ჰადჷ სემსოთ ვად – ცხვირით
ვენოსავთ, ვსუნავთ; მარლუდგოქი ში ღრუტ მაღლი – ცხვირს ორი ნესტო
(ხვრელი) აქვს.

მარლანხუდლუ ღდ **marl'āxujlû** dd ცხვირზე ამოსადები მარყუყი петля, на-
деваемая на морду лошади a loop to be bridled on the muzzle of a horse.
ლოჷმუ ვოტუშ, აჷღვრი ცო მარუ, ღონენ მარლანხუდლუ თავდინას – მთაში
წასვლისას აღვირი არ იყო და ცხენს ცხვირზე ამოსადები მარყუყი გაუჷკეთე.

მასალ ღდ **masal** jj მასალა материал material. წიფელ ღამუქი წინა მასელ თე-
ტოლო – წიფელა მთაში სახლის მასალად იჭრება.

მას|დ|ალარ **mas|d|alar** გრლუვ. непрх. intrans. გაწყრომა (გაწყრება) разгневаться,
прогневаться to be angry, to become sulky. მოციჩი სტაკონ დანლ მასლა – ცუდ
კაცს ღმერთი გაუწყრება.

მას|დ|ადლნო, მას|დ|ალინო **mas|d|ajlnô, mas|d|alinô** მიმლ. прич. particip. გამ-
წყრალი разгневанный, прогневанный angry, irate, sulky. ის დანლ მასვადლნო
ილიკო ჟეგოლრქ შარნ ვეჷვალინო – ეგ ღმერთგამწყრალი ილიკო ცხვირდან
გამოპარულა.

მასთლობ ღდ **mastlob** d მტრობა вражда enmity, hostility.

მასთლობ დარ **mastlob d|ar** გრლმ. прх. trans. მტრობა (მტრობს) враж-
довать to quarrel, to be at war (with each other). მაცახ ოვარ ვაშბინ მას-
თლობ ღოო, მან თხა ვაჷარსან ბახე – ოდესღაც ისინი ერთმანეთს მტრობდენ,
მაგრამ დღეს ძმებივით ცხოვრობენ.

მასთხოვ ვბ ღდ **mastxov** vb dd მტერი враг enemy. მასთხოვენ მასთხოველუშ
ბჷარვანარ დეწე – მტერს მტრულად უნდა დახვედრა; ბუჷგოლოლ ვად მას-
თოვანს დინი ცომენს ვაგერ – ბრძოლის შემდეგ ჩვენი მტერთაგანი ცოცხალი
აღარავინ იყო; ჰე მასთხოვ ო და, ჰანან ჰონანო მოსოლ ღეჷე – შენი მტერი
ისაა, ვისაც შენთვის ცუდი სურს.

მასთხოვადლ (მასთხოველ) ოთარ (ეთარ) **mastxovajy (mastxovey) otar (etar)** გრლუგ. непрх. intrans. გადამტერება (გადაემტერება), მტრად დადგომა, მტრობა *статья врагом, враждовать to be at enmity, to be at war (with, with each other)*. ცოსტენნადალა ე სტაკ მასთხოვადლ ოთარ სონ – არაფრის გულისთვის ეს კაცი გადამემტერა; ეჭათდოლონ მიტრო ბაგრატუნინ მასთხოველ ვეთარ – იმის შემდეგ მიტრო ბაგრატს მტრობს.

მასთხოვადლ (მასთხოველ) ვეთენრ **mastxovajy (mastxovey) qetenô** მიმლ. прич. particip. მტრად გამხდარი, გადამტერებული *ставший врагом, враждующий becoming an enemy, being at war with sb.*

მასთხუდონ **mastxujli** მტრიანი *имеющий врага having enemies*. მასთხუდონ სტაკ ღუჯ ვაჟ, მასთხუდონ მს კაძიკ – მტრიანი კაცი ბევრია, უმტერო კი ცოტა.

მასთხუდლქ **mastxujyč** მტრული, მტრისებური *враждебный, неприятельский unfriendly, hostile*. ქოთხოლე[ჰ] ვაჩრ ნაყბისტენ ცო ლატარ მასთხუდლქ საქმ და – გაჭირვებაში მყოფი ამხანაგისთვის არდახმარება მტრული საქმეა.

მასორ ღლ **masor** dd ფსიტი, არჩვი *серна chamois*. სპერუდონ კმატნახ მასადრჩინ თათადრჩ დითნათხ – სპეროზის კლდეებზე ფსიტებს თოფები ვუშინეთ; მასრჩ დითხ ჩამლჩ და – არჩვის ხორცი გემრიელია.

მასპინძელ ვბ; დღ; ღლ **maspīzel** vb; jd; dd მასპინძელი *хозяин (в отношении гостей) host, hostess*. ჰაშიგ მასპინძელხ დენჩ, წყევგუჯ ღუჯ ვქ მა მულოდრ თხო-ნადნრ – სტუმრებმა მასპინძელს სთხოვეს, მეტისმეტად ბევრ დვინოს ნუ გვას-მეგო.

მასრ ღლ **masr** dd მასრა, ვაზნა *гильза cartridge-case*. ოჯუს მასრი თოფქ წომალა, ტყვიჯ დეხკრ – ის მასრაში თოფის წამალსა და ტყვიას ყრის (ტენის).

მატ|დ|ალარ **maṭ|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. დამწიფება (დამწიფდება), შემოსვლა *созре[ва]ть to ripe, to come in mature*. ხილ საბლენჩ სტაბო[ჰ] მატლა – ხილი მეტწილად შემოდგომას მწიფდება; ვორინ მატდალარ იშუ – ვაშლებს დამწიფება აკლია.

მატ|დ|ალინრ, მატ|დ|აილნრ **maṭ|d|alinô, maṭ|d|ajlnô** მიმლ. прич. particip. დამწიფებული, მწიფე *созревший, поспевший, спелый ripening*. მატალჩჩრ ქადნ-ზიგრ ჰიჭას – დამწიფებულ ყურძნებს ვუყურებ.

მატი **mat̪d̪ar** გრძ. прх. trans. დამწიფება (წდასამწიფებს) дать [co]зреть, поспеть to ripe. ეგ მაწიფე ხილ სტეე მატოდრ – ამ უამინდობაში ხილს რა დაამწიფებს.

მატი **maṭē** მწიფე спелый (плод) ripe (fruit). **მატი** თუთ აფსტარმაქ აუკუ – მწიფე თუთა მიწაზე ცვივა; **მატი** ატმენ ჰალ ლაჰდარ დეწე – მწიფე ატამს დაკრე-თა უნდა.

მატი **mat̪ka' d̪alar** გრძუვ. непрх. intrans. მცირედ დამწიფება (მცირედ წდასამწიფდება), სიმწიფეში შესვლა слегка созреть to ripen a bit slightly.

მატი **mat̪ka' d̪alinô** მიმლ. прич. particip. მცირედ დამწიფებული, შემწიფებული слегка созревший a bit ripening, a bit ripened. **მატი** **mat̪ka' d̪alinô** ვორ – მცირედ დამწიფებული ვაშლი.

მატი **mat̪lajnî** მიმლ. прич. particip. ის, რაც მწიფდება, დასამწიფებელი, მწიფე-ბადი зреющий sth to be ripen, immature. კათთეჰი ქანიზ ტყოს მატლანნი და, ენკენ ბათაჰიგეც დაყოლორ – მკათათეში ყურძენი კიდევ დასამწიფებელია (შემოუსვლელია) და ენკენისთეშილა იჰმება.

მატი **mat̪ol** j სიმწიფე спелость, зрелость ripeness, maturity. ე კეჩნერეჩრ ქლივან მატოლ ცო მაგინდა სო: მაცმე მატლანნი ხან დალო, მახავ აჰ აკოდრ – ამ სხვანაირი (უცხო ჯიშის) ქლიავების სიმწიფე არ მინახავს: როცა სიმწიფის დრო მოდის, ქარი ძირს ყრის.

მატი **mat̪r dd** სადილი обед dinner. მათხ წადრთვან დაჰ ლასტენრ ბარ, მაცმე მატრენ ხადჟრათხ – მზე კარგად გადასული იყო, როცა სადილად დაესხედით.

მატი **mat̪ren, mat̪renajnô** სადილისთვის, სადილად к обеду, на обед at dinner, for dinner. თხა მატრენ შურელოქ ბრძჟა'ქ, ყოლო'ქ დათ-ვადგოლჰი – დღეს სადილად რძიანი ბრინჯი და „ყოლო“ გვაქვს.

მატი **mat̪r[e]ṭi** უსადილო[დი] без обеда without dinner. ფსარე მადრამ ცო მაკეშ მარე, მატრეწი დისქთხრ – გუშინ მარამი შეუძლოდ იყო და უსადილოდ დაგრძით.

მატრაკვეც *matraqvec* მატრაკვეცა *выскачка* upstart, parvenu. მატრაკვეც ლე სტაკ ცო ლალავე, ლე ფსტუმნრ – მატრაკვეცა არც კაცი ვარგა და არც დია-ცი.

მატიშ *matiš* об. см. see მოტ mot.

მატლი *matli* ენაწყლიანი, ენიანი, ენატკბილი *красноречивый* eloquent, smooth-tongued. შობიგო[ჰ] ლუე ბა მატლი ნახე, ბაცბიგო[ჰ] მს კაძიკ – ფშავლებს ბევრი ჰყავთ ენაწყლიანი ხალხი, თუშებს კი ცოტა.

მატწი *matč'i* უენო, უტყვი *без языка, немой, бессловесный, малословный* dumb, silent. დახნე მატწი და – საქონელი უტყვია; მატწი სტაკ – უენო კაცი.

მაუდ ღღ *maüd* dd მაუდი *сукно* cloth, broadcloth. მოუდექ პალტო აბითნას სე ნანეგო – მაუდის პალტო შევაკერინე დედაჩემს.

მაუტყ ღღ *maütqû* dd სამარტებელი *бритва* razor. ლუევი მანინ დაყე[ჰ] ღირიჩრ ნეკევი დაშო კარკარუდ – მწყემსები სამარტებლის მაგიერ მჭრელი დანით იპარსავენ წვერს.

მაფრაშ ღღ *mapraš* dd მაფრაშა *большой ковровый мешок* (для постельных принадлежностей и др.) the largest sack sewed from the carpet (for putting bed and its clothes). ლოუშე დოტუშ ბაცბიე ჩუჰ დითენრ ბარე მაფრშახ დოხკო'ე, უდშტი გაგოდო – მთაში წასვლისას თუშები შინ დატოვებულ ბარეს მაფრაშებში ჩააწყობენ ხოლმე და ისე ინახავენ.

მაქო ღღ *makô* dd მაქო *ткацкий челнок* shuttle. ხელოსნეს წინი მაქო ცერ დავ-ჩიოხ ხარცტ სო – ხელოსანმა ახალი მაქო გაფუჭებულში გა[და]მიცვალა.

მაქ *mak* ჴმნს. нареч. adv. ზევით, ზედ (იხმარება წინსართის მნიშვნელობითაც) *на-верх, вверх, сверху* (употребляется и в значении приставки) up, above, overhead (is used even as a prefix). ეჰჰ, გოგი... სო დაჰ დადღე, დაჩო თუთი დეწიც სო მაქ აკან ტამზიდ-ტუმზანრ, ვოჰ!.. – ეჰჰ, გოგი... მე რო მოვკვდები, ო-ჰო-ჰო-ჰო-ჰო, თუთები უნდა მეყრებოდეს ტამზი-ტუმზით, ბიჭოო!.. (ა. ბერთლანი).

მაქ დ|ახარ (იხარ) *mak d|axar (ixar)* გრღუფ. непрх. intrans. მიდგომა (მიადგე-ბა), [ზე]დი მისვლა *набрести, напасть* to moor, to come accross. თჰაქეხ ვოწვა-

ლინო, ბუჭრილო ჩან ვახნას მაქ – კვალს გაყოლილი, ბუერებში დათვს მიგადექი. *იხ. см. see დ|ახარ¹ d|axar¹.*

მაქ ბჭარ|დ|ახარ (ბჭარინარ) **mak bwar|d|axar (bwarixar)** გრლუგ. *непрх. intrans.* შესწრება (შეესწრება) *статья очевидцем* to enter before, to be the witness. ვაჩ პეტო ვჭიფიქჷ თრილოთი, მაქ ბჭარვასქსო – ჩვენი პეტო რომ მოკლეს თრიალეთში, შევესწარი. *იხ. см. see ბჭარ|დ|ახარ bwar|d|axar.*

მაქ გუ|დ|აწარ (გუ|ც|ინარ) **mak gu|d|a'ar (gu'ixar)** გრლუგ. *непрх. intrans.* წაწყდომა (წააწყდება), წხელი მიჩენა (უნებლიეთ), წასწრება, წხელი მისვლა *набрести, застать врасплах* to come accross, to catch. ვოჩი აჭჩუდშნ მაქ გუვადწანას – ვაშლიების ქურდებს წავადექი.

მაქ დ|ეხკარ (ახკარ) **mak d|exkar (axkar)** გრლმ. *прх. trans.* წხელი მიბმა (მიბამს), შემოკვრა, შემორტყმა (ქამრისა...) *привязать, повязать (пояс...)* to bind, to rope, to belt, to enclose. ვიჩ ხენეს მაქ დინკანას – ვიჩი ხენე მივაბი; შალთ-ქამარ მაქ დეხკ! – ქამარ-ხანჯალი შემორტყი! *იხ. см. see დ|ეხკარ¹ d|exkar¹.*

მაქ ეჯარ (ლეთხარ) **mak eqar (letxar)** გრლუგ. *непрх. intrans.* შესტომა (შეახტება), წხელი ახტომა, მოხტომა *вскочить (на что-л., кого-л.)* to jump up, on (sth/sb), to horse. დონენ მაქ ეჯინეს, ხეხკოშ ლახაჭო ვახნას – ცხენს მოვახტი და ჭენებით ქვევით წავედი. *იხ. см. see ეჯარ eqar.*

მაქ დ|ილარ (დებლარ) **mak d|i'lar (deblar)** გრლმ. *прх. trans.* წხელი დადება (დაწადებს), დატვირთვა *положить сверху, нагрузить* to put down, to load. მუშიგ დოს მაქ დილქ ურმენ – მუშებმა შეშა დაუდეს ურემს. *იხ. см. see დ|ილარ d|i'lar.*

მაქ ლათ|დ|არ (ლეთ|დ|არ) **mak lat|d|ar (let|d|ar)** გრლმ. *прх. trans.* წხელი დაკრობა (დაწაკრობს), წხელი დაკერება *наклеивать, нашивать* to mend, to sew on, to stick. ჟაგნონ მწრკ მაქ ლათდინას – წერილს მარკა დაგაკარი; ნანას დატქროქჷ კადტი მაქ ლათბიქ – დედამ დახეულზე ნაჭერი დააკერა; აგას სამუგლეს პეპლი მაქ ლეთოდო – ბებია შარვალს ღილებს აკერებს. *იხ. см. see ლათ|დ|არ³ lat|d|ar³.*

მაქ ლათარ (ოთარ) mak laṭar (oṭar) გრლუვ. непрх. intrans. თავზე დგომა (ადგას), წელი დგომა, წესრიგის დაცვა **стоять над чем-л. или кем-л., блюсти порядок to undertake, to police, to establish order.** სქ ბაბრ ბათხან მაქ ლათჲ – პაპახეში საქმეს (ზედ) ადგას. *იხ. см. see ლათარ laṭar.*

მაქ ლატ|დ|არ (ლეტ|დ|არ) mak laṭ|d|ar (leṭ|d|ar) გრლმ. прх. trans. წელი დამატება (დაამატებს), მიმატება **надбавить to add, to raise.** ტყჲ თუმნეს ცო თელორჲ, თხია'ჲ მაქ ლატდიჲ – ოც თუმნად არ იძლეოდა და ხუთიც დაუმატა. *იხ. см. see ლატ|დ|არ laṭ|d|ar.*

მაქ ლაქ|დ|არ (ლექ|დ|არ) mak lak|d|ar (lek|d|ar) გრლმ. прх. trans. წელი დაგდება (დააგდება), წახურვა, წათარება **набросить сверху, покрыть to cover over.** იცხ თოჭოხრ კნათენ თექ მაქ ლაქდებ, ცოჭჲ ფშელოვ ეცრ – მაგ მძინარე ბიჭს თექა წათარე, თორემ შესცივა. *იხ. см. see ლაქ|დ|არ lak|d|ar.*

მაქ ოთარ (ეთარ) mak oṭar (eṭar) გრლუვ. непрх. intrans. 1. თავზე დადგომა (თავზე დაადგება) **стоять над головой, стоять на своем, наскочить to make sb do sth, to oversee.** კნათინ მაქ ოთე'ნეს, ჟე დაჰჲ ლარკითხას – ბიჭებს თავზე დავადექი და ცხვარი გაფაპარსვინე; ჰად ალოწონ მაქ ოთ – შენს (თავის, საკუთარ) ნათქვამს მაგრად დაუდექი. 2. თავზე წადგომა (წაადგება), წაწყდომა, მიგნება **набрести to come accross, to find.** ლაკიხრ ბურხილო[ჰ] ჩინ ოთხას მაქ – მაღალ ბალახებში დათვს წავაწყდი. *იხ. см. see ოთარ oṭar.*

მაქ ოთ|დ|არ (ეთ|დ|არ) mak oṭ|d|ar (eṭ|d|ar) გრლმ. прх. trans. წელი დადგმა (დაწადგამს), შედგმა; დაშენება **поставить; надстроить to build (on) an additional store.** ჩად მაქ ოთდებ – ჩად დადგი (ცეცხლზე); წენინმაქ შილლჲ წადექეს მაქ ოთდჲ – სახლზე მეორე სახლი (სართული) უნდა დავდგა. *იხ. см. see ოთ|დ|არ oṭ|d|ar.*

მაქ ოლარ (ებლარ) mak oḷar (eblar) გრლმ. прх. trans. წელი აგება (ააგებს), წამოგება, წამოცმა, ჩამოცმა **нанизить, нанизывать (мясо, бусы); надеть to skewer, to string, to slip on.** ბაწრეს კიკ მაქ ოლბებ! – ბაწარზე მძივი ააგე! წოდ მაქ ოლათ შაჲმფრეს! – მწვადი ააცვით შამფურზე! თექ მაქ ოლ! – თექა წამოიცვი! *იხ. см. see ოლარ oḷar.*

მაქ დ|ოწარ (დ|ებწარ) **mak d|oçar (d|ebçar)** გრდმ. прх. trans. [ზედ] გამობმა (გამობამს), [ზედ] მიბმა привяз[ыв]ать to tie (to), to bind (to). სწდროს დო ხენეს მაქ ბოწი, მე შარს ცო ლოლო – სანდრომ ცხენი ხეზე მიაბა, რომ არ წავიდეს. იბ. см. see დ|ოწარ d|oçar.

მაქ ხაწარ (ხეწარ) **mak xā'ar (xe'ar)** გრდუგ. непрх. intrans. [ზედ] დაჯდომა (დააჯდება), შეჯდომა сесть на что-л., кого-л. to horse, to sit on. ე დონენ მაწყ-მაწყ მაქ ხაწავეწეწი, ცოჭე გაქსიებალა – ამ ცხენს ხანდახან უნდა შეაჯდე, თორემ გაქსუვდება. იბ. см. see ხაწარ xā'ar.

მაქ ხოტარ (ხეტარ) **mak xotar (xetar)** გრდმ. прх. trans. [ზედ] მიბმა, მიკვრა (მიაკრავს), მიმატება, მიშენება прибавить, пристроить; прилепить to attach, to stick, to fix, to add. სტეფო, ჯამენ ცერ დოგოდალო, მაქ ხოტალე, ჯელე – სტეფო, ჯამს პირი მოსტყდა, მიაკარი რა, გეთაყვა! იბ. см. see ხოტარ xotar.

მაქ ვაწარ **mak qalar** გრდუგ. непрх. intrans. [ზედ] დახურულ მდგომარეობაში ყოფნა (ქუდისა, მანდილისა...) быть покрытым, накрытым (о шапке, платке...) to be covered, coated with (hat, kerchief). მწდილ მაქ ვალურ სოგო[ჭ] – მანდილი ზედ მეხურა. იბ. см. see ვაწარ¹ qalar¹.

მაქ ვაწარ (ვეწარ) **mak qa'ar (qe'ar)** გრდუგ. непрх. intrans. 1. [ზედ] მოხვედრა (მოხვდება) попасть to hit. ვერ მაქ ვაწე ოჯუნ – ქვა მოხვდა მას. 2. ზედ მისწრება, ზედ მისვლა, თავს წადგომა застать врасплох, поймать to catch, to find. ცუ აჰოჩო კენიწუნნი მაქ ვაწანას – ქუმელის მპარავ კენიწოს (კაცის სახელია) ზედ მივასწარი. იბ. см. see ვაწარ qa'ar.

მაქ ვაწადარ (ვეწადარ) **mak qa'd|ar (qe'd|ar)** გრდმ. прх. trans. [ზედ] მოხვედრება (მოახვედრებს) попасть (в цель) to get (in target, aim). დაბლეს ნიშნის თოთ მაქ ვაწადიენეს, ქორუდ ვაჩე სო – ყაბახში ნიშანში თოთი მოვახვედრე და ხელთათმანები მერგო. იბ. см. see ვაწადარ qa'd|ar.

მაქ ვასარ (ვეესარ) **mak qasar (qepsar)** გრდმ. прх. trans. [ზედ] დაყრა (დააყრის), წაყრა насыпать (сверху) to strew, to cover up with earth. ხენბიო ჩუ დივიე[ჭ]ლოლო ძარბინ დობსტ მაქ ვადსნას – ხეების ჩარგვის შემდეგ ძირებს მიწა მივაყარე. იბ. см. see ვასარ qasar.

მაქ ვაჩარ mak qačar გრლუგ. непрх. intrans. [ზედ] მისწრება (მიასწრებს), ზედ მიტანება заставить врасплох to catch. აჭინო ვუნახი (უნახი) აყოჩო ყუფინ მაქ ვაჩნათხ – მოპარული რამეების გამყოფ ქურდებს (რომ იყოფდნენ) მივატანეთ. იბ. см. see ვაჩარ¹ qačar¹.

მაქ ვებლარ (ვოლარ) mak qeblar (qoɫar) გრლმ. прх. trans. [ზედ] დახურვა (წიხურავს), წამოხურვა накры[ва]ть, наде[ва]ть to cover (with). ქოცუენი მაქ ვებლო, მუ ჩუ ცომ თასლალო – ქვევრს ახურავენ, რათა შიგ არათერი ჩავარდეს. იბ. см. see ვებლარ¹ qeblar¹.

მაქ ვეტარ mak qetar გრლუგ. непрх. intrans. [ზედ] დაცემა (დაეცემა), მიხდომა, კვეთება попасть; напасть, обрушиться, налететь to attack, to crash, to bump. ვერ მაქ ვეთო სო – ქვა ზედ დამეცა; მასთხოვ მაქ ვეთო ვადნ – მტერი თავს დაგვესხა. იბ. см. see ვეტარ qetar.

მაქ ვეტოდარ (ვაოდარ) mak qeɫ|d|ar (qat|d|ar) გრლმ. прх. trans. [ზედ] დაკრობა (დააკრობს), მიწებება, დაწებება налеплять, наклеивать to stick, to paste. სე კნათევ სურთი კედლოხ მაქ ვეტოდო – ჩემი ვაჟი სურათებს კედლებზე აკრავს. იბ. см. see ვეტოდარ qeɫ|d|ar.

მაქ ვოტარ (ვეტარ) mak qotar (qetar) გრლმ. прх. trans. [ზედ] დასხმა (დაასხამს), გადასხმა налить (на что-л., кого-л.), облить to pour out. დოკლონშ ვახეჩო სტაკონ მაქ ხი ვოტო გონ ვოყვან – გულწასულ კაცს [ზედ] წყალი დაასხეს გონს მოსაყვანად. იბ. см. see ვოტარ qotar.

მაქ ვოლარ (ვებლარ) mak qoɫar (qeblar) გრლმ. прх. trans. [ზედ] დახურვა (დაახურავს, დაიხურავს), წახურვა укрыть, накрыть to cover (with), to hood. ყარ მათხეშ ნაბად მაქ ვოლოს – წვიმისას ნაბადს დაგიხურავ. იბ. см. see ვოლარ¹ qoɫar¹.

მაქ ვოწარ (ვებწარ) mak qoɕar (qebɕar) გრლმ. прх. trans. [ზედ] აკიდება (აჭკიდებს), დაკიდება надвесить, навьючить, нагрузить to shoulder, to load. ეზორო ვირ და, ეკუენი დაწიშ მაქ ვოწარ ხილუ – ეს ღონიერი ვირია, ამას შეიძლება მძიმედ აკიდოთ. იბ. см. see ვოწარ qoɕar.

მაქ ჰარჩიღარ (ჰერჩიღარ) **mak ḥarč|d|ar (ḥerč|d|ar)** გრდმ. прх. trans. [ზედ] დახვევა (დასახვევს), შემოხვევა намотать, наматывать, обви[ва]ть to wrap oneself up, to wind (round). ქორთიხ მწდილ მაქ ჰარჩღებჷ, უმშტჷ ლობ ხინმაქ – თავზე მანდილ მოიხვეი და ისე წადი წყალზე. *იხ. см. see ჰარჩიღარ ḥarč|d|ar.*

მაქ ჰაჭარ (ჰეჭარ) **mak ḥačar (ḥečar)** გრლუგ. непрх. intrans. [ზედ] დახედვა (დახედავს) взглянуть, поглядеть, посмотреть to look (at), to give a glance.

ხთიშობელ გორნაკმაქრქდა თჷვეგო მაქ ჰადჭრას – ღეთიშობილს გორაკიდან სოფელს [ზედ] დახედუ. *იხ. см. see ჰაჭარ ḥačar.*

მაქ ჰეთხარ (იტარ) **mak ḥetxar (iṭar)** გრლუგ. непрх. intrans. [ზედ] მისევა (მიესევა), შეტევა, [ზედ] მიცვენა (მტერზე დასაცემად) напасть, устроить набег to attack. ვან კნათი მასთხოვენ მაქ ჰეთხარ – ჩვენი ბიჭები მტერს მიესივნენ (იერიში მიიტანეს). *იხ. см. see ჰეთხარ ḥetxar.*

მაქ ჰერჩარ (ჰარჩარ) **mak ḥerčar (ḥarčar)** გრლუგ. непрх. intrans. [ზედ] მოხვევა (ეხვევა) обвиваться to wind (round), to turn (round). ვან ჭიგოს მაქ ჰერჩარ – ვანი ჭიგოს ეხვევა. *იხ. см. see ჰერჩარ¹ ḥerčar¹.*

მაქ ჰეტარ (იტარ) **mak ḥeṭar (iṭar)** გრლუგ. непрх. intrans. [ზედ] მივარდნა (მივარდება), მირბენა, შეტევა рвануться, наскочить, напасть to attack, to throw oneself. ცჷა სტაკ გიორგინ შალთეუ მაქ ჰეტარ – ერთი კაცი გიორგის ხანჯლით მივარდა. *იხ. см. see ჰეტარ ḥeṭar.*

მაქ ლოთღარ (ნეოთღარ) **mak ‘op|d|ar (‘ep|d|ar)** გრდმ. прх. trans. [ზედ] გადაფარება (გადასაფარებს), წამოხურვა [по]кры[ва]ть to cover (with). ყარობ ბარგონ ნადბდრი მაქ ლოთდი – წვიმაში ბარგს ქეჩები გადააფარეს. *იხ. см. see ლოთღარ ‘op|d|ar.*

მაქა[ჰრ], მაქა **maka[hō], makā** %მნს. нареч. adv. ზედ, ზევით сверху upwards, beyond, over.

მაქა[ჰრ] დწლარ (თელარ) **maka[hō] d|ā|ar (tel’ar)** გრდმ. прх. trans. დამატებით მიცემა (მისცემს), დამატება, დართვა добавить, дать в придачу to add,

to enclose. ე ღონეს შაუზტყ თუმნეცტ ტყოყ ში თაჷბჷ მაქაქჷ დანღონას – ამ ცხენში, ორმოც თუმანთან ერთან, კიდევ ორი ჭედელია მივეცი (დავუმატე).

მაქაქჷ დოტარ (დეტარ) **makda[h] d|oṭar (d|eṭar)** გრღუგ. непрх. intrans.

1. გადმოსვლა (გადმოვა), გადმოდინება *переступить, перейти (о реке), убежать (о молоке) to boil over, to rise*. აღზან მაქაქჷ დოტარ – აღაზანი გადმოვიდა (ადიდდა); შურ მაქაქჷ დოტარ – რძე გადმოვიდა (დღვარა). 2. დახაგვრა (დახაგრაგს) *насилловать, притеснять to oppress*. დადფსტყ ჰათხელურხ ფსტურხ ბანდინ მაქაქჷ დოტარ – დედინაცვალმა წინანდელი ცოლის შვილები დახაგრა.

მაქჷ **makā** j ზელაპირი *поверхность surface*.

მაქდაქჷ **makda[h]** 1. ზმნს. нареч. adv. ზედ, ზემოთ *на, наверху, поверх up, upward*.

მაქდაქჷ ფშელოვ თონინჷ, კიკალდაქჷ მჷ ცო – ზევით სიცივემ დაჰკრა, ქვევით კი არა.

მაქდაქჷ დ|ახარ (იხარ) **makda[h] d|axar (ixar)** გრღუგ. непрх. intrans. ზედ

გადავლა (გადაუვლის) *перейти, переехать (через, сверху) to overcome, to cross, to pass*. აღზნეს ზორადში ქოთ ტივ ლეფერჷ, ნასტ დაჰ დალნათ მაქდაქჷ – აღაზანზე ძალიან ვიწრო ხილი იდო და ძლივს გადავედით.

მაქდაქჷ დოტარ (დეტარ) **makda[h] d|oṭar (d|eṭar)** გრღუგ. непрх. intrans.

ზედ გადაბიჯება (გადაბიჯებს), გადასვლა *переступить, перейти to overcome*. ღობეს მაქდაჰ დოტათ, ცოჰე ნაყმაქ ბაჯო გუბ ლათჷ – ღობეზე გადადით, თორემ გზაზე დიდი გუბე დგას; ნაყმაქ სტამჷ კჷმ ლეფერჷ, მაქდაქჷ სო ნასტ ვოტჷ ბაბო – გზაზე სქელი კუნძი ეგდო და ზედ ძლივს გადაბიჯა პაპამ.

2. გამოიყენება შესახებ თანდებულის მნიშვნელობით *употребляется в значении послелога насчет is used with the meaning of the preposition – about, of, concerning*. ათხ ამბუჷ ჰე საქმონმაქდაქჷ დორათხ – ჩვენ ვლაპარაკობდით შენი საქმის შესახებ.

მაქდაქჷრჷ **makda[h]rē** ზევითა, ზემოთა, ზემო *верхний upper, afore*. მაქდარჷ

ხენბი ღორდიენჷ, კიკალდარჷ მჷ ცო – ზემოთა ხეები გაიყინა, ქვემოთა კი

არა; ში ალუნა და: მაქდარე'ნე, კიკალდარე'ნე – ორი ალუნაია: ზემო და ქვემო.
შლრ. ср. comp. მაქრე makrē.

მაქ[დაჰ]რენა[ჰ] **mak[dah]rena[hô]** ზმნს. нареч. adv. ზევიდან (ქვევით) сверху (вниз) from above, from the top. მაქ[დაჰ]რენა[ჰ] სი ლაქდალ – ზევიდან წყალი მოვარდა; მაქ[დაჰ]რენა[ჰ] მოხ ჰეჯო – ზევიდან ქარი უბერავს.

მაქ[დაჰ]რე **mak[dah]rē** 1. ზედა, ზევითა верхний; сверху upper, top. დაფხნ და, მაქ[დაჰ]რე დაუფხუ დაჰ დაფხ! – ცხელა, ზედა სამოსი გაიხადე! მაქ[დაჰ]რე თხე ლაზე დაჰ, კიკლირე მნ ტატდალინო (ტატდამონო) – ზედა მატყლი კარგია, ქვეშითა კი დასველებული.

მაქ[დაჰ]რე დუჰ დდ **mak[dah]rē juh** ჯი ზედა პირი, პირი (ქსოვილისა) лицевая сторона top side, surface (of cloth, fabric). სე სკლატუგო[ჰ] მაქ[დაჰ]რე დუჰ დაჰ მოხენე, იც კიკლირე დეწეს დერწდით – ჩემს მაუდს პირი გაუცვდა და ახლა უნდა გადავაბრუნებინო.

მაქ[დაჰ]რე ჭარ დდ **mak[dah]rē čar** დდ ზედა კანი, პირი (საბნისა, ბალიშისა...), საპირე верх, лицевая сторона (одеяла, подушки...) top side. ლიბიგო[ჰ] (ლიბინ) მაქ[დაჰ]რე ჭარნი ხარცდინათხ – ლეიბებს ზედა პირები გამოვუცვალეთ.

2. ზმნს. нареч. adv. ზევიდან сверху from above, from the top (of blanket, pillow).

მაქ[დაჰ]რე თასდალ ჟაგნო – ზევიდან ჩამოვარდა წიგნი.

მაქ[დაჰ]რემაქ **mak[dah]rēmak** ზმნს. нареч. adv. ზერელედ; აგლებით; ზევიდან поверхностно; свысока superficially, proudly, arrogantly. ე მუშეგ მაქ[დაჰ]რემაქ თეგოდო საქმ – ეს მუშა ზერელედ აკეთებს საქმეს; ჰე ვაშო მაქ[დაჰ]რემაქ ჰეჰე სოგო – შენი ძმა ზევიდან (აგლებით) მიყურებს.

მაქ[დაჰ]რემაქ დ|აყარ (იხარ) **mak[dah]rēmak d|a'ar (ixar)** გრლუგ. непрх. intrans. ამოტივტივება (ამოტივტივდება) всплыть to float over sth. ბახტრიონდო[ჰ] ვახინო სტაკ ალვირდო[ჰ] მაქ[დაჰ]რემაქ ვეჰე – ბახტრიონთან დამხრჩვალნი კაცი ალავერდთან ამოტივტივდა.

მაქ[დაჰ]რემაქ ეეჰარ (დაყარ) **mak[dah]rēmak qeħar (da'ar)** გრლმ. прх. trans. ზედაპირზე ამოგდება (ამოაგდება), ამოტივტივება поднять (на по-

верхность жидкости) to throw up to surface. **ჯეხკიენო გაგაზ ხივ მაქლაძი-რქმაქ გეჭო** – მოხარშულ კვერცხს წყალი ზედაპირზე აგდებს (ამოატევი-გებს).

მაქლათარ დდ **maklatar** dd ზედმდეგი, წესრიგის დამცველი (სუფრაზე) следящий за порядком (на свадьбе, поминках...) a person, who keeps order (in wedding). **მიხაკო პეტო ქუდრწლეს მაქლათარ დარ** – მიხაკო პეტოს ქორწილში ზედმდეგი იყო. შდრ. სრ. comp. **მაქლათარ mak latar**.

მაქლათინი დდ **maklatinî** dd სუფრის მეთვალყურე, წესრიგის დამცველი, ზედმდგომი, ზედამხედველი следящий за порядком (на свадьбе, поминках...) overseer, person who keeps order (in wedding). **სე ჰაშხოლან მაქლათინი მენაკ ხილულო?** – ჩემს წვეულებაში (სტუმრობებში) ზედამხედველი ვინ იქნება, ნეტავი? შდრ. სრ. comp. **მაქლათარ, მაქლათარ mak latar, maklatar**.

მაქლუდლან დდ **makylā** dd რხელი მისასვლელი, მისაგალი подход, ход side, passage. **კმატგოლჰი ატხირქდაჰი ლაზქ მაქლუდლან და** – კლდეს მარჯვნიდან კარგი მისასვლელი აქვს.

მაქჯადყნ დდ **makqaj'nî** dd ყელსაბამი ожерелье necklace. **ბაცხ მახკარე მაქჯანხილ ტათხ სტაჰო ლელდოროლო** – თუშის ქალებს ყელსაბამად ვერცხლის ძეწკვი უტარებიათ.

მაქჯებლუნ (მაქჯიბლუ) დ **makqeblijnî (makqiblû)** d შიმლ. прич. particip. რხელი დასახური, სახურავი крыша, сверху покрываемый roof, house-top, lid, cover. **ცჰა ბედქ მაქჯებლუნ (მაქჯიბლუ)ცო და სოგოლჰი** – ერთის მეტი ზედ სახურავი არა მაქვს; **ოჯუდ წენიგოლჰი მაქჯებლუნ ცო დაქ, ჩუ ხი იხო** – იმის სახლს სახურავი არა აქვს და შივ წყალი ჩადის.

მაქჯოხკწი **makqoxqı** რხელი აუკიდებელი (ცხენები, ბარგი), დაუტვირთავი; აუკიდებლად, დაუტვირთავად ненавьюченный; не навьючив unload, without load, unshouldered. **ე დოილოლჰი ში-ცო მაქჯოხკწი ბაუგუ** – ამ ცხენებში ერთი-ორი დაუტვირთავი ურევია; **ე თადღი მაქჯოხკწი დისენო შუგო** – ეს ხურჯინები აუკიდებელი დაგრჩენიათ.

მაქჰეჭუენი makheçujni მიმლ. прич. particip. მეთვალყურე, ყურის მგდებელი, მომვლელი *присматривающий, ухаживающий, наблюдающий overseer, observer, sick-nurse*. მაქჰეჭუენი ცო დაინი ქე ბართივ დაყრ – უხედამხედველო (მომვლელის არმყოლ) ცხვარს ნადირი შეჭამს.

-მაქ -mak თანდებული *prep.* -ზე მიცემით ბრუნვასთან და რთულ თანდებულებში *послелог на, над с дательным падежом и в сложных послелогах on, over, in, at, above* with dative case and complex prepositions. **ო დონმაქ ლევაღე** – ის ცხენზე ზის; **ხენბინმაქ ჰადწკი ლედახკე** – ხეებზე ჩიტები სხედან; **კრამტიინმაქ კუდტი ლელე** – კრამიტებზე კატა დადის; **ას ვადხე მამლარ ფჰორმაქ ლედახკერ** – მე რომ მივედი, მამიდაანი ვახშად ისხდნენ (ვახშობდნენ); **თხალომცჷ ლუე ვუმ (უმ) დახე სე ქუდრთმაქჰ** – დღევანდლამდე ბევრი რამ გადამხდა; **ფეშკრევე ხენმაქრე ვორ თასჷ** – ბალღმა (ბიჭუნამ) ხიდან ვაშლი ჩამოაგდო; **წყე ცჰადნი სტენახონმაქლაჰჰი თამრუდოჰჰი დელარ დალჷ** – ერთხელ რაღაცაზე თამროს გაეცინა (სიცილი წასკდა).

მაქხ makx ზმნს. нареч. adv. ზევით, ზემოთ *сверху, наверху up, on top, above*. ე ნაბად მაქხ ბითოთვად, ნაყა დაჭირბალათვად – ეს ნაბადი ზევიდან დავტოვოთ (ბარგში ნუ ჩავდებთ), გზაში დავგვჭირდებთ.

მაქხ დ|ალარ (ინარ) makx d|a'ar (ixar) გრლუვ. непрх. intrans. 1. აშეება (აეშეება) რუს *to untie, to unbind*. ფჰუ მაქხ ბალჷ – ძალი აეშვა.

მაქხ ხეცარ (ინითარ) makx xecar (ixitar) გრლმ. прх. trans. 1. აშეება (აუშეებს), დაუბმელად გაშეება *отпустить, держать без привязи to let off without binding*. **ო ჩუ ახკუენი დჷ მაქხ ხეცათ!** – ის დაბმული ცხენი აუშეით! 2. აშეება (თავის ნებაზე) *распустить to let sb do what he/she wants, to give freedom*. **ბნდრი ნან-დადას მაქხ ხეცჷ** – ბავშვები მშობლებმა აუშევს (თავის ნებაზე მიუშევს).

მაქხხეცინო makxxecinô მიმლ. прич. particip. აშეებულო, თავაშეებულო *отпущенный, распущенный undisciplined*.

მალაზინ მა მაჯაზია majaziâ jj მალაზია *магазин shop, store*. ლუე მალაზიში დასტაღჷ ქალიქან, ფჰეკან – ბევრი მალაზია გაიხსნა ქალაქებშიც [და] სოფლებშიც.

მაღაცრ **maḡaʿd** j მაღაო болeзнь горла лошади horse throat disease. ე ღონენ ჭყემპერან მაღაცრ გუდალქ – ამ ცხენს ყელში მაღაო გამოაჩნდა.

მაღურრ **maḡurī** მრ. აბ. მნ. სმ. pl. see მუღ **muḡ**.

მაყალ ბღ **maḡal** bd მაყალი, მანღალი мангал, жаровня для шашлыка roaster, metal dish that holds burning coals. ღაზქ დადცრ მაყალმაქ დათინრ წოდი! – კარგია აკი მაყალზე შემწვარი მწვადები!

მაყელნრქ **maḡvlārē** მაყელნებიაანი, მაგ., ტყისპირი ежевичная (напр., опушка леса) blackberry bushes, shrubs.

მაყელნრქ **maḡvlērē** მაყელიანი, მაგ., ხელეები вымазанные ежевикой (напр., руки) hands dirty with blackberries.

მაყელილრ **maḡvilō** jj მაყელიანი (ადგილი), მაყელნარი ежевичник place full with blackberry bushes. ისი კიკალდაჰი ზორადში მაყელილრ და – მანღ ქვევით ბევრი მაყელნარია.

მაყოლ ბღ **maḡol** bd მაყვალი ежевика blackberry. ტოლშერქ დახკენრ, მაყლებ ღუწინრ ღელახკეთხ – ტოლოშიდან მოსულები, მაყელით გამძღრები ვსხედვართ.

მაშაღ **mašalā** შეძახილი ქეიფის ღროს восклицание во время кутежа exclamation during having a feast.

მაშ **mašā** jj 1. სინათლე, შუქი, რომელიც მოიცავს ღროსა და სივრცეს, ანუ ღრო და სივრცე, რომელიც მოიცავს სინათლეს, შუქს свет, содержащий время и пространство, то есть время и пространство, содержащие свет light including time and space, or time and space including light. მაშ ჩუ დასითარ – სინათლის შემოშვება; ქალქიჰი დენისა მაშ ატურ დუყმათ ბუდსრ – ქალაქში (თბილისში), როგორც დღისით, სინათლე ეფინა შუაღამესაც. 2. სამხრობა ранний обед, полдник afternoon snack, early dinner. მაშაძქ კაწკოქ ბაკალ გაღღრათხ – სამხრობაზე პატარა ლუკმა შევჭამეთ. 3. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root, or word-combination.

მაშნ ძარ mašā jar გრძ. прх. trans. განათება (რგანათებს), მინათება (მიანათებს), ამონათება [ПО]СВЕТИТЬ, осветить, освещать, восход to light up, to illuminate, to rise (sun). მათხოვ მათხე[ჰ] მაშნ ძო – მზე ქვეყანას (სამზეს) ანათებს; ღურღლუხრ მათხოვ მაშნ ძიქ – დილის მზემ ამონათა; ყუჭლექ[ჰ] უჩნძა, ცრმ გუ სო, მაშნ ძებლეთ! – კუნჭულში ბნელა, ვერაფერს ვხედავ, მონათეთ რა!

მაშნ ძაშ mašā jaš რთვალნათლივ, ვიდრე დაღამდებოდეს, სანამ მზე ანათებს засветло when there is light around, at daylight. მაშნ ძაშ ღობათ ჰულნრ ჟაბრ ლენძ – თვალნათლივ (სანამ სინათლეა) წადით ტყეში ძროხის საძებნელად.

მაშნ ეთძარ (ოთძარ) mašā etjar (otjar) გრლუვ. непрх. intrans. სინათლის მოფენა, განათება освещать, осветить to shed light. მათხოვ გოგის მაშნ ეთძარ – მზე ირგვლივ სინათლეს ჰფენს [აყენებს].

მაშნ ხილძარ mašā xilār გრლუვ. непрх. intrans. გათენება (გათენდება) рассветать to dawn. მაშნ ხილუშ ღუნახ ზორაძში ნძაპ ლეთარ ხეცქ – გათენებისას ცხვარში (მწყემსობაში) ძალიან ძილის მოკიდება იცის; მაშნ ხილჩექ[ჰ] ქე დაქდძ დიკრთხ – თენებისას ცხვარს საძოვრად წავასხამთ.

მაშნ გასარ (ვეფსარ) mašā qasar (qepsar) გრძ. прх. trans. განთიადის დადგომა рассветать to come dawn, to dawn.

მაშნ გაჩწი mašā qaččī სინათლის მოულწევლად, უთენია до рассвета at daybreak, at first light.

მაშნ გალარ (დაყარ) mašā qalar (jaqar) გრძ. прх. trans. სამხრის ჭამა, სამხრობა (ისამხრებს) полдничать to have an afternoon snack. მატრენძ, ფჰორენძ დუყექ[ჰ] ბაცბინ მაშნ გალარ ხეცქ – სადილისა და ვახშმის შუა წოვათუშებმა სამხრის ჭამა (სამხრობა) იციან.

მაშნრქ, მაშაძვერქ mašārē, mašajv|rē სინათლიანი, ნათელი светлый light, bright. მაშნრეჩრ ოთხექ[ჰ] დახეთხ – სინათლიან (ნათელ) ოთახში ვცხოვრობთ; თხა მაშაძრქ ბუძს ძა – დღეს ნათელი ღამეა.

მაშნ|დ|უდნ **mašā|jujnî** მანათობელი, გამნათებელი освещающий illuminating, enlightening, luminary.

მაშნწოლ დ **mašāçol** jd უსინათლობა отсутствие света absence of light. მაშნწოლებს ბუდსუ ქიქოყ დიფშათს – უსინათლობის (უშუქობის) გამო ღამე აღრე ვწვებოთ.

მაშნხილნ **mašā xilno** გათენებული время, когда наступил рассвет time, when dawn has come. მაშნ ხილნ **დარ** **ო** თოფ დადლჩე – გათენებული იყო, როცა ის თოფი გავარდა.

მაშნ გადნ **mašā qajsno** მიმლ. прич. particip. გარიქრაჟი рассвет dawn, day-break. მაშნ გადნ **ცო** **დარ** ათს ლაჟმგუაქი ჰადხეჩქი – გარიქრაჟი არ იყო, როცა მთისკენ დაგიძარით.

მაშივრაჰ **mašivrah** ზმნს. нареч. adv. ნათლად, ცხადად, აშკარად ясно, явно; очевидно vividly, obviously, evidently. იცხუს მაშივრაჰ ახლოთვად – ეგ ნათლად (აშკარად) გვატყუებს.

მაშინ **mašinā** jj მანქანა машина car. თელვერქდაქი ქალიქი, მელქ დე დარ, მაშინადში იხრ – თელავიდან ქალაქში (თბილისში) ყოველდღე მანქანები დადის; ქადრცხი ახანადნ მაშინ **და** სოგო ეცუდნ – სამოსის შესაკერად მანქანა მაქეს საყიდელი.

მაშინადწი **mašinajçî** უმანქანოდ| без машины without car. მაშინადწი ფჰეჰას ცომენს დისქეჟ – უმანქანოდ სოთელშიც კი აღარავინ დარჩა.

მაც|დ|ადნ, მაც|დ|ალინ **mac|d|ajlnô, mac|d|alinô** მიმლ. прич. particip. დამშეული, მშიერი проголодавшийся starving, peckish, hungry. მაცდადნ **ჟე** ცჰადნ მათეჩქი ცო მეყე – დამშეული ცხვარი ერთ ადგილას არ ხერდება.

მაც|დ|ალარ **mac|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. მოშიება (მოშივდება), დამშევა проголодаться to get hungry, to feel peckish. მაცმე ცოკალ მაცდალ, ქოთმი ლეხნ დარქ – როცა მელას მოშივდა, ქათმების ძებნა დაიწყო; სქ ფჰე ქას|ტ|-ქასტქ მაცლა – ხემს ძალს მალ-მალე შივდება; მაცლნქი – მოგ შივდება (დაიმშევი); ქას|ტ|-ქასტქ მაცლნ, დახეც ეო სონ ე ფჰე ტყოსა-ტყოსა – მალ-მალე შივდება და იმიტომ მადგება ეს ძალდი ისეც და ისეც.

მაც|დ|არ mac|d|ar გრძ. прх. trans. დამშევა (დაამშევეს), მომშევა заставить проголодаться, голодать to make hungry, to make sb feel peckish. **დაჯრეწოლევ ქე მაცდიქ** – უბალახობამ ცხვარი დაამშია.

მადც|დ|არ majc|d|ar გრძევ. непрх. intrans. შიმშილის შეგრძნების ქონა (შია) хотеть есть to feel hungry. **სო ზორადში მადცოვრ** – მე ძალიან მშია.

მაცნ macĩ მშიერი ГОЛОДНЫЙ hungry, peckish, starved. **ფსარეჭილოლ მაცნ ვასრ,** ბაკალ მაცნ დისტ ცო ბაჭბას – გუშინდლიდან მშიერი ვარ, ლუკმა პური[სა] პირში არ ჩამიღია.

მაც-მალნ macmalĩ მშიერ-მწყურვალი ГОЛОДНЫЙ hungry and thirsty. **მაც-მალნ ტყვენი მალარო მუშეხადორ** – მშიერ-მწყურვალ ტყვეებს მალაროში ამუშავებდნენ.

მაცოლ macol j შიმშილი ГОЛОД hunger, starvation. **მაცლევ ქოთლიენრ ავ ქელრ დალდალნ** – შიმშილისგან შეწუხებული ნადირი ცხვარში შევარდა; **მაცლებ ქორთრ ლადწი სო** – შიმშილისგან თავი მტკივა.

მაცოლ თეჯარ (მახარ) macol teqar (j|āxar) გრძ. прх. trans. შიმშილის ატანა (იტანს), თმენა, შიმშილობა (შიმშილობს) выносить, терпеть голод, голодать to sustain, endure starvation. **ყერ ნახვ დუვ მაცოლ მახორ** – ლარიბი ხალხი ბევრ შიმშილს იტანდა.

მაც-ხაკნ mac-xakĩ მშიერ-მწყურვალი ГОЛОДНЫЙ hungry and thirsty. **მაც-ხაკნ ვალღერ დენი აჭრ ვადხნას ალუენწოვ[ათერქ]** – მშიერ-მწყურვალმა მესამე დღეს მოვადწიე წოვათიდან ალვანში.

მაცნ macã ზმნს. нареч. adv. როდის когда when. **ე ჟაგნობ ცერ მაცნ ვადლა** – ამ წიგნს როდის მორჩები? **მაცანაც?** – როდისაო? **ჟეგრ მაცნ ლოჭ?** – ცხვარში როდის წახვალ? **მაცნ დრ[ჰ] ქორწილ?** – როდის იხდი ქორწილს?

მაცტგევ macãge' როდისღა слишком поздно, когда уж when. **მაცტგევ დაკდექტ ჰო სქ ვალ!** – როდისღა გაგახსენდა ჩემი ვალი!

მაცტდოლნ macãdolĩ ზმნს. нареч. adv. როდისღან? с каких пор? since what time?

მაცაჲკ, მაცანაკ macãk, macanak ნეტავი, როდის интересно, когда I wonder when. მაცაჲკ დადღრალღო სოგო ქორლქ ყონოლ – ნეტავი როდის გამომეცალა ხელიდან ახალგაზრდობა; მაცანაკ გულ სოჲ ჰქე ბალი, უდროოთ სო-და დეკინო! – როდის ვნახავ, ნეტავი, შენს მხრებს, უდროოდ მი-მოყრილებს! (ხალხური).

მაცახ macãx ზმნს. нареч. adv. ოდესღაც, როდის когда-то, когда in former times, sometime, once, when. მაცახ ვარასო ბრუდგორე – ოდესღაც ვიყავი ბრუდგორში (ორონიძია); მაცახ ის ამბუდ დარ! – როდის ეგ ამბავი იყო!

მაცა[ა]ხე mac[ã]xe' ზმნს. нареч. adv. როდისვე, ჯერ კიდევ როდის, რა ხანია ещё когда even then, whenever else, again when.. მაცა[ა]ხე ხეჯერ სოჲ, მე იჯ საქმუხნ ცომ დალურ – როდისვე ვიცოდი, რომ ამ საქმიდან არათუერი გამოვიდოდა.

მაცახგე macãxge' ზმნს. нареч. adv. როდისღა, როდის[ღაც]ღა, ძალიან დაგვიანებით слишком поздно, уже когда too late, whenever. მუდშა ვანა მაცახგე ვეჟქსო გონ – ცუდად მყოფი როდის[ღაც]ღა მოვედი გონს (მოვრჩი).

მაცახდოლი macãxdoli ზმნს. нареч. adv. უკვე რა დროიდან, უკვე როდიდან уже с каких пор since former times მაცახდოლი დახეთვად აღნიჭ! – უკვე რა დროიდან ვცხოვრობთ აღვანში!

მაცახდოლიგე macãxdolige' ზმნს. нареч. adv. როდიდანღა, რა დროიდანღა с каких лишь пор, как долго (пришлось ждать) since what time.

მაცახლო macãxlũ როდისღაცინდელი, ძველისძველი старый, старинный, ещё каких времён old, of the ancient times. ადუშნარ დადეთეს დაწვრილობით დეფცი სოგო მაცახლო ამბუდ – ადუშინანთ დავითმა დაწვრილებით მიაძბო როდისღაცინდელი (ძველისძველი) ამბავი (ამბები).

მაცლომცი maclomci ზმნს. нареч. adv. როდემდის? до каких пор? how long? მაცლომცი სტეხოს ჰო? – როდემდის გელოდო? მაცლომცი დრაჰი ამბუდ? – როდემდის ლაპარაკობ?

მაცლჷ **maclū** როდინდელი? რა ღროისა? *когдашний? какого времени? of what time?* მაცლჷ ამბუდ ებცო[ჰ] სოგო? – როდინდელ ამბავს მიყვები? ე ვქ მაცლჷ და? – ეს ღვინო როდინდელია?

მაცლჷგეც **maclūge** როდინდელიდა *давнишний в какой степени of what time (very old).*

მაცლუენი **maclujnī** რა ღროისთვის? *к какому времени? for what time?*

მაცმე, მაცნე **macmē, macnē** როდესაც, როცა *когда when.* მაცმე თოთუ დამლჷ, ეჰათ ბოლათ ვაშარ – როცა თოთუი გაგარდება, მაშინ შეიკრიბეთ; მაცნე ქელრქ დჷევოს, ჰაშედ ეჰათ ვოლ სო – როცა ცხვარს დაგკლავ, სტუმრად მაშინ მოდი ჩემთან; მაცნე აღწნეს დაჰ ვადლწას, თუშელწ ნიაგ ჰაგწ – როცა აღაწანს გავედი, ცივმა ნიაგმა დაუბერა.

მაცმე-მაცმე, მაცნე-მაცნე **macmē-macmē, macnē-macnē** ზმნს. нареч. adv. როდის-როდის, როდისმე, ბოლოს და ბოლოს, ოდესმე *когда-нибудь, кое-как, наконец ever, whenever, whenever else, at last.* მაცმე-მაცმე ხუმ ვალო სო ვაგწ – როდისმე ხომ მოხვალ ჩემ სანახავად; ქუთად თელვერქ დალუენი აღმქ მაცნე-მაცნე ვადრჷ აღუენი – ქვეითად თელავიდან მომავალი ადამიანი როდის-როდის მოაღწევს აღვანში.

მაცმეჰ, მაცნეჰ **macmēč, macnēč** როდესაც კი; სწორედ მაშინ, როცა; მაშინვე *как только, именно тогда, сразу just then, at once.* მაშინ ეჰათ ღოს, მაცნეჰ ლეცე სო – მაშიდასთან სწორედ მაშინ წავალ, როცა მინდა; მაცმეჰ ხწ ცო და სოგო[ჰ], ეჰათ გუ[ს]ინო ჰაში – სწორედ მაშინ, როცა არ მცალია, გამოჩნდებიან [ხოლმე] სტუმრები.

მაცლურ **macdur** მაცლური *соблазнительный, хитрый, лукавый tempting, seducing.* მაცლურ აღმენეს ძნელათ თარღლას – მაცლურ ადამიანს ძნელად ვეგუები.

მაცნე დდ **macnē dd** მაცნე, ელჩი, მოციქული *посланник, посол missionary, person sent on a mission; messenger, ambassador, diplomatic official sent to a state as a representative of another state.* ქიქოც ბაცბივა'ქ, ქისტვივა'ქ ბუჰი ღორქ,

თეგ⁵ ლეყეშ ვაშბინ მაცნი ჰეფსდორ – ძველად თუშები და ქისტები (ჩეჩნე-ბის ძველებური სახელია) ეომებოდნენ [ერთმანეთს] და, როცა შერიგება უნდოდათ, ერთმანეთს მოციქულებს უგზავნიდნენ.

მაწ ბღ **maç** bd ტილი вошь louse.

მაწ ბლოტარ **maç bloṭar** ტილის მოღება (ტილი მოედება), გატილიანება завшиветь to be full of lice. თხე ქოთმან მაწ ბოტქ – ჩვენს ქათმებს ტილი მოედო.

მაწარ|დ|არ **maçar|d|ar** გრდმ. прх. trans. დატკობობა (დაატკობობს), გატკობილება сделать сладким, усластить to make sweet, to sweeten. კიმოს ჩად შაქრეგ მაწარდო – კიმო ჩაის შაქრით ატკობობს.

მაწივრობ ჲ **maçivrob** j მაწიერება, ნოყიერება, სინოყიერე, ყუათიანობა питательность, калорийность sustenance. დითწიჩრ სუფეგო ვჭალაყ მაწივრობ ცოდა – უხორცო წვნიანს მაწიერება სულაც არა აქვს.

მაწრწ **maçrĩ** ტკბილი сладкий sweet. მოწ მაწრწ და – თათული ტკბილია; დენოლან მაწრწ და – სიცოცხლეც ტკბილია.

მაწრრ ღღ **maçrô** dd შრატო сыворотка whey, watery part of milk that separates off when milk sours. ნაჩხ თადეჩე[ჰ]დოლწ მაწრრ მეყე, მენსუაჩოვა'ე ლუვი ბარსტობრ – ყველის მოხდის (ამოდების) შემდეგ შრატო რჩება, რომელიც მწყემსებს ასუქებს.

მაწროლ ჲღ **maçrol** jj 1. სიტკობო, ტკბილეულობა, ტკბილეული сладость, сласти sweetness, sweets, confection, candy. ჭარხლეგო[ჰ] დუე მაწროლ და, ოგუდღაღა თეგოლრ ოგუდგორქ შაქარ – ჭარხალს ბეგრი სიტკობო აქვს, იმიტომ მხადღება მისგან შაქარი; კაწკააჩუდშნ მაწროლ დეწე – პატარებს ტკბილეულობა უყვართ. 2. სიტკობეობა добрые отношения good, kind relation, delight. ვაშბინჩუ მაწროლ ხილრჩხ ღაზიგვ ვუხ (-უხ) და – ერთმანეთში სიტკობეობაზე უფრო კარგი რა არის?

მაწყ **maçq** ზმნს. нареч. adv. ხან, ზოგჯერ, ხანდახან иногда, временами, порой sometimes, occasionally. მაწყ ბარე (ბარე'ჰ) ვასრ, მაწყ ლამე (ლამე'ჰ) – ხან ბარში

ვარ, ხან მთაში; **მაწყ** **დენიჰან** ჩუ თოჰოს – ზოგჯერ დღისითაც ვიძინებ; **ლანუხ** **მაწყ** **სქ ნან გუ სო** – სიზმარში ზოგჯერ დედაჩემს ვხედავ; **ჩც ას მაწყ ბედქ** **ცო იხოს ჰუქლო** – ახლა მე მხოლოდ ხანდახან დავდივარ ტყეში.

მაწყ-მაწყ **maçq-maçq** ზმნს. нареч. adv. ხანდახან, ზოგჯერ *иногда, временами, порой* from time to time, sometimes. **მაწყ-მაწყ** **ლეთხან იხოთხ** – ხანდახან ვცეკვავთ.

მაჭ **მ** **maç** **jj** ულვაში *усы* *moustache, hair which grows on a man's upper lip*. **და** **მ** **შარქ** **მაჭქ** **მშაპოშ** **ვოტურ** – დაი (დავითი) თავისი გრძელი ულვაშის გრეხით მიდიოდა; **ჰათხეც** **მაჭი** **დაშარ** **ცო** **დარ**, **მაჭ** **ცო** **ხილარ** **და** **გოქ** **ნეუ** **ლეედო-რალ** – წინათ ულვაშების პარსვა არ იყო (მიღებული), ულვაშის არქონადიდი სირცხვილი ყოფილიყო.

მაჭ **მ|ალარ** (**იხარ**) **maç j|alar** (**ixar**) გრლუგ. *непрх. intrans.* ულვაშის ამოსვლა (ულვაში ამოუვა); **და** **ვაჟკაცება** **პოაქი** **пушка** **на** **губах**, **возмужать** to appear moustaches, to gain in strength; to grow up; to grow into a man. **მაცმე** **ყოჩონ** **მაჭ** **დალურ**, **ეჰათქ** **ოჯუნხ** **გერწ** **ლელოდმაკერ** – როცა ახალგაზრდას ულვაში ამოუვიდოდა, მაშინ მას შეეძლო იარაღიც ეტარებინა.

მაჭ **მ|შაპარ** **maç j|apar** გრლმ. *გადატ. прх. перен. trans. fig.* თავის მოწონება [ულვაშის გრეხა] *закручивать усы* to try to please sb [with twisting moustaches]. **კოწია** **მაჭ** **მშაპოშ** **ლელანლათერ** – კოწია თავმოწონებით [ულვაშის გრეხით] დადიოდა ხოლმე.

მაჭბაქარქ **maçbakārē** წვერულვაშიანი *бородатый* *bearded*. **ოჯუს** **მაჭბაქარქ** **სტაკცოქ** **ამბუდ** **დორ** – ის წვერულვაშიან კაცს ელაპარაკებოდა.

მაჭბაქი **მ** **maçbaki** **j** მრ. *мн. pl.* ულვაში და წვერი, წვერ-ულვაში *борода и усы* *beard and moustaches*. **ჰალო** **და** **დოჩქედლოლქ** **ე** **მაჭბაქან** **მაჟერ** **ცო** **ლაჰ-დადონდა** – ამოსვლის შემდეგ ამ წვერ-ულვაშს სამართებელი არ მიჰკარებია.

მაჭ|მ|ალენო **maçj|alēnō** მიმლ. *прич. particip.* ულვაშამოსული; მოწიფული *имеющий уже бороду (усы); возмужалый* *grown-up, virile, grown into a man*. **ქი-**

ქოყ მაჭდალქჳჩო ყოჩონ სწთხო ბოროლო – უწინ უღვაშამოსულ ახალგაზრდას საღვთოს უხდიდნენ თურმე.

მაჭარ დღ **mačar** dd ღვინო; მაჭარი вино; молодое вино wine, Matchari (new wine). ცენეს მაჭარ ცო და თხოგოჩქი – წელს ღვინო არა გვაქვს; ქოცუდ ოთ-დიენო მაჭარ ვენელ ჰინწი – ქვევრში დაყენებული მაჭარი ღვინოდ იქცევა; მაჭრევ ვახვიჩო სტაკონ ქორთო ლაწირ – ღვინით დამთვრალ კაცს თავი სტკიოდა.

მაჭრეწი **mačreči** უღვინო[დ] без вина without wine. მაჭრეწი ქეიფ ცო ებწლა – უღვინოდ ქეიფი არ გამოდის (ქეიფს ვერ გასწევ).

მაჭკატ დღ **mačkat** dd მაჭკატი, ბლინი блин, оладья pancake, flat round piece of dough which is fried on both sides, griddlecake. სე აგას ჩამლო მაჭკტი დათორ – ბებიაჩემი გემრიელ მაჭკატებს აცხობდა.

მას ბღ **max** bd ფასი цена price. ე ჟაგნო მას ვუხ (უხ) ბა? – ამ წიგნის ფასი რა არის (ეს წიგნი რა ღირს)? ე ღონქ მას ბაწი ხეთქ სო – ამ ცხენის ფასი მეძვირება.

მას ბილოარ (ბებლოარ) **max bilar (beblar)** გრღმ. прх. trans. ფასის დაღება, დაფასება, შეფასება ценить, оценить, назвать цену to appreciate, to state the value, to fix the price. მოჭქ დუყრეჩო ნახე მას ბილო, უდშტი ლოს შუქ ე წა – როგორც შუაკაცები შეაფასებენ, ისე მოგცემთ ამ სახლს.

მას ლატარ (ლეტარ) **max lačar (lečar)** გრღუფ. непрх. intrans. გაძვირება (გაძვირდება), ფასის მომატება вздорожать to rise in price.

მას ლატბარ (ლეტბარ) **max lač|b|ar (leč|b|ar)** გრღმ. прх. trans. გაძვირება (გააძვირებს), ფასის მომატება прибавить цену, подорожать to rise in price. ათან წყევგეს მას ლატბიქ, ცო ეცმაკეგე სო – ძროხას მეტისმეტად ფასი მოუმატეს, ველარ ვიყიდი.

მადხლო **majxli** ფასიანი, ძვირფასი дорогой, драгоценный valuable, precious.

მადრხოს ბაჯუდჩო მადხლო ჰალტო ეცო – მარეხმა ძვირფასი ჰალტო იყიდა.

მახათი, მახათ დღ **maxajtî, maxat** dd მახათი большая игла big, large needle.

ხაკი, თადღონი აბოჩო ბაჯუდჩო მახეს მახათ დო – ტომრების, ხურჯინების საკე-რაფ დიდ ნემსს მახათს უწოდებენ.

მახიშ **maxiš** მრ. ობ. მნ. სმ. pl. see მახ **mox**.

მახკარ **maxkar** მრ. ობ. მნ. სმ. pl. see დოჰ **joh**. მახკარე ჟაბრ ბიკორ ლაჟმჟ – გოგოებს საქონელი მიჰყავდათ მთაში; მაქრენს მახკრწ დელარ დლორ – ზევიდან გოგოების სიცილი მოდიოდა.

მახკდ|ალარ **maxk|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. დაღვრა (დაიდვრება); დაფანტვა, დაგარდნა **вылиться, разлиться, высыпаться, рассыпаться** to spill, to scatter, to fall to pieces. ხაკ დაჰ დატე'ნე, ფსა მახკბალწ – ტომარა გასკდა და ქერი დაიფანტა; ხი მახკდალწ – წყალი დაიდვარა.

მახკდ|არ **maxk|d|ar** გრლმ. прх. trans. დაღვრა (დაღვრის); დაფანტვა **пролить; рассыпать** to spill, to shed, to scatter. პოლმაქ ხი მახკდინას – იატაკზე წყალი დაღვარე; ფსა მახკბალწ სოგო – ქერი დამეფანტა.

სოდა[ჰ] მახკდ|არ **soda[h] maxk|d|ar** გრლმ. прх. trans. აქეთ-იქით დაღვრა, დაბნევა, მიმოფანტვა **разли[ва]ть, рассыпать** to disperse, to strew. ჭუროს სწგრ დასლომცწ სოდა[ჰ] მახკდიქ ხი – ჭურომ (კაცის სახელია) ეზოში მოტანამდე მიმოღვარა წყალი; ხაკ დაჰ დატე'ნე, ნატოს სიმწდ სოდაჰ მახკდიქ – ტომარა გასკდა და ნატომ სიმინდი აქეთ-იქით დააბნია (მიმოაბნია). უსრ. несов. imp. მეხკდ|არ **mexk|d|ar**.

მახკდ|ითარ (მეხკდ|ითარ) **maxk|d|itar (mexk|d|itar)** გრლმ. прх. trans. დაღვრე-ვინება (დააღვრევენებს) **заставить п[р]олить, лить** to make pour. ბუბნიკ დუგ ხი მახკდითნას – ყვავილებისთვის ბევრი წყალი დავასხმევენე; ჟე გაგდარევე დუგ დოფხ მახკდითიქ ბაბუდგრ – ცხვრის შენახვამ ბევრი ოფლი დააღვრევენა პაპას.

მახტ დ **maxt d** მახტა (წლიური სახელმწიფო ფულადი გადასახადი კომლზე) **оброк, подать** quitrent, annual fee paid by a property owner in lieu of otherwise required services; tax. ნიკლოზ დროჰ თხომაქ ზორადში დაწწ მახტ დარ – ნიკოლოზის დროს ჩვენზე ძალიან მძიმე მახტა იყო.

მაგაწ ბდ **maqac bd** 1. კაჟი, ტალი, კვესი **кремень** flint, type of hard stone. მაგაწეხ ლაჰკი ჰადღიჩე[ჰ], წე ვეფსრ – ტალს რომ რკინა გაჰკრა, ცეცხლს ისვრის.

2. გადატ. перен. fig. ყოჩაღი, უნარიანი, ენერგიული молодец, энергичный fine fellow, energetic, active, clever. ე კნათ ჰაჭ-დაგა ცომ ვა, მს ყე გაგდა მანაწ ბა – ეს ბიჭი შესახედავად არაფერია, მაგრამ ცხვრის შენახვაში კაჟია (ყოჩაღია).

მაწწარქ maqčārē კაჟიანი кремневый flinty, hard as flint; containing flint. მაწწარქერო თოფეგ ჩაგ ცო გეფსორქ, ლე ბაგოწ ნიწყ ცო ბარ – კაჟიანი თოფი შორს არ ისროდა და არც დიდი ძალა ჰქონდა.

მაგნიშ maqiš მრ. ob. მნ. см. pl. see **მოგ moq**.

მაჰ ბდ mah bd იაბო, ლათშა мерин gelding, castrated male animal (especially a horse). ბაცბივ ბაჰწირო დონეს მაჰ დორქ, იც მს ეგ დაშნ დაყეჩქი კუდხლქ დოშ იაბო ლეგოლო – წოვათუშები დაკოდოლ ცხენს მაჰს ეძახდენ, ახლა კი ამ სიტყვის მაგიერად ითქმის ქართული სიტყვა იაბო.

მაჰიშ mahiš მრ. ob. მნ. см. pl. see **მუჰ muh**.

მად ბდ mād bd ნაიარევი, ნაჭრილობევი, ნამუწუკარი рубец scar, mark left on the skin after a wound has healed. ზაქადრგოჩქი ნიფს ჰაკეხ მად ბა – ზაქროს ზედ შუბლზე ნაიარევი აქვს; ლაზრეგო სახეს თხალომცო ტყობალა ბადროლე თეგწირო ჩუტყუდლქ მად – ლაზარეს სახეზე დღემდე ატყვია ბევშვობაში მოხდილი (გადატანილი) ჩუტყვაგვილას ნაკვალევი.

მაკ|დ|ალარ māḵ|d|alar გრდუგ. непрх. intrans. ფერის დაკარგვა (ფერი დაეკარგება), გაფითრება; გახუნება обесцветиться, выцвети, выгореть, побледнеть to become colourless, to fade, to turn pale. მიტრო სიცხ-ხორშიგორქდაჩქი მაკვადლნორ – მიტრო ციებ-ცხელებისგან გაფითრებულიყო; კაბ დაჰ მაკ-დალწ სოგო – კაბა გამიხუნდა.

მაკარ māḵar გრდუგ. непрх. intrans. 1. შეძლება (შეუძლია) мочь, иметь возможность, быть в состоянии to be able to, to be capable of, can. ვუხ (უხ) მაკ ჰო? – რა შეგიძლია? სო მაკეშ ვა, სო ვუმაყ (უმაყ) მაკე: ყეხ ვაწარ, ყე დეთარ, ყე ლარ-კარ – მე ლონიერად (ლონიერი, ჯანსაღი) ვარ, ყველაფერი შეგიძლია: ცხვრის დევნა, ცხვრის წველა, ცხვრის კრეჭა. 2. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი; აწარმოებს პოტენციალისის შინაარსის მქონე გარდაუ-

ვალ ზმნას составная часть сложных основ или словосочетаний; образует непереходный глагол, имеющий значение потенциалиса component part of complex root or word-combination; derives intransitive verbs having the meaning of potentialis. ცო ალმძკე სო (სო ცო მძკე ალმ) – ვერ ვიტყვი (არ შემიძლია თქმა); ბადრენ ცო ლელმძკე (ბადრენ ცო მძკე ლელმ) – ბავშვი ვერ დადის (არ შეუძლია სიარული).

ცო მძკე სო [ჰო...] **co mǎḳê sō** [hõ...] შეუძლოდ ვარ (ხარ...) **недомогаю** (недомогаешь), **не здоровиться мне** (тебе...) **to be unwell, to feel ill.** გაუგახ მძკარ ცო დაგე სოგო[ჰ] – მუხლებში ღონე (შექლება) აღარა მაქვს.

მძკ|დ|არ¹ **mǎḳ|d|ar¹** გრდმ. прх. trans. შექლება (შექლებს) **иметь возможность, быть в состоянии сделать** (что-нибудь) **to be able to, to afford.** ის დო ეცარ მძკოს, იცხუხ ფხაუზტე თუმძ მძკოს – მაგ ცხენის ყიდვას შექლება, მაგაში შექლება ასე თუმნის მიცემას.

მძკ|დ|არ² **mǎḳ|d|ar²** გრდმ. прх. trans. ფერის დაკარგვა (ფერს დაუკარგავს, დააკარგვინებს), გაფითრება, გახუნება **сделать бледным, заставить выцвететь** **to fade, to lose colour, to turn pale.** მათხოვ ქადრცხი მძკდიჟ სოგო[ჰ] – მზემ ტანისამოსი გამიხუნა (ფერი დაუკარგა).

მძკარწო **mǎḳarč'i** უღონო, უილაჯო **бессильный, немощный, слабосильный** **without having energy.** ყაფნი სტაკ მძკარწო ვა, ოჯუფნი ვენი ლეტე – მოხუცი კაცი უღონოა (უილაჯოა), მას სხვეები ეხმარებიან.

მძკარხიტენო **mǎḳarxiṭenô** მიმლ. прич. particip. ილაჯგაწყვეტილი, ქანცგაწყვეტილი **выбившийся из сил, потерявший силы** **beat, tired, without strength.** დწო დენიჰი დოახ ვაწინო, მძკარხიტენო, დაქრელო[ჰ] გუძტეს ვეთიწო – მთელი დღე ცხენების ნადეფნი, ქანცგაწყვეტილი, ბალახში დავეცი.

მძკეშ **mǎḳeš** ღონიერი, ძლიერი, შემძლე, შეძლებული **сильный; зажиточный** **weak, feeble, powerless.** ვაწ კნათი ზორადში მძკეშ ბა – ჩვენი ბიჭები ძალიან ღონიერები არიან; ჰათხეც ყენი დანნი, ოც მძკეშ და – წინათ ღარიბებად მყოფნი, ახლა შეძლებულად არიან.

ცო მძკეშ ხილარ **co mǎḳešxi'ar** შეუძლოდ ყოფნა (შეუძლოდა) **недомогать** **to be unwell.** ობ. см. see მძკარ **mǎḳar.**

მაკე-ცომაკე mǎkē-comǎkē ძალისძალად из последних сил, через силу by force, under compulsion. მაკე-ცომაკე ჟაბონ დადოლ და ვეწეს ვახან – ძალისძალად ძროხების მოსავლელად უნდა წავიდე.

მაკინი mǎqinī მიმლ. прич. particip. შემძლე, ღონიერი, ჯანიანი СИЛЬНЫЙ, МОЩНЫЙ, МОГУЧИЙ strong, powerful, mighty, healthy. ვუმაყ (უმაყ) მაკინი სტაკ ვა ბესრ – ყველაფრის შემძლე კაცია ბესო; ას მაკდინო მაკინი, ცომენს გუ სო – რაც მე შეგძელი, იმის შემძლეს არავის (ვერავის) ვხედავ; მაკეჩო ღუევ დუნან დეწი დაყ – ჯანიანმა მეცხვარემ ბევრიც უნდა ჭამოს.

მაკდომაკარ, მაკოდომაკარ mǎk|d|omǎkar, mǎko|d|mǎkar გრლუგ. непрх. intrans. შეძლება (შეძლებს) БЫТЬ В СОСТОЯНИИ СДЕЛАТЬ ЧТО-Л. to be able to, can, to bear. დელიშ ვასოჲ, იცხუმთლჲ ბოთხ თეგბარ ცო მაკდომაკე სო – სუსტად ვარ და მაგოდენა საქმის გაკეთებას ვერ შევძლებ (ვერ ავიტან); ცხენ შუნანო იტ კოდ მანო ცო მაკობმაკ სო – წლეულს ათ კოდ პურს ვერ შევძლებ თქვენთვის (არ შემიძლია მოგცეთ).

მაკდულა d mǎk|d|ujlā d შეძლების უნარი, სახსარი ВОЗМОЖНОСТЬ, средства chance, possibility, facility, means, funds, resources. აჰ ღამდებ, სჲ ბანდერჲ, მაკდულა ბჰარხეც და ვადგო[ჰ] – შენ ისწავლე, ჩემო შვილო, და სახსარი ყოველთვის გვაქვს.

მამალ ბდ mǎmal bd ძუძუ (ბავშვის ენაზე) титька (на детском языке) woman's breast (in baby's language). მაცდალოჩო ხათხარ ბანდრეგ ნან დაკმაქ მამალ ლეხორ – მოშიებული ძუძუმწოვარი ბავშვი დედის მკერდზე ძუძუს ეძება.

მაყ, მაცრა ბ mǎq, mǎq[ô] b 1. თავისუფლება свобода freedom. ო სტაკ ოც მაცრაჰ ვა – ის კაცი ახლა თავისუფალია (თავისუფლებაშია); მაცრაჰ ვითასრ! – თავი დამანებე (თავისუფლებაში დამტოვე)! 2. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word-combination.

მაცრ ბალარ (თელარ) mǎqô b|a'ar (te'ar) თავის დანებება (თავს [და]ანებებს), მიტოვება, დატოვება; ხელის აღება оставить, бросить, бросать,

покинуть, покидать; оставить в покое to abandon, to give up. **ღო ლეკვილნო** ბიკე'ნეს, ოსი'ჭი მწყო ბადლნას – ცხენი ლეკოვანაში წავიყვანე და იქ თავი დავანებე (დავტოვე); **ოჯუს პადპრუზ ებწრენ მწყო ბალო** – მან პაპიროსის წევას თავი დაანება; **სქ იტ თუმძ ძალირ ჯულახ, სო ცო თელმაკერწ, მწყო ბადლნას** – ჩემი ათი თუმანი ემართა ჯულახს, ვერ იძლეოდა და თავი მივანებე; **ოთრეს შადრი ფსტუნან მწყო ბალო** – ოთარმა თავის ცოლს თავი დაანება (გაეყარა); **ოჯუს ო მაჰონ მწყო თელო** – ის იმ გოგოს თავს ანებებს (ტოვებს).

მწყ|ბ|ალონო mǎq|b|alino მიმლ. прич. particip. თავდანებებული, მიტოვებული остав-
ленный, покинутый abandoned, deserted, forsaken.

მყო[ჭ]დ|ადნი mǎqo[h]d|ajni თავისუფალი, თავისუფლებაში მყოფი свобод-
ный, независимый free, unrestrained, independent. **მყო[ჭ] დადნი ნახ** – თავი-
სუფალი ხალხი.

მყოლ¹ მ mǎqol¹ j თავისუფლება свобода freedom, liberty. **მყოლ ღაზქ და** – თავ-
ისუფლება კარგია; **მყოლ მაგინას** – თავისუფლება დავკარგე.

მყოლ² ბდ mǎqol² bd ამბარი, მარცვლეულის შესანახი ხის დიდი ჭურჭელი ам-
бар, житница barn, farm building used to house animals or store hay and grain;
granary, structure in which grain is stored (generally after threshing or husking);
storehouse, warehouse. **დაჯადრე მყოლან გაგმალათრათხ სორბალ... წ, მაცნე**
კადიკ ხილ'ლათგერ, ნანას ჩუ ვოსვო'ერასო, უმეტ მახ'ლათრათხ ჰალო – დიდ
ამბრებში ვინახავდით ხოლმე სორბალს... და, როცა ცოტაღა რჩებოდა, დედა
ჩამსვამდა ხოლმე და ისე ვიღებდით.

მყოლონ, მყოშოდრნ, საშოდრნ დდ mǎqšolā, mǎqšujrnā, šāšujrnā dd
ხალვათობა простор ample place, vastness; amplitude. **ლამუ'ჭე, ბარე'ჭე**
მყოლონ ცო დაჭე, ქენ ჰალო ცო დარსტმაკე – მთაშიც, ბარშიც, თუ ხალვა-
თობა არაა, ცხვარი ვერ სუქდება.

მნ mā კავშ. союз conj. მაგრამ, კი но, a but, and, yet. **ას ვახერ, მნ ო ცო ვეცქ** – მე მივე-
დი, მაგრამ ის არ მოვიდა; **ნან ლიფი ოჯუდგო, მნ ოჯუს ლარკ ცო ლეფო** – დედა
ეუბნება მას, მაგრამ ის ყურს არ უგდებს; **ეჭათ ლეცერ სონე, იც მნ ცო** – მაშინ
მინდოდა, ახლა კი არა.

მათხ მātḥā ცალკე არ იხმარება, ფიცილის ფორმულის კომპონენტია, მომდინარეობს სიტყვიდან *отдельно не употребляется, компонент формулы клятвы, восходит к слову isn't used separately, is the component of formula of vowing, is formed from the word* **მათ matḥ**. **ვაშრ მათხ, იცხ ამბუდლო ცო მაგუსრ** – ძმის შხეს ვფიცავ, მაგ ამბავში არ ვურევივარ.

მათხარ დდ mātḥar dd გასაშრობად მხეხე გაშლილი მარცვლეული *зерно, разложенное под солнцем для просушки cereals put and spread to be dried on the sun*. **მათხარ ფეხ ჰადწკი ლიტანანან ბნდრი ხაბუდინას** – მარცვლეულთან ჩიტების დასაფრთხობად ბავშვები დაესხი.

მამ mām ნაცვ. местоим. pron. *ნურათერი, ნურა* **ничто, ничего nothing, none, anything, never mind, don't mention it**. **ვაშახ მამ ხეტოგე სოხ!** – ძმანე ნულარას მეკითხები! **ჰალ დქვალლომცქ მამ თაგოდრ!** – მორჩენამდე (განკურნებამდე) არათერი გააკეთო! *об. см. see ცომ cōm*.

მარგებელ mārḡbel მარგებელი, სამარგებლო *полезный useful, helpful*. **წყეხ დუე საცხიმ მარგებელ ცო და** – ნამეტნავად ბევრი ცხიმი სასარგებლო არაა.

მარკ დდ mārḱ dd მარკა *марка stamp*. **სე ბნდერბნდრეე წირლჳ კონვერტანხ გეჩ-გეჩნაირ მარკი გროვადლო** – ჩემი შვილიშვილი წერილების კონვერტებიდან სხვადასხვანაირ მარკას აგროვებს.

მარლ მārḻ ქმრიანი *замужняя married, wed, united in marriage*.

მარწ მārḥ უქმრო[დ] *без мужа, незамужняя unmarried, unwed, single*.

მარწოლ დ mārḥol j უქმრობა *безмужье being single, without having a husband*. **ე დოჰ მარწოლახ მაღრი დაჰ ყნაღლ** – ეს ქალი ლამის უქმრობაში დაბერდეს.

მარშ mārš მშვიდად, მშვიდობიანად, მშვიდობით *мирно, спокойно, благополучно calmly, quietly, peacefully, in harmony*. **მარში დამოჟ?** – **მარშ დათხრ** – მშვიდობით ხართ? – მშვიდობით ვართ.

მარში მāršī სამშვიდობო, მშვიდობისა, მშვიდობიანი *спокойный peaceful*. **დღლ მარში ნიყ ლიბნლ ჰოქ** – ღმერთმა მშვიდობის (მშვიდობიანი) გზა მოგცეს!

მარშიხ|დ|ალოჰ|რ| (მარშიხ|დ|ალოჰ|შ) māršix|d|aloh|ḥ| (maršix|d|alujšī) გამარჯობა (მშვიდობით გეველოს)! *здравствуй[те]! Hello (have a nice day)!*

მარშოლ **māršol** j მშვიდობა, კეთილდღეობა *спокойствие, благополучие, мир* peace, tranquility. ბუჭგოდოლო მარშოლ *ოთქ* – ომის შექდეგ მშვიდობა დაღ-გა.

დაღქმარშოლ ჰონ (შჟ) **dalēmāršol hō (šū)** მშვიდობით, ნახვამდის! [ღვთის მშვიდობა შენ (თქვენ)]! *прощай[те], до свиданья!* Good-bye, farewell.

მარშოლ ალარ (ლეგ|მარ) **māršol aʿar (lev|jar)** გრდმ. *прх.* trans. სალმის თქმა (სალამს ეტყვის), მისალმება (მიესალმება) *приветствовать, кланяться* to say hello, to greet.

მარშოლ ხეტარ (ხატარ) **māršol xet̄ar (xaṭar)** გრდმ. *прх.* trans. სალმის მიცემა (სალამს აძლევს, ესალმება), მოკითხვა *приветствовать, здороваться* to say compliment, to greet.

მარშოლ გებლარ **māršol qeblar** გრდმ. *прх.* trans. გამომშვიდობება, გამოთხოვება, მშვიდობის დაბარება; მოკითხვის შემოთვლა, მოკითხვა *попрощаться; передать поклон* to give one's regards, to bid farewell. ფჰორგოდოლო ნაყბისტიგრ მარშოლ გებლი'ნეს, ნაყმაქს უდონას – ვახშმის შექდეგ ამხანაგებს გამოვეთხოვე [მშვიდობა დაგუბარე] და გზას დავადექი; ქალქი ღამდოჩრ ბანდერე შადრი ნანენმაქ მარშოლ გებლო – ქალაქში (თბილისში) მოსწავლე შეიღმა თავის დედას მოკითხვა შეუთვალა.

მარჯრ **mārǰō** მარჯვე, ადვილი *удобный, лёгкий* easy. მარჯრ და ნინდაგ კომბანეგ ვავ დაცარ – ადვილია, ცხადია, კომბანიით ყანის მკა.

მშმ ბდ **māšbd** მაშა, ტკეცი *щипцы* tongs, pincers; pinchers; pliers. მაშეგ დოპე სოდა ჰანგო'ქ, დათინო მაღვი ჰალო მახო – მაშით ნაცარს აქეთ-იქით ხვეტენ და გამომცხვარ პურს იღებენ.

მშმ[ქ] ბდ **māš[ē]** bd შალი (მატყლის ძაფის ნაქსოვი) *шаль (шерстяная ткань)* shawl, wrap. თადღონ მშმ ბს ლეცეჰ ჰონ, თოყალ ყარწქ ბაწრი დეწქ ჰოგოლჰი ხილს – სახურჯინე შალის მოქსოვა თუ გინდა, საკმარისი ჭრელი ბაწარი უნდა გქონდეს.

მშმ ბიოწარ (ბებწარ) **māšb|oṭar (b|ebṭar)** გრდმ. *прх.* trans. შალის ძაფის აბმა (აბამს) ყდაზე (ჩარჩოზე), დაქსელვა, შალის ქსოვის დაწყება *протянуть*

нитки на домашнем станке для тканья; начать ткать to begin weave. სტაბო მანქ ბოწოს, მქ სე ვაშას ქუდრწლენანდრ წინი ჩოკასო აბითოლორ – შემოდგო-
მანე შალს ავაბამ (შალის ქსოვას შევეუდგები), რომ ჩემმა ძმამ ქორწილისათ-
ვის ახალი ჩოხა შეაკერინოს.

მან ბღ **māx** bd ნემსი ИГОЛКА, ИГЛА needle. ფსტეივ მანევ ქადრცხი თეკრ – ღიაციები
ნემსით სამოსს აკერებენ; მანხე მულ დებლოს – ნემსზე ძაფს ვაგებ; ოკუდნ
ტარკეს მან ყალქ – მას თითში ნემსი შეერჭო.

მან ბარ **māx b|ar** გრღმ. прх. trans. ნემსის გაკეთება (გაუკეთებს) делать укол
to give injection, to inject.

მან-მულ დღ **māx-muy** dd ნემსი და ძაფი [ნემსი და კული] ИГОЛКА с НИТКОЙ
needle and thread. მან-მულ ჩათევ ლელდოს – ნემსი და ძაფი ჩანთით დამაქეს.

მანკლწ **māqlī** პურადი имеющий хлеб, хлебосольный hospitable. ჰაში დეწიჩრ
ადმიანხეს, მანკლწალორ – სტუმრების მოყვარულ ადამიანზე პურადს იტყვიან.

მანკწწ **māqčī** უპუროდლ без хлеба without bread. მანკწწინა ივლათ დადლოწ ნახ –
უპუროდაც იოლას გავა ხალხი.

მანჯ დღ **māž** jī მაჯა запястье wrist. ფხეიგო[ჰ] მაჯეს ფჰადენი ყარწლიენრ და –
ხეესურებს მაჯაზე სახელოები აჭრელებული აქვთ.

მებალახე, მობალახე ვბ **mēbalaxê, mōbalaxê** vb საბალახოს ფასის ამღები
сборщик платы за пастбище collector of payment for the grazing land, pasture.
მებალახეს ყე დადიგო დაჟრეს ჟელორენი დანორ – მებალახე ცხვრის პატრონს
ბალახში ცხვარს ართმევდა; მობალახეს დანხ დაჟდარეს ტათებან დანორ ნახ-
გო[ჰ] – მებალახე საქონლის ძოვებაში ფულსაც ართმევდა ხალხს.

მეგობარ ვბ; დღ; დღ **mēgobar** vb; jd; dd მეგობარი друг, приятель friend.

მეგობრობ დ **mēgobrob** d მეგობრობა дружба.

მეგობრობ დარ **mēgobrob d|ar** გრღმ. прх. trans. მეგობრობა (მეგობრობს,
იმეგობრებს) дружить friendship. ანკოს დარჯხნეცწ მეგობრობ დორ – ანიკო
დარეჯხანთან მეგობრობდა.

მედავითნე ვბ **mēdavitnê** vb მედავითნე псаломщик psalm-reader, dogmatist. მე-
დავითნეს საყდრან დალქ ჟაგნუდ ხეტორ – მედავითნე ეკლესიებში საღვთო
წიგნებს კითხულობდა.

მეზობელ ვბ; ძდ; ღღ **mezobel** vb; jd; dd მეზობელი сосед[ka] neighbour. გაშხინ გარგეჩქი დახერხ ნახახ *მეზობლი ალო* – ერთმანეთის ახლო მცხოვრებ ხალხზე *მეზობლებს* იტყვიან.

მეზობლიწი **mezoblic'i** უმეზობლო[დი] без соседей without neighbors. მეზობლიწი *დხარ კორტუენი და* – უმეზობლოდ ცხოვრება მოსაბუნრებელია (მოსაწყენია).

მედღ ძძ **mejdā** jj მოედანი, მეიდანი площадь, мейдан square, plaza, open area in a town or city. ქალქიჩქი *ღუჯ მედღნი და* – ქალაქში ბევრი მოედანია.

მედტხარ[აყრ] **mejčar[ɑ'ɔ]** მეტხარა выскочка upstart, parvenu, one who has risen suddenly in rank or status; rich person who makes an offensively gaudy display of his wealth. *მადტხარ[აყრ] ადმიან ჰამინაყ ჭირულ იხრ* – მეტხარა ადამიანი ყველას ჭირად უხდება.

მეკოპარ ვბ **meqopar** vb ყაჩალი разбойник robber, bandit, brigand, outlaw.

მელ ღღ **melā** dd მელანი чернила ink, writing ink, colored fluid contained in pens and other printing devices. *ას მელნეგ წერადოს* – მე მელნით ვწერ.

მელნეწი **melneč'i** უმელნო[დი] без чернил without ink. **მელნეწი სკოლი ცო იხრათხ** – უმელნოდ სკოლაში არ დაუდიოდით.

მელ mel' რამდენი? сколько? how many? **მელ ბანდერ და ნინუგოჩქი?** – რამდენი ბავშვი (შვილი) ჰყავს ნინოს? **თხა მელ ბა?** – ღღეს რამდენია (რა რიცხვია)? **ტოტეხ მელ ტარკ ბადწუ ჰოგოჩქი?** – ხელზე რამდენი თითი გაბია? **ფსარეჩქი მელცნი ლითრაჩქი, მელეგ ვოჟეიჭრ, მელეხ თუდონაჩქი?** – გუშინ რამდენს ეჭიდავე, რამდენმა წაგაქცია, რამდენს აჯობე (მოერიე)? **მელ უმა დართ ვადგოჭა, მოტსანეც დაჭა დაფუდცა** – რამდენი რამ გვქონდა ჩვენ, ენასავით გვეკარგება აკი (რ. ორბეთიშვილი).

მელ[დი]წი **mel'deč[ɛ]** ბლომად, უხვად, ბევრი, რამდენიც გინდა много, сколько угодно much, a great deal; many, more; lot, very much; plenty, very; as much as possible. **ჰაქლო ფითრ მელდეწი და** – ტყეში ფითრი უხვადაა; **ვად ფჰეჰ დამდიენრ ნახ მელდეწი და** – ჩვენს სოფელში ნასწავლი ხალხი ბევრია.

მელმი **mel'mi** რამდენიმე несколько several. მელმი ღარჭიშ მოფხადღნო ფსტუღნო გამართოდღლო ოგარგუჰ – რამდენიმე შავად ჩაცმული დედაკაცი გამოემართა იმათკენ (მ. მიქელაძე).

მელეჲ, მელქი **mele', mel'ê** უფრო больше, ещё больше more. მელქი ჰალ დაგლა, მელეჲ (მელქი) დეწეთვან ბადერ – რამდენიც იზრდება, უფრო გვიყვარდება ბავშვი; სტაკი ცომ ძალუშ მასთხოვ მელეჲ (მელქი) ქორთის იხრ – როცა კაცს არათერი შეუძლია, მტერი უფრო თავს გადის; ცოყადღო, სქ მოჰ მელეჲ (მელქი) მუღში და! – არა, ღმერთმანი, ჩემი ქალი უფრო ცუდად არის! ო მოჰ მელქი (მელეჲ) ღაზიუხ და – ის გოგო უფრო კარგია.

მელნადრათ **mel'najrat** ზმნს. нареч. adv. რამდენნაირად как, скольким образом in many forms. მელნადრათ ხარცღლო დხნარ სე დქლე! – რამდენნაირად შეიცვალა ცხოვრება ჩემს სიცოცხლეში!

მელღქ **mel'ǵ** მერამდენე который по числу which, what number. მელღქ დე და, ყარ მათხე ღამუ? – მერამდენე დღეა, წვიმს მთაში?

მელწ **mel'c** ზმნს. нареч. adv. რამდენჯერ сколько раз how many times. მელწ ვისვაღნას სქ კაწკუხუ ვაშო ხითუხნი! – რამდენჯერ გადავარჩინე ჩემი უმცროსი ძმა ხითათს!

მელწაკ **mel'cak** ზმნს. нареч. adv. ნეტავი, რამდენჯერ интересно, сколько раз I wonder how many times. მელწაკ დეწლოს ჰოგო გო თეწმა! – ნეტავი, რამდენჯერ უნდა გასწავლო ჭკუა!

მელწახ **mel'cax** ზმნს. нареч. adv. რამდენჯერმე, ბევრჯერ несколько раз several times. მელწახ დიხნას ჰოხ ღატარ – ბევრჯერ გთხოვე დახმარება.

მელწე **mel'ce** რამდენჯერაც сколько раз several times. მელწე ფსტუნალ მოჰ დიხნას ციმოხ, ოშტიც ცივათ უარ აღო სოგო – რამდენჯერაც ცოლად ქალიშვილი ვთხოვე ციმოხ, ისევე ცივი უარი მითხრა.

მელწლოღქ, მელწლოღეშ **mel'cloyë, mel'cloyeš** ზმნს. нареч. adv. მერამდენედ который раз what time, on which time. მელწლოღქ ვოცვინაჰ სო ვალ დუხ დაგა! – მერამდენედ მომიყვანე ვალის გამოსართმევად (დასაბრუნებლად)!

მელე

ბაბუენ ცო დაკოდაგერ, მელწლოღეშ ბჟარინორ წელტახ – ჰახას აღარ ახსოვ-
და, მერამდენედ ხვდებოდა ახალ წელს.

მელე **mel'e** რამდენიც, რამდენჯერაც, რაც [უფრო] сколько, сколько раз, чем
[больше] how many; how; as much as; what. მელე დეწე, ოკუმულე ლოს ის
დონეს – რამდენიც უნდა, იმდენს მივცემ მაგ ცხენში; მელე ჰალრი დაკლა,
ოკუმულე დაჰ გოწარლა ე ფეშკარ! – რაც იზრდება, მით უფრო გიჟდება ეს
ბაღლი!

მელე-მელე **mel'e-mel'e** უფრო და უფრო всё больше и больше more and more,
much more. ე ტარკ მელე-მელე ვარჯხალა სო – ეს თითი უფრო და უფრო
მიაუდება. შღრ. ср. comp. ჰალო-ჰალო **halō-halō**.

მელჰაჭეჩო[ჰ] **mel'hač'č'o[h]** ზმნს. нареч. adv. ყველგან, საითაც კი გაიხედავდი
везде, всюду, куда ни посмотришь wherever, everywhere where you look.
საყდრე[ჰ] მელჰაჭეჩო[ჰ] სწთლი ლაცმიენო ნახ ლათერ ლოცალაშ – საყდარში
ყველგან სანთლებდაჭერილი ხალხი იდგა ლოცვით; ჰეჭერე[ჰ] მელჰაჭეჩო[ჰ]
ქლაყუდ ლეფერ – ტყისპირას ყველგან (საითაც გაიხედავდი) ენძელები კია-
ფობდნენ.

მელ|დ|ალარ¹ **mel'd|alar¹** გრღუგ. непрх. intrans. სმა (ისმევა) выпиваться drinking. სრ.
сов. perf. მალ|დ|ალარი **mal'd|alar¹**.

მელ|დ|ალარ² **mel'd|alar²** გრღუგ. непрх. intrans. დატაკება (დაეტაკება), დაჯახება
ударяться, стукаться to strike, knock, bump into, to hit. სრ. сов. perf. მალ|დ|ალარი¹
mal'd|alar¹.

მელარ **mel'ar** გრღმ. прх. trans. სმა (სვამს) пить to drink. აჰ ვე მელუა? – შენ ღვინოს
სვამ? სრ. сов. perf. მალარ **mal'ar**.

მელ|დ|არ¹ **mel'd|ar¹** გრღმ. прх. trans. სმევა (ასმევს) поить, давать выпить to make
sb drink sth. მელე დე დარ, დო ხი მელდჷ გელოს – ყოველდღე ცხენი წყლის
დასალევად დამყავს; ღურდ-ღურდე მათხ-მათხე შურ მელდებათ იცხუნ –
დილდილობით ცხელ-ცხელი რძე ასვით მაგას. სრ. сов. perf. მალ|დ|არი **mal'd|ar¹**.

მელ|დ|არ² **mel'd|ar²** გრღმ. прх. trans. ტაკება (ატაკებს), ძეგრება, ჯახება, რჭობა
толкать, пырнуть, колоть to push, thrust; to urge, prod; to apply pressure, to

prick. აგენ ჩუვას შალთ მელოინას – ნადირს ხანჯალი შიგნეულში ვუტარე. სრ.
сов. perf. მალ|დ|არ² mal|d|ar².

მელენო melenô მიმლ. прич. particip. ნასვაპი, დალეული, ნალვინევი **выпивший, выпитый** drunkard, tippler. **მელენო ვასერ სა ხილუშგეც ბოტურ ქუდრწლებნ** შუდ ჩუან – ნასვაპი კაცები გათენებისასლა მიდიოდნენ ქორწილიდან თავიანთ სახლებში; ე ქითე ე მაჭარ **მელენო გუ** – ამ ტიკში ეს ღვინო დალეული ჩანს.

მელრიკ[ას] mel'rik[a'] მსმელი, სმის მოყვარული **любящий [вы]пить** drinking lover, loving wine. ჰქნანვაშო ზორადში **მელრიკ[ას] სტაკ ვარ** – შენი ბიძა (დედის ძმა) ძალიან მსმელი კაცი იყო.

მელუენი mel'ujni მიმლ. прич. particip. მსმელი **пьющий** drinker.

მემკვიდრე ვბ; დდ; დდ memkvidrê vb; jd; dd მემკვიდრე **наследник** inheritor, legatee, heir, successor. **დაჰ დალოჩო დანარ მემკვიდრინ მეყე** – გარდაცვლილის [მიერ] სიცოცხლის მანძილზე მონაგარი მემკვიდრეებს რჩება.

მემლი, მემნი memli, memni ვინმე **кто-нибудь** somebody, someone else. ე წენი **მემლიკ დახლუდ?** – ამ სახლში, ნეტავი, ვინმე ცხოვრობს?

მემცხორ ვბ memcxor vb მემცხვარე **пастух** sheep-breeder. **სქ დანდ მემცხორ ვარ** – მამახეში მემცხვარე იყო.

მენაბდე ვბ menabdê vb მენაბდე **выделыватель бурок** felt cloak maker. **მენაბდეგო წინა ნაბად თეგბითოს** – მენაბდეს ახალ ნაბადს ვაკეთებინებ.

მენახ menax ვილაცა **кто-то** somebody, someone (სხვა ბრუნვებში ენაცვლება თუბე **в других падежах заменяется основой** in other cases it is changed by the root ჰანახ- **hanax-**). ქოკე თათან ხაწქ სო, მენახ დალო – თეხის ხმა მომესმა, ვილაცა მოდის; ჰანახ მენახხოხ ვუნახ (უნახ) **ლევლორლო** – ვილაცა ვილაცაზე რალაცას ამბობდა თურმე.

მენახირე ვბ menaxirê vb მენახირე **пастух рогатого скота** cowherd. **ქაბოხ მენახირე ვადწუ** – ძროხას (საქონელს) მენახირე უვლის (დასდევს).

მენუხ menux ნაცვ. местоим. ргоп. რომელი? **который? which?**. ე **დუდლო[ჰ] მენუხ დო თელე?** – ამ ცხენებში რომელი ცხენი სჯობია? **მენუხ ბანდერ და ო დათხინი?** –

რომელი ბავშვია ის მტირალი [რომელიც ტირის] (რომელი ბავშვია ის მტირალი)?

მენა, მენე menā, menē ნაცვ. местоим. ргол. ვინც кто who (სხვა ბრუნვებში ენაცვლება в других падежах заменяется основой in other cases it is changed by the root ჰან- **han-**); ამავე დროს არის მაკავშირებელი სიტყვა в то же время является союзным словом simultaneously it is a conjunctive word. მენა დარიცნ ფსარე შუხუ, ხეც სო – ვინც იყო გუშინ თქვენსა, ვიცო; ჰანე ალწცრ ჰოგო ის, ოჯახაც ხატ – ვინც გითხრა ეგ, იმასვე ჰკითხე; მენა ვეწრიცრ, ვარდა ოჯახ დოწდალ – ვინც უყვარდა, ვარდა იმას გაჰყვა; ჰანე ბენწცრ სოხ დო, ოჯახ ბადონას – ვინც მთხოვა ცხენი, იმას მივეცი; ჰანნ ბოთხ ბ ლეციცრ, მაქაც ტყობალა – ვისაც საქმის კეთება უნდა, ზედვე ეტყობა.

მე mē ნაცვ. местоим. ргол. ვინ? кто? who? (სხვა ბრუნვებში ენაცვლება ფუძე в других падежах заменяется основой in other cases it is changed by the root ჰან- **han-**). მე დალრ? – ვინ მოდის? შუ მენიშ ბადიშ? – თქვენ ვინები ხართ? მენადი დალრ ქალიქ? – ვინები მოდიან ქალაქში (თბილისში)? ე ხილ ჰ ლაჰდინე, ჰ დოხკნ ხაკე? – ეს ხილი ვინ მოკრიფა და ვინ ჩააწყო ტომარაში? ჰ ბო მოვ? – ვინ მღერის? ჰანნ დადონაჰ სე ნეკ? – ვის მიეცი ჩემი დანა? ჰანახ ხატ ბაბლეს? – ვის ჰკითხა ბაბაღემ? ჰანნ ბდერ და ის? – ვისი შვილია (ბავშვია) ეგ?

მე, მენადი, მენიშ mē, menajšī, meniš ნაცვ. местоим. ргол. ზოგნი, ზოგიერთები, რომელიმენი некий (некие), некоторый (некоторые), иной (иные) certain, some, another (ამათგან მენადი, მენიშ **menajšī, meniš** გამოიყენება მხოლოდ ადამიანთა კლასისთვის, ხოლო მე **mē** – როგორც ადამიანთა, ისე დანარჩენი კლასებისთვის; სხვა ბრუნვებში ენაცვლება ფუძე из них მენადი, მენიშ **menajšī, meniš** употребляется только для класса людей, а მე **mē** – как для класса людей, так и для остальных классов; в других падежах заменяется основой among them მენადი, მენიშ **menajšī, meniš** are used for people class only, but მე **mē** – for people and other classes as well; in other cases it is changed by the root მიჩ- **mīč-**). მე დუდტუ, მე დალრ – ზოგი მიდის, ზოგი მოდის; მე ლაზე და, მე მოსწ – ზოგი კარგია, ზოგი ცუდი; მენადი ლა-

ჩაჭ დოტურ, მენადში მან აღმართ – ზოგიერთები დაღმა მიდიოდნენ, ზოგიერთები კი აღმა.

მქდალ დღ **mēdal** dd მედალი медаль medal. სე ბაბუნ, ამადევე ნიკუნ, ოსმალრ ბუჭეს ში ხატა ვაჩი, ში მქდალ – პაპაჩემს, ამანთ ნიკოს (ნიკო ქადაგიძეს), ოსმალოს ომში ორი ჯვარი ერგო და ორი მედალი.

მქდლარქ **mēdlārē** მედლებიანი с медалями, в медалях with medals. ბუჭს მქდლარქ ვერწი ვუხ მიხელ – ომიდან მედლებიანი დაბრუნდა უკან მიხელი.

მქდლეწი **mēdlečī** უმედლო[ღ] без медали without medals. ვაჭოვ დოშ დითქ თხონ, მქდლეწი ცო ვერწეს ოლიმპიადენ/ნიმაქრქ ვუხანრ – ბიჭმა სიტყვა დაგვიტოვა, უმედლოდ არ დაგებრუნდები ოლიმპიადიდანო.

მქკ, მენაკ **mēk, menak** ნეტავი, ვინ интересно, кто I wonder who. მქკ გულა-ლულრ სო იშტუჩრ გაჭირბელქ ჰალრ ვაჯუნრ – ნეტა, ვინ გამოჩნდება ჩემი ასეთი გაჭირვებიდან ამომყვანი. *sb. sm. see მქ mē.*

მქ **mē** ზოგი, ზოგიერთი некий, некоторый, кое-кто some, several. მქ სტაკ სტაკ ცო ვა – ზოგი კაცი კაცი არაა.

მერქქან **merkā** jj მერქანი древесина lumber, matchwood, wood-pulp.

მერცარ **mercar** გრდმ. прх. trans. 1. ტუსვა опаливать to scorch, to singe. კაწკა ბაშ კეჭ ქე წაკადრჩ მერცრათხრ – პატარაობისას ცეცხლში (კერაში) ცხვრის კუდებს ვტუსავდით; ოჯუს წარმაქ ვან ქორთრ მერცრ – ის ცეცხლზე ღორის თავს ტუსავს. 2. სუსხვა (სუსხავს), ქერცლავს шелушить, жечь (о морозе, крапиве...) neetling, frosting, chilling. ფშელოვ ტოტი მერცრ – სიცივე ხელებს ქერცლავს. სრ. сов. perf. მარცარ **marcar**

მერცხლაჲ დღ **mercxla'ō** dd მერცხალი ласточка, касатка swallow. მერცხლა-ცუფე შუი ბენი წენბონ თეგოდრ – მერცხლები თავიანთ ბუდეებს სახლებში აკეთებენ; შუი სურათ დადგჩე თხე ავ ხატადღონორ თხე ბაბონ: *ი ვან დოჭ მოღოქ ლამზურ დაქ, ვაიკ ვიქ (უქ) ცომ ოჯუმიფლოქ დალოუნრ? ოჯუს აღღონორ ველანვო-ლოში: დახატოდღლომქან ის ოჯუმიფლოქ ბერტყადღლოქ ყაროვ ტატდიენრ მერცხლაჲს, მქ ვადხნ თოღდორ, ჰა მოჭ ხილოურადრ – როცა თავიანთი [ფოტო]-*

სურათი ენახათ, ბებიაჩვენს ეკითხა ჰაჰაჩვენისთვის: *ეს ჩვენი გოგო რაოდენ ლამაზია და, ნეტავი, ჩვენ რატომ არც იმდენადო?* იმას ეთქვა სიცილით: *დახატვამდე (სურათის გადაღებამდე) მაგან იმდენი იფრთხილა წვიმისგან დასველებული მერცხალივით, რომ გვაჯობებდა, მაშ რა იქნებოდაო* (მ. მიქელაძე).

მესარ მმ **mesar** jj მესერი тын, частокол fence, hedge. ქიქოყ სწგუფშნ გოგის საბლენს მესრი მესკორ – ადრე ენოების ირგვლივ უმეტესად მესრებს ასობდნენ (ყრიდნენ).

მეტბა|დ|ალარ მეტბა|დ|ალარ გრდუგ. непрх. intrans. გამეტება (ემეტება) не жалеть to sacrifice oneself, to spare. ჰონანნრ სნ მეტბალა სო – შენთვის სულიც მემეტება; ხაბროჩრ სტაკონ ვეჩონანნრ ცრმ მეტბალა – ძუნწ კაცს სხვისთვის არაფერი ემეტება.

მეტბა|დ|არ მეტბა|დ|არ გრდმ. прх. trans. გამეტება (იმეტებს) не жалеть, не щадить to spare.

მეურმე ვბ **meurmê** vb მეურმე аробщик araba driver, cartload driver. მეურმეცთ თიგნას, მე ვან ურმევ პაქსი დიკლოთნრ – მეურმეს გავურიგდი, რათა ხვალ ურმით პანკისში წავვიყვანოს.

მეფე ვბ **mepe** vb მეფე царь king. ერეკლე ვან მეფე ვარ – ერეკლე ჩვენი მეფე იყო. შდრ. ср. comp. ნეფე **nepê**.

მექათმ ვბ; მდ; დდ **mekatm** vb; jd; dd მექათმე разводящий кур, ухаживающий за курами; торгующий курами person taking care of hens. სუმანტ ალზან ცერეჩქი მექათმელ ვარ – სიმონი ალაზნის პირას მექათმელ იყო.

მეყარ მეყარ გრდუგ. непрх. intrans. დარჩენა (დარჩება) оставаться to stay. ფსარ-ფსარლუმნჩ ჩუჭ მეყეს ბოთხ თეგბან – საღამოობით სახლში ვრჩები საქმის საკეთებლად; ე მოჭ მარწონ მეყე – ეს გოგო უქმროდ (გაუთხოვარი) რჩება. სრ. сов. perf. დისარ **d|isar**.

მეყ|დ|არ მეყ|დ|არ გრდმ. прх. trans. დატოვება (დატოვებს) оставлять to leave. ბადრი ტბათნი მეყდოს – ბავშვებს ტბათანაში ვტოვებ. სრ. сов. perf. დითარ **d|itar**.

მეყორულე ვბ **meqoruyê** vb ნაკრძალი სათიბის დარაჯი, მეთვალყურე сторож места, предназначенного для косьбы guard, watchman of grazing land,

pasture. მეყუძრღეს დაჟრენ დადოლ დო – ნაკრძალი სათიბის დარაჯი ბალახს პატრონობს (უვლის).

მეშურნე **mešurnê** მეშურნე, შურიანი завистливый envious, jealous, green-eyed, jaundiced, covetous. მეშურნენ (მეშურნ სტაკონ) ჯეჩი ლაზეჟ ჰახეთე – შურიანს (შურიან კაცს) სხვისი კარგი შურს.

მეჩით, მეჩეთ დდ **meçit, meçet** dd მეჩეთი мечеть mosque. თათრე მეჩით[ი] ვუდტუ – თათარი მეჩეთში მიდის.

მეხკ|დ|არ **mexk|d|ar** გრძ. прх. trans. ღვრა (ღვრის), [და]ქცევა, [და]სხმა; [და]სხუ-რება, [და]პკურება; [და]ბნევა, [და]ფანტვა лить, проливать, разбрасывать, сыпать (что-л. сыпучее), сорить to pour, to drop, to scatter. ქითრენასჲ ყარ მეხკოდრ – წვიმა ასხამს, როგორც ტიკიდან (კოკისპირულად წვიმს); ხაკრეჟ ფსა მა მეხკობოთ! – ტომრიდან ქერს ნუ აბნევოთ! მაცლომცო მეხკლო[ჰ] ის ტათებ, ეჟ ცუდ დეწეგეჟ ჰო ვახარ? – როდემდე ფანტავ მაგ ფულს, მერე აღარ გინდა ცხოვრება? სრ. сов. perf. მახკ|დ|არ **maxk|d|ar**.

მეხ დდ **mex** jj მეხი гром, молния lightning, flash or streak of light in the sky caused by the discharge of an electric spark in a thundercloud, thunder, grumble. ზო-რაში ტათ ლეჯრეს მეხ დადწუ – ძალიან ძლიერ ელვას მეხი მოსდევს; სტოუხკუ გიგოლლარ მიტლოჟ კნათ მეხეგ ვაჰირ – შარშან გიგოლიანთ მიტა-ლოს ბიჭი მეხმა წაიღო (მოკლა).

მეხჯეთინრ **mexqetinô** მიმლ. прич. particip. ნამეხარი, მეხდაცემული поражённый громом (молнией) thunderstruck. მეხჯეთინრ ხე – მეხდაცემული ხე; ჰას მეხ-ჯეთიჩოვ, ე ვუხ (უხ) თაგდიჟ სო! – ე მაგ მეხდაცემულმა, ეს რა მიქნა!

მეხრე ვბ **mexrê** vb მეხრე пастух, погонщик волов... shepherd, one who tends and herds sheep, bullock, ox, herdsman, one who tends a herd. მეხრეგ ფსტარჩ ლეხკო – მეხრე ხარებს ერეკება.

მეჯ ბდ **meq** bd ტახტი тахта upholstered couch without arms and sometimes without a back; type of large sofa; divan, large couch with no back or ends. ით-შერლარჩ მამი მეჯმაჟ დადალწლათერ ჩხაღურ დოშ – ედიშერთანთ მამიდა ტახ-ტზე იჯდა ხოლმე წინდის ქსოვით.

მეჯვარე ვბ **mežvarê** vb მეჯვარე шафер groomsmen, principal attendant of the bridegroom at a wedding. მეჯვარეს ნეფ-დელოფლენ ტარდი ხერცდორ ჯორ დომ – მეჯვარე ნეფე-დელოფალს ბეჭდებს უცვლიდა ჯვრისწერისას.

მეჯოგე ვბ **mežogê** vb მეჯოგე табунщик herdsman. ჯოგეს მეჯოგე ვადწი – ჯოგს მეჯოგე დასდეგს (ინახავს); მეჯოგეც დუდ სანგრ დახკდიქ – მეჯოგემ ცხენები ეზომი მორეკა (მოიყვანა); მეჯოგეს ბართი ჯოგ ბმარდახიქ – მეჯოგეს მგლქების ხროვა (ჯოგე) შეხვდა.

მე **mê** კავშ. союз conj. 1. რომ, რომაო, რათა что, чтобы, мол that, so, in order to. ნიკოს აღი, მე ვა ოკუენ ჰაშელ ლოლოქი – ნიკომ თქვა, რომ ხვალ მასთან სტუმრად მიხვიდე; აჰ მე კეს თეგდორაჰიქ, ჰალო ცო თაგდომაკირ ჰიქ, ო ლე სიქ ცო თაგდომაკიქ – შენ რომ კესს აკეთებდი და ვერ გააკეთე, იმას ვერც მე გავაკეთებ. 2. ზოგიერთ სხვა მეტყველების ნაწილთან ერთად, მის ბოლოკიდურ ხმოვანს აკარგვინებს რა ხანგრძლივობას, ქმნის შესიტყვებას, რომელიც აღიერებს ნათქვამის სემანტიკას вместе с некоторыми другими частями речи, аннулируя долготу их конечных гласных, образует словосочетание, усиливающее семантику сказанного together with some other parts of speech it makes the final vowel annul its longitude and makes the word-combination reinforcing the semantics of saying. მაცნე მე (< მაცნე) – როცა რომ; მიჩჰე მე (< მიჩჰე) – სადაც რომ; ჰანე მე (< ჰანე) – ვინც რომ; მუდლნე მე (< მუდლნე) – როგორც რომ; მელქე მე (< მელქე) – რამდენიც რომ.

მზითავ დდ **mzítav** jj მზითევი приданое dowry, portion. დადივ დაჰოს მზითავ ებწრ მარ ვომ – პატრონები ქალს მზითევს აყოლებენ გათხოვებისას. sb. cm. see ზითევ zitev.

მთივლოვ, მთიულ ვბ; დდ **mtivlov, mtiul** vb, jd მთიული мтиулец Mtiuli (ethnographic group of Georgian Mtieli people). მთივლობი დუშთიგუძჰ დახიქ – მთიულეები დუშეთისკენ ცხოვრობენ.

მიზი ბ **mizi** b მიზეზი причина cause, factor, reason, principle, purpose. ვუხ (უხ) მიზი ბა, მე სეჩუ ცო იხექიქი – რა მიზეზია, რომ ჩემსას აღარ დადინარ? სტე მიზევ ცო თელო სიქ საი ტათებ? – რა მიზეზით არ მაძლეე ჩემს ფულს?

მიზი ბ|არ mizi b|ar გრდმ. прх. trans. მიზეზობა (მიზეზობს), ჭირვეულობა *вильять, овилывать to be capricious; to be naughty*. ე ბანდრევე ადუშეს ბო მიზი – ეს ბავშვი ტყუილად მიზეზობს (ჭირვეულობს).

მიზი ლეხარ (ლახარ) mizi lexar (lahar) გრდმ. прх. trans. მიზეზის ძებნა (მიზეზის ეძებს), ჭირვეულობა *искать причину to find the reason, to look for the reason, cause*. ე ბანდრევე მიზი ლეხარ – ეს ბავშვი მიზეზის ეძებს.

მიზი ლეჰარ (ლაჰარ) mizi lehar (lahar) გრდმ. прх. trans. მიზეზობა (მიზეზობს) ვინმეს მიმართ, ჭირვეულობა, დამღუბება *капризничать, обижаться, упрекать to be capricious towards someone, to quarrel with sb*. ე ბანდრევე მიზი ლეჰარ სო – ეს ბავშვი მიზეზობს (ჭირვეულობს) ჩემთან (ჩემ მიმართ).

მიზიწი miziṭi უმიზეზოდ *без причинны without reason*. მიზიწი ცრმ და მათხეჩი – უმიზეზო არაფერია ქვეყანაზე.

მიზლაკ mizlak მიზეზიანი *капризный capricious, naughty*. სქ ბანდერ ზორადში მიზლაკ და – ჩემი ბავშვი ძალზე მიზეზიანია.

მილ|დ|არ mild|ar გრდმ. прх. trans. შეცივება (შესცივდება) *зрбнуть to suffer from cold, to feel cold, to be cold*. უმტრ აკლორათხრ მილდარეს, მე სპიჩკ ცო დშაყ-მაკო თხო – ისე გვაკანკალებდა შეცივებისგან, რომ ასანთი ვერ ავანთეთ; თხა ზორადში მილფოსრ – დღეს ძალიან მცივა.

მილ|დ|ორიკ mild|orik მცივანა *зрбкий chilly, frosty, sensitive to cold*. მილფორიკ ღუნან ლამუჩი ცო ყეპყოდმაკე – მცივანა მწყემსი მთაში ვერ გაძლებს.

მილვან მდ milvā jj მილიონი *миллион million*.

მილოცა|დ|არ miloca|dar გრდმ. прх. trans. მილოცვა (მილოცავს) *поздравить to congratulate*. მაჟარე ვაშხინ წელტი მილოცადი – დებმა ერთმანეთს ახალი წელი მილოცეს.

მიმინო დდ miminō dd მიმინო *сокол falcon, type of predatory bird which hunts during the day (characterized by a sharp beak and strong claws)*. მიმინოვ ჭივჭ ლაცბი – მიმინომ ბელურა დაიჭირა; მიმინუდ ბენი კმადტნხ თეგოდრ – მიმინოები ბუდეებს კლდეებზე აკეთებენ.

მინამ, მანამ minam, manam ზმნს. нареч. adv. სანამ, ვიდრე пока; до тех пор, пока while, till, for the present, in the meantime; for the time being, meanwhile, for now, till now. მინამ მოჭქოტრ ცო დილოაჰი, მაღვტ ცო თელოს ჰო! – სანამ პირს არ დაიბან, პურს არ გაჭქეე!

მირთმა|დ|არ mirtma|dar გრდმ. прх. trans. მირთმევა (მიართმევეს) подавать, преподнести to present, to give. წინუსენ მადრდაშას ტარდ მირთმადიქ – პატარ-ძალს მუღმა ბეჭედი მიართვა.

მირო დ mirō d მირონი миро chrism, holy anointing oil (Christianity). მიროშს ვქ მიღნათხ – მირონივით ღვინო ვსვით; მოძღრივ ნახ კურთხადო მირნევ – მღვდლები ხალხს აკურთხებენ მირონით.

მისხალ დდ misxal dd მისხალი золотник zolotnik (=4,5 gr) inch. ცჰადნა გირ-ვანქეჰი მეღ მისხალ და – ერთ გირვანქაში რამდენი მისხალია.

მიტკალ დდ miṭkal dd მიტკალი МИТКАЛЬ lightweight cotton fabric; muslin, strong cotton cloth that is used for sheets and various other purposes. მიტკალ ბამბქ დო – მიტკალს ბამბისგან (ბამბისას) ამზადებენ; ე მიტკლებ შივ პჭერანგ მაღლოჸ სო – ამ მიტკლისა ორიოდე პერანგი გამომივა.

მიქარო|დ|ალარ mikarod|alar გრდუვ. непрх. intrans. მიქარვა болтать, городить чепуху to talk nonsense, to chatter, prattle, to prate, to do absurdity. ღუჭგუე მა მიქაროლა! – ნამეტანს ნუ მიჭქარავ!

მიჩ mič адит. ზმნს. нареч. adv. სად? საით? куда? where? whereabouts? wherever? wheresoever?. მიჩ დუღტაჰი – სად მიდინარ? სქ ჟავნო მიჩ დახქ? – ჩემი წიგნი რა იქნა (სად წავიდა)?

მიჩ მათეჰი mič mate[h] ess. ზოგან, ზოგიერთ ადგილას местами, кое-где here and there, this place and that place, in some items. საშინო დავალბეჰი მიჩ მათეჰი შეცთომი დანოღ სოგოაჰი – საშინაო დავალბეაში ზოგან შეცდომები ექონოდა.

მიჩაჰი, მიჩეჰი miča[h], miče[h] ess. ზმნს. нареч. adv. სად? где? where?. მიჩე და სქ ჩხტდრი? – სად არის ჩემი წინდები? მიჩე ვახეჰი? – სად ცხოვრობ?

მიჩაგდა, მიჩეგდა **mičaqda, mičeqda** ზმნს. нареч. adv. საცაა ВОТ-ВОТ very soon. ღაოთქ, მიჩაგდა ლაგ ლაქოდრ – ზამთარი დადგა, საცაა, თოვლს დადებს [ჩამოაგდებს].

მიჩელეც **mičele'** adit. ზმნს. нареч. adv. სადაც გინდა, საცა გინდა, საითაც გინდა куда хочешь wherever you want. მიჩელეც ვიკასრ, ვოწლას ჰობ – საცა გინდა წამიყვანე, გამოგყევი.

მიჩელჰეც **mičelhe'** ess. ზმნს. нареч. adv. სადაც გინდა где хочешь wherever you want. მიჩელჰეც ხილვალოჰრ, ცო დჲყ სო! – სადაც გინდა, იყავი, არ შენაღვლება!

მიჩ[ე]კ **mič[e]k** adit. ზმნს. нареч. adv. ნეტავი, სად интересно, куда I wonder where. „...მიჩე ბაღრაღუღში? უხუკ ლეხრაღუღში? – სად მოდიოდით, ნეტავი? რას დაეძებდით, ნეტავი? (ა. ბერტლანი).

მიჩეჰ[ა]ჭ **mičeh[a]č** ess. ზმნს. нареч. adv. ეს სად... აქ სად... это где... Look here, where... მიჩეჰ[ა]ჭ ბჰარვანხნა[ჰ] სო! – ეს სად დამხვდი!

მიჩი დ **mičī j** ლორი, შაშხი окорок, ветчина ham. ჩამლო მიჩი დოღა ჰამინაყ ცო გეთე – გემრიელი შაშხის ჩადება (გამოყვანა) ყველამ არ იცის.

მიჩმათე[ჰ] **mičmate[h]** ess. სად? რა (რომელ) ადგილას? где? в каком месте? where? in what location?. ვაი ბიძი ქალქი[ჰ] მიჩმათე[ჰ] ვახე? – ბიძახენი თბილისში, ვერ ვიგონებ, აბა, გამახსენე, რა (რომელ) ადგილას ცხოვრობს? მიჩმათე[ჰ] და ჰოგო[ჰ] ჭრილობ? – სად (რომელ ადგილას) გაქვს ჭრილობა?

მიჩ-მიჩე[ჰ] **mič-miče[h]** ზმნს. нареч. adv. ზოგ-ზოგან местами here and there, on several places. მიჩრე მიჩ-მიჩე[ჰ] ლაგ ოშტიყ დატე – მინდორში ზოგ-ზოგან თოვლი ისევე დევს (ყრია).

მიჩრენა[ჰ] **mičrena[hō]** ზმნს. нареч. adv. საიდან откуда from where. მიჩრენა[ჰ] ლაქდალო ე ხი? – საიდან მოვარდა ეს წყალი?

მიჩრენაჰო **mičrenahō** ზმნს. нареч. adv. საიდანაც откуда from where. მიჩრენაჰო აჰ ვეყნა, ასჲ ომსრენჲ ვაღოს – საიდანაც შენ მოხვედი, მეც იქიდან მოვდივარ.

მიჩრე **mičrē** ზმნს. нареч. adv. 1. საიდან? откуда? whence, from where? from which location?. მიჩრე ვაღო[ჰ]? – საიდან მოდინარ? ის მიჩრე ხეყე ჰო? – ეც საიდან

იცნი? 2. სადაური откуда from where? from which location?. მიჩრქ დაშო? – თხო აღნიჩქ და[თხრ] – სადაურები ხართ? – ჩვენ აღვნიდან ვართ (აღვნიელე-ბი) ვართ.

მიჩხმაც mičxma' ზმნს. нареч. adv. ყველგან везде, всюду everywhere, anywhere; everyplace; around; anyplace, anywhere. წოვათე მიჩხმაც სინი დაქარ ატურ – წოვათაში ყველგან ლურჯი (მწვანე) ბალახი ეფინა.

მიჩჰე mičhē კავშ. союз conj. სადაც где whereas, whereupon, wherever. მიჩჰე ქე და, უდსი ვუდტას – სადაც ცხვარია, იქ მივდივარ.

მიჩჰე-მიჩჰე mičhē-mičhē ზმნს. нареч. adv. 1. სადმე, სადაც გინდა где-нибудь somewhere, anywhere, someplace. სტაკ სტაკოხ მიჩჰე-მიჩჰე ბჰარლო – კაცი კაცს (ერთიც იქნება) სადმე შეხვდება; მიჩჰე-მიჩჰე ყადტი ქორდებ სო, ცოჰე ქე ლარკწი მეყე სოგოჩი – სადმე (სადაც გინდა) დუქარდი მიშოვე, თორემ ცხვარი გაუკრეჭავი მრჩება; 2. სა[და]ცაა вот-вот just, just now. სე ნაყბისტ სტეხოს, მიჩჰე-მიჩჰე ვეწებე ვაყ – ჩემს ამხანაგს ვუცდი, სა[და]ცაა, უნდა მოვიდეს.

მიწერა|დარ mičera|dar გრდმ. прх. trans. მიწერა (მისწერს) написать (кому-л.) to write, to inform. ფსტუნან მიწერადინას კიმუფ ამბუდ – ცოლს მივწერე კიმოს ამბავი.

მიჭრიტა დდ mičriṭā dd მიჭვრიტანა, სარკე зеркало mirror. სე ნანქ მიჭრიტა თხა'ქ ესე და თხოგოჩი – დედაჩემის სარკე დღესაც აქა გვაქვს; სო საჩ ქორთო მიჭრიტნეჩი გუ – მე ჩემს თავს სარკეში ვხედავ; ას მიჭრიტნი ჰიჭას – მე სარკეში ვიყურები (ვიცქირები).

მიჭყლეტა|დარ mičqleṭa|dar გრდმ. прх. trans. მიჭყლეტა (მიჭყლეტს) раздавить, придавить to crush, smash; to squash.

მიხაკ დდ mixaḵ dd მიხაკი гвоздика pink, carnation. მიხაკე დაყარ ჩამარდო – მიხაკი საჭმელს აგემრიელებს.

მიჯნ დდ mižn dd მიჯნა межа, граница boundary, border, frontier. ვად ნაკვეთინ დუყეჩი მიჯნ დეწე დილდალ – ჩვენს ნაკვეთებს შუა მიჯნა უნდა დაიდოს; სე მიჯნახ დივჰ თედუფ ქანდარ და – ჩემი მიჯნის იქით თედოს მიწაა.

მკვიდრ **mḱvidr** 1. მკვიდრი, მაგარი прочный, твердый enduring, lasting, solid, reliable; stable, steady, hard, firm, stable. **მკვიდრ წაღეწე თაგლ სტაკოვ** – მკვიდრი სახლი უნდა გააკეთოს კაცმა. 2. მკვიდრი, ადგილობრივი ბინადარი **коренной (житель) inhabitant**. **თხე დადი საგირთე მკვიდრი ბარ** – ჩვენი წინაპრები (მამები) საგირთის მკვიდრები იყვნენ.

მნათე ვბ **mnatê vb** მნათე свечник, монах monastic, that which relates to monks or monasteries; monk, friar, cloisterer. **მნათეუ საყდრე[ჰ] სათლი აკაოზ** – მნათე ეკლესიაში სანთლებს ანთებდა.

მოჭგრიშე ვბ; **დღ** **miāgarišê vb**; **jd** მოანგარიშე счетовод, счётчик bookkeeper, accountant, one who manages financial records. **ვად კოლექტივე შემოსავალ-გასავლი მოანგრიშე თეგოდო** – ჩვენი კოლმეურნეობის შემოსავალ-გასავალს მოანგარიშეები აკეთებენ (ანგარიშობენ).

მოახლე დღ **moaxlê jd** მოახლე служанка maid, female servant; female housekeeper, housemaid.

მოაჯირ **დღ** **moažir jj** მოაჯირი решётка, перила (от балкона) rail, handrail, banisters, guardrail. **სოსო მოაჯირეს გუდღვისენო ლათერ** – სოსო მოაჯირზე მიყრდნობილი იდგა.

მოგებ **დღ** **mogeb jj** მოგება прибыль benefit, profit; earnings, gainings.

მოგერბა|დ|არ **mogerba|d|ar** გრძ. прх. trans. მოგერიება (მოიგერიებს), отпарировать, пересилить to parry, to repulse, to repel. **ბუდსე ეელო ჩა ებწბალწლათინე, თოთუ გეფსოშ ნასტ მოგერბადბინათს** – ღამე ცხვარში დათვმა დაიწყო მოძალეა და თოთის სროლით ძლივს მოვიგერიეთ.

მოგვ **დღ** **mogv dd** მოქნილი, დამზადებული ტყავი обувная кожа ready-made skin, leather. **გახნე ვავწ მოგველ თაგბო'ე, ვე წულია აბო** – თხის ტყავს მოქნილ ტყავად აქცევენ და შემდეგ წაღებს კერავენ.

მოგვერდ **დ** **mogverd j** მოგვერდი манёвр, ухватка, приём, уловка грузинской борьбы Mogverdi (Georgian wrestling manoeuvre). **გიორგის ლეუენო მოგვერდ დიე** – გიორგიმ ლეოს მოგვერდი უყო (მოსდო); **ღახეღში ლეთხოვ**

მუდში ლეთინი მოგვერდმაქაჭი ვაყითიენე, მახკან ვიშვიქ – კარგმა მოჭი-
დავემ ცუდად მოჭიდავე მოგვერდზე წამოილო და მიწაზე დაანარცხა.

მოგლუება|დ|არ **mogluvba|d|ar** გრდმ. прх. trans. გამოგლოვება (გამოიგლოვებს)
ВЫЙТИ ИЗ траура mournlament. ბუჭეს ბავბიენო ნაყბისტი ჩცვექ მოგლუებად-
ბინას – ომში დაღუპული ამხანაგები ახლდა გამოვიგლოვე. უსრ. несов. imp.
გლუება|დ|არ **gluvba|d|ar**.

მოდავე ვბ; დლ **modavê** vb; jd მოდავე оспариватель, истец complainant, de-
mandant, plaintiff. მოდავე სოხ ქატა, მხ ველ დიენე, ქე კაწკაძრო ბნდრინ ვაჩ-
დიქ – მოდავემ ჩემზე იჩივლა, მაგრამ სამართალი ქნეს და ცხვარი უმცროს
შვილებს არგუნეს.

მოენე ვბ; დლ **moenê** vb; jd მოენე, თარჯიშანი переводчик interpreter, one who
orally translates from one language to another. ბაქო[ჭ] სასამართლო საქმე დარ
თხოგოჭე, თათრულ მოტ ცო ვეთხედ მოენე ოთვიქ თხო – ბაქოში სასამარ-
თლოში საქმე გვექონდა და თათრული ენის არცოდნის გამო მოენე მოგვიჩი-
ნეს; მოენევე მეღმი მატმაქ დო ამბუდ – თარჯიშანი რამდენიმე ენაზე ლაპარა-
კობს.

მოვრავ ვბ **movrav** vb მოურავი пристав, смотритель steward, manager; ad-
ministrator, superintendent. ბაცბივ საკუდბანო მოურავი ეთბორ – წოვათუშები
საკობიანოში (წოვათუშების მამულების სახელია) მოურავებს ნიშნავდნენ.

მოთოგნა|დ|არ **matoqna|d|ar** გრდლუგ. непрх. intrans. მოთოხნა (მოთოხნის) МОТЫ-
ЖИТЬ to dig, hoe. ე ხენ[ბ]ინ ძარბან მოთოგნადარ დეწქ, ცოჭქ დენიყ დაჭ დაყ-
ლა – ამ ხეებს ძირებში მოთოხნა უნდა, თორემ სულ გახმება. უსრ. несов. imp.
თოხნა|დ|არ **toxna|d|ar**

მოთუთქა|დ|არ **motutka|d|ar** გრდმ. прх. trans. მოთუთქვა (მოთუთქავს), მდუღარე-
ში, ან ნაცარტუტაში გავლება ВЫВАРИТЬ, ОТВАРИТЬ, ОБДАТЬ (кипятком, либо
щёлоком) to scald; to scald oneself. სე კნათევ ქოკ კეჭდა ვიჩრო შურელო მალ-
ბიენე, დენიყ მოთუთქადბიქ – ჩემმა ბიჭმა თეხი ადუღებულ რძეში ჩხაკრა და
სულ მოითუთქა.

მოთ ბდ **mot**, bd 1. ადგილი место place. **შუე ქე სტე მათე[ჰ] ლათე?** – თქვენი ცხვარი რა (რომელ) ადგილას დგას? **შინ მათე[ჰ] თეტ დაქრან იჩო** – ორ ადგილას (ორგან) დაჭრეს დაქიანთ იჩო. 2. ლოგინი постель bed. **ნანას მათეშ ოტ** – დედამ ლოგინები გაშალა (დააგო).

მაგონ მოთ ბარ maqon mot, b|ar გრდმ. прх. trans. პურისთვის ადგილის გაკეთება (გაკეთებს) ცხობისას კერიაში, პურის ნაღვერდალში ჩასმა **приготовить место для выпечки хлеба в очаге to fix a place for baking bread in hearth.**

მათახ ეგარ matax egar გრდუგ. непрх. intrans. ლოგინად ჩავარდნა (ჩავარდება) **слечь (в постель) to be laid up; to take to one's bed.**

მოთინი motini მიმლ. прич. particip. 1. ის, რაც (ვინც) ჰგონიათ [пред]полагаемый what, who is meant, considered, expected. **სო მოთინი ო სტაკ ცო ვანორ** – მე ვინც მეგონა, ის კაცი არ ყოფილიყო. 2. ის, ვისაც ჰგონია [пред]полагающий sb who means, considers, expects. **იცხუფ ნიუსხოლ მოთინი მა გა** – მაგისი სიმართლის მგონე ნუ ხარ.

მოცქელ, მოციქელ ვბ; დდ mojckul, mociqul vb; dd მოციქული, მასვეალი **посланник, сват missionary, person sent on a mission; messenger, envoy, one who carries a message or goes on an errand.** **მოჯ დეხან მოციქლი დახე** – ქალის სათხოვნელად მოციქულები წავიდნენ; **ცჰადნი სახელმწიფოვ ვეჩონ შარო მოციქულ ჰეჭოდო** – ერთი სახელმწიფო მეორეს თავის მოციქულს უგზავნის.

მოიჯრე ვბ moižrê vb მოიჯარე, მოიჯარადრე **арендатор, откупщик tenant, occupant, renter; lessee, leaseholder; farmer.** **თავდიე მოიჯრეგო[ჰ] დაჯან საბალხი დახორ** – თავადები მოიჯარადრეებს დიდ საბალახოებს ართმევენენ.

მოკალო|დარ moqalod|ar გრდმ. прх. trans. მოკალო (მოკალოვს) **вылудить to tin, tinker.** **ჰერწელხნ ნაგათე[ჰ] მოკალოდარ დეწე** – ქვაბებს დროდადრო მოკალოვა უნდა. უსრ. несов. imp. **კალო|დარ qalo|dar.**

მოკეცა|დ|ალარ moqeca|d|alar გრდუგ. непрх. intrans. მოკეცვა (მოიკეცება), მორთხმით დაჯდომა **свернуться, сесть поджавши ноги (согнувши ноги) ცო sit up, sit in an upright position with bending legs.** **ნეფე მოკეცადვალი'ნე, შადრი**

წინუსენ ფენის ჩუ ხაყე – ნეფე მოიკეცა და თავისი პატარძლის გვერდზე დაჯდა.

მოკვერ დდ **moḵver** dd ბოკვერი, ბელი медвежонок teddy bear. მოკვერი შუა ნა-
ნეცა ლაბწირ – ბოკვერები თავიანთ დედასთან თამაშობდნენ.

მოკრივეგ ვბ **moḵrivê** vb მოკრივე кулачный боец boxer. მოკრივეგ ვაშხინ
ბუერჩი მეორ – მოკრივეები ერთმანეთს მუშტებს ურტყამენ.

მოლუყ **mole'** ისელა, უბრალოდ, უსაქმოდ просто так, без дела without work.
მოლუყ ცომიჩი იხოს – ისელა (უსაქმოდ) არსად დავდივარ.

მოლუყ **molñ** ნაცვ. местоим. ргол. როგორი? რანაირი? какой? what kind?. მოლუყ კნათ
ვა ე, ლახენი ლე მოსა? – როგორი ბიჭია ეს, კარგი თუ ცუდი? მოლუჩი ბასა
ჩოჯაყარ აბოთხ ჰო? – როგორი ფერის ჩოხა შეგიკეროთ? მოლუყ მახე კოწლი
მატე ე მაჭგოაჰ! – როგორი გრძელი ნაწნავეები აყრია ამ გოგოს.

მომეტე **mometê** თავგამეტებული; მეწინავე храбрец; передовой lion heart;
advanced, foremost. ბუჭელო ჰათხდაჰ მომეტი იხორ – ბრძოლაში პირველად
მეწინავენი შედიოდნენ; ბახტრიონ ცინი მომეტე საღირშვილო ეტირ დაჰ თუ-
რეგ – ბახტრიონის ცინეში თავგამეტებული საღირშვილი გადახტა წინ
ხმლით.

მომიჯნე **momijñê** მომიჯნავე смежный, примыкающий, сосед neighboring,
close to; conterminous, bordering on. მოსიჩო მომიჯნეგ დენოლ ყაჭოდო სტაკე
– ცუდი მომიჯნავე სიცოცხლეს უმწარებს კაცს.

მონასტრან დდ **monastrā** jj მონასტერი монастырь monastery, community of
monks. საქართველოაჰ დუგ მონასტრადში დარ, მონასტრან ჟაგნუან წერადორ
– საქართველოში ბევრი მონასტერი იყო, მონასტრებში წიგნებსაც წერდნენ.

მორ დდ **mor** jj მორი бревно log, timber. მიხოს წა თეგოდოჰ, სჭგო მორიგო
დუწითე – მიხო სახლს აშენებს და ეზო მორებით აავსებინა.

მორა|დ|არ **mora|d|ar** გრდმ. прх. trans. [და]მორვა ([და]მორავს) тесать, округлять
бревна to cut, to hack the wood, timber. ხენბი ჰამახეც ლახიშ რაჭობიგ მორა-
დო – ხეებს ყველაზე კარგად რაჭველები მორავენ. სრ. сов. perf. დამორა|დ|არ
damora|d|ar.

მორგ **morg** jj მორგევი чурбан, обрубок бревна block, chunk, stump, round
log. გოგრძ კუქ, მენხუდონმაქა'ე ურმქ სოლი ეთოდრ, მორგ და – მრგვალი
კუნძი, რომელზედაც ურმის სოლებს დგამენ, მორგვია.

მორიდბა|დ|ალარ **moridba|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. მორიდება (მოვერიდება);
გვერდის ავლა отстраниться; избежать, уклониться, стесняться to look aside,
to go round, to pass. ფჭარახ მორიდბადვადონას – ძალს მოვერიდე. უსრ. несов.
imp. რიდბა|დ|ალარ **ridba|d|alar**.

მორს|დ|ალარ **mors|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. მოსრა (მოისრება), ამოჟლეტა, სულ
ერთიანად დახოცვა, მოსპობა уничтожиться to destroy, to annihilate.

მორს|დ|არ **mors|d|ar** გრლმ. прх. trans. მოსრა (მოსრავს), ამოჟლეტა, სულ ერთიანად
დახოცვა, მოსპობა уничтожить, истребить to annihilate, to destroy, to
exterminate.

მორწყა|დ|არ **morçqa|d|ar** გრლმ. прх. trans. მორწყვა (მორწყავს) поливать, опро-
сить to water, to irrigate. ვენაგ შაწ მორწყადინას – ვენახი ორჯერ მოვრწყე.

მორლ: მორლ ბ|არ **morl': morl' b|ar** გრლმ. прх. trans. მოხვევა (მოეხვევა), გადახ-
ვევა обнять to hug, to take in one's arms. ნანას შადრი ბადრენ მორლ ბიქ – დე-
და თავის ბაეშეს (შვილს) გადაეხვია.

მოსავალ **mosaval** jj მოსავალი урожай crop, harvest. ცენეს მაგოფ მაგოფ მო-
სავალ მექქ – წლეულს ჰურის მეტად დიდი მოსავალი მოვიდა.

მოსავლარქ **mosavlārē** მოსავლიანი урожайный productive, fertile, fecund. მო-
სავლარქ შო სტეხოს ჰქ ვალ დაჰ დეგან – მოსავლიან წელს ველოდები შენი ვა-
ლის გადასახდელად.

მოსავლეწი **mosavleçi** უმოსავლო[დ] неурожайный infertile. დაწი, მოსავლეწი
შო ოთქთვანა – მძიმე, უმოსავლო წელი დაგვიდგა.

მოსამსახურ ვბ; დღ; დღ **mosamsaxur** vb; jd; dd მსახური; მოსამსახურე слуга,
прислуга; служащий housemaid, servant. ტყავე შარე სტეფო მოსამსახურელ
ვანორ – ოციოდე წელი სტეფო მოსამსახურედ ყოფილიყო; ობი მოსამსახური
და – ისინი მოსამსახურეები არიან.

მოსარ|დ|ალარ mosar|d|alar გრლუვ. неприя. intrans. გაცუდება (გაცუდლება); გაავე-
ბა делаться плохим, злым to worsen, to make worse, to grow worse. ამძღ მო-
სარბაღ – ამინდი გაუფუჭდა; ე დონგო[ჰ] ლელარ მოსარდაღ – ამ ცხენს სია-
რული გაუფუჭდა.

მოსარ|დ|არ mosar|d|ar გრლმ. прх. trans. გაცუდება (გაიაცუდებს), ცუდად გამოყ-
ვანა [с]делать дурным, плохим to make sb loose good spirits. ნახნ ჰათხე მა
მოსარგოსრ – ხალხის წინაშე ნუ გამაცუდებ; ოჯუს სოგო[ჰ] ხადსათ მო-
სარდი – მან მე ხასიათი გამიფუჭა.

მოსლეწი mosleçî უბოროტო[დ] незлобивый, беззлобный, беззлобно mild,
gentle, good natured, amiable, kindly, good-hearted. მოსლეწიხრ სტაკო[ჰ]
დაკრე წაყბისტი ბა – უბოროტო კაცს გულითადი მეგობრები ჰყავს.

მოსოლ, მოსოლ დდ mosol, mosol jj სიავე, სიცუდე, სიბოროტე, ცუდი საქმე
злобность, злоба malignancy, malignity, wickedness; virulence, antagonism,
animosity. ე დაძჰ ნანას მოსოლ დი – ამ ქალის დედამ სიცუდე (ცუდი საქმე)
ჩაიდინა.

მოსოლ ლეცინი mosol le'inî მიმლ. прич. particip. ცუდის, ავის მდომელი, ავის
მსურველი желающий дурное, злое, зложелатель ill disposed person. ჰახე-
თინი აღმიქ, ნდაგ მქ, გარგლეჩუდშნ მოსოლ ლეცინი და – შურიანი ადამიანი,
დიახაც, რომ ახლობლებისთვისაც ცუდის (ავის) მდომელია. იხ. см. see მუდსნ
mujṣnā.

მოსი mosî ცუდი, ბოროტი, ავი плохой, злой, дурной wicked, unkind, vicious. ის
მოსი აღმიქ და – ეგ ცუდი ადამიანია; მოსი ლამ ვახქ თხრ – ცუდი მთა გვერ-
გო.

მოსიხრ (მუძიხრ) ბჰარკე mosiçô (mujçô) bowarkê ავი თვალის მქონე, ის,
ვისაც გათვალვა შეუძლია имеющий дурной глаз caster, having evil eyes,
squint-eyed.

მოსი ბაქ ალ'არ (ლეე|ბ|არ) mosî bak al'ar (lev|b|ar) გრლმ. прх. trans. გა-
ლანძღვა (ცუდი პირის თქმა) выругать to scold.

მოსიუხუ **mosiuxu** უარესი, უფრო ცუდი, ძალიან ცუდი, უცუდესი хуже, очень плохой, наихудший very bad, worse, the worst.

მოტურტლა|დარ **moturtla|dar** გრძ. прх. trans. მოტურტვლა (მოტურტლავეს) обмарать, выпачкать to make dirty, to pollute. ბადრივ ოთხი ლაფუე მოტურტლადინორ – ბავშვებს ოთახები ლაფით მოეჭყუტყუიანებინათ. უსრ. несов. imp. ტურტლა|დარ **turtla|dar**.

მოტურტლა|დიენრ **moturtla|dieno** მიმლ. прич. particip. მოტურტლული выпачканный made dirty, polluted.

მოტ ბლ **mot**, bd ენა язык language. დისტექჰი მოტ ცუდ ბალრ ჰოგოჰჰი, ჰალრ იმ დაგალჰი! – ჰირში ენა არ გიძევს, ხმა ამოიღე რა! კუდხე, ვადლჰი, თათრულ გენგენაც მატეო და – ქართული, ჩვენებური, თათრული სხვადასხვა ენაა.

მოტ გებლ|ბალარ (ვოლ|ბალარ) **mot qebl|balar (qol|balar)** გრლუგ. непрх. intrans. ენის ბორძიკი (ენა ებმება) заикаться to stammer, to stutter; to bumble, stumble.

მატახ ვიბლ|დისარ (გუდლ|დისარ) **matax qibl|disar (qujl|disar)** გრლუგ. непрх. intrans. ენის ბორძიკი (ბორძიკობს) заикаться to stumble.

მოტ ჰაგარ (ჰეგარ) **mot haqar (heqar)** ენის [მო]სმა, [მო]სვლევა, [მო]ლოკვა облизнуть, облизать, [вы]лизать licking, drawing tongue across over a surface (to taste, moisten, etc.). ბუხეს მოტ ჰალ ჰეგოშ ლანრეს დენიყ ფაფ ცერ დანტ – ძირის ლოკვით ლანარემ მთელი ფაფა გაათავა; ათავ შარტ ნსჰ მოტ ჰეგოშ გოჩნადორ – ფური თავის ხბოს ლოკვით ეალერსებოდა.

მოტ ებლ|ბარ **mot ebl|bar** გრძ. прх. trans. ენის მოკიდება (ენას უკიდებს), ენის ბორძიკით ლაპარაკი заикаться to bumble. ბადურლარ კნათგოჰჰი კაწკოწ ვაშდუდლნეც მოტ ებლა – ბანდურიანთ ბიჭს პატარაობიდანვე ენა ებმება; მადთკოს მოტ ებლობრ – მათიკო ენას უკიდებს.

მოტ ვიბლ|ბისუშ **mot qibl|bisush** ბორძიკით заикаясь stammering. იცხუს მოტ ვიბლბისუშ დო ამბუდ – ეგ ბორძიკით (ენის მოკიდებით) ლაპარაკობს.

მოტ ბაჰარ (გეჰარ) **mot baqar (qeqar)** გრლუგ. непрх. intrans. ენის მიტანა (ენას მიუტანს, ენა მიაქვს), დასმენა, [და]ბენლევა наговорить, наговаривать,

ябедничать to slander, to talk a lot of nonsense, to tell on. ლევნეს ივნეს საბეგრ მოტ გეჭრ – ლევანს ივანეზე საბასთან ენა მიაქვს (აბეზღებს).

მოტ ვილარ **mot, qilar** გრღუგ. непрх. intrans. ენის დაბმა, ენის ჩავარდნა, დამუნჯება потерять дар речи, онеметь to become dumb. ჰალ მაგ ის იშ, ვუქ (უქ)

მოტ ვილერ ჰქე! – ამოიღე ეგ ხმა, ენა რატომ დაგება!

მოტ ლაქიბარ (ლექიბარ) **mot, lak|bar (lek|bar)** გრღმ. прх. trans. 1. ენის გადმოგდება высунуть язык to put out one's tongue. ფჰარავ მოტ ლაქიბიქ – ძალღმა ენა გადმოაგდო. 2. გადატ. перен. fig. აგიზგიზება (აგიზგიზდება), აბრიალება (ცეცხლისა) воспламениться (об огне) to flame up. წარავ ნასტ მოტ ლაქიბიქ – ცეცხლი ძლივს აენტო (აგიზგიზდა); ბაყირ ქორწირწკირწ წარან ლანიში მოტ ლექბარ ხეუქ – ხმელი დეკის ჩხირების ცეცხლმა ძალღა აღის [ენის] აგდება იცის.

შარქ მოტ ბილარ **šarē mot, balar** გრღუგ. непрх. intrans. ენაწყლიანობა (ენაწყლიანობს) красноречить eloquence.

მოტ ლალბარ (ლელბარ) **mot, lal|bar (lel|bar)** გრღმ. прх. trans. 1. ენის მოვლება, მოლოკვა облизать, слизать to lick. თუდხი ჰალ დამყჩქქიდლოლქ ფიცხოს ჯამეს მოტ ლალბიქ – მარღის შეჭმის შემდეგ ფიცხომ (ცხენის სახელია) ჯამს ენა მოავლო (ამოლოკა). 2. ენის მიტანა, ჭორობა сплетничать, доносить gossip, spread rumors, scandalize.

მოტ ლაქიბითარ (ლექიბითარ) **mot, lak|bitar (lek|bitar)** გრღმ. прх. trans. 1. ენის გადმოგდებილება заставить высунуть язык to make sb put out one's tongue. იჩოს ფჰარავრ თუთხომო მოტ ლაქიბითიერ – იჩომ ძალღს ცემით ენა გადმოაგდებინა. 2. გადატ. перен. fig. აგიზგიზება (აგიზგიზებს), აბრიალება (ცეცხლისა) заставить воспламениться (об огне) to flame up. ოშტუქ ტატქ დოს დარ მუ, წარავრ ნასტ მოტ ლაქიბითნათხრ – ისეთი სველი შეშა იყო, რომ ცეცხლი ძლივს დავანთეთ.

მოტ ქეკბარ (ქაკბარ) **mot, kēk|bar (kak|bar)** გრღმ. прх. trans. ენის რევა (ენას ურევს), ენის ჭარტალი, ზედმეტის ლაპარაკი встретить, говорить

лишнее to talk overmuch. მოსიჩრო მაძტ აღმიანეე მიჩხმაყ მოტ ქქეკობრ – ცუდი ენის პატრონი (კაცი) ყველგან ენას ურეეს (ჭოროკნობს).

მოტ|ბ|ახკრძ mot|b|ačkrī ენაჩლოუნგი косноязычный tongue-tied, does not know what to say. შუდბ ბაცბახ ბილი, მოტბახკრძინი ბაძნრ – ფშავლები თუშებს დასცინიან, ენაჩლოუნგები არიანო.

მოტ|ბ|ახქ mo|b|axč ენაგრძელი болтун gabber, chatterer, prater, tattler, telltale. მოტბახქერ სტაკონ ამბუე ძარ ცო კუძრტუ – ყბედ კაცს ლაპარაკი არ მოსწყინდება.

მოტკატქ motkatē ენამოქნილი имеющий льстивый характер mild (gentle) disposition, gentle-tongued. მოტკატქერ სტაკოე კატქერ მატავ დუე ვუმ (უმ) თეგოდრ – ენამოქნილი (ენარბილი) კაცი ტკბილი ენით ბევრ რამეს აღწყევს.

მოტმოსძ motmosī ავი, ავეია, ცუდენიანი злоязычный, sharp-tongued, foul-mouthed. მოტმოსძერ სტაკოე ეენი ეარტა ევოდრ – ავენიანი კაცი სხვებს მასხრად იგდება.

მოტეეჟუენძ motqehujnī მიმლ. прич. particip. ენატანია, ენის მიმტანი, დამბენლებელი, ჯაშუში доносчик, ябедник, шпион informer, informant; delator; tale-bearer, spy, person who is employed by a government to gather information on other countries, secret agent; person who secretly investigates and gathers information about other people.

მოფიცრა|დ|არ mopicra|d|ar გრძმ. прх. trans. მოფიცვრა (მოფიცრავს), შემოლობვა обложить, огородить досками to fence, to enclose with boards. ქაზდარ მოფიცრადძინას – მიწა (ნაკვეთი) მოფიცვრე (ფიცვრებით შევლობე). უსრ. несов. imp. ფიცრა|დ|არ picra|d|ar.

მოფხეკა|დ|არ mopxeḳa|d|ar გრძმ. прх. trans. მოფხეკა (მოფხეკს) [co|скрести to scrape away, to scrape off. ნანას საფხეკლეე ხო მოფხეკადძიქ, მუ ბოტ ცო ბისრადრ – დედამ საფხეკლით ხონხა მოფხეკა, რათა ცომი არ დარჩენილიყო. უსრ. несов. imp. ფხეკა|დ|არ pxḳa|d|ar.

მოყრობ დ moqrob d მოყვრობა родство kinship, family relationship, condition of being related by blood or adoption.

მოყრობ დ|არ **moqrob d|ar** გრდმ. prx. trans. მოყვრად გახდომა (გახდება), დანათესაება породниться intermarry. ფსარელუჩრ მასთხუდგ მოყრობ დიჩეჭერ, ვაშხიწ წიგრ ცო ეცგერ – გუშინდელი მტრები რომ დანათესავდებოდნენ, ერთმანეთის სისხლს აღარ აიღებდნენ.

მოშხამად|არ **mošxama d|ar** გრდმ. prx. trans. დაშხამვა (დაშხამავს) отравить to poison, to intoxicate. ლაჭვე ვაწ სინი დო მოშხამადბიერ შირქიწი – გველმა ჩვენი ლურჯი ცხენი დაშხამა შირაქში. უსრ. несов. imp. შხამა|დ|არ **šxama d|ar**.

მოცდენად|ალარ **mocdena d|alar** გრლეუ. непрx. intrans. მოცდენა (მოცდება) потерять [зря] время to waste time. ცენეს ფჰარს ლაწრეგორქდაწი მოცდენადვალსრ – წლეულს მკლავის ტკივილის გამო მოვცდი.

მოცდენად|არ **mocdena d|ar** გრდმ. prx. trans. მოცდენა (მოაცდენს) заставить [зря] потерять время to make sb waste time. მუშაწრ სამუშაწმაქ დოტურწ, ამბუდ დოშ მოცდენადინას – მუშა სამუშაოზე მიდიოდა და ლაპარაკით მოვაცდინე; ხკოლის თოყალ ხი ცო ლექდიწუდ სიმწდ მოცდენადინას – ზაფხულში, სამყოფი ოდენობით წყლის მიუგდებლობის გამო, სიმინდი მოვაცდინე.

მოძლორ ვბ **mozor vb** მღვდელი, მოძღვარი священник priest, clergyman. აღვერდიწი მოძლრედ კურთხადუდლწ დარ – აღავერდში მღვდლად კურთხევა იყო (ხდებოდა).

მოწ დ **moč d** თაფლი мёд honey. **მოწ მაწრწ** და – თაფლი ტკბილია; **მაწავ** გუდზნაყ თეგოდრ – თაფლით გოზინაყს აკეთებენ.

მაწწწ **miččī** უთაფლო[დ] без мёда without honey. **მაწწწ** გუდზნაყ ცო თეგლა – უთაფლოდ გოზინაყი არ კეთდება.

მოწამლოდ|არ **močamlo d|ar** გრდმ. prx. trans. მოწამვლა (მოწამლავს); შეწამვლა отравить; опрыснуть (химикатами) to poison, to sprinkle (chemicals). გიგლრ ჰანჭბალოწრ ჭარვე მოწამლოდვიქ – გიგლა აყროლებულმა თეგზმა მოწამლა; ოვარ ვენაგ მოწამლოდვიქ – მათ ვენახი შეწამლეს. უსრ. несов. imp. წამლო|დ|არ **čamlo d|ar**.

მოწერად|არ **močera d|ar** გრდმ. prx. trans. მოწერა (მოსწერს, მოაწერს) написать, подписать to write, to inform. შირვადნი ვადჩიწი მოწერადებ სოგრ, მოჭ

ლილნა[ჰ] – როცა შირვანს მიაღწევ, მომწერე, როგორ იარე (იმეზავრე). უსრ.
несов. imp. წერა|დარ **çera|dar**.

მოწერა|დიენო **moçera|dienô** მიმლ. прич. particip. მოწერილი, ხელმოწერილი
написанный, подписанный signed. აჰ მოწერადიენო ჟავნო მაცხეც დეცერ სო
– შენი მოწერილი წერილი (წიგნი), დიდი ხანია, მივიღე.

მოწერა|დიენო **moera|dujnî** მიმლ. прич. particip. მოსაწერი თო, что надо написать,
подписать sth to be written to. ტყოც დუჯ ვუმი (ჟი) მეყჟ სოგო[ჰ] ჰო მოწერა-
დიენო – კიდევ ბევრი რამე მრჩება შენთვის მოსაწერი.

მოწმა|დარ **moçma|dar** გრლმ. прх. trans. დამოწმება (დაამოწმებს) свидетель-
ствовать, заверять, подтверждать to witness, to testify, to ascertain. ნახვ მოწ-
მალო, მე ო ლახე ფსტუენო და – ხალხი ამოწმებს (ადასტურებს), რომ ის კარ-
გი ქალია.

მოწმაღლო, მოწმელო **moçmajlî, moçmelî** მოწმიანი имеющий свидетеля ha-
ving a witness. მოწმაღლიხო სტაკონ საჟბჟ თავოდმაკე, მინამ მოწმაღლიხო –
მოწმიანი კაცი მეტს გააკეთებს (მიაღწევს), ვიდრე უმოწმო.

მოწმე ვბ; დდ; დდ **moçmê** vb; jd; dd მოწმე свидетель witness. სან ქატე სოხე,
მოწმელ შაქრო მოც ვიკოს – საბა მიხივის და მოწმელ შაქროს მაინც წავიყვან.

მოწმობ დდ **moçmob** dd მოწმობა свидетельство certificate, testimony. აღმას-
კომგო[ჰ] მოწმობ დაღვნას, მე ე ფსტარხ ბაყეც ას და ეცინო – აღმასკომს მოწ-
მობა გამოვართვი [იმაზე], რომ ეს ხარები მართლა ჩემი ნაყილია.

მობ ვბ **mox** vb ქარი ветер wind. მობ ჰენო – ქარი უბერავს; დოჰე[ჰ] აღნი[ჰ] მახიშ
ხეცე – გაზაფხულზე აღვანში ქარები იცის; მახავ ხენბი ძარბივაც ჰალო ლეთ-
ხდიჟ – ქარმა ხეები ძირებიანად ამოგლიჯა; ქორან ლავ დეთუდცა, მახვ დობკ
ლესკუდცა, მოჰ ფშშელო მობ ბა! – ქარი ფანჯრებს თოვლს აყრის აკი, ღრუბ-
ლებს ერეკება აკი, რა ცივი ქარია! (ა. ბერთლანი).

მოცო (ეშმე) მოხ ბდ **moçî (ešmê) mox** bd ავი ქარი; ეშმაკი, ავი, მავნე
злой (ветер); бес, чёрт, леший evil, devil, demon.

მახნ დ|ალარ (თელარ) **maxn d|alar (tel'ar)** გრლმ. прх. trans. გაქარვება (რგა-
ლიქარვებს) рассеивать (горе...), рассеять to distract, disseminate (grief,

sorrow). დაკო ლაწარ მახნ თელათ – გულის ტკივილი ქარს აძლიეთ (გაატანეთ).

მახირჭ **maxirč** ქარიანი ветренный (день) windy. თებერვლე აღნი მახირჭ დენიშ ხეცე – თებერვალში აღვანში ქარიანი დღეები იცის.

მაჭო დე **mahô** jz დამუშავებული და გამხმარი ნაწლაგები ცხვრისა обработанные и высушенные бараньи кишки processed and dried guts of the sheep. მაჭოდრჭ ხტკლი შიგო დენი გეხკლორ ვად ნახე – ცხვრის დამუშავებული და გამხმარი ნაწლაგების ხინკალს [წმიდა] შიოს დღეს ხარშავდა ჩვენი ხალხი.

მოხერხა|დარ **moxerxa|dar** გრდმ. прх. trans. მოხერხვა (მოხერხავს) отпилить, спилить to saw off. სო ლეკლადნი ტავ მოხერხადებათ, ცოჭე ჰამენ ბჰარკ დალლა – გამოშვერილი ტოტი მოხერხეთ, თორემ ვინმეს თვალში ეტაკება.

მოხკ¹ ბ **moxk¹** b მიწა, დედამიწა земля, земной шар earth, ground. ატ, ცოჭე მახკახ ვიშეოს ჰო – გახუმიდი, თორემ მიწას დაგანარცხებ.

მოხკ ბეკბარ (აკბარ) **moxk b|ek|bar (ak|bar)** გრდუგ. непрх. intrans. მიწისძვრა (მიწა იძვრება) землетрясение (глагольная форма) earthquake. ჰამახეც ზორადში მოხკ გორეჩი ბეკბიერ, წენბო'ე დუგ დობდიერ – ყველაზე ძლიერად მიწა გორში იძრა, სახლებიც ბევრი დაინგრა.

მოხკ² ბდ **moxk²** bd ფილი, როდინი ступа mortar. ტუმ და სოგოჩი ათუდნე, კაძიკ ხანეჩი მოხკ ლიბლეთ სო – ნიგოზი მაქეს დასანაყი და ცოტა ხანს ფილი მომეცით რა.

მოხკ-გორჩ დდ **moxk-gorč** dd ავანდასტი, ფილთაქვა ступа с пестом pestle, pounder.

მოგმარბა|დარ **moqmarba|dar** გრდმ. прх. trans. მოხმარება (მოხმარებს) заставить помочь, использовать to use, to ask for sb's help. დინი დოლ ღალის ჟაბონ მოხმარბადდინას – მთელი თივა ზამთარში ძროხებს მოვანმარე; ნახხ თეგ დოშ სტაკ ლატვინას, მოხმარბადდინას – ყველის კეთებისას კაცი მოვიშველიე, მოვიხმარე. უსრ. несов. imp. ხმარბა|დარ **xmarba|dar**.

მოგმარბა|დარ, მოხმარბა|დარ **moqmarba|dã, moxmarba|dã** გრდმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund

მოგმარბა|დ|არ, მოხმარბა|დ|არ **moqmarba|d|ar, moxmarba|d|ar**. ტათებ მოგ-
მარბად ჯეთარ დეწე – ფულის მოხმარებას ცოდნა უნდა.

მოგ ბდ **moq bd** სიმღერა, ლექსი *песня, стих* *verse, rhyme, song*. ჩაგრენა[ჭრ] მანჭ იშ ძალორ, ო მანავ დოკ დაჭრ სქ, ო მოგს მანავ ცო ხაწენბა სწ – შორი-
დან სიმღერის ხმა მოდიოდა, იმ სიმღერამ გული წაილო ჩემი, იმ სიმღერასა-
ვით სიმღერა არ გამიგონია.

მოგ ბ|არ **moq b|ar** გრდმ. *пх.* *trans.* მღერა (მღერის) *петь to sing*.

მანვიშ დ|არ **maqiš d|ar** სიმღერების მღერა (სიმღერებს მღერის) *петь песни to sing songs*. აფუშნაყლარ აღექსის მანვიშ კერბადლორქ, მაწრჩ მოგქ ბორ – აფ-
შინანთ აღექსი სიმღერებს (ლექსებს) თხზავდა და ტკბილი ხმით მღეროდა
კიდეტ.

მოგ აღარ (ლევბ|არ) **moq a|ar (lev|b|ar)** გრდმ. *пх.* *trans.* მღერა (მღერის),
ლექსის თქმა *петь, сочинять стих to sing, to say verses*. ღანეძრ დაყ-მალრქ
მოგ აღარ თაუგუ – კარგ ჭამა-სმას მღერა უხდება.

მოგ კერბად|ბ|არ **moq qerbad|b|ar** გრდმ. *пх.* *trans.* სიმღერის, ლექსის შეთ-
ხზვა (შეთხზავს), გამოგონება *сочинить песню, стих to compose a song, verse, poem*. ქიქოყ ქე დაჭრენმაქ, მასთხოვ ვეთრენმაქ, სტაკ ვშევრენმაქ მანვიშ
კერბადლორ – წინათ (უწინ) ცხვრის წადებაზე (გატაცებაზე), მტრის დაცემა-
ზე, კაცის მოკვლაზე სიმღერებს, ლექსებს თხზავდნენ.

მანღ დ|ოხარ **maqñ d|oxar** გრდმ. *нпх.* *intrans.* სიმღერის დაგუგუნება (სიმ-
ღერად ჩაქცევა) *запеть громко, мощно, с чувством to start singing loudly, with feelings*. ვქ მალენრ კნათი წშადრქოქ მანღ ბოხქ – ღვინონასვამმა ბიჭებმა
უცებ სიმღერა დააგუგუნეს.

მოგკერბად|ბ|უენი **moqqerbad|b|ujñi** მიმლ. *прич. particip.* სიმღერის, ლექსის
მთხზველი, მოლექსე *сочинитель песни, стиха composer of songs, verses*. მა-
ნვიშ კერბადუნში დარო ვასერაკ ცო ბარ, ფსტედ-მანკარნ დარ – სიმღერის,
ლექსის მთხზველები მხოლოდ კაცები არ იყვნენ, დიაც-ქალიშვილებიც იყ-
ვნენ.

მოკელე ვბ; დღ **moqelê** vb; jd მოხელე, მოსამსახურე чиновник, служащий official, clerk, servant, employee. კაცლარან მოკელი ღადახკე – კანცელარიებ-ში მოხელეები, მოსამსახურეები სხედან.

მოკერება|დარ **moqerqba|dar** გრძმ. прх. trans. მოხერხება смочь, суметь to be able to, to afford. ე საქმონ ვუნე-ვუნე (უნე-უნე) მოკერებადებათ, ჰალთაგებათ – ამ საქმეს რადაც მოუხერხეთ, გააკეთეთ.

მოჯამაგირ ვბ; დღ **možamagir** vb; jd მოჯამაგირე батрак, наёмник farm laborer, hired man. ქიქოც ო მოჯამაგირელ ვანორ – წინათ ის მოჯამაგირელ ყოფილიყო.

მოჰ **moh** ზმნს. нареч. adv. როგორ? რანაირად? რაგვარად? как? каким образом? how? in what way? მოჰ დამჟე? – როგორა ხართ? ე კეხ მოჰთაგდირაჰ? – ეს კეხი (უნაგირი) რანაირად გააკეთე?

მოჰან[იშ] **mohāx[iš]** ზმნს. нареч. adv. როგორღაც как-то however, somehow. მოჰანში დაჰ ბნეგალასრ ჰო დამგჩე – როგორღაც ვიბნევი შენი დანახვისას.

მოჰეკ[ი] **moheq[i]** ზმნს. нареч. adv. როგორც კი как только as soon as. მოჰეკ ო შატჩე მალდინორ ო სათივენ დოლ ეცანანორ, ჰადჰნორ, წიგეწ წიგ ცუმ ვასდალდ ო სათივერქდა! – როგორც კი თივის ასაღებად ის ფიწალი უტაკებია იმ სათივისთვის, უყურებს, წითელ სისხლს არ უჩქეფია იმ სათივიდან! (ა. ბერტლანი).

მოჰეცრ, მოჰადცრ **mohecô, mohajci** როგორ არა, დიახ да, конечно, так, как же yes, of course, certainly, surely. ჰე ფსტუ-ბანდრენ მოჰეცრ დოს დადოლ, ჰანაყბისტ ხილარ ვუხ (უნხ) აღწ და – შენს ცოლ-შვილს როგორ არ ვუპატრონებ, მაშ მეგობრობა რას ჰქვია? ხაწინა ჰოწ, ვუხ (უნხ) ადორას ჰოგრ – მოჰეცრ, დაზიში! – გაიგე, რა გითხარი შენ? – როგორ არა, კარგად!

მოჰეკდა **moheqda** ზმნს. нареч. adv. როგორმე как-нибудь, кое-как somehow, however, somehow. მოჰეკდა ხაყით სოგრ ჰე ამბუმ – როგორმე გამაგებინე შენი ამბავი; კადიკ ტყოც დაკობარალო კონურ მოტე, მოჰეკდა ჰალორ ვეთდინორ ობი სტემანეც – ცოტა კიდევ ხსომებოდა ქართული ენა და როგორღაც მიეხვედრებინა ისინი ყველაფრისთვის (მ. მიქელაძე).

მოჰე **mohē** ზმნ. нареч. adv. როგორც, რანაირადაც, რაგვარადაც как, каким образом as, how. მოჰე ლეყერ ჰო, უდშტ ვახე ჰო დაყ – როგორც გინდოდა, ისე შეგხვდა წილი.

მოჰე გელ ბა **mohē qel b|a** როგორც წესია, როგორც წესი და რიგია как полагается, как положено as a rule, as it is necessary. ის საქმე უდშტა დეწეთვად თაგაძ, მოჰე გელ ბა – ეგ საქმე ისე უნდა გავაკეთოთ, როგორც წესი და რიგია.

მოჰე-მოჰე **mohē-mohē** ზმნ. об. нареч. см. adv. see მოჰმე **mohmē**. დადკ-ლარკანლქ კნათ ვა ჰოგო[ჰ], ის ჰალ ვანვარ მოჰე-მოჰე დეწე[ჰ] მაკაძ – გულისყურიანი, ნიჭიერი ბიჭი გყავს, მაგისი გაზრდა როგორმე უნდა შეძლო.

მოჰეგელბა (< მოჰე გელ ბა) **mohēqelba (mohē qel b|a)** პირდაპირ прямо straight, directly. მოლჟ მოხ ჰანა, მოჰეგელბა ფშელოვ ეცჱსო! – როგორმა ქარმა დაუბერა, პირდაპირ სიცივემ ამიტანა!

მოჰმე, მოჰმი **mohme, mohmi** ზმნ. нареч. adv. თუკი როგორმე если как-то, если как-нибудь if somehow, anyhow. მოჰმი ვუმგეყ (უმგეყ) ხადჱე ჰო, სოგო ლავ – თუკი როგორმე რამეს გაიგებ, მეც შემომეხმინე.

მოჰკოჰელე **mohqohēle'** არცთუ გულისყურით, უგულისყუროდ, როგორც მოხვდება, მიკიბვა-მოკიბვით, დაუდევრად кое-как, как попало without attention, carelessly. მოჰკოჰელე თაგდიენო ცომ ლალად – უგულისყუროდ გაკეთებული არათერი ვარვა.

მოც **mo'** რა... რა ძალიან... როგორ... როგორ ძალიან... (გამოხატავს საგნის, ან მოვლენის უკიდურეს შეფასებას) какой, как, что за (выражает удвоольствие, удивление, желание...) how, very, what kind of (expresses astonishment, wish...). მოც ლამზურ დოჰ და! – რა ძალიან ლამაზი ქალია! მოც მოსაძ სტაკ ვა! – როგორ ძალიან ცუდი კაცია! მოც ლაზიშ ხილრალო – რა კარგი იქნებოდა; მადელ მოც ბარალო, ნანალო, აცგეყ ტყა შარლოჟ ხილანა – რა მადლი იქნებოდა, დედილო, ახლადა ოცი წლისად ყოფნა (საბედა მახაბლიშვილი). შღრ. ср. аотр. მარა **marā**.

მოც² **mo'**² მაინც still, even, though. ნეკ ცო და სოგოჭე, ტოტივ მოც დაგლეჯა-
დორას ე დითხ – დანა არა მაქეს და ხელებით მაინც დავეგლეჯდი ამ ხორცს.

მოც³ **mo'**³ დაახლოებით около, приблизительно about, approximately. ქიქოს
ცჭანნი შარე მოც ძუხ ცო ლევირ წინუს მარნანეგრ – ძველად ერთი წელიწადი
მაინც არ ელაპარაკებოდა (არ სცემდა ხმას) პატარძალი დედამთილს.

მოც⁴, მოლუც **mo'**⁴, **mole'** ისე, უბრალოდ просто, просто так; по крайней мере
merely, simply. მოც (მოლუც) ღევაღეს – ისე (უბრალოდ) ვზივარ.

მოთარ **mōtar** გრღუფ. непрх. intrans. გონება (ჰგონია), მიხნევა (მიიხნევის) казаться,
предполагать, думать, считать to think, to regard, to consider. სო მოთე, მე
თხა ვაძნი ალუძნი ცო ვაჩმაკე – მე მგონია, რომ დღეს ალუძნი (ალუძნადე)
ვერ მივალწევთ; დადენ მოთე, მე ვა მოხ ხილუ, დახ მე მათხუწუძჳ ფსარ-
ლუძნი წეგნ ლათერ – მამას ჰგონია, რომ ხვალ ქარი იქნება, რადგან დასავ-
ლეთით საღამოს სიწითლე იდგა; ჰო ცუდ მოთე, მე ო ნიფს სტაკ ვა – შენ არა
გგონია, რომ ის სწორი (მართალი) კაცია?

მოლ გბ **mōl** vb მოლა мулла mullah, teacher or learned man of the sacred Islamic
law. მაჰმადიანნ მოძღვრეხ მოლ დო – მაჰმადიანების ძღვდეგლს მოლას ეძახიან.

მრეველ ძძ **mrevl** jj მრეველი приход parish, parishioners. მელუ საყდარ დარ,
ო ვუმფლუ მრეველ დარ – რამდენიც ეკლესია იყო, იმდენი მრეველი იყო.

მსაუხ[ვ]რება|დ|არ **msax[v]rba|d|ar** გრღმ. прх. trans. 1. სამსახური (მსახურობს)
служить to serve. ას კაფცლარე მსაუხ[ვ]რებადო – მე კანცელარიაში ვმსახუ-
რობ. 2. მომსახურება (ამსახურებს) заставлять обслуживать.

მსაუხ[ვ]რება|დ|იენრ, მსოუხ[ვ]რება|დ|იენრ **msaũx[v]reba|d|ienô, msouh-**
[v]reba|d|ienô მიმღ. прич. particip. ნამსახურევი служивший served. სო ბჟელო[ჰ]
მსაუხ[ვ]რებადიენრ ვა – მე ჯარში ნამსახურევი ვარ.

მტკიცება|დ|არ **mṭkicba|d|ar** გრღმ. прх. trans. [და]მტკიცება (ამტკიცებს), რისამე
მტკიცება утверждать to assert, to prove. ივნეს მტკიცებადო, მე ჟე დაფჩე[ჰ]
ოსი ცო ვარ – ივანე ამტკიცებს, რომ, როცა ცხვარი დაიხოცა (დაიკარგა), იქ
არ იყო. სრ. сов. perf. დამტკიცება|დ|არ **damṭkicba|d|ar**.

მუთაქ ბღ **mutak** bd მუთაქა мутака (длинная, круглая шерстяная подушка) asian cushion (pillow). მუთაქ კაჭარვ ბუწობორ – მუთაქას მატყლით ავსებენ (ტენიან).

მუენჭ **mujnē** მუნიანი чесоточный mangy, scabious. ვუტ (უტ) მუენჭ ფჰუსჰ გეფუ-სოშ ლელეჩჰ? – რა მუნიანი ძაღლივით ფხანით დადიხარ?

მუდრელ დღ **mujrel** dd მორიელი скорпион scorpion. მუდრელ შხამჭ და – მო-რიელი შხამიანია.

მუდრჯუნ დ **mujržnā** d სიმღვრივე мутность turbidity, muddiness. ეგ ადღელეჩჰ მუდრჯუნ და – ამ ადგილას მღვრივა (სიმღვრივეა). *sb. cm. see მურჯოლ muržol.*

მუდსნ დ **mujsnā** d ირგვლივ გამეფებული სიცუდე, უბრალოდ სიცუდე нечто плохое, распространяющееся вокруг sth wrong spread around. მუდსინონ შარწ მუდსნ თუდყუ – ცუდს თავისი სიცუდე ეყოფა; ესეჩჰ მუდსნ ხეთე სო – აქ ცუდია (სიცუდეს განვიცდი). *sb. cm. see მოსწ mosī*

მუდტი ბღ **mujtī** bd ჭუჭყი грязь mud, dirt, dirtiness. ლარკი მუტონ და ენუდგოჩჰ ჰეტედიენო – ყურები ჭუჭყითა აქვს ამას გამოტენილი; ე ხალათ მუტოწ გალწ და – ეს ხალათი ჭუჭყის გუნდაა.

მუტონ (მუტონს) დ|ავარ **muṭōx (muṭrāx) d|avar** გრღუგ. непрх. intrans. ამოს-ვრა, ამოგანგელა вымараться, выпачкаться, вымазаться to soil oneself, to make oneself dirty. მუტონ (მუტონს) ვავწ ე კნათ – ჭუჭყში ამოისვარა ეს ბიჭი. *sb. cm. see მუტორჭ muṭorē.*

მუდლლი დღ **mujylī** jd საძუე подхвостник (ремень у седла для лошади) crupper, strap that passes under a horse's tail. მუდლოვ კეხ ნიფს ლეცოდო – საძუე კეხს (უნაგინს) სწორად იჭერს; ფსტეივ მუდლლუდ შუიშ დეფცო – დიაცები სა-ძუეებს თავად ქსოვენ.

მუდში[ი] **mujš[ī]** %მნს. нареч. adv. ცუდად плохо badly, poorly. მუდში ვასო – ცუდად ვარ; ოჯუს მუდში თავდინოწ თოჯ – იმას ცუდად გაეკეთებინა თოხი. *sb. cm. see მოსწ mosī.*

მუდში ჰებ|დ|არ (ჰებ|დ|არ) **mujšī heb|d|ar (hab|d|ar)** გრღმ. прх. trans. ცუ-დად ხსენება (ახსენებს), ძრახვა плохо поминать, хулить to decry. ფორეს ან მუდში ჰებოდო – ფორე ანას ცუდად ახსენებს (ძრახავს).

მუღშუქ **mujšxuč** ზმნს.нареч. adv. ყველაზე უარესად, მეტისმეტად ცუდად хуже всех, слишхом плохо too badly, the worst. მუღშუქ ზაქარის ღამოდრ – ყველაზე ცუდად ზაქარია სწავლობს; ბუჭეს როსტომ მუღშუქ თეტვალირ – ომში როსტომი ყველაზე მძიმედ დაიჭრა.

მუღ **mũ** j მუნი чесотка, парша mange, scab, skin disease of animals (Vet. Medicine). მუღ გეცინი ლაწარ და – მუნი გადამდები ავადმყოფობაა; ოჯუხ მუღ ვაყქ – მას მუნი გადაედო.

მუღჯ **mũž** მუნჯი немой dumb.

მურაბ დდ **murab** dd მურაბა варенье jam, confiture. კაკლქ მურაბ ლაზქ და – კაკლის მურაბა კარგია.

მურბელქ **murbēlē** მურაბიანი с вареньем with jam, confiture. მურბელქ ბრწჯ – მურაბიანი ფლავი.

მურდალ **murdal** მურდალი, ბინძური поганный, грязный crappy, filthy, messy. ის მურდალ ფსტუნზ და – ეკ მურდალი დედაკაცია
მურდლათ **murdat** ზმნს. нареч. adv. ბინძურად грязно dirtily, foully.

მურიშ ბ **muriš** b მურა собака с черной мордой a dog with a black mug. ღარჭქ ნუხურ დაჩრ ფჰარას მურიშ დო – შავი ღინგის მქონე ძაღლს მურას ეძახიან.

მურყა დდ **murqā** dd მურყანი ольха alder, type of tree. მურყა დელოქ ხქ ბა – მურყანი სუსტი ხეა.

მურყნარნა დ **murqarnā** d მურყნიანი, მურყნარი ольшаник place full of alder trees. ხი ცერე[ჰ] მურყნარნა და, გოგის მურყნალოქ ჰქ ლათე – მდინარის პირას მურყნარია, ირგვლივ მურყნის ტყე დგას.

მურწ ბდ **murč** bd მურწა усач (рыба) Barbus mursa (Latin). მურწ ჩამლოქ ჭარ ბა, მჰ კალმანცქ ცო ბაყმაკქ – მურწა გემრიელი თევზია, მაგრამ კალმანთან ვერ მოვა.

მურჯ|დ|არ **murč|d|ar** გრდმ. прх. trans. ამღვრევა (ამღვრევს) мутить (воду) to make muddy (water), to puddle. ხი მა მურჯოდრ სოქ – წყალს ნუ მიმღვრევ!

მურჯინ **murǰī** მღვრიე МУТНЫЙ muddy, turbid. ლამუ[ჰ] ყარუდ თურ მარ, აღონ მურჯინ მალრ – მთაში წვიმები თუ იყო, აღაზანი მღვრიე მოდის; მურჯინ ხილ-რეხ, ხი ბუხ ცო გუგე – მღვრიე რომ არის, მდინარის თსკერი აღარ ხანს.

მურჯოლ, მურჯოლ **murǰol, mujrǰol** j სიმღვრივე МУТНОСТЬ turbidity, muddiness. კოროვ ხიგო[ჰ] მურჯოლ დაჰ მანრ, ხი წემოდრ – ნახშირი წყალს სიმღვრივეს ართმევს, წყალს წმენდს. *sb. cm.* see მურჯინ **mujrǰnā**.

მუსტ|დ|ალარ **mus|d|avar** გრღუვ. *непрх.* intrans. დამქავება (დასქავედება), დაძმარე-ბა [с]киснуть, прокиснуть to sour, to turn sour. ვე მუსტდალ თხოგო – ღვინო დაგვიძმარდა.

მუსტ|დ|ადლნრ, მუსტ|დ|ალინრ **must|d|ajlnô, must|d|alinô** მიმლ. прич. particip. დამქავებული, დაქანგებული прокисший, кислый sour, vinegary მუსტდადლნრ ვე მელან ცო ლალად – დაქანგებული ღვინო სასმელად არ ვარგა; მუსტდალინრ ვე ძმარელ ჰირწი – დამქავებული ღვინო ძმარად იქცევა.

მუსტარ დ **muṣṭar** d 1. სიმქავე კислота, кислятина sourness, acerbity.

მუსტარ ხილარ **muṣṭar xil'ar** დამქავება (დასქავედება), სიმქავედ გადაქცევა *с*киснуть turning sour. ე შურ ში დე და იშტრ ლათერე, მუსტარ და ხილენრ – ეს რძე, ორი დღეა, ასე იდგა და დამქავებულა.

2. მქავე წვნიანი, მახონი род кислого супа sort of sour soup. თხა მატრენ ღურ-მუსტე მუსტარ ხუპალოთვად – დღეს სადილად მქაუნას წვნიანი შევხვრიბოთ.

მუსტ|დ|არ **muṣṭ|d|ar** გრღუვ. *непрх.* intrans. დამქავება (დასამქავებს), დაძმარება заставить [с]киснуть, сделать кислым, превращать в уксус (вино) to become sour, to turn sour, to make sour, to turn into vinegar.

მუსტინ **muṣṭī** მქავე кислый sour. ღურმუსტ მუსტინ და – მქაუნა მქავეა; მაწონ მუსტინ და – მაწონი მქავეა.

მუსტინკაც **muṣṭīka'** მომქავე კисловатый acidulated. ე ვე მუსტინკაც ცო დაჰერ, ლანქე ხილურ – ეს ღვინო მომქავე რომ არ იყოს, საუკეთესო იქნებოდა.

მუსტოლ დ **muṣṭol** j სიმქავე кислотность, кислота sourness. ე მუსტრეგო[ჰ] მუსტოლ თოყალ ცო და – ამ მახონს სიმქავე საკმარისი არა აქვს; ე დაყარ მუსტოლენ ჰალრ ცო დაყოლრ – ეს საჭმელი სიმქავისგან არ იჭმევა.

მუტორნა ღღ **muṭornā** dd ჭუჭყიანობა, სიბინძურე нечистота, грязь, неопрятность dirtiness, muddiness, untidiness. ოჯარგო[ჰ] მიხმაც მუტორნა ლათე – იმათთან ყველგან სიბინძურე სუფევს (დგას).

მუტორქ **muṭōrē** ჭუჭყიანი грязный, нечистый dirty, muddy. მუძრ ნანას შარბ ბანდრი მუტორქ ლელოდრ – ცუდი (უხეირო) დედა თავის შვილებს ჭუჭყიანს ატარებს; მუტორქრ ტოტიე მაძრა მა ძაყრ – ჭუჭყიანი ხელებით პურს ნუ ჭამ!

მუქრბა|დ|ალარ **mukrba|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. დამუქრება (ემუქრება) грозиться to threaten, to impend. გეზელ სტაკონ ვჟ (ჟ) მუქრბალა[ჰ]? – შში-შარა კაცს რატომ ემუქრები? სრ. сов. perf. დამუქრბა|დ|ალარ **damukrba|d|alar**.

მუქრბა|დ|არ **mukrba|d|ar** გრლმ. прх. trans. დამუქრება (დაამუქრებს) угрожать, пугать кем-л. to makes sb threaten with someone. კნათიე ლანარქ მუქრბად-ვორ თხლ – ბიჭები ლანარეთი გვაშინებდნენ (ლანარეს გვაშინებდნენ); ოჯუს შარბ ვაშრ მუქრბადვო სლ – ის თავისი ძმით მაშინებს.

მულ მდ **muγ** jγ კუდი хвост tail. ცოკლეგო[ჰ] ძახქ მულ მაძწუ – მელას გრძელი კუდი აბია; მათხოვ ქოთბიქრ ქაბოვ მალუმრვ ტუტი ლეხკორ – შისიგან შე-წუხებული ძროხები კუდებით ბუზებს ერეკებოდნენ.

მულ ჩუ მუყ|მ|არ **muγ ču j|uq|jar** გრლმ. прх. trans. კუდის ამოძუება (კუდს ამოძუებს) поджать хвост to have the tail between the legs. გერლანბოლოჩრ ფჰარავ ჰათეც მულ ჩუ მუყომრ – შეშინებული ძაღლი მაშინვე კუდს ამოძუებს.

მულწი **muγčī** უკულო бесхвостый, с куцым хвостом tailless, lacking a tail. თხე ათგო მეველეს მულ თიტენქ შალთევე, მულწინა ბისქ, ეჰათდლოლქ კუდალ დორათხ – ჩვენ ფურს მეველემ ხანჯლით კუდი მოაჭრა, უკულოდ დარჩა და მას მერე კუდალას ვეძახდით.

მუყ ბდ **muq** bd ტარი, ვადა рукоятка (шашки, кинжала, ножа...) handle (of dagger, knife). სე ნეკგო[ჰ] ჯავარ მუყ ბა – ჩემს დანას ჭრელი ტარი აქვს; შალთ დუჰეხაკ ცო, მუყეხ მეწქ ლეცმ – ხანჯალს პირით კი არა, ტარით უნდა დაჭერა.

მუშაყრ ღღ **muša’ō** dd მუშა рабочий worker, employee.

მუშიღჭ **mušiyē** მუშური рабочий working, laboring. მუშიღჭ დახარ – მუშური ცხოვრება.

მუშტარ ღღ **muštar** dd მუშტარი покупатель, клиент customer, client, buyer. ვოუგრნ სუდმნეგოჩი ღუღ მუშტარ და – მიქელაძე სიმონს ბეგრი მუშტარი ჰყავს.

მუწუკ ღღ **muçuk** dd მუწუკი прыщ, нарыв pimple, acne, blotch. ოგუდგოჩი საკრეხ მუწუკ ღედაღე – მას კისერზე მუწუკი აქვს (უზის); ოგუდნ მარლოხ მუწუკ დაღე – მას ცხვირზე მუწუკი ამოუვიდა.

მუწკარე **muçkārē** მუწუკეებიანი с болячками, в болячках with pimples. მუწკარე ტოტ ღუდბტრეგო დაგდინას – მუწუკეებიანი ხელი ექიმს ვახვენე.

მუხ ღღ **mux** dd მუხა дуб oak tree. მუხეე კურკო გებწო – მუხა რკოს ისხამს.

მუხარნა ღღ **muxarna** d მუხნარი, მუხოვანი дубняк, дубовый лес oakery, oak wood. სო კაწკო ვაშ ხაჯკსეჩი მუხარნაე, კაკლარნაე ღარე, ღაუმი ღუდტნიში ოგ ხენბა ენეჩი თივალათრათხ – მე რომ ხატარა ვიყავი, ხანკისში მუხნარი და კაკლიანი იყო და, მთაში მიმავალნი, იმ ხეების ჩრდილში ვისვენებდით ხოლმე.

მუჯგა ღღ **mužgā** jj მუჯღუგუნი тумак jab, shove.

მუჯგა მალღიარ (მელღიარ) **mužgā mal’jar** (**mel’jar**) გრღმ. прх. trans. მუჯღუგუნის [გა]კერა (მუჯღუგუნს გაჰკრავს) надать, надавать тумакoв to elbow, to jab. მუჯგა მალღიე სო ოგუს – მუჯღუგუნი მკრა იმან.

მუჰ ბღ **muh** bd ტვირთი ноша, поклажка, груз, бремя cargo, load, goods, shipment. ღამუჩი ფსტი-ბნღრივ გივ დასო მაჰიშ გეჰო – მთაში დიაცები და ბავშვები ზურგით შეშის ტვირთებს ეზიდებიან; ე ღონგოჩი ბაწო მუჰ ვადწუ – ამ ცხენს მძიმე ტვირთი ჰკიდა.

მუჰ ვოწარ (გებწარ) **muh qoçar** (**qebçar**) გრღმ. прх. trans. ტვირთის აკიდება, დატვირთვა, დასაბალნება навьючить, нагрузить to load.

-მფლღე **-mplē** -ოდენა, -ოდენი, ტოლი, რისამე ფარდი სიდიდით, ან რაოდენობით равный с чем-л. по величине (по количеству) equal to sth with quantity

მღებ

(size). სომფლქ ჯერაყ ცო ლეფრეგქ ესენჰი: ყაგალონსო – ჩემოდენა (ჩემი ხნის) ქვატ აღარ გდია აქ: მოვხუცდი; ჰოგო მქ ლოჭ და, იცხუმფლქ და სენა'ქ – შენ რომ ჯოხი გაქვს, მაგოდენაა ჩემიც.

მღებარ ვბ **m̄yeb̄ar** vb მღებავი красильщик dipper, dyer. ბაცბილორქ ცჰა დაძრქსენლარჩ ბესო ვალერ მღებარ, ვენი ვუმაც (უმაც) სომფხუდ ბარ – წოვა-თუშებიდან ერთი დარქიზანთან ბესო გამოვიდა მღებავი, სხვები ყველანი სომხები იყვნენ.

მენობა|დ|არ **m̄q̄noba|d|ar** გრდმ. прх. trans. მენობა прививать to graft, to inoculate. ცჰაძნი ხენქ ტავ ვერხ ხენ ტავენქმაქ მენობადოს – ერთი ხის ტოტს მეორე ხის ტოტზე ვამენობ.

-მცონ **-m̄c̄i** -მღე до until, till, up to. ტბათინამცონ შუხ დოწლას – ტბათინამღე თქვენ წამოგყვებით; სტაბლომცონ დროგბადოს ჰონ ვალ – შემოდგომამღე გადროგებ (დაგაცდი) ვალს; დაუმბარჩემცონ ჩაგა და – აღაზნისთავამღე შორია; დოჰემცონ ყეპყაძმეწეთვად – გაზაფხულამღე უნდა მოვითმინოთ.

მწერალ ვბ; მღ **m̄çeral** vb; jd მწერალი писатель[ница], писарь writer.

მწერლობ მ **m̄çerlob** j მწერლობა литература; писатели (в собирательном смысле) literature; writing.

მჭედელ ვბ **m̄çedel** vb 1. მჭედელი кузнец forger, hammersmith, blacksmith. მჭედლეე დაძჰქე ვუნახი (უნახი) თეგოდო – მჭედელი რკინის რამეებს აკეთებს; თელვა მჭედლან და დუწინო – თელავი მჭედლებით არის სავსე. 2. გაღატ. перен. fig. მამა отец father, dad. თეშკარ, ჰქე მჭედელ მიჩუხ ვა? – ბაღლო, მამაშენი სადაა?

მხეც დღ **m̄xec** dd იბ. см. see აჯ აყ.

მჭადრჩ ბმ **m̄oajr̄i** bj ფრჩხილი, კლანჭი НОГОТЬ, КОГОТЬ nail, claw. თიშიჩო ნახე თიტენო მჭადრჩ აფსტარლო ჰერჩორო, მქ ეშმინ ქორო ცო თასლარლო – ძველი ხალხი მოჭრილ ფრჩხილს მიწაში დებდა, რათა ეშმაკებს არ ჩავარდნოდათ ხელთ; მჭარელჩ ნეკეე თიტნას – ფრჩხილები დანით მოვიჭერი; კოტივ დახკინ მჭადრჩ ოღობიქ (მჭარელჩ ოხკიქ) – კატამ თავეს კლანჭი მოსდო (კლანჭები

მოსდო); თხე აგას ალორალორ: ტივას იხოშ დადგჩე შუქ, ძე მზარელოხ თეტუდნრ დანრ შუგო, ჩუ ოთა'ეთ, დაჭან თეტათადნრ – ბებიანგენი თურმე იტყოდა ხოლმე: თუ ხიდზე გადასვლისას დაინახავთ, რომ ფრხხილები დასაჭრელი გქონიათ, გაჩერდით და დაიჭერითო.

მზარნ თოხარ (თეტხარ) გრდმ. прх. trans. თავზე მასაჟის გაკეთება (მასაჟს გაუკეთებს) ფრხხილების ერთგვარი მოძრაობებით сделать кому-л. массаж на голове своеобразными движениями ногтей to massage sb's head by moving nails. დოლალე, დო, ქორთო ბადლი სქ ბატა, მზარნ თოხალ სო – მოდირა, ქალო, ლამის თავი გამისკდეს, მასაჟი გამიკეთე.

მზარნ თოხითარ (თეტხითარ) გრდუგ. непрх. intrans. თავზე მასაჟის გაკეთებინება (მასაჟს გააკეთებინებს) ფრხხილების ერთგვარი მოძრაობებით заставить сделать массаж на голове своеобразными движениями ногтей to make sb massage one's head by moving nails. ზორადში ქორთო ეტერ სენე, საბდეგრ მზარნ თოხითინას – თავი ძალიან მისკდებოდა და საბედას ფრხხილებით მასაჟი გავაკეთებინე.

მზალ mwal 1. ზიარი, საზიარო, საერთო общий, товарищеский common, shared. ნახსუდ ფილბეჩ, აბუფ, მიხუფ მზალ და, სოდა ცო დეყინდა – ყველი (ყველის თავები) ფილიბესი, აბოსი, მიხოსი საერთოა, არ გაუყვიათ; ოვარგო[ჭ] მზალ ბად ბა – მათ საზიარო ბალი აქვთ. 2. ზმნს. нареч. adv. ზიარად, საზიაროდ совместно in common, jointly, mutually. ოვარ ვავ მზალ დიფე – იმათ ყანა ზიარად დათესეს.

მზალ|დ|არ mwal|d|ar გრდმ. прх. trans. ზიარად მიცემა (მისცემს), ზიარად აყვანა, სანახევროდ მიცემა поделиться (пополам), нанять вместе to employ someone and give sth in two, half. ვაშენ ჟე მზალდინას – ძმას ცხვარი ზიარად მივეცი; ჟაბო გაგბანადნრ ღუე მზალვინათხ – ძროხების შესანახად მწყემსი ვიზიარეთ (ზიარად ავიყვანეთ).

მზარლ mwarl საკმაოდ, საკმარისად, მნიშვნელოვნად, კარგად достаточно, значительно, довольно quite, considerably, much, very. მზარლ ღაზე კიტრ და – საკმაოდ კარგი კიტრია.

მზარლ მოყ mwarl mo' საკმაოდ-საკმაოდ, ერთობ საკმაოდ предостаточно considerably, sufficiently, very. მზარლ მოყ დასეტყოდიქთხრ! – საკმაოდ-საკმაოდ დავისეტყვენით [დაგვსეტყვა]!

მზა[ს]ლაკ **mwa'ɪlak** მრქენელი, მრჩოლელი бодливый cattle that gores, horns.

თხე აჭ ებწლაშ დეთ მზა[ს]ლაკ ბა – ჩვენი მეწველი თური მრჩოლელია; მზა[ს]-
ლაკ თაბნიგო[ჭ] მზაცი დაჭ თეტ – მრქენელ ჭედელას რქები მოაჭრეს.

მზაპრ დდ **mwa'ɔ** jj რქა рог horn. დახე მზაყუდ – გრძელი რქები; ფსტარან მზაპრ
ქარსა დუდწნას – ხარს რქებზე საბელი მოვაბი.

მზაპ[რ] დ|წლ'არ (თელ'არ) **mwa'ɔ j|ǎ'ar (tel'ar)** გრძ. ррх. trans. რქენა ([უ]-
რქენს) боднуть, бодать to horn, to gore. წიქაროს ნახირუდ მზაპრ დალ' –
წიქარამ (მოზვრის სახელია) ნახიროს (თურის სახელია) ურქინა; ათავ კეჩრ
ასენ მზაპრ თელ'არ – ძროხა სხვის (უცხო) ხბოს რქენს.

მზაპწრქე, მზაპრრქე, მზაპლ' **mwa'ǎrě, mwa'ɔrě, mwa'ɪ** რქიანი рогатый, с
рогами horned, having a horn. მე დახ მზაპწრქე (მზაპრრქე) დაჲ, მე მზ მზაპიწ –
ზოგი საქონელი რქიანია, ზოგი კი ურქო.

ნ

ნაბად ბდ **nabad** bd ნაბადი бурка felt cloak. ნაბდეს ყარ ჩუ ცო ლითხი – ნაბადს
წვიმა ვერ ატანს; ნანვაშას ნაბად ბადლანს ოლო – დედოძამ (ბიძამ) ნაბადი
მხრებზე მოისხა.

ნაბდწრქე **nabdārě** ნაბდიანი в бурке, с буркой with felt cloak, having on felt
cloak. კუჩრ ნაბდწრქე ვასერსა ლათერ ლავ დილენო ლამნი – თეთრნაბდიანი
კაცებივით იდგენ დათოვლილი მთები.

ნაბდურ დდ **nabdur** dd ქეჩა войлок felt, nonwoven fabric produced by matting
fibers together by heat and pressure. მეგმაქ ნაბდურ ლეფერ – ტახტზე ქეჩა
ილო (ეფინა); გერწ ნადბრანს ჰარჩინო'ერ, უდშტა გაგდინორ – იარაღი ქე-
ჩებში გაეხვიათ და ისე შეენახათ.

ნადბლრქ **najbdrē** ქეჩისა войлочный of felt, made of felt material. ბაცბიგო[ჰ] ნადბლრქ ქადბი ვაჟხკუჟ, ნადბლრენეუ თექი დაჟფხუ – თუშებს ქეჩის ქუდები ახურავთ და ქეჩისავე თექები აცვიათ.

ნაბიჭვარ დდ **nabičvar** dd ნაბიჭვარი незаконнорождённый illegitimate, bastard.

ნაბჟირა: ნაბჟირა დ|ახარ (იხარ) **nabžira: nabžira d|axar (ixar)** გრლუგ. непрх. intrans. დამსხვრევა (დაიმსხვრევა), ნამსხვრევებად ქცევა разбиться вдребезги to break, to clash, to smash. ქორლქ თასდალინო შუშ ნაბჟირა მახქ – ხელიდან გავარდნილი შუშა დაიმსხვრა.

ნაბჟირა დ|ახარ (დ|ახარ) **nabžira d|āxar (d|āqar)** გრდმ. прх. trans. ნამსხვრევებად ქცევა (აქცევს), დამსხვრევა разбить, разбивать в дребезги, раздробить to break, to smash, to scatter. ჯამი ნაბჟირა დახნ ოჯუს – ჯამები დაამსხვრია იმან.

ნაბუქი დდ **nabuk** jj ნაბუქი сугроб snowdrift, bank of snow, mound of snow piled up by the wind. ნაბუქევ სანგო[ჰ] დატინი დოხს ჩუ ლაჭყდიერ – ნაბუქმა ეხოში დაყრილი შუშა დამალა.

ნაგათე[ჰ] **nagat[eh]** ზმნს. нареч. adv. ხანდახან иногда, порой sometimes. ე დონენ ნაგათე[ჰ] მაქ ხაყარ დეწქ, ცოჭქ გაქსივბალა – ამ ცხენს ხანდახან შეჯდომა უნდა, თორემ გაქსუვდება.

ნაგათ-ნაგათე[ჰ] **nagat-nagat[eh]** ზმნს. нареч. adv. ხანდახან, ალაგ-ალაგ иногда, порой, местами sometimes, here and there.

ნაგერალ დდ **nageral** jj ნაგერალი самосев, самосейка self-sown. ნაგერლახ წყე-გეუ კაწკან ბადრიჯან ვაწურ – ნაგერლებს მეტისმეტად პატარა (წვრილი) პომიდვრები ესხა.

ნაგოლარ დდ **nagoral** jj ნაგვალევი; გვალვა повреждённый от засухи; засуха drought, dry. ხკოლის ალუნამხ წე ლეთერ, მიჩხმაც ნაგოლარ მარ, ნაგოლრევ სიმძლოგო ტარო ცო თაგდითქ – ზათხულში ალვანს ცეცხლი ეკიდა, ყველგან ნაგვალევი იყო, ნაგვალევმა სიმინდს ტარო არ გააკეთებინა.

ნადუბლარ დდ **nadujblar** jj ნადობილარი названная сестра adopted sister. სე ნადუბლარენს დაკრემ დელა ცოჭანნა ვეთერ – ჩემი ნადობილარივით გუ-ლიანი სიცოლი არავინ იცოდა.

ნავ მდ **nav** jj ნავი лодка boat. ნავი საბჟე'ნეთხ, ნავევ ხილოჭა'ე ლილნათხ – ნავში ჩავსხედით და ნავით წყალში ვიარეთ; ბესრ ნავევრ ვახე – ბესო ნავისთვის წავიდა.

ნავენგარ მდ **navenqar** jj ნავენახარი место, где раньше был виноградник a place where there was a vineyard before, earlier. ბუბლენ ნავენგრე[ჰ] იტ სიმინდ-მანე დივრ – ბობლიანთ ნავენახარში ახლა სიმინდსა და პურს თესავენ.

ნავთ მდ **navt** j ნავთი керосин, нефть oil, petroleum, kerosene. ბაქუე ქანდარ ნავთუხ მა ჰეტედიენრ – ბაქოს ნიადაგი ნავთობით არის გატენილი; გოგის ნავთუე ჰადჰე ლათე – ირგვლივ ნავთის სუნი დგას.

ნავთერე ნავთიანი в керосине with kerosene, covered with kerosene. ნავთერე ბოთლ აჰ დოჟე'ნე სოგო, ნოვთ დენიე აჰრ მახკალო – ნავთიანი ბოთლი წამეეცა და ნავთი სულ დაიღვარა.

ნავს **navs** ნავსი; ცუღლუტი способный сглазить; проказник idler, slacker, rogue. ნავს სტაკოვ საბლენი იშტუე ბეკი ბო, მე ბაყეუ მოთე სტაკონ – ცუღლუტი კაცი ისე ხუმრობს, რომ მეტწილად მართალი ჰგონია კაცს.

ნავსადგურ მდ **navsadgur** jj ნავსადგური пристань port, harbour, dock. ბათუმ მაჯრ ნავსადგურ მა – ბათუმი დიდი ნავსადგურია.

ნავსე ნავსიანი навлекающий беду wretched, unlucky. ნავსეჩრ სტაკოვ დახნობ ჰათეუ ბჰარკ ბო – ნავსიანი კაცი საქონელს მაშინვე თვალსა ჰკრავს.

ნავჯანრე **navčarē** ნაოჯებიანი в морщинах, с морщинами, морщинистый crinkly, wrinkly. ყონლე ნავჯანრე კაბი დეუხრას – ახალგაზრდობაში ნაოჯებიან კაბებს. შლრ. ср. comp. ნავჯანრე **navčērē**.

ნაზუე მდ **nazuk** jj ნაზუეი сдобный хлеб soft, sweet plain white bread.

ნათლობ დდ **natlob** dd ნათლობა крестины christening, baptism, baptismal ceremony (Christianity). ბჰარწეჩრ ისეე ზურაბ თეთრგიორგიო[ჰ] შადრი კნათ ნათლობას ჰაშელ ვინნორ – უსინათლო ისს ზურაბი თეთრიგიორგოში თავისი ბიჭის ნათლობაში სტუმრად მიეწვია.

ნათლულ ვბ; მდ **natlul vb**; jd ნათლული крестник, крестница god-child, god-son, god-daughter. მენს ქრისტადოაჰი, ნათლულა'ე ო ხილ'უ – ვისაც მონათლავ, ნათლულიც ის იქნება.

ნათლდედ მდ **najtlded** jd ნათლიდედა кума god-mother, god-parent. სე ნათლდედას, დარჯენეს, შადრვან დიენო თაგუენი თადოზი დეცერ სო – ჩემმა ნათლიდედამ, დარჯენამა, თავისი გაკეთებული (მოქსოვილი) კობტა ხურჯინი მომიტანა.

ნათლმამ ვბ **najtlmam** vb ნათლიმამა кум god-father, god-parent.

ნადრება|დ|არ **najdreba|d|ar** გრდმ. прх. trans. ნადირობა (ინადირობს, ანადირობს) охотиться, заставить охотиться to hunt, hunting. მონადრიე სპერნიჰი ჰახინმაქ ნადრებადლათე – მონადირეები სპეროზაში ჯინვებზე ნადირობენ ხოლმე; იკოს ქიქოც ლათი ივანე თხაკალინმაქ ნადრებადვან – იკომ ადრე დააწყებინა ივანეს კურდღლებზე ნადირობა.

ნამსქ **najmsē** ნამუსიანი честный, совестливый honest, truthful.

ნაცლარქ **najclārē** ნაცილიანი (ხიფათიანი) невезучий, подверженный оплошностям accident-prone. ნაცლარქ ვა გიგო, საქმუნმაქ ჰაჯეუენი ცო ვა – ხიფათიანია გიგო, საქმეზე სადმე გასაგზავნი არაა.

ნაწლება|დ|არ **najčleba|d|ar** გრდმ. прх. trans. განაწილება (ანაწილებს) делить to allot, to distribute. ვაქარვ ვუმაც (უმაც) ნითს ნაწლებადიჩეჰერ, ვაშბ|ხიუ|ჰი ბუჰი ცო დალურ – ძმებს რომ ყველაფერი სწორად ენაწილებინათ, არ მოუვიდოდათ ერთმანეთში ჩხუბი.

ნაკ: ნაკ შო დდ **naḵ: naḵ šo** dd ნაკიანი წელიწადი высокосный год leap year. თხიწატყაჯოუზტყადეთს დე დარხ შარახ ნაკ შო დო – სამას სამოცდაექვსი დღის მქონე წელიწადს ნაკიან წელიწადს ეძახიან.

ნაკარტალ მდ **naḵarṭal** jj ნაკლეჯი (ტანსაცმლისა) обрывок scrap, piece. თხოვარ პალტოს ნაკარტლი ვახკურ – მათხოვრის პალტოს ნაკლეჯები ეკიდა.

ნაკათ მდ **naḵar** jj ნაკათი вырубленные ветви, обрубки, то, что вырублено cut down, stump. ღალის დანს მუხრნიჰი ნაკათან დაქალათე – ზამთარში საქონელი მუხროვანში ნაკათებში ძოვს ხოლმე.

ნაკვეთი დდ **naḵvet** jj ნაკვეთი участок земли lot, plot. აღნიშნავს ნაკვეთს ათას ორას საყქ იხორ – ალენის ნაკვეთებში ათას ორასი საყენი გამოდიოდა; კურებს ცჰა ნაკვეთი იხორ – კომლზე ერთი ნაკვეთი მოდიოდა.

ნაკვერჩხელ, ნაკვერჩხალ დდ **naḵverčxel, naḵverčhal** jj ნაკვერჩხალი горящий уголь burning coal. დოს ნაკვერჩხელ დირწხე[ჰ] დათოთ ვად წოდი – შე-შა ნაკვერჩხლად რომ იქცევა, მაშინ შეეწვათ მწვად[ებ]ი.

ნაკლულ **naḵlul** ნაკლული неполный, початый not full. ნაკლულ ვქ დაჰ ძმარბა-ლა – ნაკლული ღვინო ძმარდება.

ნაკმაზ დ **naḵmaz** j ნაკმაზი, ნაკაზმი остаток от очищенной пшеницы leavings from the cleaned wheat.

ნაკმა[დ]წრქ **naḵma[j]zrč** ნაკმაზიანი что-л. с зерновыми отходами sth with the leavings from the cleaned wheat. ცელქ მაღვი წყეგეც ნაკმა[დ]წრქ და – წლე-ვანდელი ჰური (ხორბალი) მეტად ნაკმაზიანია.

ნალ დდ **nal** dd ნალი подкова horseshoe, shoe, U-shaped piece of metal attached to a horse's hoof to protect it from rough surfaces. ნალხწ ლუსმარ დაჰ ეცწ – ნალს ლურსმანი მოსძვრა.

ნალბად ვბ **nalbād** vb ნალბანდი кузнец, подковывающий лошадей farrier. ნალ-ბადგორქ ნალბადეგრ ლილნას, მჰ ნალ-ლუსმარ ცო ქორდალოწ სწ – ნალბანდი-დან ნალბანდთან ვიარე, მაგრამ ნალ-ლურსმანი ვერ ვიშოვე.

ნალ-ლუსმარ დდ **nal-lusmar** dd ნალ-ლურსმანი подковы и гвозди к ним horseshoe and nail. ნალ-ლუსმრეც დუდ დაჭედადიქ მეცხორივ – ნალ-ლურსმნით ცხენები დაჭედეს მწყემსებმა.

ნამგალ, მანგალ ბდ **namgal, māgal** bd ნამგალი серп hook; reaper; sickle, agricultural tool consisting of a curved blade attached to a short handle (used to cut grass, wheat, etc.). ნამგლეგო[ჰ] ცარკ ეცწ'ნე, მუდში თეტრ – ნამგალს კბი-ლი მოსტყდა და ცუდად ჭრის.

ნამეგობრალ ვბ; დდ **namegobral** vb; jd ნამეგობრალი бывший друг former friend. სკოლრქ ნამეგობრალი წყე-ტყოს ბეწქ სტაკოვ ბავწ – სკოლის-[დროინდელი] ნამეგობრალეები ხანდახან უნდა ინახულოს კაცმა.

ნამუდრალ დ **namujral** jj მორევი водоворот whirlpool, eddy, vortex; maelstrom; vertiginous current. ნამუდრლეკ კნათ ტრუსანრ ვერწვიე'ნე, ხიხ ჰალრ ვოფ-სვიე – მორევი ბიჭი ციბრუტივით დაატრიალა (დააბზრიალა) და წყლით გაბერა.

ნამუს დ **namus** j ნამუსი совесть conscience. ნამუს დამ (ნამუსჷ) აღმიბ ბჷარჩეს მადხლა – ნამუსის მქონე (ნამუსიანი) ადამიანი ყოველთვის ფასდება; ნამუსეხ ქო ეცინრ სტაკ ჰამინაც ჭირს სო ვეწე – ნამუსზე ხელაღებული კაცი ყველას ჭირივით ეჯავრება.

ნამუწკარ დ **namuḡkar** d ნამუწკარი место, где сидел прыщ, где была болячка place where was a pimple, blotch. ოთრეგო საკრეს მუწკი დადახკერე, აც მხ ნამუწკრახ მადნი დატეგე – ოთარს კისერზე მუწკები ჰქონდა და ახლა კი ნამუწკრებში ნაიარეგებილა (ნამუწკრებილა ალაგია).

ნამყე დ **namqē** jj ნამყენი привитый, привитое дерево engrafted, graft. კელრ ნამყენივა'ე ხილ ვოწრ – მერმის ნამყენებიც ხილს მოისხამენ.

ნამჯ დ **namǰ** jj ნამჯა солома, жниво stubble. ნამჯილოჷჷ დარსტენრ ლეყვი დავდლათერ – ნამჯებში (ნამჯნარში) მსუქან მწყრებს ხოცავდნენ ხოლმე.

ნანაყბისტარ ვბ; დდ; დდ **nanaḡbiṣtar** vb; jd; dd ნანანანაგარი бывший товарищ, или друг former friend.

ნანბა|დ|არ **nanba|d|ar** გრდმ. прх. trans. დანანება (ნანობს, ინანებს) раскаиваться to regret.

ნანბა|დ|ითარ **nanba|d|itar** გრდმ. прх. trans. ნანებინება (ანანებს) заставить пожалеть to make take pity, to make feel sorry. თინადგრ ნანბადითნას სოხ რიგ-ბადმალარ – თინას ვანანებინე ჩემი გაკილვა.

ნან, ნან დ **nan, nān** jd დედა мать mother, mum. ნან (ნან) მათხა, დად (დად) მათხა, ნან-დად მათხა – დადარ და – დედის მზემ, მამის მზემ, დედ-მამის მზემ – ფიცია; ნანენსა ბანრი ცოჰანნა დეწე – დედასავით ბავშვები (შვილები) არავის უყვარს; სე ნანას აღი სოგრ, ღანიშ დამდებანრ – დედაჩემმა მითხრა, წესიერად ისწავლეო; ნანე დოკ მაწრის და – დედის გული ტკბილია.

ნან-ბანდერ ღღ **nan-bäder** dd დედა-შვილი *мать и сын (дочь)* mother and child.

ნან-ბანდერ ვაშბინჱ ჰერჩერ – დედა-შვილი ერთმანეთს ეხვეოდა.

ნან-დადექიწი **nan-dad[e]č'i** უდედმამოდ (ობოლი, ობლად) *без родителей* without parents. ნან-დადექიწი დისენო ბანდერ ყახეთდუენი და ზორადში – უდედმამოდ დარჩენილი ბავშვი ძალიან შესაბრალოა.

ნან-დადეღ **nan-dād** d დედ-მამა, მშობლები *мать и отец, родители* mother and father, parents.

ნანეშირ დღ **nanešō** jd დეიდა *тётя (с материнской стороны)* aunt (mother's sister).

ნანვაშირ ვბ **navašō** vb დედის ძმა, დედიძმა, ბიძა *дядя (с материнской стороны)* uncle (mother's brother). ნანვაშას დისწლინ ქოკლოუფხუ ეცტ – ბიძამ დისწულებს ფეხსაცმელი უყიდა; სოგოჩი ლაზე ნანვაქარ ბარ – მე კარგი ბიძები მყავდა; ნანვაქარ ვადლოჩი ზორადში ბაჯადში ბა – დედის ძმები ჩვენში ძალიან დიდად არიან მიღებულები.

ნანლობ დღ **nanlob** d დედობა *материнство* motherhood. ნანეშას ნანლობ ოწი სწ – დეიდამ დედობა გამიწია.

ნანლუდ დღ **nanuj** d მრ. მნ. pl. დედულები (სანათესაო დედის მხრიდან) *родня со стороны матери* mother's relatives, relatives from mother's side. წადრეწ ნანლუდ და სოგო – სახელოვანი სანათესაო მყავს დედის მხრიდან.

ნანტარკ ბღ **nanṭark** bj ცერი (დედა-თითი) *большой палец* thumb. ფევეწ ვასერგოჩი ნანტარკეხ ცარკანლქ გოგო აღწლათერ – ხევსურ კაცებს ცერზე ლაჯია (კბილებიანი რგოლი) ეკეთათ ხოლმე.

ნაოჭ დღ **naoč** jj ნაოჭი *сборы (платья), морщина* gathers; wrinkle. კაბქ ნაეჭი – კაბის ნაოჭები; მუთაქ ნაეჭან ბაღლოჯუდ დახკურ – მუთაქის ნაოჭებში ბაღლონჯოები იყო; ტოტან ნაეჭი გუინოგქ სწ – ხელებზე ნაოჭები მიჩნდება უკვე.

ნაეტარ დღ **nažtar** jj სამწყემსო ბინა *пастушье жилище, кутан (для скота)* herdsman dwelling. წინუდ შინ ნაეტრელ ლათქ თხოგოჩი – შიშაქები ორ ბინად

გვიდგას; დირღ დენიჭი ლამინახ ლილჩეჭილოლო, ცჰადნა ლამზურჩო ტათუეჭი დილრათხ ნაჟტარ – მთელი დღე მთებში სიარულის შემდეგ ერთ მშვენიერ ტათობში დავიდეთ ბინა (დავბინავდით).

ნაჟტარ ჰაბიქარ nažtar habijar გრძმ. прх. trans. 1. სამწყემსო ბინის დაძვრა ერთი ადგილიდან მეორეში გადასადგილებლად (სამწყემსო ბინას დაძვრავს), აყრა, აბანაკება перенести, передвинуть кутан, стан to throw up, to move the herdsman dwelling. ლეკან ლამუეჭი ჯერლში დარე, ნაჟტარ ჰაბიქარეთხ, ოჯუეც დენიჭი ყალურჩო ციხეგო დეცნათხ – ლეკეებისმთაში (ორონიშია) შიშიანობა იყო და ბინა დავძარით, ავიყარეთ და იმავე დღეს ყაღორისციხესთან (ორონიშია) მოვიტანეთ. 2. სამწყემსო ბინის [გა]ხსენება (სამწყემსო ბინას [გა]ხსენებებს) вспоминать пастушье жилище recalling the herdsman dwelling. თხა ტყოს ჰებანათეს ვებორე ნაჟტარი – დღეს კიდევ ვიხსენებ ხოლმე ვებოს სამწყემსო ბინებს.

ნაჟტრეწი nažtreč'i სამწყემსო ბინის გარეშე, უბინაოდ, უსახლკაროდ без пастушьего жилища, без дома, без квартиры, без крова without herdsman dwelling, without shelter. ქალქი ნაჟტრეწი დისენო თამარო თხოცო მახერ – ქალქში უბინოდ დარჩენილი თამარი ჩვენთან ცხოვრობდა.

ნაჟურ დდ **nažur** jj ნაჟური просачивающаяся из земли, скалы вода rocks, stones of water. კმატნა ნაჟურწ წყარუდ თეგლა – კლდეთა ნაჟურებისაგანი წყაროები კეთდება; ნაჟურიგორენდაჭი ჰქლოაჭი მიჩნამაც ტატნა ლათე – ნაჟურებისაგან ტყეში ყველგან სისველე დგას.

ნაჟურწლქ nažurālē ნაჟურებისანი (მაგ., კლდეები) с просачивающейся водой (напр., скалы) wet (e. g., rocks). აქ და ანალოგიურ ოპოზიციურ შემთხვევებში მუდმივი მახასიათებლის გამომხატველი ფორმაა здесь и в аналогичных оппозиционных случаях является формой, выражающей постоянный признак here and in analogical oppositional cases it is the form of expressing constant sign. შღრ. ср. comp. ნაჟურწლქ **nažurālē**.

ნაჟურწლქ nažurālē ნაჟურიანი (მაგ., ბოთლი) с просачивающейся водой (напр., бутылка) wet (e. g., bottle). აქ და ანალოგიურ ოპოზიციურ შემთხვევებში

ვებში დროებითი მახასიათებლის გამოხატველი ფორმაა здесь и в аналогичных оппозиционных случаях является формой, выражающей временной признак here and in analogical oppositional cases it is the form of expressing temporary sign; შლრ. სრ. სომპ. ნაჟურალე **nažurālē**.

ნარიყალ მდ **nariqal** jj ნარიყი прибой, нанос реки, выкинутый на берег mud or sand deposited by flowing water. ალზნეგ ნარიყლეცჭ ჭარე ცერ კამსნორ – ალაზანს ნარიყთან (ერთად) თევზებიც გამოერიყა; ნარიყლეს წე ლაზიშრ ლეთე – ნარიყს ცეცხლი კარგად ეკიდება.

ნარძლეგ მდ **narǰlev** jd ნარძლეგი БЫВШАЯ НЕВЕСТКА former daughter-in-law. ბაგრატ ნარძლეგეს მარ ვიერ – ბაგრატის ნარძლეგმა ქმარი შეირთო.

ნასადრრ, ნასერ nasajrī, naser მრ. სბ. მნ. სმ. pl. see **ნუს nus**. თხე ნასერე (ნასადრე) ვავი დაცრ – ჩვენი რძლები ყანებს მკიან.

ნასოფლარ მდ **nasoplar** jj ნასოფლარი место, где раньше была деревня place where there was a village before. ფსარე ერში ნასოფლარან ლათერ თხოგო[ჭ] – გუშინ ცხვრები (ცხვრის თარები) ნასოფლარებში გვედგა.

ნასტ nast ზმნს. нареч. adv. ძლივს, ძნელად, გაჭირვებით еле-еле, с трудом, насилу barely, scarcely, with difficulty. ქოკი თეგდომ ნასტ ვალოს, მალვადლნრ ვასრ – თეხების თრევით ძლივს მოვდივარ, დადლილი ვარ; ყაფრ დანნო დითხ ნასტ ჰალ ვეხკე – ბებერი საქონლის ხორცი ძლივს (გაჭირვებით) იხარშება.

ნასტაკ, ნასტგეც nastak, nastge' ზმნს. нареч. adv. ძლივსლა, ძნელადლა, ძლივსძლივობით еле-еле, с трудом, насилу hardly, with difficulty. ლაზარე ნაყა[ჭ] დაჭ ლაწავოლი'ნე, ნასტაკ (ნასტგეც) ვეცე ჰალრ – ლაზარე გზაში ავად გახდა და ძლივსლა ამოვიდა.

ნასუფრალ დდ **nasupral** dd ნასუფრალი остатки (еды) leavings. ნასუფრალან ალორ, მაწრ დანრ – ნასუფრალებზე ამბობენ, ტკბილიაო.

ნატლაშ მდ **natlaš** jj ნავალი (უხეში რამისა) след (грубый) track, trace, footprints. ე ჩან ნატლაშ და – ეს დათვის ნავალია.

ნატრო|დ|ალარ natro|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. ნატვრა (ენატრება) БЫТЬ ЖЕЛАЕМЫМ being wishful. ნანენ შარბ ბუჭეხ დანენრ ბანერ დავარ ნატროლა – დედას თავისი ომში წასული შვილის ნახვა ენატრება.

ნატრო|დ|არ **naṭro|d|ar** გრძმ. прх. trans. ნატვრა (ნატრობს) желать, мечтать, to wish, to have a desire. წყე ნატროდოშ უმშტრ დეწქეჟი ნატროდნ, მე ნატრო-დარქ მახ მოყ ბალო – ერთხელ რომ ინატრებ, ისე უნდა ინატრო, ნატვრის ფა-სი მაინც ჰქონდეს.

ნატუსარ **naṭusar** j ნატუსალი гарь smell of burning; fire-site. ნატუსრქ ჰადჭი დალდალწ სწ – ნატუსალის სუნი მეცა; ნატუსარ ჰაჭუხ ხუჭ ცო მეყმაკეგეჟ სწ – ნატუსალის სუნისაგან შინ ველარ ვრჩები.

ნატყადრი, ნატყერ **naṭqajrī, naṭqer** j შრ. мн. pl. ცრემლები слёзы tears. ივსებ დაკვეყჩქეჟი მამიგოაჟი ბშარკი ნატყადრნ დუწწ – იოსები რომ მოაგონდა, მამი-დას თვალები ცრემლებით ავესო; ჰე ბშარკან ნატყერ დაგირ სწ, ცორნი ტყე-რელჩსწ აკურა – შენს თვალებზე ცრემლები ვნახე, წვეთები ვარსკვლავებივით ცვიოდა (ს. გარსევანიძე).

ნატყრწ ცორნი **naṭqṛā corni** ცრემლების წვეთები, ცრემლები слезинки, слёзы tear drops, tears. ნატყრწ ცორნი დაშეგო ჭამლან ვახკურ – ცრემლის წვეთები დას ლაწვეებზე ეკიდა.

ნატყადრი აკ|დ|არ **naṭqajrī aḱ|j|ar** ცრემლების ჩამოყრა (ცრემლებს ჩა-მოყრის), ტირილი. *sb. cm. see ნატყადრი naṭqajrī.*

ნატყადრქ **naṭqajrē** 1. ჩირქიანი, წირპლიანი гнойный purulent, full of pus; pussy, discharging pus, secreting a greenish-white fluid (about an infection). ნატყადრქ დშაყ ქასტქ ცო დქლა – ჩირქიანი წყლული (ჭრილობა) მალე არ რჩება; მიჩ-გოაჟი ნატყადრქ ბშარკი ხილწლათქ – ზოგს წირპლიანი თვალები აქვს ხოლმე. *sb. cm. see ნოტყ notq.* 2. ცრემლიანთი со слезами, в слезах tearful. ელუდგოაჟი ნატყადრქ ბშარკი დარ – ელოს ცრემლიანი თვალები ჰქონდა. *sb. cm. see ნატყადრი naṭqajrī.*

ნატყეიარ **naṭqviar** jj ნატყეიარი пулевая рана place where the bullet is shot. ნატყეიარენ ნაგათ-ნაგათე ყუნადარ ხეყქ – ნატყეიარმა დროდადრო ყრუ ტკივილი იცის.

ნატირქ **naṭirē** ჭინჭრიანი с крапивой full of nettle. ნატირქ სუფ ჰამივას ჩამლიშ დაყნათხ – ჭინჭრიანი წვნიანი ყველამ გემრიელად ვჭამეთ.

ნატი

ნატიში **natış** მრ. აბ. მნ. см. pl. see ნიტი **nit** to shed tears.

ნაფლეთი მდ **naplet** jj ნაფლეთი обрывок patch; rag; fragment, piece; wisp. თოფ ვეფსოში ფეშკრჷ ქადბი ნაფლეთა დიკრათხ – თოფის სრლოით ბაღდების ქუდები ნაფლეთებად ვაქციეთ.

ნაფოტი ბღ **napot** bd ნაფოტი щепка, щепки splinter, chip, sliver, split. ხე თეტიში ნაფოტი ლითხა – ხის ჭრისას ნაფოტები ცვივა.

ნაფოტელ დახარ (იხარ) **nap̄ey d|axar (ixar)** გრღუე. непрх. intrans. ნაფოტებ-სად გადაქცევა (გადაიქცევა) превратиться в щепки to turn into splinters, slivers. თხე მუშენ ქორე ე დრს ნაფოტელ დახე – ჩვენი მუშის ხელში ეს შეშა ნაფოტებად იქცა.

ნაფოტელ დახარ (დახარ) **nap̄ey d|āxar (d|āqar)** გრღმ. прх. trans. ნაფოტებ-სად ქცევა (ნაფოტებად აქცევს), დანაფოტება [из]рубить в щепки to break (smash) to chips, slivers. თხე მუშევ ე ხე ნაფოტელ ბახა – ჩვენმა მუშამ ეს ხე ნაფოტებად აქცია.

ნაფოტარ ბღ **nap̄ta'ō** bd ნაფოტა плотва roach, dace, European freshwater fish.

ალხნელოჩი ნაფოტარ ლეცოდრ კნათივ – ალაზანში ნაფოტებს იჭერენ ბიჭები.

ნაფოტარე **nap̄tārē** ნაფოტიანი с щепками full of pieces of wood. წე მშაჷს

ნაფოტარე ვედრ ბუხრენ ფეხ ოთდინას – ცეცხლის დრასანთებად ნაფოტიანი ვედრო ბუხრის ახლოს (ბუხართან) დავდგი.

ნაფსორ მდ **napsor** jj საძირკველი, ფუძე, საფუძველი фундамент, основа foun-

dation, basement, bottom, groundwork. იბოს სტოჷხკჷ ნაფსორ დიღერ – იბომ შარშან საძირკველი დადო (ჩაყარა), ახალი სახლი დაიწყო; ნაფსორი დავდარ (დოვდარ) შუქ! – ამოწყდით, საძირკველი გაქრეს, დაიკარგოს თქვენი! (წყველა).

ნაფუძარ მდ **napužar** jj სასახლარი место, где была усадьба, жильё, постройки

a place where there was a dwelling house, accommodation before. ბაცბხ თიშირ ნაფუძარხ – წაროჩი, საგირთეჩი, ეთელტეჩი, ინდურთეჩი – ცომენა და-

ხეგტ – წოვათუშების ძველ ნასახლარებში – წაროში, საგირთაში, ეთელტაში, ინდურთაში – აღარავინ ცხოვრობს.

ნათხეკ მდ **naxek** jz ნათხეკი поскрёпки scrapings. კიმუნა, დაინა დათხურ ნათხეკეს ცომ თელტ – კიმოს და დაის ხავიწის ნათხეკეს არათერი ურჩევნიათ.

ნაქალქარ მდ **nakalkar** jz ნაქალაქევი, ნაქალაქარი городище, место, где в древности стоял город a place where a city was standing in the past.

ნაქარ მდ **nakar** jz ქარის მოტანილი და დატკეპნილი თოვლ-ყინული, ზვავი, რომელიც მთელი წელიწადი შეიძლება იდოს ჩადაბლებულ ადგილებში და ხევეებში (მდინარეებზე) лавина, снежный обвал, ветром собранный и прессованный снег, который всё лето может лежать в впадинах и оврагах (над реками) snowslide, snowy collapse, landslide gathered by the wind and pressed snow, which may be laid in a lowered place and ravine (over the river) during the whole year. კობტლარნი მიხელ ხივ ნაქარ კიკელ ვაჭი'ნე, დაჭან ვახვიე – კობტანთ მიხეილი წყალმა ზვავის ქვეშ ჩაიტანა და დაახრჩო; ნაქრეგო ბახრათხ ლაწმრენანდო – ზვავის თოვლზე წავედით ავადმყოფისთვის; ნაქარ მილ-მალიც სე დაკმაქა'ნე, ნაქარ მილ-მალი – ზვავი დაიდო ჩემს გულზედაც, ზვავი დაიდო (ა. ბერტლანი). შდრ. ср. comp. ჰეტ het.

ნაქრალე **nakrālē** ზვავის თოვლ[ებ]იანი, მაგ., ხევეები со снегом, собранным и прессованным ветром (напр., овраги) snowslide e. g., ravines. ნაქრალე ლამნი ძხელ დაჭ დოტლუნდი და – ზვავიანი მთები ძხელი გადასალახავია.

ნაქრელე **nakrēlē** ზვავის თოვლიანი (მაგ., ჭურჭელი) со снегом, собранным и прессованным ветром (напр., посуда) snowslide (e. g., vessels), dishes.

ნაღდ **nayd** ნაღდი наличный cash. შივ ფუთ სიმინდი იცნას ნაღდ ტათხუხ – ორი ფუთი სიმინდი ვიყიდე ნაღდ ფულად; კობჟერატევე[ჭ] ნაღდუხ ბელე ცო დეხკო – მალაზიაში მხოლოდ ნაღდზე ჰყიდიან.

ნაღებ მდ **nayeb** jz ნაღები сливки cream, fatty portion of milk which rises to the top. ნაღებ ზორადში ჩამლი და – ნაღები ძალიან გემრიელია.

ნაღებ თავარ (თევარ) **nayeb taqar (teqar)** გრდმ. прх. trans. ნაღების მოხდა (ნაღებს [მო]ხდის) снимать, снять сливки to cream.

ნაღბერქ **naḡbērē** ნაღბიანი со сливками creamy, covered with cream. ნაღბერქ შურ ჩამლქ და – ნაღბიანი რძე გემრიელია.

ნაღველ, ნაღველ დდ **naḡvel, navḡel** ონ ნაღველი желчь grief, sorrow. ნაღველს ყაჭივს ცრმ ხილუ – ნაღველზე მწარე არაფერი იქნება.

ნაღველემში, ნაღველემში **naḡvlejšī, navḡlejšī** ნაღველიანად с грустью, с горечью sadly, sorrowfully. ობი ნაღველემში ვაშბიგრ ჰათესქ – მათ ნაღველიანად შეხედეს ერთმანეთს.

ნაღვერდალ დდ **naḡverdāl** ონ ნაღვერდალი горящий уголь cinder, embers. ბუხარ ნაღვერდლეს ბარ ბუწინრ – ბუხარი ნაღვერდლით იყო სავსე.

ნაყა[ჰრ] **naqā[hō]** ზმნს. нареч. adv. გზად, გზაში на пути, по пути on the way, on the road. ნაყაჰა მეცხორ ლათერა, ლოჭმაქა დელა დალინო – გზაში მეცხვარე იდგა, ჯოხზე [ტან]დაყრდნობილი; ნაყა[ჰრ] ბაჯოქ ვერ ლეფჩერ – გზაზე დიდი ქვა ეგდო; ნაყა[ჰრ] ცჰა სტაკ ბჰარვანხორ ნანენ – გზაზე ერთი კაცი შეხვედროდა დელას.

ნაყბისტ ვბ; დდ; დდ **naqbiṣt** vb; jd; dd ამხანაგი, მეგობარი товарищ, друг friend, comrade. ნაყბისტევ ნაყბისტენადნრ ქორთო ბეწქ ბილქ – ამხანაგმა ამხანაგისთვის თავი უნდა დადოს; აფუშლიკასქ, გამუ'ნქ სტაკ ნაყბისტელ ცო ლალავ – მატყუარა და მრუდე კაცი ამხანაგად არ ვარგა.

ნაყბისტლობ დ **naqbiṣtlob** ონ ამხანაგობა товарищество friendship. მიჩქე ნიფსხოლ ცო და, ოსი ნაყბისტლობეს ამბუდ მარ სოუბუ და – სადაც თანასწორობა არ არის, იქ ამხანაგობაზე ლაპარაკი ზედმეტია.

ნაყიშ **naqīš** მრ. об. мн. см. pl. see ნიყ niq.

ნაყოფ დდ **naqop** ონ ნაყოფი плод fruit, product. სტაბო[ჰ] მაწრიხრ ნაყოფეს, მოჰქე ვორ, სხალ, ატამ და, ბან ხილუთვად – შემოდგომას ტკბილი ნაყოფით, როგორიც ვაშლი, მსხალი, ატამია, მდიდარი ვიქნებით.

ნაყრ დ **naqr** ონ ნაყრი немного закуски, еды slight, a bit snack, food. თხა დისტ ნაყრ ცო მაჭინდას – დღეს პირში ნაყრი არ ჩამიდგია.

ნაყრ ვალარ **naqr qalar** დანაყრება закусить to have a snack, to lunch, to eat a light meal. ცჰაც ყაჭქ მალრ, ნაყრ ვალრ, ვქ მარ-ბაქი შირვანეგუდჰს დონ-

კოთ ვად! – თითო არაყი დავლიოთ, დავნაყრდეთ და მერე პირი შირვანისაკენ ვქნათ!

ნაყრქ-ნაყ naqṛē-nāq 1. ზმნ. იხ. нареч. см. adv. see ნიყ **niq**. ნაყრქ-ნაყ ჩუ თივეუშ დახ-ნათხ იაცსრეგო – გზადაგზა სვენებ-სვენებით წავედით იახსარში. 2. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word-combination.

ნაყშოლა: ნაყშოლა დ|ალარ naqšola: naqšola d|a'ar გრდუგ. непрх. intrans. გუ-ლის აყრა (გულის აიყრის), მერყეობა разочароваться to hesitate. ჰო[ვ]ლქ პირ-ბუხ უკვე ნაყშოლა ვალქ – ჰავლე პირობაზე უკვე მერყეობს.

ნახხ მდ **načx** jj ყველი, ყველის თავი, კვერი сыр; круг сыра cheese, cheese ring, pastille. ნახხოვ ვაჭ – ყველის ნაჭერი; ბეთრეხ იტ გირვანქ ნახხოვ ოწი კნათივ – [თითო] მეწველზე ათი გირვანქა ყველი მოწველეს ბიჭებმა; მარნე[ქ] დუკვ ნახხუდ მატერ – მარანში მეტად ბევრი ყველ[ები] ელაგა.

ნახხოვ გეფს ბ načxō geps b ყველიერი масленица shrovetide. ნახხო გებ-სუ[ქ] ღოკი მათო – ყველიერში დეველებს (ნახევარმთვარის ფორმისა) აც-ხობენ.

ნახხოვრქ ხი დ načxōrē xi d ყველის შეჭამანდი [ყველიანი წყალი] сырный суп cheese soup. სე დადენ ზორამში დეწერ ნახხოვრქ ხი – მამახემს ძალიან უყ-ვარდა ყველის შეჭამანდი.

ნახხატ მდ **načxaṭ** jj შამბი бурьян, ситовник tall weeds. ნახხატლოლა[ქ] ჩაწ ნატ-ლაშ მოტურ – შამბებში დათვის ნავალი მიდიოდა.

ნაცარტუტ მ **nacartuṭ** j ნაცარტუტა зольный щелок ashes and soap boiled together.

ნაცილ მდ **nacil** jj ხიუათი неприятный случай, беда danger, peril. ცჰაძხონე[ქ] ნადკლეგო[ქ] ვადონას – ერთ ბეწვზე გადავრჩი ხიუათს.

ნაძე, ნაძუ დდ **naʒv, naʒû** dd ნაძეი ель fir, fir-tree. გოგის ნაძვჷ ჰადჭი ლათქ – ირგვლივ ნაძვების სუნი დგას; ნაძვექ ხქ – ნაძვის ხე; ნაძვისსქ – ნაძვისხე.

ნაწრეტ დ **naçret** jz ნაწრეტი просачившаяся жидкость, вода drops of water which were dripping down. ყარ ნაწრეტევ ზღვენერნა[ჭრ] მოთ ტატბიქ თხო-გო[ჭ] – სხვენიდან წვიმის ნაწრეტმა ლოგინი დაგვისველა.

ნაჭუჭ დ **naçuç** jz ნაჭუჭი скорлупа shell. კაკალ ნაჭუჭილო[ჭ] ტუმ ლენოს – კაკლის ნაჭუჭებში ნიგოზს ვეძებ.

ნახ დ **nax** d 1. ხალხი народ people. ცჰა ბექ ბაჩრ ნახგო[ჭ] ბაჯოჭ ნიწყ ბა – ერთი პირის მქონე ხალხს მართლა უდიდესი ძალა აქვს; ნახახ დუჯ ვუმ (უმ) და ვა-ლინრ – ხალხზე ბევრი რამ არის დამოკიდებული. 2. ბ **b** მრ. იბ. მნ. სმ. pl. see ვასერ **vaser**. ე ნახ (ე ვასერ) დაჰ მალბალქ – ეს ხალხი დაიღალა (ეს კაცები დაიღალ-ნენ).

ნახახ მ|აწრიკ **naxax j|ajçriķ** მეძავი [კაცების მადევარი ქალი] распут-ница prostitute, street-girl.

ნახახ ვ|აწრიკ **naxax v|ajçriķ** გარყვნილი, მექალთანე [სხვების მადევარი კაცი] распутник womanizer, ladies' man.

ნახახ ლეღერიკ (ლივრიკ) **naxax lejvriķ (livriķ)** ხალხზე ცუდის მოლა-პარაკე, მძრახველი, მძაგებელი говорящий о людях плохое one who abuses. ო სტაკ ნახახ ლივრიკ ვარ – ის კაცი სხვების მძრახველი იყო.

ნახახ დ|აწარ **naxax d|açar** გრღმ. прх. trans. გარყვნა (გაიირყვნება) [სხვების ღვენა] распутство [гонение за чужими] to debauch.

ნახჩ **naxi** სხვისი, უცხო чужой foreign, someone's. ე ნახჩ ნანეშრ და – ეს სხვისი დეიდაა.

ნახერხ დ **naxerx** jz დახერხილი распиленный sawed. ჰუქ ნახერხნახ და დუწინრ – ტყე დახერხილით (დახერხილი ხეებით) არის სავსე. 2. ნახერხი опилки sawdust. ნახერხევ ქანიზ გაგოძრ – ნახერხი ყურძენს ინახავს.

ნახერხნლქ **naxerxālē** ნახერხიანი с опилками full of sawdust. ნახერხნლქ მეშვი ყაროვ ტატდიქ სოგო – ნახერხიანი ტომრები წვიმამ დამისველა.

ნახეუ (< ნახ ღეუ) დ **нахер** (< **nax** ‘er) d სირცხვილი стыд, позор shame. ნახეუ და პირბუხჩ დოტარ – სირცხვილია პირობაზე გადასვლა. იბ. სმ. see ნახ, ღეუ **nax**, ‘er.

ნახთუდხრიკ ღღ **naxtujxriḱ** dd ბოლოქანქარა, წყალ-წყალა (ფრინველი) *трясогузка wagtail*. ე ვაწ მაძრამ ნახთუდხრიკსა ცჰადნი მათეჰჰი ცო მეყე – ეს ჩვენი მარიაში წყალწყალასავი ერთ ადგილას არ ჩერდება.

ნახირ მდ **naxir** jj ნახირი *стадо крупного рогатого скота herd*. ასე ნახირელო ეგწ – ხბო ნახირში გაერია; ნახირეს მენახირ ვაწურ – ნახირს მენახირე დასდევდა.

ნაც ბღ **naq** bd ხახა, სასა *глотка, гортань gullet, palate*. მაცწ ნამცეც ნაცი (ნაცად) ძალძალძ ტირნენ – ჰურის ნამცეცი ხახაში გადასცდა (ეცა) ტირინეს.

ნაჯაც მდ **naḟaq** jj ნაჯახი *маленький топор, топорик ахе*. ნაჯაცეე წითელა ღო-ეოლო – ნაჯახით წითელიც წაიქცევა. *იხ. см. see დიკ dik*.

ნაჯიბ, ნაბიჯ ბღ **naḟib, nabiḟ** bd ნაბიჯი *шаг step*. ესერქდაჰჰი ოსიმცწ ნაძჯბეე (ნაჯიბუე) ბუდტნას ნიე – აქედან იქამდე ნაბიჯით გავზომე გზა.

ნაყარ **nāqar** ნაყარი, ჩამოცვენილი *падалица (о фруктах) shed, fallen (about fruit)*. ნაყარ ვორ არყელ ბუდხკნას – ნაყარი ვაშლი არაყად ჩაყარე.

ნაყე **nāqv** ზმნს. *იხ. нареч. см. adv. see ნიე niq*. გზით, გზაზე *по пути, по дороге, дорогой on the road, on the way*. ეც ნაყე ღობათ, ოც ნაყე მა ღოთ – ამ გზით წადით, იმ გზით ნუ წახვალთ.

ნაშე მდ **nāšē** jj მწებვარე, საფლობიანი მეჩეჩი *вязкая, топкая мель swampy shoal, muddy shallow*. სე სინჩო ღონგოჰჰი ნაშელოჰჰი ქოკი ძშიაძისეწე, ნასტ ცერა ვაწაწ – ჩემს ლურჯ ცხენს მეჩეჩში ფეხები ჩაეფლო და ძლივს ნაპირზე გა-მომიყვანა.

ნეზე ღღ **nezv** dd ნეზევი *свинья (самка) sow, swine*. თხე ნეზევეე ცჰაიტ ბურკაყო დილქ – ჩვენმა ნეზევმა თერთმეტი გოჭი მოიგო.

ნეთხ|ღარ **netx|ḁar** გრღმ. *прх. trans. გათხელება (გაათხელებს), გაბრტყელება де-лать тонким, раскатывать, разжижать to dilute, to dissolve, to attenuate, to make wispy*. მახკარე ხაქლინაძნო ქერქი ნეთხოძო – ქალები ხინკლებისთვის ქერქებს ათხელებენ; ტასოს ხი დეთოშ ვე ნეთხოძო ქოცოხ – ტასო წყლის ჩასხმით ღვინოს ათხელებს (აწყალებს) ქვევრებში.

ნეთხ

ნეთხ|დ|ითარ **natx|d|itar** გრძმ. прх. trans. გაათხელებინება (გაათხელებინებს), გა-
მარგვლინება заставить сделать тонким, жидким, редким to ask for making
thinner, to make weed. კნათიგრ სიმძღ ნეთხდითნას – ბიჭებს სიმინდი გაავამარ-
გვლინე.

ნეთხიშ **netxiš** ზმნს. нареч. adv. თხლად, მეჩხერად тонко, жидко, редко, мелко thinly,
sparsely. აღზა ნეთხიშ ძაღორ – აღაზანი თხლად მოდიოდა; ბაღეჩი ხილუხ
ნეთხიშ გააწუ – ბაღში ხილს მეჩხერად ასხია.

ნეთხა **netxi** თხელი тонкий, жидкий, редкий (плод на дереве), мелкая (о реке)
thin, wispy. ე ცომ (ბოტ) ნეთხაგუც ბა – ეს ცომი მეტისმეტად თხელია; ოსი
ნეთხა ლაფ ბარ – იქ თხელი ტალახი იყო.

ნეკ ღღ **nek** ჯ ღანა нож knife. ოკუდ ნეკეფ ღაზიშ თეტრ – იმისი ღანა კარგად
ჭრის; ნეკე ბოთ იცნას – ღანის ბუდე (ქარქაში) ვიყიდე; ნეკეხ ათხრ ჰეკოძრ
ჰაღორ ღირღანაძრ – ღანას საღესაღეს უსღამენ გასაღესად.

ნეკ-ჭყემპრ: ნეკ-ჭყემპრ ცჰაღ ჯელარ (ღიკარ) **nek-čqempō: nek-čqemō**
chāy qelar (dikaar) გრძმ. прх. trans. ფორს-მაჯორული ვითარების შექმნა (ვი-
თარებას შექმნის) создавать форс-мажорное положение creating force
majeure situation. ნეკ-ჭყემპრ ცჰაღ ღიკარა სო, დეფრ (უფრ)! – როგორ ფორს-
მაჯორული მღგომარეობა შემიქმენი, კაცო!

ნეკერ მდ **neker** ჯ ნეკერი молодые, ещё не распустившиеся побеги, веточки,
fresh and not bloomed twigs (which is desirable for the goats). გაზარგ ღუჯ ნე-
კერ ძაყ – თხებმა ბეგრი ნეკერი ჭამეს.

ნელბა|ღ|არ **nelba|d|ar** გრძმ. прх. trans. მონელება (ინელებს) переваривать to
digest.

ნერგ მდ **nerg** ჯ ნერგი саженец, рассада seedling, sapling, young plant. ვაზ ნერ-
გაზ ნინოს ღაღრთვა ტათებ ღაღრ – ვაზის ნერგებში ნინომ ბლომად ფული მის-
ცა.

ნესვ მდ **nesv** ჯ ნესვი дыня melon. ნესვეფ გაგაყრ ღაწღიჯ ვაშენ – ნესვმა მუცელი
აუტკივა ძმას; ნესუდ დეყნათხ – ნესვები მოვიტანეთ.

ნესტ **nest** j ნესტი сырость damp, dampness. ლახშურეჩო სადრთლე ნესტევ ქოთდიქთხრ – დაბლითა სართულში ნესტმა შეგვაწუხა.

ნეუტ ვბ **nepê** vb 1. მეფე, ხელმწიფე царь, король, государь king, tzar, sovereign. დუტ დაკლო ნეფი ბარ კოხიგოჩქი – ბევრი გულადი მეფე ჰყავდათ ქართველებს. 2. მეფე (ქორწილში), ნეფე жених bridegroom. ბაგრატ-ბიძი ნეფელ ღავალეშ, თხო კაწკა დარ – ბაგრატი ბიძა რომ ნეფელ იჯდა, ჩვენ პატარები ვიყავით.

ნე **nê** კავშ. იხ. союз см. conj. see ნე, დე **Ē, Jê**. ცოჭეკ სქ ბადრი დევი და... ნე ოჯარ ჰალრ ვალოჭრ – თორემ ჩემი შვილები დევები არიან... და ისინი შეგჭამენ.

ნებ **neb** j ნება, უფლება воля, право permission, right. დო შადრ ნებაჩქი ბახითათ – ცხენი თავის ნებაზე გაუშვით; ნებ ცო და სოგოჩქი – უფლება არა მაქვს.

ნიაგ ბდ **niav** bd ნიაგი ветерок breeze. აღზ ნივეე მუხე'ნე, კაკლე'ნე ტავნი ქექა-დორ – აღზნის ნიაგი მუხისა და კაკლის ტოტებს არხევდა.

ნიანგ დდ **niāg** dd ნიანგი крокодил crocodile. ნიანგ შერ მოსლეე დალენრ და – ნიანგი თავისი სიაგით ცნობილია.

ნივბა|დარ **nivba|dar** გრდმ. прх. trans. 1. განიავება(რგანიავებს) провеивать (злаки), проветривать (воздух); растрачивать to winnow. მაღრა ნივბადმოხოჭ ხანეჩქი ვეცქ ლალრ – სწორედ ჰურის განიავების დროს მოვიდა ლალო. 2. გადატ. перен. fig. გაფლანგევა(რგაფლანგავს) растрачивать to squander. შუდ დადექ ქონებ ნივბადმო კნათივ – თავიანთი მამის ქონებას ანიავებენ ბიჭები.

ნივთ დდ **nivt** jj ნივთი вещь matter, thing. თამრუფ წა ნივთან და დუწინრ – თამარის სახლი ნივთებით არის სავსე.

ნიმუშ დდ **nimuš** jj ნიმუში образчик, образец, модель model, pattern, sample. ნიმუშელ კაწკო კადტი ბოტბოს – ნიმუშად პატარა ნაჭერი მიმაქვს; ბიძი ნიფსიჩო სტაკა ნიმუშ დარ – ბიძა მართალი კაცის ნიმუში იყო.

ნიტ ბდ **nit** bd ჭინჭარი крапива nettle. ნატარვ (ნიტეე) წიკი მაკიქ სქ – ჭინჭარმა წვივები დამიწვა; წიწლი ნატარლოხ ლაჭყ-ლახკლარ – წიწილები ჭინჭრებში მიიმაღ-მოიმაღლებოდნენ [ალბათ].

ნატრინ ნან **natrī nan** jj ჭინჭრისდედა; შავბალახა глухая крапива; пустырник motherwort; Lamium album, Leonurus guinguelobatus, Leonurus cardiaca (Latin). ნატრინ ნანილოლდა[ჰ] ლაჰ ბოტურ ლეხეჟე – შავბალახებში გველი მიცურავდა (მისრიალებდა).

ნიფს **nips** %მნ. нареч. adv. სწორად, სწორედ ровно, правильно properly, correctly, exactly. ნიფს ლელ! – სწორად იარე! ნიფს და – სწორია, მართალია; ე სტაკ ნიფს ვა – ეს კაცი მართალია.

ნიფს|დ|არ **nips|d|ar** გრძ. прх. trans. გასწორება (გაასწორებს), გათანასწორება, გატოლება; მოგვარება (საქმისა), მორიგება выравнивать, расправить, сделать равным to straighten, to equalize, to make equal. ის ლოჰ წარლო[ჰ] ნიფსინას – ეგ ჯოხი ცეცხლში გავასწორე; საქმ ნიფსდორას – საქმეს ვაგვარებდი; თედო, მიხკო ვაშქინ ნიფსინას – თედო და მიხაკო ერთმანეთში მოვარიგე; სასადლოლო[ჰ] ზგარიშ ნიფსინას – სასადლოლოში ანგარიში გაგვასწორე.

ნიფს|დ|ითარ **nips|d|itar** გრძ. прх. trans. გასწორებინება (გაასწორებინებს) заставить расправить, уравнивать to make equalize, to make straighten.

ნიფსი **nipsī** სწორი, მართალი прямой, ровный, точный, правильный, честный right, correct, straight, exact. შურდლულს ნიფსი ნიე ბა – შურდულივით სწორი გზაა; ნიფსინო სტაკოხ ვუმაჰ (უმაჰ) თეშე – მართალ კაცს ყველა ენდობა.

ნიფსნ **nipsnā** dd სისწორე (ადგილ-მდებარეობისა), სწორი ადგილი, სივრცე ровное место, пространство, ровная местность flatness, flat place. ესე ნიფსნ და – აქ სწორი ადგილია (სისწორეა).

ნიფს|ხ|ოლ **nips|x|ol** jj სისწორე, სიმართლე, ჭეშმარიტება, პატიოსნება справедливость, правда, истина, честность rightness, correctness, truth. ნიფსლენმაჰ ადოჩე[ჰ], აჰ აფუშ ბო[ჰ] – სიმართლეზე (სისწორეზე) თუა ლაპარაკი, შენ ტყუი.

ნიფსო **nipsor** ტოლი, თანასწორი (ასაკით, სიმაღლით...) равный, ровесник, сверстник equal, of the same age. სე ნიფსონი ადუშეხ ყასტვიქსო – ჩემს ტოლებს ტყუილად დამაშორეს; ბუსტბალი'ნეთხ, ნიფსრი გუბალქთხო – გავიზო-

მეთ (დავეტოლეთ) და ტოლები აღმოვიჩინდით; სო, ანდრო ნიფსრი ბათხო – მე და ანდრო ტოლები ვართ.

ნიფსროლ დ **nipsrol** j ტოლობა ровность, равенство evenness, equality, parity.

ნილაბ დ **niyab** jj ნილაბი маска mask. ბირკაყუდუ სახეს ნილბი ეხკოდო – ბერიკები სახეზე ნილბებს იკეთებენ.

ნიყ ბღ **niq** bd გზა дорога, путь road, way. ე ნაყვ ღუჯ ლელწდათხ – ამ გზით ბეგრი გვივლია; თხა ბაჯწ ნიყ ბაჭწთვად – ღღეს ღიღი გზა გავიარეთ; ესეჩქი ნაყიშ სოღა აყლა – აქ გზები იყრება; ცო მოთხოჩქი ნიყ ბუხბალო ჭი! – საღაც არ ელოღები, ჩიქი ღაგენგრეს (ჩაგეჩცეს) გზა! (წყეველაა); ნაყმაქაჭო გერწლობი ბჭარბახქ თხი – გზაზე შეიარაღებულები (შეიარაღებული კაცები) შეგვხვდნენ; ნაყ ბისტ ცო ბასტმაკწ სი – გზა ღამებხა [გზის წვერი ვერ გავხსენი].

ნაყმაქ ლათარ **naqmak laṭar** გრღუგ. непрх. intrans. გზაზე ღგომა (გზაზე ღგას, მიღის), მგზავრობა быть в пути, ехать, идти to travel, to be in journey. სიფსრეჩქიღოღწ ნაყმაქ ლათეთხე, ქალიქო ცო ბაღლი თხი ღახმაკწ – გუშინწინღელის მერე გზაზე ვღგავართ (გზაში ვართ) ღა ქალაქში ვეღარ ჩაგვიღწევი.

ნაყ: ნაყ ღახხარ **nāq: naq d|axar** გრღმ. прх. trans. მიგებება (მიეგებება), გზაზე გამოსგლა ღასახვეღრად выйти навстречу to go for meeting, to come out for meeting, to meet.

ნაყ ჭათესღ|არ **nāq ḥaps|d|ar** მრ. გრღმ. мн. прх. pl. trans. ვინმეთა გაგზავხა შესაგებებღად послать кого-л. (многих) навстречу кому-л. (встретить кого-л.) to send several people for meeting. ქუღთად ბაღოჩო კნათინ ღუღ ნაყ ჭათესღიქ – ქვეითად მომაველ ბიჭებს ცხენები შეაგებეს.

ნაყ ჭაჭქღ|არ **nāq ḥač|d|ar** გრღმ. прх. trans. ვინმეს გაგზავხა შესაგებებღად послать кого-л. (одного) навстречу кому-л. (встретить кого-л.) to send someone for meeting.

ნაყვ ოთარ (ეთარ) **nāqv oṭar (eṭar)** გრღუგ. непрх. intrans. გზაზე ღაღგომა (ღაღგება, გზას ღაღგება), გამგზავრება отправиться в путь to set out, to

start traveling. ნწყე ოთრეგოაქი ეჭათ და გო, მაცმე ნაყმაქ ოთანანბო ვუმას (უმას) ქჭექი და – გამგზავრებას მაშინ აქეს აზრი, როცა გასამგზავრებლად ყველაფერი მზადაა.

ნიყ ბალიშ **niq b|ališ** გონიერი, საზრიანი, გზაკვალიანი умный, разумный clever, intelligent, prudent. ბათო ნიყ ბალიშ სტაკ ვარ – ბათო გონიერი კაცი იყო.

ნიყ ბახუდნი **niq b|axujnî** მიძლ. прич. particip. 1. გზის გამყვანი проводящий дорogy one who builds the road. 2. გამყოლი, გზის გამკვალაგი проводник conductor. ლამნაღდაქი ნიყ ბახოღ მათრქ ქისტეგ ვარ თხოგო – მთებში გამყოლად ადგილობრივი ქისტი (ჩეჩენი) გვეყავდა.

ნიყ ბანგარ (ბანხარ) **niq b|āqar (b|āxar)** გრძმ. прх. trans. გზის გაჭრა (გზას გაჭრის), გზის გაკვაღვა, გზის გაკვლევა проложить, прокладывать дорogy to find the way, to furrow.

ნიყ ბანგმაკარ (ბანხმაკარ) **niq b|āqmaḡar (b|āxmaḡar)** გრძლევ. непрх. intrans. გზის გაკვაღვის შეძლება (გზის გაკვაღვა შეუძლია) суметь проложить или найти дорogy to be able to find the way. უჩი და, ნიყ ცო ბანხმაკე სო – ბნელა, გზას ვერ ვიკვლევე.

ნიყ ბანგწი **niq b|āqḡi** გზაგაუკვლეველი неопытный inexperienced, unschooled, unpracticed. ჰაცხუდნი დახრქ ვუხ (უხ) ხაწე, ნიყ ბანგწი მოჭ და – მას ცხოვრებისა რა ესმის, გზაგაუკვლეველი (გამოუცდელო) გოგოა.

ნიყ ბიხკარ (ახკარ) **niq b|exḡar (axḡar)** გრძმ. прх. trans. გზის [შე]კვრა (გზას შე[უ]კრაღს), ჩაკეტვა, გადაკეტვა закрыть[ва]ть дорogy to close the road, to lock the way. ბორბლოქ ნიყ ბიხკრე[ქ]ლოღ ცჰაყ ქელოქ ცო დიკმაკრეე ყახლოდნი – ბორბალოს გზის ჩაკეტვის მერე ვერც ერთი ცხვარი ველარ წაიყვანეს ყახაღებმა.

ნიყ ლაცარ (ლეცარ) **niq lacar (lecar)** გრძმ. прх. trans. გზის დაჭერა (გზას დაუჭერს), გზაზე გადაღგომა, წინ დაღგომა перерезать дорogy to block the way, to bear the way. იყალოთო ქორთიხ იტეგო ოსეგ ნიყ ლაცი'ნე პოლოღარ, ცო

ღარსტივნაჲ თოჲბჲ დაჰან დაჯან – იყალთოს თავში ათიოდე ოსმა ჰავლეანთ გზა გადაუჭრა და სამი ერთობ მსუქანი ჭედლია წაართვა.

ნიწყ niçq 1. ძალა, ღონე, ჯანი сила, мощь strength, force. **ბადრთლან გაბუდგო[ჰ]** ფჰარსანხ ბაჯო ნიწყ ბარ – ბართიანთ გაბოს მკლავებში დიდი ძალა ჰქონდა; **ამადგო[ჰ] დინი ქონებ შადრი ნიწყუე და დიენრ** – ამას (სახელია კაცისა) მთელი ქონება თავისი ძალით (შრომით) აქვს შექენილი. 2. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word combination.

ნიწყ ბ|ავ|ბ|არ niçq b|av|b|ar გრდმ. прх. trans. ძალის დაკარგვა (ძალას დაკარგავს), გამოფიტვა, დაუძლურება потерять силу, ослабеть to lose one's strength, to make weaken. **სტაბო მათხოვ ნიწყ ბავობრ** – შემოდგომამზე მზე ძალას კარგავს.

ნიწყ ბ|ალ|არ (იხარ) niçq b|ā|ar (ixar) გრდუგ. непрх. intrans. ძალის წართმევა (ძალა წაერთმევა, ერთმევა), ძალის წასვლა, დაუძლურება лишиться (лишаться) сил, обессилеть to lose one's strength to weaken.

ნიწყ ბ|ალ|არ (თელ|არ) niçq b|a|ar (tel|ar) გრდმ. прх. trans. ძალის მიცემა (ძალას მისცემს, აძლევს) да[ва]ть силу, укрепить to reinforce, to give one's strength.

ნიწყ ბ|ალ|ბ|ალ|არ (თელ|ბ|ალ|არ) niçq b|a|l|b|alar (tel|b|alar) გრდუგ. непрх. intrans. ძალის მიცემა (ძალა მიეცემა, ეძლევა) прибавиться, прибавляться (о силе) to strengthen.

ნიწყ ბ|არ niçq b|ar გრდმ. прх. trans. ძალის დატანება (ძალას [და]ატანს), ძალის ხმარება, მოძალეობა, ძალადობა насилловать, употребить силу, угнетать to compel, to constrain, to force. **მაცმე ოჯუენ ნიწყ ბიქ, ვუმაც (უმაც) ჰალ ალო** – როცა მას ძალა დაატანეს, ყველაფერი თქვა; **ქორთინ ნიწყ ბიქ'ნეს, ე ჰალო თაგდინას** – თავს ძალა დაფატანე და ეს გავაკეთე.

ნიწყ ლატარ (ლეტარ) niçq laṭar (letar) გრდუგ. непрх. intrans. ძალის მიმატება (ძალა [მო]ემატება), გაღონიერება прибавиться (о силе), укрепиться, укреп-

ляться to strengthen, to gain strength. ფაქე ვახხეჩქილოლო ნიწყ ლატქ სო – სო-ფელში წასვლის (გადაბარგების) მერე ძალა მომემატა.

ნიწყ ჰაჭარ (ჰეჭარ) niçq haçar (heçar) გრლუვ. непрх. intrans. ძალის, ჯაფის დადგომა (ძალა, ჯაფა დაადგება) иметь чрезмерный труд to have excessive work. ქოცჰავეჩო ფსტუდნხო ნოჯხეჩქი ნიწყ ჰიჭუ – მარტოხელა დიაცს ოჯახში ჯაფა ადგია.

ნიწყარ|დ|არ niçqar|d|ar გრლმ. прх. trans. 1. გალონიერება (ჩგა|ალონიერება) [с]делать сильным, придать силу to give one's strength, to reinforce, to make strengthened. დელდადნო ლაწმარ ლაზიჩო დაყრევ ნიწყარდო – დასუსტებულ ავადმყოფს კარგი საჭმელი ალონიერებს. 2. გაძნელება затруднить to hamper, to obstruct. კალტოზეს საქმ ნიწყარდიქ, მე ბუხარ თაგბარეს საუბუ ტათებ დაკრალო – კალატოზმა საქმე გააძნელა, რომ ბუხრის გაკეთებაში ბევრი ფული გამოერთმია.

ნიწყლი ნიწყლი niçqli 1. ძალიანი, ღონიერი, ჯანიანი, ძალოვანი сильный, мощный, крепкий strong, powerful, robust, forceful. ნიწყლიჩო ტოტინ დუგ მაკე – ძლიერ ხელებს ბევრი შეუძლია.

ნიწყლიში niçqliš ზმნს. нареч. adv. ძლიერად, ღონიერად, ძალიან силой, сильно очень, с мощью forcefully, powerfully, strongly. ინც ნიწყლიში ბა ვად – ახლა ღონიერად ვართ ჩვენ, ჯანზე ვართ; ყაჭ ნიწყლიში მა ოწოდო, ცოჭე დაჭხიტუ – ძათი ძლიერად არ გასწიო, თორემ გაწყდება.

ნიწყ-მაყლე niçq-maqle ზმნს. нареч. adv. ძლიეს-ძლიეს, ძლივძლივობით, ძალისძალით; ძალაუნებურად еле-эле; поневоле scarcely; constrainedly. დარჯოს ნიწყ-მაყლეჩქი დაკდიქ ბადრი ჰალო – დარჯომ ძლივ-ძლივობით დაზარდა შეილები; ნიწყ-მაყლეჩქი ჰალო მალდალო სოგოჩქი მაჭარ – ძალაუნებურად დავლიე (დაძელევიხა) დვინო.

ნიწყოლ დე neçqol jj 1. სიმძლავრე мощь capacity, power. 2. ძალდატანება насилие constraint, compulsion.

ნიწყოც naçqo' ზმნს. нареч. adv. ძალად, ძალით силой, насильно by force, under compulsion. მიტუდგოჩქი ქორლქ ნეკ ნიწყოც დაჭ დან – მიტოს ხელიდან დანა

ძალით წაართვეს. 2. განგებ нарочно purposely. ოჯუს ნიწყოყ დინორ სოს ამბუდ – მას განგებ ელაპარაკა ჩემზე.

ნიწყხიტენო niçqxiṭenō შიმლ. прич. particip. ძალაგაწყვეტილი, ძალაგამოლეული, ქანცგამოლეული обессиленный, утомлённый exhausted. ნაწყხიტქრო აღექსიგოჩქი დოკ დეთლა – ძალაგამოლეულ აღექსის გული უცემს.

ნიჭ დ **niç** j ნიჭი способность, дарование, дар talent. ის შადრო ნიჭუე (ნიჭეე) ვალებნო ვა – ეგ თავისი ნიჭით განთქმულია.

ნიჭიერ niçier ნიჭიერი способный, талантливый talented. ნიჭიერ აღმიქ – ნიჭიერი აღამიანი.

ნიხრ დ **nixr** j ნიხრი такса statutory price, tariff. ნიხრეს ლაგეშეხს დეხკარ ცოხილუ – ნიხრზე უფრო მაღლა გაყიდვა არ იქნება (არ შეიძლება).

ნიდაგ nidag რა თქმა უნდა (ნიდაგ) конечно certainly, of course. ას ნიდაგ დროჰ მალოს ქუდრწლებს, მე სუფრ დარქდოშ ლადტლოს შუ – მე, რა თქმა უნდა, დროზე მოვალ ქორწილში, რომ სუფრის გაშლაში დაგეხმაროთ.

ნისათ nisat ზმნს. нареч. adv. ნისიად в долг, в кредит in debts. შეცთომ დ ჩურქ ნისათ ვუმ (~უმ) დანგარ – შეცდომაა სახლიდან ნისიად რამის გატანა (გაცემა).

ნიფანი nīpani შრ. мн. pl. ნეფე-დედოფალი невеста и жених bridegroom and bride. ჰო, გიუდრეღ ლამზურ ნიფანი დარადშუ – შენ და გიორგი ლამაზი ნეფე-დედოფალი იყავით.

ნოტყ დ **notq** j ჩირქი, წირპლი гной pus. ოჯუეგოჩქი დშეყ ნატყარს დარ დუწინო – მას დვიძლი ჩირქით ჰქონდა სავსე; ბებრეგოჩქი ბჰარკანს ნოტყ და – ბებერს თვალეზე წირპლი აქვს.

ნოტყ დანგარ (დანხარ) notq j|āqar (j|āxar) გრდმ. прх. trans. ჩირქის გამორწყვა (ჩირქს [გამო]ურწყავს) выдавить, выдавливать гной to extrude pus, to squeeze pus.

ნოტყ დარ notq jar გრდუე. непрх. intrans. დარჩირქება (დარჩირქდება) [на]гноиться to fester, to suppurate. დშაყეს ნოტყ დიქ – იარა დარჩირქდა (იარას ჩირქი გაუხნდა); ლიფრიცას ჰოგო, დინიქ ჰოქ ქოკეს ნოტყ, ლე ცო! – გეუბნებოდნი აკი, დარჩირქდა თენი, თუ არა!

ნოქარ ვბ; დღ; ღღ **nokar** vb; jd; dd ნოქარი продавец, продавщица shop-assistant.

ნოქრეგო[ჰ] ტათებ დაფი – ნოქარს ფული დაეკარგა.

ნუგეში დ **nugeš** j ნუგეში утешение consolation, solace. ვაშბის ნუგეშე დახე ნახ – ერთმანეთის ნუგეშით ცხოვრობს ხალხი.

ნუგეში ძალარ **nugeš j|ǎ'ar** გრღმ. прх. trans. ნუგეშის მიცემა (ანუგეშებს) утешить to console, to solace.

ნუგზურ ღღ **nugzur** dd მუგზარი, მუგზული, ნაგზული ГОЛОВНЯ, ГОЛОВЕШКА firebrand. წე ლათინრ ღოს ნუგზრელ ჰირწი – ცეცხლმოკიდებული შეშა მუგზულად იქცევა; ყანში ლიფი, მე ეშმაცრ ნუგზრეს გირღი – მოხუცები ამბობენ, რომ ეშმაცს მუგზულისა ეშინია.

ნუს დღ **nus** jd რძალი невестка daughter-in-law, sister-in-law. სე ნასი მეო[ახ]კად ბალერ – ჩემი რძლის ფური დაგორდა (გადაიჩეხა); ნასელანრ იშტე მოჰ მეწე იჯახენ, ვუმაყ (უმაყ) ბოთხ დაკრეში, ცო ჭირხეთეში ჰალ თეგბოლრ – რძლად ისეთი ქალი უნდა იჯახს, [რომი] ყველა საქმეს გულიანად, დაუნარებლად აკეთებდეს.

ნუსლობ ღ **nuslob** d რძლობა быть невесткой to be daughter-in-law, sister-in-law.

მარ ვიჩე[ჰ]დოლრ დუმჰრელუჩრ შარე[ჰ] ნუსლობ ატა ცო და – გათხოვების შემდეგ პირველ წელს რძლობა აღვილი არ არის.

ნუსხ დღ **nusx** jj ნუსხა список, реестр list, schedule, inventory. ნუსხეგრ ჰაჭუშ ესე ცო ჩაკრ იშე – ნუსხის მიხედვით, აქ სამი სკამი აკლია.

ნუში ღღ **nuš** dd ნუში миндаль almond. დუმჰრელუჩრ დოჰე[ჰ] ნუში კუი ბუბუკ დატე – პირველ განათხულზე ნუშის თეთრი ყვავილი გაიშალა.

ნუჩურ დღ **nučur** jj დინგი рыло snout, muzzle. გარულ გაიგო მახე ნუჩურ და – გარეულ ღორს გრძელი დინგი აქეს.

ნშან ბღ **nwan** bd ჭია, მატლი червь worm, maggot. ნშან კორჩხნალაშ ლელე – ჭია კლაკვით (გრეხით) დადის.

ნშან ბარ **nwan b|ar** გრღმ. прх. trans. მატლის გაჩენა (მატლს გააჩენს) завести червей to bring worms, to have maggots. ტუტიე დითხოს ნშან ბიე – ბუზებმა

ხორცს მატლი გაუჩინეს; ნახხობ ნშან ბიჩეჩქი, დაჭე მეწე წამძა – ყველს როცა მატლი გაუჩინდება, უნდა გაიწმინდოს.

ნშან ბოტარ nwan b|oṭar გრდუვ. непрх. intrans. მატლის მოდება (მატლი მოედება) кишеть червями to spread worms. ხკოლის ნშანნი ლათერო დითხობ, ნახხობ ჰათუე ნშან ბუდტუ – ზათხულში ღიად მდგომ ხორცს, ყველს მყისვე მატლი მოედება.

ნშანჭ, ნშანერჭ nwanē, nwanērē ჭიანი, მატლიანი червивый maggoty, with worms. ნშანჭ ეორი ღუჯ დატე კიკელ – მატლიანი ვაშლი ბევრი ყრია ქვეშ; ნშანერჭ სიმძღ – მატლიანი სიმინდი.

ნშანნი nwanjî ღია[ღ] открытый, отпертый, открыто open. სანი ნშანნი და, ნშანნი სანაღღაჩი მოხ ჰეჯო – კარები ღიაა, ღია კარებში ქარი ქრის.

ნშანნი დითარ nwanjî d|itar გრდმ. прх. trans. ღიად დატოვება (დატოვებს) оставить открытым to leave open.

ნშანღღარ, ნშეღღარ nwanj|d|ar, nōē|d|ar გრდმ. прх. trans. გაღება (გააღებს) отворять, отворить, раскры[ва]ть to open. სანი ნშანღღებ! – კარი გააღე!

ნშანღღითარ, ნშეღღითარ nwanj|d|itar, nōē|d|itar გრდმ. прх. trans. გაღებინება (გააღებინებს) заставить открыть to make open.

ნშანყ[ი] nwanj'î adit. ზმნს. нареч. adv. 1. გარეთ наружу, во двор, на двор out, outside, outward. ზცაყ ნშანყ ღობ! – ახლავე გარეთ გადი! ნშანყ[ი] ვუდტაჩქი? – გარეთ მიღინარ (გადინარ)? ე შტოთ ნშანყ ჰობ! – ეს ბოცა გარეთ გაიტანე! 2. ზმნისართ-ზმნისწინი, აღნიშნავს მიმართულებას შიგნიდან გარეთ наречие и глагольная приставка, передает направление наружу an adverb, which denotes the direction from inside to outside. იხ. см. see ნშანყ[ი] nwan'î[h].

ნშანყ[ი] დღღარ (თელარ) nwanj'î d|ǎ'ar (tel'ar) გრდმ. прх. trans. გაცემა (გასცემს რაიმეს მიცვალებულის სულის მოსახსენიებლად) отдать (в память умершего) to give. თხე ნანე აბუნნი მაშინ ბაბლენ ნშანყ[ი] ძღღარ – დეღაჩვენის საკერაფი მანქანა ბაბაღეს მისცეს.

ნშანყ[ი] დღღარ (იხარ) nwanj'î d|a'ar (ixar) გრდუვ. непрх. intrans. 1. გარეთ გამოსვლა (გამოივა), გაყონვა (გაყონავს) выйти наружу, вытечь to go out,

to trickle. ბშაკნერქ ბერლომ ნშადყ[რ] ბალქ – გუდიდან წათხი (წაკა) გამოვიდა. 2. გათხოვება (გათხოვდება) ВЫЙТИ ЗАМУЖ to get married, to marry. შალფუქონ დოჰ სტაუხკუყ ნშადყ[რ] ძალქერ – შალაფიანთ გოგო შარშანვე გათხოვდა.

ნშადყ[რ] დ|ატარ (ნიტარ) **nəaj'fɪ̃ d|aɬar ('iɬar)** გრლუგ. непрх. intrans. გარეთ გაქცევა (გაიქცევა), გასვლა, გავარდნა БЕЖАТЬ, СБЕЖАТЬ, УБЕЖАТЬ НАРУЖУ to run outside. აბრამ ციხერქ ნშადყ[რ] ვატირ – აბრამი ციხიდან გაიქცა.

ნშადყ[რ] დ|აყარ (დ|ახარ) **nəaj'fɪ̃ d|aɣar (d|axar)** გრლმ. прх. trans. 1. გა-მოტანა (გამმოიტანს, გამმოიქვს), გამმოიყვანა ВЫНОСИТЬ, ВЫВОДИТЬ, ВЫНЕСТИ, ВЫВЕСТИ to take out, to lead out, to drive out. ღო ნშადყ[რ] ბადენას – ცხენი გამმოიყვანე. 2. გამმოისვენება (გამმოისვენებს) ВЫНОСИТЬ (ПОКОЙНИКА) to take out the deceased with coffin. ყქ კატრ ნშადყ[რ] ძახოშ ოსი ბშარვახქსრ – საწყალი კატოს გამმოისვენებისას იქ შევესწარი.

ნშადყ[რ] გამ|დ|არ **nəaj'fɪ̃ gam|d|ar** გრლმ. прх. trans. გამმოილუნვა (გამმო-ლუნავს გარეთ) ВЫГНУТЬ, ВЫГИБАТЬ to bend, to curve. ქოთვალწირ ივენეს ციხქ ღადჰკი ნშადყ[რ] გამდინორ – შეწუხებულ ივენეს ციხის რკინები გამმოილუნა.

ნშადყ[რ] ეკარ (ლეთხარ) **nəaj'fɪ̃ eqar (letxar)** გრლუგ. непрх. intrans. გარეთ გაწდახტომა (გაწდახტება), გაწდომხტომა ВЫПРЫГНУТЬ, ВЫСКОЧИТЬ НАРУЖУ to jump outside.

ნშადყ[რ] დ|ექარ (დ|ულარ) **nəaj'fɪ̃ d|ekar (d|uɣar)** გრლუგ. непрх. intrans. გა-რეთ გამოხმობა (გამოიხმობს) ПОЗВАТЬ, ВЫЗВАТЬ to call out. ბასილ თათრივეგრ ნშადყ[რ] ვექი'ნქ, დაკმაქ თოთა'ქ თოხწ – ბასილმა თათარს გამოუხმო და გულ-ზე თოფი დაჰკრა.

ნშადყ[რ] ღწვარ (ლევარ) **nəaj'fɪ̃ ləvar (levar)** გრლუგ. непрх. intrans. გარეთ გამმოიხმობა (გამმოიხმობს), გამმოიძახება ВЫЗВАТЬ to call out. ცჰა მენახ ნშადყ[რ] ღავწ სოგრ – ერთმა ვილაცამ გარეთ გამიხმო (დამიძახა).

ნშადყ[რ] ღაკ|დ|ალარ (ლექ|დ|ალარ) **nəaj'fɪ̃ laq|d|alar (leq|d|alar)** გრლუგ. непрх. intrans. გარეთ გამმოიშვერა (გამმოიშვირება) ВЫСОВЫВАТЬСЯ НАРУЖУ to protrude, to overhang.

ნშადყ[ი] ლაჯ|დ|არ (ლეჯ|დ|არ) **nɔaj'ɪ̃| laq|d|ar (leq|d|ar)** გრლმ. прх. trans. გარეთ გამომიშვერა (გამომიშვერს) **высунуть наружу** to protrude, to overhang.

ნშადყ[ი] დოლარ (დეფლარ) **nɔaj'ɪ̃| d|ol'ar (d|eplar)** გრლუგ. непрх. intrans. გარეთ გამომიძრომა (გამომიძვრება) **вылезть, выползти, выползать наружу** to scramble out. წიწილ გაგნერქ ნშადყ[ი] დეფლირ – წიწილა კვერცხიდან ძვრებოდა.

ნშადყ[ი] ოტარ (ეტარ) **nɔaj'ɪ̃| ot'ar (et'ar)** გრლუგ. непрх. intrans. გარეთ გამომისვლა (გამომივა, გადმოდგება) **выйти (на короткое время)** to go out, to go outward. ჰედ, გოგალე, ხუჭად ვაჭრ, გარი ნშადყ[ი] ოტლეჭი! – ჰედ, გოგალე, შინა ხარ, აბა, გამოდო (გამოიხედე)!

ნშადყ[ი] ოწ|დ|არ (ებწ|დ|არ) **nɔaj'ɪ̃| oɕ|d|ar (ebɕ|d|ar)** გრლმ. прх. trans. გარეთ გამომიწევა (გამომიწევს) **вытянуть наружу** to pull out, to move out. იშტ უდსთხ ნშადყ[ი] ცო ბანმაკე, მშაყან ლაცბო'ელიცრ, ნშადყა'ე ოწბოლქ – ასე დედა ცხვარს გარეთ ვერ გამოიყვანენ, აზირ, რქებში დაიჭირონ და გარეთ გამოსწიონ.

ნშადყ[ი] გას|დ|ალარ (გეფს|დ|ალარ) **nɔaj'ɪ̃| qas|d|alar (qeps|d|alar)** გრლუგ. непрх. intrans. გადმოივარდნა (გადმოივარდება), გარეთ გადმოცეცნა **выпасть; выпучить** to fall out. ბეკხეთიჩრ კატუდგოჭი ბშარკი ნშადყ[ი] გასლაგერ – გაკვირვებულ კატოს თვალები ლამის [გარეთ] გადმოსცვივდა.

ნშადყ[ი] გასარ (გეფსარ) **nɔaj'ɪ̃| qasar (qepsar)** გრლმ. прх. trans. გადმომოყრა (გადმომოყრის), გადაყრა **выбросить** to throw out. წე ლეთეჩრ წინრქ ბარგ ნშადყ[ი] გადსნორ – ცეცხლწაკიდებული სახლიდან ბარგი გადმომოყრა.

ნშადყ[ი] ჰაჭარ (ჰეჭარ) **nɔaj'ɪ̃| haɕ'ar (heɕ'ar)** გრლმ. прх. trans. გამომიხედვა (გამომიხედავს) **выглянуть** to look out. თინ ნშადყ[ი] ჰადჭნო'ერ, ლაჩაჩი ვოტუენი ილო ვადგნორ – თინას გამომიხედდა და ქვევით მიმავალი ილო დაენახა.

ნძადყ[ი] ჰადჯარ (ჰედჯარ) **nɔaj'ʔi haqar (heqar)** გრძმ. прх. trans. გა[მო]გვა (გა[მო]გვის) вымести to sweep up.

ნძადყა დდ **nɔaj'a** jɟ გარე მხარე, გარეთა ადგილი, შემოგარენი, მიდამო, ეზო-კარი место вокруг дома, на дворе, окрестности environs, surroundings, the place around the house. ჩუა'ტ, ნძადყა'ტ ბძა წანიშ და სე ნანეშეგო[ჰ] – შიგნით და გარეთ (არე) ყოველთვის სუფთად აქვს დეიდაჩემს; ე ნძადყა ვუ (უ) აჰ ჰადწი ლათე შუგო[ჰ]? – ეს გარემო (ეზო-კარი) რატომ გაქვთ (გიდგათ) დაუბგელი? ვად ფჰე ნძადყადში ლამეზურ და – ჩვენი სოფლის ეზო-კარი ლამაზია.

ნძადყრე **nɔaj're** 1. გარედან снаружи, извне from the outside. ნძადყრე ნადბღრი ჩუ დაცუეტ! – გარედან ქეჩები დროზე შემოიტანეთ! 2. გარეთა, გარეშე, უცხო наружный, внешний, чужой, посторонний external, outdoor, foreign. ნძადყრე სანი დაჰ ჰუშაღღებათ! – გარეთა კარები დაკეტეთ! ნძადყრეჩრ სტაკოხ თეშიღა ცო და – გარეშე (უცხო) კაცის ნდობა არ იქნება.

ნძადყრე-ნძადყ **nɔaj're-nɔaj'i** ზმნ. нареч. adv. გარე-გარე (შორიდან, შორიანლო) по сторонам; неподалёку aloof, apart, out-of-the-way. ნიკლო[შ]ეს ნძადყრე-ნძადყ კითხოდდო სე ამბუდ – ნიკლოში შორიდან კითხულობს ჩემს ამბავს.

ნძადყსა ბდ **nɔaj'sa** bd გარეთა კარები, სახლის კარები наружная дверь дома door. ბუდსუ ნძადყსანახ რაზ ბებლოთხ – ლამე კარებს რაზას ვადებთ (ვრაზავთ); ნძადყსანგო[ჰ] შარზ ჰეკ ბეწე ხილზ – კარს თავისი ურდული უნდა ჰქონდეს.

ნძაბ დ **nɔap** j ძილი сон sleep. ჰე იშ ხადწჩე[ჰ], დუყმათ ნძაპარლო[ჰ] ხილრასრ – შენი ხმა რომ გავიგონე, შუა ძილში ვიქნებოდი; ხა ცო და სოგოჰე, ნძაპარხ ცო ვადღი სო ღაპაკა – დრო არ მაქვს და ვერ იქნა და ძილით ვერ ვიჯერე გული.

ნძაბ [ღ]იტარ (ღსტარ) **nɔap ['liʔar (j)ʔar)** გრლუგ. непрх. intrans. ძილის გაუერთხობა (ძილი [გა]უფრთხება) отрезвляться от сна to miss the sleep. თხაბუს

თოფი ჯეესლოშ ნძაბ დატწ სოგოაჰი – გუშინლამ, როცა თოფებს ისროდნენ, ძილი გამიფრთხა.

ნძაბ [წ]იტ|მარ **ნოარ** [ˈnitʰjɪar] გრდმ. prx. trans. ძილის გაფრთხობა (ძილს [გა-]უფრთხობს) разгонять сон to dispel the sleep, to disperse the sleep. მოსიჩრლანოვ ნძაბ დატმეჟ სჟ – ცუდმა სინმარმა ძილი გამიფრთხო.

ნძაბ მ|ოყ|მარ **ნოარ** jioʰjɪar გრდმ. prx. trans. ძილის მოგვრა (მოჰგვრის) усыпить to cause to fall asleep. ჰე ამბუფე ნძაბ დოყმეჟ სოწ – შენმა ლაპარაკმა ძილი მომგვარა.

ნძაბ ლეთარ (ლათარ) **ნოარ** letar (latar) გრდუფ. neprx. intrans. ძილის მოკიდება (ძილი ეკიდება) одолевать (о сне) to fall asleep, to put to sleep. ნასტ ღევაღეს, ნძაბ ლეთჟ სოხ – ძლივს ვზივარ, ძილი მეკიდება.

ნძაპარლ დ|ახარ (იხარ) **ნოარყ** d|axar (ixar) გრდუფ. neprx. intrans. ძილად წასვლა (წაფა), ძილის მორეფა засыпать, задремать to fall asleep.

ნძაპარხ ლეთარ **ნოარყ** letar გრდუფ. neprx. intrans. ძილთან ბრძოლა (ძილს ებრძვის) бороться со сном to fight against sleep.

ნძაპარვ დ|აჰარ **ნოარყ** d|ahar გრდმ. prx. trans. ჩაძინება (ჩაეძინება), ჩათვლემა, ძილის მორეფა задремать to doze off. თხუნაყ ცო ხეყეშ ნძაპარვ დამჰნორათხრ – ჩვენ თვითონაც არ ვიცოდით, [ისე] ჩაგვძინებოდა.

ნძაპარხ დ|უწარ **ნოარყ** d|uçar ძილით გაძლომა (გაძლება), გამოძინება насытиться сном, выспаться to have a good sleep, to get enough sleep.

ნძაპარწი **ნოარყ**წი უძილო бессонный sleepless. ნძაპარწიჩრ სტაკონ დაჰ თივარ დეწჟ – უძილო კაცს დასვენება სჭირდება.

ნძაპარწოლ, ნძაპარწულობ დდ **ნოარყ**წოლ, **ნოარყ**წოლობ jɟ უძილობა бессоница sleeplessness. ნინუნ ნძაპარწოლას (ნძაპარწულობეს) ქორთო ლადწი – ნინოს უძილობისგან თავი სტკივა.

ნძაყიწი **ნოა**ʼi[h] ess. ზმნს. нареч. adv. გარეთ на дворе outside. ნძაყიწი ლათჟ სჟ კნათ – გარეთ დგას ჩემი ბიჭი; მიჩე ვა მიტრო, ნძაყიწი? – სად არის მიტრო, გარეთ? ნძაყიწი ფშელ და – გარეთ ცივა.

ნძაყივჰ **nwa'ivh** ზმნს. нареч. adv. გარეთ, გარეთა მხარეს, გარეთკენ наружу outward, outside. ნძაყივჰ ბძარკ ლაცბებათ, ცომცგეყ სანგო ვარშ დახკერ – გარეთ თვალი დაიჭირეთ, არამც და არამც ეზოში ღორები არ შემოვიდნენ.

ნძირ მდ **nwir** ჯი თვალრათი понос diarrhea. ვაჩ დეთ ნძირეგ ბძეგეკერ – ჩვენი თური თვალრათმა კინაღამ მოკლა; ბანდრინ ხეყიცრ ხკოლის ნძირეს ლაწადლოლარ – ბავშვებმა იციან აკი ზათხულში თვალრათით ავად გახდომა.

ო

ო¹ o¹ ის тот that ჩვენებითი და მე-3 პირის ნაცვალსახელი, სხვა ბრუნვებში ენაცვლება თუქე указательное и личное местоимение 3-его лица, в других падежах меняется основой demonstrative and third personal pronoun, which in other cases is altered by the root **ოც[უ]- oq[u]-**. **ო სტაკ** – ის კაცი; **ო ლამ** – ის მთა; **ოც სტაკოვ აღოჩ** – იმ კაცმა თქვა; **ოცუს ოცუნ ქანიზ მალოჩ** – მან მას ყურძენი მისცა; **ი ოცუფ წა და** – ეს იმისი სახლია; **ობი მიჩ დახე?** – ისინი სად წავიდნენ? **ოვარ ვუხ (უხ) დიქ?** – იმათ რა ქნეს?

ო² o² v შეყვარებული, სატრფო, მიჯნური влюблённый, влюблённая, любимый, любимая sweetheart, sweetie, lover. თსარე აღვერდი ვარასოჲ, **ო მაგოჩ სოჩ** – გუშინ აღავერდში ვიყავი და ის (სატრფო) ვნახე; **ო აჰო ვოსურ კოხახა, ასა ჰალ ლელრას ტბათინა** – ის (სატრფო) დაეშვებოდა ბარისკენ, მე ზევით ვივლიდი ტბათანისკენ (ს. მახაბლიშვილი); **ო დაჰა ღორა ღაჲმბარჩი, სოა ტბათინა-ჰა მისურა** – ის (სატრფო) წავიდოდა აღაზნისთავში, მე ტბათანაში დავჩრჩებოდი (ს. მახაბლიშვილი).

ოყე, [ვ]ოყე oe', voje' 1. იგივე, ისევე ის то же самое, тот же the same. ივენეს თხა **ოყე ლევოდო** – ივანე დღეს იმასვე ამბობს; **თხა ნაყაჰ [ვ]ოყე სტაკ ბძარვანქ სოჩ** – დღეს გზაში ისევე ის კაცი დამხვდა (შემხვდა). 2. ისევე уж again, still, in fact.

ოეც თელე ვადნ ლაჟმე ღოლ ვად – ისეე გვირჩევენია მთაში წავიდეთ; თურ კი ეცლოს, ლე შალთ – ოეც შალთ ეცოს – ნეტავი, ხმალი ვიყიდო თუ ხანჯალი – ისეე ხანჯალს ვიყიდი.

ოგურ დღ **ogur** dd ოგური маленький гурт домашних животных, привыкших пастись вместе a small herd of domestic animals accustomed together. ის კი-კალდაჩი კაწკოფ ვუნახ (უნახ) ოგურ დაქერ – მანდ, ქვევით, პატარა რამ ოგური ძოვდა; ოჟგრან ფეშკრი დაწურ ლაჭბივ – ოგურებს ბავშვები დასდევდნენ ჯოხებით.

ოდოშ დღ **odoš** dd ჭყინტი (ნელლი) სიმინდი неспелая, молодая кукуруза crude maize, corn. ოდოშ გეხკდიენო ჩამლო და, გარწინო – ჭყინტი სიმინდი მოხარ-შულიც გემრიელია, შებრაწულიც.

ოთახ დღ **otax** dd ოთახი комната room. წენინ ოთახ დეწეს ლატდა, ჰალო დუ-გარდაღობო – სახლს ოთახი უნდა მოვუმატო, გავბევრდით.

ოთხეეც დღ **otxpeq** dd ოთხეეხი (საქონელი) скот cattle. ოჯხე წესულ ოთხეეც ცო და თხოგო – ოჯახში წესად (ერთიც კი) ოთხეეხი არა გვყავს.

დ|ოთ|დ|ალარ¹ **d|ot|d|alar¹** გრღუე. непрх. intrans. ჩასხმა (ჩაისხმება) налиться to pour. ვე ქათბან დოთდალო – დვინო ტიკებში ჩაისხა. უსრ. несов. imp. **დ|ეთ|დ|ალარ¹** **d|et|d|alar¹**.

დ|ოთ|დ|ალარ² **d|ot|d|alar²** გრღუე. непрх. intrans. აღელვება (აღელდება) взволноваться to excite, to perturb. ეე დავარ ხაძეჩე, თედოლ-ბიძი ზორადში ვოთვალ – როცა ცხვრის დახოცვა გაიგო, თედოლე ბიძა ძალიან აღელდა. უსრ. несов. imp. **დ|ეთ|დ|ალარ²** **d|et|d|alar²**.

დ|ოთარ **d|otar** გრღმ. прх. trans. ჩასხმა (ჩაასხამს), დასხმა налить to pour. ანკოს სტაქნან ჩად დოთარ – ანიკომ ჭიქებში ჩაი ჩაასხა; ავას ჰირწინა შურ დოთარ – ბე-ბიამ ქვაბში რძე ჩაასხა; ჰაშ გუდადღეჩეჩერ, გიორგის ჰათეც ვე დოთარ – სტუმარი რომ გამოჩნდებოდა, გიორგი მაშინვე დვინოს დაასხამდა [ხოლმე]. უსრ. несов. imp. **დ|ეთარ³** **d|etar³**.

ოთარ **otar** გრღუე. непрх. intrans. დადგომა (დადგება), გაჩერება стать, остановиться to stay, to standstill. ფსარლუენი დახნ ნაეტრეჩი ოთარ – საღამოს ცხვარი ბინა-

ში დადგა; ჩუ ჰორში ის ვერ, მიჩჰე უდოუ, უდოუ – ჩაგორე ეგ ქვა, სადაც გა-
ჩერდება, გაჩერდება; იცხრჩე ქე მიჩუხაკ ოთულორ? – მაგათი ცხვარი, ნეტავი,
სად დადგება?

ოთღ|ღარ ot|d|ar გრდმ. прх. trans. დადგმა (დადგამს), გაჩერება, დაყენება, ქირით
დაყენება, საქმეზე დაყენება поставит, поднять; настоять, остановить;
поручить дело to make stand, to stop, to pull up, to hire, to pose, to arise a
question. წა გაგღა ცჰა მატნოვ ოთვინათხ – სახლის შესანახად ერთი მატნელი
დავაყენეთ; ოჯუს ცჰადნი ოთხე[ჰ] უდრუდ ოთღიქ – იმან ერთ ოთახში ებრაე-
ლები დააყენა; წენინ ჰათხე ღო ოთბიქ – სახლის წინ ცხენი დააყენეს, გააჩე-
რეს; ოჯუს ღაზე ვქ ოთღიქ – მან კარგი ღვინო დააყენა; ირადკორ ინჟინრელ
ოთვიქ – ირაკლი ინჟინრად დააყენეს, დანიშნეს; ვენქ ბოთლ სო ოთღებათ –
ღვინის ბოთლი აქეთ დადგით (გადმოდგით).

ღ|ოთითარ d|otitar გრდმ. прх. trans. დასხმევენება (დაასხმევენებს), ჩამო[სხმევენე-
ბა заставить налить, отлить to make pour. დადვთეს ალთბი შურ დოთითიქ
სოგორ – დავითმა ალთათაში რძე ჩამასხმევენა; ას ტათბუქ შნდალ დოთითიქ
ლეკიგორ – მე ვერცხლის შანდალი ჩამოვასხმევენე ლეკებს.

ოწ დდ **oi** jj ოინი проделка, штука trick. შალთურნ გაბოს ნაყბისტინ უდნი დორ –
შალათიანთ გაბო ამხანაგებს ოინებს უკეთებდა (უწყობდა).

ღ|ოლ d|ol გრღუგ. ბრძანებითის непрх. повелительного intrans. imperative მოდი! иди (сюда)!
Come (here)! ვოლ სოცრ, სე ვოჰ! – მოდი ჩემთან, ჩემო ბიჭუნა! დოლ თხორ –
მოდი ჩვენთან (გვეწვიე).

ოდსადში, უდსადში **ojsajšī, ujsajšī** მრ. ობ. мн. см. pl. see ოსივა, უდსა **osivā, ujsā**.
უდსადში დაკრეშ დათურღლებადინას – იქაურობა კარგად დავათვალიერე.

ოდშტრ **ojsťī** ობ. см. see უდშტრ **ujšťī**. ოდშტრ მოქცევალას, მოჰქე ვეთინაჰქი სო – ისე
მოვიქცევი, როგორც დამარიგე.

ოკაც **oka'** ჭკუასუსტი слабоумный feeble-minded, lacking intelligence. ოკაც აღმქ
ღუტ და ქვეყანენიშაქ – ჭკუასუსტი ადამიანი ბევრია ქვეყანაზე.

ღ|ოლ|ღ|ალარ d|ol|d|alar გრღუგ. непрх. intrans. დაწყება (დაიწყება), შედგომა (შე-
უდგება) начаться, взяться to start, to begin. ქქ დოლ თებერვალ ბავუშ დოლ-

დალწ – ცხვრის დოლი თებერვლის ბოლოს დაიწყო; ელწ კაბ ებეცწ მოლდალწ – ელენე კაბის ქსოვას შეუდგა.

დოლ|დ|არ **d|ol|d|ar** გრძმ. прх. trans. დაწყება (დაიწყებს) начать to start, to begin.

ხნწდურ დოლდინას – წინდა დავიწყე. უსწ. несов. imp. დებლ|დ|არ **d|ebl|d|ar**.

დოლ|დ|აწ **d|ol|d|ã** გრძმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის ИНФИНИТИВ ДЛЯ

маздара is an infinitive for the gerund დოლ|დ|არ **d|ol|d|ar**. უჩიტლობ დოლდწ

გექლას – მასწავლებლობის დასაწყებად ვემზადები.

დოლ|დ|ოლაწ **d|ol|d|olã** მოდი, ერთი [და] дай-ка let's. ვოლვოლაწ, თხა

ჭყლო ღო ვად! – მოდი, ერთი, [და] დღეს ტყეში წავიდეთ! დოლდოლაწ, ეთ,

ლაგზეგრ ღოთვად! – მოდი, ერთი, [და] მოცვზე წავიდეთ!

ოლარ დდ **olar** dd ოლარი епитрахиль stole, long strip of cloth worn as part of an

ecclesiastical vestment. მოძღვროგოწჰ ოლრი დარ – მღვდლებს ოლარები ჰქონ-

დათ. შღრ. ср. comp. ოლარ **olar**.

დოლინ, დოყინ **d|olix d|o'ix** გრღუგ. ბრძანებითის непрх. повелительного intrans. imperative

წადი! Ступай! Иди! Go! ვოლინ, მაცლომცწ ჰიჭაწჰ სოგრ! – წადი, როდემდე

მიყურებ! დოლინათ ქასტქ! – წადით ჩქარა!

ოლოკ მდ **olok** jj 1. იდაყვი ЛОКОТЬ elbow. ოკუგოწჰ ფჭარსი ოლკიგომცწ მარ-

წინრ მარ – მას მკლავები იდაყვებამდე შიშველი ჰქონდა; ბესუნრ ოლხეკ გერ

გადუნორ – ბესოს იდაყვში ქვა მოხვედროდა. 2. გადატ. перен. fig. მდ jj გზის მო-

სახვევი переулук, поворот turning. გქ ე ნაყვ ატეხ ოლოკ ჰერწოდრ – მერე ეს

გზა მარჯვნივ უხვევს.

ოლოლ დდ **olol** dd ალალი, ოლოლი ястребок Asio otus (Latin). ოლლეგ (ოლო-

ლეგ) კუწ წიწილ დატდიქ კრუხგოწჰ – ალალმა თეთრი წიწილა მოსტაცა

კრუხს; ოლლწ ჰმანი ხეთწ ფეშკრინ – ოლოლების ფრთები იპოვეს ბალღებმა.

დოლლოთ|დ|ალარ **d|olyot|d|alar** გრღუგ. непрх. intrans. დაფაცურება (დაფაცურ-

ღება) засуетиться to press, to do the razzle-dazzle. ფსტი (ფსტეღ) დოლლოთ-

ლაწ, ქუდრწლეს დაყარ ჰალრ ქჭექოდრ – დედაკაცები დაფაცურდებიან და

ქორწილისთვის საჭმელს მოამზადებენ.

დ|ოლლოთდ|არ d|olyotd|ar გრძმ. prx. trans. დაფაცურება (დააფაცურებს) заставить засуетиться, зашевелиться to induce. კნათი ბოლლოთბინას – ბიჭები დაფაცურე.

ოლარ olar გრძმ. prx. trans. 1. აგება (ააგებს), აცმა, ამოდება нанизать, вздеть to string, to thread. ოჯუს ყაჭუხ ცჭა კიკ ოლარ – მან ძათხე ერთი მძივი ააგო. 2. წამოცმა (წამოიცივამს) накинуть, надеть to throw on, to throw over. ჩოჯეს მაქაჩქრა ვუმ (უმ) ოლარ, უმშტრ ღობ – ჩონახე რამე მოისხი და ისე წადი; ფშელ და, ვუმ (უმ) ოლ – ცივა, რამე შემოიცივი! 2. ამონაპვა (ამონაპვას) черпнуть to exhaust, to bucket, to ladle, to scoop. ოჯარ ტოლჩეგ რუელქ ხი ოლარ – მათ ტოლჩით რუდან წყალი ამონაპვს (ამოიღეს). უსრ. несов. imp. ებლარ eblar.

ოლ|დ|არ ol|d|ar გრძმ. prx. trans. მოდება; წამოცმა (წამოაცივამს) вздеть, задеть; надеть to throw over; to throw on. უმრგლეს ჩანგალ ოლდიქ კნათივ, მხ ბაწარ დაჭ ხიტქ – ორაგულს ანკესი (ჩანგალი) მოსდეს ბიჭებმა, მაგრამ ბაწარი გაწყდა; ვარწგვხ ქათიბ ოლდებ! – მხრებზე ქათიბი წამოიცივი!

ბ|ოლარ: ტყრაშ ბ|ოლარ b|olar: tqraš b|olar გრძმ. prx. trans. ახალგაზრდული სამხიარულო შეყრის გამართვა შელამებულზე (შეყრას გამართავს) устроить молодёжное вечернее веселье to arrange the youngish hilarity in the evening. ყოჩუდშე ნათელღარი ტყრაშ ბოლარ – ახალუხლებმა ნათელაანთას შეყრა გამართეს. უსრ. сов. imp. ბ|ებლარ b|eblar.

დ|ოლარ d|olar გრძმ. prx. trans. 1. ჩადება (ჩადებს) вложить to put in. ნიკოს ნეკ ჯიბი დოლარ – ნიკომ დანა ჯიბეში ჩადო. 2. გაღატ. перен. fig. დამარხვა похоронить to bury. 3. დადება (ბოქლომისა, კლიტისა), დაკეტვა (დაკეტავს), შეკვრა запереть, заложить (двери замком, задвижкой) to close, to lock. სანახ კლიტ ბოლარ მა დიცლათ – კარების კლიტით დაკეტვას ნუ დაივიწყებთ! შატ ბოლარ – ნასკვის შეკვრა, განასკვა. უსრ. несов. imp. დ|ებლარ d|eblar.

დ|ოლუდლ d|olujlā d 1. ჩასადები ადგილი, სივრცე место, пространство для того, чтобы вложить что-л. a place or a box for putting sth in it. ე სე ჩათე ქაგნო დოლუდლ ცო დაგქ – ამ ჩემს ჩანთაში წიგნის ჩასადები [ადგილი]

აღარ არის. 2. გადატ. перен. fig. დასამარხი ადგილი, სივრცე место, пространство для того, чтобы похоронить an area for burying. 3. კლიტის დადების (დაკეტვის) ადგილი და საშუალება место и возможность для того, чтобы запереть, заложить (двери замком, задвижкой) a place or a way for closing sth. სანახ კლიტ ბოლუდონ ცო დაგე – კარებზე ბოქლომის (კლიტის) დადების საშუალება აღარაა; ე ბაწარ ოშტუ დაცუ და, მე შატ ბოლუდონ ცო დაგე – ეს ბაწარი ისეთი მოკლეა, რომ გაკვანძვის საშუალება აღარ არის.

დლოლარ d|ol'ar გრდუგ. непрх. intrans. 1. შეძრომა (შეძვრება), გაძრომა [В]лезть to get in, to climb in. ხლიკ სორუდ დოლუ – ხვლიკი სოროში შეძვრა; ქოთამ ეგ ლობეს დუდლუ – ქოთამი ამ ლობეში გაძვრება. 2. გადატ. перен. fig. შეტევა (საქმეს შეუტევეს) взяться за дело to fall in work, to attack, to assail, to assault, to onrush, to onset. ბათრ საქმოს ვოლუ – ბათომ საქმეს შეუტია. უსრ. несов. imp.

დეფლარ d|eplar.

დლოლენრ d|ol'enô მიმლ. прич. particip. 1. შემძვრალი влезший climbed in. სორუდ ბოლენრ ჩა – სოროში შემძვრალი დათვი. 2. საქმეში ჩახედული опытный experienced, elucidated into the question. ესეჩქი საქმოლო ვოლენრ სტაკ ვეწუ – აქ საქმეში ჩახედული კაცია საჭირო.

დლოლუდონ დ d|ol'ujlā d შესაძრომი место, куда можно влезть hole, a place for climbing in. ცოკლეგო სორუდ დოლუდონ ცო და – შელას სოროში შესაძრომი არა აქვს.

ოჯარ დ ôžar j ნაშალი, ნარიყი нанос alluvium, mud or sand deposited by flowing water. ოჯრეგორქდაჩქი კეგებეს დალუდონ ცო დარ – ნაშალისგან ხევზე გადასასვლელი არ იყო.

დლოპტარ o|pṭar გრდმ. прх. trans. ჩაყლაპვა (ჩაყლაპავს) проглотить to swallow. ლაწმრევ ნასტ ბაკალ ბოპტ – აგადმყოფმა ძლივს ლუკმა ჩაყლაპა. უსრ. несов. imp. დეპტარ d|eṭṭar.

დლოჟარ¹ d|ožar¹ გრდმ. прх. trans. დალაგება (დაალაგებს), მილაგება, დაწყობა, ჩაგება убрать, разместить, засунуть to put, to place. ჟაგნუდ შტოლმაქ დუყნას – წიგნები მაგიდაზე დავალაგე; ას ჩაკუდ კედლიგუდჰ დუყნასუ, შტოლია'ე – მე სკამებიც კედლებთან მივალაგე და მაგიდეებიც.

დოჟარ² **d|ožar²** გრდუვ. непрх. intrans. წაქცევა (წაიქცევა) свалиться, упасть to fall down. ჰულორჰი დაჯონ მუხ დოჟჲ – ტყეში დიდი მუნა წაიქცა. უსრ. несов. imp. დებჟარ¹ **d|ebžar¹**.

დოჟარ³ **d|ožar³** გრდმ. прх. trans. 1. შეტენა (შეტენის) всунуть, засунуть to shove in, to push in. 2. შებმა (ამგ., ხარებისა ურემში) впрячь (напр., быков в повозку) to harness. ურემი ჩუ დოჟა'ეთ ფსტარჩი, დასაგო ღობათ! – ურემში შეაბით ხარები და შეშახე წადით! 3. აცმა, აგება (ძათისა ნემსში), გაყრა вдеть, продеть (нитку в иголку) to thread. უსრ. несов. imp. დებჟარ² **d|ebžar²**.

დოჟენო **d|oženō** მიმლ. прич. particip. წაქცეული упавший fallen.

დოჟინო **d|ožinō** მიმლ. прич. particip. შებმული впряженный harnessed. ურემი დოჟინო ფსტარჩი – ურემში შებმული ხარები.

ორგულ¹ **orgul¹** ორგული вероломный, ненадёжный unfaithful. ორგულეს თემილა ცო და – ორგულის ნდობა არ იქნება; ორგულხონ ჩან ხილათ! – ორგული-საგან შორს იყავით!

ორგულ, ორგულ² დდ **orgul, oṛgul²** იი ორაგული лосось salmon. დაჯალჩირა აღზნეე უდრგლი (ორგული) ცერმაქ მეყდნლათე – აღიდებული აღაზანი ორაგულეს ნაპირზე ტოვებს ხოლმე; უდრგლეგოჩი ჩამლო დითხ და – ორაგულს გემრიელი ხორცი აქვს.

ორკაპ დდ **orqap** dd ორკაპი рогатина fork. ფეშკრიგოჩი ქორეჩი ორკაპ ლაჭბი ძალირ – ბაღლებს ხელში ორკაპი ჯოხები ეჭირათ; ოჯუს ორკაპეე ლანშირქ გორი ლეჭდორ – ის ორკაპებით მაღლიდან ვაშლებს კრეფდა.

ორკულ დდ **orqul** dd გორგალი (ძათისა, კანათისა), თხორი клубок, моток ниток hank, ball, clew. დაკოს უდრკლი დორ – დაკო ძათის გორგლებს ახვევდა; კაწე უდრკლეს აღურ – ლეკვი ბაწრის გორგლით იყო გართული; გერ ორკულს ჰორშბალო ლახაჩი – ქვა ბაწრის გორგალივით დაგორდა ქვევით.

ორპირასო **orpira'ō** ორპირი (ადამიანი) двуличный double-dealer. ორპირასო აღმქ წინა ცო დეწე დასით – ორპირი ადამიანი სახლში არ უნდა შემოუშვა.

ორყურასო დდ **orqura'ō** იი ორყურა (თხის ორყურიანი, ორ ხელმოსაჭიდიანი ქილა) глиняный сосуд с двумя ушками clay container, jar with two handles. ში ორყურასო დათხეს დეწინას – ორი ორყურა ერბოთი ავაესე.

ოს ვბ; დღ **os vb**; jd ოსი осетин[ka] Ossetian. ე სტაკ ოს ვა – ეს კაცი ოსია; ოსი-გორჭე მადვნი იცრას – ოსებისგან პური ვიყიდე; ვაშენ ოსწ დოჰ დეწერ – ძმას ოსის (ოსების) გოგო უყვარდა.

ოსი[ჰ] **osi[h]** ess. ზმნ. нареч. adv. იქ там there. ოსიჰ ოვარ ჟე ლერკორ – იქ ისინი ცხვარს პარსავდნენ.

ოსივ, უდს **osivā, ujsā** j იქაურობა тамошняя сторона, место и пространство там that area and space.

ოსივჰ **osivhê** ზმნ. нареч. adv. იქით, იქითკენ, მიღმა туда, по ту сторону there, that way, beyond. ას ესივჰ ლოს, აჰ მს ოსივჰ, ჰახკეც ატეხ ბჰარბადხე[ჰ] ვად – მე აქეთ წავალ, შენ კი იქით, იქნებ ნადირს შევხვდეთ.

ოსიძც **osimci** ზმნ. нареч. adv. იქამდე, იქამდის до того места; до тех пор, до того up to there, till then. ოსიძც ტყოც ბაჯო ნიე ბა – იქამდის კიდევ დიდი გზა არის; ოსიძც ლელეს, მინამ (სანამ) ქოკივ ლელვოსრ – იქამდე ვივლი, სანამ თუხები მატარებენ.

ოდს[ი], უდს[ი] **ojs[î], ujs[î]** ზმნ. нареч. adv. იქ; იქით там; туда there, that way. უდს[ი] მაცა დარადშე? – იქ როდის იყავით? ათხ უდს ცო დალოთხ – ჩვენ იქ (იქით) არ მოვდივართ.

დოს|დ|ალარ **d|os|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. უნებურად ჩამოსვლა (ჩამოვა) спуститься невольно to get down unwittingly.

დოსარ **d|osar** გრლუგ. непрх. intrans. ჩამოსვლა (ჩამოვა), ჩასვლა спуститься to get down. აჰ ვოს სოცა ხენმაქრე – ჩამოდი ჩემთან ხიდან.

დოს|დ|არ **d|os|d|ar** გრლმ. прх. trans. ჩამოსმა (ჩამოსვამს), ჩამოყვანა опустить на землю to put sb down. [აჰ] დოსდებ ის ბადერ მათმაქრე – ჩამოსვი ეს ბავშვი ლოგინიდან.

ოსტატ ვბ; დღ **ostat** vb; dd ოსტატი мастер master. ოსტტევ ქოთენ ქოლო ლე-ცე[ჰ] ჰათხე დოწრ, ლეცე[ჰ] ტყუძჰ – ოსტატი ქოთანს სახელურს გინდ წინ გაუკეთებს, გინდ უკან; ოსტტილო[ჰ] ჰამახეც ზორაუხე (ზოროუხე) გუდვაცრ ვარ – ოსტატებში ყველაზე ყოჩალი გოგია იყო.

ოტიდ|ალარ **ot|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. გაშლა (გაიშლება), მოუენა **разостлаться** to spread. ლამნახ მიხნმაც მათხ ოტბალთ – მთებზე ყველგან მზე მოუენა. უსრ. несов. imp. ეტიდ|ალარ **et|d|alar**.

ოტარ **otar** გრლმ. прх. trans. გაშლა (გაშლის), დაგება, დაუენა **постлатъ, разложить** to lay out, to spread out. ეახ სიმინდ ლათსდლ მათხ ოტრ თხე ნახე – ხვალ სიმინდს გასაშრობად მზეზე გაშლიან ჩვენები. უსრ. несов. imp. ეტარ² **etar²**.

ოტითარ **otitar** გრლმ. прх. trans. გაშლევენება (გააშლევენებს) **заставить постелить, расстелить** to ask to spread, make sth (a bed). ფსტუნაგო მოთ ნჭაყი ოტითნას – ცოლს ლოგინი გარეთ გააშლევენე.

დ|ოტარ¹ **d|otar¹** გრლუგ. непрх. intrans. სვლა (მიდის) **идти** to go, to run. მიჩივჭ ბუტადში, კნათი – სად მიდინართ, ბიჭებო? ღურდქ შოთ სკოლი ვოტურ – დილას შოთა სკოლაში მიდიოდა; ქალქილ ტკორ დუტყ – ქალაქზე (თბილისზე) მტკვარი მიედინება. სრ. сов. perf. დ|ახარ **d|axar**.

დ|ოტარ² **d|otar²** გრლუგ. непрх. intrans. 1. რამეზე გადასვლა (გადადის, გადავა), გადაბოტება, გადაბიჯება **перейти (через что-л.), перешагнуть** to overstep, to stride, to get over sth. თეკო ლობეხ დოტქ – თეკო ლობეზე გადავიდა. 2. გადატ. перен. fig. ჭკუიდან გადასვლა (გადავა) **сойти с ума** to madden, to become berserk. ვუხ (უხ) გონხნ ვოტარ იშგერ ევუნინ? – რა ჭკუიდან გადასვლადა აკლდა ამას?

ბაქახ (ბაქინ) დ|ოტარ (დ|ეტარ) bakax (bakxi) d|otar (d|etar) პირის გატეხა (პირს გატეხს), პირიდან გადასვლა **нарушить уговор, данное слово** to break one's word.

კიკლიმაქ დ|ოტარ (დ|ეტარ) kiklimak d|otar (d|etar) გრლუგ. непрх. intrans. ამოტრიალება (ამოტრიალდება), გადატრიალება **перевернуться** to turn over, to upturn. ალიქსი აჭო ვოჟენქ კიკლიმაქა ვოტქ – ალიქსი წაიქცა და გადატრიალდა.

დ|ოტიდ|არ¹ **d|ot|d|ar¹** გრლმ. прх. trans. წალება (მიაქვს) **нести** to take away, to carry. ნინუნ წეგქ დეხკ დოტდორას – ნინოსთვის წითელი სავარცხელი მიქქონდა;

ვარბივ ცუ ბოტბორათხ – ვირებით ქუმელი მიგვექონდა. სრ. сов. perf. დ|აჰარ¹
d|ahar¹.

დ|ოტ|დ|არ² d|ot|d|ar² გრდმ. прх. trans. 1. გადაყვანა (გადაიყვანს) перевести to take.
დარჯჯან იტლღეჩრ კლასი მოტმიქ – დარჯჯანის მეათე კლასში გადაიყვანეს.
2. გაღატ. перен. fig. ჭკუიდან გადაყვანა (გადაიყვანს) сводить с ума to make mad-
den. ის მოჭ სტევაკ მოტმინოლო გონხან, ლიცი უდში ლამზურ ცო და – ეგ გო-
გო, ნეტავი, რამ გადარია, აკი არც ისე ლამაზია. უსრ. несов. imp. დ|ეტ|დ|არ
d|et|d|ar.

დ|ოტუენი d|otujni მიმღ. прич. particip. მიმავალი, მიმდინარე идущий, текущий
going, running, current, operating.

ოფოფ, უფუფ ბღ **ოპოპ, upup** bd ოფოფი удод hoopoe. ოფუფე (უფუფე)
დახეჩრ ზოქეე ნჷანი დაყო – ოფოფი გრძელი ნისკარტით ჭიებს ჭამდა; ოფ-
უფე ვაშბიცი ბუჭი დიქ – ოფოფებმა ერთმანეთთან იხეხეს.

დ|ოფსარ d|opsar გრღუე. непрх. intrans. გაბერვა (გაიბერება) вздуться to swell. მოჭ
ქითს ვოფსქ ო სტაკ – როგორ ტიკივით გაიბერა ის კაცი. უსრ. несов. imp. დ|ეფ-
სარ d|epsar.

დ|ოფს|დ|არ d|ops|d|ar გრდმ. прх. trans. გაბერვა (გაბერავს) вздуть to swell. უსრ.
несов. imp. დ|ეფს|დ|არ d|eps|d|ar.

დ|ოფსენი d|opsenô მიმღ. прич. particip. გაბერილი вздутый swollen. ჰარქ დახკან
ვოფსენი ვა ე ლერ – წისქვილის თავივით გაბერილია ეს ლერ.

დ|ოფშარ d|opšar გრღუე. непрх. intrans. დაფხენა (დაიფხენება), დამსხვრევა
крошиться; раздробиться; разбиться вдребезги to crumble, to break. ქორლქ
დალენი სტაქს დოფშქ – ხელიდან გავარდნილი ჭიქა დამსხვრა. უსრ. несов. imp.
დ|ეფშარ d|epšar.

დ|ოფშ|დ|არ d|opš|d|ar გრდმ. прх. trans. დაფხენა (დაფხენის), დამსხვრევა крошить,
дробить, разбить вдребезги to break, to crumble. სიმძღ ცო დაჭე, ქოთინ დაყ
მადეი დოფშეხათ – თუ სიმინდი არაა, ქათმებს გამხმარი პური დაუფხვენით.
სრ. сов. perf. დ|ეფშ|დ|არ d|epš|d|ar.

დ|ოფცარ d|opcar გრდმ. прх. trans. დაწვნა (დაწნავს), მოქსოვა сплести, связать to
weave, to knit. იკნეს ლობ დოფცქ – იკანემ ლობე დაწნა; ბაბოს ქარსს დოფცქ –

პაპამ საბელი დაწნა; ანკოს სე ბანდრენ კაბ მოფცო – ანიკომ ჩემს ბავშვს კაბა მოუქსოვა. უსრ. несов. imp. დეფცარ **d|epcar**.

დოფხ|დ|ალარ **d|opx|d|alar** გრლუფ. непрх. intrans. ჩაცმა (ჩაიცვამს) одеться to be dressed in. სქ მოჰ თაგუშ მოფხდალი'ნე, შარნნ დახქ – ჩემმა ქალიშვილმა ლამაზად ჩაიცვა და წავიდა; უსრ. несов. imp. დეფხ|დ|ალარ **d|ēpx|d|alar**.

დოფხარ **d|opxar** გრლმ. прх. trans. ჩაცმა (ჩაიცვამს) одеть to clothe, to dress. დაშას დუბტრესსა კუტ ხალათ მოფხ – დამ ექიმივით თეთრი ხალათი ჩაიცვა. უსრ. несов. imp. დეფხარ **d|epxar**.

დოფხ|დ|არ **d|opx|d|ar** გრლმ. прх. trans. ჩაცმა (ჩააცმევს), მორთვა, მოკაზმვა, შეკაზმვა одеть кого-л., украсить, нарядить, убрать to attire. ნანას ბანდრი დოფხოდორ – დედა ბავშვებს ჩააცმევს; დო ბოფხბინას – ცხენი შეეკაზმე. უსრ. несов. imp. დეფხ|დ|არ **d|ēpx|d|ar**.

დოფხ|დ|იენრ **d|opx|d|ienō** შიმლ. прич. particip. ჩაცმული одетый dressed. ლაზიშ დოფხდიენრ ბანდრი დეწლაფნი და – კარგად ჩაცმული ბავშვები საყვარლები არიან.

დოფხსოფხ|დ|არ **d|opxsopx|d|ar** გრლმ. прх. trans. 1. მორთვა (მორთავს), კარგად, კობტად ჩაცმა одеть хорошо, изящно, нарядить to dress well. წინუს დოფხსოფხოდორ – პატარძალს მორთავენ. 2. სახელდახელოდ ჩაცმა (ჩააცმევს) одеть кое-как, небрежно to dress negligently. მოლუფ დოფხსოფხდინას ბანდერ – დაუდევრად ჩავაცვი ბავშვს. უსრ. несов. imp. დეფხსეფხ|დ|არ **d|epxsepx|d|ar**.

დოფხსოფხ|დ|ალარ **d|opxsopx|d|alar** გრლუფ. непрх. intrans. ამოცმა (ამოიცვამს), გადაცმა; არცთუ საფუძვლიანად, როგორმე ჩაცმა накиннуть что-л. (об одежде) to dress all at once. ქასტლარასოქ, მოჰქედა დოფხსოფხდალი'ნეს, დაფნას! – მეჩქარებოდა [და], როგორმე ჩავიცვი და წავედი!

ოქრო დდ **okrō** dd ოქრო золото gold. ოფუს წა ოქროს ეცი – მან სახლი ოქროსე იყიდა; დანიშნულეს ოქრო (ოქროფ) ტარდ დაცითქ სო – დანიშნულმა ოქროს ბეჭედი გამომიგზავნა.

ოქრომკერდ დდ **okromkerd** jj ოქრომკედი, ოქროქსოვილი канитель, золото-швейная нитка stitched with gold. დარჭიჩრ ახლულეს ოქრომკერდ დაქურ – შავ ახალუსს ოქრომკედი ევლო.

ოქროლქ **okrōlē** ოქროებიანი (ოქროს ნივთებიანი) в золоте full of golden things.

ოქროლქ კოლოფ საიმდოთ ლაჭყებინას – ოქროებიანი (ოქროს ნივთებიანი) კოლოფი საიმედოდ დავშალე.

ოლოდ **oγōd** კავშ. союз conj. ოლონდ ЛИШЬ, ТОЛЬКО БЫ only, merely. ოლოდ თხეჩუ ვოლქ, ცჰა ღაზქ მატრ სომაქ ხილწლ – ოლონდ ჩვენსას მოდი და ერთი კარგი სადილი ჩემზე იყოს.

ოშტიკ **oštik** ზმნს. нареч. adv. ისე; მუქთად, უფასოდ просто так; даром, без-возмездно free of charge, gratis. ესე ლელეჩრ ფსუფჩოვ ჰამიდრქ ჰუდ ოშტიკ დაღირ თხწ – აქ მოსიარულე ქალმა ჰომიდორის თესლი უფასოდ მოგვცა; ოშტიკ ლივას, თურ ბაყუც – ისე ვამბობ, განა მართლა; ოშტიკ დადღჩეჰწ, ცო ლაცოს ის დაჩკრწ ნეკ – მუქთადაც რომ მომცე, არ ავიღებ მაგ ჩლუნგ დანას.

ოშტიც **ošti'** ზმნს. нареч. adv. ისევ[ე] опять, также, таким же образом again, once more. ოშტიც ბაზრი' ვუდტაჰი? – ისევ ბაზარში მიდიხარ? მოჰქ თეგდორ, ოშტიც თაგდებწლ ნალი! – როგორც აკეთებდა, ისევე გააკეთოს ნალები! ობი ოშტიც ლაჟმჟ დახწწ დისქ – ისინი ისევ მთაში წასასვლელეები დარჩნენ.

ოშტმაშტრჩი **oštmašt'rĭ** იმნაირი (ცუდი ყოფაქცევის) плохого поведения of bad behavior. ოშტმაშტრჩი ადმქ თეშლაძნი ცო და – იმნაირი ადამიანი სანდო არ არის.

ოშტრჩი **oštrĭ** ნაცვ. местоим. pron. ისეთი такой such, so. ოშტრჩი ფშელოწ ხი დარ, მე ცარკი ლორდორ თხქ – ისეთი ცივი წყალი იყო, რომ კბილებს გვიყინავდა; ოშტუჩრ სტაკონ ცრმ ლოს, მენუხწ ცო ღალავ – ისეთ კაცს არაფერს მივცემ, რომელიც არ ვარგა.

ოჩხარ ძდ **očxar** jj ოჩხარი, მუყა, სარგებელი выгода benefit, profit. 1. ცხვრის მოგროვება დამწყები მეცხვარისთვის сбор овец для начинающего пастуха to gather the sheep for the beginner sheep-breeder. 2. დაზარალებულისათვის დახმარების აღმოჩენა благотворительность в пользу потерпевшего урон to give a help for the sufferer. ჩოდყქოს შირქიჰი ივნენაძნრ ოჩხარ ლალდიერ – ჩოყიშვილმა შირაქში ივანესთვის ოჩხარზე საქონელი მოაგროვა (ოჩხარი ჩა-

მოატარა); ოხხრჳხ ლელჩუდშნ ითშელარ თედლესნ, დაქჳრნ ლეოსნ ცჳა-ში
 ჟელრქ ბჳარჩეს თელორ – ოხხარზე მოსიარულეებს ედიშერიანთ თედოლე და
 დაქიანთ ლეო ერთ-ორ ცხვარს ყოველთვის აძლევენ (სჩუქნიდნენ).

ოცბა|დ|ალარ ocba|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. 1. გაკვირვება (უკვირს), გაოცება;
 მოლანდება поражаться; привидеться, мерещиться to surprise, to astonish, to
 amaze. ოცბალასრ, მქ ეგუშოფლერ სტაკოქი გო ცო და – მიკვირს, რომ
 ამოდენა კაცს ჳკუა არა აქვს; გეზლენ ეში ოცბალარ – მშიშარას ეშაკები
 ელანდებოდ. 2. ოცნება (იოცნებებს) мечтать to dream. კაცებრ ბექეს ვიშურ
 ოცბალაშ – კაცებო (მეტსახელია) ბექობზე იწვა ოცნებით (ოცნებობდა რა).

ოცგონბულ ocgonbul ორჳოფი, აზრის ადვილად შემცვლელი, ოცნაირად
 მოაზროვნე нерешительный a person who changes his mind easily. ოცგონ-
 ბულ ადმქ და ივრამ, იცხუხ დახემ თეშილა ცო და – ბევრნაირად აზრის შემ-
 ცვლელი ადამიანია იორამი, მაგას გრძლად (დიდი ხნით) ვერ ენდობი.

ოწ|დ|ალარ oc|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. 1. გაწევა (გაწევს) потянуться to move
 aside. 2. აწონვა (აწონება) весить to weigh. ფსარქჳი ოწვალი'ნეს, ცჳა კილო
 ლატდინორას – გუშინ აწონე და ერთი კილო მომემატებინა.

დ|ოწ|დ|ალარ d|oc|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. 1. მიბმა (მიებმება) привязаться to tie,
 to tie together. ე ბაწრი მოჳ ლანიშ დოწდალო ვაშბჳხ – ეს ბაწრები რა კარგად
 გადაება ერთმანეთს. 2. გადატ. перен. fig. ადევენება (აედევენება) последовать, при-
 стать to run after, to follow. ფჳარჩ ქეს დოწდალო – ძალლები ცხვარს აედევენ-
 ნენ.

ოწარ ocar გრდმ. прх. trans. 1. გაწევა (გაწევს), აწევა, потянуть, поднять to pull, to
 get out, to lift, to pick up. 2. მოწევა (თამბაქოსი) закурить to smoke. 3. აწონვა
 (აწონის) взвесить to weigh. თხე ავქეს ოწანლ – მატყლი (შემოდგომისა) ავა-
 ქამ აწონოს! უსრ. несов. imp. ებწარ ebcar.

დ|ოწარ¹ d|ocar¹ გრდმ. прх. trans. 1. მიბმა (მიაბამს); გამობმა привязать to tie. 2. გადატ.
 перен. fig. გაყოლება (გაყოლებს) взять что-л. с собой, послать с кем-нибудь
 to send with somebody, to charge to pass the word. უსრ. несов. imp. დ|ებწარ
 d|ebcar.

დოწარ² d|oçar² გრლუგ. neprx. intrans. მოდება (მოედება), დაფარვა *покрыться* to become covered with sth. მაკობ ხაბურ ბოწ – ჰურს ობი მოედო; წასტ ჰერწნის სწ დოწარ – სპილენძის ქვაბს ქანგარო (სპილენძის ქანგი) მოედო. უსრ. несов. imp. **დებწარ d|ebçar**.

ოწ|დარ oç|d|ar გრლმ. prx. trans. გაწევა (გაწევს), აწმოწევა, გაჭიმა *потянуть, растянуть, вытянуть* to pull, to lift, to stretch, to raise. კნათიგ თოკ ოწლიქ – ბიჭებმა თოკი გაწიეს; **კამჩიგ ლაჟფლორქ ურუმ ოწბიქ** – კამეჩებმა ტალახიდან ურემი ამოათრიეს (ამოსწიეს); **ჯიბგრიგ ჯიბრქ ქის ოწბიქ ჯამრეგო** – ჯიბგრიებმა ჯიბიდან ქისა ამოაცალეს ჯამარს; **ვარდას წამწამი ოწდიქ** – ვარდამ წამწამები (წარბები) აწიდა. უსრ. несов. imp. **ებწ|დარ ebç|d|ar**.

ოწკოწ|დ|ალარ oçqoç|d|alar გრლუგ. neprx. intrans. 1. გაზმორება (გაიზმორება) *потянуться* to give a stretch after sleep. 2. გაპრანჭვა (გაიპრანჭება), ამპარტავნობა *кривляться* to titivate, to pride. უსრ. несов. imp. **ებწკებწ|დ|ალარ ebçqebç|d|alar**.

ოწკოწ|დ|არ oçqoç|d|ar გრლმ. nepr. trans. გაწეწე-გამოწეწევა (გაწეწე-გამოწეწევა), გაჭიმ-გამოჭიმა *потянуть туда-сюда* to pull to and fro, to touse. უსრ. несов. imp. **ებწკებწ|დ|არ ebçqepç|d|ar**.

ბოხარ² b|oxar² გრლუგ. neprx. intrans. კუჭში გასვლის მოთხოვნილების ქონა (მოთხოვნილება აქვს) *иметь потребность испражниться* having the demand of egestion. **ე ბანდრენ თაბით ბუხჟ, ფსტუმნო, სო ჰაჭალქ!** – ამ ბავშვს, მგონი, კუჭში გასვლა უნდა, დედაკაცო, მოხედე რა!

დოხარ¹ d|oxar¹ გრლუგ. neprx. intrans. შარდზე გასვლის მოთხოვნილების ქონა (მოთხოვნილება აქვს) *иметь потребность помочиться* having the need of urination. **ე ბანდრენ თაბით დუხჟ, ფსტუმნო, სო ჰაჭალქ!** – ამ ბავშვს, მგონი, მოშარდვა უნდა, დედაკაცო, მოხედე რა!

დოხარ² d|oxar² გრლუგ. neprx. intrans. 1. დანგრევა (დანგრევა) *разрушиться* to destroy. **ბესლარგო გომურ ბოხქ** – ბესლანთ გომური დაენგრაო. 2. გაცვეთა (გაცვდება) *износиться, иступиться* to frazzle, to abrade. **ნაბად ბოხქ, ჰალ თე-**

კარ კლევალო – ნაბადი გაცვდა, დაკერებას მოითხოვს. უსრ. несов. imp. **დ|ეხარ d|exar**.

დ|ოხ|დ|არ d|ox|d|ar გრდმ. прх. trans. 1. დაშლა (დაშლის), დაქცევა, დანგრევა разрушить, разобрать, износить, стереть to fall into pieces, to destroy. **ოჯარ თიშ** წა დოხდიერ – იმათ ძველი სახლი დაანგრის. 2. წაშლა, გაცვეთა стереть, износить to frazzle, to abrade. **ძუძკეს კაბ დოხდიე** – გოგონამ კაბა გაცვითა; **მემცხორეს დუჯ თექ დოხოლო** – მეცხვარე ბევრ თექას გაცვეთს. უსრ. несов. imp. **დ|ეხ|დ|არ d|ex|d|ar**.

დ|ოხ|დ|იენო d|ox|d|ienô მიმლ. прич. particip. 1. დაშლილი, დანგრეული разложенный, разрушенный fallen into pieces, destroyed. **ბოხბიენო სათიე უდმტაც ჭალო ოთბინას** – დაშლილი სათიეე ისეც დავდგი. 2. გაცვეთილი изношенный frazzled, abraded. **ე ბქ ჭანაკ ბალო ბოხბიენო?** – ეს ბუდე ვისი დანგრეულია, ნეტავი?

დ|ოხ|დ|ითარ d|ox|d|itar გრდმ. прх. trans. დანგრეეინება (დაანგრეეინებს), დაშლე-ვინება, გაცვეთინება заставить разрушить, разобрать, износить to make destroy, discourage, outwear. **თიშ წა დაჰ დოხდითე'ნეს, წინი თაგლან გექლას** – ძველი სახლი დავანგრეეინე და ახლის ასაშენებლად ვემზადები.

დ|ოხ|დ|ოთშ|დ|არ, დ|ოხ|ჭოხ|დ|არ, დ|ოხ|სოხ|დ|არ d|ox|d|opš|d|ar, d|ox-čox|d|ar, d|oxsox|d|ar გრდმ. прх. trans. მილეწ-მოლეწვა (მილეწ-მოლეწავს), მინგრეე-მონგრეევა; მიცვეთ-მოცვეთა разбить, разломать (в какой-то степени), износить to break, to frazzle, to destroy. **დადას თხე თიშ გომურ დაჰ ბოხ-ბოთშბიე** – მამამ ჩვენი ძველი გომური მიანგრ-მოანგრია; **ვაშას ჩხანდრი მაცხეც დოხჭოხდიე** – ძმამ წინდები, რა ხანია, მიცვეთ-მოცვეთა.

დ|ოხ|დ|ოთშენო d|ox|d|opšenô მიმლ. прич. particip. მინგრეულ-მონგრეული, დამტვრეული, დამსხვრეული; დაგლეჯილ-ჩამოთხრეწილი развалившийся; ободанный destroyed, broken, fallen into pieces. **დოთშენო წენივ ლე ყარ ცო ლე-ცოდო, ლე თშელო** – ჩამოქცეული სახლი არც წვიმას იჭერს, არც სიცივეს; **ტუდგლარნ ზაქადრი ვოხვოთშენო ხეთი კმატუნ დუხენჰი** – ტუგიანთ ზაქრო დაგლეჯილ-დამტვრეული (ჩამოთხრეწილი) იპოვეს კლდის ძირას.

ოხკარ **oxkar** მრ. ობ. მნ. სმ. pl. see **ოლარ**¹ **ol̄ar**¹. ოჯუს ყაჭუს კიკი ოხკარ – მან ძათუნე მძივები აავო.

ოხკ|დ|არ **oxk|d|ar** მრ. ობ. მნ. სმ. pl. see **ოლ|დ|არ**¹ **ol|d|ar**¹. ეტყეჭენო ბანდ-ბუნდი მადრგლეს ოხკინოო სიდოს – დახეულ-დათლეული ჩერები მარგილზე ჩა-მოეცვა სიდოს; თჰარავ თჰარან ცარკი ოხკიქ – ძალმა ძალს კბილები ჩაუ-სო. უსრ. несов. imp. **ეხკ|დ|არ** **exk|d|ar**.

დ|ოხკარ¹ **d|oxkar**¹ გრძმ. მრ. прх. мн. trans. pl. ჩაწყობა (ჩააწყობს), ჩალაგება по-ложить, сложить, уложить (внутри) to put in, to put into. სე აგას შარძ ღუდფხუ კიღბნი დოხკარ – ბეზიჩემძა თავისი სამოსი კიღობანში ჩააწყო; ოჯუს გაგნი უჯრი დოხკარ – იმან კვერცხები უჯრაში ჩაალაგა. ობ. სმ. see **დ|ოლარ** **d|olar**.

დ|ოხკარ² **d|oxkar**² გრძმ. прх. trans. გაყიდვა (გაყიდის), მიყიდვა продать to sell. მეღე შო დადო, თაბადრჩ დოხკოთხ – ყოველ წელს ჭედილებს გაყიდით; თსარქეჭი ცჰაიტ კიღო ლიბქ დუდხკრას – გუშინ თერთმეტი კიღო ლობიო გაყიდე; ჯანო ვუმ (უმ) დოხკოს – ხვალაც რამეს გაყიდი. უსრ. несов. imp. **დეხ-კარ**² **d|exkar**².

დ|ოხკა **d|oxkã** გრძმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масда-ра is an infinitive for the gerund **დ|ოხკარ**² **d|oxkar**². ილოს დეთ ბოხკა ბიკქ ბა-ზირი – ილომ ძროხა გასაყიდად წაიყვანა ბაზარში.

დ|ოხკინო¹ **d|ixkinô**¹ მიმლ. прич. particip. ჩაწყობილი, ჩალაგებული положенный, сложенный, уложенный (внутри) put into. მამოს დოხკინო ქადრცხი ჰალოც დახითიქ სოგო – მამიდამ ჩალაგებული სამოსი ისევ ამომალებინა.

დ|ოხკინო² **d|oxkinô**² მიმლ. прич. particip. გაყიდული проданный sold. დ|ოხკინო წა-დაშარქ ლათე – გაყიდული სახლი ცარიელი დგას.

ოხტ[ად]: ოხტ[ად] დ|აყარ **oxt[aj]: oxt[aj] d|a'ar** გრლეფ. непрх. intrans. ოხტში მოს-ვლა (მოვა), სამაგიეროს გადახდა, ჯავრის ამოყრა отплатить, воздать to retaliate.

ოც (ოჟტ[ჟ], ჟტ[ჟ]) **ოც** (oŋq[û], ûq[û]) ფორმაა **ო** **o** ნაცვალსახელისა ირიბი ბრუნვებისათვის და იხმარება მსაზღვრელად является формой местоимения

ო **o** для косвенных падежей и употребляется как определение it is a form of the pronoun **o** for indirect cases and used as the determiner. *იხ. სმ. see o.* ენეკ მა ევოდრ, **o ეც** – ამ დანას ნუ იღებ, ის აიღე.

ოჯუცი¹ **oq[uj]ci¹** იმასთან [ერთად] с ним [вместе] together with (ერთ-ერთი ფორმაა ნაცვალსახელისა одна из форм местоимения one of the forms of pronoun **o**). თხა ას **ოჯუცი** ვუძტას – ღღეს მე იმასთან მივდივარ. *იხ. სმ. see o.*

ოჯუცი² **oq[uj]ci²** ნაწ. част. part. ამასთანავე, ამავე დროს вместе с тем, в то же время herewith, at the same time. ვახწრ სტაკოვ, **ოჯუცი**, თეთში დეთშიდიქ – მთვრალმა კაცმა, ამასთანავე, თეთუები დაამსხვრია.

ოჯუცი³ **oq[uj]yeš** ზმნს. нареч. adv. მისებურად в его (её) стиле like him/her, as he/she. **მადრეგო ჩამლ იშ მა, ოჯუცი** მოც ცოჭანე ბო – მარიაშ ტკბილი ხმა აქვს, მისებურად არავინ მღერის. *იხ. სმ. see o.*

ოჯახ **ojax** *jj* ოჯახი семья family. **ოჯახე დად ოჯახ** დაცხოხ დო – ოჯახის პატრონს ოჯახის უფროსს ეძახიან; **წელტახ ოჯახს** ლელრათხ – ახალ წელს (ახალ წლებში) ოჯახებში დავდიოდით.

ოც[რ] ბდ **o'rd** *bd* მარცვალი зерно grain, seed, corn. **ოჯუს სიმძლო** ოცნი გერწორ – ის სიმინდის მარცვლებს ხალაუდა; **მან ოცნ კორკოტ დოლა** – ჰურის მარცვლებისაგან კორკოტი კეთდება; **პროწლეგო დუტჷ წეგქ ოცნი და** – ბროწლეულს უამრავი წითელი მარცვალი აქვს.

დოც[რ]დარ **do'dar** გრძმ. прх. trans. 1. მოყვანა (მოიყვანს) приводить, разводить to bring. **ოჯუს ფსტუნად თინ დოცდიქ** – მან ცოლად თინა მოიყვანა. 2. გამოყვანა (გამოიყვანს), შექმნის, დაამუშავებს выращивать, выводить to work up, to process. **დითხ კურენმაქ დოცდიქ** – ხორცი კვამლზე გამოიყვანეს. 3. მოშენება (მოაშენებს), მოყვანა разводить, выращивать to grow, to cultivate, to breed. **მიხოს დუტ კარტოფილ ბოცბიქ** – მიხომ ბევრი კარტოფილი მოიყვანა; **ბადე ცაროს იაპონურ ხურმ დოცდიქ** – ბაღში ცარომ იაპონური ხურმა მოაშენა.

დოც[რ]დითარ **do'ditar** გრძმ. прх. trans. მოყვანინება (მოაყვანინებს) заставить привести to make bring.

დ|რ|ფხ|დ|ალარ d|ǒpx|d|alar გრლუვ. негрх. intrans. გაცხელება (გაცხელდება), გათბობა, გახურება согреться, разогреться, раскалиться, to grow warm, to grow hot. კეც **დრფხმალ** – კეცი გახურდა; **ხი დოფხდალ** – წყალი გაცხელდა; **ჰაერ დრფხმალ** – ჰაერი გათბა. უსრ. несов. imp. **დ|ქ|ფხ|დ|ალარ d|ǧpx|d|alar**.

დ|რ|ფხ|დ|არ d|ǒpx|d|ar გრდმ. грх. trans. გაცხელება (გააცხელებს), გათბობა, გახურება согреть, раскалить to make warm, to make hot. **ქორთ ბილ^ა ხი დრფხდოს** – თავის დასაბანად წყალს გააცხელებ (გაცხელებ). უსრ. несов. imp. **დ|ქ|ფხ|დ|არ d|ǧpx|d|ar**.

დ|რ|ფხ|დ|იენრ d|ǒpx|d|iēnō შიმლ. прич. particip. გამთბარი, გაცხელებული, გახურებული согретый, раскалённый warmed, hot. **დრფხდიენრ ღამჰკი ატამში გამლა** – გახურებული რკინა ადვილად იღუნება.

დ|რ|ფხს|რ|ფხ|დ|ალარ d|ǒpxsǒpx|d|alar გრლუვ. негрх. intrans. ხელდახელ გათბობა (გათბება), შეთბობა погреться, согреться немножко to make a bit warm. **ქას-ტლარასოჲ, ვრფხსრფხვალი'ნეს, ვამხნას** – მეჩქარებოდა [და] ხელდახელ გათბი და გავიქეცი. უსრ. несов. imp. **დ|ქ|ფხს|ქ|ფხ|დ|ალარ d|ǧpxsǧpx|d|alar**.

დ|რ|ფხს|რ|ფხ|დ|არ d|ǒpxsǒpx|d|ar გრდმ. грх. trans. ხელდახელ გათბობა (გათბობს), შეთბობა погреть, согреть немножко to make a bit warm. **ხ^ა ცო მ^აშ ხ^აკლი წარმაქ დრფხსრფხდო'ქ, ჰალრ დაყრ** – მოუცლელობისას ხინკლებს ცეცხლზე ხელდახელ გაათბობენ და შეჭამენ. უსრ. несов. imp. **დ|ქ|ფხს|ქ|ფხ|დ|არ d|ǧpxsǧpx|d|ar**.

დ|რ|ფხ|მ|ალარ j|ǒpx|j|alar გრლუვ. негрх. intrans. დაცხობა (დაცხება) становиться жарко to begin heat. **წყეგუც დრფხმალრევ ბალი ღერ დავდიქ** – მეტისმეტმა დაცხობამ ბალები გააფუჭა.

-რ, -ō 1. კავშ. союз conj. და и and. **ქორთრ, ქოკინ და სოგო დილუენრ** – თავი და ფეხები [და] მაქვს დასაბანი; **ვასრ, თემრ ბარ თხა თხეჩუ** – ვასო და თემო [და] იყვნენ დღეს ჩვენსას. 2. ნაწ. част. part. –ც тоже, также, и and, too, as well. **ქორთრ დაჰ ბილნას, ქოკინ** – თავიც დავიბანე, ფეხებიც; **ვასრ ვარ თხა თხეჩუ, თემრ** – ვასოც იყო დღეს ჩვენსას, თემოც.

ჰ

პად ბდ **paj** bd კოცნა, ამბოჯი поцелуй kiss.

პად ბ|აღარ (თელარ) **paj b|aʃar (teʃar)** გრღუე. непрх. intrans. კოცნა (აკოცებს, კოცნის) поцеловать, целовать to kiss. ღუჯიჩო ხანე[ჰ] ვაშ[ბ]ჭ ბაგწიჩო ვაჟარე ვაშ[ბ]ინ პად თელარ – დიდხანს [ერთმანეთის] უნახავი ძმები ერთმანეთს ჰკოცნიან;

პადნოჯო წრაც დ|ითარ **pajnogô çraq d|itar** გრღმ. прх. trans. ხმაურიანი კოცნა чмокать to kiss, to smack.

პადნოხ (პაერჩახ) დ|აჯარ **pajnôx (paerçāx) d|aqar** გრღმ. прх. trans. გადაკოცნა (გადაკოცნის), დაკოცნა расцеловать to kiss, to cover with kisses.

პადპროზ, პადპრუზ დდ **pajproz, pajpruz** dd პაპიროსი папироса cigarette.

პადპრუხეხ (პადპროზეხ) წე ლათიჯ ოჯუს – პაპიროსს ცეცხლი მოუკიდა მან; პადპრუხ ეპწო სე ვაშას – პაპიროსს ეწევა ჩეში ძმა.

პადტება|დაღარ **pajteba|d|alar** გრღუე. непрх. intrans. პატება (ეპატება) БЫТЬ прощённым to forgive. ყოღ დარ, მოსოღ დარ ლე ცოჰანნ პადტებალაჟ, ლე ცოჰანნ დისჟ – ქურდობა, ავის ქმნა არც არავის ეპატება და არც არავის შერჩება.

პადტება|დაღარ **pajteba|d|ar** გრღმ. прх. trans. პატება (აპატებს) простить, извинить to forgive. დაჩო წეე პადტებადინათხ გიგუენ – მხოლოდ ერთხელ ვაპატიეთ გიგოს.

პადტება|დაღარ **pajteba|d|ã** გრღმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისტვის инфинитив для масдара is an infinitive for the gerund პადტება|დაღარ **pajteba|d|ar**. ატადში პადტებადღ ცო ვეთ სო – ადვილად პატება არ ვიცი.

პატ ბდ **pãt** bd მაჟალო, ტყის ვაშლი кислица (дикое яблоко) codling; Malus orientalis (Latin). ლაზარე უდშ[ტ] ვუწი ცუხ, მოჰე პატახ ჩა – ლაზარე ისე გაძ-

ლა ქუმელოთ, როგორც მაჟალოთი დათვი; მუსტონ პატი დეხკლარ იარმუკე – მჟავე მაჟალონების იყიდებოდა იარმუკაზე.

პანლურ ბდ **panyur** bd პანლური пинок, толчок to kick. ბაღრივ ვაშბინ ბეკი-ჭანო პანლრი თელორ – ბავშვები ერთმანეთს ხუმრობით პანლურებს ჰკრავდნენ.

პანაშვიდ დდ **pan[ɑ]švid** jɟ პანაშვიდი панихида dirge, funeral rites. დაღწონ პანაშვიდ დო – მიცვალებულს პანაშვიდს უხდიან.

პარაკლის დდ **paraklis** dd პარაკლისი молебен thanksgiving service, church service. პარაკლისეხ დიგოქ ჩუ თუდჰვისნორ – პარაკლისზე დიაკვანს ჩასძინებოდა.

პარასკე, პარასკინა დ **parask, paraskinā** d პარასკევი пятница Friday. პარასკეფსუფ ფხილღე დე და – პარასკევი კვირის მეხუთე დღეა; პარასკინეჰ ლაჩაჰ ვუდტას – პარასკევს ქვევით მივდივარ; პარასკილომცონ სტენა'ესო, ასა ვალოს უდსი – პარასკევამდე მომიცადე და მეც წამოვალ იქ.

პარშოკ დდ **paršok** dd ფხვნილი порошок powder. ფსარე ქადრცხ დითუენი პარშოკ იცნას – გუშინ სამოსის სარეცხი ფხვნილი ვიყიდე.

პარშუტ დდ **paršut** dd პარაშუტი парашют parachute. პარშუტეგ ლეთხარ ლეცსოქ ლამდს – პარაშუტით ხტომა მინდა ვისწავლო.

პასუხ ბდ **pasux** bd პასუხი ответ answer, reply, response. იცხუს პასუხ ცო ბალოქ ილუენი, პადსხეწონ შარნ ჰაჰვიქ – მაგან პასუხი არ მისცა ილოს, უპასუხოდ გაისტუმრა; თინას წირლოქ პადსხი სტენო – თინა წერილები პასუხებს უცდის.

პატივ დდ **paiv** jɟ პატივი, პატივისცემა уважение respect. სქ დად პადტვიში ვახინი სტაკ ვარ – მამაჩემი პატივით მცხოვრები კაცი იყო (მამაჩემს პატივით ცხოვრება უყვარდა); სტაკ ოგუხ წე, ჰანგოჰან ფჰეჰ-ხეჰ პატივ და – კაცი იმას ჰქვია, ვისაც ხალხში (სოფელ-ხევეში) პატივისცემა აქვს.

პატივ დებლარ **paiv jleblar** გრდმ. прх. trans. პატივისცემა (პატივს სცემს), პატივის დადება уважать, относиться с уважением, почесть to respect, to esteem. ნიფსიჩო სტაკონ ნახე პატივ დებლო – მართალ კაცს ხალხი პატივს სცემს.

პატოისაჲ **paṭiosã** პატოისანი честный, почтенный, порядочный honest. პატოისაჲ სტაკოლ ლერლლარ მიხმაჲ თედოლ-ბიძი – ზედმიწევნით (ძალიან) პატოისანი კაცად ითვლებოდა ყველგან თედოლე ბიძა.

პატრუკ დდ **paruk** dd პატრუქი фитиль wick, fuse. წინი პატრუკი ეცალე – ახალი პატრუქები იყიდე რა.

პაჩ ბდ **pač** bd პაჩი поцелуй (на языке детей) kiss (in baby's language). პაჩი, კოცნა (ბავშვის ენაზე). ჰე პაჩეს ლადალოსრ, გარი დუჲ პაჩი დახითლე[ჰ] ნანეშენ! – შენს პაჩის ვენაცვალე (შენი პაჩისთვის მოვკვდე), აბა, ბევრი პაჩი უქენი დეიდას!

პალრ **pälō** ჰმნს. нареч. adv. დღეიდან მეხუთე დღეს в пятый день с сегодняшнего on the fifth day from today. პალრ ლოთვად ტბათინი – დღეიდან მეხუთე დღეს წავიდეთ ტბათანაში.

პალრ d **pälō** j დღეიდან მეხუთე დღე пятый день с сегодняшнего the fifth day from today. პალრ თხადლოლ თხილღერ დენ თე და – პალრ დღეიდან მეხუთე დღის სახელია.

პენცა d **pejncā** jj პენსია пенсия pension. პენცადში მთავრბას თელო – პენსიებს მთავრობა აძლევს.

პეტო|დ|არ **pētod|dar** გრდმ. прх. trans. 1. პენტვა (პენტავს) взбивать (прутиками шерсть, вату) to swingle, to scutch. კეჲ ჭარკნივ პეტოდაღლათე – მატყლს მოკლე ჯოხებით პენტავენ ხოლმე. 2. გადატ. перен. fig. ცემა (ცემს) бить to beat.

პეპელ დდ **pepel** dd 1. პეპელა бабочка butterfly. ბუბკინმაჲ პეპლი სიბჲი – ყვავილებზე პეპლები სხდებიან. 2. დილი пуговица button. ხალთეს პეპლი დაჰ სეტე – ხალათს ღილები მოსწყდა (ასძვრა). 3. პეპელი, ცხვრის პარაზიტოვანი დაავადება, ცხვრის ტუბერკულოზი овечьё паразитическое заболевание, овечий туберкулёз parasitic disease of the sheep, tuberculosis of the sheep. ის ჟელრეჲ ლეშ გონე დაყდებლიშ, კნათი, პეპელ ხუმ ცო და – მაგ ცხვრის ლეში კარგად გასინჯეთ, ბიჭებო, პეპელი ხომ არა ჰყავს.

დაჲყაჲ პეპელ დდ **daŭqã pepel** dd ფარგანა, მიცვალებულქების პეპელა ночная бабочка, мотылёк moth.

პეპლა|დ|არ **pepla|d|ar** გრდმ. прх. об. см. trans. see ფუშკა|დ|არ **puška|d|ar**. თხე შობურ მამლეე მეზობლან დედლი ფუშკადლათერ – ჩეენი ფშაურა მამალი მეზობლე-ბის დედლებს პეპლავედა ხოლმე.

პერ ბ **per** b პერი, ქათუი пена, накипь foam, lather, head. დეგგო[ჰ] პერ ხილანლათე – ლუდს ქათუი აქეს ხოლმე; საპონ პერეე დედ დილოდრ – საპნის ქათუით ტანს იბანენ.

პერ თაგარ (თეგარ) **per taqar (teqar)** გრდმ. прх. trans. ქათუის მოხდა (ქათუს მოხდის) снять пену to skim the foam. წვექ კეხკოშ პერ თეგანლათე – როცა წვენს ხარშავენ, ქათუს ხდიან ხოლმე.

პერ ლაქბარ (ლექბარ) **per lak|b|ar (lek|b|ar)** გრდმ. прх. trans. ქათუის [მო]-გდება (ქათუს მოიგდება), აქათუება пениться, пениться to spume, to make foam. პერ ლაქბო აღზნეე, უდშტან დარ წიფუნნილაჰო – აქათუდება აღაზანი და ისე მოდის წიფლოვანში; კეჭ დანჩო ხიე პერ ლაქბიქ – აღულებულმა წყალმა ქათუი მოიგდა.

პილპილ დ **pilpil** d პილპილი перец pepper. პილპილეე მოტ ბაკობრ – პილპილი ენას წვაეს.

პიჟამო დ **pižamô** dd პიჟამო пижама pyjamas. პიჟამო დოფხინო პეტრე ვიწვა-ღუდში ეოკეთერ ეზო – პიჟამოჩაცმული პეტრე მედიდურად მიდგებ-მოდგებოდა ეზოში.

პირ ბდ **pir** bd ფარა (ცხვრისა, თხისა) стадо (овец, коз) herd (of the sheep, of the goats), flock. ბაცბან პირიე ლამნი კუვდიქ – თუშების ფარებმა მთები გადაათეთრეს; ბშორბიკიეე ილიკო ჩუნო პირუხ (პირუხ) ვაწურ – ბორბიკიეე ილიკო ბატკნების ფარას დასდევედა (უგლიდა).

პირდაპირ **pirdapir** მმნს. нареч. adv. პირდაპირ прямо straight, directly. სიმართლე პირდაპირ აღ სოგო – სიმართლე პირდაპირ მითხარი.

პირიანათ **pirianat** მმნს. нареч. adv. პირიანად, ხელმისაწვდომ ფასებში по сходной цене, выгодно profitably, in accessible prices. ბესოს პირიანათ ხარცნორ თუ-ხოხ ნახხ – ბესოს პირიანად გაეცვალა მაროში ყველი.

პირისფერ **pirisper** პირისფერი телесный цвет, бланжевый light pink. დადრკობს პირისფერ კაბ თაგურ – დარკობს პირისფერი კაბა უხდებოდა.

პირსახოც, პირსაგოც დდ **pirsaxoc, pirsaqoc** dd პირსახოცი полотенце towel. ბაბოს პირსაგოცეე ტოტი ლათსმიქ, წამდიქ – პაპამ პირსახოციოთ ხელეები გაიმ-შრალა, გაიწმინდა; პირსაგოცი თოკეხ ვაუხკუჲ (ვოუხკუჲ) – პირსახოცეები თოკეხე კილია.

პირქუშ **pirkuš** პირქუში угрюмый dreary, inclement, glum. ოსი პირქუშ ლამნი ლათურ – იქ პირქუში მთეები იდგა.

პიტალ[რ] **piṭal[ṭ]** 1. პიტალო (კლდე) крутая, отвесная (скала) craggy, precipitous (rock, cliff). გოგის პიტალ[რ] კმატნი ლათქ – ირგვლივ პიტალო კლდეები დგას. 2. შეურეველი, წმინდა (ლითონი...) чистый, без примеси (металл...) pure. დაკოს პიტალ[რ] ტათბუჲ ღადბკი თეგდიოთქ – დაკომ (დარკომ) წმინდა ვერცხლის კოვხეები გააკეთებინა.

პიტნ, პიტნაცრ დდ **piṭn, piṭna'ṭ** dd პიტნა мята mint, spearmint; Mentha (Latin). პიტნქ (პიტნაცუჲ) ჩად დეწრიკაც ლევდორალრ ბაბალქ – პიტნის ჩაის მოყვა-რული ყოფილიყო ბაბალქ.

პიტნაცრქქ **piṭna'ōrē** პიტნიანი с мятой with mint. ლაწმრეს პიტნაცორქქ ჩად მელრ – ავადმყოფი პიტნიან ჩაის სვამს.

პლან დდ **plā** dd შარა, მწკრივი улица, ряд road, street, row, line. აღნი[ჰ] ბაცბი პლანმაქ დახქ – აღვანში თუშეები მწკრივხე ცხოვრობენ; ჩარხლან გიგრ ევ პლანეხ დივჰ ვახქ – ჩარხოანთ გიგო ამ შარის იქით ცხოვრობს; ვენქქ პლან – ვენახის მწკრივი (რივი).

პოდნოს, პოდნოც დდ **podnos, podnoc** dd ლანგარი поднос tray, dish. ანკოს პოდნოცეე ჩად დეცქ ჰაშინ – ანიკომ ლანგრით ჩაი მოუტანა სტუმრებს.

პოვერნ ვბ **povern** vb რწმუნებული поверенный attorney. მაცმქ მადრამ ნათესავხ ქატერ, პოვერნელ გიგრ ვარ – როცა მარიაში ნათესავებს უჩიოდა, რწმუნებუ-ლად გიგო ჰყავდა.

პოლიცა, პოლიცია დდ **policā, policia** jj პოლიცია полиция police. ბელდურხ ივენეგო[ჰ] პოლიცადს (პოლიციეე) თოფ დაჰ მაჯირ – ბელადიანთ ივანეს პო-ლიციამ თოფი წაართვა.

პოლკ მდ **polk** jj პოლკი полк regiment. სალთი პოლკი ბოტურ – ჯარისკაცები პოლკში მიდიოდნენ; თხო პოლკან ბართხო სოდა ბეყინო – ჩვენ პოლკებში ვიყავით აქეთ-იქით გაყოფილი, განაწილებული.

პოხილ დდ **poxil** dd ცხვრის ქონი, პოხიერი бараний жир mutton fat, fat of the sheep.

პუდხლარქ **pujxlārē** პოხილიანი, ცხვრის ქონიანი с бараньим жиром with sheep grease, fat. პუდხლარქ დაყარ დუკხოვ წუნბადო – პოხილიან საჭმელს ბევრი იწუნებს.

პრანჭო|დ|ალარ **prāčō|d|alar** გრლუე. непрх. intrans. პრანჭვა кривляться, жеманиться beautifying, becoming prude. ლამზურხო მაჰონ ზედმეტ პრანჭოდმალარ ცო და საჭირო – ლამაზ გოგოს ზედმეტი პრანჭვა არ სჭირდება.

პრას დდ **pras** dd პრასა лук, порей leek, onion. პრასლოჩქი დაყარ დალხო'ქ, გამარგლოდარ დეწქ – პრასებში ბალახი ამოსულა და გამარგვლა უნდა; პრასეს (პრასახ) ვაჭრბალას – პრასაზე ვევაჭრები.

პრიკაშიკ ვბ **priḳaşčik** vb ნოქარი приказчик, продавец shop-assistant, salesperson. გიგოლ-პრიკაშიკეგრ დოთ თავლეჩქი ბეხკითიერანდრის – გიგოლე ნოქარს ცხენი თავლაში დააბმევენა ანდრომ.

პრკე მ **prḳe** j ბრკე (პრკე), დვინის ობი, თავზე მოგდებული плесень (вина) mold (of the wine). ვენევ პრკე ლაქმიქ, დაჰ დეწქ თაგან – დვინომ ბრკე მოიგდო, უნდა მოიხადოს; პრკევ ვქ დერ დავოდო – პრკე დვინოს აფუჭებს.

პროპკ მდ **prop** jj საცობი пробка cork. ბოთლან პროპკი თეგოდო – ბოთლებს საცობებს უკეთებენ.

პროწოლ დდ **pročol** dd ბროწეული гранат pomegranate. კახან შადრი პროწლივ დალენო მა – კახი თავისი ბროწეულებით განთქმულია.

პშჳ ბდ **pwā** bj ფრთა крыло wing. ჰადწკიგოლჩქი პშანი დადწუ – ჩიტებს (ფრინველებს) ფრთები ასხიათ. ას მანც ჰათხ-ჰათხ ვუდტას დაჰ ხეტმიქხო პშანივ! – მე მაინც წინ მივიწევ დაფლეთილი ფრთებით! (აბრ. ბართიშვილი).

პშჳ ბ|ოწარ **pwā b|očar** გრდმ. прх. об. см. trans. see მხარის მიცემა (მხარს მისცემს), გამხნეება, ფრთის შესხმა поддерживать, помочь, одобрить to encourage, to

support. ლახეჲრ ნაყბისტენ პჳან ბეწჳ ბოწჳ – კარგ ამხანაგს მხარი უნდა მის-
ცე (აუბა, დაეხმარო).

პჳან ბიებწუენი **pwã b|ebçujnî** მიმღ. прич. particip. მხარის დამჭერი
поддерживающий supporter. ნიუსხოლმაქ ლელხონ პჳან ბებწუენს დუკ ქორლა
– სიმართლით მავალს მხარის დამჭერიც ბევრი მოეძებნება (ეშოვება).

პჳანარ: პჳანარ ლელარ **pwanar: pwanar lelar** გრღუგ. непрх. intrans. ფრენა
(ფრენს) летать to fly.

პჳანარქ **pwanārē** ფრთიანი, ფრთოსანი, ფრინველი крылатый, пернатый win-
ged, feathery, bird. თხა აბუენ ცჳაყ პჳანარქ ცო დშეემაკჳ – დღეს აბომ ვერც
ერთი ფრინველი ვერ მოკლა; ქოთიან პჳანარქ (პჳანარნი) და – ქათმეციც
ფრთოსანნი არიან.

პჳეტო ბჳ **pwētō** ხჳ 1. ნეკნი; გვერდი, წიბო ребро rib; side, edge. ე ჟელრეზო
პჳეტოს დითხ ცო ლადთჳ – ამ ცხვარს ნეკნებზე ხორცი არ აკრავს (გამხდა-
რია). 2. ფერდი бок side.

პჳერანგჳ **pwerāg** ხჳ პერანგი рубашка shirt, night-shirt, night-dress. ჟუდღრე-
გოწჳ ყარწიქ პჳერანგჳ დაფხურ – ჟოდურს ჭრელი პერანგი ეცვა.

პჳერანგალქ **pwerāgālē** პერანგიანი в рубашке dressed in night-gowns. სიცხოგ
ქოთდიენო ბანდი პჳერანგალნი ლათერ ბალკონმაქ – სიცხით შეწუხებული
ბავშვები პერანგიანები იდგენ აივანზე.

ჟ

ჟაბო ბ **žabō** d კრებ. собир. coll. 1. ძროხა, ძროხები (ფურები და თითო-ოროლა მოზ-
ვერი, ხარი) скот (коровы и бычки) stock (of the cows and bulls). ფერდოს
ჟაბო ბაჟერ – ფერდობზე ძროხები ძოვდენ; ჟაბო ნახირ დალორ – ძროხების ნა-

ხირი მოდიოდა; **ქაბლოაქი ში ჭეჭყ დაუგუ** – ძროხებში ორი მოზვერი ურევია; **თხა ქაბგო ვარასო** – დღეს ძროხაში ვიყავი. *sb. cm. see დეთ jet.*

ქაგნო დდ **žagnô** dd წიგნი, წერილი *книга, письмо* book, letter. **ქაგნო ხეტოს** – წიგნს ვკითხულობ; **ქაგნო ქერქ დაჰ მატქ** – წიგნის ყდა დაინა; **ქაგნო დაწერა-დინას ლაჟმუ დაჰითან** – წერილი დავწერე მთაში გასაგზავნად.

ქაგნო **კეთინი žagnô qetinî** *მამლ. прич. particip.* წიგნის მცოდნე, მცოდნე, სწავლული *грамотный, учёный* erudite, literate. **თხაუბტყ შარქეს ჰათხე შინ** **ქაგნო** **კეთინი** **სტაკ ბედქ ცო ვარ ვადლოაქი** – ასი წლის წინათ წიგნის მცოდნე მხოლოდ ორიოდ კაცი იყო ჩვენში.

ქაგ დ **žäg** d **ქანგი** *ржавчина* oxide, rust. **ქაგუე ღამჰკი დაყო** – ქანგი რკინას ჭამს; **ქაგორქდააქი ჰერწო დენიუ ღერ დავ** – ქანგისაგან ქვაბი სულ გათუჭდა.

ქაგ დოწარ (დებწარ) žäg d|oçar (d|ebçar) *გრლუვ. непрх. intrans.* ქანგის მოკიდება (ქანგი მოეკიდება), ქანგის მოღება, დაქანგება *заржаве́ть, ржаве́ть* to rust. **ბაბო თურქეს მაცხეუ ჯაგ დოწარ** – პაპას ხმაღს როდისვე ქანგი მოეკიდა.

ქაგქ, ქოგქ žägë, žögë **ქანგიანი** *ржавый* rusty. **ქაგქრო მახეე წიგო ცო დეწქ დაგან** – ქანგიანი ნემსით სისხლი არ უნდა გამოადინონ (გამოდინდეს).

ქაკეტ დდ **žakət** dd **ქაკეტი** *жакет* jacket. **კუირო ბაწრქ დაფხე ქაკეტ ლუდოცნას** – თეთრი ბაწრისგან თბილი ქაკეტი მოვქსოვე.

ქამ-კარ დ **žam-ķar** d **ქამ-კარი**, **გზა-კვალი** *пути-дороги* way, trace. **ქამ-კარ და-ვინო ლელეს** – ქამ-კარდაკარგული (გზადაბნეული) დავიარე.

ქაქ žak ახი *поделом* it serves sb right. **ღანიშ თასვალთ მიხაკო ვალილო, ქაქ და იცხუდნი!** – კარგად ჩავარდა მიხაკო ვალებში, ახია მაგაზე!

ქე დ **že** d **კრე**. *собр. coll.* ცხვარი, ცხვრები *овцы, баранта* sheep. **ქემფარ (ქე-მადლქემფარ)** – ცხვრის მადლმა! (ფიცია); **ქე კუთ პირი გუდალქ** – ცხვრის თეთრი ფარები გამოჩნდა; **კნათი ქეგო ბახე'ნქ, ქეგო ბშიყე'ნქ შინეც ბათაქი, ინც მან ქეგრქ ჩუ ბალო** – ბიჭები ცხვარში წავიდნენ, ცხვარში დარჩნენ ორიოდ თვეს, ახლა კი ცხვრიდან შინ მოდიან; **ვადლქ კუთ, მაგლქ დუმაყ დიენო** **ქე მიხმაყ დალქენო დარ** – ჩვენებური თეთრი, დიდდუმიანი ცხვარი ყველგან

ცნობილი იყო; ო ჟიშ მენხუძირ კოლექტივექ დალო? – ის ცხვრები (ცხვრის ფარები), ნეტავი, რომელი კოლექტივისაა?

ქე-კაჭარ: ქე-კაჭარ მადლქეთარ **že-kačar: že-kačar madlëpar** – ცხვარ-მატყლის მადლმა! ცხვარ-მატყლს ვფიცავ! **клянусь овцами и шерстью! I swear the sheep and the wool! Upon my word to the sheep and the wool!**

ქე-ჯაბრ დ **že-žabô d** ცხვარ-ძროხა **коровы и овцы (во владении) sheep and cows.** მდიდარ სტაკ ვა ციმრ, დუტ ქე-ჯაბრ და – მდიდარი კაცია ციმო, ბევრი ცხვარ-ძროხა ჰყავს.

ქელვრქ დ **žel[v]rë dd** ცხვარი (ცხვართაგანი) **баран, овца sheep.** ჩუენი, ახრუბ, წინრ, თაჟბჟ – ჰამახეც **ქელვრქ** ალოთვად – ბატკანი, თოხლი, შიშაქი, ჭედლა – ყველას ცხვარს ვეძახით; გაბუდგოქ შაუზტყაეგო **ქელრქ ხილჟ** – გაბოს ორმოციოდე ცხვარი ეყოლება; ის **ქელვრენი ჰანიკ დალო** – ეგ ცხვრები ნეტა ვისია? ეტ **ქელრქინ თხე ქუდედ დეწქ პეტუნინ** – ამ ცხვრის მატყლი ქუდედ უნდა პეტოს.

ქეჟა|დარ **žeža|dar** გრლმ. прх. trans. ქეჟვა (ქეჟავს) **мять, бить to beat.** არყენანინრ გორ ქეჟადბოს – საარაყედ ვაშლს ვქეჟავ.

ქერრ დ; გბ **žerô jd; vb** ქვრივი (ქალი; იშვიათად კაცზეც ითქმის) **вдова (редко: вдовец) widow (meant the woman; or the man but very seldom).** ქერუფ ქადრცხნ **ნარჟნ დარ** – ქვრივის სამოსი შავი იყო; ე **ფტუფხოვ, შაწ ქერრ** მისქხოვ, **გოწლოდეშ ტყოს მარ ვიქ** – ამ ქალმა, ორჯერ ქვრივად დარჩენილმა, მესამედ კიდევ შეირთო ქმარი.

ქერრ ფსტუ დ **žerô pṣtu jd** ქვრივი ქალი **вдова widow.** ბუჰევე **ქერრ ფსტი** დუგარდო – ომი ქვრივ ქალებს ამრავლებს.

ქეროლ დ **žerol j** ქვრივობა **вдовство widowhood, widowerhood.** ალქ დადცო ო, ჰანქ **ქეროლ ცო მხინდაქ, ლე ქერლქ ცომ ხეცქ** – ნეტავი იმას, ვისაც ქვრივობა არ განუცდია და არც ქვრივობისა იცის რამე.

ქივქივ: ქივქივ დარ **živživ: živživ d|ar** გრლმ. прх. trans. 1. ქივქივი (ქივქივებს), ქივილ-ხივილი **щебетать, чирикать, галдеть to chirp, to twitter.** რც კათათ ბაქ,

ჰადწკივ ჟივჟივ დოშ შუდ ბენინ დადოლ დო – ახლა მკათათვეა და ჩიტები ჟივი-ლით თავის ბუდეებს პატრონობენ, უვლიან. 2. წუწუნი (წუწუნებს), ზღუქუნი хныкать to whimper. **ფსარლომცჳ ჟივჟივ დიჩეჰა, დათნქ ცუ მაინც ცო ქაკბოს ჰონ** – სადამომდე რომ იწუწუნო, ეზბოიან ქუმელს მაინც არ მოგიზელ.

ჟინბა|დ|არ žinba|d|ar გრდმ. прх. trans. აჟინება (იჟინებს) твердить одно и то же insistence, urgency. **ოჰაყ-ოჰაყ ჟინბადარ ნახეუ და** – ერთი და იმავეს აჟინება სირცხვილია.

ჟნ¹ ბდ žī¹ bd თირკმელი почка kidney. ეკუდგო[ჰ] ცჰა ჟნ ჰალრ ბა თიტენრ – ამას ერთი თირკმელი ამოჭრილი აქვს; **ჟე ჟინწ წოდ ბეწერ სონ** – ცხვრის თირკმელების მწვადი მინდოდა.

ჟნ² ბდ žī² bd ჟინი, სურვილი каприз, прихоть, сильное желание caprice, wish, desire. **წოდ ჰაჭოვ მაღვრ დაყოზრ ჟინმაქ ეელრასრ** – მწვადის სუნს ჰამის ჟინზე მოვყავდი.

ჟირათ დდ žirap dd ჟირათი жираф giraffe. **ჟირათ ლამზურ და, მან დაჩქეყე საკერ დაძწუ** – ჟირათი ლამაზია, მაგრამ ზედმეტად გრძელი კისერი აბია.

ჟირჟორა|დ|ალარ žiržora|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. ზოზინი (ზოზინობს) возиться, медлить, мешкать to hesitate, to linger, to tarry. **მაღკუენ უსაქმოთ ჟირჟორადალარ ხეცქ** – მაიკომ უსაქმოდ ზოზინი იცის.

ჟნ^შ დ žīš d მრ. მნ. pl. ცხვრები, ცხვრის თარები стада овец sheep, flock, herd of the sheep. **об. см. see ჟე že.**

ჟლეტა|დ|არ žleṭa|d|ar გრდმ. прх. trans. ჟლეტა (ჟლეტს) истреблять, уничтожать to annihilate, to exterminate. **ქორივ ქოთმი ჟლეტადო** – ქორი ქათმებს ჟლეტს (სპობს). სრ. сов. perf. **გაჟლეტა|დ|არ gažleṭa|d|ar.**

ჟომქ žomē მცირე, პატარა, უსაკო, მცირეწლოვანი малый, незначительный, маленький, малолетний small, little, short, young. **ცჰა ვაჯონ სტაკ ვარქ, ეენაყ მან ჟომქ, ო ჟომხოვ ნაბად ბაჰორ** – ერთი დიდი კაცი იყო და მეორე [კი] არცთუ დიდი (ასაკით ან ტანით), იმ პატარას ნაბადი მოჰქონდა; **ხი დაჯონი' დარ?** – ცო, ჟომქ დარ – წყალი (მდინარე) დიდი იყო? – არა, არცთუ დიდი.

ქომეჭკაც **žomëķa'** მომცრო маловатый, более маленький small, little.

ქოქლოლ დ **žōžyol d** ჯონჯოლი клекачка Staphylea (Latin). ფსტი-მანკარ ქორითი დახე ქოქლოლეგო – დიაც-ქალები ქორეთში წავიდნენ ჯონჯოლზე; ქოქლოლ წნილედ დეხკო – ჯონჯოლს მწნილად დებენ.

ქორე: ქორე დ|არ **žorž: žorž d|ar** გრდმ. прх. trans. ფათური (ათათურებს) шарить (рукой) to fumble, to ferret. დუკ ქორე დინას გოგინ, მან მან ცო ხეთი სო – ბეგრი ვიფათური ირგვლივ, მაგრამ ნემსი ვერ ვიპოვე.

ქურა|დ|ალარ **žura|d|alar** გრდფ. непрх. intrans. ქურვა (იქურება) сочиться to leak, to trickle. კმატნი ფშელნი ხი ქურალარ – კლდიდან ცივი წყალი იქურებოდა; ბშაკნერე ბერლომ ქურალა – გუდიდან წაკა იქურება (ქონავს).

ქურა|დ|არ **žura|d|ar** გრდმ. прх. trans. ქურვა (ქურავს), ფილტვრა цедить to percolate. მუტორე ხი კორლო[ჰ] ქურადლათე – ჭუჭყიან წყალს ნახშირში ქურავენ (ფილტვრავენ) ხოლმე.

ქურნალ დდ **žurnal dd** ქურნალი журнал journal. უხიტლეგო ქურნალ შტოლმაქ დისე – მასწავლებელს ქურნალი მაგიდაზე დარჩა.

ქურქურ, ქურბურ დ **žuržur, žurbur d** ხურხული, ბუტბუტი шептание whisper. ჯაგილო[ჰ] ქურქურეხ ცაცდინას ლარკ – ჯაგებში ხურხულს მოვკარი ყური.

ქურქურ დ|არ **žuržur d|ar** გრდმ. прх. trans. ხურხული (ხურხულებს) шептать to whisper. ვაშას დაშეგო ქურქურ დო – ძმა დას ეხურხულება.

ქლარლი დ **žyarli j** მრ. мн. pl. ძეწკვზე დამაგრებული ვერცხლის მონეტები – პატარძლის სამკაული серебрянные монеты на цепочке – украшение невесты silver coins fastened on the chain – the jewelry of the bride.

ქლარლარე **žyarlārē** ქლარლებიანი (პატარძლის საქორწილო სამოსიანი) в свадебной одежде с серебряными монетами (с украшениями невесты) bride in wedding dress with silver coins fastened on the chain – the jewelry of the bride. ნეფე ქასტლარ ქლარლარე წინუს დგან – ნეფე ჩქარობდა ქლარლებიანი პატარძლის ნახვას.

ქლარლიწი **žyarlic'i** უქლარლებო[დი], საპატარძლო სამკაულებიანი სამოსის გარეშე без женской свадебной одежды с серебряными монетами bride in wedding dress without silver coins fastened on the chain – the jewelry of the bride. წინუს დუხანე ქლარლიწი ნახლო ცო იხორ – პატარძალი უქლარლებოდ დიდხანს არ გამოდიოდა ხალხში.

ქლარქლარ დ **žyaržyar d** ქლარუნი бряканье, бряцание clank, clang.

ქლარქლარ დ|არ **žyaržyar d|ar** გრდმ. прх. trans. ქლარუნი (აქლარუნებს, ქლარუნებს) брякать, бряцать to clank, to clang.

ქლვინა|დ|ალარ **žyvina|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. ბრწყინვა (ბრწყინავს), ლაპლაპი пылать, гореть ясно, блестеть to shine, to glister. სქ თიმწ ტუფლი წინსქ ქლვინალა – ჩემი ძველი ტუფლები ახლებივით ბრწყინავს.

რ

რაგატკ დ **ragatḱ** jj ერთგვარი შურდული poratka slingshot, small hand-held weapon made of a loop of elastic connected to a Y-shaped stick and used to hurl stones or other small projectiles. სე ბანდროლე ჰამიგო[ს]ქეს რაგატკი ძალირ თხოგო, ძცლუჩრო ბანდრიგო ვენაც და საქმ – ჩემს ბავშვობაში ყველას „რაგატკები“ გვეჭირა, ახლანდელ ბავშვებს სხვა აქვთ საქმე.

რან ბდ **raz bd** რანა дверной крюк, щеколда heck, latch. ნჰადესქ ლამჰკ რანვეგ ჭელლა – გარეთა კარი (გარეკარი) რკინის რანით იკეტება.

რან ბ|ოლარ **raz b|olar** გრდმ. прх. trans. რანით დაკეტვა (დაკეტავს), ჩარანვაა запереть на петлю to latch. სანან რან ბოლათ! – კარები ჩარანეთ!

რაიონ მდ **raiõ** jj რაიონი (ადმინისტრაციული ტერიტორიული დანაყოფი) район district, region. სქ ფუჰე ახმეტ რაიონე ბა – ჩემი სოფელი ახმეტის რაიონშია.

რაძხრუძხი დდ **rajxrujxî** dd რახარუხი стукотня knocks. ყორჭ გერბჳ რაძხრუძხეგ პოლენ ნჳაბ დატდიქ – ყორის ქვეების რახარუხმა პავლეს ძილი დაუფრთხო.

რაძხრუძხ[ჩ] დ|არ **rajxrujx[î] d|ar** გრდმ. prx. trans. რახარუხი (რახარუხი გააქვს) стучать to knock hard.

რაკ: რაკ ბ|აჰარ [დ|არ] **raḳ: raḳ b|aḥar [d|ar]** გრდმ. prx. trans. რაკუნის გაღება (რაკუნს გაიღებს) издать стук to make noise. სანიე რაკ ბაჰარ – კარმა რაკუნი გაიღო.

რაკ ბ|აჰიტარ **raḳ b|aḥitar** გრდმ. prx. trans. დარაკუნება (დაარაკუნებს), რაკუნის გაღებინება, დარახუნება постучать to give a knock. სტეფოს ქორწნ ტარკეგ რაკ ბაჰიტერ – სტეფომ ფანჯრებზე თითით დაარაკუნა.

რაკრაკ დ **raḳraḳ** d ხმაბაძე. звукоп. оном. 1. რაკრაკი (იგულისხმება ნაკადული), რაკრაკი журчание, бульканье (подразумевается ручейка), стук in gurgling (the stream is meant). 2. წკრიალი (იგულისხმება სისუფთავე, ჰიგიენა) блеск (подразумевается чистота, гигиена) in shining, sparkling (cleanness and hygiene are meant). 3. რაკუნი стук knocks.

რაკრაკ ბ|აჰიტარ **raḳraḳ b|aḥitar** გრდმ. prx. trans. დარაკუნება (დაარაკუნებს), დარახუნება постучать to give a knock. ჰანწხ სანწხ რაკრაკ ბაჰიტეიქ – ვილაცამ კარებზე დაარაკუნა.

რაკრაკ დ|ითარ **raḳraḳ d|itar** გრდმ. prx. trans. რახუნი (არახუნებს), რაკუნი стучать to knock. ლარკ ღოფლიშ გარწ, ჰანწხ კატკოშ რაკრაკ დითარ – ყური მიახყარით, აბა, ვილაცა ნელა აკაკუნებს; ქორწნ რაკრაკდითაქ, მეძლი ჰადჰუქ ნჳადუჩ – ფანჯრებზე აკაკუნე და ვინმე გამოიხედავს.

რაკრაკ დ|არ **raḳraḳ d|ar** გრდმ. prx. trans. რაკუნი (არაკუნებს), რახუნი стучать to knock. განი გიბლე, სტეგ დო რაკრაკ – აბა, ნახე, რა რაკუნებს (არაკუნებს).

რაკრაკადნო **raḳraḳajnô** ზმნს. нареч. adv. 1. რაკრაკით (იგულისხმება ნაკადული) журча, булькая (подразумевается ручейка) in gurgling (the stream is meant). 2. წკრიალით (იგულისხმება სისუფთავე, ჰიგიენა) блестя (подразумевается чистота, гигиена) in shining, sparkling (cleanness and hygiene are meant).

რაკეტ დღ **raḳeṭ** dd რაკეტა ракета rocket. სტუდენტ დარასო, დუძრელუ რაკეტ ხიცხე – სტუდენტი ვიყავი, პირველი რაკეტა რომ გაუშვეს.

რაკი **raḳi** რაკი так как, ибо, коль as, for, since, because. რაკი აჭ ცო ვახნაჩი, ლე ელრ ცო მახნორ – რაკი შენ არ წახვედი, არც ელო წასულიყო.

რაოდენობ მ **raodenob** j რაოდენობა, რიცხვი количество, число amount, number, quantity. სე ფჰენობჷ რაოდენობ ზუსტათ ცო ხეც სო – ჩემი სოფლელების რაოდენობა ზუსტად არ ვიცი.

რად მ **ray** j 1. ჯერი, რიგი очередь, ряд turn, queue. ჩც ჰაში დენრქ რად ფილბქ მა – ახლა სტუმრების დაპატოების რიგი ფილიბესია.

რად მალარ **ray j|alar** გრდმ. прх. trans. რიგის ჭერა (რიგი უჭირავს) держаться очереди to take one's turn. რადი მადლა შუგოჩი? – რიგი გიჭირავთ?

რად მაცარ (მახარ) **ray j|aqar (j|axar)** გრდმ. прх. trans. მორიგეობა чередоваться to rotate, to alternate. ოცარ ჰადრ რად მახოშ აჰითო ჰარქი – ისინი ფქვილს მორიგეობით აფქვევინებენ წისქვილში.

რად ლაც|მარ (ლეც|მარ) **ray lac|jar (lec|jar)** გრდმ. прх. trans. რიგის დაჭერა (რიგს [და]იჭერს), რიგის დაკავება занять, занимать очередь to take one's turn. ღუნალ ეცა სალარუდგოჩი რად ლაცმინას – ჯამაგირის მისაღებად სალაროსთან რიგი დავიჭირე (დავიკავე).

რალა **raḳa** ნაწ. част. part. რალა! тоже! also! ამა ლიფამი, რალა! – თქვენც ამბობთ, რალა!

რადქ, რადქ-რადქ, რალ-რადქ **rayē, rayē-rayē, ray-rayē** ზმნს. нареч. adv. რიგ-რიგობით, ჯერჯერობით по-очереди one after another. რალ-რადქ ქენ ყადრლებადორ ოცარ – რიგრიგობით ცხვარს ყარაულობდენ ისინი.

რაცრაც დ **raqraq d** რაკრაკი шум воды, проливаемой из узкого горлышка gurgle. ხი რაცრაცევე ტბათინაძ ფშელაწ წყარო დაკმოცდიტრა ვაძნა, კნათ! – წყლის რაკრაკემა ტბათანის ცივი წყარო მოგვაგონა აკი, ბიჭო!

რაცრაცაძნა **raqraqajno** ზმნს. нареч. adv. რაკრაკით журча in gurgling. გერლქვ გერენმაქ ლეთხიმ რაცრაცაძნა ხი დალორ გევ-გევ – ქვიდან ქვაზე სტომით წყალი მორაკრაკებდა ხევ-ხევ.

რაცრაც დ|არ **raqraq d|ar** გრდმ. прх. trans. რაკრაკი (რაკრაკებს) журчать to gurgle. წყაროვ გოხინ ძუყელაჭრ რაცრაც დორ – წყარო ლოდებს შუა რაკრაკებდა.

რაშ ბდ **raš bd** რაში, მერანი, ბელაური, ზღაპრული, მეტად ძალი ცხენი конь (сказочный, весьма быстрый) fast horse, pedigreed horse. გემწიფქ კნათ შადრ კუიჩრ რაშენ ლაქვადლნოერ ჭნალოშა ხადხენორ – ხელმწიფის ვაჟი თავის რაშს მოხტომია და მაგრად გაუჭენებია.

რაჭოვ ვბ **račov vb** რაჭველი рачинец Rachvelian. აღნიჭი დუგ ბა რაჭობი – აღვანში ბევრნი არიან რაჭველები.

რახ დ **rax d** ხმაბაძვ. звукоп. оном. რახუნი грохот knocks. ქოთმივ თასჩრ თარო რახევ აკვენქჰი დიშუძნა ბადერ ჰაწამდიქ – ქათმების ჩამოგდებული თაროს რახუნმა აკვანში მწოლიარე ბავშვი გააღვიძა; სტინა რახ ხაწქთვადნა? – რისი რახუნი გავიგონეთ (მოგვესმა)?

რახ ბ|აჰარ **rax b|ahar** გრდმ. прх. trans. გარახუნება (გარახუნდება) издать стук, застучать to give a knock, to knock.

რახ ბ|აჰიტარ **rax b|ahitar** გრდმ. прх. trans. რახვანის გაღებინება (რახვანს გააღებინებს) заставить издать стук to make give a knock, to make knock. ქორთივრ კედლეს რახ ბაჰიტნორ – თავი კედელზე მიერახუნებინა.

რახ დ|არ **rax d|ar** გრდმ. прх. trans. რახუნი (რახუნებს) стукнуть to give a knock, to knock.

რახ დ|ითარ **rax d|itar** გრდმ. прх. trans. რახუნი (არახუნებს) стучать to knock. ლაცშირეჩრ სადრთლექჰი დუდანდოლოწ რახ დითო ჰანახჩოვ – ზედა სართულზე წელანდელს აქეთ არახუნებს ვიდაცა.

რახტ მდ **raxt** jj რახტი, აღვირის მორთულობა (ოქროსი, ან ვერცხლისა) *сбруя accessories (of gold or silver) of bridle*. რახტევ მუდღნელეც დო ლამზარბო – რახტი, როგორსაც გინდა, [ისეთ] ცხენს ალამაზებს.

რბევ მდ **rbev** jj რბევა *грабёж, набег raid, incursion*. ვად დადინ მასთხუდგორქ დუტ რბევი მოს დაგინდა! – ჩვენს მამებს (მამა-პაპათ) მტრებისაგან რა ბევრი რბევა უნახავთ! რბევას დუნიჭ წიგრ (წემგრ) დაწურ – რბევას ძალიან ბევრი სისხლი მოსდევდა.

რბევა|დ|არ **rbeva|d|ar** გრდმ. прх. trans. რბევა (არბევს) *устраивать набеги to raid, to foray*.

რეგვე **regvë** რეგვენი *глупый, грубый foolish, stupid*. რეგვენეს ვუნახ (-უნახ) ხატირ, მან რეგვენეს პასუხაც ცო ბალო – რეგვენს რალაც ჰკითხეს, მაგრამ რეგვენმა პასუხიც არ გასცა.

რეგვე|ენობ მდ **regv[e]nob** jj რეგვენობა, სირეგვენე, სისულელე *глупость, грубость, тупость foolishness*. იცხუდ რეგვენობას ქატერ ნახ – მაგის რეგვენობას [უ]ჩიოდა ხალხი.

რეგო|დ|ალარ **rego|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. სხვისა ნივთებში, ან სახლში ქექვა (იქექება) პატრონის დაუკითხავად *рыться в чужих вещах или в чужом доме без ведома хозяина to rummage in other people's things or house without permission*. ი სე სკივრე მენახ და რეგოდალინო! – ამ ჩემს სკივრეში ვილაცას უქექნია!

რევა|დ|ალარ **reva|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. რევა (ირევა, ერევა) *смешиваться, сливаться, запутываться to mix, to join, to confuse*. ალზან ტკორელო შორქიქი რევალა – ალაზანი მტკვარს შირაქში ერთვის (მტკვარში შირაქში ერევა); კატუნ ანგრიშ დოშ რევადალარ ხეცე – კატომ ანგარიშის დროს არევა იცის.

რევა|დ|არ **reva|d|ar** გრდმ. прх. trans. 1. შერევა (ურევს) *смешивать to mix*. ადრლირ სატაბოქი რევადბო ქელო – ყოჩს შემოდგომაზე ურევენ ცხვარში; ტირნეს ვენელო ხი რევადო – ტირინე ღვინოში წყალს ურევს. 2. არევა (არევს) *путать to confuse*. მაყ ლიბალ სო, ქორთო ქორლე ბადლი სე ბალანე, ესექი ტყოს აჭ

რევადგო[ჰ] სო – თავი დამანებე, ლამისაა, თავგზა ამებნეს (თავი ხელიდან წა-
მივიღეს), აქ კიდევ შენ მრევ (მაბნევ).

რევოლუცია მმ **revolucia** jj რევოლუცია революция revolution. ვარდნ რევო-
ლუციე ღუვი ბარათხრ აღნირქ – ვარდების რევოლუციაში ბევრნი ვიყავით
(ვმონაწილეობდით) აღვნიდან.

-რქ (-ლქ) **-rē (-lē)** 1. თანდ. послел. prep. -დან, -გან, из, от, from. (იხმარება ნათესაო-
ბით ბრუნვასთან და რთულ ფორმებში употребляется с родительным
падежом и в сложных формах is used with genitive case and in complex
forms). ქალქირქ ვაღოს – ქალაქიდან მოვდივარ; გუამრელქ ასქ ღულარ ხაწქ
– გომურიდან ხბოს ბლავილი გაისმა; დათნერქ ღაბიკ ჰალ ბავათ! – ერბოდან
კოვზი ამოიღეთ! სტაკგორქ სტაკგორ ვებლრას დაღენ, ტათებ დაყითაღნრ –
კაციდან კაცს ვაბარებდი მამასთან, ფული გამო[მი]გზავნე-მეთქი; ნიკრ ქიფე-
გორქ ვუხ ცო ვირწნორ – ნიკო წვეულებიდან არ დაბრუნებულეყო. 2. ფორ-
მანტი -ელ(ი), -იან(ი) формант **-ск-, из, в** formant
-ish, -y. ფჰერქ კნათ – სოფლელი ბიჭი; ქალქირქ მენახ – ქალაქელი ვილაცა;
დათნერქ ღაბიკ – ერბოიანი კოვზი; კალტერქ თეფშ – ხაჭოიანი თეფში;
მათხორქ დე – მზიანი ღღე; ქოკნერქ ჩაკრ – ფეხებიანი სკამი; ცარკალქ ნამგალ
– კბილებიანი ნამგალი; ბაყორქ ღორ – კვიციანი ცხენი. შდრ. ср. comp. **-ხჩ -xī**.

რესპუბლიკა მმ **respublikā** jj რესპუბლიკა республика republic. საბჭოთა
კადგშრეგო იტქს საუბუ რესპუბლიკა მარ – საბჭოთა კავშირს ათხე მეტი რეს-
პუბლიკა ჰქონდა.

რეტ მ **reṭ** j რეტი вертеж (болезнь овец) giddiness (disease of the sheep).
რეტ ვასარ **reṭ qa'ar** გრღუე. непрх. intrans. რეტის შეხვედრა, შეყრა (რეტი შეხ-
ვდება, დაემართება) заболеть вертежем to become ill with giddiness, to feel
giddy. უმსხოს რეტ ვასე'ნქ, დაჰ ბჰივნათხ – დედალ ცხვარს რეტი დაემართა
და დაეკალით. об. см. see ბრუტ **bruṭ**.

რეულ **reul** შერეული, უცხო საქონელი скот неизвестного хозяина (в чужом
стаде) mixed cattle, foreign cattle. რეულ დახნ აკევან გაგდორქ, ადში მან ჰალ-
ვაღლნააში – შერეულ საქონელს ნადირიც შეინახავდა [და], თქვენ კი შეჭა-

მეთ; რივლი დაგუჭ ქელონქი, დაჭ ჩავარდება'ეთ, დადინ დაჭან ლიბათ! – უცხო თუ ურევია ცხვარში, გადაარჩიეთ და პატრონებს მიეცით.

რეცეპტ დღ **recept** dd რეცეპტი рецепт prescription. **დობტურ რეცეპტევ ბეცქერ** წომლევ დქვიქ შალრ – ექიმის რეცეპტით მოტანილმა წამალმა განკურნა შალო (შალვა).

რვაფეჯასრ დღ **rvapeqa'ô** dd რვაფეხა осьминог octopus. **რვაფეჯასრ სურთახ** ბედქ ცო დაგდა სრ – რვაფეხა მხოლოდ სურათებში მინახავს.

რვეულ დღ **rveul** dd რვეული тетрадь note-book, exercise-book. **მოწათინ რვივლი** დალქ სკოლექი – მოწათეებს რვეულები მისცეს სკოლაში.

რთველ მღ **rtvel** jj რთველი сбор урожая винограда vintage. **კოხახ რთველი სტაბონქი ხილწლათქ** – კახეთში რთვლები შემოდგომანია ხოლმე.

რთულ **rtul** რთული сложный difficult, complex. **დაწქ, რთულ საქმ ვალბადმოჭ** სოხ – მძიმე, რთულ საქმეს მავალეხ.

რიალ მ **rial** j გრიალი шум-гам noise. **მასთხოვ თხე რილქვ ჳერლწვოლქ** – მტერი ჩვენს გრიალზე შეშინდა.

რიალ მქაჭარ rial j|ahar გრღმ. прх. trans. 1. თავდასხმა (თავს დაესხმის) устроить набег to attack. **წკიპუძქევრ დარუვ ლეკინმაქ რიალ მამჭნორ** – წკიპოშვილის რახში ლეკებს თავს დასხმოდა. 2. ჩავრიალება (ჩავრიალდება) проехать с грохотом, шумом to pass noisily. **მაცრივ ლაჩაჭრ რიალ მაჭქ** – მაცრებმა ქვევით ჩავრიალეს.

რიგ¹ მღ **rig¹** jj რიგი, წყება; ჳერი, თანმიმდევრობა очередь, черёд, последовательность, порядок queue, turn, sequence. **მალაწინახ მანქ რიგი ცო მაგეგქ** – მალაწიებში ჳურის რიგები აღარაა; **ქც ჳამნი რიგ ბა?** – ახლა ვისი რიგია?

რიგ² ბ **rig²** b წლისთავი, ვისიმე გარდაცვალებიდან წლის შესრულების აღნიშვნა годовщина смерти death anniversary, yearly date commemorating sb's death. **შაბთინე ილიკლარგო დადქ რიგ ბა** – შაბათს ილიკოანთ მამის რიგი აქვთ.

რიგ ბქარ rig b|ar გრღმ. прх. trans. 1. მიცვალებულისთვის წესის, რიგის აგება (მიცვალებულს წესს აუგებს) соборовать покойника to make a rite for the

deceased, to conduct the funeral rite. დაღმწონ რიგ ბწლათჲ – მიცვალებულს წესს [ა]უგებენ ხოლმე. 2. რიგში დგომა (დგას) статья в очередь to stand in the queue. მეღწ ლათინვას ავტოლაგეკეტ რიგუ ყავენანბრ რუსთაველმაქ – რამდენჯერ ვმდგარვარ ავტოდუქანთან რიგში ყავისთვის რუსთაველზე.

რიგბა|დ|ალარ rigba|d|alar გრღუგ. непрх. intrans. ძრახვა (ძრახავს), სამდურავის ლაპარაკი осуждать to condemn. თინ ნან-დადახ რიგბალა, სკოლე/ჭი ცო მაჯმიქსუდნრ – თინა დედ-მამას ძრახავს (ემდურის), სკოლაში არ გამზარდესო (არ მატარესო).

რიგბა|დ|არ rigba|d|ar გრღმ. прх. trans. 1. დარიგება (წდასარიგებს), გასცემს раздавать to dispense, to give. ავას ბწდრინ ვორი რიგბადორ – ბებია ბავშვებს ვაშლებს ურიგებდა. 2. დარიგება (წდასარიგებს), ჭკუის სწავლება наставлять to give an advice. ავას ბწდრი რიგბადორ – ბებია ბავშვებს არიგებდა (ჭკუას ასწავლიდა). სრ. сов. perf. დარიგბა|დ|არ darigba|d|ar.

რიგბა|დ|ან rigba|d|ã გრღმ. прх. trans. ინტინიტივია მასდარისთვის инфинитив для мадара an infinitive for the gerund რიგბა|დ|არ rigba|d|ar. ნახ რიგბადწ ვეთარ დეწქ – ხალხის დარიგებას ცოდნა უნდა; ჭო დარიგბადმა ლეც სრ – შენი დარიგება მინდა (მინდა დაგარიგო).

რიდბა|დ|ალარ ridba|d|alar გრღუგ. непрх. intrans. გარიდება (წგაქერიდება), მორიდება избегать to avoid. ვეცხირ ლაწრანხ რიდბადალწდეწქ – გადამდებ ავადმყოფობებს უნდა ერიდოს [ადამიანი].

რიდბა|დ|არ ridba|d|ar გრღმ. прх. trans. მორიდება (წმოსარიდება), გარიდება отделять, оберегать (от болезни...) to set apart, to protect (from the disease). ნანას ლაწმრეხწ ბწდერ რიდბადორ, მქ ცრმ ვაყურალორ – დედა ავადმყოფს ბავშვს არიდებდა, რათა არათერი გადასდებოდა.

რიკ დდ rik jj რიკი, ჩილიკა ჯოხი короткая палка a short stick. რიკეს ღოჭ ვაყქ – ჩილიკა ჯოხს ჯოხი მოხვდა.

რიკ-ღოჭ დდ rik-γoč dd ჩილიკა ჯოხი чижик (название игры) a short stick (for playing). რიკ-ღოჭ ლადწრათხ კაწკა ბაშ – ჩილიკა ჯოხს ვთამაშობდით პატა-

რაობას; რიკ-ლოჭივ კნათი ნჭადუ ბალქ – ჩილიკა ჯჯოხებით ბიჭები გარეთ გა-
ვიდნენ.

რიჟბანდ **režbādā** j რიჟრაჟი, თენების ღრო зря, время рассвета dawn, day-
break. რიჟბანდ მარ, ას ჰალორ ნიოჩი – რიჟრაჟი იყო, მე რომ ავდექი.

რისხორ **risxō** jj რისხვა, შერისხვა гнев anger. ოჯუდ რისხვადგოქი საზღვარ ცო
მარ – იმის რისხვას საზღვარი არ ჰქონდა; დალქ რისხვ ჰო! – ღვთის რისხვა
შენ!

რისხორ|დარ **risxo|dar** გრდმ. прх. trans. რშერისხვა (რშერისხავს) [раз]ГНЕВАТЬСЯ
giving a strong reprimand. სქ ავ თეშინორ მარ, მე დალევ ოჯრო მასთხუდ რის-
ხობორ – ბებიაჩემი დარშუმუნებული იყო, რომ ღმერთი მათს მტრებს რისხავ-
და.

რიტქ **ritē** რეტეანი вертежный, с вертежем giddy, feeling giddy. რიტქოხ საბ-
ლექნ ბრუდტქ დო – რეტეანს მეტწილად ბრუტეანს ეძახიან.

რიყნ **riq[ā]** jj რიყე каменистый берег реки stony bank of the river, bank of
the river with cobbles. რიყ გერევ წა თეგოდორ – რიყის ქვით სახლს აშენებენ.

რიცხვ **ricxv** jj რიცხვი число number. ერძალოს რვეულ რიცხვან დუწდიერ –
ერძალომ რვეული რიცხვებით გაავსო.

რიხ **rix** j რიხი апломб, смелость, самоуверенность self-confidence. ჯჯბუდგოქი
მაჯო რიხ მარ თუქუქ – ჯჯბას დიდი რიხი ჰქონდა სოფელში.

რიხვქ **rixvē** რიხიანი с апломбом, смелый, самоуверенный self-confident. ჯჯბო
რიხვქ სტაკ ვარ – ჯჯბა რიხიანი კაცი იყო.

რკვევა|დარ **rkveva|dar** გრდმ. прх. trans. რკვევა (მარცვლეულისა), გადარჩევა
(ცხვრისა) отбирать (зерно; скот) to select. ტატორ გორგლილო ბოლოქი ქე
რკვევადოშ ვალორ – ტატო ხორხლის ბოლოში ცხვრის რკვევით იყო გართუ-
ლი.

როკ **roḵ** jj როკი, ნუჟრი сук bough. ხენეხ როკი ღედახკქ – ხეს როკები აქვს; ე
ათავ როკს მულ ლეგოდორ – ეს თური როკივით კუდს იშვერს.

როქ დდ **rok** jj როქი, ლექი осадка sediment, deposit. ვენქ როქ ქოცუდრქ დენიხ ჰალრ და'დენეს, არაყ დახან კექლას – დენიხ როქი მთლიანად ამოვილე ქვევრი-დან და არაყის გამოსახდელად ვემზადები.

როშ ბდ **roš** bd როში (მსხვილად დაფქული მარცვლეული საქონლის გამოსაკვებად) крупно измолотое зерно largely milled grain, corn for feeding the cattle. **ნალუნხ დახნონ თოყალ როშ ცო ქონბადბომაკი სო** – ზამთრისთვის საქონლის საკმარისი როში ვერ მოვიქონიე.

როშა|დ|არ **roša|d|ar** გრდმ. прх. trans. 1. როშვა (როშავს, ფქევას) молотъ крупно to mill, to grind, to flour. **გაბოს სიმინდ როშადო** – გაბო სიმინდს როშავს. 2. გადატ. перен. fig. სისულელეების როშვა (სისულელეებს როშავს) молотъ глупости to talk nonsense. **ე დალ ვავვოხრ მელორენ წყევუს დუვ როშადარ ხეუქ** – ამ დმერთგამწყრალმა მელორემ მეტისმეტად ბევრი სისულელის ლაპარაკი (როშვა) იცის.

როშა|დ|ითარ **roša|d|itar** გრდმ. прх. trans. როშვინება (აროშვინებს) заставить крупно измолотъ зерно making sb mill grains into large pieces. **ცქლუქ სიმინდ დენიხ ნალუნხ როშადითოს** – მთელ წლევეანდელ სიმინდს ზამთრისთვის ვაროშვინებ.

როჭრ დდ **ročô** dd როჭო тетерев black-cock, heath-cock. **როჭოქ (როჭოქ) დითხ დაყლაძნი და** – როჭოს ხორცი იჭმევა; **როჭოვს გაგნი დეხკო** – როჭოც კვერცხებს დებს.

რუ[ვ] დდ **ru[v]** jj რუ канава gunnel. **სიმინდ მორწყად ფორეს რუ[ვ] ახრ** – სიმინდის მოსარწყავად ფორეს რუ გაჰყავს; **ფქენხ, მიჩჰე წყარო ცო დარ, რუქ ხიშ მელორ, სო რუვ ხივ ვასრ ვაგვადლნო** – სოფლებში, სადაც წყარო არ იყო, რუების წყლებს სვამდნენ, მე რუს წყლითა ვარ გაზრდილი.

რუმბ დდ **rumb** dd რუმბი, დიდი ტიკი (ძროხის, მოზვრის, ან კამეხის ტყავისა) большой бурдюк (из кожи коровы, бычка или буйвола) wineskin, leather bottle (made from the skin of the cow or the bull). **რუმბან ვენი დეოტ** – რუმ-

ბებში ღვინო[ების] ასხამენ; ოჯემფლენი რუმბილო[ჰ] ცჰა ბოჭკ ბედქ ცო ბა-
გურ – იმდენ რუმბებში ერთი კასრის მეტი არ ერია.

რუს ვბ; დღ **rus** vd; jd რუსი русский (человек) Russian (man, woman). ე რუს ვა –
ეს რუსია (კაცზე ითქმის); ე რუს და – ეს რუსია (ქალზე ითქმის); ობი რუსი და
– ისინი რუსები არიან.

რუსწ დოჰ (ფსტუნრ) დღ **rusã joh** (pstujnô) jd რუსის გოგო (დედაკა-
ცი) русская (девушка, женщина) Russian girl.

რუსითა დ **rusitã** j რუსეთი Россия Russia. დადას რუსითაფხი ვუნახ[ში] (უნახ-
[ში]) დეფცო ბდრიგო – მამა რუსეთზე რაღაცეებს უყვება ბავშვებს; რუსი-
თაფო[ჰ] დაჯოჰქ ქანდარ დადო – რუსეთს ძალიან დიდი მიწა უჭირავს.

რუსლათ **ruslat** ზმნს. нареч. adv. რუსულად по-русски in Russian, Russian. ნათლეს
რუსლათ წანიშ დო ამბუდ – ნათელა რუსულად წმინდად ლაპარაკობს.

რუსულ **rusul** რუსული русский Russian. რუსულ მოტ ლამზურ ბა – რუსული
ენა ლამაზია.

რუქ დღ **ruk** jj რუკა карта (чертёж земной поверхности) map. ბდრწ ოთხე სა-
ქართველუქ რუქ ვაფუჰ სოგო – ბავშვების ოთახში საქართველოს რუკა მიკი-
დია.

რუხრუხ: რუხრუხ დარ **ruxrux: ruxrux d|ar** გრღუგ. непрх. intrans. გრგვინვა
(გრგვინავს), ჭექა-ქუხილი греметь (о громае) to thunder, to rattle. წიჩო დოჰწნ
დახკერჩნ ვშიროშ ხეცე რუხრუხ დარ – ახალ გაზაფხულზე (გაზაფხულის
დამდეგს) ღრუბლებმა ხშირად იცის გრგვინვა.

რცხილ **rcxil** об. см. see კარცხილ **karcxil**. რცხილქ დოს ღანიშ დაჟკუქ – რცხილის
შეშა კარგად იწვის.

რწმე დღ **rcmē** jj რწმენა вера belief. ნაყბისტ დამწ რწმე და სოსუფო[ჰ] – ამხანა-
გის (მეგობრის) სიტყვის სწამს (რწმენა აქვს) სოსოს; დაჩო[ჰ]კ რწმენე ვუ-
ხოდო (უნოდო), ოჯუხ საქმე ცო დაწუჰქ[ქ] – მარტოოდენ რწმენა რას იზამს,
თუ მას საქმეც არა სდევს.

რჯულ დდ **rʒul** jj რჯული *вера, религия, закон, обычай religion*. ვებეგენადრქ რჯულ და მათხე[ჰ] – სხვადასხვანაირი რჯულია ქვეყანაზე; ადუშენ რჯულენ მა ვადქ! – ტყუილად ნუ ფიცულობ რჯულს! **ო ევ რჯულენი დაჰ ოთქ** – ის ამ რჯულიდან გადადგა.

ს

სა დდ **sa dd** 1. სული *душа, дух spirit, soul*. ადმიანგო[ჰ] სა დალო – ადამიანს სული უდგას; **სე სიფარ!** – ჩემი სულის მადლმა! **ბაბო სი დაყ შაუხელღარნ დამჰნათხ** – პაპის სულის წილი (სულის მოსახსენებელი კერძი) შავხელიანთ წავუღეთ; **სინ ში ჟელრქ გარქ თხონ** – სულზე ორი ცხვარი შეგვხვდა; **ღიტემ სინბუდ ვას-ლაგერ თხოგო[ჰ]** – სირბილისაგან კინადამ სულეები ამოგვძვრა; **ო ვუდგო[ჰ] ნასტ სა დალო** – მას ძლივს უდგას სული; **ბაცბი შუდ დადა სინბონ დადერ** – თუშები თავიანთი მამების (მამა-პაპათა) სულეებს ფიცულობდნენ.

სა დ|ალოშ **sa d|aloš** 1. სულდგმული *с душой, имеющий душу living thing, living person*. ვუნე (უნე) სა დალოშ ვუმ (უმ) და, ჰამივაც სადუხ დახო – რაც რამ სულდგმულია, ყველა სუნთქავს. 2. მარდი, მკვირცხლი, გამრჯე *резвый, энергичный, шустрый quick, prompt*. ლეგო ზორამში სა დალოშ ვოჰ ვან, თხილოშ ხილ – ლეგო ძალიან მკვირცხლი ბიჭია და ფრთხილად იყავი (უფრთხილდი).

სა|დ|ახუდღა დდ **sa|d|axujlā** dd სასუნთქი მილი, სასულე *дыхательное горло, гортань vent-hole*. სადახუდღა[ჰ] ცუ თასბალი'ნე, **ნადრთედირ ხანე[ჰ] აუჰრ დითქ სოგო** – სასულეში ქუმელი გადამივარდა და კარგა ხანს მახველა.

სა [ჰალ] დ|ალ'არ (ინარ) **sa [həl] d|a'ar (ixar)** სულის ამოსვლა (სული ამოყვლა), სულის ამოხდომა *отдать душу, умереть, умирать to expire*. ნანე-გო[ჰ] სა ჰალ ინოშ, დათხეშ ფენის ღედახკრათხ – დედას რომ სული ამოსდიოდა, ტირილით გვერდზე ვუსხელით.

სა დ|არ **sa d|ar** გრძმ. *прх. trans.* გაათენება (გაათენებს), ღამის თეთრად გატარება *провести ночь без сна, бодрствовать not to sleep all night*. ავსბახ სანბე-გო[ჰ] სა დინათხ – აღდგომას სამებაში გაათენეთ. ითშერღარ თედღეს ქე ცე-რე[ჰ] ბშა სა დორ – ედიშერიანთ თედოლე ცხვრის პირას ყოველთვის ღამეს თეთრად ათევდა.

სა დ|ახარ **sa d|axar** გრძმ. *прх. trans.* სუნთქვა (სუნთქავს) *дышать to breathe*. მალვალჩჩრ ჰეტოს ნასტ სა დახორ – დაღლილი ჰეტო ძლივს სუნთქავდა.

სა დ|ერწ|დ|არ **sa d|erç|d|ar** გრძმ. *прх. trans.* სულის მოთქმა (სულს მოითქვამს), მოხედვა *вздыхнуть, передохнуть, расслабиться, прийти в себя to respite*. ას სამსახურ ქორდიხედოლჩ ოჯხევე სა დერწდიქ – რაც სამსახური ვიშოვე, ოჯახმა მოიხედა.

სა დ|ითარ **sa d|itar** გრძმ. *прх. trans.* ღამის გაათენებინება (ღამეს გაათენებინებს), ღამის თეთრად გატარებინება *заставить провести ночь без сна to make sb not to sleep all night*. ბაბრ მუშე ვარწ, სა დითქ თხოგო – პაპა ცუდად იყო და გაგათენებინა; ხაფხარ ბანდრევე თხუშ სა დითქ სოგო – ჩვილმა ბავშვმა ტირილით ღამე გამათენებინა.

სა ინარ (დ|ახარ) **sa ixar (d|axar)** რაიმე საჭმლის, ან სასმლის ნდომა, მონდომება (რაიმე საჭმელი, ან სასმელი [მო]უნდება) *очень хотеть [по]есть или [вы]пить что-л. to want some food or drinks*. მელ' ხა და, წოდევო ინო სქ სა – რა ხანია, მწვალი მინდა.

2. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი *составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word combination*.

სა დ|უყარ sa d|uqar გრლუგ. непрх. intrans. სუნთქვის შეჩერება (სუნთქვა შეუჩერდება), სულის შეხუთვა задыхаться to suffocate. **სა ხიტრეს სა დუყ სქ** – შიშისაგან სული შემეხუთა.

სა ხილარ sa xilar გრლუგ. непрх. intrans. გათენება (გათენდება), გაცისკროვნება рассветать to dawn. **ხკოლის ქიქოც ხილუ სა** – ზაფხულში ადრე თენდება; **სა ხილუშ მათრქ ჰალ გითნათხ** – გათენებისას ლოგინიდან ავდექით; **დეჭომ სა ხილქ თხლ** – ჩეჩვაში დაგვათენდა; **ლაჟმრქ ვაღჩონ ნაყა სა ხილერ სლ** – მთიდან მომავალს გზაში გამითენდა; **სა ხილლომცლ სტეხათ სო** – გათენებამდე დამიცადეთ.

სა ხიტარ sa xitar გრლუგ. непрх. intrans. შეშინება (შეეშინდება), გულის გახეთქვა, დაფრთხობა испугаться to be scared. **ჩა ბადეჩეჰჰი სა ხიტქ კიმუდნი** – ღათვის დანახვაზე კიმოს შეეშინდა.

სა ხიტ|დ|არ sa xit|d|ar გრლმ. прх. trans. შეშინება (შეაშინებს), დაფრთხობა испугать to frighten. **ფჰარაგ სა ხიტდიქ სლ (სქ)** – ძალღმა შემაშინა.

სა გასარ sa qasar გრლუგ. непрх. intrans. გათენება (გათენდება), ცისკრის ამოსვლა рассветать to dawn. **სა გადსჩეჰჰი ლაჩაჰჰი დაქექადბადლნათხ** – როცა ინათა, ქვევითკენ დავიძარით.

სა გაჩარ sa qačar გრლუგ. непрх. intrans. [გა]თენება ([გა]თენდება), გათენების მოღწევა наступить (о рассвете) to come to dawn. **ბუდს ძახქ, სა გაჩუგქ** – ღამე გავიდა, თენდება ღამის.

სიგ დაკ|გ|რ დ|ეფცარ siv daq|g|r d|epcar გრლუგ. непрх. intrans. გულის კარნახი (გული კარნახობს), წინათგონობა, სულისგან გულისთვის თქმა [მოყოლა] (სული გულს ეტყვის) чуютъ сердцем to presage, to bode. **სიგ დაკ|გ|რ დეფცარ სქ, მქ ი ამბუდ ღაზიმ ღო** – გული მეუბნება, რომ ეს საქმე კარგად წავა.

სიხ დ|ახარ six d|axar გრლუგ. непрх. intrans. აღშოთება (აღშოთდება), გაფიცება вспылить to anger. **ივ მისკუდმაქ ზორადში სიხ ვახქ** – ივანე მისაკონე ძალზე აღშოთდა.

მოსი სა **mosi sa** ავი სული, ბოროტი, მავნებელი вредная, злая душа evil spirit, vicious.

სა|დ|ავინო **sad|avinô** სულწაწყმედილი (სულდაკარგული) окаянный cursed.

ათუშლიკაც ადმე სადავინო და – მატყუარა ადამიანი სულწაწყმედილია.

სათოლენო **satolenô** სულწასული нетерпеливый impatient. სათოლენო ადმე

ცხოვრბა გშიროშ დაჰ მარცხბალა – სულწასული ადამიანი ცხოვრებაში ხშირად მარცხდება.

საავადმყოფო **saavadmqopô** jj საავადმყოფო больница hospital. ე თხე საავადმყოფო

და – ეს ჩვენი საავადმყოფოა; სე დად საავადმყოფო ვიშე – მამაჩემი საავადმყოფოში წევს.

საათ **saat** jj საათი часы hour, clock. მეღ საათ და – რომელი საათია? გალღე

საათ დოლდალ – მესამე საათი დაიწყო; თხი სავთუ[ჰ] ესე ხილ! – ხეთ საათზე აქ იყავი.

საბან **sabã** dd საბანი тёплое одеяло blanket. ოჯუს საბენ ჭარ ხარცდიე – მან

საბანს პირი გამოუცვალა.

საბ|დ|არ **sab|d|ar** გრდმ. прх. trans. 1. გამეტება (გაიმეტებს), როდესაც ზედმეტი არა

აქვს [от]дать, не имея лишнего to give superfluous quantity. ოჯუნაანო ტათებ

საბდინას – მისთვის ფული გავიმეტე (მოვიჭარბე და მივეცი). 2. ჭარბად

ქმნა (ჭარბად უზამს) переборщить, положить лишнее (о соли и др.) to put

superfluous quantity, to overdo. დითხონ თუახი [დაჰ] საბდიენეს, ღერო ცო

დაფი – ხორცს მარილი ჭარბად ვუქენი და არ გათუჭდა. იხ. см. see საუბუ saubû.

საბ|დ|ითარ **sab|d|itar** გრდმ. прх. trans. გამეტებინება (გაამეტებინებს) заставить не

пожалеть to make sb spend, give sth. ნაყბისტეგო ნასტ საბდითნას შინგ ლარ –

მეგობარს ძლივს გავამეტებინე ორიოდე ლარი.

საბუხუ **nabuxû** უფრო მეტი ещё больше more. მოვალეს ტათებ კაძიკ დალწ სწ,

საბუხუ ვაჩურ სწ – მოვალემ ფული ცოტა მომცა, მეტი მერგებოდა. შდრ. ср.

comp. საუბუ saubû.

საბარო დღ **sabarô** dd საბარო (მცირე ზომის) ურემი небольшая арба a small cart. კაწკაძის ჭავჭავაძის ურემს **საბარო** დო – პატარა ჭაღებიან ურემს **საბაროს** ეძახიან.

საბერველი დღ **sabervel** dd საბერველი мех (кузнечный) leather equipment in the forge by using of which the fire was smouldered. საბერველევ სამჭედლოში წეჯკოდო – საბერველით სამჭედლოში ცეცხლს ანთებენ.

საბლაძინი **sablajni** მიმლ. прич. particip. ჭარბი, რაც მეტია лишний more, extra, superfluous. საბლაძინი ქე დაჭ დოხკო'ერ, ტათბუგო მს სარგებელს ეციოთო – ჭარბ ცხვარს გაყიდინენ [და] ფულში კი სარგებელს აიღებდნენ [ხოლო].

საბლენი **sablexi** ზმნს. нареч. adv. უმეტესად, მეტწილად большей частью for the most part. ბაცბიგო [ჭ] ქაბო ბა, დუდა და, მს საბლენი ქე და – თუმებს ძროხებიც ჰყავთ, ცხენებიც ჰყავთ, მაგრამ უმეტესად ცხვარი ჰყავთ. იხ. см. see **საუბუ saubû**.

საბრი დღ **sabr** d საბრი сабра, алоэ Aloe. საბრევ დელე [ჭ] დასტო – საბრი ტანში ხსნიან.

საბუდარი დღ **sabudar** jj საბუდარი гнездо (наседки) nest. ქოთმევ საბუდრე [ჭ] გაგნი დეხკოჲ, წიწლი დახო – ქათამი საბუდარში კვერცხებს დებს და წიწლიებს ჩეკს.

საბუთი ბღ **sabut** bd საბუთი, დოკუმენტი документ, доказательство, довод document. სტე საუბთევ ლივა [ჭ], მე ჰო სოგრე ტათებ ვადიჲ? – რა საბუთით ამბობ, რომ შენ ჩემგან ფული გერგება? რუსთილე ვალოშ დადას საუბთი დავდიერ – რუსეთიდან მეზავრობისას მამამ საბუთები დაკარგა.

საბძელი დღ **sabzel** dd საბძელი саманник a place for storing hay, straw and chaff.

საბჭო, აბჭო დღ **sabçô, sabçô** jj საბჭო совет council, board. აღნირეჩო საბჭოჲ თაჲმჯდომარ ამლარნი ამო ვარ – აღვინის საბჭოს თაემჯდომარე ამანთ ამო იყო.

საგ ბღ **sag** bd ირემი олень deer. საგ ჰუნნი ავ და – ირემი ტყის ნადირია; საგარ ვაჩდალი ჰუქლოხ – ირემები გაწყდნენ ტყეებში.

საგონბელ დ **sagonbel d** საგონებელი, საფიქრალი проблема thought. ნიკო და-
 გუაძირ საგონბელი თასვალ – ნიკო დიდ საგონებელში ჩავარდა.

საგორავ დდ **sagorav dd** 1. საგორავი (ქვა, ან ხის ნაჭერი, ბორბლისთვის შესაყე-
 ნებლად, რათა ურემი და მისთანა არ დაგორდეს) камень (который кладут
 под колесо повозки, арбы) stone or chip (for putting under the wheel not to
 roll down the cart or other vehicles). ლახაჰ ბალუანი ურემ საგორავე ნასტ ჩუ
 ოთბიჭ – ქვევით მომავალი ურემი საგორავით ძლივს გააჩერეს. 2. ვიწრო,
 ჭრელი ქეჩა იატაკზე დასაგებად узкий, пёстрый войлок вроде ковра a
 narrow coloured felt for spreading on the floor. ბუხრენ ჰათხე საგორავ და დარ-
 ედიენი – ბუხრის წინ საგორავია გაშლილი.

საგძალ ბდ **sagʒal bd** საგზალი путевая провизия provisions, victuals. ჩაგინი
 ნაყმაქ საგძალ ბა საჭირი – შორ გზაზე საგზალია საჭირი.

სადავო **sadavô** სადავო спорный, исковой questionable. ბაცბიგოქი შობიცრ სუ-
 ბუქს სადავო მარე, ტყუდსიქინე შობინ მისე – წოვათუშებს ფშავლებთან სუ-
 ბუქი (ორონიძია) სადავო ჰქონდათ და ბოლოს ფშავლებს დარჩათ.

სადალაქი დდ **sadalakô jj** სადალაქო парикмахерская hairdressing saloon.

სადევ დდ **sadev jj** სადავე поводья, вожжи rein (the part or the strap of the bridle
 which is held by the horseman). ლახაჰ დოტუშ, დო სადევენ ლანიშ ქორე ბეწე
 ბალა, მე ბამრთალ ცო ლოლო – როცა თავქვე მიდინარ, ცხენი სადავეებში
 კარგად უნდა გეჭიროს, რათა ყირამალა არ წავიდეს (არ დაგორდეს).

სადუხ: სადუხ დ|ახარ (დ|აგარ) **sadux: sadux d|axar (d|aqar)** გრდმ. прх. trans.
 1. სუნთქვა (სუნთქავს) дышать to breathe. დჩუდშე სადუხ დახი – ცოცხლები
 სუნთქვენ. 2. ამოსუნთქვა (ამოსუნთქავს) глубоко выдохнуть to breathe out,
 to exhale. მალვალჩირ მიტროს სადუხ დავი – დადლილმა მიტრომ ამოსუნ-
 თქა.

სადლეგრძელი ბდ **sadyegrʒelô bd** სადლეგრძელი заздравный тост toast.
 ოვარ მაყრძ სადლეგრძელუ მელე – იმათ მაყრების სადლეგრძელოები სვეს.

საერთო **saertô** საერთო общий common, general. სტუდენტბაქი საერთო საცხოვ-
 რებლე ვახრას – სტუდენტობისას საერთო საცხოვრებელში ვცხოვრობდი.

სავათ **savat** jj სავათი дрофа bustard. აღზნ ცერეჰი ბატან მაგოუვს სავათი ღამახკერ – აღაზნის პირას ბატებზე დიდი სავათები ისხდნენ.

სავაჭრო **savaçrô** jj; dd 1. სავაჭრო, საყიდელი რამ покупки trading things. ნინლარ თადლზი სავაჭროს დუწდიენქ, დახქ – ნინოანთ ხურჯინები საყიდლებით გაავსეს და წავიდნენ. 2. სავაჭრო პუნქტი, დუქანი лавка a small shop, commercial place. ქალქიჰი დუქ სავაჭრუმში დასტ – ქალაქში ბევრი დუქანი გახსნეს.

საზ **saz** bd საზი саз (восточный струнный музыкальный инструмент) Saz (Eastern musical instrument with strings). ქისტ საზქ იშ დაკახ ვეცირ – ქისტების საზის ხმა გულს ხვდებოდა.

საზარელ **sazarel** საზარელი, საშინელი ужасный, страшный horrible, terrible.

საზარლათ **sazarlat** ზმნს. нареч. adv. საზარლად ужасно horribly, terribly. ტურელზ საზარლათ დულერ ჰქ ქაჩუჰი – ტურები საზარლად კიოდნენ ტყის პირას.

საზღვარ **sazyvar** jj საზღვარი, სამანი граница, межа border, boundary. ვად დადივ ვაძნ, შობინზ დუყეჰი საზღვარ მიწისვიდეგოჰი მიღერ – ჩვენმა წინაპრებმა ჩვენსა და თუშველებს შორის საზღვარი მიწისხიდთან დადეს (დაადგინეს, მონიშნეს).

სათავ[ე] ბდ **satav[ê]** bd სათავე (ადგილი, სადაც წყლის დინება იწყება) исток реки source, outfall. ხი სათავე მურჯლა – წყალი სათავეში იმღვრევა.

სათათრიტ **satatritâ** j სათათრეთი Татарстан Tartars. ცჰაძნი დროჰ დინი სათათრიტ ვაიხ ლეთერ – ერთ დროს მთელი სათათრეთი ჩვენ გვებოძოდა.

სათაკილო **satakilô** სათაკილო щекотливый, неприличный, оскорбительный, постыдный, предосудительный blameworthy, blamable. ჰათხეც სათაკილო დარ, მქ ფსტეივ ვასერტნ ცჰჰლ მაძნი დაყრალო, არ ტყოც დადას შარნ ბნდერ ჰალ ეცრალო, ლე დაგოჩნადორალო – წინათ სათაკილო იყო, რომ დიაცებს მამაკაცებთან ერთად პური ეჭამათ, ან კიდევ მამას თავისი ბავშვი აეყვანა, ან მიაღერებოდა.

- სათალ დდ **satal** jj სათალი копчённый бок осетрины small pieces (sides) of smoked sturgeon. მარხობ მიჩ დენი სათალ დაყლა – მარხვაში ზოგ დღეს სათალი იჭმევა.
- სათაურ ბდ **sataur** bd სათაური заглавие heading, title. ჟაგნუფ სათაურ ცო დაკინო სო – წიგნის სათაური არ მაგონდება.
- სათბურ დდ **satbur** dd სათბური теплица glasshouse, greenhouse. ლევნეს კიტრო სათბურ თაგდიქ – ლევანმა კიტრის სათბური გააკეთა.
- სათემო **satemô** სათემო общинный common, communal. სათემო შეყრას ველ ბორ ქიქლუჩო ბაცბილოჩქი – სათემო ყრილობა განსჯიდა ძველ თუშებში.
- სათერ დდ **sater** jj სათარი, მორი бревно (волочимое ярмом) log, timber. ყონო ვაშ დუჯ სათარი თეკდიენმას ტოლშერქ, სტაჭოვ დუყეს დოწინო – ჭაბუკობას ბევრი სათარი მითრეგია ტოლოშიდან, ჯაჭვით უღელში მიბმული.
- სათვალავ დ **satvalav** j სათვალავი (რიცხვი) счёт, число number, mathematical value or its symbol. ჭყუძლარ ლევო ქეგო სათვალავ ცო ლევდო – ჭყობიანთ ლეოს ცხვარს სათვალავი არა ჰქონდა თურმე (ვერ ითვლებოდა).
- სათვალი დ **satvali** d მრ. მნ. pl. სათვალე очки glasses. სათვალან ვუხ (უხ) დამონაჩქი? – სათვალეში რა მიეცი?
- სათვალანრქ **satvalārē** სათვალეებიანი очкастый, в очках with glasses, wearing glasses. შარქმაქ სათვალანრქ ვოჭ ვალორ – შარაზე სათვალეიანი ბიჭი მოდიოდა.
- სათივ ბდ **sativ** bd ზვინი стог (сена) stack, rick. ადლო ჩეჩლაყო სათივი ოთღირათხ აჭრეჩო ბაკეჩქი – თივის ბულულები ზვინები დავდგით ქვემო ბაკში.
- სათითე ბდ **satitê** bd სათითე наперсток thimble. ღადჭქ სათითე ცო ხილრეს, ხენქ ებლობს ტარკეს – რკინის სათითის უქონლობის გამო, ხისას ვიცვამ თითზე.
- სათოფურ დდ **satopur** dd სათოფური амбразура embrasure, loophole. საგირთ ცინქ კედლუდ სათოფურან მარ დუწინო – საგირთის ცინის კედლები სათოფურებით იყო საფსე.

საიდუმლო **saidumlô** საიდუმლო тайна, тайный, секретный secret. ფილწ პოლქ ვჟეჲარ, თხნ (თხა'ე) დაჯწ საიდუმლო ამბუდ და – ფილიანთ პავლეს მოკ-ვლა დღესაც დიდი საიდუმლო ამბავია.

საი **saĩ** ნაცგ. местоим. ргол. ჩემი (საკუთარი) мой (собственный) my, mine (own). საი ბნდერ სოცწ ხილწლ – ჩემი (საკუთარი) შვილი ჩემთან იყოს.

სად დენი[ჰ] **saj deni[h]** ჩემ დღეში, არასდროს, არასოდეს никогда в жизни never in my life (told by men and women as well).

სად ჟამე[ჰ] **saj žame[h]** ჩემ სიცოცხლეში, ჩემ დღეში, არასდროს, არასოდეს никогда в жизни never in my life (told only by women). სად დენი[ჰ] ცო დაკლავრას, მქ იშტ ხილწურ – ჩემ დღეში ვერ ვიფიქრებდი, რომ ასე იქნებოდა; სად ჟამე[ჰ] აფუშ ცო ხაწენბა სწ ოჯუდგორქდა – ჩემ დღეში ტყუილი არ გამი-გონია მისგან.

საიტერესო **saĩteresô** საინტერესო интересный interesting. დუჯ საიტერესო ამბუდ დახე სე ქუდრთმაქა – ბევრმა საინტერესო ამბავმა გადაიარა ჩემ თავზე.

სადრთლწრქ **sajrtlārē** სართულებიანი многоэтажный with floors. დუჯიწრ სადრთლწრქ წენბუდ წონალა სწ – მრავალსართულიანი სახლები მომწონს.

საკაბქ დდ **sakabê** dd საკაბე материя на платье material for sewing a dress. საკა-ბელ ქიშშირ იცნას – საკაბელ ქიშშირი ვიყიდე.

საკაცქ დდ **sakacê** dd საკაცე носилка stretcher. ლაწმარ საკაცეგ ბწრ დიკერ – აუადმყოფი საკაცით ბარში წაიყვანეს.

საკქქ დდ **sakēk** jj საკენკი зерновой корм (для птицы) food like cereals for birds. ჭედლურა ტასის ქოთმი საკქქეს ცო წამოდო ნწანი დაყალაძწრ – მჭედლიანთ ტასი ქათმებს საკენკს არ აჩვევს, ჭიები ჭამონო.

საკერ დდ **saker** jj კისერი, ქელი шея, выя neck. დაჯგო[ჰ] საკერეს სტაჰრ ვაწურ – გოგოს კისერზე ძეწკვი ეკიდა; ფსტარან საკერმაქ დუყ დილქ – ხარს ქედზე უღელი დაადეს.

საკრქ კმოკ ბდ **sakrē kooḵ** bd კისრის ორმო (კეფა, კინწი) затылок nape, back of the head. ოშტუქ ბუდ ბიშბოს ჰწ საკერ კმოკუ[ჰ], მქ ჰად ჟამე[ჰ] დაჰ ცო

ბიცლალო ჰო! – იმისთანა მუშტს გითავაზებ კინწში, რომ შენს სიცოცხლეში არ დაგავიწყდეს!

საკერავ დდ **sak̄erav** dd საკერავი (ის, რაც უნდა შეიკეროს) то, что надо [с]шить sth to be sewed. ანსბი დალოწ, დირცკენ საკერავ დუჯარდალწ – აღდგომა მოდის და თერძს საკერავი გაუბევრდა.

საკვირველ, საკუდრელ **sak̄virvel**, **sak̄ujrel** საკვირველი удивительный amazing, astonishing, surprising. დუჯ გუმ (უმ) და საკუდრელ დედმიწ ზურგმაქ – ბევრი რამეა საკვირველი დედამიწის ზურგზე.

საკიდელ დდ **sak̄idel** dd საკიდელი, საკიდი (რომლითაც ქვაბს კიდებენ ცეცხლის თავზე) цепь, на которой вешают котёл над очагом peg or hook (by using of which the pots are hung over the fire). დუემათე[ჰ] წე აკალათერწ, წარწ ქორთის მწ წამჭკქ საკიდელ წაწწლათერ – შუა ადგილას ცეცხლი ენთო ხოლმე და ცეცხლის თავზე [კი] რკინის საკიდელი ეკიდა.

საკითხ დდ **sak̄itx** jj საკითხი вопрос (проблема) question, problem. მქ საკითხ ძნელ გადაწყვეტადმუნწ და – ზოგი საკითხი ძნელი გადასაწყვეტია.

საკიძ დდ **sak̄iʒ** dd საკინძე застёжка clasp, fastener.

საკირე დდ **sak̄irê** jj საკირე творило, печь для обжига известняка a stove for burning the lime. აღმუნწ ქორთის საკირე[ჰ] დუჯ კირ მაკმწლათერ – აღმუნწ თავში საკირეში ბევრ კირს წვაგდნენ ხოლმე.

საკლავ ბდ **sak̄lav** bd საკლავი, სახორცე (დასაკლავი საქონელი) убойный скот beef, livestock for killing. ბათოს ქალიქა საკლუდ დიკქ – ბათომ ქალაქში საკლავები წაასხა.

საკრწლ **sak̄rāl** ზმწწ. нареч. adv. ყირამალა, თავდაყირა кувыркком, кубарем, вверх ногами topsy-turvy. მატწოვას თელოვენ კისრულ მალწმეწწ, საკრწლწ ვახითიქ – მატწელმა თელაველს კისრული მიაგება და ყირამალა გადააგდო; დწ საკრწლ ბახქ – ცხენი ყირამალა წავიდა. იხ. см. see საკერ **sak̄er**.

საკუთარ **sak̄utar** საკუთარი собственный own, proper, peculiar. მიქლენ საკუთარ ოჯახ ცო ღირსბადმალწ – მიქელს საკუთარი ოჯახი არ ეღირსა.

საკუთრებ მდ **sakutreb** jj საკუთრება *собственность* property.

სალაგმე მდ **salagmê** jj სალაგმე კბილი *уздечный большой зуб резец у лошади* a big tooth of the horse. დონ დაგუაჩო ცარკეს *სალაგმე* დო – ცხენის დიდ კბილს *სალაგმეს* ეძახიან.

სალამ ბდ **salam** bd სალამი *поклон, приветствие* greeting.

სალამ ბალიშ **salam b|ališ** სალამიანი *приветливый* communicable.

სალამ აღარ (ლეგბარ) **salam a'ar (lev|b|ar)** გრდმ. прх. trans. სალამის თქმა (სალამს ეტყვის, ეუბნება), სალამის მიცემა *приветствовать, [по]здороваться* to greet.

სალამ ბაღარ (თელარ) **salam b|a'ar (te'ar)** გრდმ. прх. trans. სალამის მიცემა (სალამს ეტყვის, ეუბნება) სალამის მიცემა *приветствовать, [по]здороваться* to greet.

სალმარე **salmārē** სალამიანი *приветливый* a person who always greets others with great pleasure. სალმარე აღმე ჰამინაყ წონალა – სალამიანი ადამიანი ყველას მოსწონს.

სალმურ ბდ **salmur** bd სალამურა (წყლის ცხოველია თევზისმაგვარი) *минога lamprey, eel-like fish having a rounded mouth and horny teeth, Petromyzontidae (Latin)*. სალმურ მარგებელ ჭარ ბა – სალამურა სასარგებლო თევზია.

სალფეტკ დდ **salpetk** dd ხელსახოცი *салфетка napkin*. ტოტი სალფეტკეე წამეძე! – ხელები ხელსახოცით გაიწმინდე! მადვი სალფეტკეს ჰარჩიე – პური ხელსახოცში შეახვია.

სალხინო **salxinô** სალხინო, სამხიარულო, მოსალხენი *увеселительный, радостный* enjoyable, entertaining. სალხინო ბუზკატ თუახიეჰი ვუმაყ (უმაყ) ლახინო დაკმაქ ეოქ – სალხინო გარმონს რომ დაუკრავენ, ყველა კარგ გუნებაზე დგება.

სამაგალითო **samagalitô** სამაგალითო *примерный, образцовый* model, exemplary. ბორძიკეერ ზღრო სამაგალითო მეცხორ ვარ – ბორძიკიე ანდრო სამაგალითო მეცხვარე იყო.

სამაგეოროთ samagierot ზმნ. нареч. adv. სამაგეოროდ в отместку, в оплату, взамен in return for. **წამდიენო ცო დასო, სამაგეოროთ ვო ბანდერ და სოგო[ჰ]** – ნასწავლი არა ვარ, სამაგეოროდ სამი შვილი მყავს.

სამადგერო samajgerô სამაგეორო отместка return, revenge. **თედლის მასთხოვენ სამადგერო დეტ – თედლიმ (თედოლემა) მტერს სამაგეორო გადაუხადა.**

სამადლო samadlô სამადლო благой charitable, merciful. **ბადო ბანდრი ჰალ დაჯ-დარეე ანას დაჯო სამადლო საქმ თაგმიქ – ობოლი ბავშვების გაზრდით ანამ დიდი სამადლო საქმე გააკეთა.**

სამადლო[ო]ბელ samadl[o]bel 1. დასამადლებელი достойный упрёка, попрека reproachful. **ჰქ სამადლო[ო]ბელ ცომ და სოგო[ჰ], საო ქე ამსო გაგდოს – შენი დასამადლებელი არაფერი მაქვს, თავის (ჩემს) ცხვარს თავად შევინახავ.** 2. სამადლობელი (სადღეგრძელო) благодарственный (тост) thanksgiving (toast).

სამალდე დდ samaldê dd სამალდე, აპეური (ტაბიკების გადასაბმელი თოკი) верёвка для яремных шкворней rope for tying all-rounders of the oxbow together. **გაზნ ბალნქ სამალდი ლანქ იხო – თნის ბალნის სამალდეები კარგი გამოდის.**

სამამასახლისო დდ samamasaxlisô jj სამამასახლისო находящиеся в ведении одного старшины area or administrative unit for foreman. **მაქლარქენქ, კიკელ-დარქენქ აღუენადში კენ-კენი სამამასახლისუდში დარ – ზემო და ქვემო აღ-ენები სხვადასხვა სამამასახლისოები იყო.**

სამან დდ samã dd სამანი, მიჯნა, საზღვარი межа, граница boundary, bound, border. **თხოან, ჩადმართუნან დუყექჰ სამან თიშიჩო საყდრიგორენდაჰ ცხრაკა-რიგომცო დუდტუ – ჩვენსა და ჩადმებს შუა სამანი ძველი საყდრებიდან ცხრა-კარამდე მიდის (გადის).**

სამართალ დ samartal j სამართალი правда law, judiciary. **სამართალ ცომიჩჰქ ხეთო სო! – სამართალი ვერსად ვიპოვე!**

სამარხ დд samarx jj სამარხი ხარჯები похоронные расходы burial expenses, funereal expenses. **დალინო დაჰ დებლოშ ოწოჩო ხარჯუხ სამარხ დო – მიცვალე-ბულის დაკრძალვისას გაწეულ ხარჯებს სამარხს ეძახიან.**

სამარხო **samarxô** სამარხვო постный lenten, pertaining to Lent. აგენ სამარხოდ ჭარა'ჯ, დაყუნნი ზეთჲ ეცჳ – ბეზიას სამარხვოდ თევზი და საჭმელი ზეთი უყიდეს.

სამასრ დდ **samasr** dd სამასრე, ბუდეები გაზნებისთვის патронташ bandolier.

სამასრწლჳ **samasrālĕ** სამასრეზიანი с патронташем man with bandolier. სამასრწლჳ ჩო.გაცო აბითნას ქუდრწლენადნო – სამასრეზიანი ჩოხა შევაკერინე საქორწილოდ.

სამდურავ დდ **samdurav** jj სამდურავი недовольство, упрёк reprimand, reproof. ჰოგრჳ სამდურავი ხაწჳ სო – შენგან სამდურავები მესმის.

სამელნე დდ; დდ **samelnĕ** jj; dd სამელნე чернильница inkpot.

სამეფო დდ **samepô** jj სამეფო царство kingdom.

სამზარდულ დდ **samzardul** jj სამზარდული пах groin. ხაკი ებწდარეს სამზარდულ ლაწაძოლწ ოკუნნი – ტომრების ჩაწვევისგან სამზარდული ეტკინა მას.

სამკერდულ დდ **samkerdul** jj სამკერდული (ცხენისა), სინაბანდი наперсник (лошади) pectoral (for the horse). მწათყუნნი ტათბუე მოფხიენო სამკერდულ თაგითნას – მანეთასთვის (ცხენის სახელია) ვერცხლით მოკაზმული სამკერდული გავაკეთებინე.

სამოვარ დდ **samovar** dd სამოვარი самовар samovar. სამოვრეგო კეჭ მაწითათ! – სამოვარი აადუღეთ!

სამოთხე, **სამოთხჲ** დ **samotxĕ**, **samotxā** j სამოთხე рай paradise. ობი სამოთხი ლუნო, ლივი – ისინი სამოთხეში წავლენო, ამბობენ.

სამოთხი დ **samotxi** d მრ. მნ. pl. დიდი მარხვის პირველი ხუთშაბათის დღესასწაული религиозное празднество в первый четверг Великого Поста religious holiday celebrated on the first Thursday of Lent.

სამრეკლო დდ **samreklô** dd სამრეკლო колокольня belfry. კაწკაძო საყდრი-გო[ჰ] სამრეკლოში ბედ ცო და – ზატარა საყდრებს სამრეკლოები ცალკე არა აქვთ.

- სამსარ:** ჰადჯი სამსარ **samsar: hajči samsar** გრძმ. прх. trans. დასუნვა (დასუნ-
ნავს) понюхать, обнюхать to smell. ვარდეს ჰადჯი სამსნას – ვარდს ვუსუნე.
- სამსახურ** დდ **samsaxur** dd სამსახური работа, служба work, job. თელვა ლაზქ
სამსახურ ქორდიქ ივნეს – თელავში კარგი სამსახური იშოვა ივანემ.
- სამურველ** დდ **samurvel** dd სამურველი (კბილებიანი რკინის ხელსაწყო ცხენის,
საქონლის გასაწმენდად) скребница horse-comb. სე ბიძის შარბ ღო, მელქ დე
დაღორ, სამურველევ წემბორ – ბიძახემი თავის ცხენს ყოველდღე (რამდენიც
დღე მივიღოდა) სამურველით წმენდდა.
- სამუკლ** დდ **samuql** jj შარვალი; ქვედა საცვალი брюки; кальсоны, трусы trou-
sers; pants, underpants, underwear.
- სამუერ** **samper** შესაფერი[სი] подходящий, соответствующий, пара pair,
couple, suitable, fitting, decent. ჰქვოჰ სე დაჰქ სამუერ ცო ვა – შენი ბიჭი ჩემი
გოგოს შესაფერი არ არის.
- სამესო** დ **sampsõ** j ვისიმე გამორჩეულად საყვარელი (საცეკვაო ან სასიმღერო)
მუსიკა кем-л. особо любимая музыка somebody's particularly favourite music
(dance, vocal). სქ სამესო თონაღანო, დინხას მეგარმონეს, მაცნქ ლეთხა ვა-
ცარ ლოცდინას – ჩემი სამესონი (საყვარელი მუსიკა) დაუკარი-მეთქი, ვთხოვე
მეგარმონეს, როცა ცეკვა მოვიწადინე.
- სამყურაერ** დდ **samqura'õ** dd სამყურა клевер clover. მახკარნ, დშიფც ფოთ-
ლილთ სამყურაერ ხითჩე[ჰ], ლოსხეთლათქ, დაკრქ კნათ ვამჩქ თხონაღანო –
გოგოებს, ოთხოვთლიან სამყურას რომ იხოვიან, უხარიათ ხოლმე, გულის
რჩეული ვაჟი შეგვხვდებაო.
- სამწყარტულ** დდ **samçqartul** jj საწყვეტი, საღრტილი (უნაგირის ნაქსოვი თასმა
ჩასაკრავად) плетённая шерстяная верёвка для прикрепления вещей к седлу
knitted strap for tying the baggage to the horse. ღონ გავახ ნაბად სამ-
წყარტლივ ჭალბიქ – ცხენის გავახე ნაბადი საწყვეტებით დაამაგრეს.

სამჭადღე დღ **samčadê** jj ცეცხლის საჩხრეკი, საჩხრეკელი, ჩეკი *кочерга* fire iron, poker, tool used to arrange hot coals. სამჭადღეო დუღტას, მაჯუა და სოგო[ჭ] ჰალ დახუნბი – ჩეკისთვის მივდივარ, პურები მაქვს ამოსაღები.

სამჭედლო დღ **samčedlô** jj სამჭედლო *кузница* forge, smithy. სამჭედლო დუღტას ნალი თეგდით – სამჭედლოში მივდივარ ნალების გასაკეთებინებლად.

სანათ დღ **sanat** jj სანათი *святильник* lamp, lantern. გუდმრე[ჭ] სან[ა]თეე მაშინ დაინათ – გომურში სანათით გაგანათეთ [შუქი ვქენით].

სანამ, მანამ **sanam, manam** კავშ. союз conj. სანამ, ვიდრე *пока; до тех пор, пока* while, whilst, till, untill. სანამ წერადარებს ცურ ცო ვადლას, ცომინე ღოს – სანამ წერას არ მოვრჩები, არსად წავალ.

სანანბელ **sananbel** სანანებელი *то, что стоит сожаления* sth to be regreted. დუღ ვუმ (უმ) და სოგო სანანბელ – ბევრი რამე მაქვს სანანებელი.

სანახვან დღ **sanaxvā** d სანახაობა, საკვირველება *зрелище* miracle, wonder, show. ფსარე დოღებს დაჯონ სანახვან დარ – გუმინ დოღში დიდი სანახაობა იყო.

სანახირო დღ **sanaxirô** jj სანახირო, საბალახო *пастбище* (для крупного рогатого скота) pasture, grazing land (grassy area where horned livestock graze). საგვისტონ სანახიროთ დარ დითენო, ჟე ცო დაჟითორ ოსი – საგვისტო (ორონი-მია) სანახიროდ იყო დატოვებული, იქ ცხვარს არ ამოვებდნენ.

სანებ დღ **saneb** j სამება *троица* trinity, three manifestations of God according to Christianity (the Father, the Son, and the Holy Ghost); Whit Sunday. ავსბახ სანებო იხორ თიშინ ნახ – აღდგომას სამებაში დადიოდა ძველი ხალხი.

სანელ[ე]ბელ დღ **sanel[e]bel** dd სანელბელი *приправа, пряности* flavouring, seasoning, spice. სანელ[ე]ბელ ღობებს თაჟგჟ – სანელბელი ღობიოს უხდება.

სანერგე დღ **sanergê** jj 1. სანერგე *питомник* nursery, place for growing plants. ე ადგილ სანერგელ და სოგო[ჭ] დითენო – ეს ადგილი სანერგელ მაქვს დატოვებული. 2. ნერგი *саженец* sapling, seedling, a young plant or tree. თელვერე ჯორე სანერგი დენას – თელავიდან ვაშლის ნერგები მოვიტანე.

სანი ღ **sani** d მრ. მნ. pl. კარები двери doors. სანი ნჭადნი და – კარები ღიაა; სანი ჭადღიენი და – კარები დაკეტილია; სანხ თექ ეადწუ – კარებზე თექა ჰკილია; სანიგო[ჭ] ქოჯი დაბადე – კარებთან ცოცხია მიყუდებული [ცოცხი ზის].

-სა **-sã** თანდ. послел. prep. -ვით, -ებრ, ისე როგორც, ვითარ[ცა], -სთანა как, подобно, вроде like, as. ცჭა სტაკ ბადერს ვათხერ – ერთი კაცი ბავშვივით ტიროდა; ე კნათ ემინს ვა – ეს ბიჭი გიჟივითაა; გიორგინს ცოჭანნ მეწე ელიკო – გიორგინსავით არავის უყვარს ელიკო; ელიკოსს ქასტე ჩხადურ ცოჭანე დო – ელიკოსავით სწრათად წინდას არავინ ქსოვს; წკიპს ზორს ვარლოკი მეძლი? – წკიპოსთანა (კაცის სახელია) ყოჩალი იყო, ნეტავი, ვინმე?

საგალ მდ **sãgal** jj სასგარი окоп, траншея; ограждение вокруг селения entrenchment, trench. ტბათინადგო[ჭ] ქიქოც გოგის მესრს საგალ ჰადრჩრალო – ტბათინას წინათ ირგვლივ მესრების სასგარი ერტყა თურმე.

საგო, ეზო, ეზო მდ **sãngõ, ezõ, ezõ** jj ეზო двор yard. ბადრი საგო[ჭ] ღადაწი – ბავშვები ეზოში თამაშობენ; წადჩი საგოს ვუხ (-უხ) თელე! – სუეთა ეზოს რა სჯობს!

საგოხ ღელარ **sãgõx lelar** გრღუგ. непрх. intrans. კარდაკარ სიარული (დადის) ходить по дворам to walk door-to-door, to go door-to-door. თხოვრი დეხომ საგოხ ღელე – მათხოვრები თხოვნით კარდაკარ დადიან. იხ. см. see სანი **sani**.

სადო **sãdõ** სანდო[ბი] надёжный, верный felicitous, trusty. ბოლომც სადო ადმე ღუე ცო და – ბოლომდე სანდო ადამიანი ბევრი არ არის (არ არსებობს).

სათელ მდ **sãtel** jj სანთელი свеча, воск candle. ოჯუს სათლი მჭაც – მან სანთლები აანთო; ყაჭუნ სათელ ჰანარ დეწე, მე წული ჭადლომ თექლო[ჭ] – ძათს სანთლის წასმა (გასანთვლა) უნდა, რათა წადები მაგრად დააკერო.

სათხო ბდ **sãtxõ** bd საღმრთო (დღეობა) религиозное празднество с жертвоприношением holy, sacred (religious holiday) in the form of sacrificing. ბიძის სათხოს ში თაუბუ დჭევ – ბიძამ საღმრთოზე ორი ჭედლილა დაკლა.

საოჯახო **saoḗaxô** საოჯახო семейный, относящийся к семье homey, homelike, domestic, pertinent for the family. საოჯახოთ საკლუდ დახკდიქ ლაჟმრქ – საოჯახოდ (ოჯახისთვის) საკლავები მოიყვანეს მთიდან.

საპალნე დღ **sapalnê** dd საპალნე выюк saddlebag. ვირენ საპალნე გოწი – ვირს საპალნე აჰკიდეს; ქუდრწლეს ში საპალნე ვენქ მალდალო – ქორწილში ორი საპალნე დგინო დაილია.

საპირწამლე დღ **sapirçamlê** dd საპირწამლე запал, пороховница flask, powder-flask.

საპირწომალ ბღ **sapirçomal** bd თოფის წამალი порох gunpowder. საპირწომლეს ყარ გაყენქ, თოფ ცო გოსმაკი სი – თოფის წამალს წვიმა მოხვდა და თოფი ვერ გავისროლე.

საპნა|დ|არ **sapna|d|ar** გრძ. прх. trans. გასაპვნა (საპნავს) намыли|ва|ть, смаз|ы-ва|ать мылом to soap. ოჯუს ურმქ ღერძ საპნადბორ – ის ურმის ღერძს საპნავდა.

საპნერქ **sapnêrê** საპნიანი в мыле soapy. საპნერქ ტოტი გაუგახვბწუს წამინას – საპნიანი ხელები წინსაფარზე შევიწმინდე.

საპი დღ **sapô** dd საპონი мыло soap. საპნენ ქაფ ხაყქ – საპონი აქაფდა; ნაზოს საპნევ ტოტი დილქ – ნაზომ საპნით ხელები დაიბანა.

საყქ დღ **sažê** jj საყენი сажень fathom. ე ქარსა ში საყქ მოც ხილუ – ეს საბელი ორი საყენი მაინც იქნება; თხი საყქ დასი დეწქ თხი შარე – ხუთი საყენი შეშა გვინდა წელიწადში.

სარ ბღ **sar** bd სარი, ჭიგო таркал, шест для подвязки растений stake. სარინდალა ჰაქლო ვეწეს ვახა, ცოჰქ ვაზი მახავ დებჟოდო სოგო[ჰ] – სარების[გულის]თვის ტყეში უნდა წავიდე, თორემ ვაზებს ქარი წამიქცევს; სარი ოთდინას ვაზინ – ჭიგოები შევუყენე ვაზებს.

სარგე|ბელ დღ **sarg[e]bel** jj სარგებელი барыш, прибыль profit. ტათებ სარგე|ბლევ თელწლათერ – ფულს სარგებლით აძლევდნენ ხოლმე.

სარდაუ დდ **sardap** dd სარდაფი погреб, подвал cellar. წინა კიკელ დაჩრ სარ-
დაფაჲჲჲ ვჲ ფშელიშ გადგა – სახლის ქვეშ არსებულ სარდაფში ღვინო ცივად
(გრილად) ინახება.

სარეველ დდ **sarevel** dd სარეველა (მაგნე ბალახი) сорняк weed. ყაროლეჩრ
დროჲ გაველო სარეველ დუგარლა – წვიმიან დროს (წვიმიან ამინდში) ყანაში
სარეველა ბევრდება (მრავლდება).

სარეკელ დდ **sarekel** dd სარეკელა (წყლის წისქვილის მოწყობილობა, რომე-
ლიც უზრუნველყოფს მარცვლის თანაბარ მიწოდებას) приспособление на
речной мельнице, обеспечивающее равномерную подачу зерна equipment
of the water mill, which conditions giving the equal number of grains. ჰარეჲჲჲ
მადგა აჰოშ სარეკლეგ რაკრაკ დო – წისქვილში ზურის ფქვისას სარეკელას
რაკარუკი გააქეს.

სართ დ(დ) **sart** j(d) სართი придача, надбавка addition, premium, over measure
while paying the sum. იგნეს ლელინ დო ეცი'ნჲ, დეთს კოდ მაგო ტყოც სარ-
თელ ბალო – ივანემ იორლა ცხენი იყიდა და ექესი კოდი ზური კიდევ სართად
მისცა.

სართულ დდ **sartul** dd სართული этаж storey, floor. აღნიჲჲჲ ოც საბლები ქვით-
კირჲ შინსადრთლილი წენბუდ და – ალვანში ახლა მეტწილად ქვითკირის ორ-
სართულიანი სახლებია.

სარკმელ დდ **sarkmel** dd საკმეველი ладан incense, frankincense. საყდრე
გუდგხეს სარკმლჲ ჰადჲ ლათერ – ეკლესიაში ყველგან (გარშემო) საკმეველის
სუნი იდგა.

სარეველ დდ **sarevel** dd სარეველა (მაგნე ბალახი) сорняк weed. ყაროლეჩრ
დროჲ გაველო სარეველ დუგარლა – წვიმიან დროს (წვიმიან ამინდში) ყანაში
სარეველა ბევრდება (მრავლდება).

სარსარაყრ დდ **sarsara**'ô dd სარსარაკი стрепет Tetrax (Latin). მაგაწ თოფეგ
სარსარუდ დავდორას – ტალის თოფით სარსარაკებს ვხოცავდი.

სარს|დ|არ sars|d|ar გრძმ. прх. trans. მოყრა (მოაყრის), მოფრქვევა (ფხვნილისა: მარილის, პილპილის...) **посыпать, насыпать to powder.** ბათოჩო წოდებს თუძხა სარსდინას – შესაწვავე მწვადს მარილი მოვაყარე.

სარს|დ|ითარ sars|d|itar გრძმ. прх. trans. მოყრევენება (მოაყრევენებს) **заставить посыпать, насыпать to make sb powder sth.** წოდებს თუძხა სარსდითნას – მწვადზე მარილი მოვაყრევენე.

სარტარ sartar გრლუგ. непрх. intrans. დაწყევლა (დაწყევლის) **проклясть to curse.** ო დაკრემ სარტე ოკუხ – მან გულით დაწყევლა ის. უსრ. несов. imp. **სერტარ sertar.**

სარტუ **ღ sarp j** სარტა, სარტებლობა, სარტებელი, გამორჩენა, ხეირი **выгода, польза benefit, profit.** მიხოს სარტუქ საქმე მოღიქ – მიხომ სარტუიანი საქმე დაიწყო (წამოიწყო).

სარქალ **გბ sarkal vb** სარქალი **старший пастух, управляющий хозяйством senior herdsman.** სარქლეს უძსთხა ბჭევქ – სარქალმა (დედალი) ცხვარი დაკლა.

სარჩო **ღღ sarcō jj** სარჩო, სიმდიდრე, ქონება **богатство, достаток riches, wealth, property.**

სარცხ **ღღ sarcx dd** სარცხი მუთოვა (приспособление для промывания винных кувшинов) **tool for washing winy pitcher.** ქოცუე მახე ჰიკ მოწიჩო სარცხეე წემოდო – ქვევრებს გრძელტარიანი სარცხით წმენდენ (რეცხავენ).

სასამართლო **ღღ sasamartlō jj** სასამართლო **суд Court.** კოხხ წინა სასამართლუმე მასტქ – კახეთში ახალი სასამართლოები გახსნეს.

სასაპნე **ღღ sasapnê dd** სასაპნე **мыльница soap dish.** სასაპნი საპნე დებლო – სასაპნეში საპონს დებენ.

სასარგებლო **sasargeblō** სასარგებლო **полезный wholesome, useful, helpful, profitable.** გორ სასარგებლო ბა – ვაშლი სასარგებლოა.

სასაცილო **sasacilō** სასაცილო **смешной ridiculous, funny.** მოლახ დუგ სასაცილო ამბუე დეუცო – მოლაზე ბევრ სასაცილო ამბავს ყვებიან.

სასახლე დდ **sasaxlê** dd სასახლე дворец palace. ერეკლ მეუფე სასახლე თელვე[ჰ] და – ერეკლე მეფის სასახლე თელავშია.

სასეირნო დდ **saseirnô** jj სასეირნო ადგილი место для гулянья place for walking. ოსი ღაზე სასეირნუში და – იქ კარგი სასეირნოებია; სასეირნო[ო]გომცო ზორადში ჩაგა და – სასეირნომდე ძალზე შორია.

სასიამოვნო **sasiamovnô** სასიამოვნო приятный pleasant. სასიამოვნო ამბუდ ხა-ცითოს ჰოგო – სასიამოვნო ამბავს გაგაგებინებ (მოგიყვები).

სასიმინდე დდ **sasimîdê** dd სასიმინდე кукурузник place for keeping maize. სასიმინდენ მატკოლარ დეწე – სასიმინდეს გადახურვა (გადათარება) უნდა.

სასიძო ვბ **sasižô** vb სასიძო избранный в затья, будущий зять betrothed, fiancé. ილკოს სასიძოდ შალფურან თეგინ თოლვიე – ილიკომ სასიძოდ შალაფიანთ თენგინი ირჩია.

სასო ბდ **sasô** bd ნეისტონი (ორგანიზმი, რომელიც მიმაგრებულია წყლის ზედაპირულ აფსკზე და ისე მოძრაობს, მაგ., წყლისმზომელა ბალლინჯო, ბზრიალა ხოჭო და სხვ.) нейстон Neustos (Greek). კაწკო ვაშ საათობით ჰეჭანლათრას სასუდგო – პატარაობას საათობით ვუყურებდი ხოლმე ნეისტონებს.

სასუქი დ **sasuk** j სასუქი удобрение fertilizer, manure. სუსუქევი დოფსტ დარსტოდო – სასუქი მიწას (ნიადაგს) ანოციერებს.

სასუქი დიხკარ **sasuk jixkar** გრძმ. прх. trans. სასუქის დაყრა (სასუქს და[ა]-ყრის), გაპოხიერება, განოციერება удобрить, утучнить to fertilize, to manure. ცენეს ვაზინ სასუქი დიხკათხ – წლეულს ვაზნებს სასუქი დავუყარეთ.

სასუქინრე **sasukārē** სასუქიანი удобренный fertilized. სასუქინრეი ადგლენ ღაზე მოსავალ ხეცე – სასუქიანმა ადგილმა კარგი მოსავალი იცის.

სასწავლებელი დდ **sasçavbel** jj სასწავლებელი училище school, institution. ბაღრი სასწავლებელი ჰეფსდოთხ – ბავშვებს სასწავლებელში ვგზავნი (ვატარებთ); ბაღრივ ვეჩვეი სასწავლებლან ღამოდო – ბავშვები სხვადასხვა სასწავლებელში სწავლობენ.

სასწაულ ღღ **sasçaul** dd სასწაული чудо miracle, wonder. იშტუქ სასწაულ თხა-
ლომცქ ცო დაგძღარ სოქ – ასეთი სასწაული ღღემღე არ მენახა.

სასწორ ღღ **sasçor** dd სასწორი весы weighing-machine, scales. აბო სასწორეგ
თხე ნიფს ებწო – აბოს სასწორი (შემოდგომის) მატყლს სწორად (ზუსტად)
წონის.

სასწრაფო **sasçrapô** სასწრაფო скорый, срочный immediate, urgent, first aid.
სასწრაფო დახმარებ ჭირბალა სოქ – სასწრაფო დახმარება მჭირღება.

სასჯელ ღღ **sasçel** jj სასჯელი наказание punishment, penalty. სტაკ ვჭევრეს დაწქ
სასჯელ დიღქ მკვეღელენ – კაცის მოკვეღისთვის მძიმე სასჯელი დაადეს
მკვეღელს.

სატაცურ ბ **satacur** b სატაცური спаржа asparagus. სატაცურქ არკუმ ჩამღწქ ბა,
ო ბაყოშ ცო ვუწმაკე ჭოქ – სატაცურის მხალი ძალიან გემრიელია, მისი ჭამით
ვერ გაძღები.

საუკუქ ღღ **saukü** jj საუკუნე век century. ში საუკუქ დაგე, ვუნე (უნე) ბაცბი კონხხ
ღხე – თითქმის ორი საუკუნეა, რაც წოვათუშები ბარში ცხოვრობენ.

საუბ[უ], სოუბ[უ] **saüb[û], soüb[û]** მეტი, ჭარბი излишний, лишний more,
superfluous, redundant. საუბ[უ] თეგლოჩონ საუბ[უ] ღახნ ვაღჩუ – მეტის მკეთე-
ბელს მეტი საქონელი ერგება; ჭოქ სოხ საუბ[უ] ტათებ ვაჩენე, ცჰა ღახუქ ფჰორ
ღეწეწჰი თაგღ – შენ ჩემზე მეტი ფული გერგო და ერთი კარგი ვახშამი უნდა
გააწყო (გააკეთო).

საუბ ღღ **saüb d|a** მეტია, ჭარბია с избытком more, superfluous, redundant.

საუბჰ **saübâ** j მეტობა, სიჭარბე избышек, перевес superfluity. ვქ მელჩო'ჭე,
მადგა დაყო'ჭე საუბჰ ცო ღაღად – ღვინის სმაში და პურის ჭამაში სიჭარბე
(სიხარბე) არ ვარგა.

საუბ-ეშ|ღოშ **saüb-eš|d|oš** თანაბრად поровну equally. ნაყბისტივ ვაშბი-
ლოწჰი სიმძღ საუბ-ეშ|ღოშ სოღა ღეყქ – ამხანაგებმა სიმინდი ერთმანეთში თა-
ნაბრად გაიყვეს (გაინაწიღეს).

საჟბ-ეშუშ **saũb-ešuš** მეტ-ნაკლებად более или менее, в большей или меньшей степени more or less. ე დაჟ-ვაჟარ საჟბ-ეშუშ ცჰადნნარქ და – ეს დაძმები მეტ-ნაკლებად ერთნაირები არიან.

საფანელ დ **sapanel** d საფანელი горсть муки для чег-л. little flour for different destination. ჩინირთმ საფანლევ თეგოდრ, ჩუ კაძიკ მოყ ჰადრჩ დლათქ – ჩინირთმას საფანელით აკეთებენ, შიგ ცოტას მაინც ფქვილს უშვრებიან ხოლმე.

საფანტ დ **sapāt** jj საფანტი дробь shot. ილოს თოფ საფანტეს დუწდიქ – ილომ თოფი საფანტით გატენა.

საფანტარქ **sapātārē** საფანტიანი с дробью (напр., ружьё) shotgun. საფანტარქ თოფ ლაზქ და ფრინველმაქ სანადროთ – საფანტიანი თოფი კარგია ფრინველზე სანადროდ.

საფეთქელ დ **sapetkel** jj საფეთქელი висок temple. ვერ საფეთქლებ ვაყქ შიუნჩ – ქვა საფეთქელში მოხვდა შიოს; საფეთქლერნა წიგა ლათხერ ფხეგ-გოჩქ – საფეთქლიდან სისხლი სდიოდა ხევსურს.

საფერავ დ **saperav** dd 1. საღებავი краска paint. მაშენანჩ საფერავ ცომ და სოგოჰქ, თელვი დეწეს ვებლ – შალისთვის საღებავი არაფერი მაქეს და თელავში უნდა დავაბარო. 2. საფერავი (ყურძენი) чёрный виноград (сорт винограда) black grapes (sort of grapes). საფერავ ღარჭქ ქაზინ და – საფერავი შავი ყურძენია.

საფერვრ ბდ **saperqô** bd საფერხე лошадь (скаковая) horse (for only sitting on).

საფთხვექ დ **saptxvê** dd საფრთხობელა пугало scarecrow, large stuffed figure in the form of a man which is used to frighten birds away from crops; bogey. ბოსტნე საფთხვექ ოთღინას – ბოსტანში საფრთხობელა დავდგი.

საფრანგით დ **saprāgitā** j საფრანგეთი Франция France. საფრანგით ვადგორნა ჩავ და – საფრანგეთი ჩვენთან შორსაა.

საფსარ **sapsar** გრლუვ. непрх. intrans. 1. გაბერვა (გაიბერება) надуться to inflate. 2. აფუება (აფუედება) подняться (о тесте) to ferment, to ascend (about dough). უსრ. несов. imp. სეფსარ **sepsar**.

საფს|დ|არ **saps|d|ar** გზმ. прх. trans. აფუება (ააფუებს) заставить подняться (о тесте) to ferment, to ascend (about dough). უსრ. несов. imp. სეფს|დ|არ **seps|d|ar**.

საფსენრ **sapsenô** მიმღ. прич. particip. აფუებული поднявшееся (о тесте, хлебе и прочем) ascended, fermented (about dough, bread etc.). საფსენრ ბოტ თორნენჭი, ლე ფეჩენჭი ბათრ – აფუებულ ცომს თონეში, ან ლუმელში აცხობენ.

საფუარ დ **sapuar** d საფუარი закваска, дрожжи yeast. საფუარევე მაღვა სეფსოღრ – საფუარით პურს აფუებენ.

საფხეკელ დღ **sapxekel** dd საფხეკელი, ასტამი скребок scrubber, scraper. ხონეს ლადთბისენრ ბოტ საფხეკლეე ბახრ დაჭ – ხონხანე მიკრულ ცომს საფხეკლით ამორებენ.

საქათმე დღ **sakatmê** dd საქათმე курятник henscoop. ცჰადნა საქათმეჭი ქოთმხ ცჰა ეშმაცრ ცოკალ ღამდაღნორ – ერთ საქათმეში ქათმებს ერთი ეშმაკი მელია შესწევოდა.

საქართველო დ **sakartvelô** j საქართველო Грузия Georgia. საქართველო დალენრ და შადრე სილამხეე – საქართველო განთქმულია თავისი სილამაზით.

საქეიფრ **sakeipô** საქეიფო, სამხიარულო предназначенный для кутежа, веселья entertaining, amusing. ჭინურმაქ საქეიფრ ვუმ (უმ) თონითათ ის მოსეგრ! – ჭინურზე სამხიარულო რამ დააკვრევენეთ მაგ მოსეს.

საქვეენრ **sakveqñô** საქვეენო публичный, общественный, народный public. საქვეენოთ ღრფრ, ტიკეს ყოლი ღუმნრ – საქვეენოდ ამბობენ, ტიმაკე (კაცის სახელია) ქურდობსო.

საქიბელ, ქიბალანა **sakibel, kibalajni** საყვარლად სასაცილო, კეთილი ღიმილის მომგერელი, იუმორისტული забавный, милый, юмористичный endearingly funny, humorous. ნუნუჩი ზორადში საქიბელ დოჭ და – ნუნუჩი ძალიან საყვარლად სასაცილო გოგოა.

საქიბლათ **sakiblat** ზმნს. нареч. adv. საყვარელ-სასაცილოდ, იუმორისტულად забавно, мило, юмористично endearingly comically, humorously. მარჭ საქიბლათ ამბუდ მოყ დრ! – რა საყვარლად (და სასაცილოდ) ღაპარაკობ!

საქმე დდ **sakm** jj საქმე дело work, act, matter. დოღმიენო საქმე ბოლომცი მეწე აღ-
მინეე დიკან – დაწყეებული საქმე ბოლომდე უნდა მიიყვანოს ადამიანმა.

საქორწილო **sakorçilô** საქორწილო свадебный wedding, bridal. ი ვოჭ საქორ-
წილო ვა – ეს ბიჭი საქორწილოა.

სალ **say** სალი, უვნებელი целый, невредимый unharmed, healthy. ი ვოჭ სალ ცო
გუ, წარმართ აუჭუ დო – ეს ბიჭი სალი არა ჩანს, წარმართა ახველებს.

სალარ **sayar** სალარი (ცხენი) кличка лошади с белой отметиной на лбу
nickname of the horse with the white stripe on the forehead. სალარ დონეე ვა-
რასო აღვერდი – სალარა ცხენით ვიყავი ალავერდში; ოხრათ ბისნო ჭო სალარ,
გაუგან მალ ბანო – ოხრად დავიჩხეს სალარი, მუხლებში სუსტი ყოფილა.

სალ-სალმათ **say-salmat** სალ-სალმათი, უვნებელი, უვნებლად невредимый,
невредимо unharmed, safe, unscathed. ესარლომცი ვაშხინ თათადო დით-
ნათხ, მხ ცჰაყ ცო თეტვალთ, ვუმაც (უმაც) სალ-სალმათ ბადონათხ – სალამომ-
დე ერთმანეთი ვთოფეთ, მაგრამ არც ერთი არ დაიჭრა, ყველანი უვნებლად
გადავრხით.

საყარაულო დდ **saqaraulô** dd საყარაულო, სადარაჯო, სათვალთვლო кара-
ульня watch-box, sentry-box, outpost. ხკოლის ლამნი დეხკინო და, საყარაულონ
ყარული ლათე, მე ჟე ცო დატლოლო ყახხუდე – ზათხულში მთები შეკრულია,
სადარაჯოებზე დარაჯები დგანან, რომ ცხვარი არ მოიტაცონ ყახალემა.

საყასბო დდ **saqasbô** jj სასაკლაო, საყასბო бойня; мясная лавка butchery. სა-
ყასბონ დუე დანნ ჰირწი – სასაკლაოებზე ბევრი საქონელი ტრიალებს; ქალ-
ქიჭი დუე საყასბუმში და – ქალაქში ბევრი საყასბოა.

საყდარ დდ **saqdar** dd საყდარი церковь church. ას საყდრი ვუდტუ – მე საყდარ-
ში მივდივარ; დავინო ნახ საყდარ სანგოჩი დეხკო – გარდაცვლილ ხალხს
(ადამიანებს) საყდრის ეზოში ასათლავენ.

საყედურ დდ **saqvedur** jj საყედური, სამდურავი укоризна, выговор, попрек,
упрек reprimand. გარგლეხო სტაკოვ აღოჩო საყვიდრეე დოკ მოსარდიქ სქ –
ახლობელი კაცის ნათქვამმა საყედურმა გული გამიფუჭა.

საყოვ ბლ **saqov** bd თავხე, საყვავე, კოწოლკავი главная жердь, главный шест perch, pole. წინგო იმდგჳ საყოვ ბეწქ ხილწ – სახლს საიმედო თავხე უნდა ჰქონდეს.

საყოლ **saqol** გასამრავლებლად შერჩეული პირუტყვი отобранное для размножения животное cattle selected for breeding, propagating. ტყაეგრ საყოლ უმსთნ ეცწ სე ნაყბისტევ – ოციოდე საყოლი დედაცხვარი იყიდა ჩემმა ამხანაგმა; ე შობურ ქოთამ საყოლედ და თხოგო – ეს ფშაურა ქათამი გასამრავლებლად გვყავს.

საყურქ დდ **saqurê** dd საყურე серьга earring. ლარკახ საყური ვახკურ ციგნ ფტუდჩგო – ყურებზე საყურეები ეკიდა ბოშის ქალს.

საშაქრქ დდ **sašakrê** dd საშაქრე сахарница sugar-basin. დაბადებ დენის ვაშას საშაქრქ ჩუქბადიქ სოწ – დაბადების დღეზე ძმამ საშაქრე მახუქა.

საშველაგ მ **sašvelav** j საშველი (ის, რამაც უნდა უშველოს), შველა помощь (то, что должно помочь) rescue, help, assistance. ივ დაჭირბა საშველაგ ცომირენ და სოგო – ამ გაჭირვებაში საშველი არსაიდან მაქვს.

საშორწ **sašorî** სულგრძელი, დინჯი, გულარხეინი, აუღელვებელი великодушный, невозмутимый generous, magnanimous. საშორწ სტაკ – დიდსულოვანი (ან გულარხეინი) კაცი.

საშუდრწ **sašujrnâ** nb. см. see მწყშოლწ măqšolâ. საძრუ საშუდრწ ხეთ სოწ – ჩემს სახლში ხალვათობას ვგრძნობ.

საჩეხ მდ **sačex** jj საჩეხი навес canopy, shed. საჩეხგო[ჰ] კრამიტ ვადლოჲ – საჩეხს კრამიტი ახურავს; ვარშ საჩეხი ლადხენას – ღორები საჩეხში შევრეკე.

საჩეხწრქ **sačexārê** საჩეხიანი, წინ გამოშვერილი ნაწილის მქონე (სახურავი) с навесом a house with front juttied part. საჩეხწრქ წა დახწ მოსაჯერგებელ და – საჩეხიანი სახლი საცხოვრებლად მოსახერხებელია.

საჩუქარ დდ **sačukar** dd საჩუქარი подарок present, gift. სიძეს ალვირდლქ საჩუქრედ ტარდ დეცქ სოწ – სიძემ ალავერდიდან საჩუქრად ბეჭედი მომიტანა.

საცალო დდ **sacalô** dd საცალო, დიდი ტომარა большой мешок big sack. საცალონ მოხკინარ ბარგ ურუმმაქ მისკნათხ – საცალოებში ჩადებული ბარგი ურუმზე დავალაგეთ; საცალოდ ქორდებათ! – საცალოები იშოვეთ!

საცეცხლოურ დდ **sacecxlur** dd სამზადი, სამზარეულო домик под кухню place where the fire will be set. მამდარგო საცეცხლოურქი მუყმათე კურეე ღარჭდინარ სტაჭო ვაწურ, მაქ ჰერწო, ლე ალთაბ ვებწმანანარ – მამიდაანთ სამზადში, შუაში, ბოლისაგან გამაგებული ჯაჭვი ეკიდათ ზედ ქვაბის, ან ალთათის ჩამოსაკიდებლად.

საცვეთ დდ **sacvet** dd საცვეთი, პაჭიჭი (პაიჭი), წვივთ საცვამი, საწვივე, წინდის ყელი უძიროდ паголенки, ноговицы cervix of a stocking without the root, socks to have on the shank. საცვეთი გაგუმდომცტ ვამჩუ სტაკონ – საცვეთები მუხლებამდე სწვდება კაცს. უღრ. ср. comp. ფეზუკ **pezuki**.

საცხიმ დ **sacxim** d ცხიმი, სიმსუქნე жир fat. წენიჭი საცხიმ ვაჩდალთ თხოგოაჭი – ცხიმი გამოგველია სახლში.

საცხიმწოლ დ **sacximçol** j უცხიმობა без жира having no fat, grease. საცხიმწოლ ოჯხე ძნელ თეგუმნი და – უცხიმობა ძნელი ასატანია ოჯახში.

საძაგელ **sažagel** საძაგელი, საძულველი, საზინდარი мерзкий, отвратительный unpleasant. საძაგელჭ ხამსათ დარ ლაზრეგოაჭი – მეტად საძაგელი ხასიათი ჰქონდა ლაზარეს; საძაგელჩრ ფჭარავ კნათ ვაჭი – საძაგელმა ძაღლმა ბიჭი დაკბინა.

საძნე დდ **sažnê** dd საძნე; საბძელი саманник; мякинник; сарай shed, barn. საძნეე დუე ვუმ (უმ) გაგდითო სტაკოგო: ხეტე, სიმინდო ფუჩეჩ, დოლ, გუგრიე, ვენა-ცა'ე – საძნე ბევრ რამეს ანახვინებს კაცს: ხე-ტყეს, სიმინდის ფუჩეჩს, თივას, გოგრას და სხვასაც.

საძროხ[ე] დდ **sažrox[ê]** dd საძროხე, ძროხის ბოსელი коровий хлев cowshed.

საწებელ დდ **sacebel** dd საწებელი подлива sauce. ჰაშინ სუფრენქმაქ დაჭი ტყემლქ საწებელ თაგდინას – სტუმრებისთვის სუფრაზე მისატანად ტყემლის საწებელი გავაკეთე.

საწერ-კალამ დდ **saçer-ğalam** dd საწერ-კალამი, კალამი და სამეღნე ручка и чернильница pen and inkpot. კობერატევე[ჰ] საწერ-კალამი დესკოლრ – კობერატევეში (მაღაზიაში) საწერ-კალამები იყიდება.

საწვალბელ **saçvalbel** საწვალბელი, ძნელი трудный, тяжёлый difficult, hard. საწვალბელ საქმობ უღღვისნას – საწვალბელ (ძნელ) საქმეს გადავეკიდე.

საწვრილმალრ დდ **saçvrilmalô** jj საწვრილმანო мелкие товары; лавка (мелких товаров) trifles, small things. ობი საწვრილმალუდგრ დუდტუ – ისინი საწვრილმანობისთვის მიდიან.

საწირავ დდ **saçirav** dd საწირავი (წირვისთვის განკუთვნილი გასამრჯელო); შესაწირავი (ის, რაც უნდა შესწირონ) плата священнику (за службу); то, что подлежит приношению в жертву payment to the priest for the mass, liturgy; alms, contribution (sth that should be contributed or donated).

საწობელ დდ **saçobel** dd დედა ცხვრის ჩასამწყვდევი ადგილი თავისივე შეძულეული ბატკნის მოსაწოვებლად огороженное место для овцы, не желающей кормить своего ягнёнка place for immuring the mother sheep to suckle her own abhorred lamb.

საწყობ დდ **saçqob** jj საწყობი склад storehouse, warehouse. თხე, ნახუდ საწყობს და – მატყლი, ყველქები საწყობებშია.

საჭირრ **saçirô** საჭირო нужный needed, necessary. თხილოლ მიხმეაჰ საჭირრ და – სიფრთხილე ყველგან საჭიროა.

სახად დ **saxad** d სახადი (გადამდები ავადმყოფობა) детские заразные болезни relapsing fever (infectious disease). თხე კაწკუდრ ძუძკეს სახად თეგ – ჩვენმა პატარა გოგონამ სახადი გადაიტანა. შღრ. ср. comp. თეკუდნა tequjnî.

სახარებ დ **saxareb** d სახარება Евангелие Gospel.

სახარჯრ **saxaržô** სახარჯო расходный, на расход sth to be expended, spent. სახარჯრ შურ ბედ დება'ეთ, გენაჰ მს ჰალო ლეფსათ – სახარჯო რბე ცალკე შეინახეთ [და], სხვა კი შედღვიბეთ.

სახელოსნრ დდ **saxelosnô** jj სახელოსნო ремесленная; мастерская workshop. ჰიდნრ დახუდ, იასოჰ სახელოსნუდ ჩუ ცო ლაც – რაკი დავიანდა (დავიანებულო იყო), იასონი სახელოსნოში არ მიიღეს; ე წა სახელოსნუდ გამოდგომაღა – ეს სახლი სახელოსნოდ გამოდგება.

სახემწიფო **saxemçipô** jj სახელმწიფო государство state.

სახიბლაჲ დ **saxiblav** d 1. გესლი, შხამი яд, отрава poison. ლაჭეგოჩქი ცჳა სახიბლაჲ ცარკ ჲედალჲ – გველს ერთი შხამი (შხამიანი) კბილი აქეს (უზის). 2. გაღატ. перен. fig. ჭირი, საშინელება ужас, недуг plague, nightmare. ის სტაკ სახიბლაჲს ცო ვეწჲ სო – ეგ კაცი ჭირივით მეჯავრება.

სახილბელ **saxilbel** საკვირველი удивительный astonishing, amazing. სახილბელ აღმჲ დარ სჲ უჩიტელ – საკვირველი აღამიანი იყო ჩემი მასწავლებელი.

სახილნო დ **saxil'nô** d დრო, როცა გათენებულია рассвет dawn, sunrise, daybreak, beginning of day. ათხ ჰალგეთჩქი სახილნო დარ – ჩვენ რომ ავდექით, გათენებული იყო. იხ. см. see სა sa.

სახილუდლო დ **saxil'ujlâ** d დრო, როდესაც თენდება, რიჟრაჟდება, განთიადი рассвет, время рассвета dawn, sunrise, daybreak, beginning of day. ბუღს- [ვ]ახნო სახილუდლო დამწჲ – ღამეს განთიადი მოსდევს; სახილუდლოჲ ჰავ ფშელო და – გარიჟრაჟის ჰაერი ცივია. იხ. см. see სა sa.

სახიტენო **saxitênô** მიმღ. прич. particip. შეშინებული испуганный scared, frightened. სახიტენო ფხაკალ შარნ დატ – შეშინებული კურდღელი გაიქცა იხ. см. see სა sa.

სახსნილო **saxsnilô** სახსნილო скоромный (о пище) pertaining to “ordinary time” (for nourishment). ნასტ მარხო ცერ დლოტცა, იც სახსნილო დაყლათეთხ – როგორც იქნა, გათავდა მარხვა, ახლა სახსნილოს შეეჭამთ ხოლმე.

საჯო ბდ **saqr** bd სახრე палка погонщика волов switch (soft stick). შვინდჲ ლაზქს საჯო იხო – შვინდისა ფრიად კარგი სახრე გამოდის.

საჯსარ¹ დ **saqsar**¹ jj სახსარი (სხეულის) сустав joint. დადენ სახსრი ლაღო – მას სახსრები სტკივა.

საჯსარ² დ **saqsar**² j სახსარი, ეკონომიური საშუალება пособие, средство, экономическая возможность means, economic condition. ბაღრიგო ღამდითრჲ საჯსარ ცო და სოგო – ბავშვების სწავლების საშუალება არა მაქვს.

საჯარ ბდ **săgar** bd ფერდობზე დაგორებული ქვა камень, летящий по склону the stone rolling down the slope. საჯარ ბაღო საჯსაგანო, კაწი ახე კავკავანო

– დაგორებული ქვა მოდის „საგსაგით“, ლეკვები ყუფენ კავკავით (ქვების დაგორებისას ამბობენ ბავშვები).

სწსალ sāsāl სუსტი, სუსტი ჯანმრთელობის слабый (о здоровье) weak (for health). **ივრამ სწსალ სტაკვა** – იორამი სუსტი ჯანმრთელობის კაცია.

სევდ დ **sevd** სევადა чернь chemical material by using of which ornaments are painted on the gold or the silver. შალთ ტათბუგ დოფხდითიენეს, მაქა მს სევდ დილითნას – ხანჯალი ვერცხლით დავაფარინე (მოვავერცხლინე) და ზევიდან კი სევადა დავადებინე.

სეირ დ **seir** იი სეირი зрелище, забава, интересное происшествие fun, amusement. **სიფსრეჩქი სირეგრ ჭიფსნათხ** – გუშინწინ სეირს ვუყურეთ; **მოლუფ სეირ ხილუფ, თხა ვაჩ ნახ ცო დახკჩეჩქი!** – რა სეირი იქნება, დღეს რომ ჩვენი ხალხი არ მოვიდეს!

სედნი, სინი sejnî, sînî 1. ლურჯი синий blue. **სინჩო ბასავ დეწეს ე ბაწრი დებად** – ლურჯი ფერით უნდა შევლებო ეს ბაწრები (მატყლის ძაფები). 2. მწვანე (ბალახი) зелёный (о траве) green (grass). **სინი დაქარ** – მწვანე ბალახი.

სედრება|დ|ალარ, სირება|დ|ალარ sejreba|d|alar, sîreba|d|alar გრლუგ. непрх. intrans. სეირნობა (სეირნობს) гулять, прогуливаться to walk. **მელუფ ფსარლორ დარ, თელვობი ნადიკვარმაქ სირებალა** – ყოველ საღამოს (რამდენიც საღამო მოვა) თელაველები ნადიკვარზე სეირნობენ.

სელხანეჩქი selxane[h] აქამდე, ამ დრომდე, ამდენი ხანი, ამდენ ხანს столько времени, до сих пор such a long time, yet, before now, so far. **სელხანეჩქი იცხ საქმოხ ცქრ დარენდარას!** – ამდენ ხანს მაგ საქმეს მოვრჩებოდი!

სქ sē ნაცვ. местоим. ргоп. ჩემი мой my, mine. **სქ ნან-დად** – ჩემი დედ-მამა; **სქ დუფხუ** – ჩემი სამოსი; **სე თურენ წამდარ დეწე** – ჩემს ხმალს გაწმენდა უნდა; **სე კნათევ ვუმაც (უმაყ) დაჭ ყჩქევრ** – ჩემი ბიჭი ყველაფერს ამტვრევს; **ჭე ფეშკრევ ლა-ზიშ ლევობო მოჭე, სეჩოვ მს მუდში** – შენი ბალდი კარგად ამბობს ლექსს [და], ჩემი კი ცუდად.

სქ|დ|ადლნო, სქ|დ|ალინო sē|d|aijnô, sē|d|alinô შიპლ. прич. particip. 1. გალურჯე-ბული посиневший blued, turned blue. **ფშელგორქდაჩქი სქ|დ|ადლნო ბანრი გე-**

ბაკნინ ხაბუქ გოგინ – სიცივისაგან გალურჯებული ბავშვები კერის ირგვლივ დასხდნენ. 2. ამწვანებული зазеленевший (о растениях) turned green. თხუ ქავ სქდადლნრ ლათჟ – ჩვენი ყანა ამწვანებული დგას.

სქქდ|ალარ sē|d|alar გრღუგ. непрх. intrans. 1. გალურჯება (გალურჯდება) посинеть to become blue, to turn blue. ბადერ ფშელგორქდაქქ სქდადლნორ – ბავშვი სიცივისგან გალურჯებულიყო. 2. ამწვანება (ამწვანდება) зазеленеть to turn green. ლამნი სქდალთ – მთები ამწვანდა.

სქქდ|არ sē|d|ar გრღმ. прх. trans. 1. გალურჯება (გაალურჯებს), ლურჯად შეღებვა; დალურჯება [по]красить в синий цвет, синить; покры[ва]ть синяками to make blue. ქიქოც ქორი სქდალთ – ძველად ფანჯრებს ლურჯად ღებავდნენ; ციხე თეფხომ ჰჭქტერ სქდიქ სქ – ციხეში ცემით ნეკნები დამილურჯეს. 2. გამწვანება (გაამწვანებს) озеленить, озеленять to make green.

სერტარ serṭar გრღუგ. непрх. intrans. 1. წყევლა (წყევლის) проклинать to curse. ვუქ (უქ) სერტექქქ სოხ, ვუხ (უხ) თაგდინას ოშტრქუქ? – რად მწყევლი, რა გავაკეთე ისეთი? თეკუდგოქქ სერტრეს კარკარაცრ ფენის დაღგერ – თეკოს წყევლისაგან ყბა კინალამ გვერდზე მოექცა. სრ. сов. perf. სარტარ sarṭar. 2. დდ წყევლა проклятие to curse. სერტარ მოსქ ფუმ (უმ) და – წყევლა ცუდი რამაა.

სერტრიკ serṭriḳ მწყევლელი, წყევლის მოყვარული тот, кто любит проклинать one who curses, one who loves cursing. სერტრიკ ფსტი დაჟ, ვასერ მჰ ცო ხაწ-ბადლნბა – მწყევლელი დიაცები არიან [და], კაცები კი არ გაგონილა.

სესხ მმ sesx jj სესხი долг loan. ზორამში ვერლისრ ტყოც სესხ ეცა – ძალიან მეშინია კიდევ სესხის აღების; ის ჩტლომცა სესხუვ ვახერ – ეგ აქამდე სესხით ცხოვრობდა.

სესხათ sesxat ზმნს. нареч. adv. სესხად в долг, займы on loan.

სესხბა|დ|არ sesxba|d|ar გრღმ. прх. trans. სესხება (ასესხებს, ისესხებს) одолжить, давать займы, или брать в долг, занимать to loan, to lend, to borrow. მიხკოს ივნენ ჰაშინანრ ვქ სესხბადიქ – მიხაკომ ივანეს სტუმრებისთვის ღვინო ასესხა; ივნეს მიხკუდგორქ ტათებ სესხბადიქ – ივანემ მიხაკოსგან ფული ისესხა.

სესხბა|დ|ითარ sasxba|d|itar გრღმ. прх. trans. სესხებინება (ასესხებინებს) заставить занять, одолжить to make sb lend, borrow sth. ქალქი წა ეცანანრ ტათებ ვა-

სეტყ

შეგრ სესხბადითნას – თბილისში სახლის საყიდლად ფული ძმას გასესხებინე (ვაშოვნინე).

სეტყრ ძმ **setq̄d** jz სეტყვა град hail, storm. სეტყვევ ზორადში ჯერლოდრ გლეხი – სეტყვა ძალიან აშინებს გლეხებს.

სეფისკვერ ბდ **sepisk̄ver** bd სეფისკვერი просвира communion bread. ნახ ზირბადომ წეგქ ვქ თელორქ, კაწკოწ სე'ფისკვერ – ხალხის ზიარებისას წითელ ღვინოს აძლევენ და პატარა სეფისკვერს.

სეფსარ **sepsar** გრღუგ. непрх. intrans. 1. ბერვა (იბერება) дуться to inflate. 2. აფუება (ფუვდება), ფუილი подниматься (о тесте...) to ferment, to ascend (about dough). საშეგორქდა[ჰ] მაგო ბოტ სეფსე – საშისგან ჰურის ცომი ფუვდება. სრ. сов. perf. საფსარ **sapsar**.

სეფს|დ|არ **seps|d|ar** გრღმ. прх. trans. აფუება (აფუებს) вздувать (о тесте, губах) to inflate, to make ascended, fermented (about dough). მაცლომცო სეფსდო[ჰ] ის ბატრი, ვუხ (უხ) ხეთო ჰოწ ხალა? – როდემდის ბერავ მაგ ტუჩებს, რა გეწყინა? სრ. сов. perf. საფს|დ|არ **saps|d|ar**.

სეწოლ ძ **seçol** j უჩემობა без меня my absence. ნან წელტახ სეწოლეს ქატრალრ – დედა ახალ წელს უჩემობას ჩიოდა თურმე.

სვე დ **sve d** სვია хмель hop. დევ სვევ თეგოდრ – ლუდს სვიით ამზადებენ (აკეთებენ).

სვეტ ძმ **svet** jz სვეტი столб, колонна column. ირადკლ მეფე სასახლე სვეტარქ და – ერეკლე მეფის სასახლე სვეტებანია.

სვინდის ძ **svīdis** j სინდისი совесть conscience. ქოთმე ყწეგუენი ძოლ სვინდსუხ დშოგრ ვად – ქათმის სატეხი ძვალი (მკერდისა) სინდისზე გავტეხოთ (როცა წამეები თავისი სინდისით აჩუქებს რაიმეს მომეებს).

სვინტრ დ **svītr d** სვინტრი купена Solomon's seal (botany). სვინტრქ არკუმ ვენკობრ – სვინტრისას მხალს ხარშავენ; სვინტრეს ვუდწნას – სვინტრით გავძეხი.

სვლეპა|დ|არ **svlepa|d|ar** გრღმ. прх. trans. სვლეპა (სვლეპს) лаять to lap. ფჰარავ სალაფავ სვლეპადწლათე – ძალლი სალაფავს სვლეპს ხოლმე. სრ. сов. perf. ასვლეპა|დ|არ **asvlepa|d|ar**.

სიაგაკაც[ი] მდ **siavkac[i]** jj სიაგაკაცე злодеяние villainy, crime, misdeed. ლაზ-
რეს ღუჯ სიაგაკაცი დიერე, ტყუმაჰსინე[ჰ] დუყმათ ფჰეჰ დაჰ ვჰეჰ – ლაზარემ
ბევერი სიაგაკაცე ჩაიდინა და ბოლოს შუა სოფელში მოკლეს.

სიათ მდ **siat** jj სიათა особое старинное ружьё special ancient weapon. სიათეჰ ხე-
ნეს ღრუტ მაგნ ოგუს – სიათით ხე გახვრიტა მან.

სივჰ-დივჰ **sivh-divh** 1. ზმნს. нареч. adv. აქეთ-იქით, გაღმა-გამოღმა по эту и ту
сторону, по обеим сторонам hither and thither. კურ ბალორ, სივჰ-დივჰ ცრმ
გურ თხრ – ჯანლი იდგა, აქეთ-იქით ვერაფერს ვხედავდით. 2. თანდ. послел. prep.
აქეთ-იქით, გაღმა-გამოღმა по эту и ту сторону, по обеим сторонам hither
and thither. სრ სივჰ-დივჰ სე ბნდრეჰბნდრი ღედახკე – ჩემს აქეთ-იქით ჩემი შვი-
ლიშვილები სხედან.

სითამამე მდ **sitamamê** j სითამამე смелость courage, bravery.

სითბრ მდ **sitbô** jj სითბო тепло, теплота warmth, heat. ჰოგრეჰ საჰბკას სითბრ
სტენრას – შენგან ცოტა მეტ სითბოს ველოდებოდი.

სითეთრე მდ **sitetrê** j რძის თეთრი ფერის ნაწარმი (ყველი, ხაჭო...) молочные про-
дукты белого цвета (сыр, творог...) dairy products of white color (cheese,
curd...). ოჯხე სითეთრე ხიტენრ ღედახკეთხ – ოჯახში „სითეთრე“ გამქრალები
ვსხედვართ. შღრ. ср. comp. კუნან **kujnâ**.

სიკეთე მდ **siketê** jj სიკეთე добро, доброта kindness, goodness. სიკეთე დაჰ ცო
მაჰეჰ – სიკეთე არ იკარგება.

სიკვდილ მდ **sikvdil** j სიკვდილი смерть death. სიკვდილ ჰამინაჰმაჰ მათვანრ –
სიკვდილი ყველას თან გვდევს.

სილამაზე მდ **silamazê** j სილამაზე красота loveliness, handsomeness. თამარ მეფე
სილამაზე მაღენრ მარ ქვეყანენ[ნ]მაჰ – თამარ მეფის სილამაზე განთქმული
იყო ქვეყანაზე.

სიღრ **silî** ღონიერი; სულთ ძლიერი сильный; упорный, духом сильный strong;
obstinate, pertinacious, strong by spirit, courageous. ბადრთლ გაბრ სიღრ სტაკ
ვარ – ბართიანთ გაბო ღონიერი კაცი იყო; სიღრ აღმიან ატადში ცო ხეთე ჰრ –
სულთ ძლიერ აღამიანს ადვილად ვერ იპოვი.

სიმაღრტყლი დღ **simajrtqlî** dd ზღმარტლი мушмула medlar. სიმაღრტყლოვრ
ლოთვამ ჰყლრ – ზღმარტლზე წავიდეთ ტყეში.

სიმდიდრე დ **simdidrê** j სიმდიდრე, ქონება богатство, имущество riches, wealth,
property. არსნეს მაჯრ სიმდიდრე თასრ ქორე – არსენმა დიდი სიმდიდრე ჩაიგ-
ლო ხელში.

სიმძღ დღ **simîd** dd სიმინდი кукуруза maize. სიმძღლო[ჰ] დორლოვ ჰალრ ცო გურ
– სიმინდში ცხენოსანი არ ჩანდა.

სინათლე დ **sinatlê** j სინათლე свет light. ბჰარკახ სინათლე ეშქ სრ – თვალთ სი-
ნათლე დამაკლდა.

სინბუდ, სიმნუდ **sinbuj, simnuj** მრ. об. мн. см. pl. see სა sa.

სინორ დღ **sinor** dd სინორი, მიჯნა межа, рубеж boundary, frontier, abutment.
გუდულარ თხე აჰრეჩრ ბაკ სინორმაქ დახე – გოიანები ჩვენი ქვევითა ბაკის
მიჯნაზე ცხოვრობენ.

სნტრ დ **sîtr** j სნინტლი, ცინგლი сопля snivel. ე თეშკარ მარლახ სნტრუდ
ჯობკმიენრ ღიტ-ჯიტერ ზურტე[ჰ] – ეს ბალლი ცხვირზე ცინგლებჩამოკიდე-
ბული დარბოდა ზუროსგორში.

სნ¹ დღ **sî** dd სინი, ლანგარი поднос tray. დაყარ სინეე დამჰნათხ ბაბალღარნ – საჭ-
მელი სინით წავუდეთ ბაბალღანთ.

სნ² დ **sî** d ჟანგარო (სპილენძის ჟანგი) окись меди copper oxide. წასტქ ჰერწრ
ჰალრ ცო დაკალოდიჩე, სნ დოწრ – სპილენძის ქვაბი თუ არ მოიკალა, ჟანგა-
რო მოედება.

სნტარ **sîpar** სულს ვფიცავ (ფიცის ფორმულა) клянусь душой (формула
клятвы) upon my soul (formula of oath, swear). სე პეტრ სნტარანრ, დადე თხა
ტყოს ფადჯრწ კატრ – ჩემი პეტოს სულს გეფიცები/თო, იფიცება დღესაც
კატო არინდაული.

სიპ ბღ **sip** bd სიპი (ქვა) булыжник rock. წაროჰ დანიც წენბუდ სიპქ დარ – წაროში
ყველა სახლი სიპისა იყო.

სირაქლემ დღ **siraklem** dd სირაქლემა страус ostrich. სირაქლემ დაროკ ზოო-
პარკე დაგადა სრ – სირაქლემა მხოლოდ ზოოპარკში მინახავს.

სირაჯ ვბ **siraǰ** vb სირაჯი торговец вином wine trader, wine seller, wine supplier.

სირჯივ კახთი ვქ ეცო'ერ, ვქ ქალქიჰ დაჰნ დეხკორ – სირაჯები კახეთში ღვინოს ყიდულობდნენ და მერე ქალაქში ყიდდნენ.

სირსოლ, სირსულ ბ **sirsol, sirsul** b სირსგალი (ლობიო) блюдо из фасоли (в зёрнах) grains of boiled bean. ფსარე სირსოლ ბაყნათხ – გუშინ სირსგალი (ლობიო) ვჭამეთ.

სისკრულ ბ **siskrul** b ცისკრის ვარსკვლავი, ცისკარი Венера morning star. სა ხი-
ლ'უშ სისკრულ გუბალქ – გათენებისას ცისკრის ვარსკვლავი გამოჩნდა.

სიფსრან მ **sipsrā** j გუშინწინდელი დღე, გუშინდელი დღის წინა დღე канун
вчерашнего дня the day before yesterday. სიფსრან ცუდ მარ, მამღლარი მქ და-
რათხრ? – გუშინდელი დღის წინა დღე არ იყო, მამღლანთას რომ ვიყავით?

სიფსრე[ჰ] **sipsre[h]** ზმნს. нареч. adv. გუშინწინ позавчера the day before yesterday.
სიფსრე[ჰ] მამღლარი დარათხრ – გუშინწინ მამღლანთას ვიყავით.

სიფსრე[ჰ]დოლქ **sipsre[h]dolī** ზმნს. нареч. adv. გუშინწინდელს აქეთ после поза-
вчерашнего дня after the day before yesterday. სიფსრე[ჰ]დოლქ ლაყწი ყარ
მათხე – გუშინწინდელს აქეთ განუწყვეტლივ წვიმს.

სიფსრე[ჰ]ლუქ **sipsre[h]lū** გუშინწინდელი позавчерашний of the day before
yesterday. სიფსრე[ჰ]ლუქ მადგა ჰალგუც მაყდალქ – გუშინწინდელი პური ზედ-
მეტად გახმა.

სიხხიტე მ **siçxîṭe** j სიხხინტე, ცოტა სიმსუქნე, ცხიმიანობა небольшая жирность
little fatness. კაძიკ მოც სიხხიტე ცო მაჰე, უდშტ წვექ ჩამლქ ცო ხილ'უ – ცოტა
მაინც სიმსუქნე თუ არა აქვს, ისე წვენი გემრიელი არ იქნება; ე ნახგო მოც
სიხხიტე ცო მა – ამ ყველს სულ არა აქვს ცხიმიანობა.

სიცოცხლე მმ **sicocxlē** jj სიცოცხლე жизнь (биологическая) life, existence.
ლაწრევე სიცოცხლე შეძულობადიქ სო – ავადმყოფობამ სიცოცხლე შემაძულა.

სიცხ მმ **sicx** jj სიცხე жар, жара heat warmth. ხკოლ-ხკოლის აღნი მაღლქ სიცხ
ხეცე – ზაფხულობით აღვანში დიდი სიცხე იცის.

სიცხ მწლარ **sicx jǎ'ar** გრლუე. непрх. intrans. სიცხის მიცემა (სიცხეს მისცემს)
температурить to have a temperature. ფსარლხანე ლაწმრენ ლაგქ სიცხ მაღლქ –
სადამოხანს ავადმყოფს მაღალი სიცხე მისცა.

სიცხე **სიციხე** **sicx jioyar** გრლუგ. *непрх.* intrans. სიცხის დადგომა (სიცხე დადგება), სიცხის დაჭერა *становление жары to start heats, hot weather*. **მაძრნობ ბათა ჭჭალო სიცხე დოღრ** – მარიამობის თვეში მაგარ სიცხეს დაიჭერს.

სიძე ვბ **sižê** vb სიძე *зять son-in-law, brother-in-law*. სიძეს ბათუნ შალთ დეჟქ – სიძემ ბათოს ხანჯალი მოუტანა.

სიწი **sič'i** უსულო, უსულგულო *неодушевлённый, без души, бездушный breathless, inanimate, callous, heartless*. ვერ სიწი ბა – ქვა უსულოა; სიწი საგნი – უსულო საგნები; **სტაკ სიწი ცო ვეწქ ხილ** – კაცი უსულგულო არ უნდა იყოს.

სიხარბე **siharbê** j სიხარბე *алчность, скупость avidity, freediness*. სიხარბე ადმე ატამი ღუპადო – სიხარბე ადამიანს ადვილად ღუპავს.

სიხაშლე **sixašlê** j ჭლექი *чахотка consumption, phthisis*. იმიძევლარ შაქრო სიხაშლე ვაჩვიქ – იმედიანთ შაქრო ჭლექმა გაათავა.

სი დდ **sī** dd სია *список list*. ჰამანეც ფუქეხობ სიომ (სიშ) თეგდიქ საბჭო – ყველა სოფელის სიები გააკეთეს საბჭოში.

სივჰე, სეძვჰე **sivhê, sejhê** 1. ზმნ. *нареч. adv.* აქეთ (აქეთა მხარეს), გამოლმა აქეთკენ *по эту сторону, сюда here, hither*. სივჰე ხაც – აქეთ დაჯექი; სქ ქაგნო სივჰე ლეფჩქ – ჩემი წიგნი აქეთ დევს. 2. თანდ. *послел. прер.* აქეთ (აქეთა მხარეს), გამოლმა აქეთკენ *по эту сторону, сюда here, hither*. ხიხ სივჰე სო ვარ, ხიხ დივჰე მანობქ დარ – წყლის აქეთ (გამოლმა) მე ვიყავი, წყლის იქით (გაღმა) კი ისინი იყვნენ; **ალზნენ (ალზნენ) სივჰე ალუნანამი მაქ, დივჰე მან ალვირდ** – ალაზნის აქეთ ალვინებია [და], იქით კი ალავერდი.

სინი **sīnī** *об. см.* see სენი **sejnī**.

სინა დდ **sīnā** dd 1. სილურჯე *синева azure, blue color*. ლამიქ სინა – ცის სილურჯე. 2. სიმწვანე *зелёность (зелёный цвет) green color, verdancy*. დოჭექქი გოგინ სინა ლათქ – გაზაფხულზე ირგვლივ სიმწვანე დვას.

სირება|დ|ალარ **sireba|d|alar** გრლუგ. *непрх.* intrans. სეირნობა (სეირნობს) *гулять walking*. საუბგეც სირებადარეევს დაჭქ მალოდანო ადმქ – ზედმეტი სეირნობაც, თურმე, ღლის ადამიანს.

სკა მდ **ska** jj სკა улей beehive. ზღრუგოსს ღუჯ ფუტკრქ სკამში ცოჭჭოჭს ხი-
ლენდა – ანდროსავით ბევრი ფუტკრის სკა არავის ჰქონია.

სკიე მდ **skiv** jj ნაპერწკალი, ნადვერდალი искра, уголёк spark, scintilla.

სკივრ, სკიურ ბდ **skivr, skiür** bd სკივრი сундук chest, box, trunk. ოჯუს
ღუფხუ (ღუფხუ) სკივრი ჩუ დობკი – მან სამოსი სკივრში ჩაალაგა.

სკლატ დდ **sklat** dd მაუდი сукно cloth, broadcloth. სკლატუ ჰალტო იცნას – მაუ-
დის ჰალტო ვიყიდე.

სკლიტ მდ **sklit** jj სკინტლი птичий помёт excrement, faeces of the bird.

სკლიტ თელარ (მალარ) **sklit telar (j|al'ar)** [მო]სკინტელა ([მო]სკინ-
ტელას) испражниться (о курице) to make faeces of the bird.

სკოლ მდ **skol** jj სკოლა школа school. ბზღრი სკოლი ღუდტუ – ბავშვები სკოლაში
მიდიან.

სლეკა|დარ **sleka|dar** გრდმ. прх. trans. სვლეპა лакать to lap.

სო¹ **so**¹ ნაცვ. местим. проп. მე я I. სო ღანიშ ვასო – მე კარგად ვარ; ას ვქ მელოს – მე
ღვინოს ვსვამ; ას ქალიქრი ვუდტას – მე ქალაქში მივდივარ; სო ბუბუე ვუ – მე
ყვავილს ვხედავ; სოგრქდა[ჰ] ვუნე (უნე) ვადჩე ჰო, დაჰ ღოს ჰო – ჩემგან რაც
გერგება, მოგცემ.

სოგომცი **sogomci** ჩემამდე до меня before me. სოგომცი მოჰ ვეცნა? – ჩემამდე
როგორ მოხვედი? *იხ. см. see სო¹ so¹.*

სოგრქდა[ჰ] **sogrēda[hô]** ჩემგან, ჩემი მხრიდან от меня, с моей стороны from
my side, from me. სოგრქდა[ჰ] პასუხ მა სტეხო – ჩემგან პასუხს ნუ ელოდები.
იხ. см. see სო¹ so¹.

სოგუძი **sogujhî** ჩემკენ ко мне, в мою сторону towards me, to my side, to me.
იცხ საქმლო სიმართლე სოგუძი და – მაგ საქმეში სიმართლე ჩემკენაა. *იხ. см. see
სო¹ so¹.*

სოკ **sok** *იხ. см. see სო so.* თხე ოჯხერქ სოკ მასო დანღვევადმიენო – ჩვენი ოჯახი-
დან მხოლოდ მე ვარ დანღვეული.

სომფლქ **somplē** ჩემხელა моего возраста, моего роста of my age, like mine.
სომფლქ მუჰ ცოჭჭოჭქ ვადწუ – ჩემხელა ტვირთი არავის ჰკიდა.

სო sō (მრ. მნ. pl. **თხო txō** ექსკ. эск. еск.; **ვანნი vajni** ინკლ. инкл. incl.) 1-ლი პირის **სო so** ნაცვალსახელის მიც. ბრუნვის ფორმაა, რომელიც წინადადებაში ასრულებს ირიბი ობიექტური პირის ნიშნის როლს форма дат. падежа местоимения 1-го лица, выполняющая в предложении роль форманта косвенного объекта the form of dative case of the first personal pronoun **სო so**, which takes the function of the mark of indirect objective person in the sentence. **დაჰ ვახვინო ჰანახ[ხოვ] ი სქ სტაკ, ეო-ვეო სო (თხო, ვანი, ჰო, შო) ისე ვულ-ვაკუშ!** – დაუთვრია ვი-ლაცას ეს ჩემი კაცი (ქმარი) და მიმიდგებ-მომიდგება აქ ღრიალით! **ჯანი დაჰ ეტლინო ვაჰოვ, ლელე ჰო ძც ქუდებარწინო!** – ქალამნები დაუგლეჯია ბიჭს და დაგიდის ეხლა აქ ფეხშიშველი! შლრ. ср. comp. **ჰო hō**.

სოდალა sōdala ჩემი გულისთვის, ჩემ გამო из-за меня, ради меня for my sake. **მადლობელ ვასო, მე სოდალა იშტ ქოთადონადში** – მადლობელი ვარ, რომ ჩემი გულისთვის ასე შეწუხდით; **ვეგე სოდალა, ჰოდალა, დეწეხო მადრლუნაკ ვუხ (უხ) დოლოს!**... – მერე რა მე (ჩემი ფაქტორი), მერე რა შენ (შენი ფაქტორი), საყვარელ ქმარეულებს რა ვუყო, ნეტავი!.. (ხალხური).

სო² so² ზმნს. нареч. adv. აქეთ, [გად]მო-, [წა]მო- сюда, при- here. ზმნისართი და ზმნისწინი, აღნიშნავს მიმართულებას აქეთ наречие и глагольная приставка, обозначает направление сюда adverb denoting the movement or the direction hither.

სო დ|ალ|დ|ალარ so d|al|d|alar გრლუვ. непрх. intrans. მოვარდნა (მოვარდება), მოცვეენა прибежать, кинуться (сюда) to come running. **ნან ლაწაუდღრე დად თელვერქ სო ვალვალირ** – დედა ავად რომ გახდა, მამა თელავიდან მოვარდა (მოქანდა); **შიო სო ვალვალირ, დაჰ ვალვალირ, მან დეთ ცომიჩჰე ხეთი** – შიო აქეთ ეცა, იქით ეცა, მაგრამ ფური ვერსად იპოვა.

სო დ|არ so d|ar გრლმ. прх. trans. კარის გაღება/დახურვა (კარს გააღებს/დახურავს) – იმის მიხედვით, თუ მოსაუბრისგან საით იღება/იხურება იგი от-крыть/закрыть дверь – в зависимости от того, в какую сторону она открывается/закрывается to open/close the door – according to what direction the speaker opens or closes it. **სანი სო დებ!** – კარი გააღე/დახურე! (თუ კარი იღება/იხურება მთქმელისკენ).

სო დ|ატ|დ|არ (ეტ|დ|არ) **so d|at|d|ar (et|d|ar)** გრდმ. прх. trans. მოხლეჩა (მოხლეჩს), მოხეთქა; მოხევა **обломать, оторвать** to tear off, to cleave, to split, to rive, to rend. მაშქ ბაკალ სო ბატბებ – შალის ნაჭერი მოხიე; ხივ აღზან სო დატდიქ – წყალმა აღაზანი (აღაზნის ნაპირი) გადმოხეთქა.

სო დ|ანტარ (იტარ) **so d|ătar (ițar)** გრლუგ. непрх. intrans. გამოქცევა (გამოქცევა) **прибежать** to come running. სო დადგჩე, ბადო სო ვანტ – ჩემ დანახვაზე ბადო გამოქცა; ო ძელწახ ვანტ ციმბრილქ სო – იგი რამდენჯერმე გამოქცა ციმბირიდან.

სო დ|ანტ|დ|არ (იტ|დ|არ) **so d|ăț|d|ar (iț|d|ar)** გრდმ. прх. trans. გამოქცევა (გამოაქცევს) **заставить прибежать** to compel run away, to make come running.

სო ახ|დ|არ **so ax|d|ar** გრდმ. прх. trans. დატყუება (დასტყუებს), გამოტყუება (გამოიტყუებს) **выманить, приманить** to lure, to bait, to defraud, to swindle. კატქ ჰენბოშ თინეგოჩი ჩხანდრი სო ახდინას – ლაქუცით თინას წინდები გამოტყუე; ნასტ ახვინას კნათ სო – ძლივს მოვიტყუე (გამოვიტყუე) ბიჭი.

სო დ|აყარ¹ **so d|a'ar¹** გრლუგ. непрх. intrans. მოსვლა (მოვა) **прийти (сюда)** to come. შაქრო სო ვეცქ – შაქრო მოვიდა.

სო დ|აყარ² (დ|ალარ) **so d|a'ar² (d|ayar)** გრდმ. прх. trans. მოტანა (მოიტანს) **принести (сюда)** to bring (here). სო დაყ ჩხანდრი! – მოიტა წინდები! ჰარლქ ნაკი სო დეცქ მალოს – წისქვილიდან ტომრები მოიტანა მალომ (ქალის სახელია).

სო გამ|დ|არ **so gam|d|ar** გრდმ. прх. trans. მოღრეკა აქეთკენ (მოღრეკს), მოღუნვა, გადმოღუნვა **согнуть, гнуть сюда, к себе** to bend, to curve (hither). ლუმსარ სო გამბინას – ლურსმანი მოვღუნე.

სო დ|ერწარ (ჰერწარ) **so d|erçar (herçar)** გრლუგ. непрх. intrans. მოტრიალება (მოტრიალდება), შემოტრიალება, მობრუნება **повернуться, вернуться (сюда)** to turn (hither).

სო დ|ერწ|დ|არ (ჰერწ|დ|არ) **so d|erç|d|ar (herç|d|ar)** გრდმ. прх. trans. მოტრიალება (მოატრიალებს), შემოტრიალება, მობრუნება **повернуть, вернуть (сюда)** to make turn (hither).

სო დექარ (დუქარ) **so d|ekar (d|uyar)** გრლუგ. непрх. intrans. დაძახება აქეთ (დაუძახებს); მოპატიჟება позвать (к себе) to invite, to call. თხა ფსარლუენი ამლარ ნიკუდგო ფჰორენ სო დექლიშ სო – დღეს საღამოს ამაანთ (ქადაგიძე) ნიკოს დამიძახეთ (დამიპატიჟეთ) ერთი.

სო ეცარ (ევდარ) **so ecar (ev|dar)** გრდმ. прх. trans. 1. გადმოღება (გადმოიღებს) достать, вынуть, снять (сюда) to take, to pull. შკატრქ ჟაგნო სო იცნას – კარდიდან წიგნი გადმოვიღე. 2. შესყიდვა, ყიდვა купить to buy, to purchase. ჯანდელო სო ეცა ლუც სო – საქალამნის ყიდვა მინდა.

სო დეხარ **so d|exar** გრდმ. прх. trans. 1. მოთხოვნა (მოითხოვს) требовать. домогаться to demand, to require. კოტეს საწ ტათებ სო დინხას – კოტეს ჩემი ფული მოვთხოვე. 2. მოწვევა (მოიწვევს), მოპატიჟება пригласить, приглашать (к себе) to invite. ბუდსლუენ ჰაში სო დინხათ – საღამოსთვის სტუმრები მოვიწვიეთ.

სო ეჯარ (ლეთხარ) **so eqar (letxar)** გრლუგ. непрх. intrans. 1. გადმობტომა (გადმობტება) прыгнуть (сюда) to take a spring, to jump over (hither). ისაკო ნის სო ეჯარ – ისაკო წყალზე გადმობტა. 2. გასმოგლეჯა (გასმოიგლიჯება) оторваться, отскочить (сюда) to tear away, to tear off, to tear down. სანჭ ქოლთ სო ეჯარ – კარების სახელური მოიგლიჯა.

სო ეცდარ (ლეთხიდარ) **so eq|dar (letx|dar)** გრდმ. прх. trans. 1. გადმობტუნება (გადმობტუნებს) заставить перепрыгнуть (сюда) to make jump over, to make take a spring (hither). 2. მოგლეჯა (მოგლეჯს), მოხლეჩა, მოპობა сорвать, отколоть (сюда) to make tear off, to make tear away. 3. გამოგდება (გამოაგდებს) выгнать (сюда) to drive out, to throw out (hither). დეთ ვაველო ბალბალა, სო ეცბებათ! – ფური ყანაში შევარდა, გამოაგდეთ! დო სო ეცბებათ, ჰალო ბოფხბოთვა! – ცხენი გამოაგდეთ, შევკანმოთ!

სო თეცდარ (თაცდარ) **so teq|dar (taq|dar)** გრდმ. прх. trans. მოთრევა (მოათრევს) притащить, приволочь (сюда) to drag (here).

სო თილდარ (თეფლდარ) **so til|dar (tepl|dar)** გრდმ. прх. trans. გამოაცილება (გამოაცილებს) проводить (сюда) to see off, to accompany (hither).

ანიკო ფსარე ჯინჯრაჩუ დახე'ნე ოთჲ, თხა ასნ, მათესნ სო დეწეთ თილოდ – ანიკო გუშინ ჯინჯრანთას წავიდა ღამის სათევად, დღეს მე და მათემ უნდა გამოვაცილოთ.

სო თიტარ (თეტარ) **so tiṭar (teṭar)** გრდმ. prx. trans. მოჭრა (მოჭრის) отрезать (сюда) to cut, to snip off. ჩუხონ ხა სო თიტლეჩი სო, ცჰა ჩამლონ ნიკლი დორათვად – ბატკნის ბარკალი მომიჭერი, ერთი, გემრიელ ხინკალს გავაკეთებდით.

სო კარჩიდარ (კერჩიდარ) **so qarčidar (kerčidar)** გრდმ. prx. trans. მოგორება (მოაგორებს) прикатить (сюда), to roll, to drive (here). სათრი ვნ სტაკოვ ნაყმაქ სო კარჩიდი – მორები სამმა კაცმა გზაზე მოაგორა.

სო ლაბჟიდარ (ლებჟიდარ) **so labžidar (lebžidar)** გრდმ. prx. trans. გამოცურება (გამოაცურებს) придвинуть (сюда) to move, to drive, to draw (here). ის ჟაგნო სოგუდჩი სო ლაბჟიდებლეჩი, ჰალ ხატრას – ეგ წიგნი ჩემკენ მოაჩიჩე, ერთი, წავიკითხავდი.

სო ლავარ (ლევარ) **so lavar (levar)** გრდმ. непрx. intrans. [გამო]ხმობა ([გამო]სახმობს), მოწოდება призвать (сюда) to call, to summon. ნან ნინუგო ვირვლიგო სო ლავარ – დედამ ნინო ხირხლებთან [გამო]ხმობ.

სო ოთიდარ (ეთიდარ) **so otidar (etidar)** გრდმ. prx. trans. გადმოღება (გადმოღებამს) поставить, переставить (сюда) to remove, to rearrange (here). ვენქ ბოთლ სო ოთიდათ, ცჰა-ში სტაქს ვენქ მალრათხ – ღვინის ბოთლი გადმოღებით, ერთ-ორ ჭიქა ღვინოს დაუღევდით.

სო ოწიდარ (ებწიდარ) **so očidar (ebčidar)** გრდმ. prx. trans. გამოწევა (გამოწევს), გამოძრობა притянуть, вытянуть, вытащить (сюда) to pull, to remove (here). დო სო ოწებე! – ცხენი [გა]შოსწიე! დასლოჩი დალუენი ღოჭ ნასტ სო ოწიდას – შეშაში ჩადებული (მდებარე) ჯოხი ძლივს გამოვადრე.

სო დოხიდარ (დეხიდარ) **so doxidar (dexidar)** გრდმ. prx. trans. გადმონგრევა (გადმონგრევს), დაშლა выломать, разрушить (сюда) to destroy, to demolish, to break. თიში კედელ სო დოხიდე'ნეს, წინი ჰალო თავითნას – ძველი კედელი დაშალე და ახალი გავაკეთებინე; ხივ ალზნქ ცერ სო დეხდო – წყალი ალაზნის ნაპირს მონგრევდა.

სო დ|ოც|დ|არ (ჯელარ) **so d|o'd|ar (qelar)** გრდმ. prx. trans. [ჩა]მოყვანა (ჩა[მო]ყვანს), წამოყვანა привести (сюда) to bring over here, to take with. თამროს შარტ კნათ ღამდითან ქალიქა სო ვოცვიქ – თამარმა თავისი ბიჭი სასწვა-ლებლად ქალაქში ჩა[მო]ყვანა.

სო სტეხარ **so sṭexar** გრდმ. prx. trans. ცდა აქეთკენ (უცდის) ждать (сюда) to wait. აღნირქ ფსტუბანდერ სო სტეხოს – აღენიდან ცოლ-შვილს ველოდები.

სო ქასტ|დ|ალარ **so kaṣṭ|d|alar** გრდლუგ. neprx. intrans. გამოშურება (მოეშურე-ბა), გამოჩქარება спешить, торопиться (сюда), to hurry, to hasten, to start moving (hither). ლავ-ყაროვ ქოთდიენო სო ქასტდაღლნათხ – თოვლ-წვიმით შეწუხებულები გამოვეშურეთ.

სო ყ[შ]ეგარ (დ[შ]ოგარ) **so q[ṣ]eḡar (d[ṣ]oḡar)** გრდმ. prx. trans. მომტვრევა აქეთ (ამტვრევს) отламывать (сюда) to break, to destroy (hither). ავთაღდღეს გორი აჭოშ, ხენბა ტაფნის დენიყ სო ყ[შ]ეგა – ავთანდილმა ვაშლ[ე]ბის პარვი-სას ხეების ტოტები სულ გადმოამტვრია.

სო ჭალ|დ|არ (ჭელ|დ|არ) **so čay|d|ar (čey|d|ar)** გრდმ. prx. trans. მოკეტვა (მოკეტავს), შემოკეტვა, მოხურვა затворить (сюда) to shut, to close (hither). წინა ჩუ ვეცხეჩქი სანი ნშან მა დითო, ლაზიშ სო ჭალდებ – როცა სახლში შე-მოხვალ, კარი ღია არ დატოვო, კარგად მოკეტე.

სო ხახკარ (ხეხკარ) **so xaxḡar (xexḡar)** გრდმ. prx. trans. გამოჭენება (გამოა-ჭენებს) скакать (сюда) to gallop (hither). აღნა ცერლქდაჩქი ღუდ სო ხახკა კნათივ – აღაზნის პირიდან ცხენები გამოაჭენეს ბიჭებმა.

სო ვებლარ **so qeblar** გრდმ. prx. trans. დაბარება (დაიბარებს), გამოწვევა вызвать (сюда) to call, to summon. აბრამ ლაწანგუდღიე ნინოს დაქარ სო ვებ-ლირ – აბრამი რომ ავად გახდა, ნინომ დები დაიბარა.

სო ჰაჭარ (ჰეჭარ) **so hačar (hečar)** გრდლუგ. neprx. intrans. [გა]მოხედვა ([გა]-მოიხედავს) [по]смотреть (сюда), to look (hither). ო დოკ დეცენო სო ჰაჭაქ – მან გაჯავრებულმა [გა]მოიხედა; სანა თათა ხაღწიე, ბაბო სანიგუდჰ სო ჰაჭაქ – კარის ხმა რომ გაიგო, პაპამ კარებისკენ [გა]მოიხედა.

სო ჰაჭღარ (ჰეჭღარ) **so haçd|ar (heçd|ar)** გრემ. прх. trans. 1. მოხედება (მოახედებს) заставить посмотреть (сюда) to make look (hither). მიხკოს ადამე სოგუდჰ სო ჰაჭვიერ – მიხაკომ ადამი ჩემკენ მოახედა. 2. მოშვერა (მოიშვერს) направить (сюда) to direct, to stretch (hither). 3. მოგზავნა (გამოგზავნის) прислать, послать (сюда) to send (hither). ჭავი ტათბუგო ქალიქი სო ჰაჭვინორ – ჭავი (კაცის სახელია) ფულისთვის ქალიქში გამოგზავნათ.

სო დშოგარ (ყშეგარ) **so d|ωogar (q|ωegar)** გრემ. прх. trans. [გად]მოტეხა ([გად]მოტეხს), წატეხა отломать (сюда) to break (hither). ვორქ დაყ-დამონო ტავ სო დშოგი'ნეს, დაჰს ლაქდინას – ვაშლის გამხმარი ტოტი [გად]მოგტეხე და გადავაგდე; სო დშოგალქ სო კაწკო მადგა – მომიტეხე რა პატარა პური.

სოდა[ჰ] **soda[h]** რთული ზმნისართი сложное наречие (сюда) complex adverb.

აქეთ-იქით, მიმო- туда-сюда, вокруг hither and thither.

სოდა[ჰ] დ|აღარ (იხარ) **soda[h] d|a'ar (ixar)** გრლეუ. непрх. intrans. აქეთ-იქით გასვლა (გავა), გასვლა-გამოსვლა, გავლა-გამოვლა походить в разные стороны, туда-сюда to go hither and thither, to walk hither and thither. სოდა[ჰ] ბალუთვად, ჰახკეც ო ბჟა ანეგო[ჰ] დისდამონოჰქ – გავიდ-გამოვიდეთ, იქნებ ის ძროხა ნადირს გადაურჩა.

სოდა[ჰ] დ|აღარ (თელარ) **soda[h] d|a'ar (tel'ar)** გრემ. прх. trans. აქეთ-იქით მიცემა (მისცემს), დარიგება; გაცემა (მიცვალებულის სახელზე) раздать, разд[ав]ать, отдавать (в память покойника) to distribute, to give, to spread. ცენეს დუტ მოწ დეცერ თხო, მს სოდა[ჰ] დამონათხ – წლეულს ბევრი თათლი მოგვივიდა, მაგრამ დავარიგეთ; ნან დამღიე, ოცუფ ქამრცხი სოდა დამონათხ – დედა რომ გარდაიცვალა, მისი სამოსი გავეცით.

სოდა[ჰ] დ|ახარ (იხარ) **soda[h] d|axar (ixar)** გრლეუ. непрх. intrans. აქეთ-იქით წასვლა (წავა), წასვლა-წამოსვლა пройти; разойтись to go hither and thither, to walk hither and thither. თხა შაწავ სოდა ვახნას, მს ნაყბისტეს ცო ბჟარვანმაკი სო – დღეს ორიოდეჯერ წაველ-წამოველ, მაგრამ ამხანაგს ვერ შევხვდი; შეყრენი ნახ სოდა[ჰ] დახქ – შეყრიდან (სამხიარულო შეკრებიდან) ხალხი წავიდ-წამოვიდა (დაიშალა).

სოდა[ჰ] დ|აყარ (იხარ) **soda[h] d|a'ar (ixar)** გრლუვ. neprx. intrans. წასვლა-წამოსვლა (წაგა-წამოგა) пройти туда и обратно to go hither and thither, to walk hither and thither. ტყუდჰსწლუხრ გეტესუ[ჰ] აღნირქ შაწაჰ სოდა[ჰ] ვეცნას – ბოლო კვირას აღვნიდან ორიოდეჯერ წავედ-წამოვედი.

სოდა[ჰ] დ|ეყარ (აყარ) **soda[h] d|eqar (aqar)** გრდმ. prx. trans. გაყოფა-გამყოფა (გაყოფ-გამყოფს) разделить, поделить (между собой) to share, to divide (between, among). ვაჟარგ ქე სოდა[ჰ] დეყარ – ძმებმა ცხვარი გაიყვეს.

სოდა[ჰ] ლელარ (ლალარ) **soda[h] lelar (lalar)** გრლუვ. neprx. intrans. აქეთ-იქით სიარული (დადის), მიმოსვლა ходить взад и вперёд to go hither and thither, to walk hither and thither. ირადკლბ, წყეგეც სოდა ლელეჰქ, ჩუ ხაყნ, ჰალარ ლამდებალქ! – ირაკლი, ძალიან მიდი-მოდიხარ, დაჯექი და ისწავლე რა!

სოდა[ჰ] ლესტარ (ლასტარ) **soda[h] lestar (lastar)** გრლუვ. neprx. intrans. აქეთ-იქით ქანაობა (ქანაობს), გადაქან-გადმოქანება, ტორტმანი раскачиваться, шататься в разные стороны to swing hither and thither. ჩარხლარ შალარ ვალარ ჰამეხინქ, სოდა[ჰ] ლესტერ – ჩარხოანთ შალვა მოდიოდა ქელეხიდან და ბარბაცებდა.

სოდა[ჰ] მახკ|დ|არ (მეხკ|დ|არ) **soda[h] maxk|d|ar (mexk|d|ar)** გრდმ. prx. trans. აქეთ-იქით დაბნევა (აბნევეს), მიმოტანტვა; დაღვრა, მიმოღვრა рассыпать всюду, разливать в разные стороны to scatter hither and thither, to spill hither and thither. სჭერ დაყოფცარ ცაროს ხი სოდა[ჰ] მახკდიქ – ეზოში მოტანამდე ცარომ წყალი მიმოღვარა.

სოდა[ჰ] ყასტ|დ|არ (ყესტ|დ|არ) **soda[h] qast|d|ar (qest|d|ar)** გრდმ. prx. trans. დაშორება (დააშორებს), დაშორიშორება, გაშველება разнять to separate, to part, to dismantle, to pull apart. გუმეაყარ ბუჰი დალქენქ, ლაჰბი დეოოშ ნასტ სოდა[ჰ] ყასტდიქ – გოშიებს ჩხუბი მოუვიდათ და ჯოხების ცემით ძლივს გააშველეს.

სოდა[ჰ] ვაპტ|დ|არ (ვეპტ|დ|არ) **soda[h] qapt|d|ar (qept|d|ar)** გრდმ. prx. trans. აქეთ-იქით მიწოდება (მიაწოდებს), დარიგება раздать to distribute, to give, to spread. დითხ ჰამინაყ სოდა[ჰ] ვაპტდინას – ხორცი ყველას მივაწოდე.

სოღა[ჰ] ცასარ (ჯეესარ) **soda[h] qasar (qepsar)** გრძმ. прх. trans. მიმოტან-ტვა (მიმოტანტავს), მიმობნევა разбросать to scatter hither and thither, to spill hither and thither. ქოთმივ სიმძღ სოღა[ჰ] ცასარ – ქათმებმა სიმინდი გატანტეს (მიმოაბნიეს).

სოღა[ჰ] ჰეჯარ (ჰაჯარ) **soda[h] heçar (haçar)** გრლუგ. непрх. intrans. მიმო-ხედვა (მიმოიხედავს), აქეთ-იქით ყურება смотреть туда-сюда, озираться, осматриваться to look hither and thither. ოთარ სოღა[ჰ] ჰეჯუმ ვოტურქ, ჯერქს ქოკ მალბიე'ნქ, აჰ ვოჟქხოვ მარლოი ყშიეგგერ – ოთარი აქეთ-იქით ყურე-ბით მიდიოდა, ქვას ფეხი წამოჰკრა და, წაქცეულმა, კინაღამ ცხვირ-პირი დაიმტვრია.

სოღა[ჰ] ეეჰარ (დ|აჰარ) **soda[h] qeħar (d|aħar)** გრძმ. прх. trans. წაღებ-წა-მოღება (მიაქვს-მოაქვს) возить туда-сюда, развозить to carry hither and thither, to take hither and thither. ჟურნალისტეივ ამბუღ ეეჰარ სოღა[ჰ] – ჟურნალისტებს ამბები მიმოაქვთ.

სოღა[ჰ] ჰათეს|დ|არ (ჰეეს|დ|არ) **soda[h] haps|d|ar (heps|d|ar)** გრძმ. მრ. прх. мн. trans. pl. 1. მიმოგზავნა (მიმოგზავნის), აქეთ-იქით დაგზავნა разослать to send hither and thither. ბავინრ ღო ლახან კნათი სოღა[ჰ] ჰათესბინას – დაკარგული ცხენის მოსაძებნად ბიჭები აქეთ-იქით დავეგზავნე. 2. მიხედ-მოხედება (მიახედ-მოახედებს) заставить посмотреть (в разные стороны) to make look hither and thither. ბავინრ ღო ლეხოშ კნათი გორნკან სოღა[ჰ] ჰათესბინას – დაკარგული ცხენის ძებნისას ბიჭები გორაკებზე მივახედ-მოვახედე.

სოღა[ჰ] ჰეტარ (ნიტარ) **soda[h] hețar ('itar)** გრლუგ. непрх. intrans. მიმოიბენა (მიმოიბენს), გაქცეე-გამოქცევა бежать туда-сюда, сбегать туда и обратно to run hither and thither. ვოლიხალქ, ნანეშლარჩურქ დითხ დაკეჰადწ შალთ დაყალ ვაღნ, ცჰაღნა წუთე[ჰ] სოღა[ჰ] ჰეტე[ჰ] – წადი რა, დეიდაანთი-დან ხორცის დასაკეჰად ხანჯალი მოგვიტანე, ერთ წუთში მიირბენ და მოირბენ.

სოგ მდ **sov** jj სვაგი чёрный гриф griffon, vulture. ახკე ბალქჩო ფსტარანმაქ სოგწ ჭკაღში დედახკერ – გადაჩეხილ ხარზე სვაგების გუნდები ისხდნენ.

სოვდაგარ ვბ **sovdagar** vb სოვდაგარი купец tradesman, merchant.

სო|ვერწემ **so|verceš** ზმნს. нареч. adv. პირაქეთ, აქეთა მხარეს, აქეთ მობრუნებით, ქედის აქეთა მხარეს по эту сторону хребта hither, towards hither side of the ridge. სოვერწემ ღაზქ დაქრი დარ – პირაქეთ კარგი ბალახი იყო.

სო|ვერწემს **so|verčšā** j პირაქეთი, აქეთა მხარე, ქედის აქეთა მხარე территория по эту сторону хребта the hither side of the ridge. სოვერწემს ვადგო დადღი, დაჭვერწემს მს ქისტეგო[ჭ] – ქედის პირაქეთი ჩვენ გვიჭირავს, პირიქითი კი ქისტებს.

სოკაც **soka'** adit. ზმნს. нареч. adv. ცოტა აქეთ[კენ] немного сюда (ближе ко мне, к нам) a bit hither. ბანდერ სოკაც დიშდებ, ცოჭქ დაჭ თასლა – ბავშვი ცოტა აქეთ გადმოაწვინე, თორემ გადავარდება. იხ. см. see სო² so².

სოლ ბდ **sol** bd სოლი клин wedge. ოვარ სოლეე სათრი ეტოდო – ისინი სოლით სათარებს (მოორებს) ხეთქავენ; სოლი დარლოთხ – სოლებს ვთლით.

სომ ბდ **som** bd მანეთი, ლარი рубль, лари Lari (Gel). მელ სომ ვადხუ ის ტათბუ ტარდ? – რამდენი მანეთი (ლარი) ღირს ევ ვერცხლის ბეჭედი? იხ. см. see მანათ manat.

სომეხნოვ ბდ **sompxov** bd სომეხი армянин Armenian.

სომეხნო დოჭ (თსტუენო) დდ **somxō joh** (psɔjɔnō) jd სომხის გოგო (დე-დაკაცი) армянка Armenian girl.

სომეხურ **sompxur** სომხური армянский Armenian. სე ოჯხე სომეხურ ცოჭანნა ვეთქ – ჩემს ოჯახში სომხური არავინ იცის.

სუემ[თ]ხრათ **sujm[ɸ]xrat** ზმნს. нареч. adv. სომხურად по-армянски in Armenian. ნიკოზეს სუემ[თ]ხრათ წანიშ დორ ამბუდ – ნიკოლოზი სომხურად წმინდად ლაპარაკობდა.

სორო დდ **sorō** jj სორო, ბუნაგი нора, берлога lair, burrow. ლაჭ სორო[ჭ] ბალ-ჭლათქ – გველი სოროში იმყოფება ხოლმე; ცოკალ სორუდ დოლქ – მელია სოროში შეძვრა.

სოდ **sōd** სოდა сода soda. ცომ ბოლანანდნო სოდ ძმარლო დადსტნას – ცომის ჩასადებად სოდა ძმარში გაფხენი.

სოლეშ **sōyeš** ჩემებურად, ჩემგვარად в моём стиле like me. ნიკო სოლეშ იხრ
ლეთხა – ნიკო ჩემებურად ცეკვავს.

სპილო დღ **spilō** dd სპილო слон elephant. სპილსა ნიწყლქ მათხეჩქ სუდლერ ცო
ლელქ – სპილოსავით ღონიერი ქვეყანაზე არსება არ დადის.

სპირტ დღ **spirt** dd სპირტი спирт alcohol. დჷაყეს სპირტენ დაყეჩქ არაყ ჰადენას
– ჭრილობას სპირტის მაგიერ არაყი წაუუსვი.

სპირტელქ **spirtēlē** სპირტიანი спиртной, со спиртом alcoholic. სპირტელქ
ბოთლ სო ვაბტებ სო! – სპირტიანი ბოთლი მომაწოდქ!

სრესა|დ|არ **sresa|d|ar** გრდმ. прх. trans. სრესა (სრესს) тереть to crush, to squash, to
pulverize. ღორძიენო ღარკი სრესადინორო ოჯუნ – გაყინული ყურები ესრი-
სათ მისთვის.

სტაბლუქ **stablū** შემოდგომის, საშემოდგომო осенний autumnal. სტაბლუქ ვორ
დალიხა'ქ ღაზიში გოუგუქ (გაუგუქ) – საშემოდგომო ვაშლი ზამთარშიც კარ-
გად ინახება.

სტაბო დღ **stabō** jj შემოდგომა осень autumn. სტაბოჩქ ქიშ ღაუმრქ შირიქ გელო
– შემოდგომაზე ცხვარი მთიდან შირაქში მიჰყავთ; სტაბუქ ამბდუდ ღათქ –
შემოდგომის ამინდები დგას.

სტადულასო, სტაფილო ბღ **stajpla'ō, stapilō** bd სტაფილო морковь carrot.
სტადულასუდუ (სტადულეუ) წვექ ვესკინას – სტაფილოთი წვენი მოვხარშე;
გახეხადბიენო სტადულასო ღაწმინ თელო – გახეხილ სტაფილოს ავადმყო-
ვებს აჭმევენ.

სტაკ ვ (მრ. მნ. pl. ვასერ ბ) **stak** v (მრ. მნ. pl. **vaser** b) მამაკაცი, კაცი, ადამიანი
мужчина, человек man, person, human. სტაკოვ აღო – კაცმა თქვა; სტაკქ ქუდ
– კაცის ქუდი.

ჩურქ სტაკ ვ **čurē stak** v 1. შინაური (ახლობელი) კაცი близкий человек
familiar person, close person. 2. მამაკაცი, რომელიც ცხვარში არ დადის
домосед, мужчина, не занимающийся уходом за стадами man, who does not
like going for shepherding. მენქ ქეგო ცო იხორ, ოჯუნ ჩურქ სტაკ ღორ ბაცბი-
ლოჩქ – ვინც ცხვარში არ დადიოდა, იმას შინაურ კაცს ეძახდნენ თუშებში.

სტაკ

სტაკლობ დ **staklob** d კაცობა, ვაჟკაცობა мужество bravery, courage. ბუჭლოაჰი ბაცბი სტაკლობევ ბალენრ ბარ – ბრძოლაში თუშები ვაჟკაცობით განთქმულნი იყვნენ.

სტამიდარ **stamidar** გრდმ. прх. trans. გასქელება (გასასქელებს), გამსხვილება [с]делать толстым, сгущать to make fatten, to make thicken. სტევაკ სტამინოლრ იშტ ჭიჭრან ჯადბი – ნეტავ რამ გაასქელა ასე ჭიჭანთ ჯაბა?

სტამი **stami** სქელი, მსხვილი толстый; густой thick. სტამირ სტაკგოაჰი დაჯონ გაგაყრ და – სქელ კაცს დიდი მუცელი აქვს.

სტამიშ **stamiš** ზმნს. нареч. adv. სქლად, მსხვილად густо, крупно thickly, densely.

სტამიშ აჰარ **stamiš ahar** გრდმ. прх. trans. მსხვილად დათქვა (დათქვავეს), დაროშვა МОЛОТЬ крупно to grind densely, to grind in thick pieces. ფსუნ სტამიშკაც აჰარ დეწე – ქერს მომსხოდ, (ცოტა მსხვილად) უნდა დათქვა.

სტამ-სტამი **stam-stami** სქელ-სქელი, მსხვილ-მსხვილი крупный, толстый thick. სტამ-სტამი ოლოშ ჩავარდინას – მსხვილ-მსხვილი ოლოში (ნედლი სიმინდი) შევარჩიე.

სტამოლ დ **stamol** j 1. სისქე толщина thickness. სტაკოს სტამოლ ცო თაუგუ – კაცს სისქე არ უხდება. 2. სიმისხო толшины какого-л. предмета thickness. თელვერერ ჭანდრე სტამოლ ხენაკ ბალუდ მიჩმე? – თელავის ჭადრის სიმისხო ხე არის, ნეტავი, [სადმე]?

სტაუხკუ, სტოუხკუ **stauxku, stouxku** ზმნს. нареч. adv. შარშან в прошлом году last year. სტაუხკუ ლამუაჰი ცო დარათხრ – შარშან მთაში არ ვიყავით.

სტაუხკლუ, სტოუხკლუ **stauxklu, stouxklu** შარშანდელი прошлогодний of last year, last year's. ერისტო სტაუხკლუ ლავსან ტაუადხრ ვავრ – ერისტო შარშანდელი თოვლივით გაქრა.

სტაქან დდ **stakã** dd ჭიქა стакан glass, cup. ოჯუს სტაქანი შურ დოთ – მან ჭიქაში რძე ჩაასხა.

სტაჰრ დდ **stahô** jj ჯაჭვი, ძეწკვი цепь, цепочка chain. სალარ დირ დენიჰი სტაჰრ აუხკუ – სალარი (ცხენის სახელია) მთელი დღე ჯაჭვზე აბია; მახკარ-

ფსტეიგო[ჰ], ფადრგლჰნ ტათბუქ სტაჰუდ ვახკურ – ქალიშვილებსა და დედაკაცებს ფარგულეებზე (გულისპირებზე) ვერცხლის ძეწკვები ეკიდათ.

სტაჰორქ **stahōrē** ჯაჭვიანი, ძეწკვიანი что-л. с цепочкой with chain, having chain. ქიქოყ ფსტეივ სტაჰორქ ქადრცხი დეფხორ – წინათ დიაცები ძეწკვიან ტანისამოსს იცვამდნენ.

სტენ- **stēn-** об. см. see ვუხ (უხ) **vux**. სტენავ ვულვოჰრ – რა გაყვირებს? ე სტენი და თაგდიენი – ეს რისია (რისგან არის გაკეთებული)?

სტენარ **stexar** გრძმ. прх. trans. [მო]ცდა ([მო]უცდის), [და]ცდა, ლოდინი [под]ждать to wait. ნაყბისტ სტენარს – ამხანაგს ვუცდიდი (ველოდებოდი).

სტენითარ **stexitar** გრძმ. прх. trans. მოცდევინება (აცდევინებს) заставлять ждать to make wait. ნაყბისტევ დუჯიჩრ ხანე[ჰ] სტენითიქ სოგორ – ამხანაგმა დიდხანს მაცდევინა; ნაყბისტევორ სტენითინას – ამხანაგს ვაცდევინე.

სტენომ ბ **stexom** б მოლოდინი ожидание expectation. ნიფანიგო ქუდრწოქ ბაჯოქ სტენომ ბა – ნეფიონს (ნეფე-დელოფალს) ქორწილის დიდი მოლოდინი აქვს.

სტვენა|დ|არ **stvena|d|ar** გრძმ. прх. trans. სტვენა (უსტვენს) свистеть to whistle. ჰანახოვ სტვენადო – ვილაც უსტვენს.

სტილ დ **stīl** d სტილი (წონის ერთეული – ორი კვერცხის წონა, დაახლოებით 200 გრ) мера веса (вес двух яиц, приблизительно 200 гр) unit of weight (weighing two eggs, approximately 200 gr.). მელაკ სტილ დალულორ ე დათნენ? – ნეტავი, რამდენი სტილი გამოვა ეს ერბო.

სტინ[ი] **stīn[ī]** რის[ია]? чего? of what? სტინი დარდ ბა ბანდრიგო? – რის დარდი აქვთ ბავშვებს?

სტინხანე **stīnxane** რა დროს!.. какое сейчас время!.. there is no time for this. სტინხანე იცხუფ ამბუდ მარ და? – რა დროს მაგაზე [მაგის] ლაპარაკია?

სტიურ დდ **stīur** dd სტვირი, სალამური свирель pipe, panpipe. ღუნავ სტიურ თეფხორ – მწყემსი სალამურს უკრავს; ფსარლუდნი, ჟე ნაჟტრი დახკდიჩე[ჰ], ბათოს სტიურ დათხდალათერ – სალამოზე, როცა ცხვარს ბინაში მოიყვანდა, ბათოს სალამურს აკენესებდა ხოლმე.

სტო

სტო ღდ **sto** dd საჭვრეთელი, საჭრელი долото chisel.

სტოლ, შტოლ ბდ **stol, štol** bd მაგიდა стол table.

სტომაგ ღდ **stomag** jj სტომაქი, კუჭი, მუცელი желудок, живот stomach. იზო
სტომეგეს ქატე – იზო სტომაქს უჩივის.

ს[ტ]უდენტ ვბ; ღდ **s[ʔ]udēt** vb; jd სტუდენტი студент student. სტუდენტლო[ჰ]
მატრ დადენას – სტუდენტთან ვისადილე.

სუ **su** შორისდ. межд. inter. სუ! Молчать! Be quiet! სუ, ჰე ჭირ ჰე ნანენ – სუ, შენი ჭირი
შენს დელას!

სუდ ბდ **su** bd ნაკვერჩხალი горящий уголь, жар burning coal. სუდ ტოტი დაკიფ
სე – ნაკვერჩხალმა ხელები დამწვა.

სუდნ(ი) **sujn(î)** ზმნს. нареч. adv. მე ჩემთვის (თავისთვის) (იწარმოება სო **so** ნაცვალ-
სახელისაგან, აძლიერებს ზმნის შინაარსს) я себе (образуется от
местоимения სო **so**, усиливает значение глагола) I for me (myself) (is formed
by the pronoun სო **so**, it strengthens the content of the verb). ას სუდნ ვუდტას,
აჰჰ ჰუდნ ღობ! – მე ჩემთვის მივდივარ, შენც შენთვის წადი!

სუდტა ღდ **sujtā** d ქალის ერთგვარი სამკაული, ფარგულზე იკეთებდნენ женское
своеобразное украшение из серебряных монет woman's peculiar jewelry.

სუკ ბდ **suk** bd ზურგი спина back. ფშელვიჩგო[ჰ] სუკი ლადწი სე – გაცხიებულს
ზურგელები მტკივა; სუკან ვათსალე სო – ზურგზე დამთხანე რა; სუკ ჭშალოშ
ბეწე ხილს სტაკგო[ჰ] – ზურგი მაგრად უნდა ჰქონდეს კაცს.

სუკმაქ დ|ატარ (ეტარ) **sukmak d|atar (eṭar)** გრლუგ. непрх. intrans. გათქვი-
რება (გათქვირდება), ზურგზე გასკდომა სიმსუქნისაგან| стать жирным,
лопаться от жира to become fat, to become greasy.

სუკ ჭშაღბ|არ (ჭშელბ|არ) **suk čʰaɣbar (čʰeɣbar)** გრდმ. прх. trans. ზურ-
გის გამაგრება (ზურგს [გა]უმაგრებს) поддерж[ив]ать, помочь, помогать to
help, to assist, to support. ჟევ სუკ ჭშაღბიქ თხე, ვუმაყ (უმაყ) თოყალ და თხო-
გო[ჰ] – ცხვარმა ზურგი გაგვიმაგრა, ყველაფერი საკმარისი გვაქვს.

სულითა ღ **sulitā** j სულეთი (საიქიო) тот свет the future life, the next world. სუ-
ლითა უვრ ქვეყანახ დო – სულეთს იმ ქვეყანას ეძახიან.

სულთქმ **sultkm** j სულთქმა, ოხვრა, კვნესა, ხვნეშა **вздыхание, вздох, стелание moan.**

სულთქმ **ქაგარ (ქახარ) sultkm j|aqar (j|axar)** გრძ. прх. trans. ამოოხვრა, ოხვრა **вздохнуть, вздыхать to moan, to sigh.**

სულიერ, სუდრელ დდ **sulier, sujrel** dd 1. სულიერი, სულდემული **живое существо spiritual, animated, living thing.** 2. გლატ. перен. fig. საზიზღარი რამ მწერი **какое-л. отвратительное насекомое disgusting insect.**

სურათ, ზურათ დდ **surat, zurat** jj სურათი, ფოტოსურათი **картина, фото photo, picture.** ჰაჭალქ, სურთქაქი მარა ლადმზრათ მოც იხოჰრ – შეხედე რა, სურათში რა ლამაზად გამოდინარ.

სურთაღქ **surtālē** სურათებიანი **с картинами with pictures, full of pictures.**
სურთაღქ ალბომ დაჰ გაგდინას – სურათებიანი ალბომი შეგინახე.

სუსუტუსნბა **susūtusnba** ზმნს. нареч. adv. სიჩქარეში, ფაციფუტში **второпях in haste, in a hurry.** სუსუტუსნბა ქოლგ ჩუჰ დისენრ სოგო – სიჩქარეში ქოლგა შინ დამჩენია.

სუსხა|დ|არ **susxa|d|ar** გრძ. прх. trans. სუსხვა (სუსხავს) **обжигать (о морозе, крапиве) to nettle, to frost, to bite.**

სუფ **sup** j წენიანი, წვენი **суп soup.** სუფ ჯანმრთელობენადნრ ზორადში საჭირრა და – სუფი ჯანმრთელობისთვის ძალიან საჭირრა.

სუფრ დდ **supr** dd სუფრა, ჰურ-მარილი **скатерть; застолье table-cloth; feast.**
ყარწი სუფრ – ჭრელი სუფრა; სტოლმაქაჰრ სუფრ დარქდიქ – მაგიდაზე სუფრა გაშალეს; ფსარლუნნი ჰაში სუფრენქმაქ ხაბუქ – სალამოს სტუმრები სუფრასთან დასხდნენ.

სუხარ დდ **suxar** jj ორცხოობილა **сухарь hard biscuit, dried crust.** თივა ტბათინ დოტუშ თა დუგ სუხარ გეჰოთხ – დასასვენებლად ტბათანაში წასვლისას თან ბევრი ორცხოობილა მიგვაქვს.

სუხტუხი დ **suxtuxi** d მრ. мн. pl. სურდო **насморк cold, snuffle.** სუხტუხი ვათხე სოხ – სურდო[ები] შექეყარა.

სუხტუხარქ **suxtuxārē** სურდოიანი **с насмарком having a cold in the head.** სუხტუხარქ ადმე ნახლო ცო დეწე ევა – სურდოიანი ადამიანი ხალხში არ უნდა შეერიოს.

სწორან **scorā** j სწორი, დღეის სწორი тот же день следующей недели in a week, a week later. თხალუხრ სწორეჲჲ ვორკლილო ვუდტას – დღეის სწორს ხორხელში მივდივარ; შაბთჲ სწორან შაბათ დაჲ, კვირინჲ მან კვირას – შაბათის სწორი შაბათია, კვირისა კი კვირა.

სხალ ბდ **sxal** bd მსხალი груша pear. მაწრიხრ სხალენ დისტეჲჲ ბაშარ ხეჲჲ – ტკბილმა მსხალმა პირში დნობა იცის; სხალ ბეწრეს ცარკანხ ხი დათხეჲ ოჯუდგოჲჲ – მსხლის ნდომისაგან ნერწყვი (კბილებზე წყალი) მოსდის მას.

სხივ მდ **sxiv** jx სხივი луч ray. მათხ სხივან დაფხოლ დადწე – მზის სხივებს სითბო მოსდევს.

სხიპალ დდ **sxipal** dd პატარა მუწუკი маленький прыщ small pimple. ნატარგ დაკდიწოჲჲჲ სხიპლი გეფსდალანლათე – ჭინჭრის დამწვარზე (ჭინჭრისაგან დამწვარ ადგილზე) პატარა მუწუკებს დააყრის ხოლმე.

სხლად|დარ **sxlad|dar** გრდ. прх. trans. სხვლა (სხლავს) срезывать, обрезать (ветки) to trim, to cut. დაყდაღნრ ტავნი სხლადლორათხ, მე წინა, ლაზე ტაფინ დადლოლო – გამხმარ ტოტებს ვსხლავდით ხოლმე, რათა ახალი, კარგი ტოტები ამოსულიყო სრ. сов. pl. გასხლა|დარ **gasxla|dar**.

ტა დდ **ta** dd ბეჭი, მხარი; საქონლის წინაფეხი, წინა მხარი лопатка; передняя нога shoulder-blade, scapula; the front foot. თოფ ტავნის ლასტება'ჲ, ქასტე ნშადუნ ვოლ – თოფი მხარზე მოიგდე და ჩქარა გამოდი; ჟელრეგოჲჲჲ ში ტა და – ცხვარს ორი მხარი აქვს; ახრუბ ტავნოხ ლაცება'ჲ, უდშტა'ჲ ლარკ დაჲ – თოხლი მხრებში დაიჭირე და ისე გაპარსე.

ტაბაკ დდ **tabak** dd ტაბაკი лоток tray. ხაკლი ტაბაკეჲ ჰოთვად ნინლარნ – ხინკალი ტაბაკით წავულოთ ნინოანთ.

ტაბიკ ბლ **tabik** bd ტაბიკი штырь, шворень ярма (для упряжки быков) all-rounder of the oxbow. ფსტუ ურში ბებჯოშ, ტაბკინ მუყელდაჰრ ქორთო ბა-გითო, ღუყ საკერმაქს ოთოდო – როცა ხარს ურემში აბამენ, ტაბიკების შუა თავს გააყოფინებენ და უღელს კისერზე დაადგამენ.

ტაბლ დდ **tabl** dd ტაბლა блюдо для поминания покойника meal for remembering the deceased people. საბედ შადრი ნან ტაბლეე დარჯღარჩუ მახე – საბედა თავისი დედის ტაბლით დარჯღოანთსა წავიდა.

ტავ დდ **tav** dd ხის ტოტი; წყლის ნაკადი, ტოტი ветвь дерева; рукав реки branch of the tree; flow, stream of the water. ოჯუს ხენგო[ჰ] ტავი (ტავნუდ) თეტ – მან ხეს ტოტები მოსჭრა; ტავნან ყარო ცოტნი ვაჟხკუ – ტოტებზე წვიმის წვეთები კილია; ჭარი ლეცღა ტავ ხიტდინათხ – სათევზაოდ ტოტი დავწყვიტეთ (გადავკეტეთ).

ტათბულწ **tabulī** ფულიანი с деньгами (о человеке), зажиточный having a lot of money, prosperous, well off. ტათბულიხოვ, განლაყ მუ, წა ატადშ თავოდო – ფულიანი, რასაკვირველია, სახლს ადვილად ააშენებს.

ტათებ დდ **tateb** dd ვერცხლი, ფული серебро; деньги silver; money. ტათებწ წომალ იცნას – ფულით წამალი ვიყიდე; ტათებწ თავდარ დეწე – ფულს გაკეთება (შოვნა) უნდა; ოჯუს ტათებ ცო ლო სო – ის ფულს არ მომცემს; აჰ ოჯუნბ ტათებ ლო – შენ მას ფულს მისცემ; დადას ტატებ ლო ჰო, შაქარწ ეც ვადნ! – მამა ფულს მოგცემს და შაქარი გვიყიდე!

ტათებ დ|იხკარ (დ|ეხკარ) **tateb d|ixkar (d|exkar)** გრდმ. прх. trans. მოვერცხვლა посеребрить to silver, to become silvery.

ტათებწოლ დ **tatebcol** d უფულობა бежденежье shortage of money, lack of money, impecuniosities.

ტათებწ **tatbū** ვერცხლის[ა] серебряный silver. ტათებწ ღადკი – ვერცხლის კოვზები; ტათებწ შალთებ ვოუნტყ სომ ბადონას – ვერცხლის ხანჯალში სამოცი მანეთი მივეცი.

ტათებწწ **tatbuçī** უვერცხლო; უფულო без серебра; без денег without silver; impecunious. ტათებწწ სტაკონ ცომ ეცმაკე – უფულო კაცი ვერაფერს იყიდის.

ტაფენი **tajvni** იხ. იხ. see ტა **ta** ტაფენი ანი დოხკდალი სონე, თორღვას აბნუდ ვუდტას – ბეჭებში ქარები ჩამიდგა და თორღვას აბანოში მივდივარ.

ტალამ ბ **talam** იხ. დარდი (ცალკე აღარ იხმარება) забота (отдельно не употр.) sorrow, grief, (isn't used separately any more).

ტალამ ბარ **talam bar** გრემ. იხ. trans. ნაღვლობა (ნაღვლობს), დარდი, მნიშვნელობის მიცემა, ღონის გაღება грустить to grieve, to be sorry, to be worried.
 სე სტაკოვ ცომ ტალამ ბო ეენ – ჩემი ქმარი [კაცი] არას ნაღვლობს ცხვრის-თვის; ე ვენვენ ტალამ ბებლეთ! – ამ ვენახს უღონეთ რა!

ტალღ იხ. talv jz ტალღა волна wave.

ტამარ|დარ **tamar|dar** გრემ. იხ. trans. გათოშვა (გაითოშება) (ითქმის მხოლოდ სხეულის ნაწილებზე) мёрзнуть (говорится только о частях тела) to freeze (is used only for the parts of the body). ფშელოვ ტოტი ტამარდიქ სოგო[ჰ] – სიცივემ ხელები გაითოშა. შღრ. იხ. comp. ღორ|დარ yor|dar.

ტამარ|დიენრ **tamar|dieno** გათოშილი (ითქმის მხოლოდ სხეულის ნაწილებზე) замёрзший (говорится только о частях тела) frozen (is used only for the parts of the body). ქოკი და სოგო ტამარდიენრ – ფეხები მაქვს გათოშილი.

ტაქ-ტარკ ბ **tak-tark** იხ. ნეკი, ნეკა თითი мизинец little finger. კაწკუდირ ტარკეხ ტაქ-ტარკ დო – ჰატარა თითს ნეკს ეძახიან; ტაქ-ტარკეხ ტარდ უდღნას – ნეკა თითს ბეჭელი ჩამოვაცვი.

ტაკანრ **takajno** იხ. იხ. нареч. adv. მაგრად (ცალკე არ იხმარება, ითქმის ზედმეტად გავსებაზე, გაძლომაზე) крепко (отдельно не употребляется, ითქმის ზედმეტდ გავსებაზე, გაძლომაზე) strongly, tightly, steadily (isn't used separately, indicates to filling, satiating). ტაკანრ დუწდინას თადღნი – მაგრად დავტენე ხურჯინები; ტაკანრ დუწდინას ვარშ – მაგრად გავაძლე ღორები.

ტატლება|დ|ალარ **tatleba|d|alar** გრემ. იხ. intrans. ტანტალი (ტანტალებს) таскаться to wander. ლევანე მიჩნდაც ტატლებადვალი'ნე, ტყუდჰსინე აღნიჰი ნაეტარნ დილქ – ლევანმა ყველგან იტანტალა და, ბოლოს, აღვანში დაიღო ბინა.

ტანჯრ **ṭāǰō** j ტანჯვა, სატანჯველი, წამება *мыка, мучение torture, harrow*. ყენრ ნახნ ტანჯრ ცად მუდტუ – ღარიბი ხალხის ტანჯვა ცაში აღის (ძალიან დიდია).

ტანჯო|დალარ **ṭāǰō|dalar** გრემ. непр. intrans. ტანჯვა (იტანჯება) *мучиться to suffer*. ო ზორადში ტანჯოლა – იგი ძალიან იტანჯება.

ტანჯო|დალან **ṭāǰō|dalā** გრემ. прх. trans. ინფინიტეია მასდარისთვის *инфинитив для мадара infinitive for the gerund* ტანჯო|დალარ **ṭāǰō|dalar**. აღმე ტანჯო-დალან და გაჩენადმონრ – ადამიანი სატანჯველად არის გაჩენილი.

ტანჯო|დარ **ṭāǰō|dar** გრემ. прх. trans. ტანჯვა (ტანჯავს) *мучить, заставить страдать to torture*. დო, სტეე ტანჯოდმოჭრ – ქა, რა გტანჯავს?

ტაპარუკ **ṭaparuk** ღარიბი, უქონელი *неимущий poor*. თურ ტაპარუკ ვასრ, ლაგ-შირნ მე ჰიჭაჰ სოგრ – განა უქონელი ვარ, ზემოდან რომ მიყურებ.

ტარ ბდ **ṭar** bj ძუძუ *грудь; соски вымени breast*. ბნდერ ტაროხ დაჯე – ბავშვი ძუძუს წოვს;

ტარე ქორთო ბდ **ṭarē kortō** bd ძუძუს თავი *сосок (грудь) nipple*. ბნდერ ხერდოშ ტარ ქორთის ყაჰე ვუმ (უმ), ლე მხ კორ ჰეჯანლათე – ბავშვის მოშორებისას ძუძუს თავს მწარე რამეს, ან ნახშირს უსვამენ ხოლმე.

ტარო¹ დდ **ṭarō¹** dd სილა *оплеуха, пощечина sand,slap*.

ტარ[რ] დალარ (თელარ) **ṭar[ō] dalar (telar)** გრემ. прх. trans. სილის გაწვნა (სილას გააწნავს) *дать пощечину to slap, to cuff, to mug*.

ტარ[რ] ჰაჯდაარ (ჰეჯდაარ) **ṭar[ō] haqdar (heqdar)** გრემ. прх. trans. 1. სილის გარტყმა (სილას გაარტყამს) *дать пощечину to cuff, to mug*. დოკ დეჟენრ გიორგის ნიკუნ ტარო ჰაჯდინორ – გულმოსულ გიორგის ნიკალასთვის სილა გაერტყა. 2. მოსპობა (მოსპობს), მუსრის გავლება *уничтожать to annihilate, to destroy*. ოშტუ სეტყე დეჟე, მე დორ ნავახ ტარ ჰაჯე – ისეთი სეტყვა მოვიდა, რომ მთელ ყანას მუსრი გაავლო.

ტარ[რ] თოხარ (თეხარ) **ṭar[ō] toxar (tepxar)** გრემ. прх. trans. ტაშის დაკვრა (ტაშს უკრავს, დაუკრავს) *бить в ладошки to clap hands*.

ტარო² დდ **ṭarō²** dd სიმინდის ტარო *початок кукурузы cornob*. ჰაჯესელარ დოტუშ სიმინდო ტარუდ ყ[შ]ეგო'ერათხ, ვე ჰალრ.გარწრათხ – ჰანკისზე გავლისას სიმინდის ტაროებს მოვამტვრევდით და მერე ვხალავდით.

ტარბოლქ **tarōlē** ტარბოებიანი с початками with corncobs. დაჯადირ ტარბოლქ სიმინდ ქორდინას სათესლე – მსხვილტარბოებიანი სიმინდი ვიშოვე სათეს-
ლე.

ტარბ დდ **tarb** dd ტარბი каменный скворец Pastor roseus (Latin), starling. ტარბი ვირყაჭან ლეთქ – ტარბები კალიებს ებრძვიან.

ტარბა|დ|არ **tarba|d|ar** გრლმ. прх. trans. ტარება (ჩასატარებს), გაყვანა носить, возить, [про]водить to conduct, to carry. ამლარ ანკოს ქადრთლქ გაკვეთლი ტარბადმორ ზორადში ღაზიშ – ამანთ ანიკო ქართულის გაკვეთილებს ატარებდა ძალიან კარგად.

ტარდ დდ **tard** dd ბეჭელი перстень ring. ოგვო ტარკი ტარდან მარ დუწინო – მას თითები ბეჭდებით ჰქონდა სავსე; სიძეს ფსტუდაქარნ ჰამინაც ტარდი გეჭაღათერ – სიძე ცოლისდებს ყველას ბეჭდებს მიაბრთმევდა ხოლმე.

ტარისკონ დდ **tariskō** dd ტარსიკონი сафьян Morocco. შაქროს ტარისკონქ კოკ აბი – შაქრომ ტარსიკონის ქურქი შეიკერა.

ტარკ ბდ **tarḵ** bj 1. თითი палец finger. ვადგოჩქ ცჰადნი ტოტეს იტ ტარკ ბადწუ – ჩვენ ორ ხელზე ათი თითი გვაქვს (გვაბია). 2. პირი (ჭურჭლისა) горлышко посуды spout, nozzle (of the dishes).

ქითქ ტარკ ბდ **kitē tarḵ** bj – ტიკის თითი горлышко бурдюка spout of the wineskin, nozzle of the leather bottle.

ტარკ ტარუდ ბილარ (ბებლარ) **tarḵ taruj biḷar (beblar)** გრლუგ. непрх. intrans. ზედმიწევნით, დაწვრილებით ჩხელში თითის ჩადებით ახსნა-განმარტება (ზედმიწევნით, დაწვრილებით აუხსნის, განუმარტავს) объяснить, разъяснить досконально to explain thoroughly. აგას სტემანეც ტარკ ტარუდ ბოლჩ სო – ბებამ ყველაფერი ზედმიწევნით ამხსნა.

ტარკემბლქ **tarḵemplē** თითისხელა с ноготок small, little. ტარკემბლქ ბანრი ქუდრწლეს ღედახკერ – თითისხელა ბავშვები ქორწილში ისხდნენ.

ტარკიწი **tarḵiḱī** უთითებო[დი] без пальцев without fingers. ბანრინ ტარკიწი ქორუდ დინას – ბავშვებს უთითებო ხელთათმანები მოგუქსოვე.

ტარკოშ დ **tarxoš** jj ტარკოში (ტარიანი სასმისი) кувшин с длинной ручкой для черпания воды glass with the long handle for drinking the water. ტარკოშ ტარკლენა[ჭრ] ხი მესკლარ – ტარკოშის პირიდან (თითიდან) წყალი იღვრებოდა.

ტარხუ დ **tarxū** d ტარხუნა эстрагон Artemisia dracunculus (Latin), tarragon.

ტარხუნალქ **tarxunālē** ტარხუნიანი с эстрагоном with tarragon. ტარხუნალქ მაწენქ სუფ ჩამლქ იხრ – ტარხუნიანი მაწენის წენიანი გემრიელი გამოდის.

ტატ|დ|არ **taṭ|d|ar** გრდმ. прх. trans. დასველება (რდასველებს) [на]мочить to make wet, to wet. ყაროვ დუდუხი ტატდიქ სოგო[ჭ] – წვიმამ ტანსაცმელი დამისველა; კნათ ხილო[ჭ] ტატვალქ – ბიჭი წყალში დასველდა.

ტატ|დ|ა **taṭ|d|ā** გრდმ. прх. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund ტატ|დ|არ **taṭ|d|ar**. ხიხ იხოშ ქოკი ტატმა ცო ლეყერ სო – წყალზე (მდინარეზე) გასვლისას ფეხების დასველება არ მინდოდა.

ტატქ **taṭē** 1. სველი, ნესტიანი, ნოტიო мокрый, сырой wet, damp. ყარგორქდა[ჭ] ტატქ ვასრ – წვიმისგან სველი ვარ. 2. ნედლი (თევზი) свежий (о рыбе) fresh, uncooked (about the fish). ტატქ ჭარ – ნედლი თევზი.

ტატ|დიენრ **taṭ|dienô** დასველებული; დამსველებელი промокший; тот, кто намочил wet; one who makes wet. ფშელიხრ ხივ ტატდიენრ ტილო დებლო ჰაკენიმაქ სიცხორეხრ ლაწმრენ – ცივ წყალში დასველებულ ტილოს ადებენ შუბლზე სიცხიან ავადმყოფს.

ტატ|დიითარ **taṭ|d|itar** გრდმ. прх. trans. დასველებინება (დაასველებინებს) заставить намочить, замочить to make wet. ბაღრეგრ ქოკი მა ტატდიითრ – ბავშვს ფეხებს ნუ დაასველებინებ.

ტატნ დ **taṭnā** d ირგვლივი სისველე мокрота, сырость, влажность кругом humidity. ნჷაყი ტატნ და – გარეთ სისველეა.

ტატოლ დ **taṭol** j სისველე, სინოტივე мокрота, сырость, влажность humidity. თხენ კაძიკ ტატოლ თაჟგუ – მატყლს ცოტა სისველე უხდება.

ტატშატ|დ|ალარ **taṭšaṭ|d|alar** გრდმ. непрх. intrans. ცოტათი დასველება (რდასველება) немного [на]мокнуть to be a bit wet. ჰქლო[ჭ] ყარდათხნრ დარქ, ჯა-

ტაფ¹

გილოზ ლელეშ ტატშატვალისრ – ტყეში ნაწვიმარი იყო და ჯვარებში სიარულით დავსველდით.

ტაფ¹ ბდ **tap¹ bd** ტაფობი, პატარა ველი ტყეში, მთაში; დაცემული ადგილი მდინარესთან поляна в лесу, в горах; равнина по реке glade, grassy clearing in forest or in the mountain; small plain at the river. ბებრანტაფუ[ჰ] ტყუაჰსწლოშ დაჰ თივენეთს, ჯე ნიფს ჯვარტაფუ[ჰ] ჰალრ გუდადონათს – ბებერტაფში (ტოპონიმი) უკანასკნელად დავისვენეთ და მერე ჯვარტაფში (ტოპონიმი) ავინდით.

ტაფ²: ტაფ ლაგარ (ლეგარ) **tap²: tap laqar (leqar)** გრდმ. прх. trans. გაელვება (გაიელვებს, ელაფს) сверкнуть, сверкать (о молнии) to flash, to sparkle, to thunder. ტაფ ლაგარ – გაიელვა; ტაფ ლეგარშ გურგურან დო – როცა ელაფს, გრგვინავს კიდეტ.

ტაფადრ **tapajno** ზმნისართია, რომელიც ზმნას სძენს ვინმეს, ან რამის გაქრობის სემანტიკას наречие, придающее глаголу семантику исчезновения an adverb which gives the verb the semantics of disappearing sb or sth.

ტაფადრ დ|ავარ **tapajno d|avar** გრდუფ. непрх. intrans. ტაფადრ ვავ ესერე! – გაქრი აქედან! სე ნეკ ტაფადრ დავი, ცო ხეც სო, მიხ დახე – ჩემი დანა გაქრა, არ ვიცვი, რა იქნა. об. см. see ტაფ tap.

ტაფაპრ ბდ **tapar'od** bd ტაფა сковородка (с ручкой) frying-pan (with the handle). ტაფე[ჰ] კოტრი დათოს – ტაფაში კოტრებს ვაცხობ; ტაფეგო[ჰ] წასტე ქოლთ დამწე – ტაფას სპილენძის ტარი აქვს (აბია).

ტაშ-ფანდურ დდ **taš-pādur** dd ტაშ-ფანდური (ლხინი) веселье feast, banquet. ტბათნი ფსარლო-ფსარლო ტაშფანდურ დარ ყოჩეფეგო – ტბათანაში საღამოობით ტაშ-ფანდური ჰქონდათ ახალგაზრდებს.

ტაშ-ფაძღრაპრ **taš-pajdra'od** ტაშ-ფანდურა, მხიარული, გართობის მოყვარული ადამიანი весельчак, забавник cheerful, merry. ტაშფაძღრაპრ ადმეფე ოჯხე ცო გამოდგომალა – ტაშ-ფანდურა ადამიანი ოჯახში არ გამოდგება.

ტახ ბდ **tax** bd ტახი, კერატი кабан boar, wild boar. ტახეფ მონადრენ კრამპულ ოლდიე – ტახმა მონადრეს ეშვი ამოსდო; ქომოჩო, ბაჰწიჩო ჯახის ტახ დოთვად – მამალ, დაუკოდავ ღორს ტახს ვეძახით (მე და შენ, ჩვენ და თქვენ).

ტეხ|დ|ოთარ (ტეხ|დ|ეთარ) **tex|d|otar** (**tex|d|etar**) გრდმ. прх. trans. დაყვედრება (დააყვედრებს), საყვედურის, სამდურავის თქმა **упрекнуть, упрекать, укорять to reproach**. შურხოს ცჰა ჩუდხა ჩუქბადიე'ნე სო, ეჰათლოლო ო ცჰა ჩუდხა ტეხდეოო სო – შარშანწინ ერთი ბატკანი მახუქა და იმის მერე იმ ერთ ბატკანს მაყვედრის.

ტეინო|დ|არ **tvino|dar** გრდმ. прх. trans. ნამვა (ნამავს), ცვარვა, დატენიანება **делать влажным, сырым to moisten, to damp**.

ტე¹ ბდ **tvī** bd ცვარი, ნამი **роса, влага dew**. დაჟრენმაქ ტე¹ ლეფე – ბალახზე ნამი ბრჭყვიალებს.

ტე² ბდ **tvī** bd ტეინი **мозг brain**. ის სტაკო ტე² ცო ბა! – მაგ კაცს ტეინი არა აქვს.

ტიალ **tial** ტიალი, უპატრონო **покинутый, беспризорный abandoned, homeless, ownerless**.

ტიალ[ო] **tial[ō]** შორისდებულია, რომელიც ერთგვარ რომანტიკულ შეფასებას აძლევს წარსულს **междометие, дающее своего рода романтическую оценку прошлому interjection, which gives some peculiar romantic assessment to the past**. გორნკენ არლებ წიწყურაჲ დარ ცჰადნ ღროჰ, ატეხ მჰ, ტიალო, კნათი, სქ ფხაკალყურაჲ – გორაკის მარცხნივ წიწალყურე იყო ერთ ღროს, მარჯვნივ კი, ტიალო, ბიჭებო, ჩემი ფხაკალყურე (ა. ბერთლანი).

ტიალ|დ|არ **tial|dar** გრდმ. прх. trans. გატიალება (გასატიალებს), აოხრება **опустошать, опустошить, разорять to destroy, to ravage, to ruin**.

ტიე¹ დდ **tiv** dd ხილი, ბოგირი; ტივი **мост, мостик; плот bridge, footbridge; float, raft**.

ტიე დილარ **tiv dilar** ხიდის დაგება **проложить мост to build, to make a bridge**.

ტიე² დდ **tiv** dd ლავიწი **ключица collarbone, clavicle**. ტიეიე დაკმაქა'ჲ, ვარანგია'ჲ ვაშხანხ დებწო – ლავიწები მკერდს და მხრებს ერთმანეთთან აერთებენ.

ტილო დდ **tילו** dd ტილო; ტილოს პარკი **холст; мешочек из холста canvas, sackcloth; sack made from canvas**. ტილოჲ ხალათ აბითნას – ტილოს ხალათი შევაკერინე; ნახხ ტილოჲ დუღუნას – ყველი ტილოს პარკში ჩავდე.

ტირიფ დღ **tirip** dd ტირიფი, წნორი ива willow. ხილ[ო]რქე ტირფუნ ძარბი ლეკლარ – წყლიდან ტირიფების ძირები ჩანდა.

ტიტლიკან **titlikã** ტიტლიკანა нагой naked, bare. კაწკან ბადრი ზღვაღნისქე ტიტ-ლიკნი ლელაღათე – პატარა ბავშვები ზღვაზე ტიტლიკანები დადიან ხოლმე.

ტიფ დ **tip** j ტიფი тиф camp fever, typhus. ტიფ გეყინი ლაწარ და – ტიფი გადამ-დეები დაავადებაა.

ტიჭკორ დღ **tičkor** dd ტიჭკორა бурдюк wineskin, leather bottle. ტიჭკრი ვე ლუფონას – ტიჭკორაში ლეინო ჩავასხი; ტიჭკრან მეგ დაფიჟე – ტიჭკორებში ლუდი ასხია.

ტკაც დ **tkac** d ხმაბაჟე. звукоп. опом. ტკაც щёлкнуть crack.

ტკაცანო **tkacajno** ზმნს. нареч. adv. ტკაცანით со щёлком, издавая щёлк with cracking, in cracking.

ტკაც ბაჟარ **tkac b|ahar** გრდმ. прх. trans. გატკაცუნება (გაიტკაცუნებს, გატკაცუნდება), ტკაცანის გაღება, издать треск, треснуть щёлк to crack, to slap. ტაროვ ტკაც ბაჟარ – სილამ ტკაცანი გაიღო.

ტკაც ბაჟიტარ **tkac b|ahitar** გრდმ. прх. trans. ტკაცანის გაღენინება (ტკაცანს გააღენინებს), გატკაცუნება заставить трещать to crack, to slap. ბასიკო ჟამღეს ტაროვოვ ტკაც ბაჟითიჟ კოტეს – ბასიკოს ლოყაზე სილას ტკაცანი გააღენინა კოტემ.

ტკაც დარ **tkac d|ar** გრდმ. прх. trans. ტკაცუნი (ატკაცუნებს, ტკაცუნობს) трещать to crack, to slap.

ტკაც დითარ **tkac d|itar** გრდმ. прх. trans. ტკაცუნი (ატკაცუნებს) заставить трещать to crack, to slap.

ტკეპნადარ **tkepna|dar** გრდმ. прх. trans. ტკეპნა (ტკეპნის) топтать to trample. პრინტეს ბარდნან თხე ტკეპნადორ – პრინოტი (კაცის მეტსახელია) ბარდნებში მატყლს ტკეპნიდა.

ტკიპ დღ **tkip** jj ტკიპი клещ acarus. ქოთამ ტკიპან დარ ლუწინო – ქოთამი ტკიპებით იყო სავსე.

ტკიპერქ **ṭkipērē** ტკიპიანი с клещами with mites. ტკიპერქ ბურუკ დაჭ დილდი-
ნათხ – ტკიპიანი გოჭი გავაბანეთ.

ტკმელ ბ **ṭk̄mel** ბ მტვერი пыль, прах dust. ტკმელგორქდაჩქ ცომ გუგერ სო –
მტვერისაგან ველარაფერს ვხედავდი; დონ ჯოგ მდომ ნაყნ გოგინ ბუყნ
ტკმელ ბადრუქ – როცა ცხენების ჯოგი მოდის, გზის ირგვლივ სქელი მტვერი
იშლება.

ტკმელ ბილარ (ბებლარ) **ṭk̄mel b̄iḷar (b|eblar)** გრდმ. прх. trans. მტვერის
დადება (მტვერი დადება) покрыться пылью, запылиться to cover with dust.

ტკმელ ბილ|ბ|ალარ (ბებლ|ბ|ალარ) **ṭk̄mel b̄iḷ|b|alar (b|ebl|b|alar)**
გრდუგ. непрх. intrans. მტვერის დადება (მტვერი დადება) покрыться пылью,
запылиться to cover with dust.

ტკმელ ოთარ (ეთარ) **ṭk̄mel ot̄ar (et̄ar)** გრდუგ. непрх. intrans. მტვერის დად-
გომა (მტვერი დადება) пыль столбом to start covering with dust.

ტკმელ ოთ|ბ|არ (ეთ|ბ|არ) **ṭk̄mel ot̄|b|ar (et̄|b|ar)** გრდმ. прх. trans. მტვერის
დაყენება (მტვერს დააყენებს) напылить to dust, to cover with dust.

ტკმელ ჰაბ|ბ|არ (ჰებ|ბ|არ) **ṭk̄mel ḥab|b|ar (ḥeb|b|ar)** გრდმ. прх. trans.
მტვერის აშლა (მტვერს აშლის), ამტვერება поднять пыль, напылить to cover
with dust. მახავ ჯოყლასო ნაყმაქ ტკმელ ჰაბბიქ – ქარმა ჯოყლოს გზაზე
მტვერი აშალა.

ტლაპრ მდ (ბდ) **ṭlap̄ō** j̄j (bd) ტლაპი жидкая грязь watery mud. მელჰაჭქოჩქ
ტლაპუდ ლათერ – საითაც გაიხედავდი, [ყველგან] ტლაპები იდგა.

ტლაყ **ṭraq** ხმაბაძე. звукоп. оном.

ტლაყ დ|არ **ṭlaq d|ar** გრდმ. прх. trans. ტლაყუნი (ტლაყუნებს), ბუყბუყი
булькать to gurgle. მაჭრევ ტლაყ დო ქითექქი – დვინო ტლაყუნებს ტიკში;
ოჯუნ გაკოვ ტლაყ დო – მას მუცელი უბუყბუყებს.

ტლაყადნრ **ṭlaqajn̄ō** ზმნს. нареч. adv. ტლაყუნით, ბუყბუყით с бульканьем in gur-
gling, with gurgling. ტლაყადნრ გაგასო – ბუყბუყა მუცელი.

ტლაყადნრ დომ ეოსარ (ეეუსარ) **ṭlaqajn̄ō doš qosar (qepsar)** გალატ.
перен. fig. სიტყვის ტლანქად, უხეშად თქმა (იტყვის), წამოყრანტალება ляп-
нуть to blurt.

ტოლიკ დღ **tolik** dd უხეში ქეჩის ნაბადი род грубой войлочной бурки rude felt cloack. ტუმლკანს ბოფხბალოჩჩო ქისტანს ბჭარვანქსო – ქეჩის ნაბდებში ჩაცმულ ქისტებს შევხვდი.

ტოლმ ბღ **tolm** bd ტოლმა голубцы food made from cabbage leaves filled with rice, meat or vine leaves.

ტოლჩ ბღ **tolč** bd ტოლჩა кружка mug, pewter. ტოლჩევ ხი მალრათხ – ტოლჩით წყალს დავლევდით; ტოლჩერქ ხი ალთბი დოთაღქ – ტოლჩიდან წყალი ალთაუაში ჩაასხი რა!

ტოტრო რდ **tōntrō** jj წირპლი гной (в глазах) pus (in the eyes). ბჭარკანს ტოტრუდ დაჭ მახ! – თვალებიდან წირპლები მოიწმინდე!

ტოტრ[არ] მარ **tōntr[ō] jar** გრღმ. прх. trans. გაწირპლიანება (გაწირპლიანდება), წირპლის გაჩენა гноиться (о глазах) to suppurate (in the eyes). ბჭდრენ ბჭარკანს ტოტრო მქ – ბავშვს თვალები გაუწირპლიანდა.

ტოტროლქ **tōtrōlē** წირპლიანი с гнойными глазами a person with natural discharge from eyes like a pus. ტოტროლქ ბჭარკი დოკეჯუნ რა – წირპლიანი თვალები გულის ამრევია.

ტოროლ, ტორლაყრ ბღ **torol, torla'ō** bd ტოროლა жаворонок lark, skylark.

ტორტ მდ **tort** jj ტორტი торт cake. წელტინან რა მქ ტორტ მადთანთხ – ახალი წლისთვის დიდი ტორტი გამოვაცხეთ.

ტოტ დღ **toṭ** dj 1. ხელი; თათი, ტოტი (ცხოველისა) рука; лапа, нога (животного) hand; paw, branch. ატო ტოტ, არლო ტოტ – მარჯვენა ხელი, მარცხენა ხელი; ტოტ ვაწდარ – ხელის ჩავლება, წავლება; ტოტი აკმარ – ხელების კანკალი; ტოტი მილარ – ხელების დაბანა. 2. დღ dd დუცი агазиллис кавказский Caucasian Agasyllis, Agasyllis caucasicum (Latin). ზურბეს წიფლნირქ ტოტ დეექ თხ – ზურაბმა წიფლოვანიდან დუცი მოგვიტანა.

ტოტარ: ტოტარ ხაყარ (ხეყარ) **toṭar: toṭar xa'ar (xe'ar)** გრღმ. непрх. intrans. ყალყხე დადგომა (დადგება, დგება) стать, становиться на дыбы to prance. ვედნადბაწ მიდეგ ტოტარ ხეყუმ ბუნხ-ბუნხ ბოტურ – გაუხედნავი მიდეგა (ცხენის სახელი) ყალყხე დგომით უკან-უკან მიდიოდა.

ტობკიკელ totkikel ზმნს. нареч. adv. 1. ხელკავით, ხელგაყრილი под ручку (при ходьбе) to take somebody's arm, to slip an arm through somebody's arm. აგ ტობკიკელ ლაცდებ, ცოჰე აჰრ მუდუჟუ ბებია ხელკავით დაიჭირე, თორემ წაიქცევა. 2. იღლიაში подмышкой in the armpit, under the armpit. სკოლ ვოტუხირ ვასუდგო ტობკიკელ ჟავნუდ დალირ – სკოლაში მიმავალ ვასოს იღლიაში წიგნები ეჭირა. იხ. см. see ტობტ, კიკელ tot, kikel.

ტობკიკლან totkiklā jj იღლია подмышка armpit.

ტობტ-ქოკი tot-koḱi j მრ. мн. pl. ხელ-ფეხი руки и ноги hands and legs. ნან სერტერ მაჰონ: ტობტ-ქოკი ყაშეგლამალრ ჰე, იშტუ მალა მუ მაჰონე, ქორ ცომ იხრ ჰე! – დედა წყევლიდა ქალს: ხელ-ფეხი დაგემტერეს, ასეთი ზარმაცი რომ ხარ და ხელში არათერი მოგდის!

ტოლ დდ toy dd ტოლი (ტოლთაგან ერთ-ერთი), ცალი (წყვილიდან ერთ-ერთი) один из пары (сапог, носок, товарищей...) one part of the pairs (of the boots, socks, friends...). წეგე ასე დარჰინო ტოლ და – წითელი ხბო შავის ტოლთაგან ერთ-ერთია (ცალია); ე ხნდურ ეტ ხნდრე ტოლ ცო და – ეს წინდა ამ წინდის ცალი არაა.

ტოლწი toyḱi უცალოლდი, უტოლოლდი без пары, непарный without the part, unpaired. ე კამბეხ ტოლწი ბა – ეს კამეხი უცალოლდი (ცალად) არის.

ტრაბახ trabax ტრაბახა, მკვეხარა хвастливый boaster. ტრაბახ სტაკოხ ცო თეშოლრ – ტრაბახა კაცს არ დაეჯერება.

ტრაბხება|დ|ალარ trabxeba|d|alar გრლუგ. неврх. intrans. ტრაბახი (ტრაბახობს), კვეხნა хвастаться to boast. იცხუხ ლივი, მე ტრაბხებადვალარ ხეცინრ – მაგანე ამბობენ, რომ ტრაბახი იცისო.

ტრაცალ traḱal ტროცი, ახმანი неуклюже большой tall, lanky person. ეკუმფლე ტრაცალ მაჰონე, ქორთორ ლეცბა ცო ვეთე ჰე ნახლოლჰი – ამოდენა ტროცი (ქალი) ხარ და თავის დაჭერა არ იცი ხალხში.

ტრაშტ დდ trašt dd ტაშტი таз washbowl. ტრაშტეჰი ქადრცხი დაუხკე – ტაშტში სარეცხი აწყევა.

ტრუზანრ truzajno ზმნს. нареч. adv. ბზრიალით, ციბრუტივით кружась, крутясь to whirl, to spin, to go round. კოკმნიკაპრ ტრუზანრ ჰირწი – ბზრიალა ბზრიალით ტრიალებს; იბრ ტრუზანრ ლეთხა იხრ – იბო ბზრიალით ცეკვავს.

ტრუშულ **trušul** ტყრუშული плетень из толстых прутьев wattle. წენის გოგის ტრუშულ ღობ ჰადრჩუ – სახლს ირგვლივ ტყრუშული ღობე აკრავს.

ტუზ დღ **tuz** dd ტუზი туз ace. თივდრენ ტუზ ჯეთი, ჰალარ ბახვალა – თევდორეს ტუზი დაეცა, გამდიდრდა.

ტუდრაყარ ბღ **tujra'ō** bd sb. cm. see ტოროლ **torol** სახილუმ ტუდრაყავ (ტოდრაყოს) შადრი მაჯავ ჟაბარ გაგბუნბი კნათი ჰალ ჰეწამბო – გათენებისას ტოროლა თავისი სიმღერით მეძროხე ბიჭებს აღვიძებს.

ტუმ დღ **tum** jj 1. ძვლის ტვინი КОСТНЫЙ МОЗГ maḡow. ძოღრქ ტუმ ჰალწუჰალა – ძვლიდან ტვინი ამოწუწნა. 2. ნიგოზი, თხილის გული ядро грецкого или мелкого ореха kernel, core of the nut. ტუმ და სოგო[ჰ] ათუნბი – ნიგოზი მაქვს დასანაყი; კაკალ ტუმბს ში ლიტრ დალქ – ნიგოზი (კაკლის გული) ორი ლიტრა გამოვიდა.

ტუმქ ფქკარ ბღ **tumē pēḳō** bd ნიგვზის გვერდი, ლეხანი половина орехового ядра cotyledon.

ტუმერქ **tumērē** ნიგვზიანი с орехом (кушанье) with nuts. ტუმერქ ჰურჩხლასარ ჩამლ ბა, თხილქრქ მან ცრბ ოჯუმფლქ – ნიგვზიანი ჰურჩხელა გემრიელია, თხილიანი კი არც იმდენად.

ტურ დღ **tur** dd ტურა шакал jackal. ბაკან ქორთის ფსარ-ფსარლო ტურელჩ (ტურადლჩ) დულაღათქ – ნაკვეთების თავში საღამომობით ტურები ჩხავიან ხოლმე; გეზელ ტურ დაჰარ – მშიშარა ტურა ხარ.

ტუსად|არ **tusa|dar** გრღმ. прх. trans. ტრუსავა (ტრუსავს) опаливать to scorch, to singe. შადმფრეს ოღინბო ჩუნბო ქორთო წარმაქ ტუსადბო – შადმფრზე წამოცმულ ბატკნის თავს ცეცხლზე ტრუსავენ. sb. cm. see მერცარ **mercar**.

ტუსად დღ **tusay** dd ტუსადი, პატომარი заключённый, узник prisoner. ტუსადი-გო[ჰ] ქორთმი დანშლათერ – ტუსადებს თავებს პარსავდენ ხოლმე.

ტუტ ბღ **tut** bd ბუზი муха fly. კედლობ ტუტი ლადახქ – კედლებზე ბუზები სხედან.

ტუქსად|არ **tuksa|dar** გრღმ. прх. trans. ტუქსავა (ტუქსავს) журить, укорять to scold, to reprimand. ნანას ბანდერ ტუქსადორ – დედა ბავშვებს ტუქსავდა.

ტუბ-

ტუბ-ტუბ **tux-tux** ტუბი-ტუბი (ლორის მოსახმობი დაძახილი) *возглас, которым кличут свиней whoop by using of which the pigs are called for coming.* ვარშ ტუბტუნადნო გარგ ახოდო – ღორებს ტუბი-ტუბით ახლოს იტყუებენ.

ტყა **tqa** ოცი двадцать twenty. ფხაწ ტყა ფხაუზტყ და – ხუთჯერ ოცი ასია; ტყა-ლოაჭი შინავ ბედქ ცო ღამოდო – ოციდან ორის მეტი არ სწავლობს.

ტყაუზტყ **tqauztq** ოთხასი (ოცჯერ ოცი) *четыреста (двадцать раз по двадцать) four hundred (twenty times twenty).*

ტყაუზტყაფხაუზტყ **tqauztqāpxauzq** ხუთასი (ოთხასი და ასი) *пятьсот (четыреста и сто) five hundred (four hundred and hundred).*

ტყაწ-ფხაწ **tqācā-pxācā** ზმნს. нареч. adv. მეტისმეტად ბევრჯერ [ოცჯერ და ას-ჯერ], მრავალჯერ, უთვალავჯერ *слишком много раз, многократно too many times, too repeatedly.* ტყაწ-ფხაწ ხეც ჰო ოჰაყ-ოჰაყ ლევდარ – მეტისმეტად ბევრჯერ იცი ერთი და იმავეს ლაჰარაკი (თქმა).

ტყაიტი **tqāit** ოცდაათი тридцать thirty.

ტყალღქ **tqālyč** მეოცე, მეოცელი десятый, десятая (часть) twentieth.

ტყაცჰა **tqācħa** ოცდაერთი двадцать один twenty-one.

ტყაცჰაიტი **tqācħait** ოცდათერთმეტი тридцать один thirty-one.

ტყაწ **tqāc** ზმნს. нареч. adv. ოცჯერ двадцать раз twenty times. ტყაწ ტყა ტყაუზტყ და – ოცჯერ ოცი ოთხასია.

ტყემალ ღღ **tqemal dd** ტყემალი дикая алыча wild plum. ტყემლქ ბუბუკ ქიქოც ეტი – ტყემლის ყვავილი ადრე იშლება.

ტყემლარქ **tqemlārē** ტყემლქებთან, მაგ., ტყის ჰირი с дикой алычой, напр., опушка леса with wild plums.

ტყემლერქ **tqemlērē** ტყემლიანი, მაგ., კერძი с дикой алычой, напр., блюдо (кушанье) with wild plums, containing wild plum.

ტყეპა|დ|არ **tqepa|d|ar** გრძ. прх. trans. ტყეპა (ტყეპავს), ცემა *колотить, бить to beat.*

ტყეხწ **tqexč** ცხრაშეტი девятнадцать nineteen.

ტყვე დღ **tqve** dd ტყვე пленник captive. მელახ შარე[ჰ] ტყვედ ხილენო სოლმან ალუენ ვეჟ – რამდენიმე წელს ტყვედ ნამყოფი სოლომონი ალვანში ჩამოვიდა.

ტყვი დღ **tqiv** dd ტყვია свинец; пуля из свинца bullet. გუდრგაცხეოს ხენ კიკელ ტყვი დაშდორ – გორგიაძე ხის ქვეშ ტყვიებს ადნობდა.

ტყირბ დღ **tqirp** dd ტყირბი, ელენთა селезенка spleen. სიცხხორშივ ტყირბ დაჯარდიქ ნინუენ – ციებ-ცხელებამ [ცხელებ-ციებამ] ტყირბი გაუდიდა ნინოს.

ტყლაშ დ **tqlaš** d ხმაბაძე. звукоп. оном. ტყლაშანი трах stroke.

ტყლაშ ბაჰითარ, ტყლაშ დითარ **tqlašbahitar, tqlašditar** გრდმ. прх. trans. ტყლაშანის გადენა (ტყლაშანს გაადენს), სილის თხლეშა издать звук треска, дать затрещину, вклепнуть оплеуху to strike one's hand, to slap sb in the face. ოშტყ ტყლაშ ბეწეს იცხუენი ბაჰითან, მე არლოქ კარკარაცო ატებ დერწელორ – ისეთი ტყლაშანი უნდა გაუადინო მაგას, რომ მარცხენა ყბა მარჯვენა მოექცეს; შვეტევ დონენ ტყლაშ დითორ – მათრახს ცხენს უტყლაშუნებდა; ტარუდგო ტყლაშ ბაჰითინას – სილას ტყლაშანი გაუადენინე.

ტყლაშადნო **tqlašajno** ზმნს. нареч. adv. ტყლაშუნით издавая звук треска, щёлкания in striking, with the voice of striking.

ტყობა|დ|ალარ **tqoba|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. დატყობა (ეტყობა) БЫТЬ заметным to have an effect. უკმაყოფილობ ტყობალარ მიტროს – უკმაყოფილება ეტყობოდა მიტროს.

ტყობა|დ|არ **tqoba|d|ar** გრდმ. прх. trans. დატყობა (ატყობს) замечать to notice, to observe. ტყობადორას, მე ამბდ ხერცლარ – ვატყობდი, რომ ამინდი იცვლებოდა.

ტყობა|დ|ითარ **tqoba|d|itar** გრდმ. прх. trans. შემხნევენება (შეამხნევენებს), შეტყობინება заставить заметить, узнать to make notice, recognize, understand. ლეოს წირლეგ ღაზქ ამბუდ ტყობადითორ სოგო – ლეო წერილით კარგ ამბავს მატყობინებდა.

ტყოს **tqo'** ზმნს. нареч. adv. კიდევ, კვლავ ещё, опять again. ალექსიგო ტყოს აღარ დეწქ, ცოჰ დაჰ ვიცლა – ალექსის კიდევ თქმა უნდა, თორემ დაავიწყდება.

ტყოს-ტყოს **tqo'ā-tqo'ā** ზმნს. нареч. adv. კიდევ და კიდევ ещё и ещё, снова и снова more and more, again and again. ტყოს-ტყოს დაკველოს ჰქვია დაშნი – კიდევ და კიდევ ვიხსენებ შენს სიტყვებს.

ტყოსლო **tqo'lō** j მომავალი (იხმარება იშვიათად) будущее (употребляется редко) future (used seldom). ტყოსლო დადცრ, შუნადცრ თხოვრქ ვუმ (უმ) დეწ- ჰლოლო – მომავალი არსებობს (წინაა) აკი, თქვენც ხომ დაგჭირდებათ რამე ჩვენგან.

ტყოსლოდნი **tqo'lujnī** ზმნს. нареч. adv. სამერძისოდ, სახვალიოდ на будущее, на завтра for tomorrow, for future. ე ჩურჩხლასუდ ტყოსლოდნი გაგდოლეთ ვად, ბნდერა – ეს ჩურჩხელეები სამერძისოდ შევინახოთ რა, შეილო.

ტყრაშ დ **tqraš** დ 1. ხმაბაჟ. звукоп. оном. რისამე მოქნევის, გარტემის, დაცემის, გას- კდომის ხმა, ტყლაშანი, ტყლაშუნი шлепок, шлёпанье, хлопок voice of falling sth, voice of striking, voice of bursting. სტენახხო ტყლაშ ხაწქ სო დუ- დახ – რალაცის ტყლაშანი (ტყლაშუნი) მომესმა წელან. 2. ბდ bd ახალგაზ- რდული სამხიარულო შეყრა, ღხინი молодёжное вечернее веселье youngish entertaining and amusing event.

ტყრაშ ბებლარ **tqraš b|eblar** გრდმ. прх. trans. ახალგაზრდული სამხიარულო შეყრის გამართვა (შეყრას მართავს) устраивать молодёжное вечернее ве- селье to hold youngish entertaining and amusing event. ანსბახა დარჩუდშე ბა- კალდარ უგლასუდგო ტყრაშ ბებლალათერ ყოჩუდშეწ, ოშტყ გნიას ეობალა- თერ, ყანშიან ჩუ რევადალალათერ – აღდგომიდან მომდინარენი ბაკალიანთ შესახვევში ახალგაზრდები სამხიარულო შეყრას მართავდენ ხოლმე და ისეთ გნიასს ატეხდენ, მოხუცებიც [შე]ერეოდენ ხოლმე. სრ. сов. perf. ტყრაშ ბ|ოლ- არ **tqraš b|olar**.

ტყრაშ ბ|ოლარ **tqrašb|olar** გრდმ. прх. trans. ახალგაზრდული სამხიარულო შეყრის გამართვა (შეყრას გამართავს) устроить молодёжное вечернее веселье to hold youngish entertaining and amusing event. უსრ. неов. imp. ტყრაშ ბებლარ **tqrašb|eblar**.

ტყუბ დღ **tqub** dd ტყუბი близнец twin.

ტყუბქ ფე ბ **tqubē pe** b ტყუბის ცალი один из близнецов one of the twins, half-brother, half-sister. ამაფ (ამქ) ფსტუ, ტასრ, ტყუბქ ფე ბა – ამას (კაცის სახელია) ცოლი, ტასო, ტყუბის ცალია.

ტყუძქ[ქ] **tqujh, [ē]** 1. ზმნ. нареч. adv. უკან позади, за behind, back, backwards.

ტყუძქ დაწარ **tqujh, d|ačar** გრღუგ. непрх. intrans. დადევნება (დაედევნება), უკან დევნა бежать за... to rush after, to run after. დტღიქრ დონ ტყუძქ ბაწი კნათი, მს ცო ვათხმაკი – გატაცებულ ცხენებს უკან სდიეს ბიჭებმა, მაგრამ ვერ დაეწივნენ.

ტყუძქ დისარ (მეყარ) **tqujh, d|isar (meqar)** გრღუგ. непрх. intrans. უკან დარჩენა (უკან დარჩება, რჩება), დამორჩენა остаться, оставаться позади; отстать, отставать to lag behind, to be behind, to stay behind. აღზ ცერქეჭი ჰეთხილდ დარე, იასონქ ესოხ ტყუძქ ვისქ – აღაზნის პირას [გადა]რბენა იყო და იასონი ესოხ დამორჩა.

ტყუძქ დოწი|დალარ (დებწი|დალარ) **tqujh, d|oč|d|alar (d|ebč|d|alar)** გრღუგ. непрх. intrans. უკან დადევნება (დაედევნება), გამოკიდება следовать за кем(чем)-л., преследовать, гнаться to rush after, to run after. აქეს ფჰარხ ტყუძქ ცო კი დოწლალრ? – ნადირს ძალლები არ დაედევნებიან, ნეტავი?

ტყუძქ დოწარ (დებწარ) **tqujh, d|očar (d|ebčar)** გრღმ. прх. trans. უკან დადევნება (დაადევნებს) заставить последовать за кем(чем)-л., заставить погнаться to make rush after, to make run after. დატქრ ფხაკლახ ფჰარხ ტყუძქ დოწი – გაქცეულ კურდღლებს ძალლები დაადევნეს.

ტყუძქ ვაყარ (ვეყარ) **tqujh, qa'ar (qe'ar)** გრღუგ. непрх. intrans. დაწევა (დაეწევა) догнать, нагнать to overtake, to catch.

2. თანდ. послел. прер. უკან, მერე позади, после behind, after. სო ჰი ტყუძქ ვა – მე შენს უკან ვარ; ადამქ გიორგინ ტყუძქ ლათქ – ადამი გიორგის უკან დგას; გოგი ზურბენ ტყუძქ ვეყქ – გოგი ზურაბის მერე მოვიდა.

ტყუძდაწარ ღღ **tqujhdac̣ar** dd მაყარი шафер, дружка bridesmaid, bride's man. გიგო ქუძრწლეს ტყუძ დაწრელ ვარასრ – გიგოს ქორწილში მაყრად ვიყავი.

ტყუძრქე **tqujhrē** უკანა, ბოლო задний, последний back, hinder, last. მქ ვა ტყუძრქე? – ვინ არის უკანა (ბოლო)? ტყუძრქე ქოკ – უკანა თეხი.

ტყუძრქელაწი **tqujhrēda[h]** ზმნს. нареч. adv. უკანიდან сзади from behind, aback. გიგოლღარ მადოკუძნი ტყუძრქელაწი სუკან თოთ თოხირ – გიგოლღანთ მათიკოს უკნიდან ზურგში თოთი დაწკრეს (ესროლეს).

ტყუძრქელაწი დქქარ (დქულარ) **tqujhrēda[h]** d|ekar (d|uyar) გრღუგ. непрх. intrans. უკნიდან დაძახება (დაუძახებს), მიძახება крикнуть сзади, вслед to call from behind.

ტყუძსინქი **tqujhsine[h]** ზმნს. нареч. adv. უკანასკნელად, საბოლოოდ, ბოლო ღროს, დაბოლოს, დასასრულ напоследок, под конец, наконец for the last time, finally. მოსქ ვალრქე ამბუძ ტყუძსინქიგუგ ხაყწ სოწ – მოსეს სიკვდილის ამბავი ბოლო ღროსლა გავიგე; ტყუძსინქი, ვუხ (უხ) ლევღოწი სოგო – დაბოლოს (საბოლოოდ), რას მეუბნები?

ტყუძსინღუ **tqujhsīnlū** უკანასკნელი, ბოლო, საბოლოო последний last, latest. ტყუძსინღუხრ ბათავ ყაროლქ დიში დეყქთფადნი – უკანასკნელმა მთვარემ (თვემ) წვიმიანი დღეები მოგვიტანა; ტყუძსინღუ ბწდერ შინ შარღუ ბედქ ცოხილუ – ბოლო ბავშვი ორ წელზე მეტისა არ იქნება.

ტყუტყუძრქე **tqutqujhrē** ძალიან მღარე, ცუდი ხარისხისა, უკანასკნელი, ლუბი из последних, худшего качества of low quality, inferior. ტყუტყუძრქერქ ქენ ღაზიში დქწქ თელწ, ცოქქ ღადღოგოწი ცო ღალმაკქ – ლუბ ცხვარს კარგად უნღა აჭამოს კაცმა, თორემ ზამთარს ვერ გადაურჩება.

ტჭაკ ბღ **twaḵ** bd ტალახი, ღათვი грязь mud. ტჭაწქქქ ქოკი – ტალახიანი თეხები; ნაყა ტჭაკუხ ვაფწსრ – გზაში ტალახში ამოვისვარე; ყარგოწიღოლოწ ორღობწ ტჭაკი ოთქ – წვიმის მერე ორღობებში ტალახი დაღვა.

ტშაკ ჰაბარ (ჰებარ) **ṭaḳ ḥabar (ḥebar)** გრღუგ. негрх. intrans. ატალახება (ნათალახდება) *загрязниться, загрязняться (о дороге, дворе...)* to cover with mud.

ტშაკერე **ṭaḳērē** ტალახიანი *грязный* dirty, slushy. ტშაკერე ქრკლუფუ ლაპი-გოჭეც დეწიშ დაჭ დაფხან – ტალახიანი ფესსაცმელი კიბესთანვე უნდა გაინადოთ.

ტშედრი, ტშირ ბდ **ṭwejri, ṭwīr** bd ვარსკვლავი *звезда* star. ლამუჩი (ცამჩი) ტშერელი ლეფე – ცაში ვარსკვლავები ბრწყინავენ; ტშირ თასბადლიჩი, აღარ ხეცე: „აჭ ღობე, ას ცო ვალო“ – ვარსკვლავის ვარდნისას თქმა იციან: „შენ წადი და მე არ წამოვალ“.

ტშერადლიჩი, ტშერელიჩი **ṭwerajlčārē, ṭwerelčārē** ვარსკვლავებიანი *звездный* with stars. მოლუ ტშერადლიჩი ბუდს[ე]ნ და! – როგორი ვარსკვლავებიანი ღამეა!

უ

უბან დდ **ubā** jj უბანი *квартал, участок* district. თიშირ აღნიჩი დშიც უბან დარ: წიწყურან, ფხაკალყურან, გურგალჭალან, აღუდნ – ძველ აღვანში ოთხი უბანი იყო: წიწყურე, კურლეყურე, გურგალჭალა და აღვანი; ჯიჯრან შამღარ ცერელიჩი უბნიჩი დახერ – ჯიხონთ შამიდაანი განაპირა უბანში ცხოვრობდნენ.

უბარაქო **ubarakō** უბარაქო; ის, ვინც და რაც არაეკონომიურია *не экономный; тот, кто неэкономен; то, что быстро тратиться* unproductive, uneconomical. იმერლან ნახს უბარაქო და – იმერლების ყველი უბარაქოა; ჰო წყეგეც უბარაქო ვაჭო – შენ ნამეტნავად უბარაქო ხარ.

უბაშრო ubaşrô უუნარო, უხერხემლო, არშემდგარი беспомощный, неспособный, несостоявшийся helpless, powerless, incapable. უბაშრო აღმე ხილქ ბასიკო, ვერ ვერმაქ ცო ბილმაკ – უუნარო კაცი გამოდგა ბასიკო, ქვა ქვაზე ვერ დადო.

უბედრობ, უბიდრობ დ **ubejdrob, ubīdrob** jj უბედურება несчастье misfortune. უბიდრობენ ჭჷაღვალ ვეწქ სტაკ – უბედურებას უნდა გაუმაგრდეს კაცი.

უბრალო ubralô 1. უბრალო, მარტივი простой simple. უბრალო სტემენმაქლაქი დოკ ცო დეწქ ჭო ლექდალ! – უბრალო რამისთვის გული არ უნდა მოგივიდეს! 2. მუქთად даром for nothing, free of charge. უბრალო დამღჩექი, ცო დეწქ თხო – მუქთად რომც მოგვცენ, არ გვინდა.

უგლასო დ **ugla'ô** jj შესახვევი (< რუს. угол 'კუთხე') переулоч turning. ქალქირქ ბალუნ ბაჯო ავტობუს ბაკალარ უგლასუდო ეთლათერ – თბილისიდან მომავალი დიდი ავტობუსი ბაკალიანთ მოსახვევთან ჩერდებოდა ხოლმე.

უგუქდაქნა დ **ugūdaknā** d ბოდვა, ძილბურანის მდგომარეობა (მაღალი სიცხისგან...) бредовое состояние (от высокой температуры...) to be delirious. გარსო ბუსცჷყ უგუნდაქნაქი ლევგორ – გარსევანი მთელი დამე ბოდვაში ყოფილიყო (აბოდებდა) თურმე.

უდაბნო დ **udabnô** jj უდაბნო пустыня desert. უდაბნო მონასტრი ხილწლათერ – უდაბნოებში მონასტრები იყო ხოლმე.

უდავო udavô უდავო бесспорный indisputable, unquestionable. წეკქ დო უდავო ბა, მს კუთ დო ვაშას დავი თასწ სო – წითელი ცხენი უდავოა, მაგრამ თეთრი ცხენი ძმამ სადავო გამინადა.

უდარდო udardô უდარდო, უდარდელი без печали, беззаботный light-hearted. მქ ნახ უდარდუდ და – ზოგი ხალხი (ადამიანი) უდარდელია.

უეჭველათ ueçvelat ზმნ. нареч. adv. უეჭველად обязательно, непременно necessarily, surely. ჭე ქუდწლებ უეჭველათ ვაღოს – შენს ქორწილში უეჭველად მოვალ.

უზალთუ ღდ **uzaltū** dd უზალთუნი, ორშაურნიანი, ორი შაური, ათკაპიკიანი, ათი კაპიკი гривенник ten copeck coin. მახკარგო[ჰ] ფადრგლი უზაღლთნანხ ხილ-
წლათერ დუწინრ – ქალებს ფარგულეები (გულისპირები) უზალთუენებით ჰქონ-
დათ სავსე.

უთრ ღდ **utō** dd უთო УТЮГ iron. უთუდ კორ ბეხკორ – უთოში ნახშირს ყრიდენენ;
უთუდგო[ჰ] ქოლთ დადწუ – უთოს სახელური აქვს (აბია).

უთო|დ|არ, უთა|დ|არ **uto|dar, uta|dar** გრდმ. прх. trans. უთოობა (აუთოებს)
гладить, утюжить to iron. ოკუს ქადრცხი უთადო – ის სარეცხს აუთოებს.

უთვალავ **utvalav** ძალიან ბევრი, უთვალავი уйма, очень много, тьма a lot of,
plenty of. უთვალავ ადმქ დარ მიტგმაქ – უთვალავი ადამიანი იყო მიტინგზე.

უთოვად, უთოოდ **utovad, utood** ალბათ, უთუოდ вероятно probably. თხა
უთოვად ვაღოს შუ – დღეს უთუოდ მოვალ თქვენთან; უთოოდ დაღრ ლავ –
ალბათ, მოვა თოვლი.

უთხრ დ **utxō** jj ნაჭერი, ნატეხი отрезок, отрезанный, отломанный кусок piece.
მელჰაჭეჩო[ჰ] ნახნო უთხუდ მაგურ – საითაც მიხედავდი, [ყველგან] ყველის
ნატეხები ეყარა.

უთხოვარ ღდ **utxovar** dd უთხოვარი, ურთხელი тисс yew-tree. ბაწარხნ გეგბ
უთხოვრენ და დუწინრ – ბაწარისწყლის ხეობა ურთხელით არის სავსე; უთ-
ხოვრქ ხე ჩუ ცოჰანე გეჰრ, ცო ლაღად, აჰ დავეუთხუდნრ – ურთხელის ხე სახ-
ლში არავის მიაქვს, არ ვარგა, ამოვწყდებითო.

უდლ|დ|ისარ **ujl|d|isar** გრდუგ. непрх. intrans. 1. [გა]მოღება ([გა]მოედება), წამოგება
задеть, вздаться (на острие) to catch (on), to hook, to graze. ნაყაჰ ჯავ
უდღდისქ სოხ – გზაში ჯავი გამოძედო; ბაყრ მაღრგლეს უდღდისქ – კვიცი
მარგილზე წამოეგო. 2. გადატ. перен. fig. გადაკიდება (გადაეკიდება), ჩაცეება,
წადავება приставать, пристать to molest. სტენნ უდღდისნაჰ სოხ, დევრ
(უვრ) – რას გადაძეკიდე, კაცო! об. см. see ოღარ olar, დისარ d|isar.

უდნარქ **ujnārē** ოინების მოყვარული, ოინებიანი, ოინბანი проказник conjurer,
juggler. იორღ უდნარქ სტაკ ვარ – იორღანე ოინების მოყვარული კაცი იყო.

უძროვ, უროვ ვბ; დღ **ujrov, ūrov vb**; jd ურია, ებრაელი еврей(ка) Jewish. სქ ბზჯ უძროვ ვა – ჩემი ქვისლი ურიაა.

უძსა დ **ujśā j** 1. იქაურობა там находящаяся место that place, that territory. უძსა ჰალრ შეგლობადინათხ – იქაურობა ავალაგეთ. 2. ფიგურალურად фигурально figuratively საიქიო тот свет the next world, the future life. ო უძსადნრ ქჰექლაგჱ – ის საიქიოსთვის ემზადება უკვე. ობ. см. see ოსიჰჱ] **osi[h]**.

უძსა, ოძსა **ujśi, ojsi** ზმნს. нареч. adv. იქ, იქით там; туда there, thither. უძსა ვუძტას – იქ მივდივარ; უძსა ვარ ფორჱ – იქ იყო ფორეც; უძს ვახენრ, ოსიჰჱ] ვისნას – იქ წასული, იქ დავრჩი. ობ. см. see ოსიჰჱ] **osi[h]**.

უძსთხ ბღ **ujstxi bd** ნერბი, დედალი ცხვარი овца (взрослая самка) ewe. უსთხუდ ბაკი ლახკათ – დედალი ცხვრები ბაკში შერეკეთ; უსთხონ დითხ ჳეხკდინათხ – დედალი ცხვრის ხორცი მოვხარშეთ.

უძსრჱ **ujsrē** 1. ზმნს. нареч. adv. იქიდან оттуда from there. უძსრენდაჰჱ] აბწინა იშ ძალრ – იქიდან ნაცნობი ხმა მოდის. 2. იქაური тамошний of that place, of those places, local. უძსრენი ახ-დივან დოლდალთ – იქაურებმა ხენა-თესვა დავწყეს; უძსრენოვ აღთ სოგრ ის დოშ – იქაურმა მითხრა ეგ სიტყვა. ობ. см. see ოსიჰჱ] **osi[h]**.

დჱუძტჱ **d|ujtū** ობ. см. see დ|ოტარ¹ **d|oṭar¹** მიჩ ვუძტაჰჱ] – სად მიდინარ? ნინრ თხა ქა-ლიქა დჱუძტჱ – ნინო დღეს ქალაქში (თბილისში) მიდის.

დჱუძტ|დალარ (დ|ოძტ|დალარ) **d|ujt|d|ayar (d|ojt|d|ayar)** გრღუე. непрх. intrans. მისგლა-მოსგლა (მიდის-მოდის), აქეთ-იქით სიარული уходить и приходиться to go hither and thither. შობილრ ჳშიროშ ვუძტვალოს – ფშაველში ხშირად მივდი-მოვდივარ. ობ. см. see დ|ოტარ¹ **d|oṭar¹**.

დჱუძტ|დალუძნ **d|ujt|d|ayujni** მიმღ. прич. particip. გამვლელ-გამომვლელი уходящий и проходящий спутник passerbys, travellers. ზორადში დეხოს შუხ, ვუძტვალუძნ მემლი ვადგჩეჰჱ], სე ნანეგრ ჳებლათ, ნაბად ბაყითაღ სთ – ძა-ლიან გთხოვთ, გამვლელ-გამომვლელი ვინმე რომ ნახოთ, დედარემს შეუთვა-ლეთ, ნაბადი გამომიგზავნოს.

უდქმბ დდ **ujkmî dd** უქმე праздничный, выходной, нерабочий день holiday, red-letter day. შაბთინე[ჰ], მათხ ჩუ ბუდწჩე[ჰ]დოლონ, უდქმბ დეფლინ, ჩხწდურ ცო დეწეგე დწ – შაბათს, მწნის ჩასვლის მერე, უქმე იწყება და წინდა აღარ უნდა მოიქსოვოს.

უდშტრ **ujš[†]** მწნს. нареч. adv. ისე так so. უდშტ თელურ – ისე სჯობდა; მოჰწ ნაწურ სწ, უდშტ ლივას – როგორც გავიგონე, ისე ვამბობ; უდშტ დებს, მწ ცუდნრ, ცო აღლორ ჰოგრ – ისე სთხოვე, რომ არ გითხრან, არაო. იბ. см. see იშტიც **išti'**.

უდშტაც **ujšta'** იბ. см. see იშტიც **ošti'**. ჰწ სტაკ უდშტაცი ვა? – შენი კაცი (ქმარი) ისევე ისეა?

უდშტრნ დ **ujš[†]nā d** ისეთი... (ისეთობა...) такое... such... ატარებს დროითსა და სივრცობრივ სემანტიკას, წარმოებულია ნაცვალსახელისგან носит временную и пространственную семантику, образовано от местоимения it bears the semantics of space and time, is formed by the pronoun იშტრწ **oštriñ**. ქალქი[ჰ] უდშტრნ დარ, მოჰწ აჰ დეფცრა – ქალაქში ისეთი (ისეთობა) იყო, როგორც შენ ყვებოდი; ცხენ დაჟარ დუგ და მიჩხმაც, შირქი უდშტრნ და, მოჰწ შირვანე[ჰ] – წლეულს ბალახი ბევრია ყველგან, შირაქში ისეა, როგორც შირვანში.

უდშტრნეც **ujš[†]ne'** ისეთივე, ისევე ისეთი такой же the same, of the same kind, identical. ცო ხარცვადონო[ჰ], უდშტრნეც ვაჰრ – არ შეცვლილხარ, ისეთივე ხარ; ლამუ[ჰ] უდშტრნეც დიშ ლათურ, მოჰწ ვად აჰ ბალოშ – მთაში ისეთივე დღეები იდგა, როგორც ჩვენი წამოსვლისას.

უდხკდისარ **ujxk̄disar** გრდუგ. მრ. იბ. непрх. мн. см. intrans. see უდლდისარ **ujl̄disar**. აღში დანკლომცწ კოტრებს ცარკი უდხკდისწ სოგო[ჰ] – თქვენ მოსვლამდე ქადისთვის კბილი (კბილები) გაძეკვრეინა.

დსუდჰტარ **d|ujh̄tar** მწნს. იბ. нареч. см. adv. see დსუდჰტებს **d|ujh̄tex**. გერებს (გერახ) ქოკ მალბიენწ დარჯუნეს, დსუდჰტარწ ვეთწ – ქვას ფეხი წამოჰკრა დარეჯანმა და პირქვე დაეცა.

დღეობები **d|ujh̄tɛx** ზმნს. нареч. adv. პირქვე **ничком, лицом вниз prone, upside-down.** ტყუილობაშია ქო დალინო იბო ვუძებენ კეთი – უკნიდან ხელნაკრავი იბო პირქვე დაემხო.

დღეობები დერწარ (ჭერწარ) **d|ujh̄tɛx d|erɕar (h̄rɕar)** გრდუგ. непрх. intrans. პირქვე გადაბრუნება (გადაბრუნდება), მოპირქვაება, გადმობრუნება **опрокинуться to turn prone.**

დღეობები დერწიღარ (ჭერწიღარ) **d|ujh̄tɛx d|erɕ|d|ar (h̄erɕ|d|ar)** გრდმ. прх. trans. პირქვე გადაბრუნება (გადააბრუნებს) **опрокинуть to make turn prone.**

უკადრის **uḵadris** უკადრისი **неприличный self-conceited, worthless.** დღე მა დოცოდო სე კეს კიკელ უკადრის ადმე – დმერთი ნუ შემოიყვანს ჩემ ჭერქვეშ უკადრის ადამიანს.

უკანონო **uḵanonô** უკანონო **беззаконный illegal.** უკანონო ვუმ (უმ) ცო დეწე სტაკოვ თაგდ – უკანონო რამე არ უნდა გააკეთოს კაცმა.

უკვდავ **uḵvdav** უკვდავი **бессмертный immortal.**

უკვდავებ **uḵvdaveb** უკვდავება **бессмертие immortality.**

უკვდავ-უბერბელ **uḵvdav-uberbel** უკვდავ-უბერბელი **бессмертный immortal-always young.** უკვდავ-უბერბელ ხილქ ქოვთარღარქ ძევო, ფხაუზტე შარავ ვალქ ჭალო – უკვდავ-უბერბელი აღმოჩნდა ქავთარიშვილი ძევო, ას წელს მიაღწია.

უკვე **uḵve** უკვე **уже already.** მათხ ბადლოჩე ახ ნაკვეთ უკვე ჭალო მარ სოგო და-თო გნადმიენო – მზე რომ ამოვიდა, ნახევარი ნაკვეთი უკვე გათოხნილი მქონდა.

უკლებლივ **uḵlebliv** უკლებლივ **без исключения entirely, completely.** ნაყბისტი უკლებლივ დახქე ლაწმარ დაგ – მეგობრები უკლებლივ მოვიდნენ ავადმყოფის სანახავად.

უკნით **uḵnitā** უკუნეთი, წყვდიადი **непроглядная тьма gloom, darkness.** ბათ-წირო ბუმსევევ ტბათინ **უკნითად დერწიქე** – უმთვარო ღამემ ტბათანა უკუნეთად აქცია.

უკუზრნ[ე]ბელ **ukurn[e]bel** უკუზრნებელი неизлечимый incurable. უკუზრნ[ე]ბელ ლაწრეს კერლისრ – უკუზრნებელი ავადმყოფობისა მეშინია.

უკუღმართ **ukuymart** უკუღმართი неградивый wrong, false. მჭ ადმე უკუღმართ ბადბალა – ზოგი ადამიანი უკუღმართი იბადება.

ულაყ ძა **ulaq** ჯი ცხენი лошадь horse. ბრიგადლეს შინ ულყე ნახს მაჭ ბარე – ბრიგადლირმა ორი ცხენის საპალნე ყველი წაილო ბარში. იხ. см. see დო **dō**.

ულიშნო **ulishnō** უნიშნო без знака, без приметы unmarked. ულიშნო ქელრე დაგდიე ნაეტრე – უნიშნო ცხვარი დაკარგეს [მწყემსების] ბინაში.

ულრ **ulō** ზმნს. нареч. adv. მაზეგ, დღეიდან მეოთხე დღეს в четвёртый день с сегодняшнего the fourth day after today. თხა, ვა, ლამ ცოე, ულრ ვალოს შუ დაგა – დღეს, ხვალ, ზეგ არა და მაზეგ მოვალ თქვენ სანახავად; ნან ულრ ძალრ – დედა მაზეგ მოვა (მოდის).

ულგეს **ulge'** ზმნს. нареч. adv. მაზეგლა лишь четвёртого дня с сегодняшнего only after tomorrow. ულგეს კერვბალა სო ქალიე ვახარ – მაზეგლა მიხერხდება თბილისში წასვლა.

ულლომცა **ullomci** ზმნს. нареч. adv. მაზეგამდე до четвёртого дня с сегодняшнего till the day after tomorrow. ულლომცა მოჭკ სტეხლოს ჰო! – მაზეგამდე როგორ გიცადო, ნეტავი!

ულოჭ **uloč** ზმნს. нареч. adv. სწორედ მაზეგ точно (именно) четвёртого дня с сегодняшнего exactly at the day after tomorrow. ვე (უ) ულოჭ კიბლრაჰ სო? – რატომ სწორედ მაზეგ დამიბარე?

ულრ ძ **ulō** ჯი მაზეგინდელი დღე, დღეიდან მეოთხე დღე четвёртый день с сегодняшнего the fourth day after today. ულრ სტეხოს ლაჟმე ვახა – მაზეგინდელ დღეს ველოდები მთაში წასასვლელად.

უმი **um** უმი, მოუხარშავი сырой, несваренный raw, half-baked, uncooked. მასპილიე ქასტდარეს უმი დით თელა ჰაშინ – მასპინძლებმა სიჩქარისგან უმი ხორცი აჭამეს სტუმრებს.

უმაღრობ **umajdrob** j უმაღურობა *неблагодарность ingratitude*. უმაღრობ დაჯონ ნაკლ და აღმენქ – უმაღურობა დიდი ნაკლია აღამიანისა.

უმაღლის **umaylisā** jj უმაღლესი სასწავლებელი *высшее учебное заведение higher educational institution*. ბანრიგო ჰამიგოც უმაღლის დამთავრბადით-ნას – შვილებს ყველას უმაღლესი სასწავლებელი დავამთავრებინე.

უნაბ დღ **unab** dd უნაბი *унаби, ююба jujube*. ჰუქ ცერხან უნაბი ღედანკერ – ტყის ნახირებში უნაბები იღვა.

უნამუსო **unamusō** უნამუსო *бессовестный dishonest, shameless*. უნამუსო ცო-ჰანნა დეწქ – უნამუსოები არავის უყვარს.

უნაყრო **unaqrō** უნაყრო, უნამო *натошак, не евший empty stomach*. ფსტემ უნაყრო დარქ, მაცონ ხილრქს ნასტ დალორ – დედაკაცები უნაყრონი იყვნენ და შიმშილისაგან ძლივს მოდიოდნენ.

უნიჭო **uničō** უნიჭო *бездарный untalented*. უნიჭო აღმინენ საქმ ქორ ცო იხო – უნიჭო აღამიანს ხელიდან საქმე არ გამოსდის.

უძრახ **ūzrax** ზმნს. *нареч. adv. უძრახად в scope to be pouted, sulked*. მეზობელ უძრახ ვა სოხონ – უძრახად არის ჩემთან; ობი ვაშხიციონ უძრახ და – ისინი ერთმანეთთან უძრახად არიან.

ურიგო **urigō** ურიგო *непорядочный indecent*. ურიგო სტაკოლჰი ურიგო საქ-მეუდჰი ბადლი ბჰარკ – ურიგო კაცს ურიგო საქმისკენ უჭირავს თვალი.

ურივ, უდროვ ბღ **uriv, ujrov** bd ურია, ებრაელი *еврей Jew, Hebrew*. უდროვე-გორქ ფარხ ევმალათერ აღვერდიჰი – ურიისგან ფართალს ყიდულობდნენ ხოლმე აღავერდში.

ურემ, ურუმ ბღ **urem, urum** bd ურემი *арба cart*. ბაკრქ ვა ურემევ დოლ დეწქ – ბაკიდან სამი ურემით თივა მოიტანეს.

ურჩ **urč** ურჩი *непокорный disobedient*. ურჩ თავდი მეფეივ დაჰ დასჯოდბორ – ურჩ თავადებს მეფეები სჯიდნენ.

ურჩხულ დღ **určxul** dd ურჩხული *чудовище, дракон monster*. ურჩხულ დუჯინ-ნადრათ ხატოდო ქავნონ – ურჩხულს ბევრნაირად ხატავენ შიგნებში.

ურწმუნო **urçmunô** ურწმუნო *неверующий* faithless. ურწმუნო აღმე ხილქ კიმო – ურწმუნო აღამიანი აღმოჩნდა კიმო.

ურძო ბ **uržô d** ჭვარტლი *копоть, сажа* soot, smoke.

ურძ ბილარ (ბიებლარ) **urž b|ilar (b|eblar)** გრძ. прх. trans. ჭვარტლის დაღება (ჭვარტლს დაღებს), გამჭვარტლიანება, გამურვა *закоптить to cover with soot*. ძუყმათ წენიჭი წე აკომო დიჩოც წენიჭი ურძ ბილორ – შუა სახლში ცეცხლის [დასთებისას] მთელ სახლში ჭვარტლს დაღებდა ხოლმე.

ურძოლქ **uržôlë** ჭვარტლიანი *закопченный, закоптелый* sooty, smoky. ურძოლქი ლამე შუშენ დაჭწამდარ დეწქ – ჭვარტლიან ლამეის შუშას გაწმენდა უნდა.

ურწა **urçã** ურწანი *нерожающая, бесплодная самка* cattle, which can't be with young; livestock, which can't be begetters. ურწა ვადლეე ბაყრ ცო დო – ურწანი ფაშატი კვიცს არ აჩენს; ქელოჩი კადიკ ურწნი დაუგუ – ცხვარში ცოტა ურწნები ურეგია.

ურჯულო **uržulô** ურჯულო *неверующий* disbeliever, faithless.

უსახო **usaxô** უსახო, უშნო, უმსგავსო *невзрачный, некрасивый* ugly. იმტარქ უსახო ცომ დაგდა სო მათხეჩი – ამისთანა უსახო არათერი მინახავს ქვეყანაზე.

უსინდისო **usvīdisô** უსინდისო *бессовестный* dishonest, shameless. ე სტაკ უსინდისო ვა, ადუში დო – ეს კაცი უსინდისოა, ტყუის.

უსიამოვნო **usiamovnô** უსიამოვნო *неприятный* unpleasant. შირქილქ უსიამოვნო ამბუხ ხაყს სო – შირქიდან უსიამოვნო ამბავი გავიგე.

უსტაბაშ **ustabaš** უსტაბაში, უტროსი ოსტატი *глава ремесленников* chief handicraftsman, senior master. ქაკლეფხ აბჩუდმოჩი ბედ შუფ უსტაბაშ ვარ, დე (-ქ) ვუმაც (უმაც) უსტაბაშეს ხეტლარ – ფენსაცმელების მკერავებს ცალკე თავიანთი უსტაბაში ჰყავდათ და ყველა უსტაბაშს ეკითხებოდა.

დუსტადალარ **d|ust|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. [გა]ზომვა ([გა]ზომება) *измериться, измеряться to be measured*.

დუსტარ d|uṣṭar გრძ. prx. trans. [გა]ზომვა ([გა]ზომავს) мерить, измерить to measure. ბძეს ბიკოშ ყონოჲ კნათი ბუსტაღათჳ – ჯარში წაყვანისას ახალგაზრდა ბიჭებს ზომავენ ხოლმე; სანგუჲ შოროლ-დახოლ დუსტ – ეზოს სიგრძესიგანე გაზომეს.

დუსტა d|uṣṭā გრძ. prx. trans. ინფინიტივია მასდარისთვის инфинитив для масдара infinitive for the gerund **დუსტარ d|uṣṭar**. კნათი ნაკვეთ დუსტა ბახჳ – ბიჭები ნაკვეთის [გ]ასაზომად წავიდნენ.

დუსტიტარ d|uṣṭitar გრძ. prx. trans. [გა]ზომვინება ([გა]ზომვინებს) заставить отмерить, вымерить, мерить to make measure.

უტკა d|uṭkā jj საპირფარეშო (ეზოსი) уборная (во дворе), нужник lavatory, toilet (in the yard). **უტკა ტყუაჭრეზი** ეზო ახკითნათხ – საპირფარეშო უკანა ეზოში მოვათხრევენეთ.

დუტყდარ d|uṭq|d|ar გრძ. prx. trans. გაწვრილება ([გა]საწვრილებს) [с]делать тонким, тоньше to make thinner. ე ლოჭ დაჭკაც დუტყდებ! – ეს ჯოხი ცოტა გააწვრილე!

დუტყ d|uṭq| წვრილი тонкий thin. დარუდგო[ჭ] დუტყ ლოჭ დადღრ – დაროს წვრილი ჯოხი უჭირავს; ბუტყიზ მახენ დუტყ ყაჭ უდღნას – წვრილ ნემსს წვრილი ძაფი გაუყარე.

დუტყოლ (ვუტყოლ, დუტყოლ, ბუტყოლ) d|uṭqol (v|uṭqol, j|uṭqol, b|uṭqol) სიწვრილე, სივიწროვე тонкость, узкость thinness, narrowness. ეტყუ დუტყოლ ყაჭ ცო დაგზდარ სო – ამსიწვრილე ძაფი არ მენახა.

უტყუარ uṭquar უტყუარი, ნამდვილი настоящий actual, current, real. **უტყუარ ამბუდ** დეფცოს ჰოგო – ნამდვილ ამბავს გაამბობ.

უფლებ d|uṭleb jj უფლება право right. მენა ნიწყოც ვა, ონუდნ უფლებჳ ცომ ხაწჳ – ვინც ძალაზეა (ძალადობს), იმას უფლებებისა არათერი ესმის.

უქიფოთ ukīpot ზმნ. нареч. adv. უქეიფოდ, უხასიათოდ не в настроении in a bad mood. **უქიფოთ ვასო** – უქეიფოდ ვარ.

უქნარ uknar უქნარა бездельник idler, loafer, slacker. დუტ უქნარ აღმჳ და მადახანმაჳ – ბევრი უქნარა ადამიანია სამუშეოზე.

დსუყ|დსაკარ d|uy|d|akar 1. დ d წივილ-კივილი шум-гам squeal and shout. ჩაგ-რენა ფსტევან დსუყდსაკარ დალორ – შორიდან დედაკაცების წივილ-კივილი მოდიოდა. 2. გრდუყ. непрх. intrans. წივილ-კივილი (წივის და კივის) кричать и шуметь to squeal and to shout. ე სტაკ მოჭ ვუღვაუკუ! – ეს კაცი როგორ კივის!

დსუყარ d|uyar 1. დ d ყვირილი, ღრიალი, ბლავილი крик, бляние, мычанье shout, bleat, howl. ჩაგრენაჩქი ასქ დსუყარ ხაწქ სო – შორიდან ხბოს ბლავილი მესმის. 2. გრდუყ. непрх. intrans. ყვირილი (ყვირის), კივილი, ბლავილი, ჩხავილი кричать, орать, бляеть, мычать to shout, to bleat, to howl. აკვნიქ ქაწკო ბანდერ დსუყ – აკვანში პატარა ბავშვი ბლავის; ფსარლ-ფსარლო მუხრნი ტყ-რაღლი დსუყლათერ – საღამოობით მუხროვანში ტყრები ჩხაოდნენ ხოლმე.

დსუყ|დსარ d|uy|d|ar გრდმ. прх. trans. ყვირილი (აყვირებს), ბლავილი заставить кричать, бляеть, мычать to make shout. სტევ ვუღვოჭო, დევო (ევო)? – რა გაყვირებს, კაცო? მაცლევ თურ დსუყდორო კოტერჩ – შიმშილი თუ აჩხავლებ-და კატებს. იხ. см. see დსექ|დსარ d|ek|d|ar.

დსუყრიკ d|uyriḳ მყვირალა, ღრიალა, მჩხავანა крикливый, пискливый, плакса shouter, squaller. ე ვუყრიკ სტაკ ვა – ეს მყვირალა კაცია; დსუყრიკ კუდტი დასტდებათ სოხი! – მჩხავანა კატა მომაშორეთ!

უღალორ uyalo უღალო без жирности innutritious. უღალორ შურლო მეთ გაგბარ წაგებ და – უღალო რძის მქონე ძროხის შენახვა წაგებაა.

უღელ დდ uyel dd 1. უღელი (ურმის ნაწილი) иго yoke (part of cartload). ურმენ წინ უღელ ჭირბალა – ურემს ახალი უღელი სჭირდება. 2. უღელი (ვალდებულება) обязанность obligation, duty. ოჯხე დაჯო უღელ ლეფჩქ სოგო – ოჯახში დიდი უღელი მადევს.

დსუყარ d|uqar გრდმ. прх. trans. შერჭობა (შეარჭობს), დარჭობა, დაცობა; ამოჩრა воткнуть, заткнуть to thrust, to go into. ჩინ ჰჭქტერან შალო დსუყარ სუდმენს – დათვს ნეკნებში ხანჯალი გაურჭო სიმონმა; ბოთლეს პროპე დსუყარდში! – ბოთლს საცობი დაუცეთ რა! უსრ. несов. imp. აპყარ apqar.

დსუყ|დსარ¹ d|uq|d|ar¹ იხ. см. see დსუყარ d|uqar.

დღე|დარ² **d|uq|dar²** გრდმ. прх. trans. გასქელება (|გა|ასქელებს), შესქელება (სით-ხისა) сгущать, сгустить (жидкость) to make thick. ფაფ წყებეს დუყდინუდში, ჩუ კაძიკ კეჭდაჯინო ხი დება'ეთ, დაჭკაც ნეთხოლო – ფაფა ზედმეტად გაგისქელებიათ, შიგ ცოტა აღუღებული წყალი უყავით და ცოტა გათხელდება.

დღეყ² **d|uq²** სქელი; ხშირი густой, частый, плотный thick. ყორლირქ² წეგქ, დუყ² ვქ მიღნათხ – ყვარლის წითელი, სქელი დვინო ვსვით; დუყ² შურ – სქელი რძე; დარჯნეგო დუყ² ბეჯ და – დარჯჯანს ხშირი თმა აქვს.

უმნო **ušnô** უმნო; უხეირო некрасивый; неумелый, неспособный ни к чему ugly; useless.

უმოვარ **ušovar** უმოვარი трудно приобретаемый sth difficult to be earned, obtained. ტათულიჩო სტაკო|ნადნო უმოვარ ცომ არსბალა – ფულიანი კაცისთვის არათერი არსებობს უმოვარი.

უმტარ **uštär** უმტარი, ბრმა слепой blind, sightless. სქ მასთხუდ ლელ²ლ უმტარ – ჩემმა მტრებმა იარონ ბრმებმა.

უჩარ|დ|ალარ **učar|d|alar** გრდუფ. непрх. intrans. დაბნელება (|და|ბნელდება), შელამება затемнить, стемнеть to darken. უჩარდალო, მათხ ჩუ ბუწ² – დაბნელდა, მზე ჩავიდა.

უჩარ|დ|არ **učar|dar** გრდმ. прх. trans. დაბნელება (|და|აბნელებს) затемнить, затемнять to make dark. ფარდივ წა უჩარდიქ – ფარდებმა სახლი (ოთახი) დააბნელა.

უჩ² დ **uč² j** სიბნელე темнота darkness. უჩ² და – სიბნელეა, ბნელა. უჩნახ ფჭარან ღაზში გუ – სიბნელეში ძალი კარგად ხედავს.

უჩ² ხილ'არ **uč² xil'ar** გრდუფ. непрх. intrans. დაღამება (დაღამდება), ჩამობნელება стемнеть, вечереть to become dark. ბარლო სა[ვ]თუ[ჭ] უჩ² ხილ'უ – რვა საათზე დაღამდება.

უჩნარნ² დდ **učnarnā dd** მოცემულ ადგილას განფენილი სიბნელე темнота, распространяющаяся в данном месте darkness spread in the given place. გუდმრე უჩნარნ² და – გომურში სიბნელეა.

უჩნა **uĉnā** *jj* ღროსა და სივრცეში განთენილი სიბნელე, ღრო და სივრცე, რომელიც მოიცავს სიბნელეს *темнота, распространяющаяся кругом, время и пространство, содержащие темноту darkness spread in time and space, time and space containing gloom, darkness*. **მოლუფ უჩნა და!** – როგორი სიბნელეა! **წინ გოგის უჩნა ლათერ** – სახლის ირგვლივ სიბნელე იდგა.

უჩნარქ **uĉnārē** ბნელი *тёмный dark*. **უჩნარქ წა** – ბნელი სახლი; **უჩნარქერ ბუდსუ** ლელარ ყორბალა სო – ბნელ ღამეში სიარული მიყვარს.

უცხრ **ucxō** უცხო *чужой, неродной foreign, stranger*.

დუწარ **d|uĉar** გრლუვ. *непрх. intrans.* 1. ავსება (წავსება) *наполниться, наполняться to become full*. **თუგ ხის დუდწუ** – თუნგი წყლით ივსება. 2. გაძლომა (გაძღება) *насытиться, насыщаться to become replete, to become satiated*. **ნასტ დითხოს ვუწნას** – ძლივს ხორცილთ გაგძენი. 3. ჩასვლა (ჩავა), ჩასვენება *зайти (о солнце, луне...)* to come down, to go down. **მიჩავდა ბუთა ბუწუგე** – საცაა, მთვარეც ჩავა.

მათხ ჩუ ბუწარ **matx ĉu b|uĉar** მზის ჩასვლა (მზე ჩავა) *заходить (о солнце) sunset*. **წალის მათხ ქიქოც ჩუ ბუდწუ** – ზამთარში მზე აღრე ჩადის; **მათხ ჩუ ბუწარ** – მზე ჩავიდა.

დუწიღარ **d|uĉ|d|ar** გრდმ. *прх. trans.* 1. ავსება (წავსება) *наполнить, наполнять to fill*. **დაჭოვ დურკ შურეს (შურახ) დუწიღარქ** – გოგომ კასრი რძით გაავსო. 2. გაძლომა (გაძღობს) *насытить, насыщать to make replete, to make satiated*. **ბანდრი ბრჭუჯეს დუწინას** – ბავშვები ბრინჯით გაავაძღე.

დუწინრ **d|uĉinō** მიმლ. *прич. particip.* 1. სავსე *наполненный, полный filled*. **ხის დუწინრ ჰერწრ** – წყლით სავსე ქვაბი; **ბუწინრ ბუთ** – სავსე მთვარე. 2. გაძღობილი *сытый replete, satiated, satisfied*. **ივანე დითხოს ვუწინრ ვა** – ივანე ხორცილთაა მაძღარი.

დღუხ **d|ux** *adit. მმნს. нареч. adv.* უკან *обратно, назад back*. **ვუხ ჰადჭნას** – უკან მივიხედე; **ქოკ ბუხ!** – ფეხი უკან! (ძროხას ეტყვიან წველისას).

დღეს დღალარ (თელარ) **dux d|ǎ'ar (te'ar)** გრდმ. prx. trans. უკან მიცემა (მის-
ცემს), დაბრუნება *возвратить, вернуть to give back*. ვაჟას საჩ ტათებ დღეს
დღალარ სარ – ვაჟამ ჩემი ფული დამიბრუნა.

დღეს დღასარ (ინარ) **dux d|a'ar (ixar)** გრდმ. prx. trans. დაბრუნება (დაბრუნ-
დება), უკან მოსვლა *вернуться to come back, to return*. უჩხ ბილარებს ნიყ ცო
გუბერე, კატო მუხ მესე – სიბნელისაგან გზა აღარ ჩანდა და კატო უკან მოვი-
და.

დღეს დღერწარ (ჰერწარ) **d|ux d|erçar (herçar)** გრლუგ. neprx. intrans. დაბრუ-
ნება (დაბრუნდება) *вернуться to come back*. კნათ ვუხ ვერწარ – ბიჭი უკან დაბ-
რუნდა.

დღეს დღერწადარ (ჰერწადარ) **d|ux d|erç|d|ar (herç|d|ar)** გრდმ. prx. trans.
დაბრუნება (დააბრუნებს) *заставить вернуться; вернуть to make return, to
force back, to give back*. დო ბუხ ბერწარინას – ცხენი უკან მოვაბრუნე; იკუდნ
შალთ მუხ მერწარინას – იკოს ხანჯალი დაეუბრუნე.

დღეს დღითარ (მესედარ) **d|ux d|itar (meç|d|ar)** გრდმ. prx. trans. უკან დატო-
ვება; მიტოვება, დაყოვნება *оставить позади, задержать to leave; to abandon,
to detain, to keep off*. მქე ქე დღეს დითნათხ, მქე ქალიქი დიკლოთხ დოხკა – ზოგი
ცხვარი შემოვიტოვეთ, რომ ქალაქში წავიყვანოთ გასაყიდად.

დღეს დღოარ (ეთარ) **d|ux otar (etar)** გრლუგ. neprx. intrans. 1. უკან დადგომა
(უკან [და]დგება) *отступить, отступать to step back, to shrink from sth*. 2. გან-
დგომა (განუდგება), ლალატი, პირობის არშესრულება *изменить, отказаться,
отказываться to reject, to deny, to betray*. ბუჭეს ბოტუმ გეზელ ნახ ბუხ დოქ –
ომში წასვლისას მშიშარა კაცები განზე გადგენ (უკან დადგენ).

დღესაღვქიჩი **d|uxaj|v|h|î** ზმნს. нареч. adv. უკუღმა, პირუკუღმა *наоборот, на вы-
ворот, задом наперёд, наизнанку backward, on the contrary, inside out*. ჩხარ-
დრი დღესაღვქი დაუფხუ ჰოგო – წინდები უკუღმა გაცვია; თოჭთოჭხოვ ხალათ
მუხაღვქი მუდუნორ – მძინარეს ხალათი უკუღმა ჩაეცვია; სტაკოვ ნიფს მქე
და ამბუდ, თური დღესაღვქი – კაცმა სწორედ უნდა ილაპარაკოს, განა უკუღმა!

დუხად[ვ]ჰ დახარ (დოტარ) **d|uxaj|v|h, d|axar (d|oṭar)** გრდუგ. непрх. intrans. უკუღმა წასვლა საქმისა (წავა საქმე) потерпеть, терпеть неудачу to suffer from misfortune. ვან საქმედ დუხად[ვ]ჰ დუდტუ – ჩვენი საქმეები უკუღმა მიდის.

დუხაც **d|uxa'** უკანვე, ისევ, კვლავ назад, обратно, опять, вспять back, again, conversely. ვუხაც ღობ ვენტი – წადი ისევ ვენახში; მამალ დუხაც დექ – მამალმა კვლავ იყივლა.

დუხლნ, დუხადჰლნ **d|uxlñ, d|uxajhñ** უკუღმართი, თავისნათქვამა, ჯიუტი, კერპი превратный; упрямый, своенравный stubborn, obstinate, capricious. ვუხლნ სტაკ შარნანოც ვა მოსნ – კერპი კაცი თავისთვისვეა ცუდი; ვუხადჰლნ ვოჰ ვა, ჯიუტ ხადსათ და – უკუღმართი (თავისნათქვამა) ბიჭია, ჯიუტი ხასიათი აქვს.

დუხწალმ **d|uxṣaym** წადმა-უკუღმა, წარამარა, უთავბოლო[დ] шиворот-навыорот, как попало continually, incessantly, incoherently. აჰ ცო კეთემ დუხწალმ აბო ვუნახი (უნახი) – შენ უცოდინრად, წადმაუკუღმა კერავ რალა-ცეებს; დუხწალმ ამბუდ დარ ხეცე ჰონ – წარამარა, უთავბოლო[დ] ლაპარაკი იცი.

უჯიშო **uḟiṣṭ** უჯიშო, უვარგისი непородистый, негодный underbred, ineligible. უჯიშო დეთ გაგბოჩრქ ცომ ხილენო თელქ – უჯიშო ფურის შენახვას არათრის ყოლა სჯობს; თქვიზო უჯიშო სტაკ ვა – თენგიზი უჯიშო (უვარგისი) კაცია.

უჯრ დ **uḟr** jj უჯრა ящик (стола, шкафа...) drawer. უჯრექჰ ქანგუდ დაუხკუ – უჯრაში წიგნები აწყვია; ე ტათებ უჯრი დობკათ! – ეს ფული უჯრაში ჩადეთ! საუბთი ჯრნხ გიბათ – საბუთები უჯრებში ნახეთ!

უჰამურ **uhamur** არასასიამოვნო, უამური; ბრიყვი неприятный unpleasant, nasty. უტირღლნ დ **uqirqlā** d უხერხულობა неудобство discomfort, uneasiness, inconvenience. ჰაშილო უტირღლნ ხეთნ სონ – სტუმრებში უხერხულობა ვიგრიძენი.

უცმარ **uqmar** უხმარი не бывший ещё в употреблении unused, unworn. დუფბლქ უცმარ ცომ დაგქ სოგო – აღარაფერი მაქვს უხმარი ტანსაცმლიდან.

უჯსენბელ ბდ **uqsenbel** bd უხსენებელი (გველის ტაბუირებული სახელი) табу-
ированное название змея (змеи) tabooed name of snake. უჯსენბელ ჰაბბარ
მუდშ და სოგო დაცდადიენრ – უხსენებლის ხსენება ცუდად მაქვს დაცდილი.

უმ **um** ob. cm. see ვუმ **vum**. უმ აღალ სოგრ – რამე მითხარი რა.

უმაც **uma'** ob. cm. see ვუმაც **vuma'**. უმაც ვაშხინრ ლოთვად – ყველანი შევიკრი-
ბოთ.

უნახ **unax** ob. cm. see ვუნახ **vunax**. უნახ დაკინრ სო – რალაცა მაგონდება.

უნელეც **unele'** ob. cm. see ვუნელეც **vunele'**. უნელეც ხილწლ, ლაჟმჟ მანც ჰალ
ლოს – რაც არ უნდა იყოს, მთაში მაინც წავალ.

უნე **unē** ob. cm. see ვუნე **vunē**. უნე დივო, ო დაცო – რასაც დათეს, იმას მოიპკი.

უწ **ũ** ob. cm. see ვუწ **vũ**. უწ ჰედვადონა? – რატომ დაიგვიანე?

უწდა **ũda** ob. cm. see ვუწდა **vũda**. ე დეთ ჰალრ ბეწეს ხეცა! – უწდა? – ეს ძროხა უნდა
ავუშვა! – რატომ?

უქ, უწდაკ **ũk, ũd|ak** ob. cm. see ვუქ, ვუნაკ **vũda**. უქ ცო მეყრალუმში, მიჩჰე
ბარციშჟ, ჩუ ცო მეყრალუმში?.. – რატომ არ ჩერდებოდით, ნეტავი, სადაც
იყავით, რატომ [იქ] არ ჩხებოდით, ნეტავი?.. (ა. ბერთლანი).

უხ **ux** ob. cm. see ვუხ **vux**. უხ ნატროლა ჰო ჰამახეც? – რა გენატრება ყველაზე მე-
ტად? უხ ლევდოჩი სოგრ? – რას მეუბნები? უხ დაყოჩი? – რას ჭამ? უხ დაკ-
ლევდოჩი? – რას თქვობ? უხ დო ვად? – რა ვქნათ (რას ვიზამთ)?

უხ[აკ], უხ[უ]კ **ux|ak, ux|uk** ნეტა, რა? интересно, что? I wonder. მიჩაკ
ბუდტრალუმში? უხკ ლეხრალუმში? უხკ დავდირალუმში? – სად მიდიოდით,
ნეტავი? რას დაეძებდით, ნეტავი? რა დაკარგეთ, ნეტავი? (ა. ბერთლანი).

უხ დ|ალრ, უხ დ|ალოთ **ux d|alô, ux d|alot** ob. cm. see ვუხ დ|ალრ **vux**
d|alô. უხ დალრ, ცჰა ას მუშებადიჩე, გეჩუმეც ცომ თეგდომ – რა აზრი აქვს,
მარტო მე ვიმუშაო, სხვებმა თუ არაფერი აკეთეს.

ფ

ფაბრიკა მდ **pabrik** jz ფაბრიკა фабрика factory.

ფაძცფუძცინ ღღ **paјcрujcĭ** dd ფაძცფუძცი суетня razzle-dazzle. შუ
ფაძცფუძცინ ვაძღალა ცო ვეთჷ! – თქვენმა ფაძცფუძცმა გათავება არ იცის!

ფაძცფუძცინ რაჷცფუძცინე **paјcрūcārē** ფანციფუნციეზინი, სხვადასხვა ტანსაცმლიანი с раз-
ными одёжными вещами (предметами) full of different clothes. ფაძცფუძცინე
ბო ვჩ თარო გაგზინას – სხვადასხვა ტანსაცმლიანი ბოხჩა თაროში შევინახე.

ფალ ბღ **pal** bd ზღაპარი сказка fairy-tale. ბზღრივ ბუნარ ცერე[ჷ] აგ ფალიგრ
ლარკ დეფორ – ბავშვები ბუნარის პირას ბეზინის ზღაპრებს უსმენენ.

ფალ ბეფცარ **pal b|epcar** გრღმ. прх. trans. ზღაპრის მოყოლა [ქსოვა] (ზღა-
პარს ყვება) рассказывать сказку to tell a story, fairy-tale. მაგოს მიტუმგრ
ფალ ბეფცორ – მაგო (ქალის სახელია) მიტოს ზღაპარს უამბობს.

ფალაზ ბღ **palaz** bd ფალასი, ფარღაგი палас carpet. მაკას ყარწე ფალზი დიჷ –
მაკამ ჭრელი ფარღაგები მოქსოვა.

ფალაზ მღ **palā** jd პალანი, კურტანი, ტვირთის საზიდავი ერთგვარი კეხი выучное
седло особого рода pack-saddle. ფალაზ დაკლავათ, ცოჷჷ ე საპალნი ბზრ აჷ
ცო დაჷჷჷჷ შუ – პალნებზე იფიქრეთ (იზრუნეთ), თორემ საპალნეებს ბარში
ვერ ჩაიტანთ.

ფალვზ ღღ **palvā** dd ფალავანი победитель в соревновании fighter, champion.
ფალვნი ვაშბინს ვეთჷ – ფალავნები ერთმანეთს ეცნენ; ფალვანეჷ ფალვზ ღოჷ-
დიჷ – ფალავანმა ფალავანი წააქცია.

ფალფაძდი მ **palpādi** j მრ. მნ. pl. ზღაპარ-ზღუპრები, ზღაპრები, ტყუილები, ჭორე-
ბი, აბღა-უბღა, ჩმახი сказки, сплетни, враньё, белиберда stories, nonsense,
gossips, lies. მაცლომცჷკ დეოლო[ჷ] ის ფალფაძდი, შაწაც ცომენა ახოღმაკე ჷო!
– ნეტავ როღემღის ყვები მაგ ჭორებს, სულერთია, ვერავის მოატყუებ!

ფაღჩივ **palčiv** (< რუს. **фальшь** < გერმ. **falsch** ‘სიყალბე’) უვარგისი дрянной, никудышный, паршивый unfit, useless, trashy. ე ჩექში ფაღჩივ გუბალქ – ეს ჩექმები უვარგისი გამოდგა.

ფანელ დდ **panel** dd ფლანელი, ბამბაზია фланель fustian, bombazine. ძუძკენ ფანლქ კახ ადხნას – გოგონას ბამბაზიის კაბა შევუკერე.

ფანდ დდ **pād** jj ფანდი ухватка grimmick, trick. მიხუნდი გაბოს ფანდ ლაქდიქ – მიხომ გაბოს ფანდი დაუგო (დაუგლო); ჰაცხარ ფანდჷ ჰანნ ვეთმაკე! – მაგათ ფანდებს ვინ მიხვდება (ჩასწვდება)!

ფანდურ ბდ **pādur** bd ფანდური пандური (музыкальный инструмент) Panduri (musical instrument). ფანდურქ ძაბ – ფანდურის ლარი.

ფანტო|დ|ალარ **pāto|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. ფანტვა (იფანტება) рассеиваться, рассыпаться to disperse, to absent one’s mind. მაცნე ლუჯიჩო სტემას დაკლივას, გოფ ფანტოლა სოგო – როცა ბევრ რამეზე ვფიქრობ, გონება მეფანტება.

ფანტო|დ|არ **pāto|d|ar** გრლმ. прх. trans. ფანტვა (ფანტავს) рассеивать, рассыпать, разбрасывать to scatter, to waste. უმუშევარ ღევაღე, უაზროთ ფანტოდო დენიშ – უმუშევარი ზიხარ, უაზროდ ფანტავ დღეებს.

ფანტო|დ|ითარ **pāto|d|itar** გრლმ. прх. trans. ფანტვინება (აფანტვინებს) заставлять рассеивать, рассыпать, разбрасывать to make sb scatter, lose sth. ვუქ (უქ) ფანტოდითო ბანდრეგო ის ფურცლი? – რატომ აფანტვინებ ბავშვს მაგ ფურცლებს.

ფარ¹ დდ **par**¹ dd ფარი щит shield. ბაცბი დარწიჩო თურეგ ლეთაღათრალო, ფარ ცო ვმარბადბორალოქ, დახ თურ აღირ ბახოს ბუნდლემ, ფარს იარაღად არ ვთვლი, ვერ ვეგუები ჯანჯალს, მტკიცე ფარს მუდამ ვარჩევ ერთ პირმოტეხილ ხანჯალსადნო – წოვათუშები შიშველი ხმლით იბრძოდნენ თურმე, ფარს არ ხმარობდნენ და იმიტომ თუ თქვა ბახვამ ქართულად, ფარს იარაღად არ ვთვლი, ვერ ვეგუები ჯანჯალს, მტკიცე ფარს მუდამ ვარჩევ ერთ პირმოტეხილ ხანჯალსო.

ფარ² დდ **par**² dd ტყავის ქვეშა ქონი ცხოველისა подкожный жир subcutaneous, hypodermic fat. ტარკ სტამოლო ფარ ლეფჩერ ბჭევჩიჩ ვაიგო[ჰ] – თითის სისქე ქონი ედო დაკლულ ღორს.

ფარან ღღ **parā** dd ფარანი, მაშუქი фонарь lantern, lamp. ფარნქ მაშნ ძაყითლეთ სოგუძჷ – ფარნის შუქი გამოუშვით რა ჩემკენ; ფარნეე მაშნ ეოოდრ – ფარანი სინათლეს აყენებს (ანათებს ირგვლივ).

ფარგალ ღღ **pargal** dd ფარგალი циркуль compass (a technical drawing instrument that can be used for inscribing circles or arcs). ხაზე გაკვეთილმაქ ფარგალ ვმარბადორათხ – ხაზის გაკვეთილზე ფარგალს ვხმარობდით.

ფარგულ ღღ **pargul** dd ფარგული (სამკაულით მორთული გულისპირი ქალისა) нагрудник с украшениями у женщин woman's adorned breastplate. ფარგული ბუბკარქ დარქ, დუხკნეგომცქ ვაჩურ – ფარგულები სამკაულიანი იყო და სარტყლამდის სწვდებოდა.

ფარღ ღღ **pard** dd ფარღა занавес, занавесь curtain. ფარღი ქორან ვოუხკუ (ვაუხკუ) – ფარღები ფანჯრებზე კიდა.

ფარღალქ **pardālē** ფარღებიანი со шторами with curtains. ფარღალქ ოთახ დაკრემ შეგლბადინას – ფარღებიანი ოთახი გულდასმით დავალაგე.

ფარღულ ღღ **pardul** dd ფარღული навес shed. ჯულ ფარღულმაქრენა[ჰო] ყარფუნ ბაღეგრ ჰეჭურ – ჯულა ფარღულის სახურავიდან საზამთროების ბალს გაჰყურებდა.

ფარეხ ძძ **parex** jj ფარეხი овчарня sheep-fold. ფშელმადღჩეჰი ქიმ ფარანს ლეხკრ – როცა აცივდება, ცხვრებს ფარეხებში ერეკებიან; სტაბო[ჰი] ფარინ დაბერტყადარ დეწქ – შემოდგომაზე ფარეხებს გაწმენდა (შებერტყვა) სჭირდება.

ფართიდ, ფართი **partid, pajrti** ზმნს. нареч. adv. გამჭოლ насквозь through, to the core. ფოკუსნიკეს მან ტოტელდა[ჰი] ფართიდ ბადვორ – მეფოკუსეს ნემსი ხელში გამჭოლ გაეყარა; ტყივ (ტყვივ) ხენენ ფართიდ იხრ – ტყვია ხეშიაც გამჭოლ ატანს.

ფართუკ ღღ **partuk** dd წინსათარი фартук apron. დაყარ ვექლოშ ფართუკ ვებწდოს – საჭმლის მომზადებისას წინსათარს ვიკეთებ (ვიკიდებ).

ფარსკოშ **parškoš** ზმნს. нареч. adv. ფარსაგად, რიგიანად, წესიერად как положено, довольно хорошо decently, presentably, quite well. ატა ცო დანო ფარსკოშ ლექსიკოთ თაგდარ – იოლი არ ყოფილა ლექსიკონის რიგიანად გაკეთება.

ფარსკოთ **parškō** ფარსაგი, რიგიანი, წესიერი УДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНЫЙ, ДОВОЛЬНО ХОРОШИЙ satisfactory, fair, honest. ხალათ აბა ფარსკოთ ჩით ქორდინას – ხალათის შესაკერად რიგიანი ჩითი ვიშოვე; ო ფარსკოჩო სტაკოლ ცო ვა თხოგოჩქი – ის წესიერ კაცად არ მიგვაჩნია.

ფარტა ბდ **partā** bd ფარტენა, ფთილა кусок шерсти, готовый к пряже lock of wool. ფარტა ჰერწა ფსტი-მანკარ რალქ-რალქ ვაშინ ინო ლეტა – ფარტენის სართავად დიაც-გოგოები რიგ-რიგობით ერთმანეთთან დადიან საშველად; ფარტენე ცერ ინგეთს – ფარტენას თითქმის ვრჩებით.

ფარჩი მდ **parč** jj ფართალი, ფართლეული мануфактура textiles, drapery. კოპერ-რატევი დუეჭ ფარჩი დუეჭ – კოპერრატევიში (მაღაზიაში) მეტად ბევრი ფართლეული მოიტანეს.

ფარცხ მდ **parcx** jj ფარცხი борона harrow, agricultural tool with spikes or disks for breaking up and leveling plowed ground. ლონა ფარცხმაქ ღაბახკინბანოთს – წნელების ფარცხზე ვმჯდარვართ თურმე.

ფარცხ ლალ|დარ **parcx lal|ar** გრძმ. прх. trans. ფარცხის გატარება (ფარცხს გაატარებს) провести бороны to carry a harrow. ფარცხ ლალჩიქქილოლ ფსტარჩ თივდებლ! – ფარცხის გატარების მერე ხარები დაასვენონ!

ფარცხო|დარ **parcxo|dar** გრძმ. прх. trans. ფარცხვა (ფარცხავს) борошить to harrow. ო გარ ამხნო ფარცხოლორ – ისინი ხნულს ფარცხავდნენ.

ფარცხო|დ|უენი **parcxo|d|ujnī** მძმლ. прич. particip. მფარცხველი занимающийся боронованием a person who harrows. ფარცხოლოჩოვ ალორ, ვა ფარცხოლ ვოლვალავეწესანო – მფარცხველმა თქვა, ხვალ ფარცხვა უნდა დავიწყო.

ფასკუჭ ღდ **paskūž** dd ფასკუნჯი (ზღაპრების გმირი, ფრინველი) жар-птица Neophron percnopterus (Latin), vulture. ფასკუჭ სინამდვილე ცო არსბალა, და-

ჩოკ ფალანს ღაჟგჟ – ფასკუნჯი სინამდვილეში არ არსებობს, მარტო ზღაპრებშია.

ფატარ **paṭar** 1. ფუტურო дуплистое дерево hollow. ფატარ ხენეს წე მუღში ლეთე – ფუტურო ხეს ცეცხლი ცუდად ეკიდება. 2. გამოფიტული, ღუნე (ითქმის აღამიანზე) истощённый, вялый (о человеке) inert, listless, torpid. ფატარ სტაკი ცრმე მაღლჟ – გამოფიტულ კაცს არაფერი გამოსდის.

ფათარი მდ **paṭar** jī ფათარი грива mane, crest. მაჟე ფათარი თოჟგჟ (თაჟგჟ) ღონს, მოჟე მაჟონ კოწლი – გრძელი ფათრები უხდება ცხენებს, როგორც ქალიშვილს ნაწნავეები; აღზნეს იხომ ღო ფათრეს ღაცებე! – აღზანზე გადასვლისას ცხენი ფათარში ღაიჭირე!

ფათას ბდ **paṭax** bd ფათასი папаха papakhi (tall Caucasian hat usually of sheepskin). ჩეჩნობიგოწჟ, ქისტგოწჟ ფათასი ჟაჟხკჟ – ჩეჩნებს, ქისტებს ფათასები ახურავთ.

ფათასწრე **paṭxārē** ფათასიანი (ფათასის ქუღიანი) в папахе wearing papakhi (tall Caucasian hat usually of sheepskin). ფათასწრე ვასერ ცო ღელეგე ფჟენს – ფათასიანი კაცები აღარ ღადიან სოფლებში.

ფათ ღდ **pāp** dd ფათა каша porridge. მეო ბა თხოგოჟჟ, შურე ფათ ვშიროშ ვენკღოთხ – ძროხა გეყავს და რძიან ფათას ხშირად ვხარშავთ.

ფაშატ ღდ **pašat** dd ცხენი გახეღნამღე (ღეღალიც და მამალიც) невыезженная лошадь a horse before breaking in (both female and male), mare. ფაშტეგო ბარგ ვეჟითნორ – ფაშატისთვისაც ბარგი უხიდვინებიათ.

ფაშტარე **paštārē** კვიცებიანი с жеребятами having foals, with foals. მწღრე ფაშტარე ღუღ ღაჟერ – მინღორში კვიცებიანი ცხენები ძოვღენ.

ფაშკუტ ბდ **paškut** bd ფშეკურა, გუღაფშეკა дождевик, дымчатка puffball, smut (plant disease), Lycoperdon (Latin). ფაშკუტენ ყარგოწჟღოღო ხეჟე გუცინარ – ფშეკურამ წვიმის მერე იცის გამოჩენა; ფაშკუტ ფშირაკანო სოღაწჟ ეტე – ფშეკურა „ფშირაკით“ სკღება.

ფაცერ მდ **pacer** jj ფაცერი (თევზებისა და ცხოველების საჭერი), მასე капкан; кузов (для ловли рыб) trap, deadfall. აღზანმაქ ფაცერ მუდუნათხ ჭარი ლეცღან – აღაზანზე ფაცერი დავაგეთ თევზების საჭერად; ყანნი ცოკალ ფაცერი ცო თასლა – ბებერი მელა მახეში არ გაეხმება.

ფე ბდ **pe** bd 1. გვერდი, ფერი დოკ side. დუჯ ქქ ფიშ დატერ – ბერი ცხვრის გვერდები ეყარა; ატიჩო ფენიხაჲ ქატექჷ? – მარჯვენა გვერდს უჩივი?

ტყუბქ ფე ბდ **tqubē** **pe** bd ტყუბის ცალი близнец twin.

2. მხარე сторона side, region, land. 3. როული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний compinent part of complex root or word-combination.

ფე ბალარ (თელარ) **pe** **b|a|ar** (**te|ar**) გრდმ. прх. trans. მიწოლა (მიაწვება); წამოწოლა подтолкнуть, помочь; прилечь to push; to lie down. მალვადღიქჷ ფე ბეწე კაწკუდში ბალან – როდესაც დაიღლები (დაიღლები რა), ცოტა უნდა წამოწვე.

ფე ბარ **pe** **b|ar** გრდმ. прх. trans. წამოწოლა (წამოწვება) прилечь to lie down. ნანას ფე ბოერ ქქ მუხანც თეკ-აბრეხა მოლარ – დედა წამოწვებოდა და მერე ისევ ჭრა-კერვას დაიწყებდა.

ფე თასარ (თეფსარ) **pe** **tasar** (**tepsar**) გრდმ. прх. trans. 1. გვერდის აქცევა (გვერდს აუქცევს), გზის დათმობა уступить дорогу to make way for somebody, tp pass around. 2. გადატ. перен. fig. თავის არიდება (თავს აარიდებს) избежать to avoid.

ფე ლაცარ (ლეცარ) **pe** **lacar** (**lecar**) გრდმ. прх. trans. მხარდაჭერა (მხარს დაუჭერს), მიშველება, გამოქომაგება, გამოსარჩლება держать чью-нибудь сторону, помочь, заступиться to help, to intercede, to support. ვაშბინ ფე ლეცომ დუჯქ ვუმ (უმ) თეგლა ვადლოქჷ – ერთმანეთის მხარდაჭერით ერთობ ბერი რამ კეთდება ჩვენში.

ფელაცუნნი **pelacujni** მიმლ. прич. particip. მხარდაჭერი, მიშველელი сторонник supporter, devotee. გაბუდგოქჷ ფელაცუნნი მემლი ხილწო'ჭერ, ქე ცო დიკი-

თიქლარ – გაბოს მშველელი ვინმე რომ ჰყოლოდა, ცხვარს არ წააყვანინებდა (გაატაცინებდა) *იხ. см. see ფე pe.*

ფელუენი **pelujnî** *მიმღ. прич. particip.* მხარის მიმცემი, მხარის დამჭერი, ქომაგი *помогающий, сторонник seconder, supporter.* დაჯუაზო საქმლოქი ფელუენში საჭირო ბა – დიდ საქმეში მშველელები საჭირონი არიან. *იხ. см. see ფე pe.*

ფენის **penix** *ჴმნს. нареч. adv.* 1. გვერდით, გვერდზე, ახლოს, მახლობლად *рядом, близко, около near, next to, nearby.* ო სტაკ ფენის ვეჟქ – ის კაცი ახლოს მოვიდა. 2. გვერდზე, ირიბად *набок awry, sideward.* დონგოქი კეხ ფენის დაჟქ – ცხენს კეხი გვერდზე მოექცა (წაუვიდა); წა ფენის დუდტუ – სახლი იხრება (ინგრევა). *იხ. см. see ფე pe.* 3. თანდ. *იხ. послел. см. prep. see ფეხ pex.* სე დადას წენინ ფენის კაკალ ხაჟდიქ – მამაჩემმა სახლის გვერდით კაკალი დარგო; წინუს ნე-ფენ ფენის ხეჟოდო – პატარძალს ნეფის გვერდით სვამენ.

ფენივჴ **penivh** *ჴმნს. нареч. adv.* მხარეზე, მხარეს; მხრისკენ *в сторону, на (какой-л.) стороне on that side, sideward.* უჴ ფენივჴ – იქით მხარეს, იმ მხარეს; ეჴ ფენივჴ – ამ მხარეს, აქეთ მხარეს.

სივჴ ფენივჴ **sivh penivh** *ჴმნს. нареч. adv.* აქეთ მხარეს, გამოდმა *на эту сторону, на этой стороне on the other side, beyond.* ტკორ სივჴ ფენივჴ დუდ დაჟერ – მტკერის გამოდმა ცხენები ძოვდნენ.

დივჴ ფენივჴ **divh penivh** იქით მხარეს, გაღმა *по ту сторону on that side.* წა დივჴ ფენივჴ და ლასტენო – სახლი იქითა მხარეზეა გადაწეული.

ფენიხრქ **pe[ni]xrē** 1. ახლოდან, გვერდიდან *находящийся рядом from the near side.* ფენიხრქ მა ყადსტუ სოხი – გვერდიდან ნუ მომცილდები. 2. ახლობელი *близкий (о родстве) familiar, close, relative (person).* ე სტაკ სქ ფენრქ ვა – ეს კაცი ჩემი ახლობელია.

ფქკრ ბდ **pēkō** *bd* ნამსხვრევი, ნატეხი, მონატეხი *осколок; кусок, ломоть fragment, fraction, piece.* მაჯოქ ფქკრ ლიბალ სოქ – პურის ნატეხი მომეცი რა; სტაქს ფქკრ დალქ – ჴიქა ნატეხებად იქცა (დაიმსხვრა); ოსი ნაჩხოქ ფქკუდ დატერ – იქ ყველის ნამტვრევები ეყარა; ტუმიქ ფქკრ – ნიგვზის ლებანი.

ფეზუკ დდ **pezuk** dd საცვეთი, პაჭიჭი (პაიჭი), წვივთ საცვამი, საწვივე, წინდის ყელი უძიროდ паголенки, ноговицы leg of a stocking, leggings. ოკუდგო[ჭ] ფემზი (ფიზი) დაფხურ – მას პაიჭები ეცვა; ცჰადნ ფემზებს (ფიზებს) ბაწარან ახკურ, ვეხოხ მან ასო – ერთ პაიჭზე ბაწარი ჰქონდა შემოკრული, მეორეზე კი თასმა.

ფეძქარ, ფიქარ **pejkar, pīkar** ფეძქარი ткач weaver. ფიქარ მანუ – წმინდა შალის ქსოვილი (ხელით, ან ფეძქრული წესით დამზადებული); ფიქარ მაშქ ჩოგანო აბითოს – წმინდა შალის ჩოხას ვაკერინებ.

ფელკო|დარ **pelkōd|ar** გრდმ. прх. trans. ფელკვა (ფელკავს), ხორცის უაზროდ, უწესრიგოდ დაჭრა, დაკუწვა нарезать небрежно to chop meat in disorder. აბრმეს ჟელრეჩო დითხ დაფელკოდიქ სო – აბრამა ცხვრის ხორცი უაზროდ დამიკუწა.

ფერად დდ **perad** dd ფერადი, ფერი цветной; цвет colourful, colored.

ფერდი დარ **perdi d|ar** გრდმ. прх. trans. სხვადასხვა ფერის ჩაქსოვა (სხვადასხვა ფერს ჩააქსოვს) ნაქსოვში класть цвета, расцвечивать при вязании, тканье to knit different colors in, to interweave. ფალზენ ფერდი დინათხ – ფარდაგს ფერადები ჩავაქსოვეთ.

ფერდი დიხკარ (დეხკარ) **perdi d|ixkar (d|exkar)** ფერების შეხამება (ფერებს შეხამებს), ფერების დაწყობა, გაფერადება ქსოვაში класть цвета, расцвечивать при вязании, тканье to combine colors, to mix colors. ფალზენ უდშ დიხკანას ფერდი, მე მოწონალა შუქ – ფარდაგზე ისე შევანამე ფერები, რომ მოგეწონებათ.

ფერბა|დალარ **perba|d|alar** გრდფ. непрх. intrans. ფერება (ეფერება), მიაღერსება ласкаться, ластиться to caress, to pet, to fondle. აგ შადრი ბანდერ-ბანდრინ ფერბალარ – ბებია თავის შვილიშვილებს ეფერებოდა.

ფერბალარიკ **perbalarik** ალერსიანი ласковый tender, gentle, sweet. ბანდრინ ფერბალარიკ აღმიან დეწქ – ბავშვებს ალერსიანი აღამიანი უყვართ.

ფერდისქარ დ **perdiskar** d თიაქარი, ფერდის ქარი грыжа rupture, hernia, medical condition in which an organ protrudes through an opening in its surrounding walls (especially in the abdominal region). იხ. см. see ფუშინა **pušinā**.

ფერდო ბდ **perdô** bd ფერდობი (მთისა) склон горы slope. მახკარ ჩხნდრი დომ ღედახკერ ფერდობ – ქალები წინდების ქსოვით ისხდნენ ფერდობზე; ფერდუმმაქაქაქი ფიცრივ ლებერთხ – ფერდობზე ფიცრებით ვსრიალებდით; ისინქი, ფერდობ, ვარბი დაქერ – მანდ, ფერდობზე, ვირები ძოვდნენ; ღედაღეს თაგუჩო ფერდობა ადრკი ჩხნდურ დილოდიენო – ვზივარ მოხდენილ ფერდობზე კალთაში წინდით (ნ. ქადაგიძე).

ფერისცვალებ დდ **periscvaleb** dd ფერისცვალება Преображение Peristvaleba (christian religious holiday). სქ სტაკ ფერისცვალებენადო ჩუ ვალო – ჩემი ქმარი [კაცი] ფერისცვალებისთვის შინ მოვა; ფერისცვალებან ლაჟმჟეც ხილუთხო – ფერისცვალებას ისევ მთაში ვიქნებით.

ფერსო დდ **persô** jj ფერსო (ურმის თვლის წრიულად შეკრული ხის რკალი, რომელიც სოლებით შეერთებულია ცენტრთან) деревянный обод колеса rim. ფერსუდ ბორბლან ჰადრჩუ – ფერსოები თვლებს არტყია.

ფერშალ ვბ; დდ **peršal** vb; jd ფერშალი фельдшер[ица] doctor's assistant. ფერშელაყ ცო ღალავ, ჰას ვუხ (უხ) დონტურ ვა – ფერშლადაც არ ვარგა, ეგ რა ექიმია! ელნეს ფერშლან სკოლ დაჯან – ელენემ ფერშლების სკოლა დაამთავრა.

ფერშლობ **peršlob** ფერშლობა фельдшерство being doctor's assistant.

ფერშლობ დ|არ **peršlob d|ar** გრდმ. прх. trans. ფერშლობა (ფერშლობს) БЫТЬ фельдшером, фельдшерницей to be doctor's assistant.

ფერხულ დ **perxul** d ფერხული хоровод round dance. ფერხლეგ ლეთხან ისარ სვანლობინ (სვანბინ) ხეცქ – ფერხულით ცეკვა სვანებმა იციან.

ფესკან დდ **peskã** dd წვივი голень shin, front part of the leg between the knee and ankle. ფესკენეს ფეზუკ ადლუ ბაბუგო – წვივზე ჰაიჭი აცვია ჰაჰას.

ფეშკარ დდ **peškar** dd კნბ. уменьш. dim. ბალლი (იგულისხმება ბიჭი, ბიჭუნა) мальчуган, малыш, пацан boy, child, infant. ფეშკრივ ღაჭბი ხესკორ – ბალლები ჯოხებს აჭენებდნენ; ფეშკრილო ვუდტუ ილო – ბალლებში მიდის ილო.

ფეშქ

ფეშქეშ დღ **peškeš** dd ფეშქაში, საჩუქარი подарок, дар present, gift. თხე ბაბ-
ლარნ ოსმლთი[ჰ] თათრიე ფეშქეში თელწლათრალრ – ჩვენს პაპებს ოსმალეთ-
ში თათრები ფეშქაშებს აძლევდნენ თურმე (ხოლმე); ილიკრ ფეშქეშხ ვუწვიქ
თათრიე – ილიკო საჩუქრებით აავსეს თათრებმა.

ფეშხრ დღ **pešxô** jj ფეშხო (ხერხემალზე სიგრძივ ორად გაჭრილი ცხვრის, ძრო-
ხის და სხვათა ერთი ნახევარი) половина зарезанной туши half of the cow,
sheep etc. cut lengthwise on spine into two parts. ქელრქ შინ ფეშხოდ დახ-
წლათქ დაჰ დადუხჩქ[ჰ]დოლოწ – ცხვარს ორ ფეშხოდ აქცევენ ხოლმე გატყავე-
ბის მერე.

ფეხ **pex** თანდ. послел. прер. -თან, ახლოს, მახლობლად рядом с, около at, near, next to.
ხენენ ფეხ დახქ ცოკალ – ხესთან მივიდა მელია; სოწ ფეხ ლათურ სქ მარ – ჩემ
გვერდით იდგა ჩემი ქმარი. იხ. см. see ფენის penix.

ფეხლათარ დღ **pexlatar** jd მდადე (პატარძლის მაცარი ქალი) шафер-женщина
при невесте bridesmaid. ქედრწლეს ფეხლათარ წინუსენ ფენის ღედადე – ქორ-
წილში მდადე პატარძლის გვერდით ზის. იხ. см. see ფეხ pex, ლათარ latar.

ფიალ დღ **pial** dd ფიალა чаша cup, small container from which liquids (milk,
water, etc.) are drunk; bowl. ფილეე ვქ მელწლათქ – ფიალით დვინოს სვამენ
ხოლმე.

ფითრ დღ **pitr** jj ფითრი омела mistletoe. მუხეს ფითრ ჰადრჩნორ – მუხას ფითრი
მოსდებოდა; ფითროწ ლამწურ ბოს თეგობრ – ფითრისას ლამაზ ფერს (საღე-
ბავს) ამწადებენ.

ფითრბა|დ|ალარ **pitrba|d|alar** გრლეუ. непрх. intrans. გაფითრება (ფითრდება)
бледнеть to plae, to whiten, to blanch. გერწაგოლინრ კე ვალრ ე კნათ, ვუნდაკ
(წდაკ) იშ ფითრბალარ – შეშინებულია, ნეტავი, ეს ბიჭი, რატომ ასე ფით-
რდება?

ფითრქლქ **pitrelë** ფითრიანი с омелой with mistletoes. ფითრქლქ სხალ დაჰ ბადლ
ბაცბალწ – ფითრიანი მსხალი ლამის გახმეს.

ფილთ ღღ **pilt** dd პატრუქი, ფთილა фитиль wick, fuse. კუტლამფ ფილთეხ კურ
 იხრ – ჭრაქის ფთილას ბოლი ასდის.

ფინლან, ფინხან **pinṽā, pinxā** ზმნს. нареч. adv. გვერდზე рядом, очень близко by the
 side, alongside; side by side, next to, nearby; about; by.

ფინლან თილარ **pinṽā tilar** გვერდზე ჩავლა, აცდენა миновать кого/что-л.,
 чуть-чуть не задев to pass, to go by, to miss (one's aim). ო სტაკონ თოფ
 ფინლან თილქ – იმ კაცს თოფმა (ტყვიამ) გვერდზე გაუქროლა. იხ. см. see ფენის
penix.

ფირუზ ღღ **piruz** dd ფირუზი бирюза turquoise, opaque semi-precious stone of
 greenish-blue or sky-blue color used in jewelry; greenish-blue color. ფირუზქ
 ბჰარკ ბაშ ტარღ ეცა სო ვეწრეს – ფირუზისთვლიანი ბეჭედი მიყიდა შეყვა-
 რებულმა.

ფირფიტ ღღ **pirpit** dd ფირფიტა (ძაფის დასახვევი) то, на что наматывают пря-
 жу, нити; мотушка (дощечка для мотания ниток) plate (for winding the
 thread). ფირფიტეს ყაჭ ჰერჩილანათე – ფირფიტაზე ძაფს ახვევენ ხოლმე.

ფისრ ღღ **pisô** dd ფისო киска kitty, kitten; pussy, pussycat. ფისოს დახკრ ლაბ-
 წობრ – ფისო თაგვს ათამაშებს.

ფის ბღ **pis** bd ფისი, კუპრი смола gum, tar, pitch. ტიჭკრი თეგღუნინ ფისელოჩქი
 ვალრ დენი'ჭქი-ბუსუ – ტიჭკორების მკეთებელი ფისშია (კუპრშია) დღე და
 ლამე; ფის ჰადეჩეჩქი ეანჯ ხივ დაჭ ცო ბახკობრ – ფისს თუ წაუსვამენ, ტყავს
 წყალი ვერ აღზობს.

ფიტ ღღ **pit** dd 1. ფიტა უთაფლო, ფიტი соты без мёда honeycomb without honey.
 ფიტან მოწ ლათე დათან – ფიტებში თაფლი ასხია ხოლმე. 2. გადატ. перен. fig. არა-
 ფერი ничего, ничто nothing. ფიტ ცო ლეფერ ოვარგო ოჯხეჩქი – იმათ არა-
 ფერი გაანდათ ოჯახში; ფიტ ცო ბილმაკე იცხუნინ – ვერაფერს შექმნის ეგ.

ფიტონ, ფადტონ ბღ **pitō, pajtō** bd ფაეტონი, ეტლი фаэтон phaeton, light
 carriage, light four-wheeled coach. სადგურმაქრქე ფადტონეგ დახკნათხ – სად-
 გურიდან ფაეტონით მოვედით.

ფიფინარ **pipinar** ზმნს. нареч. adv. ირიბად, ცერად, აღმაცერად, წახრიით *косо, наискось* aslant, slantwise, obliquely, with a sideways glance. მამალ კოტიგრ ფიფინარ ჰეჭურ – მამალი კატას აღმაცერად უყურებდა; ურუმ ფიფინარ ბახე'ნე, კიკლიმაქს ბერწი – ურემი ირიბად წავიდა და გადაბრუნდა. იხ. см. see ფე **pe**.

ფიფქ ბდ **pipk** bd ფიფქი (თოვლის) *снежинка* snowflake. ლავქ დაჯან ფიფქი ლამძნრათ აკურ ცაირნა – თოვლის დიდი ფიფქები ლამაზად ცვიოდა ციდან.

ფიქრ ბდ **pikr** bd ფიქრი *мысль, дума* thought, reflection. იცხ საქმუნ ლუჯ ფიქრ ცო ბეწე – მაგ საქმეს დიდი ფიქრი არ უნდა (არ სჭირდება).

ფიქრ თას|დ|ალარ (თეფს|დ|ალარ) **pikr tas|d|alar (teps|d|alar)** გრლუვ. непрх. intrans. ფიქრში ჩავარდნა (ჩავარდება) *задумываться* to lose in thoughts. კომუნისტე დაჰ დაჯანჩრ შადრ წინ ფეხ ბაჯუმჩრ ვერმაქ ლევაღრალორ ფიქრ თავსვამლნრ ჭყუმბევერ – კომუნისტების მიერ წართმეული თავისი სახლის წინ დიდ ქვაზე მჯდარიყო ფიქრში ჩავარდნილი ჭყობიშვილი.

ფიჩხ ბდ **picx** bd ფიჩხი *хворост* brushwood, cut or broken branches. ფიჩხნირქ ფიჩხ ბაყთინას მუშიგრ ლობ დოფცან – ფიჩხოვანიდან ფიჩხი მოვატანინე მუშებს ლობის დასაწნავად; თხილოშ, ჰაკეხ ფიჩხუდ დალოლო ჰონ – ფრთხილად, შუბლში ფიჩხები გეცემა.

ფიცარ ლდ **picar** dd ფიცარი *доска* board. ნაკვეთხ ფიცარ ჰარჩდიქ – ნაკვეთხ ფიცარი შემოავლეს; ფიცარქ ბატან ეტიორ – ფიცარის იატაკს აგებინებენ.

ფიცრალქ **picrālē** ფიცრებიანი с *досками* full with boards, planks. ფიცრალქ ურემ ლათერჩრ ნაყმაქ დაჰ ბერწი – ფიცრებიანი (ფიცრით დატვირთული) ურემი ლათიან გზაზე გადაბრუნდა.

ფიცხ **picx** ფიცხი *пылкий, горячий, вспыльчивый* hot-tempered, spunky, choleric. ფიცხ ლქ ქასტქ დაფხარხ ბოჭეჭე (ბაჭეჭე) – ფიცხი ცხენი მალე ოფლიანდება; კოტე ფიცხგეც ვა – კოტე ზედმეტად ფიცხია.

ფიჭე დდ **pič** jj ფიჭა თათლიანი *соты с мёдом* honeycomb with honey. ჰდრის სკადრქ ფიჭე მახრ – ანდრი სკიდან ფიჭას იღებს.

ფიჭე ლდ **pičv** dd ფიჭევი *сосна* pine tree. ფიჭევეგო[ჰ] ლაზე ჰადჭე მა – ფიჭეს კარგი სუნი აქვს; გაბრის ფიჭვილო[ჰ] დოს ლეჰოდრ – გაბრი ფიჭეებში შემას კრეფს.

ფიჭვარნა, ფიჭვერნა **pičvarnā, pičvernā** ფიჭვნარი сосновый лес pine forest.

ჩაღმაჩქი ღუჯიჩი მათეჩქი ფიჭვარნა და – საჩაღმოში ბევრგან ფიჭვნარია.

ფლეთა|დ|არ **pleta|d|ar** გრდმ. прх. trans. ფლეთა (ფლეთს) рвать to tear, to rip, to rend. ფჰარავ წიკან ფლეთადმინორ სოჯურღარნი დოჰ – ძაღლს წვივებში ეგ-ლიჯნა (დაეკბინა) სოხურიანთ გოგო.

ფლიდ **plid** ფლიდი лицемер hypocrite, dissembler, sneaky. ფლიდ სტაკ ჩუ ვაჟი-თუღნი ცო ვა – ფლიდი კაცი შინ შემოსაშვები არაა; იცხ ფლიდეგ ტყოყ ადუშნ ბჰაკან დასტ – მაგ ფლიდმა კიდევ ტყუილების გუდა გახსნა.

ფლოქ|რი დღ **plok|d|** dd პატარა სუფრა ტკბილეულით, მატყლითა და რკინით, რომლითაც საქონელსა და მეზობელს ახალ წელს ულოცავენ небольшое Новогоднее поднесение с яствами, пучком шерсти и куском железа для скота и соседей little New Year presentation with sweets, lock of wool and a piece of iron for stock and neighbours. წელტ ღურღე ნანას თხოცნი ცჰად ჰათ-ხდაჰაჰ ფლოქრ გუღმრი ჟაბონ დაჰირ – ახალი წლის დიღას დეღამ ჩვენთან ერთად პატარა სუფრა ჯერ საქონელს წაუღო გომურში.

ფოთოლ **potol** ფოთოლი лист растения leaf. სტაბო|ჰი ფოთოლანი დაჩქი ცორცა-ლა ხენბი – შემოდგომაზე ფოთლებსაგან იძარცვება ხეები; ფოთლაღდაჩქი დაჰ ჰაჰეჩონ შველ დამგნორ სანღრუნა – ფოთლებში რომ გაუხედავს, შველი დაუნახავს სანღროს.

ფოლად დღ **polad** dd ფოლადი сталь steel. მაჟეჟე ფოლდე და – სამართებელი ფოლადისაა; ფოლდეჩქი (ფოლდელოჩქი) საბლებნი დამჰკ დაჟეჟე – ფოლადში მეტი წილი რკინა ურეჟია.

ფოლორც **polorc** ფოლორცი, პირმოთნე фарисей, лицемер pharisee, hypocrite, self-righteous person. ფოლორც სტაკოვ კატეშ, მაწრიშ დო ამბუდ, მან მემლი ახღარეხ დაკლიფი – ფოლორცი კაცი რბილად, ტკბილად ლაჰარაკობს, მაგრამ ვინმეს მოტყუებას ფიქრობს.

ფონი დღ **pō** jj ფონი брод ford, backdrop. დონღობი აღვირღლეჩი ფონეხ ბალე, დახ მე მაქღარეჟ ფონ ღერღავინო დარ – ცხენოსნები აღავერღის ფონზე გავიღნენ, იმიტომ რომ ზეჟითა ფონი გაფუჰეჰული იყო.

ფოშტ მდ **pošt** jj ფოსტა почта post office. ო დაჭოვ ფოშტეჩქი მუშეხადო – ის გოგო ფოსტაში მუშაობს.

ფრანგლათ **prajglat** ზმნს. нареч. adv. ფრანგულად по-французски in French. *Peut-être quelqu'un peut faire taiser ce vilain!* – ალინო რუსივ ვაშიგო ფრანგლათ – იქნებ გაახუძოს ვინმემ ეს თავხედი! – გადაულაპარაკიათ რუსებს ერთმანეთისთვის ფრანგულად (ა. ბერთლანი).

ფრანგულ¹ **prāgul**¹ ფრანგული, ფრანგებისთვის დამახასიათებელი французский, характерный для французов French, typical for French people. ფრანგულ წერ-კითხვ ცო ვეთე სო – ფრანგული წერა-კითხვა არ ვიცი.

ფრანგულ² დდ **prāgul**² დდ ფრანგული (ხმალი, გორდა) французская (шашка) French (sword). ო კნათგო დუყეხ ფრანგულ ვაწურ – იმ ჭაბუკს წელზე ფრანგული (ხმალი) ეკიდა; სე ბაბუფ ფრანგულ თხა ტყოც და სოგო გაგმიენო – პაპა-ჩემის ფრანგული (ხმალი) დღეს კიდევ მაქვს შენახული.

ფრინველ დდ **prinvel** dd ფრინველი птица bird. მაფთხაფნქმაქ დუგნაირ ფრინველ და, მან მერცხლასო ჰამახეც თელე სო – ქვეყანაზე ბევრნაირი ფრინველია, მაგრამ მერცხალი ყველას მირჩევნია.

ფრუკა|დ|არ **pruḳa|d|ar** გრდმ. прх. trans. ბღღენა (ბღღენის) ошипывать to pick, to plume, to pluck.

ფსა ბდ **psa** bd ქერი ячмень barley, type of grain. ფსუფ დეგ დახო – ქერისას ლუდს ხლიან; ფსუფ დუდ დარსტოდო – ქერი ცხენებს ასუქებს; ცხენ ფსუდში დანე და – წლეულს ქერები კარგია.

ფსად დ **psad** d წითელა корь measles. ფორე ფსადეხ ლაწანგოლირ – ფორე წითელათი გახდა ავად; ოჯუს ფსად ცო თეჯადა – მას წითელა არ მოუხდია.

ფსადარე **psadārē** წითელიანი (დაავადებიანი) больной корью having measles. ფსადარე ბანდერ დუდბტრეგო დადინას – წითელიანი (წითელით დაავადებული) ბავშვი ექიმს ვაჩვენე.

ფსარან მ **psarā** j გუშინდელი დღე, დღევანდელი დღის წინა დღე вчерашний день, день перед сегодняшним yesterday, the day before today. ფსარან დარ ათხ ლაჟმრე დადხე – გუშინდელი დღე იყო, ჩვენ რომ მთიდან ჩამოვედით.

ფსარქე[ჰ] **psare[h]** ზმნ. нареч. adv. გუშინ, დღევანდელი დღის წინა დღეს *вчера, в день перед сегодняшним yesterday*. ფსარქე[ჰ] სკოლი დოტურ ფეშკრი – გუშინ სკოლაში მიდიოდნენ ბაღლები; ფსარქე[ჰ]გუეს ვეესქ თხოწ წინი ვაძუხუტ–გუშინლა მოგვივიდა ახალი უფროსი.

ფსარქე[ჰ]ლუქ **psare[h]lũ** გუშინდელი *вчерашний yesterday's*. ფსარქელუქ ამბუდ დაკოდაა ჰოწ? – გუშინდელი ამბავი გახსოვს?

ფსარლომცქ **psarlomci** ზმნ. нареч. adv. საღამომდე *до вечера till the evening*. ფსარლომცქ თივწქ მუშეხადინას – საღამომდე შეუსვენებლად ვიმუშავე.

ფსარლო **psarlõ** jj საღამო *вечер evening*. მარწ ლაზქ ფსარლო მოს და! – რა კარგი საღამოა! ფსარლოხ ბუდსა დაძუქ – საღამოს ღამე მოსდევს.

ფსარლო ხილქ **psarlo xilẽ** დაღამდა, მოსაღამოვდა *стемнело, настал вечер it has darkened, the evening came*.

ფსარლუენ[ი] **psarlujn[i]** ზმნ. нареч. adv. საღამოს, საღამოთი, საღამოზე *вечером in the evening*. ფსარლუენ[ი] თინღარჩუ ვუდტას – საღამოს თინაანთას მივდივარ; ფსარლუენ[ი] ჰაში სტეხოს – საღამოთი სტუმრებს ველოდები.

ფსარლუენგუეს **psarlujnge'** ზმნ. нареч. adv. საღამოთილა *лишь (только) вечером hardly (barely) in the evening*. ფსარლუენგუეს ვირწნას ჩუ მწდრელქ – საღამოთილა მოვებრუნდი შინ მინდვრიდან.

ფსარ–ფსარლუენი, ფსარ–ფსარლო **psar-psarlujni, psar-psarlõ** ზმნ. нареч. adv. საღამოობით *по вечерам every evening, in the evening*. ფსარ–ფსარლუენი ლუდგლოზღარწ იკო სანადღროთ იხორ – საღამოობით ლონგილოზიანთ იკო სანადღროდ დადიოდა.

ფსიკ ბდ **psik** bd რწყილი *блоха flea*. ბზღრენ ფსიკივ ცარკი თელწ – ბავშვი რწყილებმა დაკბინეს; ე კაწეს ფსიკ ბოტნუდცა – ამ ლეკვს რწყილი მოსდებია აკი! ფსიკქ ქოჯო **psikẽ kožõ** რწყილის ცოცხი (მთის გვირილა) *блохомор, ромашка кавказская mountain samomile*.

ფსიკარქ **psikãrẽ** რწყილებიანი *блохастый full of fleas*. ფსიკარქირო ფჰარავ ლარკ ტყუიჭ ვეფსორ – რწყილიანი ძაღლი ყურის ძირში (ყურის უკან) იფხანდა.

ფსონ დ **psõ** j ფსონი (მონაწილეთა მიერ თანაბრად გაღებული ხარჯით გამართული ნადიმი) кутёж в складчину punt (feast arranged by the participants with equal costs). თხა კნათიგო[ჰ] ფსონმაქ მატრ დარ სასადლო[ჰ] – დღეს ბიჭებს ფსონზე სადილი ჰქონდათ სასადილოში; ვუმაყ (უმაყ) ჰაშელ ბეხოს შუ, სქ ფსონ ხილალ – ყველას სტუმრად გეპატიუებით, ჩემი ფსონი იყოს (მთელ ხარჯს მე ვკისრულობ).

ფსტარჩ **pstarč** მრ. მნ. ობ. სმ. pl. ფსტუ² **pstu²**.

ფსტეა, ფსტი **pstej, psti** მრ. მნ. ობ. სმ. pl. see ფსტუ¹, ფსტუნრ **pstu¹, pstujnõ**.

ფსტუ¹ დ **pstu¹** jd ცოლი жена, супруга wife. ე სკიურ სე ფსტუნჩ ბა – ეს სკივი ჩემი ცოლისაა; გიორგინ ფსტუნაგ ვო დოჰ დიქ – გიორგის ცოლმა სამი ქალიშვილი გაუჩინა; ჰადნ ფსტი და, ისი მქ დალორ? – ვისი ცოლები არიან, მანდ რომ მოდიოდნენ?

ფსტუ დიკარ (ჯელარ) **pstu jikar (qelar)** გრდმ. прх. trans. ცოლის მოყვანა (მოიყვანს) пожениться, взять в жёны to marry, to wive. ო დოჰ ჯდროს ფსტუნალ დიქქ – ის ქალი ანდრომ ცოლად შეირთო.

ფსტუ² ბდ **pstu²** bd ხარი бык ox, bull. ფსტარჩ მჰაყრ ხეთირ ოჯუნჩ – ხარის რქა იპოვა მან; ოჯარგო[ჰ] ფსტარჩ ურუმ ბა – იმათ ხარების ურემი აქვთ; ფსტარაგ ფსტარან მჰაყრ დალჩ – ხარმა ხარს ურქინა; ფსტარჩ დად შუგო[ჰ]? – ხარები გყავთ?

ფსტუბანდრალქ **pstubādrālē** ცოლშვილიანი семейный (человек) having a family. ფსტუბანდრალქ სტაკ ფსტუბანდრექიხოხ თელე – ცოლშვილიანი კაცი უცოლშვილოს სჯობია.

ფსტუ-ბანდერ დდ **pstu-bāder** dd ცოლ-შვილი, ოჯახი (ქმრისთვის) семья (для мужа), жена и ребёнок, жена и дети family (for husband), wife and children. ფსტუ-ბანდრეხ ვადეს, მქ აფუშ ცო ბოს – ცოლ-შვილს ვფიცავ, რომ არა ვტყუო.

ფსტუდად ვბ **pstudad** vb სიმამრი тещь father-in-law, father of the bride. იჩრ ფსტუდადგო[ჰ]ს თაგდიენრ ვენაგ დუჩხოგო[ჰ] ცო და – იჩოს სიმამრივით გა-

კეთებული (მოვლილი) ვენახი ბევრს არა აქვს; ფსტუდადას წელტინ (წელტინანან) ვა ბოცბითნორ შადრ სიძენ – სიმამრს ახალი წლისათვის ღორი გამოეცანებინა თავისი სიძისთვის.

ფსტუდეღი დღ **ps̥tudejl̥i** dd სახარე (ხბო, მოზვერი) телёнок, бычок bull calf.

ე სე ფსტუდეღულ დეწე ლევენ – ეს ხბო სახარედ უნდა ლევანს; ფსტუდეღულ დაჭ ჩავარდებათ ბედ – სახარე ხბოები ცალკე გადაარჩიეთ. აბ. см. see – დეღი, –ღიღი **dej̥l̥i, d̥il̥i**.

ფსტუდნო დღ **ps̥tujn̥o** j̥j დედაკაცი, გათხოვილი ქალი, ცოლი заму́жняя

женщина; жена married woman; wife. ბაცბ ფსტუდნო მანდილ ღარჭი დარ – თუშების დიაცის მანდილი შავი იყო; ფსტუდ დანკე – დედაკაცები მოვიდნენ; სე ფსტუდნო ალ – ჩემმა დედაკაცმა (ცოლმა) თქვა.

ფსტუდნოქ **ps̥tujny̆** დედალი самка female. თხე ათავ ფსარეჩქი ფსტუდნოქ სე

დოქ – ჩვენმა ფურმა გუშინ დედალი ხბო შობა.

ფსტუნან დღ **ps̥tunan** jd სიდელრი теща mother-in-law, mother of the bride. სე

ბანრი სე ფსტუნანას დანკოდრ – ჩემს ბავშვებს ჩემი სიდელრი ზრდის; ფსტუნანავ სიძინ პატივ დებლრ – სიდელრები სიძეებს პატივს სცემენ.

ფსტუნლან, ფსტუნალ **ps̥sunyajn̥o, ps̥tunay** საცოლედ, ცოლად в жёны to

be a bride. კატოს შადრ კნათენ ფსტუნლან ლამზურ, გოლო დოჭ ლენრ – კატო თავისი ბიჭისთვის საცოლედ ლამაზ, ჭკვიან გოგოს ეძებს.

ფსტუნლუდ დღ **ps̥tunuyj** d მრ. მნ. pl. ცოლეურები родня жены relatives from wife's

side. მიტრო ფსტუნლრჩუქი ვოტურ – მიტრო ცოლეურებში მიდიოდა; ოკუდ ფსტუნლუდ ვან ბოხკი – იმის ცოლეურებმა ვანი ჩაყარეს.

ფსტუნლი **ps̥t̥unli** ცოლიანი женатый married. ესეჩქი ვუმაყ (ბანიყ) ფსტუნლინი ბა,

ფსტუნლი ცომენა ვოუგუ (ვაუგუ) – აქ ყველა ცოლიანია, უცოლო არავინ ურევა.

ფუნც: ფუნც|ალარ, ფუნც|დ|არ **pu'ʎ: pu'ʎ|aʎar, pu'd|ar** გრდმ. прх. trans. 1. შე-

ბერვა (შეუბერავს) дуть, фукать, раздувать (огонь) to blow up, to fill with air.

წარან ფუნც|ალ, ცოჭ ჩუ ხადლუ – ცეცხლს შეუბერე (ფუ უთხარი), თორემ

ჩაქრება; ღუჭ ფუცდარეხ წინუსეგოჩი ბჟარკი ნჟადუ კასლაგერ – ბევრი შე-
ბერვისაგან პატარძალს კინადამ თვალეხი გადმოსცვივდა. 2. გადატ. перен. fig.
ფრენა (აფრენს, შტერია, სულელია) тронуться (умом) to be mindless, to be
mad. ე სტაკოვ ფუცოდრ – ეს კაცი აფრენს.

ფუვბა|დ|ალარ **puvba|d|alar** გრღუვ. непрх. intrans. აფუება (ფუვდება) подниматься
(о тесте) to rise (dough).

ფუვბა|დ|არ **puvba|d|ar** გრღმ. прх. trans. ფუება (აფუებს) заставить взойти, под-
няться (о тесте) to rise. ხაშევ ცომ ფუვბადბო – ხაში ცომს აფუებს.

ფუთ ბდ **put** bd ფუთი пуд pounds. ფსა ფხი ფუთეხ საუბკაცუ ბა – ქერი ხუთ ფუთ-
ზე ცოტა მეტია; ფუთევ წადრთვან თხე ლეცოდრ – ფუთი გაზაფხულის მატყლს
ბლომად იწონის (იჭერს).

ფუთლნ **putlī** ფუთიანი пудовый a weight that weighs 40 pounds. ცჰადნი ტოტევ
ზაქარის ფუთლნ ჰალრ ეცირ – ცალი ხელით ზაქარიამ ფუთიანი აილო (ასწია).

ფუკ მდ **puḵ** jī მატყლის კვირტი, გაჩეხილი მატყლის ნარჩენი выческа, остатки
шерсти на гребне leavings from carded wool. თხე უდშტ დეწქ დეჭან, მე კაბიკ
ფუკი მისულრ – გაზაფხულის მატყლი ისე უნდა გაიჩეხოს, რომ ცოტა კვიტ-
რი დარჩეს. sb. cm. see მუყ juḳ.

ფუქჯ მდ **pūḷ** jī ფოხი, ფუნჯი кисточка, бахрома tassel, fringe.

ფუქჯარქ **pūḷārē** ფოხებიანი, ფუნჯებიანი с кисточками, бахромой with fringes,
tassels. ბიძის ტუკუან აღვირდლქ ფუნჯარქ მანდილ დეცნორ – ბიძას ტუკოს-
თვის (ქალის სახელია) ფუნჯებიანი მანდილი მოუტანია ალავერდიდან.

ფურნქ (ბდ) მდ **purnē** (ბდ) jī ფურნე печь (для хлеба) bakery, bake house (for
bread). ფურნექჰი რუსულ მაძვრ მათო – ფურნეში რუსულ პურს აცხობენ;
ფურნენანრ დოს დასითიქ – ფურნისთვის შეშა მოატანინეს.

ფურჩ მ **purč** j ფურჩი, ხის კორძი, ფიცრის სოკო (ავადმყოფობა) изъян доски
defect, flaw of board. ფურჩგორნა (ფურჩეგორქდაჩჰი) ფიცრი დენიყ ღერ და
დავინრ – ფურჩისგან ფიცრები მთლად გაფუჭებულია.

ფურცელ¹ დდ **purcel**¹ dd ფურცელი (ქალაღისა) лист (бумаги) leaflet, sheet of
paper. ვო ფურცელ დუწდინას დავალბან – სამი ფურცელი გავავსე დავალე-
ბებით.

ფურცელ² დღ **purcel² dd** ფურცელი (თუთის ხე) тутовник, тутовое дерево mulberry tree. ეზო მელში ფურცელ დივნას – ეზოში რამდენიმე ფურცელი დავრგე.

ფუტარ|დ|ალარ **puṭar|d|alar** გრლუგ. непрх. intrans. დაფუტუროება (ფუტუროვდება) трухляветь, прогнить (о дереве) to rot through (of tree). ნაბაკრეჭი ლათინი დედამის ფუტარდალ – ნაბაკრში მდგარი დედა მუხა დაფუტუროვდა.

ფუტარ|დ|არ **puṭar|d|ar** გრლმ. прх. trans. დაფუტუროება (აფუტუროებს) трухлявить (о дереве) to make rot (of tree). ყაროვა'ე, მახავა'ე დუნჯ დოქენო წიფელ ფუტარდო – წვიმა და ქარი ძალიან ბევრ წაქცეულ წიფელს აფუტუროებს.

ფუტკარ **puṭkar** jი ფუტკარი пчела bee. გუგუნ ფუტკრივ თეფხირ – გუგო ფუტკრებმა დაკბინეს; გეჯი ფუტკრან და დუწინო – სკები ფუტკრებით არის საფსე.

ფუტურო **puṭurō** ფუტურო, დამპალი (ხე) трухлявый, гнилой (о дереве) hollow, rotten (tree). ფუტურო ხენბი დასალ ცო ღალად – ფუტურო ხეები შეშად არ ვარგა.

ფუტცუტა: ფუტცუტა დ|ალარ (ინარ) **puṭcuṭa: puṭcuṭa d|a'ar (ixar)**

გრლუგ. непрх. intrans. განიავება (ნიავდება) тратиться to squander one's fortune. დრო ხარცდამღჩე, ნახგო ქონბი ფუტცუტა დალქ – დრო რომ შეიცვალა, ხალხს ქონება გაუნიავდა.

ფუტცუტა დ|აგარ (დ|ახარ) **puṭcuṭa d|aqar (d|axar)** გრლმ. прх. trans. გაუბარაქოება (გააუბარაქოებს), განიავება транжирить to squander. ბანრივ სქ ქონებ ფუტცუტა დაგ – შვილებმა ჩემი ქონება გაანიავეს.

ფუფქა|დ|არ **puṭka|d|ar** გრლმ. прх. trans. ფუფქვა ошпаривать, обдавать кипятком to scald. ილო ვა ფუფქადბოშ ვალორ – ილო ღორის ფუფქვით იყო გართული.

ფულრლქ **puyrōlē** ფულუროიანი в дуплах with hollows. ჰქლო აქ-იქნ ფულრლქ მუხი ლათქ – ტყეში აქ-იქ ფულუროიანი მუხები დგას.

ფულურ[რ] დე **puɣur[ɔ]** jɟ ფულურო *дупло hollow*. ყაროხ ქორთო ხენ ფულურე[ჰ] ლოფბირას ჩუ – წვიმაში თავი ხის ფულუროს შევაფარე.

ფუშ დე **puš** jɟ კოპი *шишка bump, nub, blister*. გარეკადბიენო ვერ ვაყქოჰაჰ ფუშ მაღე ოჯუნ – სწორედ იქ, სადაც გაქანებული ქვა მოხვდა, კოპი ამოუვიდა მას; ოჯუნ ჰაკეხ ფუშ მაღე – მას შებლზე კოპი ამოუვიდა.

ფუშინა: ფუშინა დ|ალარ **pušinā: pušinā d|aʎar** თიაქარის დამართვა (თიაქარი დამართება) *приобрести грыжу having rupture; having hernia, medical condition in which an organ protrudes through an opening in its surrounding walls (especially in the abdominal region)*. ფუშინა მაღე – თიაქარი დამართა (ამოუვიდა). *об. см. see ფერდისქარ perdiskar*.

ფუშკა|დ|არ **puška|d|ar** გრდმ. прх. trans. ჰებლვა *покрывать (о птицах) mating (birds)*. მამლეგ ქოთმი ფუშკადალათე – მამალი ქათმებს ჰებლავს ხოლმე.

ფუჩეჩ დე **pučec** jɟ ფუჩეჩი *обёртка початка, стебель кукурузы dried stalk of maize*. კამჩივ ფუჩეჩ მაყო – კამეჩები ფუჩეჩს ჰამენ; კნათივ ში ურუმ ფუჩეჩ ბილე – ბიჭებმა ორი ურემი ფუჩეჩი დაუდეს.

ფუჭე **puč** ფუჭე, უნაყოფო *бесплодный, пустой futile, vain*. კვირინე ბაზრე ეცინო კაკალ დენივ ფუჭე გუმაღე – კვირას ბაზარში ნაყიდი კაკალი სულ ფუჭე გამოდგა; ფუჭათ მახე სე შრომ, ცოჰანე მამხიე სო – ფუჭად ჩაიარა ჩემმა შრომამ, არავინ დამითასა.

ფუყი **pu'i** შორისდ. межд. inter. ფუ, ფუი *тфу faugh, pah*. ფუყი, ნახახ დეწერ ჰო დეფხეთა! – ფუი, ხალხისა უნდა გრცხვენოდეს!

ფუა¹ ბლ **pša¹** bd ყინული *лед ice*. ლამუ[ჰ] ტყოს ფუამში დატადლოლო – მთაში, ალბათ, კიდევ ყინულები დევს; წითლნი ბაჯუდრო ფუამხ ბა დილნათხ – წითლოვანში დიდ ყინულზე გავედით; ხინ ფუა ბოწი – წყალს ყინული მოედო (წყალი გაყინა); ალზანმაქ ფუამში დაქექადალო – ალზანზე ყინულები დაიძრა; ნეთხინო ფუამხ სტაკ ცო ლავმაკე – თხელი ყინული კაცს ვერ გაუძლებს.

ფუა² ბლ **pša²** bd ფუა *источник, родник, ручеёк spring*. საკუდბანო[ჰ] ფუა ხეთთ თხო, უც ფუაი ხი მილნათხ – საკობიანოში ფუა ვიბოვეთ, იმ ფუის წყალი ვსვით; ჰეწლოქ ფუამში ალზნელო იხო – ტყიდან ფუები ალზანში ჩადის.

ფშა³ დ **pša³** j სეტყვა град hail. შურჩუხ ფშადე კრამტი დოფშდიერ თხოგო – შარშანწინ სეტყვამ კრამიტები დაგვიმსხვრია.

ფშედონან, ფშინან დდ **pšejlnā, pšīlnā** dd об. см. see ფშელ **pšel**. ფსარლონ ფშინან ხილანლათე – სალამობით სიგრილეა ხოლმე.

ფშელ, ფშელრ დდ **pšel, pšelô** jj სიცივე холод coldness, chill. ცეხენ ღვინობ ბათჷეს ფშელუდ ოთჷ – წელს ღვინობისთვეშივე სიცივეები დადგა (დაიჭირა); ფშელოხ დაფხემ დეწე დეფხდალანახ – სიცივეში თბილად უნდა იცვამდეს ხალხი. ფშელ და – ცივა. ფეშკარ ფშელოვ ეც **pšelov ecī** – ბაღლი სიცივემ აიტანა. ზორადში ფშელოვ ეცანსრ – ძალიან სიცივემ ამიტანა.

ფშელ|დალარ **pšel|d|alar** გრღუგ. непрх. intrans. გაცივება (გაცივდება) охладиться, простудиться to catch cold, to get gold. შურ ფშელლა – რბე ცივდება; კნათ ფშელვალან – ბიჭი გაცივდა; ე ხი დაჰ ფშელლა – ეს წყალი ცივდება; ფშელლან, დახეც ვაჰრ ლაწიმ – ცივდება და იმიტომ ხარ ავად; ო ფშელლან, დახეც ვა თხალომცან ლაწიმ – ცივდება და იმიტომაა მამა დღემდე ავად.

ფშელ|დალარ **pšel|j|alar** აცივება (აცივდება) похолодать to grow cold, to get colder, fall of temperature. ფშელდაღლიეწქილოლი ჟიმ ლაჷმრე ბარ აჷკუჷ (ოჷკუჷ) – აცივების შემდეგ ცხვარი მთიდან ბარში ჩამოდის (ეშვება); ფშელდალიანგე, ბუხრეწქი წე დეწე მჷანდალან – აცივდასავით, ბუხარში ცეცხლი უნდა აინთოს.

ფშელ|დალარ **pšel|d|ar** გრღმ. прх. trans. გაცივება (გააცივებს), გაცივება (გააცივებს) простудить, простудиться, остудить to catch cold. საბლესქ ქოკიგორქდაჰ ფშელოვრ სტაკ – მეტწილად ფეხებიდან ცივდება კაცი; წენიწქი ფართით ჰეგორხ მახავ ფშელმიანსრ – სახლში გამჭოლ მქროლმა ქარმა გამაცივა; კეჰმანინხი ფშელდებ – აღუღებული წყალი გააცივე.

ფშელ **pšeli** ცივი холодный cold. ფშელირხ ხის ცო ნაჰმაკ სო – ცივი წყლით გულს ვერ ვიჯერებ; მარან ფშელ დიმ (დენიმე) მოც ოთჷ! – როგორი ცივი დღეები დადგა!

ფშელორქ **pšelōrē** სიცივიანი *холодноватый, прохладный* coldish. ფშელორქ ამიდ ბესქ – სიცივიანი ამინდი მოვიდა.

ფხა¹ ბდ **pxa¹ bd** ძარღვი, ნერვი *жила; нерв* vein, nerve. აღმინგო[ჰ] ზორადში დუკ ფხადენი (ფხადში) და – აღამიანს ძალიან ბევრი ძარღვი აქვს; დითხ დაცოშ ფხა ბძარბახქ სო – ხორცის ჭამისას ძარღვი შემხვდა.

ფხა² ბდ **pxa² bd** ფხა (თევზისა, მცენარისა) *кость рыбы, игла* злачных растений fishbone. ოკუენ ჭარქ ფხა ჭყემპერწხ ბალბალქ – მას თევზის ფხა ყელში ეტაკა.

ფხაკ: ფხაკ დითარ **pxaḳ: pxaḳ d|itar** გრძმ. *пх.* trans. ფხაკუნი (აფხაკუნებს) *карябать* to scratch, to scrape. მეტ კიკელ დახკოვ ფხაკ დითო – ტახტის ქვეშ თაგვი აფხაკუნებს.

ფხაკადნო **pxaḳajnō** ზმნს. *нареч. adv.* ფხაჭანით *с треском; молниеносно* immediately, by crashing. ფხაკალ ფხაკადნო დატქ – კურდღელმა ფხაჭანით მოკურცხლა.

ფხაკალ დდ **pxaḳal dd** კურდღელი *заяц* hare, rabbit. ჯაგილორქ ფხაკადნო ფხაკალ ლაქდალქ – ჯაგებიდან ფხაჭანით კურდღელი გამოვარდა; ფხაკლან ბახქ ო კნათი – კურდღლებზე (სანადიროდ) წავიდნენ ის ბიჭები; ფხაკლქ ბანდერ – კურდღლის ბაჭია.

ფხანერ დდ **pxaner dd** ბეჭი *лопатка (плечевая)* shoulder blade, scapula, large flat bone forming the back of the shoulder (Anatomy). დაქო, დაქო, დაქოქ დაჩხარ, ფხი ფჰარინა ფხი ფხანერა – მდგნალო, მდგნალო, მდგნალის ჩხირო, ხუთი ძაღლის ხუთო ბეჭო (ენის გასატენია); ფხანრან თოფ ეაქქ – ბეჭებში თოფი მოხვდა.

ფხაუზტყ **pxauztq** ასი *сто* hundred. ფხაწ ტყა ფხაუზტყ და – ხუთჯერ ოცი ასია; ფხაუზტყ კილო კაჭრქ ლარკქ სტეფოს – ასი კილო მატყლი გაპარსა სტეფომ.

ფხაუზტყლქ **pxauztqlī** ასიანი, ასმანეთიანი *сотня, сторублёвка* one hundred, hundred roubles. ფხაუზტყლინი ჰობათ ოკუენ – ასიანები წაუღეთ მას.

ფხაწ **pxač** ხუთჯერ пять раз five times. ბათოს ფხაწ ვოსი'ნე თოფ, ფხაწას ლიშ-
ნეს თონი – ბათომ ხუთჯერ ისროლა თოფი და ხუთჯერვე ნიშანში მოარტყა.

ფხე **pxe** j დელამო створожившееся молоко для сыра curdled milk for making
cheese. ფხე ნახხ თეგოდრ – დელამოსგან ყველს აკეთებენ; გუდგა ფხეს ვუწი –
გოგია დელამოთი გაძლა; შურ ფხელ დერწი – რძე დელამოდ იქცა (დაყველ-
და).

ფხევ ვბ **pxev** vb ხევსური хевсур Khevsurian. ფხევს დეკნოზეს საკურთხებელმაქ
დახნ დავდლათე – ხევსურების დეკანოზი საკურთხეველზე საქონელს ხო-
ცავს ხოლმე; თხეჩუ ფხი ბახკე – ჩვენსა ხევსურები მოვიდნენ.

ფხეკა|დ|არ **pxeka|d|ar** გრძმ. прх. trans. ფხეკა (ფხეკს) скоблить to scrape. ფსტუფ-
ჩოფ ხონ ფხეკადმორ – დედაკაცი ხონს ფხეკდა.

ფხი **pxi** ხუთი пять five. ფხი ფხი (ფხია ფხია) იტ და – ხუთი და ხუთი ათია; ფხაწ
ფხი – ხუთჯერ ხუთი; კაწკუდრ კიმოს ფხიგომცონ დეკარდორ – პატარა კიმო
ხუთამდე თვლიდა.

ფხიიტ **pxiit** თხუთმეტი пятнадцать fifteen. ფხიიტ დახე შო დახე ჟეჟე დწიჩო ამ-
ბუდგოდლოლ – თხუთმეტი გრძელი წელი გავიდა იმ მძიმე ამბის შემდეგ.

ფხიზელ **pxizel** ფხიზელი трезвый awake, sober, abstinent. ცჰა ლუ ჩუ თოჰრ, ვე-
ნას მს ფხიზელ ვა – ერთ მწყემსს სძინავს, მეორე კი ფხიზლობს; ილო ბჰა ვა-
ხინო ვარ, მს ფხიზელ მოთერ სტაკონ – ილო ყოველთვის მთვრალი იყო, მაგ-
რამ ფხიზელი ეგონა კაცს; ფხიზლევ ყარულობ დაზიშა დო – ფხიზელი (კაცი)
კარგად დარაჯობს.

ფხიიწატყ, ფხიწატყ **pxiic̣atq, pxīc̣atq** სამასი триста three hundred. ფხიიტწ
ტყა ფხიწატყ და – თხუთმეტჯერ ოცი სამასია.

ფხილი **pxilī** ხუთიანი пятёрка; пяти... (при обозначении меры или количества)
five. ცჰა ფხილი ნახხ დავურ – ერთი ხუთიანი (ხუთგირგანქიანი) ყველი ერია;
სკოლერქ ბანდრევ ფხილი ბესქ – სკოლიდან ბავშვმა ხუთიანი მოიტანა.

ფხილდექ **pxilyē** მესხუთე; მესხუთედი пятый; пятая (часть) fifth, the fifth part. ო
ფხილდექ ბანდერ და – ის მესხუთე შვილია; სოსო იტჩო[ჰ] ფხილდექ ვარ – სოსო

ფხიტ

სირბილში მეხუთე იყო; ნანენ ფხილღქ დაყ ვაჩღიქ – დედას მეხუთედი ნაწი-
ლი არგუნეს.

ფხიტოქ **pxiṭō** მკვირცხლი, ფხიზელი **резвый** quick, prompt. ე ზორადში ფხიტოქ
ფეშკარ და – ეს ძალიან მკვირცხლი ბაღლია.

ფხიტომ **pxiṭoš** ზმნს. нареч. adv. მკვირცხლად **резво, живо** quickly, promptly.

ფხი-ფხ **pxi-px** ხუთ-ხუთი **по пять** five-five. ჰამიგოჰაყ ფხი-ფხ ვორ ბარ – ყვე-
ლას ხუთ-ხუთი ვაშლი ჰქონდა.

ფხიწატყლოღქ, ფხიიწატყლოღქ **pxiṭatqloyē, pxiiṭatqloyē** მესამასე, მესა-
მასედი **трёхсотый** three hundredth, three hundredth part.

ფხრეწა|ღარ **pxreṭa|ḁar** გრღმ. прх. trans. ფხრეწა (ფხრეწს) **рвать, раздирать** (на
куски) to tear. ძუძკეს ქაღალდი ფხრეწადორ – გოგონა ქაღალდებს ფხრეწდა.

ფხრიულ ღღ **pxriul** dd ბავშვის საბზრიალო სათამაშო (ქვის, ან ხის პატარა
ფირფიტა ორი ნახვრეტით, რომელშიც გაყრილია ბოლოში შეკრული ძაფი)
детская игрушка вроде волчка children's top – a whirling toy (small stone or
wood plate with two holes, where a tied thread is passed through). კაწკოქ ვაშ
ფხრიული თეგღწლათრას – პატარა რომ ვიყავი, „ფხრიულებს“ ვაკეთებდი
ხოღმე.

ფხუ[ვ] მდ **pxu[ʋ]** j ხუფი, სარქველი **крышка** lid, cover. ფხუ[ვ]ეს (ფხუ[ვ]ახ) ტოტ
მა ლაჰლო, დაფხქ და – ხუფს ხელი არ ახლო, ცხელია; ქოცუღნ ფხუ[ვ]ი ვოხ-
კათ! – ქვეგრებს სარქველები დაახურეთ!

ფხუვწი **pxuvṭi** უხუფოღღ, უსარქველოღღ **без крышки** without lid, without
cover. თხაბუს შურქ ჰერწო ფხუვწი ღისნორ თხოგო – წუხელ რძიანი ქვაბი
უხუფოდ დაგვრჩენოდა.

ფხუღკქ **pxujkē** ფხუკიანი, ფიცხი **горячий** (о живом); **вспыльчивый** hot-
tempered, hasty. ფხუღკქ ღოქ – ფხუკიანი ცხენი; ფხუღკქ სტაკ – ფხუკიანი კა-
ცი.

ფხურ **pxur** ირიბი, ირიბად; **косою, косо, наискось** oblique, indirect, slantwise,
obliquely. ზურტიღნა ტბათინი ფხურ ნაყვ დახრათხ – ზუროსგორიღან ტბათა-
ნაში ირიბი გზით წავედით.

ფხურფხურ **pxurpxur** ზმნს. нареч. adv. 1. გარდი-გარდმო, ირიბად поперёк across, broadwise. იტ ფიცარ დახლენმაქნ დილათ, იტ მნ ფხურფხურნ! – ათი ფიცარი სიგრძეზე დადეთ, ათი კი გარდიგარდმო! 2. გადატ. перен. fig. აღმაცერად (ყურე-ბა, უყურებს) косо (смотреть) ვუძ (უძ) ფხურფხურ ჰიჭა სოგო? – რატომ ასე აღმაცერად მიყურებ? ივნე, ალიქსა ვაშხინ ფხურფხურ ოთქ – ივანე და ალექსი ერთმანეთს საჩხუბრად დაუდგნენ.

ფჰათი ბ **phajtî** bj ფილტვი лёгкое (орган) lung. ილოს ცჰანნ ფჰათოვ (ფჰათ-ნივ) ბედქ ცო დახრ სადუხ – ილო მხოლოდ ერთი ფილტვით სუნთქავს.

ფჰათოწ ლაწარ დ **phatõ laçar** d ფილტვების დაავადება, ჭლექი болезнь лёгких, туберкулёз tuberculosis.

ფჰათუდ ეტარ **phatuj ețar** გადატ. перен. fig. ძლიერ (ფილტვების გასკდომამდე) გაბრაზება (გაბრაზდება) сильно рассердиться to lose one's temper, to become very angry.

მოცწ ფჰათუდ მახკარ **mosĩ phatuj jaxqar** ცუდი ხასიათის ქონა (ცუდი ხასიათი აქვს) иметь злой характер to have a bad temper.

ფჰარს ბ **phars** bj მკლავი часть руки от плечевого сустава до запястья arm.

ჭჰალოწ ფჰარსი მახკურ გაბუდგოწქ – მეტად მაგარი მკლავები ჰქონდა გაბოს; დანდ ფჰარსანს ლადლოსო – მამის მკლავებს ვენაცვალე (იმის მკლავების სანაცვლოდ მოგკედე) (ფიცის ფორმულა).

ფჰარსი ჰალ მარ **pharsi hal jar** გრძ. прх. trans. დამკლავება, მკლავების აწევა засучить рукава to roll up one's sleeves.

ფჰარსი ჰალმინო **pharsi haljienõ** მიმლ. прич. particip. დამკლავებული, სახელოებდაკაპიწებული с засученными рукавами with rolled up sleeves. იესე-ბეს, ფჰარსი ჰალ მიწოვ, ვა ბათხორ – იოსები, დამკლავებული, ღორს ატყავებდა.

ფჰარწ **pharc** მრ. об. мн. см. pl. see ფჰუ **phu**. ახეშ ფჰარწ ვასდალოწ სოწ – ყუფით ძაღლები მომცვიდნენ.

ფჰარჩკაწი დღე **pharīkaçê** dd მამაძალდი [ძალდის ლეკვი! მამაძალდი! сукин сын! son of a bitch! ფჰარჩკაწი და ის ვაჩ წინა მებობელ – დიდი მამაძალია ეგ ჩვენი ახალი მებობელი. შღრ. cp. comp. ფჰარჩკაწი **pharçīkaçi**.

ფჰარჩ კაწი დღე **pharī kaçê** dd ლეკვი (ძალდისა) щенок (собачий) puppy.

ფჰარჩკაწი **pharçīkaçi** მრ. მნ. pl. მამაძალდეები! მამაძალდეები! сукины дети! deceivers, children of a bitch! შუ ფჰარჩკაწი, სო ახვანი ლეკ შუ? – თქვე მამა-ძალდეები, ჩემი მოტყუება გინდათ? იხ. см. see ფჰარჩკაწი **pharīkaç**.

ფჰარწი **pharçī** უძალლო[დი] без собаки without dog. ფჰარწი ნაქტარ ცო ლაღად (ლაღად) – უძალლოდ ბინა (ცხვრისა) არ ვარგა.

ფჰაშ[ე] დღე **phaš[ê]** dd სუღარა саван shroud, burial cloth. დაღინო დაჰ ცო დოღო ფჰაშ დოფხწი, ჯელ ცო ბა – მიცვალებულს არ დამარხავენ შეუსუღ-რაგს, წესი არ არის.

ფჰე ბღ **phe** bd სოფელი село, деревня village, country. თხე ფჰე[ჰ] ათას ექვსას შაუზტყა ში კურ ბა – ჩვენს სოფელში ათას ექვსას ორმოცდაორი კომლია; მასთხოვას დუჯ ფჰიშ დაკდიქ წარლო[ჰ] – მტერმა ბევრი სოფელი დაწვა ცეცხლში.

ფჰებოღოღ **phebolō** j სოფლის ბოლო конец села (деревни) the end of the country (village). ესე ფჰებოღოღ და – აქ სოფლის ბოლოა.

ფჰეღუყ **phejuqā** j სოფლის შუაგული центр села (деревни) the centre (heart) of the country (village). ესე ფჰეღუყ და – აქ სოფლის შუაგულია.

ფჰერქ **pherē** სოფლიდან, სოფლელი из деревни, деревенский from the village, villager. ე ფჰერქ სტაკვა – ეს სოფლელი კაცია.

ფჰეფენხ (ფჰეფინხ) დღ **phepejnxā** (**pherinxā**) jj სოფლის განაპირა, სოფლის სიახლოვეе окраина деревни edge of a village, outskirts. ჰადმეტადნო ლევალათერ, ფჰეფინხან, წარკან, ეში დახინო – ასე ამბობდნენ ხოლმე, სოფლის სიახლოვეს, ორლობებში, ეშმაკები ცხოვრობენო.

ფჰექუღრთ **phekujrtā** j სოფლისთავი начало села (деревни) the beginning of the country (village). ესე ფჰექუღრთ და – აქ სოფლისთავია.

ფჰეცერან **phēcerā** j სოფლის ნაპირი край (окраина) села (деревни) the border, edge of the country (village). ესე ფჰეცერან და – აქ სოფლის ნაპირია.

ფჰე-ხკე **phē-xkē** სოფელი, ქვეყანა [სოფელ-ხევი] вся деревня [деревня и овраг] village, country. ფჰე-ხკენ ცო ლალვიენო სტაკ ვაჭო – ქვეყნისთვის უვარგისი კაცი ხარ.

ფჰეხოვ ვბ; დლ **phexov** vb; jd სოფლელი, სოფლის მცხოვრები деревенский житель, сельчанин villager, village inhabitant. ფჰეხოვი ფჰენს დახე – სოფლელები სოფლებში ცხოვრობენ; ფჰეხოვას ფჰეხოვეგო წინ ამხუე მეფცორო – სოფლელი სოფლელს ახალ ამბებს უყვებოდა. შლ. სრ. comp. ფჰერქ **pherē**.

ფჰიტ ბლ **phit** bd ბაყაყი лягушка frog. ბურნილო[ჰ] აფქ ფჰიტ ხეუქ – ბალახებში მწვანე ბაყაყი იცის; ხილო დოხკდალინო ფჰიტი დულადათხე[ჰ] ალო, ყარ დალუდნო – წყალში ჩაყუყული ბაყაყების ყიყინისას იტყვიან, წვიმა მოვაო.

ფჰიტარ: ფჰიტარ ლელარ **phitar: phitar lelar** გრლუე. непрх. intrans. ოთხზე სიარული (დადის), ცოცვა [ბაყაყურად სიარული] ходить на четвереньках, ползать to creep.

ფჰიტარ თეკარ **phitar teqar** გრლუე. непрх. intrans. ბობლვა (ბობლავს), ხონვა, თრევა ползать на четвереньках to crawl.

ფჰიტარ ხასარ (ხეესარ) **phitar xa'ar (xe'ar)** გრლუე. непрх. intrans. ოთხზე დადგომა (დგება) опуститься на четвереньках to stand on four feet.

ფჰიტიდაჟყუ დლ **phitidañqū** dd ყარყატი, ბაყაყიჭამია аист stork. ფჰიტიდაყუფ ფჰიტი დაყო – ყარყატები ბაყაყებს ჭამენ; ფჰიტიდაჟყუგო[ჰ] ლანქ, დუტყს საკერ და – ყარყატს მაღალი, წვრილი კისერი აქვს.

ფჰიტურ დ **phitur** j ბაყაყური (ბრასის ტიპის ცურვის სახეობა) вид плавания типа брасса brest stroke. აღზანმაქ მეზობლან კნათიე ფჰიტურ თეწდიქ სოგო – აღაზანზე მეზობლის ბიჭებმა ბაყაყური მასწავლეს.

ფჰო ბლ **pho** bd სახელო рукав sleeve. ქადთბეგო[ჰ] შორს ფჰადენი და – ქათბის განიერი სახელოები აქვს.

ფჰორ დლ **phor** dd ვახშამი ужин supper. ფჰორენ ჰაში და თხოგო დენინო – ვახშამად სტუმრები გვეყავს დაპატიებული; ფჰორგოდლოლ ქარსშეუც ჩუ დიფ-

შრათხ – ვახშმის მერე მალევე დავწექით; დნლ შერგმადებნლ შუ თხალუფ ფჰორ! – დმერთმა შეგარგოთ დღევანდელი ვახშამი!

ფჰორ|დ|აყუდლნ დ **phor|d|aqujlā** d ვახშობა, ვახშამი время ужина, ужин to have supper. ფჰორ დაყუდლან რროჰ ნშადურქდაჰ| თათურთ თათთ დეცერ – ვახშობისას გარედან თოფის ხმა მოისმა.

ფჰუ ბდ **phu** bd ძალლი собака dog. ფჰარავ კაწი დინკე – ძალმა ლეკვები დაყარა; ფჰარინ ბჰორწ ბახობმაკე – ძალლებს მგლის დაახრჩობა ძალუძთ;

ფჰარინ კაწი **pharī kačē** ძალლის ლეკვი щенок puppy.

ფჰარინ მოტ ბდ **pharī mot** bd ლენცოთა белена henbane, type of plant having poisonous and narcotic qualities. ფჰადრი მატას ბურნილოჰ| ატადში ცო დაკინოს – ლენცოთას ბალახებში ადვილად ვერ ვამჩნევ.

ფჰარინ ჩო ცოთინო **pharī čo qotinō** დინდლიანი, ახლად ბუსუსდაყრილი (ბარტყი...) ещё не оперившийся (птенец...) fuzzy, callow (nestling).

ქ

ქაბაბ ბდ **kabab** bd ქაბაბი, მოგრძო გუნდებად შემწვარი კატლეტი продолговатая котлета kebab. თათრივ ქაბბენ ჰაშელ ბენთხო – თათრებმა ქაბაბზე დაგვპატიეს.

ქადაგ დდ **kadag** dd 1. ქადაგი проповедник preacher, one who lectures about religion and the Bible. თეთრ-გიორგიოჰ| მენიშ ფსტი (ფსტეფ) ქადაგელ დეთლათე – თეთრგიორგ ში (თეთრი გიორგის ტაძართან) ზოგიერთი დედაკაცი ქადაგად ეცემა ხოლმე. 2. მამაკაცის სახელი мужское имя man's name. ვაჰონ ქადაგ თილნათხ – ვაჟს ქადაგი დავარქვით.

ქაღბი **kadbi** მრ. ობ. მნ. სმ. pl. see ქუდ **kud**.

ქადგება|დარ **kadgeba|dar** გრდმ. прх. trans. ქადაგება (იქადაგებს) проповедовать to preach, to sermonize.

ქაზდარ მდ **kazdar** იმ მიწა земля land. დახკოვ ქაზდარ ახკო – თაგვი მიწას თხრის.

ქათიბ მდ **katib** იმ ქათიბი, ჩოხისმაგვარი ზედა ტანსაცმელი მამაკაცისა (ძველად ქალისაც) верхняя одежда мужская (раньше и женская) top clothes of a man like chokha – a Georgian national suit (in old times of woman as well). ჰათხეც მახკარვა'ე ქათიბი დეფხორ – წინათ ქალებიც ქათიბებს იცვამდნენ.

ქადრცხი დ **kajrcxi** d მრ. მნ. pl. სამოსი, ტანსაცმელი; სარეცხი одежда, платье; стирка clothing, apparel; washing. ნატო წიჩო ქარცხოვ დეცე – ნატო ახალი სამოსით მოვიდა; ელოს ქარცხოს საპო ჰაჯე – ელომ სარეცხს საპონი წაუსვა.

ქადჯებერასო დ **kajžbera'ô** dd ობობა паук spider. ხენეს ქადჯებერუძ ბე ბადწუ – ხეს აბლაბუდა ჰკილია; ქადჯებეროვ ტუტ ლაცბიე – ობობამ ბუნი დაიჭირა; ქადჯებერუდ კოლუდ დაცო – ობობები კოლოებს ჭამენ.

ქაკარ¹ დ **kaqar**¹ dd სარევი мешалка, мутровка blender, mixer. თაფ ქაკრევ ქეკოდო – თაფას სარევით ურევენ.

ქაკარ² **kaqar**² გრდფ. непрх. intrans. არევა (აირევა), შერევა, არევ-დარევა смешаться to mingle, to mix, to implicate. თხოვო ე ქაკე – ჩვენ ცხვარი აგვერია (შეგვერია); ქეყანა ქაკე – ქეყანა აირია. უსრ. несов. imp. ქეკარ **keqar**.

ქაკ|დარ **kaq|dar** გრდმ. прх. trans. 1. მორევა (მოურევს), ამორევა; მოზელა (მოზელს) смешать, перемешать to stir, to mix. ჩადლოაჰი შაქარ ქაკდებათ! – ჩაიში შაქარს მოურიეთ! დათნე ცუ ქაკბირათ – ერბოიანი ქუმელი ავნილეთ. 2. გადატ. перен. fig. ამოსვრა (ამოსვრის) вымазать, запачкать to make oneself dirty. დონევ ტშაკლოაჰი ქაკვიქსო – ცხენმა ტალახში ამომსვარა. უსრ. несов. imp. ქეკ|დარ² **keq|dar**².

ქაკე **kaqe** წვრილი мелкий petty, thin, small. აღზა ცერეაჰი ქაკე კეჭი დატე – აღაზნის პირას წვრილი კენჭები ყრია; ქაკე ყარაჩი ვასე – წვრილი წვიმა დაუშვა; ქის ქაკეჩო ტათბუხ ბა ბუწინო – ქისა წვრილი ფულითაა გატენილი.

ქაკლ

ქაკლაკ|დ|არ **kaḳlaḳ|d|ar** გრდმ. прх. trans. მირევე-მორევა перемешать to stir, to mix.

ლებივ ქაკლაკებებათ, ცოჰქ ბუხეს ჩუ ლადთბისუ – ლობიოს მიურ-მოურიეთ, თორემ ძირზე დაეკრობა.

ქალვარდ დდ **kalvard** dd კობი, ბებერა пузырь (на теле) bladder, blister. გარზგეს ქალვარდ ხაყქ სო – მხარზე კობი დამაჯდა.

ქალიქნ დდ **kalikā** jj 1. ქალაქი город city, town. თუქ ქალიქან კაწკუს ბა – სოფელი ქალაქზე პატარაა; ქალქიქ ვარასო – ქალაქში ვიყავი; ქალიქ ვუდტას – ქალაქში მივდივარ. 2. თბილისი Тбилиси Tbilisi; ე ტყაეგო შარას ჰათხეც შარო და დეფცინო გაგუა რუსუდნეგო სოცნ: მაცქე ვადლქ ნამბორიცი ქალქიქე, წყე ბუქრაულან კნათივ ხატინო, განან, თხოლეშ მოჰ ალლა ცხვირიენო? – ცხვირი! – აღინო რუსუდნეს – ამ ოციოდე წლის წინ თავად აქვს მოყოლილი რუსუდან გაგუას ჩემთვის: როცა ჩვენებურს სწავლობდა თბილისში და ერ-თხელ ბუქრაულანების ბიჭებს უკითხავთ, აბა, ჩვენებურად როგორ ითქმის ცხვირიო? – ცხვირი! – უთქვამს რუსუდანს (ა. ბერთლანი).

ქალქირქ **kalkirē** 1. ქალაქელი, ქალაქიდან городской, из города townsman, city-dweller. ქალქირქ სტაკ ვა – ქალაქელი კაცია; ქალქირქო დუდტრეს აღო თხოგო – ქალაქელმა ექიმმა გვითხრა. 2. თბილისელი, თბილისიდან тбилисский, из Тбилиси from Tbilisi.

ქალქოვ ვბ; დდ **kalkov** vb; jd 1. ქალაქელი горожанин city-dweller. ქალქობინ ვე დუდკნას – ქალაქელებს ცხვარი მივეყიდე; ის ქალქოვას აღო სოგო – ეგ ქალაქელმა მითხრა. 2. თბილისელი тбилисец Tbilisi dweller.

ქალ|ა|ჩუ **ka|a|čū** ქალაჩუნა женоподобный, трусливый (как баба) faint-hearted, fearful, coward. ქალ|ა|ჩუნევე გერწო ჩუ ჯასო – ქალაჩუნამ იარალი დაყარა.

ქალ|ა|ჩუნობ დ **ka|a|čunob** d ქალაჩუნობა трусливость, боязливость timidity.

ქალწულ ვბ; დდ **kačul** vd; jd ქალწული, ყმაწვილი ქალი, გაუთხოვარი ქალი; ყმაწვილკაცი, უცოლო ვაჟი девица, незамужняя молодая девушка; девственник, неженатый молодой человек maiden, unmarried young girl;

single, unmarried man. ქადღწლიგოაჰი დაჯოჩო ტემაქ ლეთხან იხუდღან და – ყმაწვილებს (გოგოებსა და ვაჟებს) დიდ სერზე ცეკვა-თამაში აქვთ; ის ქალწულ კნათ ვა – ეგ ყმაწვილი კაცია.

ქამანდ დდ **kamād** jj ქამანდი аркан lariat, lasso. ჭანთუძეოს ქამანდევ ღუდ (ღოდ) ლეცდიქ – ჭანთოძემ ქამანდით ცხენები დაიჭირა.

ქამარ დდ **kamar** dd ქამარი пояс belt. ბესოს ბუყდაბუყ ქამარ დეხკაქ – ბესომ წელზე წველდაწელი ქამარი შემოირტყა; ქამრეს ბალთი ხაბუდითოს – ქამარზე ბალთებს გავაკეთებინებ.

ქანიზ დდ **kaniz** jj ყურძენი виноград grape. ვენჯექჰი ქანზე გავი ლესტლორ მახავ – ვენახში ყურძნის მტევნებს არხევდა ქარი.

ქანზერქ **kajnzērē** ყურძნიანი с виноградом full of grapes. ვაშას ქანზერქ კალათ ბაყითქ სოქ – ძამ ყურძნიანი კალათა გამომიგზავნა.

ქან, ქანრ დდ **kā, kanō** jj ჰეშვი пригорошня handful. ხაკვალაჩოვ წყარუქ ხი ქანუდვ მაღლნას – მოწყურებულმა წყაროს წყალი ჰეშვით დავლიე.

ქანდარ დდ **kādar** dd ქანდარა жердь для кур roost, perch. მათხ ჩუ ბუდწჩექ-ჰიდლოქ ქოთმი ქანდარმაქ ხიბუქ – მზის ჩასვლის მერე ქათმები ქანდარაზე სხდებიან.

ქანთალ დდ **kātal** dd ქინთელა, კანზე გამოსული წყლიანი ბუშტულა волдырь blister, bubble, raised bubble on the skin that is filled with water. ხივ დაკდიქჩო ტარკეს ქანთლი ხაბუქ სოქ – წყლით დამწვარ თითზე ქინთელები დამასხდა.

ქანქ დდ **kāč** dd 1. მოკლე ჯოხი თოკით შეკრულის მოსაჭერად короткая палочка, которой, закручивая, затягивают верёвку short stick for twisting, tightening sth tied up with a rope. ჭედადბოშ დონენ მარლოხ ქანქ ჰეჭყურ – დაჭედვისას ცხენს ცხვირზე ქანხს უჭერენ. 2. ქანხი гайка screw-nut.

ქარაფუტ **karapšut** ქარაფუტა легкомысленный light-headed, dizzy, giddy, frivolous.

ქარი

ქარწა|ავან მდ **kar[a |vã]j** ქარავანი караван caravan, procession. აქლმწ და გწ ქარწა|ავან მოტურწ შირვან ღუნლაჰრ – აქლემების ღიღი ქარავანი მიღიოღა შირვანის ტრამალწე.

ქარგ ღ **karv d** ქარგა янтарь amber. ქარგეწ კიკი ღეხკლარ აღვერღი – ქარგის მმივეები იყიდებოღა აღავერღში; მოწ ქარგსწ ღეფერ – თაფლი ქარგასავით ეღვაწრებღა.

ქარგასღ ღღ **karvasl dd** ქარგასღა караван-сарай caravansary. სპარსღობწ ვაჰწრი ქიქოყ ტკორ ცერე[ჰ] ღაწრ ქარგასღწხ ეთერ – სპარსელი ვაჰრები აღრე მტკვერისპირა ქარგასღებში ღგებოღწენ (წერღებოღწენ).

ქარტობიღაღრ ბ **kartbila'ô b** თებერღლის თვის თბიღი ქარი, ქარტობიღა февральский тёплый ветерочек February warm wind. ღოჰწ გარგაღღრენ ქარტობიღაღრ ხეყე – გაწაფხუღის მოახღოებამ ქარტობიღა იცის.

ქა|არტამ ბღ **k[a |rtam bd** ქრტამი взятка bribe, graft. სოციალიზმ ღროჰ ვუმაყ (უმაყ) ქა|არტამევე თეგღორ – სოციალიზმის ღროს ყვეღათერს ქრტამით აკეთებღწენ.

ქა|არტამევე|ბ|უღწი **k[a |rtamev|b|ujnî** ქრტამის ამღები, მექრტამე взяточник grafter, bribe-taker. ქა|არტამევებოწრ ჰრისთავევე საღთელ ცო ვიკეჰგე ნიკო – მექრტამე ბოქაულმა ჯარში აღარ წაიყვანა ნიკო.

ქარიშხალ ბღ **karišxal bd** ქარიშხალი буря storm. ქარიშხღევე ხენბწ ტაღენი ღაჰღაღღეწ – ქარიშხაღმა ხეების ტოტები ღაღეწა; ღახკაღრწი მუღში ქაკეწ, ქარიშხღეწ ჰაღწი მაღრ სოწ – ღრუბღები ცუღაღ აღრია, ქარიშხღის სუნი მცემს.

ქარსწ მდ **karsã j** საბელი (თხის ბაღწისგან ღამზაღღებული თოკი) верёвка, привязь из козьей шерсти tie, tether. მათეს გაწწ ბაღწე ქარსწ ღეფცორ – მათე თხის ბაღწის საბელს წწაღღა; ქარსწეგო შატ ბაღღ – საბელს კვანძი აქეს (საბელი გაკვანძულია).

ქარქვეტ ღღ **karkvet dd** 1. ქარქვეტა конский фенхель *Nyrrumarathrum crispum* (Latin). ქარქვეტგუღჰი ჟე ცო ეწწოღღ – ქარქვეტას ცხვარი არ ეტანება. 2. გა-

ლაც. перен. fig. ქარაფშუტა, ქერქეტა **легкомысленный, ветрогон light-headed, impulsive.** ვაგინო სტაკოხ **ქარქვეტ ალო** – მსუბუქ კაცზე **ქერქეტას** იტყვიან.

ქარშიკ დღ **karšik** dd ქარშიკი (ბრტყელი სარტყელი საქონლის ზურგზე გადასაფარებლის დასამაგრებლად) **специальная плоская верёвка или ремень для увязки потника, тюков и прочих a flat belt for fastening the coverlet on cattle's back.** დახეიხ **ვან ქარშევიც ცალი ახკო** – გრძელი ტყავის ქარშიკებით ცალებს (ტვირთებს) კრავენ.

ქარხანა დღ **karxã** jj ქარხანა завод factory. ქალქი ვერვეინადრქ ქარხანი და – ქალაქში სხვადასხვანაირი ქარხანაა; ოჯუს ქარხნე[ქ] მუშეხადო მუშედ – ის ქარხანაში მუშაობს მუშად.

ქასტ|დ|ალარ **kast|d|alar** გრლუგ. неврх. intrans. აჩქარება (ჩაჩქარდება, ჩქარობს, ეჩქარება) **торопиться, спешить to hurry up, to make hustle.** მა ქასტლა! – ნუ ჩქარობ! დად ქასტლა – მამა ჩქარობს; აჰ ქასტლან – შენ ჩქარობ; ე ფეშეკარ ქასტლან, დახეც წერადო მუშეი – ეს ბალლი ჩქარობს და იმიტომ წერს ცუდად.

ქასტ|დ|არ **kast|d|ar** გრლმ. прх. trans. აჩქარება (ჩაჩქარებს), დაჩქარება, დაშურება **торопить, ускорить, ускорять to speed up, to hurry.** სიცხ ოთქგქ, ჟე ლაჟმუ ქასტლანდეწგეთხ – უკვე დაცხა, ცხვარი მთისკენ უნდა დავაჩქაროთ უკვე; თაგდოხრ საქმონ ქასტდარ დეწე – გასაკეთებელ საქმეს დაჩქარება უნდა.

ქასტქ **kastë** ზმნს. нареч. adv. ჩქარა, სწრაფად, მალე **скоро, быстро quickly, fast, soon.** ქასტქ ღობ! – ჩქარა წადი! შაქრო ქასტქ ვუხანც ვეწქ – შაქრო მალე უკანვე მოვიდა; ქასტქჰ ვახრას, მან ტყუდჰ ცო ვანმაკი სო – ძალიან ჩქარა წავედი, მაგრამ ვერ დავეწიე.

ქასტივხ **kastivx** უფრო ჩქარა, უფრო სწრაფად **быстрее faster, quicker.** ას ჰოხ ქასტივხ ლელეს – მე შენზე სწრაფად დავდივარ.

ქასტლანნი **kastlajni** მიმლ. прич. particip. მოჩქარე **спешащий impatient.** სიხ ქოთრ, ქასტლანნი სტაკ ვარ ივსებ – მოუთმენელი, მოჩქარე კაცი იყო იოსები.

ქასტლაშ **kastlaš** აჩქარებით, ჩქარობს რა **спеша hastening.**

ქასტ

ქასტოლ *kaṣṭol* *j* სიჩქარე, დაშურება *поспешность, торопливость* *hurry, hastiness*. გოცო დაჭე, ქასტლეე ცომ თაგოლო – თუ ჭკუა არაა, სიჩქარით არაფერი გაკეთდება; ქასტლეს ვუმაყ (უმაყ) დაჭ დიცდინას – სიჩქარისაგან ყველაფერი დამავიწყდა (დავივიწყე).

ქას[ტ]-ქასტქ *kaṣ[ʔ]-kaṣṭḥ* ზმნს. *нареч. adv.* ჩქარ-ჩქარა, მალ-მალე *быстро-быстро, часто* *fast, quickly, rapidly, soon*. ქას[ტ]-ქასტქ იხლეჩქი თხო! – მალ-მალე ივლიდე ჩვენთან (ჩვენსა)! ნანი ქას[ტ]-ქასტქ ნაყმაქ ჰიჭუ – ნანი ჩქარ-ჩქარა გზაზე (გზისკენ) იყურება.

ქატარ *kaṭar* გრლუგ. *непрх. intrans.* ჩივილი (ჩივის) *судиться; жаловаться, сетовать* *to contest in a court of law, to complain*. დათკოს ქატეს, მე ტათებ დროჭეე ღუცო დერწდიქ სო – დათკოს ვუჩივი, რომ ფული დროზევე არ დამიბრუნა; ნან შადრ დალჩრ ბანრეს ქატერ – დედა თავის მკვდარ ბავშვს ჩიოდა (ტიროდა).

ქატ|არ *kaṭ|ar* გრლმ. *прх. trans.* ჩივილი (ჩივის, ასაჩივრებს, აჩივლებს) *судиться* *to complain*. დაჭ დავინო თაუბუ საბას ქატლოთს – დაკარგული ჭედლის გამო საბას ვუჩივით.

ქატარ|დანჩ *kaṭar|dajni* მიმლ. *прич. particip.* მომჩივანი *жалобщик complainant, one who makes a complaint (Law); appellant, one who makes an appeal*. ქატარ-დაჩრ სტაკოვ სასამართლოდ გაცხადებ დაჭ – მომჩივანმა კაცმა სასამართლოში განცხადება შეიტანა.

ქატმაჩარ *kaṭmačar* გრლუგ. *непрх. intrans.* ხშირად ჩივილი (ხშირად ჩივის, უჩივის), წუხილი, წუწუნი *часто жаловаться, сетовать* *to complain frequently, to worry*. იასონქ ნან შადრ დახრეს ქატმაჩე – იასონის დედა თავის ცხოვრებას ხშირად უჩივის.

ქატმაჩინჩ *kaṭmačini* მიმლ. *прич. particip.* ხშირად მომჩივანი *часто жалующийся, жалобщик* *one who makes a complaint frequently, one who makes an appeal very often*. ქატმაჩინჩ სტაკ ვა ე ბადრთლას მიხი – მომჩივანი კაცია ეს ბართიანთ მიხი.

ქატრ ბლ **katō** bd ჩამჩა, ციცხვი, ქიტი (დიდი კოვზი) половник, разливательная ложка soup ladle. საბლეს ქატოვ წვექ ჯამანს მოთრ – საბელამ ქიტით წვენი ჯამებში ჩაასხა.

ქაუქირ ბლ **kapkir** bd ქაუქირი шумовка skimmer. ქადუქრეგრ დუდტას – ქაუქირისთვის მივდივარ; ჰერწნილქ ხჩკლი ქადუქრეგ დანრ – ქვაბიდან ხინკლებს ქაუქირით იღებენ.

ქაუჩ დლ **kapč** dd ქაუჩა кельма, мастерок, небольшая лопатка каменщика, штукатурка trowel, small paddle of a builder, plasterer, one who covers walls with white paint. კალტზივ კედლრხ კირ ჰეკარ ქაუჩივ – კალატონები კედლებზე კირს უსვამდნენ ქაუჩებით.

ქალაღ დლ **kayald** dd ქალაღი бумага; письмо paper. ტიღუნ დაყექჰი მაღნა ქალაღეს ჰარჩინას – ტიღოს მაგიერ პური ქალაღში გაგახვიე; ლეოს ჟეგრქ ქალაღ დაცითნორ – ლეოს ცხვრიდან ქალაღი (წერილი) გამოეგზავნა. შღრ. ср. comp. ჟაგნრ žagnō.

ქაშ: ქაშ გორ **kaš: kaš qor** ქაშა (თაშარი, თშენადი) გაშლი рассыпчатое яблоко (особый сорт) crumbly apple (of special sort). ჯუშას ყალჩალ ქაშ გორანს დუწდიქ – ჯუშამ გუდა ქაშა გაშლებით გაავსო.

ქარჩშეკ **ka[r]še'** ზმნს. нареч. adv. მალევე скоро же very soon. ჰჩ ხეცი, ქარჩშეკ მათხარლა ყაყაჩრ, დედლინჩ გაველო! – შენ იცი, მალევე ჰკნება ყაყაჩო, მდგომი ყანაში! (ხალხური).

ქაშნურ დლ **kašnur** dd ქაშანური (თინის ჰურჰელი, მოჰიქული და მონატული) глиняная, глазурованная чашка earthenware bowl, cup. ხჩკლან დარჯიკ ქაშნურექჰი გაგდებათ – ხინკლის გული ქაშანურში შეინახეთ.

ქაჩ¹ ბლ **kač**¹ bd საყელო воротник, ворот, шиворот collar, part of a shirt that encircles the neck. ქოთიჩრ ქაჩუვ ჰეჰყრ სო – ვიწრო საყელო მიჰერს; ის სტაკ ყარწეჩრ ქაჩულდაჰი ვაბწქ სო – მაგ კაცს ჰრელ საყელოზე (საყელოთი) ვცნობ.

ქაჩ² ბლ **kač²** bd ტყის პირი опушка outskirts, margin. სქ ქე ჰუნ ქაჩუ დაქე – ჩემი ცხვარი ტყის პირად ძოვს.

ქაჩ³ ბლ **kač³** bd უღელტეხილი перевал pass, passage. კნათივ ქე ქაჩუხ დოტდიქ – ბიჭებმა ცხვარი უღელტეხილზე გადაიყვანეს.

ქაჩალ **kačal** ქაჩალი, მელოტი лысый, плешивый bald, hairless. ე ბზღერ მავლი-გორქდა ქაჩალ და – ეს ბავშვი საყმაწვილოსაგან ქაჩალია; ქაჩალ სტაკ – ქაჩალი კაცი.

ქაჩლობ ღ **kačlob** j სიქაჩლე плешивость baldness. ქაჩლობ მოსაქ და – ქაჩლობა ცუდია.

ქაცრ ღლ **kačô** dd ქაცვი облениха sea buckthorn. ფჰეჯაჩლაჩი ქაცუდ ღედახკე – სოფლის ბოლოში ქაცვები ღვას.

ქაჯ ღლ **kaž** dd ქაჯი леший wood-goblin, dare-devil. იშტ ლივრ, მე მენიშ ქაჯი-გორქდა ეშარლაანრ – ასე ამბობენ, რომ ზოგიერთი ქაჯებისაგან გიჟდებაო.

ქამზოკრ ღმ **kāmzokô** jj ქამასოკო шампиньон champignon, type of mushroom. თხა ჰუქორქ დეჰქირ ქამზოკუფ მატრ და თხოგოჩი – ღღეს ტყიდან მოტანილი ქამასოკოს სადილი გვაქვს.

ქება|არ **keba|ar** გრღმ. прх. trans. ქება (აქებს) хвалить to praise. ო სტაკ ჰამივაც ქებაღვო – იმ კაცს ყველა აქებს.

ქება|იუნჩ **keba|ujnî** მიმღ. прич. particip. 1. საქები то, что (кого) надо хвалить sth that needs praise, compliments. 2. მაქებარი тот, кто хвалит sb who praises, gives compliments. ქებაღუნჩ ვუმ (უმ) დაჰქ სტაკოჩი, ქებაღუნჩ ცო იშუ (ეღშუ) – საქები რამ თუ აქვს კაცს, მაქებარი არ მოაკლდება.

ქედ ბლ **ked** bd ქედი (მთისა) хребет (горный) ridge, edge (of mountain). ქედეს დაჰ ასწ ვოტქ, კიკლჩალორ ქისტე გუბალქ – ქედზე მე გადავედი და ქვემოდან ქისტები გამოჩნდნენ.

ქედა ბლ **kedā** bd ქედანი вяхирь, витютень, дикий голубь ringdove, wild dove. ვაუვუ ქედნეს კაწკუვხ ბა – მტრედი ქედანზე პატარაა; ქედნინ თოფუ ვუდრას – ქედნებს თოფი ვესროლე.

ქევხ ვბ **kevḥ** vb ქევხა, ქევუდა (მამასახლისი) староста headman, village elder.

ბაცბილოჩქი ცჰა სტაკ ვა, მენხუდროხა ბეკიჭადნო ქევხ თილქ – წოვათუშებში ერთი კაცია, რომელსაც ხუმრობით ქევხა დაარქვენ.

ქეიფი მდ **keip** jz ქეიფი кутѣж feast. ქედფენ (ქრფენ) ბარათხო – ქეიფში ვიყავით; ქრფერქ (ქრფეგორქ) ბარათხ ვოწინო – ქეიფიდან მოვდიოდით ძალიან მთვრალები.

ქეიფი ოწარ (ებწარ) **keip oḥar (ebḥar)** გრდმ. прх. trans. ქეიფის გაწევა (ქეიფს გასწევს) кутить, веселиться to have fun, to have a feast.

ქეიფმაქ დასარ (ინარ) **keipmak d|a'ar (ixar)** გრლუგ. непрх. intrans. ქეიფზე მოსვლა (მოვა), გამხიარულება, შექეიფება придти в весёлое настроение, развеселиться, слегка опьянеть to cheer up, to change one's temper. მუდრო დაკვ ვარასლო, შინ ვქ მაძღრქეჩქილოლქ დოკ დასტდალქ სქ, ქეიფმაქ ვექქსო – ცუდ გუნებაზე ვიყავი და ორიოდე ღვინის დაღვეის შემდეგ გული გამეხსნა, ქეიფზე მოვედი.

ქეიფი ოწითარ **keip oḥitar** გრდმ. прх. trans. ქეიფის გაწევენება (ქეიფს გააწევენებს) заставить развеселиться to make sb cheer up. ჰეტოს ბაყეჭადნო ლაზქ ქეიფი ოწითიქ თხოგო – ჰეტომ მართლა კარგი ქეიფი გაგვაწევენა (კარგად გაგვახიარულა).

ქეიფებწუდნო **keipebḥujnî** მიმლ. прич. particip. მოქეიფე, ქეიფის გამწევი кутила free-liver, roisterer. ბუქრაულქ ილიკო ქეიფებწუდნო კნათ ვარ – ბუქრაული ილიკო მოქეიფე ბიჭი იყო.

ქედფება|დარ, ქრფება|დარ **kejpeba|dar, kīpeba|dar** გრდმ. прх. trans. ქეიფი (აქეიფებს) заставить кутить to arrange a feast. ფჰერქ ვქ დეხე'ნქ გიგოს, ნაყბისტია'ქ ქრფებადბიქ (ქედფებადბიქ) – სოფლიდან ღვინო ჩამოიტანა გიგომ და ამხანაგები (მეგობრები) აქეიფა.

ქედსნო, ქისნო **kejsnō, kīsnō** მიმლ. прич. particip. ნამუშევარი, ნამოღვაწარი ალაგი место, где кто-л. трудился work. მიჩქეჩქი ას ქისნო და, ო ვეროვ ცო დეწქ სოგოჩქი დაჯან – სადაც ჩემი ნამუშევარია, ის სხვამ არ უნდა წამართვას.

ქეკ|დ|არ **kek|d|ar** გრძლ. прх. trans. დაკუწვა (კუწავს), დაწვრილება *нарезать* (мелко), рубить, дробить to slice, to chop up. **ღოს კაწკაღში ქეკდინას** – შეშა წვრილად დაგჭერი; **ღითხ ქეკდინას** – ხორცი დაგკუწე.

ქერეჭ დღ **kereč** jd ქერეჭი (ხის სქელი ქერქი სახურავად, ან იატაკად) *толстая деревянная кора для крыши или чернопола* thick wood bark for roof or floor. **ქერეჭევ ვოლოჩო გუდმრეჩჷ გაგდინას დახნ ევ ღაღიხ** – ქერეჭით დახურულ გომურში შევინახე საქონელი ამ ზამთარს.

ქერქ დღ **kerk** jj ქერქი *кора, корка* bark. **ხენქ ქერქ** – ხის ქერქი; **მაჯოქ ქერქ** – ზურის ქერქი.

ქესარ **kesar** გრლუვ. непрх. intrans. შრომა (შრომობს), საქმიანობა, მოღვაწეობა *работать, трудиться* to work. **თხა ღოჩო ღენიჩჷ ვაველო ქისნას (ქემსნას)** – დღეს მთელი დღე ყანაში ვიმუშავე.

ქეს|დ|არ **kes|d|ar** გრძლ. прх. trans. მუშაობა (ამუშავებს), დასაქმება *заставить* *работать, трудиться* to work, to be busy. **ცენეს ში ფსტუ ქესბინას წა თეგდომ** – წლეულს ორი ხარი ვამუშავე სახლის შენებისას.

ქეს|დ|აწი **kes|d|ačĩ** უმუშევარი, უმუშევრად *без работы* without work, unemployed. **ღოქ ქესბაწი ბისქ თხოგოჩჷ** – ცხენი უმუშევარი დაგვრჩა ჩვენ (ვერ ვამუშავეთ).

ქესინი **kesinĩ** შიმღ. прич. particip. მშრომელი, მომუშავე (ის, ვინც, ან რაც მუშაობს) *трудящийся, трудолюбивый* worker, hrd-working . **ქესინი სტაკ მაცუხ ცო ლა** – მშრომელი კაცი შიმშილით არ მოკვდება.

ქესრიკ **kesrik** მშრომელი, მომუშავე, მუშა, შრომისმოყვარე *труженик, тот, кто любит трудиться* worker, hard-working. **ბაცბი საბლენი ქესრიკ ნახ დაქ, დან დახქ ვერუდშოგ ჰაჭან ღაზიშ** – თუშები უმეტესად მშრომელი ხალხია და ამიტომ ცხოვრობენ სხვებთან შედარებით უკეთ.

ქექა|დ|ალარ **keka|d|alar** გრლუვ. непрх. intrans. [გა]ნძრევა ([გა]ინძრევა), ტოკვა *[по]шевелиться, шататься, двигаться* to shake, to twitch, to move. **მა ქექალა** – ნუ ინძრევი; **ცარკ ქექალა ოჯუნ** – კბილი უტოკავს მას.

ქექა|დ|არ keka|d|ar გრძმ. прх. trans. [განძრევა (განანძრევს), რხევა (არხევს) шевелить, двигать, шатать to move, to shake. მახავ ხენბი ქექადო – ქარი ხეებს არხევს; ქორთო მა ქექადო, ცოჭე მაკარტს ლარკეს მალლა ჰო – თავს ნუ ანძრევ, თორემ მაკრატელი ყურზე მოგხვდება.

ქექილ **ქ** **kekil j** გვარი, ჯიში, ჯილაგი, ჩამომავლობა, ძირი, ქოქი (ცალკე არ იხმარება) род (отдельно не употребляется) class, clan, family, kind (isn't used separately).

ქექილ **დავარ kekil j|avar** ჯიშის გაწყვეტა (ჯიში გაწყდება), დაკარგვა, ამოგდება, მოსპობა, ძირის დაკარგვა уничтожиться, исчезнуть (о роде, племени) to disappear, to lose (family, clan). **მონადრიგორქდა[ჰ] საგტ ქექილ ძავრ** – მონადრიგებისგან ირმების ქოქი გაწყდა (ირმები ამოწყდნენ); **მიხ ნახნ ქექილ ძავრ** – ზოგი ადამიანის ჯიში დაიკარგა (მოისპო).

ქექილ ხიტარ (ხეტარ) kekil xiṭar (xeṭar) გრძლუვ. непрх. intrans. ქოქის გაწყდომა, სინსილის გაწყდომა уничтожиться (с корнем), искорениться, пропадать пропадом to disappear. **მიხ გორს ქექილ ხიტე, ცომენა დისქე** – ზოგიერთი გვარებისა ქოქი გაწყდა, არავინ დარჩა.

ქექილ ხიტ|დ|არ (ხეტ|დ|არ) kekil xiṭ|j|ar (xeṭ|j|ar) გრძმ. прх. trans. სინსილის, ჯიშის გაწყვეტა (გაუწყვეტს) уничтожить to destroy, to wipe out, to annihilate. **გონე[ჰ] ხილ, ცოჭე ქექილ ხიტდოს ჰე!** – ჭკვიანად იყავი, თორემ სინსილას გაწყვეტ შენსას!

ქექილ|დავინო kekilj|avinô მიძლ. прич. particip. მოსპობილი, ამოწყვეტილი исчезнувший, вымерший exterminated, destroyed. **ჰო ქექილდავინო!** – შე გასაწყვეტო, ამოსაგდებო (წყევლა).

ქექილხიტენო kekilxiṭenô მიძლ. прич. particip. ქოქგაწყვეტილი (წყევლა) уничтоженный (проклятие) ruined, kaput (damn, curse).

ქეშელ kešel ქეშელა, დიდმუცლიანი пузатый, с большим (как бурдюк) животом abdominous. **ბლუჯრს მიხაკო ქეშელ ვარე, რც დაჰკაყ ვუტყვალ** – მლუჯოანთ მიხაკო ქეშელა იყო და ახლა ცოტა დაწვრილდა.

ქერ

ქერ დ **kečō** jz ქერა *загривок scruff, nape*. კამხენ ქერუნმაქ ღუყ ოოდოქ – კამხენ ქერუნე უღელი დაადგეს; **ფჰარგოქჷ ქეროხ ტკიპ ლადთი** – ძალღს ქერუნე ტკიპი აკრავს.

ქერ სტამქარ kečō štam|jar გაღატ. *перен. fig.* კისრის გასქელება (კისერს გაისქელებს), გაამჰარტავნება, გაყოყოხება *чваниться to become arrogant, proud*. **ისეს ქერ სტამქოქ** – იასემ კისერი გაისქელა (გაყოყოხდა).

ქეც დ **kec** jz ქეცი *парша skin disease, tatter, mange, scab*. **ფჰარგოქჷ ქეც გუღალქ** – ძალღს ქეცი გამოაჩნდა; **ქეცგორქღაქჷ ღინი ღელ კამი სტაკონ** – ქეცისაგან მთელი ტანი ექავება კაცს.

ქეც ვასარ (ვესარ) kec qa'ar (qe'ar) ქეცის გადაღება (ქეცი გადაეღება) *заразиться паршой to catch scab, tatter*. **ღონეს ქეც ვასქ** – ცხენს ქეცი გადაეღო.

ქეკღარ keķ|d|ar გრღმ. *прх. trans.* [მო]რევა (ურევს), ამორევა *мешать, размешивать to stir, to mix up*. **წარმაქ ლათინი შურქ ბრჩჷ ქეკებათ, ცოჭქ მათა ბაღრ** – ცეცხლზე მღგარი რძიანი ბრინჯი ურიეთ, თორემ გაღმოვა. სრ. *сов. perf.* **ქაკღარ kaķ|d|ar**.

ქერ kēr ქერა *блондин(ка), русый (-ая) with fair hair, blond*. **ქერ დოჭ** – ქერა გოგო; **რუსი საბლენქ ქერი და** – რუსები მეტწილად ქერები არიან.

ქვევრ დ **kvevr** jz ქვევრი *большой глиняный кувшин для вина pitcher*. **ოჯრწ მარწ ქვევრწხ და ჰეცღიენრ** – იმათი მარწანი ქვევრებითაა გაჭედილი.

ქვეყწ დ **kveqā** jz ქვეყანა *страна; мир country; world*. **მათხექჷ ვენ-ვენი ქვეყანაღმი (ქვეყნი) და** – სამზეოში (მსოფლიოში) სხვადასხვა ქვეყანაა; **ღუკინრ ქვეყნწხ ლიღნას** – ბევრ ქვეყანაში ვიარე.

ქვითკირ დ **kvitķir** jz ქვითკირი *стройка из камня и извести a construction from stones and lime*. **იბოს ქვითკირქ წა თაღდიქ** – იბომ ქვითკირის სახლი გააკეთა; **ქვითკირ წენიქჷ დახეთხ** – ქვითკირის სახლში ვცხოვრობთ.

ქვიშ დ **kviš** jz ქვიშა *крупный песок sand*. **კეღლუღ ქვიშეღ ჰაღრ დოცღინას** – კეღლები ქვიშით ამოვიყვანე.

ქვიშარნა, ქვიშერნა ღღ **kvišarnā, kvišernā** dd ქვიშიანი, ქვიშნარი *песчаный sandy, sandy light soil.* ხინ ცერეჩქი ქვიშარნა და – მდინარის (წყლის) ნაპირას ქვიშნარია.

ქვიშარქ **qvišārē** ქვიშიანი, მაგ., მიდამო *песчаное (напр., пространство) sandy e. g., area* (აქ და ანალოგიურ ოპოზიციურ შემთხვევებში მუდმივი მახასიათებლის გამომხატველი ფორმაა *здесь и в аналогичных случаях является формой, выражающей постоянный признак here and in analogous oppositional cases is the form expressing constant characteristic*); შღრ. *ср. comp.* ქვიშერქ **qvišērē**.

ქვიშერქ **qvišērē** ქვიშიანი, მაგ., რაიმე საგანი, ნივთი... *в песке (напр., посуда) full with sand e. g., thing, object* (აქ და ანალოგიურ შემთხვევებში დროებითი მახასიათებლის გამომხატველი ფორმაა *здесь и в аналогичных оппозиционных случаях является формой, выражающей временной признак (here and in analogous cases is the form expressing temporal characteristic)*). შღრ. *ср. comp.* ქვიშარქ **qvišārē**.

ქიბალან, საქიბელ **kibalajni, sakibel** საყვარლად სასაცილო, კეთილი ღიმილის მომგვრელი, იუმორისტული *забавный, милый, юмористичный endearingly funny, humorous.*

ქით ღღ **kit** dd ტიკი; ტიკჭორა *бурдюк wineskin.* ქითეჩქი ვქ დადოჟ – ტიკში ღვინო ასხია; ქითრქი ვქ დუდონათხ – ტიკში ღვინო ჩავასხით.

ყარჩქი ქითრენაჩქისქ მესკოდრ **qar[ō] kitrena[h]sā mexqojō** კოკისპირულად წვიმს (წვიმას, როგორც კოკიდან, ასხამს) *дождь как из ведра льёт it rains cats and dogs, it is a heavy shower.*

ქითრ მდ **kitī** jj ქვითინი *рыдание sobbing, weeping.* სასათლაურნაჩქი ქითრ დაღორ – სასათლაოდან ქვითინი მოდიოდა; ხან ქითნევ დოკ ლაწდიქ სქ – დედის ქვითინმა გული მატკინა.

ქიმ მდ **kim** jj 1. ნესტო *ноздры nostril.* ატერჩქი ქიმეხ მუწუკ დალქ ოჯუენ – მარჯვენა ნესტოში მუწუკი ამოუვიდა მას; დოკ იხრეხ ქიმი დეფსდორ – გულმოსულობისგან ნესტოებს ბერავდა. 2. ქიმი *кончик side, board.*

ქძღლ

ქძღლასკღ ღ **kīdla'ō d** ძგ. уст. old ფათა мучная кашлица porridge. ქძღასკღ ბაცბიგ ზც ფათ ღლ – „ქინღლასკღ“ წოვათუშები ახლა ფათას ეძახიან.

ქძძ ღღ **kīz** dd ქინძი кишнец, кориандр, кинза coriander. ქძძეგ ლიბენ ღასჟ ჰამ თელღ – ქინძი ლობიოს კარგ გემოს აძლეგს; ქძძგომცღ ბო ბივლეთ – ქინძამღე ნიორი დათესგეთ რა!

ქძძისთავ ბღ **kīzistav** bd ქინძისთავი булавка pin. ქძძისთავგო[ჰ] ქორთღ ბა – ქინძისთავს თავი აქეს; მჰნ ქძძისთავებ Ⴤკო ჰავარბომაკე ჰღ – ნემსს ქინძისთავისაგან ვერ გაარჩევ.

ქირ¹ ძძ **kir**¹ jj შრატღ სыворотка whey. ვარშ ქირუხ ღუწღ – ღორები შრატით გაძღღენ.

ქირ ხეცარ (ინითარ) **kir xecar (ixitar)** შრატის გაშვება (შრატს გაუშვებს) выделить сыворотку to separate the whey. წირღ ნახხოვ ქირ ხეცღ – ახალმა ყვეღმა შრატღ გამოუშვა.

ქირ² ღღ **kir**² dd ქირა плата (за наём) pay, fee, rent. წა ქირუხ ღაღღ სოგო[ჰ] – სახლი ქირით მიჰირავს; ოკუს ქირელ ში ნახხ ძაღღ – მან ქირად ორი ყვეღღ მისცა; ღღ ქირეს (ქირუხ) ბაღენას – ცხენი ქირით გამოვართვი.

ქირუხ ღალარ (თელარ) **kirux d|a'ar (te'ar)** ქირით მიცემა (მისცემს), გაქირავება отдавать в наём, арендовать to give for rent. სარას წენღ ცჰა ბჰარკ ქირუხ ბაღღ ამიტრეღ ბღღინ – სარამ სახლის ერთი თვაღღ (ოთახი) ქირით მისცა ამეტელ ბავშვებს.

ქირახ, ქირუხ ღუღღ **kirax, kirux lujnī** ძიღღ. прич. particip. ქირით მისაცემი, გასაქირავებელი то, что сдаётся в наём sth to be given for rent. ქირახ ღუღღ გჰგ ცო ძაგე ივნეგო[ჰ] – ქირით მისაცემი ცხენი აღარა ჰყავს ივანეს.

ქირბა|ღ|არ **kirba|d|ar** გრღღ. прх. trans. 1. ღაქირავება (იქირავებს) нанимать to rent, to hire. წა ქირბაღინას – სახლი ვიქირავე. 2. გაქირავება (აქირავებს) отдавать в наём to hire out.

ქირჯო|დ|არ **kiržo|d|ar** გზღმ. прх. trans. ძაგება (აძაგებს), ღაცინვა порицать, хулить to abuse, to laugh at, to decry. ქირჯოლაძრ სტაკოვ ვუმაყ ქირჯოდო – მაძაგებელი კაცი ყველას აძაგებს.

ქის ბდ **kis** bd ქისა кошелёк wallet, purse. ტათებ სე ქისერქ კიმოს ჰალრ დაძნო'ერ, შადრძ ქისი ჩუ დუძკნორ – ფული ჩემი ქისიდან ამოელო კიმოს და თავის ქისაში ჩადო.

ქიქ|დე|ენრ **kik|de'enô** შიშლ. прич. particip. ადრე მოსული, ადრეული, ნადრევი рано поспевший, пришедший early, untimely. ქიქდექჩრ ყადრფზევრ სა იხრ სქ – ადრეულა საზამთროზე სული შიშლის.

ქიქინუძნ **kikixujnî** შიშლ. прич. particip. ადრეული, საადრეო скороспелый rageripe, early. ქიქინუძნ ატამ – ადრეულა ატამი.

ქიქკაც **kikqa'** ცოტა უფრო ადრე, დროზე пораньше, заблаговременно a bit earlier. ქიქკაც ხადუნო'ჰერ სო, ლატენვარას ჰო – უფრო ადრე რომ გაძეგო, დაგეშმარებოდი; სტაკ ფსტუ-ბადრეხ ქიქკაც ვეწქ დაკლავჭ – კაცმა ცოლ-შვილზე (დაოჯახებაზე) დროულად უნდა იფიქროს.

ქიქლუქ **kiklû** უწინდელი, ადრინდელი, ძველებური, ძველი древний, прежний ancient, former, previous. ოვარ ქიქლუჩრ ამბუდგო ლარკ ღეფორ – ისინი ძველ ამბებს ყურს უგდებდნენ (ითვალისწინებდნენ); ქიქლუჩრ დროვბას წინ დროებ თელე – უწინდელ დროვბას ახალი დროება სჯობს.

ქიქოყ **kiko'** ზმნს. нареч. adv. ადრე, წინათ, უწინ, ძველად рано, раньше, в старину before, earlier, in former times. ქიქოყ ვადონას ნშადყ – ადრე გამოვედი გარეთ; ბათხას ქიქოყ ვადონას ცქრქ – საქმეს ადრე მოვრჩი; ქიქოყ ბაცბი დჩრ შა-რქჰი ლამუჰჰი დახერ – წინათ წოვათუშები მთელი წელიწადი მთაში ცხოვრობდნენ.

ქიქო|უ|ეს **kiko|u|'x** ზმნს. нареч. adv. უფრო ადრე раньше earlier, in advance. ას ჰობს ქიქო|უ|ეს ვახრას – მე შენზე უფრო ადრე წავედი.

ქიშმიშ **ქიშმიშ** **kišmiš** ჯი ქიშმიში кишмиш, изюм raisin. ქიშმიშცტ თხილ ჩამლქ და – ქიშმიშთან თხილი გემრიელია.

ქიშმიშნარქ **kišmišārē** ქიშმიშიანი (მაგ., ნამცხვარი...) с изюмом (напр., печенье) full with raisins (e.g., cake...). ანკოს ქიშმიშნარქ ნამცხვარ თელწ თხწ – ანიკომ ქიშმიშიანი ნამცხვარი გვაჭამა.

ქიშმიშერქ **kišmišērē** ქიშმიშიანი (მაგ., ხელეები) в изюме (напр., руки) dirty with raisins (e. g., hands). ქიშმიშერქ ტოტი და სოგო – ქიშმიშიანი ხელეები მაქვს.

ქიჩილ დდ **kičil** dd ვიწრო ბათთა მანდილის კუჭურაზე დასამაგრებლად (ჩიქილა) лента для обтягивания женского головного убора narrow ribbon for fixing woman's headdress. ფსტეევ ქიჩლეე ჭჭელოდრ კომოზ – დიაცები ჩიქილით ამაგრებდნენ კუჭურას.

ქიცქ **kičē** ქეციანი паршивый scabby, mangy. ქიცქ და ე კაწ – ქეციანია ეს ლეკვი.

ქლეშა|დარ **kleša|dar** გრდმ. прх. trans. ქლეშა (ქლეშ), [და]გლეჯა растирать, разрывать to grind, to tear. ფჭარავ ბჭორწ ქლეშადბიქ – ძალღმა მგელი დაგ-ლიჯა. სრ. сов. perf. დაქლეშა|დარ **dakleša|dar**.

ქლიავ დდ **kliav** dd ქლიავი слива plum. აღნიჭი ქლიავ ღანიში იხრ – ალვანში ქლიავი კარგად მოდის; ქლივილოაჭი ატამ ლედალქ – ქლიავებში ატამი დვას.

ქლივანრქ **klivärē** ქლიავიანი (მაგ., ბალი) сливовый (напр., сад) full with plum-trees (e. g., orchard). დარკუდგო წინფეხ ქლივანრქ ბალ ბა – დარიკოს სახლოთან ქლიავებიანი ბალი აქვს.

ქლივერქ **klivērē** ქლიავიანი (მაგ., ხელეები) в сливе (напр., руки) dirty with plums (e. g., hands). მატეხრ ქლივერქ ტოტი და სოგო – მწიფე ქლიავიანი ხელეები მაქვს.

ქლიბ ბდ **klib** bd ქლიბი напильник file. ქლიბეე ქლიბადორარლორ ალექსის დიკა, წალტა'ქ – ქლიბით ქლიბავდა თურმე ალექსი ცულსა და წალდს.

ქლიბა|დარ **kliba|dar** გრდმ. прх. trans. ქლიბვა (ქლიბავს) пилить (напильником) to file. ოგუს შალთენ დნოგდალინრ დუჭ ქლიბადო – ის ხანჯალს მომტვრეულ პირს უქლიბავს.

ქოღ **ko d** სხვა ბრუნვებში იხმარება ფუძე в других падежах употребляется основа in other cases the root ქორ **kor** is used. 1. ხელი рука hand. სო დაჯ ქო! – მოიტა ხელი! აღექსიგო[ჰ] ნიფსქ ქო და – აღექსის ზუსტი ხელი აქვს (სწორად ისვრის ნიშანში); შიკ ქელრქ ქორჰეც და სოგო[ჰ] – ორიოდე ცხვარი ისევ ხელთა მყავს; ჰქ სა ქორე[ჰ] და მიტრუდგო[ჰ] – შენი სული მიტროს ხელშია. შღრ. ср. comp. ტოტ **tot**. 2. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word-combination.

ქოღ |ალარ (თელარ) **ko d|a'ar (tel'ar)** გრდმ. прх. trans. 1. ხელის მიცემა (ხელს მისცემს, ხელს აძლევს), ხელის ჩამორთმევა და[ვა]ть руку, поздороваться за руку to shake hand. 2. ხელის კერა (ხელს ჰკრავს) толкнуть, толкать to push. იბოს ტივენმაქ ლათეჩრ ნიკლენ ქო დალირ – აბომ ხიდზე მდგარ ნიკალას ხელი ჰკრა. 3. მიშველება (მიეშველება), ხელის გამართვა пода[ვა]ть руку помощи to help, to give help. 4. ხელს აძლევს, ხელსაყრელია устраивает, выгодно, на руку кому-л. advantageous, profitable, beneficial. ეღქ ეტრეე ქო თელარ სო – ამ ცხენის ყიდვა ხელს მაძლევს. 5. ქალის დანიშვნა (ქალს დანიშნავს), ბელგის მიცემა помолвить to betroth, to engage to marry, to bind with a promise to wed. ზურბეს თინენ ქო დალო – ზურაბმა თინას ხელი მისცა, გაუწოდა (დანიშნა).

ქოღ ლოშ **kološ** ზმნს. нареч. adv. ხელის კერით толкнув, толкая having pushed, with hustling. იბოს ტივენმაქ ლათინი ნიკალ ქო ლოშ ხილ ლაქვიერ – აბომ ხიდზე მდგარი ნიკალა ხელის კერით წყალში გადააგდო.

ვაშბინ ქოღ |ალარ (თელარ) **vašbin ko d|a'ar (tel'ar)** გრდმ. прх. trans. ერ-თმანეთისათვის ხელის მიცემა (ერთმანეთს ხელს მისცემენ), შეთანხმება договориться, ударить по рукам to agree, to come to an understanding.

ქოღ |არქ|დარ, ქოღ |ასტარ **ko d|arž|d'ar, ko d|aštar** გრდმ. прх. trans. ხელ-გაშლილობის გამოჩენა, გულუხვობა, ხელის გაშლა выказать щедрость to show generosity. მაჰონ ქორწილ ლოშ ივსებეს ზორადში ქოღ დასტ – ქალიშვილის ქორწილის დროს იოსებმა დიდი ხელგაშლილობა გამოიჩინა.

ქო ეცარ (ევდ|არ) **ko ecar (ev|dar)** გრძმ. prx. trans. ხელის აღება (ხელს აიღებს), თავის განებება, მიგდება *отказаться, оставить, бросить to refuse, to give up, to leave*. ყაფალაჩი ციმოს გერწხ ქო ეცარ – მოხუცებულმა ციმომ იარაღზე ხელი აიღო.

ქო თოლდ|არ (თებლ|დ|არ) **ko tol|dar (tebl|dar)** გრძმ. prx. trans. დაბრძოლება (დაიბრძოვებს), დაჯახბნა *притеснить, притеснять, одолеть to oppress, to enslave*. ფაჩარაგ აგეხ ქო თოლდიქ – ძალმა ნადირი დაჯახბნა; ნასის მარნანას ქო თოლდიქ – რძალმა დედამთილი დაიბრძოვა.

ქო ლატ|დ|არ (ლეტ|დ|არ) **ko laṭ|dar (leṭ|dar)** გრძმ. prx. trans. ხელის შეშველება, დახმარება *протянуть руку помощи to help, to assist*.

ქო ლაჰ|დ|არ (ლაჰარ), ქო ლეჰ|დ|არ (ლეჰარ) **ko lah|dar (lahar), ko leh|dar (lehar)** გრძმ. prx. trans. ხელის ხლება (ხელს ახლებს), შეხება *прикоснуться, прикасаться, трогать to touch*. ქო მა ლაჰლოთ სე თოფეს! – ხელი არ ახლოთ ჩემს თოფს!

ქო დერწ|დ|არ (ჰერწ|დ|არ) **ko d|erç|dar (herç|dar)** გრძმ. prx. trans. ხელის შეებრუნება (ხელს შეებრუნებს) *ответить тем-же (в драке), ударить в ответ рукой to slap in return*. ლეოს იბუნა ტარო დიშდიქ'ნე, იბოსა'ე ლე-ვუნ ქო დერწდიქ – ლეომ იბოს სილა გაარტყა და იბომაც ხელი შეებრუნა ლეოს.

ქო დუხ დერწ|დ|არ **ko d|ux d|erç|dar** გრძმ. prx. trans. იგივეა, რაც *то же, что to be the same as* ქო დერწ|დ|არ **ko d|erç|dar**.

ქო მოწერა|დ|არ **ko moçera|dar** გრძმ. prx. trans. ხელის მოწერა (ხელს მოაწერს) *подписаться to sign*.

ქო შარ|დ|არ **ko šar|dar** გრძმ. prx. trans. ხელის შეხვევა (ხელს შეახვევს), დახელოვნება რამეში *наловчиться, набить руку to be trained, to get used to sth*. ეე ლერკოშ ქო შარდინას – ცხვრის კრეჭაში დახელოვნდი.

ქო ჯაყ|დ|არ (ჯეყ|დ|არ) **ko qa'|dar (qe'|dar)** გრძმ. prx. trans. 1. ხელის წაგდება (ხელს წაავლებს) *схватить рукой to handle, to grasp*. მიხლეს ლოჭეს ქო

გაცდიე'ნე, დეთრიგო ვახე – მიხეილმა ჯოხს ხელი წაავლო და მეწველ ცხვარ-ში წავიდა. 2. გადატ. перен. fig. რაიმე საქმისთვის ხელის მოკიდება (ხელს მოკიდებს) *взяться за дело to begin, to undertake*. ბერნარ უტიეს ვადლე მოტ. ღამბარეს ქო გაცდიე – ბერნარ უტიემ ჩვენებური ენის შესწავლას ხელი მოჰკიდა.

ქო ვაწ|დ|არ (ვებწ|დ|არ) **ko qač|d|ar (qebč|d|ar)** გრდმ. прх. trans. ხელის მოკიდება (ხელს მოკიდებს), ხელის წაგდება *схватить, хватать рукой to handle, to grasp, to seize*. თუგეს ქო ვაწდება'ე, ხიგო ლობ – თუნგს ხელი წააგლე და წყალზე წადი.

ქო ჰაჭყ|დ|არ (ჰეჭყ|დ|არ) **ko hačq|d|ar (hečq|d|ar)** გრდმ. прх. trans. ხელის მოჭყრა (ხელს მოუჭყრს); ძუნწობა (ძუნწობს), წუწკობა *пожать рукой; проявлять скупость to save, to scrimp*. წყეგეს ქო ჰაჭყრევ საქმ ცო თაგოლრ – მეტისმეტი ხელმოჭყრით საქმე არ გაკეთდება.

ქო ლოფ|დ|არ (ღეფ|დ|არ) **ko 'op|d|ar ('ep|d|ar)** გრდმ. прх. trans. ხელის დაფარება (ხელს [და]აფარებს) *прикрыть, прикрывать to protect, to give shelter*. გიგოს მიტრუდნი ქო ლეფდორ, ცოჰე ჰწცლომცნ ქორ ლაცვორ – გიგო მიტროს ხელს აფარებდა, თორემ აქამდე დაიჭერდნენ.

ქო|დ|ასე **ko|d|asē** 1. ხელცარიელი *с пустыми руками, без подарка empty-handed*. 2. გადატ. перен. fig. ხელმოკლე, უქონელი *неимущий, бедный poor, deprived of normal societal conditions because of low social or economic status*. ცომ თეგდუდნი სტაკ ნიდაგ ქოდასე ხილ'უ – არაფრის მკეთებელი კაცი, რასაკვირველია, ხელმოკლე იქნება.

ქო|დ|აცუ **ko|d|acu** 1. მოკლე ხელიანი *с короткими руками with short hand*. შალთევ ფჰარსეს თიტჩეჰ|დოლონ მეთიძეფო ქოდაცუ ვისე – ხანჯლით მკლავში დაჭრის შემდეგ მეთიძე მოკლე ხელით დარჩა. 2. გადატ. перен. fig. ხელმოკლე, უქონელი *бедный, неимущий poor, indigent, fortuneless*.

ქო|დ|აცუმ **ko|d|acuš** მმნ. нареч. adv. ხელმოკლედ, გაჭირვებით *бедно poorly, meanly*.

ქო|დ|აცუშ ნილარ **ko|d|acuš xil'ar** ხელმოკლედ ყოფნა (ხელმოკლედაა), ხელმოკლეობა *жить бедно to live poorly*. მიხუნა ქოდაცუშ ნილარეს დო ცო ეცმაკირ – მიხომ ხელმოკლედ ყოფნის გამო ცხენი ვერ იყიდა.

ქოგამუ **kogamũ** ხელმრუდე, ქურდბაცაცა *воришка nipper, pincher, sneak*. ქოგამუ ადმუ თეშლანა ცო და – ხელმრუდე ადამიანი სანდო არაა.

ქოეცინო **koecinô** მძლ. прич. particip. ხელაღებული, თავზეხელაღებული *отчаянный desperate, reckless*. ქოეცინო ნიკლეს თელვექი ყაჩღუდ დაჰ ვერღობიერ – თავზეხელაღებულმა ნიკალამ თელავში ყაჩაღები დააშინა.

ქო|დ|უხნარ **ko|d|ux[ar]** მძნს. нареч. adv. ხელუკუღმა *тыльной стороной руки backhand*. ელოს ქოდუხნარ ვერ ლაქბიქ – ელომ ქვა ხელუკუღმა გადააგდო.

ქოშარქ **košarē** ხელმარჯვე *ловкий able, skilful*. ტაღსა ქოშარქ გამოდგომადღალ – ტასი (ტასო) ხელმარჯვე გამოდგა.

ქოჰაჭყდ|იენო (ქოჰაჭყინო) **koḥačq|dienô (koḥačqinô)** მძლ. прич. particip. ხელმოჭერილი *скупой, скряга stingy, mugger, miser, one who is stingy with money and is miserable*. იკო ქოჰაჭყდ|იენო სტაკ ვა – იკო ხელმოჭერილი კაცია.

ქორ **kor** რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი *составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word-combination*. იხ. см. see ქო **ko**.

ქორ ეცარ (ევ|დ|არ) **kor ecar (ev|d|ar)** გრდმ. პირდ. და გადატ. прх. прям. и перен. trans. dir. and fig. ხელში აყვანა (აყვანს), აღება *брать на руки, взять в руки to take in hand*. ბადრივ ნახხ-მადგა ქორ ეცი'ნუ, ლაბწანა დახუ – ბავშვებმა ყველპური ხელში აიღეს და სათამაშოდ წავიდნენ; დად ვადღჩედოლო ქნათევ ეცარ ქორ ექ ნაეტარ – მამის სიკვდილის შემდეგ ბიჭმა აიღო ხელში ცხვრის ბინა (ცხვრის ბინის ხელმძღვანელობა). იხ. см. see ეცარ **ecar**.

ქორ ეცინო **kor ecinô** მძლ. прич. particip. ხელში აღებული *на руках taken in hand*.

ქორ დ|ახარ (ინარ) kor d|axar (ixar) გრდუვ. неврх. intrans. ჩაბარება (ჩაიბარება), ხელში ჩავარდნა *получать на руки, попасть в руки to receive, to get*. დაპ დონკიჩი ქე ტათებ ილუენი ქორ დახე – გაყიდული ცხვრის ფული ილოს ჩაბარდა; ვაწ ქე ნოტო მასთხოვენ ქორ დახე – ჩვენი ცხვრის ნოტო მტრის ხელში ჩავარდა.

ქორ დ|აჰარ (კეჰარ) kor d|aħar (qehar) გრდმ. врх. trans. ხელში ჩაგდება (ჩაიგდება), დამორჩილება, მობოჭვა *ВЗЯТЬ В РУКИ, ПРИБРАТЬ К РУКАМ to seize, to capture*. ოკუს მაწრიჩო მატავ მოჰ ქორ დაჰ – მან ტკბილი ენით გოგო ხელში ჩაიგდო; ჩაივ თაუბუ ქორ დაჰ – დათვმა ჭედილა ხელში ჩაიგდო; კოტივ ჰამწიქ ბანდერ დუთხეუ ქორ დამჰნორ – კატას ჩიტის ბარტყი წელანვე ხელში ჩაეგდო.

ქორ თასარ (თეფსარ) kor tasar (tepsar) გრდმ. врх. trans. ხელში ჩაგდება (ჩაიგდება) *ЗАХВАТИТЬ to grasp, to capture*. კრიხლენ დუხეჩქი კუდალ ნასტ ქორ თამსნას – კრიხალის (გორის სახელი) ძირას კუდალა (ძალის სახელია) ძლივს ხელთ ვიგდე; ყარულობ დიე'ნეს, ყუე ქორნ თამსნას – დაეუდარაჯდი და ქურდი ხელში ჩავიგდე.

ქორ ლაცარ (ლეცარ) kor lacar (lecar) გრდმ. врх. trans. ხელში დაჭერა (დაიჭერს), ხელში აღება *братъ, ВЗЯТЬ В РУКИ, ДЕРЖАТЬ to take, to hold*. ჰანე, ე ხორ ქორ ლაცა, მარნელქ კალტ დაც ვამნი – აჰა, ეს ხონხა ხელში აიღე (დაიჭირე) და მარნიდან (საკუჭნაოდან) ხაჭო მოგვიტანე.

ქორ ლაც|დ|არ, (ლეც|დ|არ) kor lac|d|ar (lec|d|ar) გრდმ. врх. trans. 1. ხელში დაჭერა (დაიჭერს) *ВЗЯТЬ В РУКИ to hold*. ის ბანდრწ ჩინდრი ჩცაც ქორ ლეცდებ, ცოჰქ ქე დაჰ დიცლათვამნი – მაგ ბავშვების წინდები ახლავე ხელში დაიჭირე, თორემ მერე დაგვაფიწყდება. 2. იხ. см. see ლაცდარ, ლეცდარ **lacdar, lecdar**. ყაჩლუდ ქორ ლეცბიქ – ყაჩაღები დაიჭირეს (დააპატიმრეს); დახკოვ მამვი ვაჩმიქ თხოგოჩქ, ბუდსუ ქორ ბეწეს ლაცბან – თავგმა პური გამოგვითავა, ლამე უნდა დავიჭირო.

ქორ ჰოტ|დარ (ჰეტ|დარ) **kor hot|dar (het|dar)** გრემ. прх. trans. ხელში ჩაჩრა (ხელში ჩაჩრის), მიხეჩება *сунуть, совать в руки to foist sth.* ტარიელეს კოტორ დაჰ ცო ლეცორე, ნინოს ნიწყოც ქორ ჰოტდიერ – ტარიელი ქადას არ იღებდა და ნინომ ძალად ხელში ჩაჩრა.

ქორ ლამ|დარ **kor 'am|dar** ხელზე დაჩვევა (იჩვევს), მიჩვევა, შემოჩვევა, მოშინაურება *приручать, приручить to tame, to charm.* ქსივ ბაყრ მაძგა თელომ ქორ ლამდიერ ლევნეს – ქსუ კვიცი პურის ჭმევით მოიშინაურა ლევანმა.

ქორე ბოთხ ბდ **korē botx bd** ხელსაქმე, ქალის საქმე, საშინაო საქმე *рукоделие, домашняя работа handiwork, skilled work done by hand.* ფსარელუქ დე ქორ ბათხავ დაჯნ სოგო[ჰ] – გუშინდელი დღე ხელსაქმემ წამართვა.

ქორე[ჰ] ჭალ|დარ (ჭელ|დარ) **kore[h] čaw|dar (čew|dar)** გრემ. прх. trans. 1. ხელში მაგრად [და]ჭერა *крепко держать в руках to grasp.* დო შარნ ოწბალნ, ქარს ქორე[ჰ] ჭშალმე, ცოჰ ტათანო ბაუფუ ვადგო[ჰ] – ცხენმა გაიწია, საბელი ხელში მაგრად დაიჭირე, თორემ გადაგვეკარგება. 2. მიითვისება (მიითვისებს), დაკავება *присвоить, присваивать to appropriate, to embezzle.*

ქორეს ჰერწ|დარ (დერწ|დარ) **korex herç|dar (derç|dar)** გრემ. прх. trans. საქმის გაჭიანურება ([გა]საჭიანურებს) *водить за нос to elongate.* მაცლომცნკ ჰერწვოლოსო ქორეს, ლე ჰაყ ალანლ, ლე ცო – ნეტავ როდემდის მატრიალებს ხელში, ან პო თქვას, ან არა.

ქორლე დალარ (იხარ) **korlë d|a'ar (ixar)** გრლუვ. непрх. intrans. 1. ხელიდან გავარდნა (გაუვარდება, უვარდება) *выпасть из рук, выскользнуть to drop, to let fall.* ევეგო თეთომ ქორლე დალე'ნე, დაჰან დოთუმე – ევას თეთომ ხელიდან გაუვარდა და დაიმსხვრა. 2. გადატ. перен. fig. ხელიდან გაშვება ([გა]შვება), გაქცევა (გაექცევა), დასხლტომა, გამოცლა *убежать, убежать от кого-л., ускользнуть; потерять to run, to steal away.* ფხაკალ ქორლე დალე სოგო[ჰ] – კურდღელი გამექცა (დამისხლტა); თეტინო ჰას ქორლე ბალერ ბესუდგო[ჰ] – დაჭრილი ჯიხვი ხელიდან დაუსხლტა ბესოს; ილიკო დუტ ცადვალნ, მან ცომ

დალქ, შაქრო ქორლქ ვალქ – ილიკო ბევრს ეცადა, მაგრამ არათუ ვიდა, შაქრო ხელიდან გამოეცალა.

ქორლქ დ|აჯარ (დ|ახარ) **korlĕ d|aqar (d|axar)** გრდმ. прх. trans. ხელიდან გამოგლეჯა (გამოგლეჯს) **вырвать, вырывать из рук, отнять to snatch something from somebody's hands.** ოჯარ კნათიგო[ჰ] ნეკი ქორლქ დახირ – მათ ბიჭებს დანები ხელიდან გამოგლიჯეს.

ქოთ **ჲ kot j** ქოთი, ღრიანცელი, შოთი шум-гам trouble, uproar. ბდრი, ვუხ (უხ) ქოთ და შუგო ისიჰ – ბავშვებო, რა ღრიანცელი გაქვთ მანდ?

ქოთ დ|ოლარ (დ|ებლარ) **kot j|ol̄ar (j|eblar)** გრდმ. прх. trans. შოთოვა (შოთოთავს), ქოთვა, თორიაქი, ხმაურის ატეხა шуметь, кричать to make noise, to rustle. ოშტრ|ჟ ქოთ დოლ ბდრიე, მქ დაჰყოროგრასრ – ისეთი ალიაქოთი ატეხეს ბავშვებმა, რომ კინალამ დამაყრუეს.

ქოთა **ჲ kotā j** ქოთანი горшок глиняный earthenware pot. თის ქოთნერქ წნილ ბაჯ ნუნუჩის – თისის ქოთნიდან მწნილი ამოიღო ნუნუჩიმ; ქოთნეგო[ჰ] ქოლთ დადწუ – ქოთანს სახელური აქვს (აბია); ქოთნე ხი დადოუ – ქოთანში წყალი ასხია.

ქოთავ[ჰ] **ჲ kotav[ĕ] j** ქოთავ (ცხენისა და სხვა კენტხლიქოსანთა გადამდები დაავადება ერთგვარი) cap glanders, farcy, type of disease which afflicts horses and mules. დო ქოთავგორქ ქოთოლორ – ცხენი ქოთავსგან წუხს.

ქოთამ დდ **kotam dd** ქათამი курица hen. ქოთმინ ტკიბ გუდალქ'ნქ, ქოთმილქ ცომ დაგქ თხოგო[ჰ] – ქათმებს ტკიბი გამოაჩნდათ და ქათმებისმაგვარი აღარაფერი გვეყავს.

ქოთბა|დ|არ **kotba|d|ar** გრდმ. прх. trans. [ა]ქოთება ([ა]აქოთებს), აწიოკება переполошить, производить беспорядок to give the alarm. ქორიე ქოთმი ქოთბადო – ქორები ქათმებს აწიოკებენ; ესეგ მა ქოთბადო! – აქაურობას ნუ აქოთებ!

ქოთ|რ|ალარ **kot|d|alar** გრდუგ. непрх. intrans. შეწუხება (წუხს, წუხდება) беспокоиться to be worry, to be concerned. მა ქოთლა! – ნუ წუხნარ! თნაბუსუ ლაწმარ ქოთდალ თნოგო – წუხელ ავადმყოფი შეგვიწუხდა.

ქოთ|რ|არ **kot|d|ar** გრდმ. прх. trans. 1. დავიწროება (რდასავიწროებს) сузить, суживать to narrow, to straiten. ნანას ღრუტ ქოთდიქ, მქ პეპელ ღანიში დოდ-ლარალრ – დედამ კილო (ხვრელი) დაავიწროვა, რომ დილი კარგად შებნეულიყო. 2. გადატ. перен. fig. შეწუხება (რშესაწუხებს), შევიწროება, დაღონება притеснять, притеснить, беспокоить, печалить to get into trouble, to make worry. ბნდერ ლაწრეგ ნან-დად ქოთდიქ – ბავშვის ავადმყოფობამ დედ-მამა შეაწუხა (დააღონა).

ქოთი **kotĩ** 1. ვიწრო узкий, тесный narrow. ქოთინრ ნაყვ ვუდტას – ვიწრო გზით მივდივარ. 2. გადატ. перен. fig. მძიმე, ღუხტირი стеснённый, тяжёлый (о жизни) hard, heavy.

ქოთხოლ დ **kotxol** jj სიდუხტირე, სივიწროვე, გაჭირვება стеснённость (о жизни) distress, difficulty, grievous situation, hardship. ის ყქ სტაკ დაჭუჟრ ქოთხოლეჩქ ვნხე – ეგ საწყალი კაცი დიდ გაჭირვებაში ცხოვრობს.

ქოთონ დ **kojtnā** d სივიწროვე теснота closeness, tightness. მატარებლე დუჯინრ ნახგორქდა ქოთონ დარ – მატარებელში ბევრი ხალხისგან სივიწროვე იყო.

ქოკ ბ **kok** bj 1. ფეხი нога, ножка (стола, стула) leg. ქოკი ლედწი სქ – ფეხები მტკივა; ჩაკუქ ქოკ – სკამის ფეხი; ქოკ ბოტბინას – ფეხი ვილრძე.

2. ბდ bd ღერო (ბალახისა) стебелёк (травы) stem, stalk. ბუბუკ შადრ ქოკვაც სო ეჭდებ – ყვავილი თავისი ღეროთივე მოწყვიტე. 3. ბ b თანაშემწე, მოადგილე, ნაცვალი помощник, заместитель deputy, assistant. თავმჯდომარ ქოკ-გოჩქ ვარასრ სიფსრეჩქ – თავმჯდომარის მოადგილესთან ვიყავი გუშინწინ.

4. ბ b ფეხი (მეორე ცოლი პირველი ცოლის მიმართ) вторая жена в отношении первой the second wife in regard to the first one. ნატო ბაბუცქ ქოკ ბა – ნატო ბაბუცას ფეხია. 5. რთული ფუძის, ან შესიტყვების შემადგენელი ნაწილი составная часть сложных основ или словосочетаний component part of complex root or word-combination.

ქოკ ბ|აყარ (ჯეჰარ) **ko b|a'ar (qehar)** გრღმ. prx. trans. ფეხის ადგმა (ფეხს აიდგამს) начинать ходить (о детях) to begin walking, toddling (kids).

ქოკიგრ დაჰითარ (ჯეჰითარ) **koḳigō d|ahitar (qehitar)** გრღმ. prx. trans. ფეხით გატანა (გაიტანს), გათელვა, გასრესა истоптать, растоптать to grind out, to crush, to trample. წინიში დივენრ სიმინდ დახნოვ ქოკიგრ დაჰითიქ – ახლადდათესილი სიმინდი საქონელმა გათელა.

ქოკივ დაჰინრ (ჯეჰინრ) **koḳiv d|ahinō (qehinō)** შიმლ. прич. particip. გათელილი растоптанный trampled upon, downtrodden. ქოკივ დაჰინრ დაჟარ დაყა ცო ლალდაგერ – ფეხებით გათელილი ბალახი საჭმელად აღარ ვარგოდა.

ქოკ ოთ|ბარ (ეთ|ბარ) **koḳ ot|bar (et|bar)** გრღმ. prx. trans. ფეხის დადგმა (ფეხს დადგამს), დაბიჯება наступить, наступать to step on. ოჯუს თათენმაქ ქოკ ოთბიერ – მან ჭიანჭველას ფეხი დაადგა; სპილოს ქოკი კატკოშ ეთოდრ – სპილო ფეხებს ნელა დგამს.

ქოკ გოლ|ბარ (ჯებლ|ბარ) **koḳ qol|bar (qeb|bar)** გრღმ. prx. trans. ფეხის მიბჯენა (ფეხს მიაბჯენს) упереть, упираться to rest one's leg on sth.

ქოკ ვაყ|ბარ (ჯეყ|ბარ) **koḳ qa'|bar (qe'|bar)** გრღმ. prx. trans. ფეხის წაქმოქვრა (ფეხს წაქმოქვრავს), წაბორძიკება, ფეხის მოხვედრება задеть, задевать ногой; столкнуться, спотыкаться to graze one's leg against sth; to run down, to stumble.

ქოკ ჰაყ|ბარ (ჰეყ|ბარ) **koḳ haq|bar (heq|bar)** გრღმ. prx. trans. ფეხით გასრესა (გასრესავს), დაჭყლეტა помять, раздавить ногой to crush, to bruise.

ხოკქ ქოკ ბჲ **xoḳē koḳ bj** კალაპოტი (ფეხსაცმლისა) колодка (обувная) shoe tree; last, form on which shoes are shaped or repaired. ხოკ ქოკექჰი ჩარხლჲ შალოს წულ ბოყბიქ – კალაპოტში ჩარხოანთ შალვამ წალა გამოიყვანა.

ქოკქქადგილ ღჲ **koḳ[ē]adgil j** ფეხისადგილი отхожее место, нужник toilet.

ქოკლოუფხუ, ქოკდუფხუ დღ **koḳdoŭpxû, koḳdŭpxû dd** ფეხსაცმელი обувь shoes, footwear. ქოკლოუფხუე ჰეჭყრ სოქ ქოკჲხ – ფეხსაცმელი მიჭყრს ფეხებ-

ქოკე

ზე; ქოკლოუფხცა (ქოკლუფხცა) ღუფხა'ე ეც! – ფეხსაცმელთან ერთად სამოსიც იყიდე!

ქოკევე **koḳev** ზმნ. нареч. adv. ფეხით пешком; ногой (напр., подвинуть) on foot. ას უმსა ქოკევე ვუღტუ – მე იქ ფეხით მივდივარ.

ქოკაკიკელ **koḳḳiḳel** ზმნ. нареч. adv. ფეხქვეშ под ногами, под ногами underfoot, under one's feet. სოგოაჰ ქოკაკიკელ ნაბღურ ლეფხე – მე ფეხქვეშ ქეჩა მიგია.

ქოკაკიკელ დაჰარ (ვეჰარ) **koḳḳiḳel d|aḥar (qeḥar)** გრძ. прх. trans. 1. ფეხქვეშ მოგდება (მოიგდება), ფეხქვეშ გაგდება истоптать to kick, to have sb underfeet. ღუივ ყუ ქოკაკიკელ ვაჰირ – მწყემსებმა ქურდი ფეხქვეშ გაიგდეს. 2. დამორჩილება (დაიმორჩილებს) подчинить to bring under control, to subdue. ღუც ცადბაღ მასთხუდ ბაცბი ქოკაკიკელ ბაჰა, მს ცო მაკოდმაკ – ბევრჯერ სცადა მტერმა თუშების დამორჩილება, მაგრამ ვერ შეძლო.

ქოკაკიკლან **koḳḳiḳlā** ფეხქვეშ არსებული სივრცე пространство, существующее под ногами space, area under one's feet. ი ბანღრივ ქოკაკიკლან მიქ ი სანგოხ, დო! – ამ ბავშვებმა ფეხქვეშად აქციეს ეს ეზო, ქა!

ქოკლან **koḳlā** 1. ფეხიანი имеющий ногу, с ногами having legs, feet. 2. სული (იგყვიან უფრო ცხვარზე) скотина (главным образом овца) head (of cattle, especially of sheep). ქოკლან დაგი ჰოგოაჰ ტყოს? – საქონელი გყავს კიდევ? ტყავერ ქოკლან და თხოგოაჰ – ოციოდე სული საქონელი გყავს.

ქოკინსმაქ **koḳi|n|mak** ზმნ. нареч. adv. ფეხზე на ногах, стоя on foot, standing. ქეხ ავ ლეთერე, დინი ბუდსვენ ქოკინსმაქ დავდინას – ცხვარს ნადირი ეტანებოდა და მთელი ღამე ფეხზე გავატარე.

ქოკოთბიენო **koḳot|b|ienō** მიმღ. прич. particip. ფეხის ნაღამი, ნაკვალევი след ноги trace, foot-print, track. ქოკოთბიენოაჰ თჰაქ მეყე – ფეხის ნაღამზე (იქ, სადაც ფეხია დადგმული) კვალი რჩება.

ქოკოთბინო **koḳot|b|inō** ფეხის ნაღამი ადგილი, ფეხის კვალი, ნატერფალი, ნაფეხარი место, где ступала нога, след ноги, лапы foot-step, trace. ღუცინო

კმატნახ სტაკოვ ქოკოთბინო ცო და – ბევრ კლდეზე კაცის ფეხის ნადგამი არ არის (კაცს არ გაუვლია).

ქოკ: ქოკ დოფხარ (დქეფხარ) **kōḳ: kōḳ d|opxar (d|epxar)** გრძმ. прх. trans. ფეხთ (ფეხზე) ჩაცმა надеть на ноги to put on feet. ელოს ქოკ დოფხარ – ელომ ფეხთ ჩაიცვა.

ქოკადგლჷ დდ **kōḳajdglā** jj საპირფარეო, ტუალეტი уборная, туалет lavatory, toilet.

ქოლთ დდ **kolt** dd სახელური, ტარი ручка handle, helve, stem. დოქქ ქოლთ – დოქის სახელური.

ქოლუდნი **kolujnî** მიმლ. прич. particip. 1. ხელის მომცემი, ხელსაყრელი, გამოსადეგი выгодный advantageous, profitable, beneficial. ხკოლის (ხკულის) დარსტდიენო თაბადრჩი სტაბო დაჰ დოხკარ ზორადში ქოლუდნი საქმ და მემცხორენადნო – ზაფხულში დასუქებული ჭედილების შემოდგომაზე გაყიდვა ძალიან ხელსაყრელი საქმეა მეცხვარისათვის. 2. ხელწამოსაკრავი пренебрегаемый, достойный пренебрежения to be neglected, ignored. ილიკო ქოლუდნი სტაკ ცო ვა – ილიკო ხელწამოსაკრავი კაცი არ არის.

ქომო **komō** ხვადი, მამალი (ცხოველი) самец, особь мужского пола male, animal of the male gender. ქომო ასე – მამალი ხბო; ე ვადალ ქომოჩო ბაყუფ ნან ბა – ეს ფაშატი მამალი კვიცის დედაა.

ქომო სტაკ ვბ **komō sṭak** vb ვაჟკაცი კაცი, ყოჩალი კაცი бравый мужчина brave man, fine man.

ქონბარქ **konbārē** ქონებიანი, შეძლებული с состоянием, состоятельный well-off, wealthy, rich.

ქონებ დდ **koneb** jj ქონება, საჩხო имущество, состояние property, livelihood. აღნირეჩო მემცხორივ დაჯჯ ქონბი დიქ – აღვანელმა მეცხვარეებმა დიდი ქონება შექმნეს.

ქონდარ დდ **kōdar** dd ქონდარი чабер savory, thyme. ლაჟმუქ ქონდარქ ჩად მელოთხ – მთის ქონდარის ჩაისა ვსვამთ.

ქორ

ქორწილქ **kōdrālē** ქონდრიანი (მაგ., ბექობი) с чабрецем (напр., бугорок) full with savory (e. g., hill). ტბათნი ცჰა ქორწილქ ბექ ხეც სო – ტბათანაში ერთი ქონდრიანი ბექობი (გორი) ვიცი.

ქორწილქ **kōdrēlē** ქონდრიანი (მაგ., ჩაი) с чабрецем (напр., чай) with savory (e. g., tea). ქორწილქ ჩად ლაწმრენ თიგა – ქონდრიანი ჩაი ავადმყოფს რგებს.

ქორ დდ **kor** dd სარკმელი, თანჯარა, სათვალთვალო, სათოფური окно; бойница window, loophole, narrow hole or opening in a wall. წინგოაჰ ქორი და – სახლს თანჯრები აქვს.

ქორ|დ|არ **kor|d|ar** გრძმ. прх. trans. მოვნა (იშოვის) приобрести, достать, доставать to find out, to get. ნახს თეგაძ თუხოვ ვერბი ქორდიქ შალოს – ყველის საკეთებლად ქვამარილი იშოვა შალვამ; შაქროს ვუმაყ (უმაყ) ქოროდო, ვუნე (უნე) ნაეტრენ დეწე – შაქრო ყველაფერს შოულობს, რაც ცხვრის ბინას სჭირდება.

ქორ|დ|აწი **kor|d|ačī** უშოვნელი то, что не достали sth unobtainable. ოგუს ქორდაწი ცომ და – იმისი უშოვნელი არათერია.

ქორთო ბდ **kortô** bd 1. თავი голова head. ქუდრთ ქუდ ვოლ! – თავზე ქუდი დაიხურე! ქორთო ლედწი სქ – თავი მტკივა; ქუდრთმაქ ფიცარ ვეთო ოგუდნ – თავზე ფიცარი დაეცა მას; აგეგო ქორთო აკობო – ბეზიას თავი უკანკალებს. გადატ. перен. fig. ჰქ ქორთო ცო ბა სოგოაჰ – შენი თავი არა მაქვს (შენთვის არ მცალია) мне не до тебя I have no time for you; წა თავდარქ ქორთო ველრგეყ ხილუ თხოგოაჰ – სახლის გაკეთების თავი მომავალ წელსლა გვექნება возможность построить дом лишь в будущем году у нас будет we will be able to construct the house barely next year. ვად ვავეგო ლაწქ ქორთო გუ – ჩვენს ყანას კარგი ჰირი უჩანს наша нива, видно, даст хороший урожай our cornfield seems to have good harvest. 2. თავი, სათავე исток headspring, source, sth which flows out. ხო ქორთო – წყლის სათავე. 3. მთის (წვერი) вершина (горы) top, summit, peak. ლაჟმუ ქორთიხ ლურდქ ქიქოყ მათხ ლათე – მთის წვერზე დილით აღრე მზე დგას. 4. მეთაური, მოთავე глава, руководитель head, chief, leader, director, instructor. ბში ქორთო – ჯარის მეთაური. 5. თავი, საკუთარი პიროვნება голова, собственная персона self, own. ოგუს შალთეე ქორთო ბშიგ –

მან ხანჯლით თავი მოიკლა; დაკლირ სტაკოვ ბუჭეხ ქორთო ბებლო – გულადი კაცი ომში თავს დებს.

ქორთო ლასტ|ბარ (ლესტ|ბარ) kortô last|bar (lest|bar) გრძმ. прх. trans. თავის [გა]ქნევა (თავს [გა]ქნევს) თანხმობის, ან უარის ნიშნად кивать, кивнуть головой в знак согласия или отрицания to nod in order to show consent, or refusal. ლაწმრეგო[ჰ] ამბუდ მარქ ქორთო ცო ბარქ, დარხო ქორთო ლესტბორ – ავადმყოფს ლაპარაკის თავი არა ჰქონდა და მხოლოდ თავს აქნევდა.

ქორთო ლაწარ kortô laçar გრძუგ. непрх. intrans. 1. თავის ტკივილი (თავი სტკივა) болеть (о голове) headache. სე ბადრენ ქორთო ლაღწა – ჩემს ბავშვს თავი სტკივა. 2. ვინმეზე გულის ტკივილი (გული სტკივა) болеть душой, беспокоиться to afflict, to take to heart. სე ბადრენმაქ ქორთო ლაღწა სქ – ჩემს შვილზე (ბავშვზე) გული შემტკივა (ვწუხდები).

ქორთო ლაწ|ბარ kortô laç|bar გრძმ. прх. trans. თავის ატკივება (თავს აიტკივებს) душой болеть за кого-л. to take sth to heart.

ქორთო ჭირულ ბალარ (იხარ) kortô çiruy b|a|ar (ixar) გრძუგ. непрх. intrans. თავის მობეზრება (თავი მოჰბეზრდება), თავისი თავის ჭირად გახდომა надоесть самому себе, опостылеть (о жизни) to be bothered with yourself.

ქორთო ჩქერბად|ბალარ kortô çkerbad|b|alar გრძუგ. непрх. intrans. თავის გამეტება (თავი ემეტება) жертвовать собой, не щадить себя to sacrifice oneself.

ქორთო სტაკ kortô ştaḵ თავკაცი глава, предводитель head, chief, leader.

იტქ ქორთო itč kortô მეათედი, ათზე (ათში) ერთი десятая часть, один из десяти the tenth part, one in ten. ყე გაგდარენ იტქ ქორთო ბახორ – ცხვრის შენახვაში ათზე ერთს (ათ სულზე ერთ სულს) იღებდნენ.

ქორთო ბ|აწ|ბარ kortô b|äç|bar გრძმ. прх. trans. თავის მოწონება (თავს იწონებს), თავის დამძიმება важничать to try to please sb, to swagger. ე სტაკოვ ზორადში ქორთო ბაწობორ – ეს კაცი ძალიან იწონებს თავს.

ქორთინ ლატარ (ლეტარ) **kortin laṭar (leṭar)** გრღუგ. непрх. intrans. თავის შველა (თავს [უ]შველის) *спасаться, спастись to flee, to escape, to save oneself.* ხან-ჟამეჰაჟ ქორთინ ლატრათხ, ცოჰჟე ვუმაჟ დაჰ ლიჭენბარათხრ ჰულო[ჰ] ნაბახკეჩრ ყახლუდჟ – დროზე თავს ვუშველეთ, თორემ ყველას გაგ-ვუცქენიდნენ ტყეში მსხდომი ყახალები.

ქორთინ დ|ალარ (ინარ) **kortix d|a'ar (ixar)** გრღუგ. непрх. intrans. თავს გას-ვლა (გაჟა), გათავხედება *сделаться нахальным, обнаглеть to become impudent.* ეჟ კნათენ ზორადში ქორთინ დალჟ – ეს ვაჟბატონი ძალიან თავს გაჟიდა.

ქორთინ დ|ილარ (დებლარ) **kortix d|i'ar (d|eblar)** გრღუგ. непрх. intrans. თავის თავზე აღება (აიღებს), ვალდებულება, კისრება *брать, взять на себя что-л., брать обязанность на себя to undertake, to be obliged.* ლეოს, მელ დე დადრ, შაუზტყაიტჟ ჟელორჟ ლერკარ დილჟ ქორთინ – ლეომ ყოველდღე ორ-მოცდაათი ცხვრის გაჰარსჟა იკისრა; ილკოს ქორთინ დილჟ ნახხ დაჰ დოხკარ – ილიკომ თავს იდო ყველის გაყიდჟა.

ქორთინ ჭჷალჟ **kortix ḥwayḥ** ჯიუტი, თავის ნათქჟამა *упрямый obstinate, stubborn.* ის დჟ ატადში ცო ბოხოხჟაჟე ჰჟ, ქორთინ ჭჷალჟ ბა – მაგ ცხენს აღ-ვილად ვერ წამოიყვან, ჯიუტია.

ქორთინ თაგ|დ|არ (თეგ|დ|არ) **kortix tag|d|ar (teg|d|ar)** კადრება (იკადრებს, კადრულობს) *разрешить, разрешать себе, позволить себе to take the liberty of doing sth, to let oneself do sth.* ოჯარ თხოცჟ მადჯრ დაყარ ქორთინ ცო თეგდორ – ისინი ჩვენთან პურის ჭამას არ კადრულობდნენ; ოჯუს ვუმაჟ (უმაჟ) ქორთინ თეგდორ, ლესე[ჰ] ყოლ დორ, ლესე[ჰ] პრისთავეგორ მოტჟ ეჟ-ჰორ – ის ყველაფერს კადრულობდა, გინდა ქურდობდა, გინდა ბოქაულთან ენა მიჰქონდა.

ქორთინ დ|ასარ (ინარ) **kortix d|a'ar (ixar)** გრღუგ. непрх. intrans. შემთხვევა (შეემთხვევა) *приключаться, приключиться occasion, incident, accident.* ხესი ჰჟ, ქორთინ ვუხ (უხ) დესე[ჰ] სჟ? – იცი შენ, თავს რა გადამხდა?

ქუდრთმაქ ეცარ (ევ|დ|არ) **kujrtmak ecar (ev|d|ar)** გრდმ. прх. trans. თავის თავზე აღება (ჩაიღებს) *взять, брать на себя to undertake.*

ქუდრთბარჩალო: ქუდრთბარჩალო დ|ახარ (იხარ) **kujrtbarčalô: kujrtbarčalô d|axar (ixar)** გრდმ. непрх. intrans. ყირამალა, თავდაყირა წასვლა (წავა) *пойти вниз головой upside-down, topsy-turvy, head over the hills.* დონ-გო ქოკ ლაბჟი'ნე, ქუდრთბარჩალო ბახე – ცხენს ფეხი დაუცურდა და თავდაყირა წავიდა.

ქორ|დ|უენი **kor|d|ujnî** შიმღ. прич. particip. საშოვნელი *то, что нужно достать sth to be earned, to be obtained.* ტათება'ჯ ქორდუენი და სოგო! – ფულიც საშოვნელი მაქვს!

ქორქოკლი **korkokli** ხელფეხიანი, ფეხმარლი *с руками и ногами, быстрый nimble-footed, having hands and feet.*

ქორწილ დდ **korçil dd** ქორწილი *свадьба wedding.* ალექსის კნათენ დაჯო ქორწილ დეჯი – ალექსიმ ბიჭს დიდი ქორწილი გადაუხადა.

ქორწილ დ|არ **korçil d|ar** გრდმ. прх. trans. ქორწილის გადახდა (გადაიხდის) *сыграть свадьбу to have wedding, to celebrate wedding.* გიგოს მაცხეც დიქ კნათენ ქორწილ – გიგომ როდისვე გადაუხადა ბიჭს ქორწილი.

ქორხრ დდ **korxô dd** ხელის ცერსა და ნეკზე ამოხვეული ბაწარი, შულო *нитка, намотанная на мизинец и большой палец string clewed on the thumb and the little finger of the hand.* თამროხ ცჰა ქორხრ ბაწრქ დიხნას – თამარს ერთი შულო ბაწარი ვთხოვე.

ქოსმელ დდ **kosmel dd** ქოსმენი (ნასუქი ღორი, ან ცხვარი) *откормленная овца или свинья fattened sheep or pig.*

ქოშ ბდ **koš bd** ქოში вид обуви *slipper.* წინუსენ მარნანას წეგქ ქოში ბალო – ჰატარძალს დედამთილმა წითელი ქოშები მიართვა.

ქოშარქ **košarē** ქოშებიანი *в башмаках с высокими каблуками wearing slippers.* წინუს ქოშარქ ლელერ – ჰატარძალი ქოშებიანი დადიოდა.

ქოშიწი **košičī** უქოშიებო[ლ] без башмаков с высокими каблуками without slippers. ცენეს ქოშიწი მისქსრ – წელს უქოშიებოდ დავრჩი.

ქოხორ¹ ბდ **kočor¹** bd ქოხორი чуб cowlick, tuft of hair which grows in a different direction from the rest of the hair. ვადღკოს კნათენ ბეჯ დაჰ ლარკი'ნე, დახო ქოხორა'ე ბითე – ვალიკომ ბიჭს თმა გაუკრიჭა და მარტო ქოხორი დაუტოვა.

ქოხორ² ბდ **kočor²** bd დეკა рододендрон Rhododendron (Latin). ილარკუჭმაქ დუე ქოხორ ბა ბალენრ – ილარკუჭზე (ორონიმა) ბევრი დეკაა ამოსული.

ქოხრალნა **kočralnā** დეკიანი სივრცე, დეკიანები пространство с рододендроном full with Rhododendrons, e. g., an area. ჰყ ცერ მალე'ნე, ქოხრალნაე დოლდალ – ტყე დამთავრდა და დეკიანები დაიწყო.

ქოხრასრ **kočra'ô** ქოხორა хохлатка crested, tufted. ვად ქოხრასრ ქოთმეე გაგნი ცო მეხოგე – ჩვენი ქოხორა ქათამი კვერცხებს აღარ დებს.

ქოხრალე¹ **kočrālē¹** ქოხრიანი с хохлом, с чубом tufted. ე ლამზურჩხრ ქოხრალე ვოჰ ჰადნ ვა? – ეს ლამაზქოხრიანი ბიჭი ვისია?

ქოხრალე² **kočrālē²** დეკიანი (მაგ., გორა) с рододендроном (напр., гора) full with Rhododendrons (e. g., a hill). ქოხრალე ადღელი ჟე დაქლან ცო ლალად – დეკიანი ადგილები ცხვრის საძოვებლად არ ვარგა.

ქოხრელე **kočrēlē** დეკიანი (მაგ, ჩაი) с рододендроном (напр., чай) with Rhododendron (e. g., tea). თე დადენ ქოხრალე ჩად ყორბალარ – მამაჩვენს დეკიანი ჩაი უყვარდა.

ქოცრ დდ **kocô** jž ქვევრი большой глиняный кувшин для вина pitcher. ქოცრს ვე დოთ – ქვევრებში დვინო ჩაასხეს.

ქოცჰავე **kochavē** მარტოხელა одинокий single, sole, lonesome. ქოცჰავე ხილარ ხალს და – მარტოხელად ყოფნა ძნელია.

ქოჭჰალო **kočwaγô** ხელმოჭერილი, ძუნწი скупой stingy, money-grubber, miser. სე აგ ზორადში ქოჭჰალო მარ – ჩემი ბებია ძალიან ხელმოჭერილი იყო.

ქობ დდ **koḥ** jj ქობი хижина hut. ჰათხეჟ ლამიუ[ჰ] ნაბღურ ქობე[ჰ] დახრათხ – წინათ მთაში თეჟის ქობში ვცხოვრობდით.

ქობმახ დდ **koḥmaḥ** jj ქობმახი избушка small hut. ობი ქობმახახ დახერ – ისინი ქობმახებში ცხოვრობდენ.

ქოჯრ ბდ **koḷō** bd ცოცხი веник broom. ქოჯრ დაჰ ბოხე'ნე, ქოჯრნიგრ ჰქლოუ ვა-ხარხ ხილქ სო – ცოცხი გაცვდა და ცოცხისთვის ტყეში წასვლა მომიხდა.

ქოჯ ლასტ|ბ|არ **koḷ last|b|ar** გრღმ. прх. trans. ცოცხის გაქნევა (ცოცხს გაიქ-ნეგს), დაუდევრად დაგვა, მოგვა слегка подмести to sweep lightly, a bit. შარხ დახლომცქ ესე ქოჯრ ლასტებელქ! – სანამ წახვიდოდე, აქ მოგავე რა!

ქობ დდ **kōb** dd ქობა кайма (на подоле) edging, border, hem. კაბენ გოგის ქობ დოჟითხას – კაბის ირგვლივ ქობა შემოვავლებინე; ქობელ (ქობელაძნრ) ცომ ქორდალქ ლილინ – ქობისთვის ვერაფერი იშოვა ლილიმ.

ქოლოშ **kōloš** ზმნს. нареч. adv. 1. სწორად, თანაბრად, გლუვად, თავისუფლად гладко, ровно, плавно correctly, equally, swimmingly, fluently. ნანას საბჰ ქოლოშ დილქ – დედამ საბანი სწორად დადო; აბრმეს ქოლოშ ამბუდ დო – აბრამი თავისუფლად (გამართულად) ლაპარაკობს. 2. ხელსაყრელად выгодно profitably, beneficially. თაბაძრჩი ქოლოშ დოხკდალქ – ჭედილები ხელსაყრელად გაიყიდა.

ქოს **kōs** ქოსა безбородый unbearded, beardless. ქოს სტაკონ მაჭ-კარკარუდ ცო დაგლა – ქოსა კაცს წვერ-ულვაში არ ეზრდება.

ქრისტად|არ **krista|d|ar** გრღმ. прх. trans. მონათვლა (მონათლავს) крестить to baptize, to christen. სოსოს ქრისტადდოშ თამარო თილქ დაჰოხ – სოსომ მონათვლისას თამარი დაარქვა გოგოს.

ქრისტა¹ ვდ; ბდ **kristā**¹ vj; bd ქრისტიანი христианин Christian, follower of Jesus Christ, adherent of Christianity .

ქრისტა² **kristā**² ქრისტიანო (მიმართვის ფორმაა, ხმარობენ მხოლოდ ქალები форма обращения, употребляют только женщины form of addressing, is used by women only). ქრისტა, მაცა დეჟრა ქალქირქ? – ქრისტიანო, როდის ჩამოხ-

ვედი თბილისიდან? ქრისტანი, მიჩკ ღოღოთ ვად, ი სტენამფლქ ხი ლაქდალო! – ქრისტიანებო, სად წავიდეთ, ნეტავი, ეს რამხელა წყალი (მდინარე) მოვარდა!

ქრისტე ვ **kristê** v ქრისტე Христос Christ.

ქრისტი დ **kristi** d მრ. მნ. pl. შობა рождество Christmas. ცჰადნი ბათაქლოლონ ქრისტი და – ერთი თვის შემდეგ შობაა.

ქრისტიშობი, ქრიშობი დ **kristišobi, krišobi** d მრ. მნ. pl. ქრისტეშობა, საშობაო დღესასწაულები Рождество Христово, Рождественские праздники Xmas, Christmas, Christmas holidays. ქრისტიშობი დაჯონ დე და – შობა დიდი (მნიშვნელოვანი) დღეა.

ქრისტ-წელტი დ **krist-çelti** d შობა-ახალი წელი Рождество и Новый год Christmas and New Year.

ქრიშობ¹ დ **krišob¹** d ქრისტეშობა (და ახალი წელი) Рождество (и Новый год) Christmas (and New Year).

ქრიშობ², ქრიშობქ ბუთ ბ **krišob², krišobě but** b ქრისტეშობისთვე, დეკემბერი декабрь December.

ქრიჯ დ **križ** dd ქრიჯი, ქრიჯა (ჩამჩა, რომლითაც იღებენ ფქვილს, ან სხვა ფხვიერ ნივთიერებას ტომრიდან, ამბრიდან...) совок, которым достают муку или другое сыпучее вещество (из мешка, амбара...) shovel, that is used for taking flour, or other friable substance out of the sack, barn... ე ქრიჯ ცო ლალ-დაგქ, ჰადრი ცო ევოდმაკეგქ – ეს ქრიჯი აღარ ვარგა, ფქვილს ველარ იღებს.

ქსივ **ksiv** ქსუვი, ქსუ дичливый, избегающий людей fearful, easily frightened (animal, bird). ქსივ ბურუკ – ქსუვი ბურვაკი.

ქუდ ბდ **kud** bd ქუდი шапка, фуражка hat, cap. ოგგოჩქი ქუდ ვადლო – მას ქუდი ახურავს; ღალიხ ქადბი ჰამივაც ცო გეხკო – ზამთარში ქუდებს ყველანი არ იხურავენ.

ქუდ[ე]წი **kud[e]č'i** უქულო[დ] без шапки without wearing hat. ფშელოხ ქუდ[ე]წი ნშადუც ცო იხმაკ სონ – სიცოცხეში უქულოდ გარეთ ვერ გამოვდივარ.

ქუთად **kujtad** ზმნ. нареч. adv. ქვეითად пешком on foot. ჰეტო ლამ-ბარნან ბჟა ქუთად ლელერ – ჰეტო მთა-ბარში სულ ქვეითად (ფეხით) დადიოდა.

ქუთლაყრ დ **kujtla'ō** იკოკურა, ქოთილა маленький кувшинчик jug, little pitcher. ათაყოს და სო ჩუქბადდიენრ ე ქუთლაყრ – ნათლიის ნაჩუქარი მაქვს ეს კოკურა.

ქუდრწლობი დ **kujrçlobi** d მრ. мн. pl. 1. მექორწილენი, ქორწილის სტუმრები гости на свадьбе wedding guests. ქუდრწლობინ ღურდჷ ხჩკალ ოთდიჷ ჰათხე – მექორწილეებს დილით ხინკალი დაუდგეს წინ. 2. ქორწილების დრო, სეზონი (როგორც წესი, შემოდგომა) время свадеб (обычно осень) time, period of weddings (autumn as a rule). სტაბო[ჰ], ქუდრწლობან, ჩუნხ ნილუსო – შემოდგომაზე, ქორწილების დროს, შინ ვიქნები.

ქუძკი დ **kujhki** d მრ. мн. pl. 1. ოჩოფეხები ходули stilts. ილო დაჯაძო გაბნან ქუძკივ ვეტერ დაჰ – ილო დიდ გუბეებზე ოჩოფეხებით გადადიოდა.

ქულთათ დ **kulpat** იკრებ. собир. coll. ოჯახი семья family. სჷ ბიძი დჩო შადრი ქულთათევ ჰალ აყრადვალ – ბიძაჩემი მთელი თავისი ოჯახით აიყარა.

ქუმელ დ **kumel** იკოლო малина raspberry. ლამუ[ჰ] დუკ ქუმელ ხეცე – მთაში ბევრი ყოლო იცის.

ქუმლარჷ **kumlārē** ყოლოიანი (მაგ., ჭალა) малиновый (напр., уголок) full with raspberries (e.g., grove). ნიკოს ქუმლარჷ ტაფ თეწბიჷ სოგო – ნიკომ ყოლოიანი ტაფობი მასწავლა.

ქუმლერჷ **kumlērē** ყოლოიანი (მაგ., ჩაი) малиновый (напр., чай) with raspberry (e.g., tea). ბანდრინ ქუმლერჷ ჩად თაგდინას – ბავშვებს ყოლოიანი ჩაი გავუკეთე.

ქუმლილო დ **kumlilō** იკოლიანი სივრცე место, где много малины a place, an area full with raspberries. ისიჰი ლაჩაჰო ცჰა ლანჷ ქუმლილო ხეცე სო – მანდ ქვემოთ ერთი კარგი ყოლიანი (ადგილი) ვიცი.

ქუთრუშ დ **kūtruš** d ქუნთრუშა скарлатина scarlet fever, scarlatina. სე ბანდრივ ჯერ ცო თეკნდა ქუთრუშ – ჩემს ბავშვებს ჯერ არ მოუხდიათ ქუნთრუშა.

ქჭიქ

ქურ დდ **kur** dd ქურა горн, горнило furnace, cooker. სე ბაბოს შიიტ ქურ კირქ დაკდიერ წა თეგდომ – პაპახემმა თორმეტი ქურა კირი გამოწვა სახლის შენე-ბისას.

ქურან ბდ **kurā** bd ქურანი (წაბლისფერი ცხენი) гнедой chestnut-coloured horse.

ქურქ მდ **kurk** jj ქურქი шуба fur coat. იფნეგო დაფხქ ქურქ დაუფხუ – ივანეს თბილი ქურქი აცვია.

ქურშ მ **kuš** j ხველა (ცხენისა) болезнь лошади disease of horse. ბილიკმაქ სო ტყუდჰ ქურშანო დო ბალორ – ბილიკზე ჩემს უკან ხველებით ცხენი მოდიოდა.

ქურ¹ ბდ **kuč¹** bd ქური (ბალახი) овсяница бороздчатая Festuca sulcata (Latin). ბა-ბოს ჯანახ ქურ ოტო სო – პაპამ ქალამნებში ქური ჩამიფინა.

ქურ² მდ **kuč²** jj ქურა улица street. ცქტრელნა შილღერ ქურენმაქ დახეთხ – ცენ-ტრიდან მეორე ქურაზე ვცხოვრობთ.

ქურნოქ **kučārē** ქურიანი (იგულისხმება ბალახი) с типчаком a rock with Festuca sulcata (Latin). ნაყა ქურნოქ ბექ ბაგო თხო – გზად ქურიანი ბექი დავინახეთ.

ქცევა|დ|ალარ **kceva|d|alar** გრღუგ. непрх. intrans. მოქცევა (იქცევა) вести себя (плохо, хорошо) to behave. მუდში ქცევალაჰ, ფეშკარ! – ცუდად იქცევი, ბალო!

ქქექ|დ|ალარ **khek|d|alar** გრღუგ. непрх. intrans. მოქმზადება (მოქემზადება) готовиться to prepare, to make. მოჭეკდა, მატრ ჰალორ ქქექდალო – როგორც იქნა, სადილი მომზადდა.

ქქექ|დ|არ **khek|d|ar** გრღმ. прх. trans. მოქმზადება (მოქამზადება) приготовить to prepare. ფჰორო ჰანაკ ქქექდოლორ თხა – ვახშამს ვინ მოამზადებს, ნეტავი, დღეს?

ქქექი **khekī** მზა[დ] готовый ready-made. ჰქ კაბ ქქექი და – შენი კაბა მზადაა.

ქქექომ **khekom** სამზადისი процесс подготовка preparation. ილკუდგო ვადჰ ქურწლენანო ბაჯო ქქექომ ბა – ილიკოს ბიჭის ქორწილისთვის დიდი სამზადისი აქვს.

ქქიქნ დ **khiknā** d მზადყოფნაში არსებული დრო და სივრცე время и пространство, существующие в готовности time and space, area existing in readiness. ჩუ დოლოგეთ, ქქიქნ და – შემოდით, ყველაფერი მზადაა (მზაობაა).